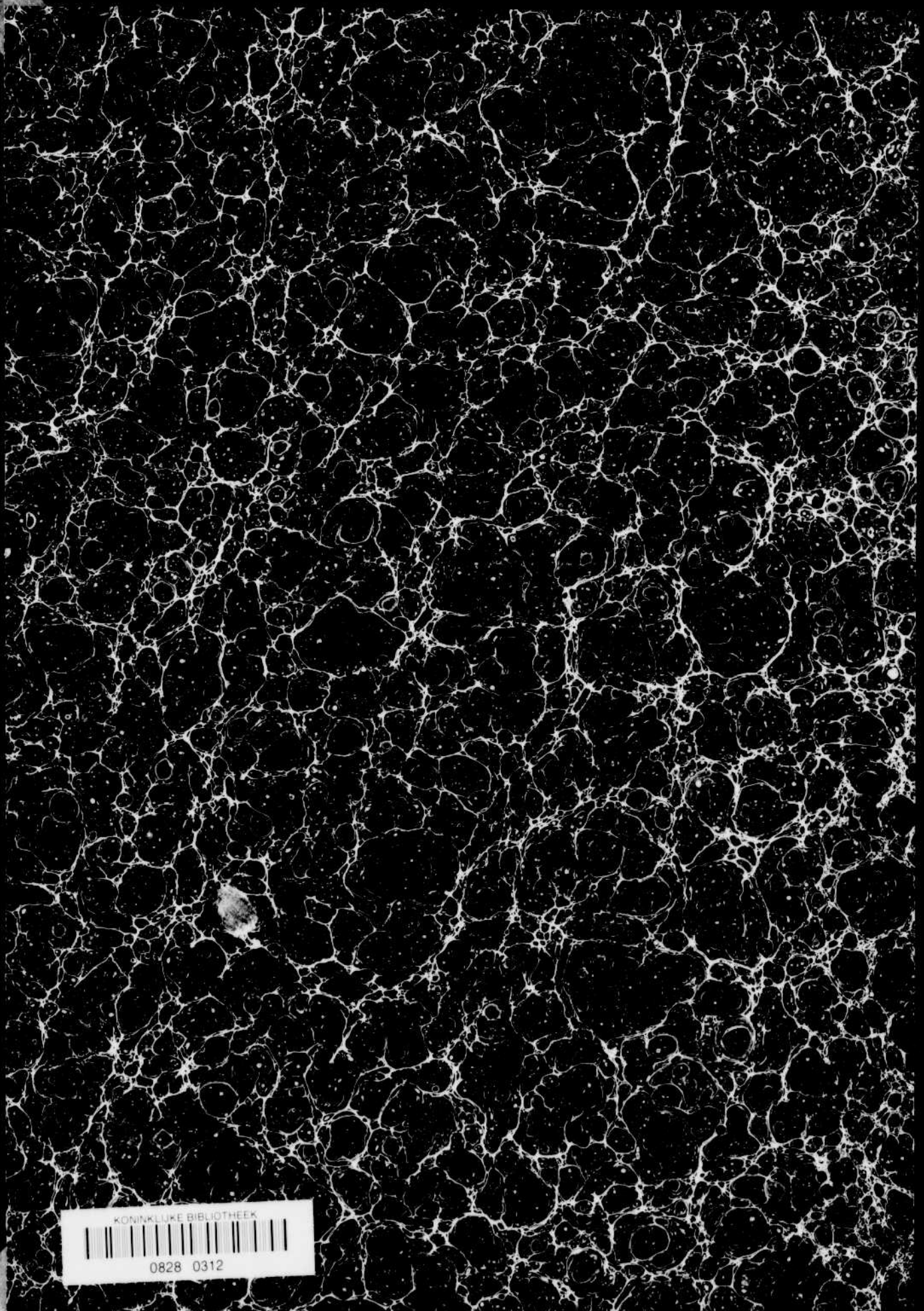

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK
0828 0312

7/030
9235
D4

CATALOGUS

VAN

's RIJKS ETHNOGRAPHISCH MUSEUM.

DEEL IV

DE EILANDEN OM SUMATRA

DOOR

H. W. FISCHER
Conservator aan 's Rijks Ethnographisch Museum.

BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ
VOORHEEN
E. J. BRILL
LEIDEN — 1909.

Namens

Z. E. den Minister van Binnenlandsche Zaken

De Directeur
van 's Rijks Ethnographisch Museum

Dr. H. H. JUYNBOLL.

CATALOGUS

VAN

's RIJKS ETHNOGRAPHISCH MUSEUM

DEEL IV

DE EILANDEN OM SUMATRA.

Woning van den Controleur van Goenoeng Sitoli

CATALOGUS

VAN

's RIJKS ETHNOGRAPHISCH MUSEUM.

DEEL IV

DE EILANDEN OM SUMATRA

DOOR

H. W. FISCHER
Conservator aan 's Rijks Ethnographisch Museum.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

BOEKHANDEL EN DRUKKERIJ
VOORHEEN
E. J. BRILL
LEIDEN — 1909.

BOEKDRUKKERIJ voorheen E. J. BRILL. — LEIDEN.

Daar de vorige Directeur van 's R. E. M. het voornemen had aan de deelen III en IV van dezen Catalogus eene inleiding toe te voegen is de pagineering dezer deelen met IX begonnen.

Aan dat voornemen is door het plotseling overlijden van Dr. J. D. E. SCHMELTZ geen gevolg gegeven kunnen worden, reden waarom de pagina's V—VIII in deze deelen ontbreken.

BOEKDRUKKERIJ voorheen E. J. BRILL. — LEIDEN.

INLEIDING.

De vereeniging van alle eilanden om *Sumatra* in één deel van een ethnographischen catalogus is ethnographisch zeker niet wel verdedigbaar; dat zij hier toch plaats vond heeft dan ook zijn oorzaak in de dringende noodzakelijkheid om de ontzachelijke verzamelingen, in 's Rijks Ethnographisch Museum bijeengebracht, ten behoeve der catalogiseering in niet al te kleine onderdeelen te splitsen. Het is intusschen niet zonder belang al dadelijk op te merken, dat door eene vereeniging, zooals die in dit werk heeft plaats gehad, de mogelijkheid ontstaat, om de groote verschillen te doen uitkomen, die zich op volkenkundig gebied voordoen in de eerste plaats tusschen de *westelijke-* en de *oostelijke* eilandengroepen en in de tweede tusschen de eerstgenoemde onderling.

Het ligt uit den aard der zaak geenszins in de bedoeling van deze inleiding om eene opsomming of zelfs maar een overzicht te geven van wat van de hier in behandeling komende eilanden op ethnographisch gebied bekend is; hier zal alleen worden gewezen op enkele bijzonderheden, voor eene grondiger studie kan -- naar gemeend wordt — het bijgevoegde litteratuuroverzicht diensten bewijzen.

„Wat van de eilanden bekend is": — het valt niet weg te cijferen, dat door den arbeid van hen, die het voorrecht hadden dit deel van den Indischen Archipel met eigen oogen te aanschouwen, en ook van hen, die door anderen verstrekte gegevens in het juiste licht wisten te plaatsen, veel bekend werd, wat vroeger verborgen bleef, maar wat VON ROSENBERG, MODIGLIANI, SUNDERMANN, THOMAS, ALFR. MAASS, MORRIS, HELFRICH, OUDEMANS, ZONDERVAN, TEYSMANN, VAN DIEST, CORN. DE GROOT, VAN HASSELT, DE BRUYN KOPS, SCHRÖDER en anderen deden, heeft nog bij lange niet alle vraagteekens uitgewischt, die zich bij de bestudeering van de land- en volkenkunde dezer eilanden en eilandengroepen voordoen. Zoo is de bron van onzen kennis omtrent *Nias* — voornamelijk *Noord-Nias* -- nog bij lange niet uitgeput, omtrent de *Mentaweieilanden* verkeeren wij nog in tal van opzichten in het duister, van het *Engganeesch* hebben wij niet meer dan woordenlijsten, en ook de gegevens omtrent de *Orang laoet* zijn nog in vele opzichten aan te vullen.

Gelukkig blijft op velerlei gebied het veld van onderzoek open en het lijdt geen twijfel of bij de toenemende lust tot ethnographische onderzoekingen, zal, ook wanneer staatkundige verhoudingen daartoe medewerken, nog veel worden opgehelderd. Immers, daar, waar de beteekenis van het Nederlandsche gezag in vele opzichten nog gering is — b. v. op een deel van *Nias* en de *Mentaweï-groep* — brengt een ethnographisch onderzoek zijne bijzondere moeilijkheden mede en al mogen deze voor den energieken

vorscher, die hier metterdaad ontdekkingsreiziger wordt, hare eigenaardige aantrekkelijkheden hebben, het valt niet te ontkennen, dat een meer geordende toestand, op velerlei gebied een grondig onderzoek bevordert.

Aan den anderen kant moet betreurd worden, dat het „te laat" ook hier reeds in vele opzichten juist is. Reeds hebben tal van Niassers den schaamgordel verwisseld voor een pantalon, — op *Enggano*, dat, als gevolg van invloeden van buiten den karakteristieken naam van *poelau orang tĕlandjang* niet meer verdient, sterft de bevolking uit en behoort thans reeds de bijenkorfvormige woning tot het verleden, — de *orang laoet* zijn ten deele van gevreesde zeeroovers gezeten burgers geworden, — van de oorspronkelijke bewoners van een deel van den *Riouw*-archipel is bijna geen spoor meer te vinden, en zoo staat het inderdaad te vreezen, dat hier een gedeelte „Urgeschichte" voorbijtrekt, zonder de aandacht te ontvangen, die het inderdaad verdient.

Er zij hier ook nog op gewezen, dat voornamelijk economische invloeden zich hebben doen gelden bij de meerdere of mindere lust en mogelijkheid tot het verzamelen van ethnographische gegevens voor wetenschappelijke doeleinden. De eilanden in het Westen leverden — slaven van *Nias* uitgezonderd — weinig wat de Westerling of vreemde Oosterling begeerde, die in het Oosten met name *Banka*, *Billiton* en in mindere mate *Singkep* en de *Karimon*-groep, herbergden minerale schatten, wier exploitatie den invoer van Chineezen en overheersching van Europeanen tengevolge had; eindelijk de *Riouw-Archipel*, overblijfsel van een eenmaal machtig Maleisch rijk en vroeger zelf een centrum van handel, thans als gevolg van de nabijheid van *Singapore* een geliefde, zij het ook tijdelijke verblijfplaats voor Chineezen, die landbouw en handel in handen hebben genomen en naast wie de oorspronkelijke Maleische bevolking slechts een zeer bescheiden rol vervult.

Een gevolg van een en ander was, dat wij onze kennis der ethnographie van de *Westelijke* eilanden grootendeels ontleenen aan opzettelijk daartoe ingestelde onderzoekingen, terwijl die van de *Oostelijke* gaandeweg werd verkregen, naarmate de oeconomische toestanden daartoe gelegenheid boden.

Wanneer thans wordt overgegaan tot het wijzen op enkele ethographische bijzonderheden, waartoe dit werk aanleiding geeft, zij vooreerst opgemerkt, dat de *Oostelijke* eilandengroepen in vele opzichten groote overeenkomst vertoonen met de nabij gelegen kustlanden; met de wetenschap, dat de bevolking in hoofdzaak bestaat uit zeevarende Maleiers, dat *Banka* en *Billiton* eeuwen lang onder *Palembangsche* heerschappij stonden en de *Riouw-Archipel* vroeger een deel vormde van het rijk van *Djohor*, kan die overeenkomst geene verwondering baren. Geheel anders staat het met de *Westelijke* eilanden; hier treft men zeden en gewoonten, zoo geheel verschillend van die der kustbewoners, dat sommigen zelfs gemeend hebben den bakermat hunner bewoners buiten den Indischen Archipel te moeten zoeken.

Bij de opmerkingen, die hieronder zullen volgen zal worden in acht genomen de verdeeling in groepen, zooals die sedert SERRURIER bij de verzameling van 's Rijks Ethnogr. Museum wordt toegepast.

Wat Groep I betreft (Spijzen, dranken en genotmiddelen) zij er op gewezen, dat, terwijl op de *Oostelijke* eilanden vooral rijst hoofdvoedsel is, die spijs op de *Westelijke* voor een groot deel of geheel wordt vervangen door aardvruchten en sago. Vermelding verdient de nog primitieve wijze van koken in bamboekokers op de *Mentawei*-eilanden in zwang, een gebruik, dat door deze verzameling helaas niet

met bewijzen te staven is, en het bijna geheel ontbreken van zout op *Enggano*. Gebruik van dierlijk voedsel — varkensvleesch op *Nias* en *Enggano* en wat visch op alle eilanden — is niet groot. Geophagie valt op *Nias* en in den *Riouw-Archipel* te constateeren. Sirih en tabak zijn op *Enggano* onbekend, tabak op de *Mentawei-groep* alleen als rookmateriaal; op de andere eilanden is het gebruik van deze stimulantia als elders in den Archipel.

Eene meer uitgebreide bespreking zou zeker verdienen groep II (Sieraden en Kleeding); ons bestek noodzaakt ons tot korte aanteekeningen. Wat dan vooreerst betreft de sieraden: op de *Mentawei-groep* wordt, afgezien van lichaamsversiering door min of meer uitvoerige tatoueering, slechts datgene gebruikt wat de natuur zelf voortbrengt; veeren, bladeren en bloemen, vereenigd met kralen, vormen den grondstof voor wat ethnologisch aan kleeding voorafgaat; ook op *Enggano* komen bladeren en veeren voor dat doel in aanmerking, maar spelen glaskralen, kunstig gegroepeerd tot uitvoerige versierselen een hoofdrol; daarbij komen voor dit eiland, eigenaardig gesneden schelpplaatjes en een typisch vrouwenhoofdsieraad. *Nias* is nog beter voorzien, want voor den zeer tot opschik geneigden inboorling moeten edele en niet-edele metalen tot inderdaad voor dit eiland kenschetsende sieraden worden verwerkt, en schelpen, kralen van metaal, steen of glas worden daaraan in ruime mate toegevoegd. Op de *Oostelijke* eilanden treffen wij alleen bij den bruiloftstooi een zeer uitgebreid gebruik van sieraden van goud en zilver aan, overigens is de aanwending dier artikelen van weinig beteekenis en sluit zich bij *Sumatra* aan.

De beschouwing van de kleeding geeft bij eene vergelijking der verschillende eilandengroepen gelegenheid tot het constateeren van eene geregelde, zeer natuurlijke ontwikkeling; op *Enggano* (tot voor korten tijd!) en de *Mentawei-groep*, uiterst primitieve bedekkingen van aaneengeregen bladeren, die nauwelijks den naam van kleeding verdienen, op *Nias*, in een hooger stadium — een ruim gebruik van geklopten boombast en eigen geweven ruwe stoffen, op de *Oostelijke eilanden* bijna alleen ingevoerde lijnwaden; daarnaast zijn slechts in den *Riouw-Archipel*, als eigen werk, vooral kostbare zijden stoffen behouden.

Naar aanleiding van groep III (Woningen en Huisraad) zij hier alleen de aandacht gevestigd op den degelijken — zij het al niet smaakvollen — huizenbouw der *Niassers* en op het vroeger reeds vermelde feit van het verdwijnen der eigenaardige *Engganeesche* woningen; de verzameling van ons museum bezit gelukkig meerdere en goede modellen van deze huizen, die als zoovele andere voorwerpen van dat eiland, alleen van het verledene spreken.

Van groep IV, Jacht en Vischvangst is de laatste voor de bewoners van alle in dit deel vermelde eilanden en eilandengroepen in zekeren zin eene bestaansvoorwaarde, daar zij daaraan allen, in meerdere of mindere mate een deel van hun voedingsmiddelen ontleenen. Toch is de wijze waarop de visscherij wordt beoefend niet alleen zeer verschillend, maar valt gemakkelijk in deze eene hoogere graad van ontwikkeling bij de bewoners der *Oostelijke* eilanden te constateeren, waarschijnlijk wel als gevolg van het feit, dat zeeproducten hier niet alleen voedingsmiddel maar handels-, ja uitvoerartikelen zijn. Hier vinden wij dan ook typisch Maleische inrichtingen voor de vischvangst, toestellen voor het visschen van Holothurien (*tripang*) en netten van

reusachtige afmetingen. Als eene bijzonderheid zij vermeld de eigenaardige soort netknoopen, die ook op *Sumatra* gebruikt worden, maar anders voor vischnetten weinig of niet worden toegepast. Ook de inrichting en afmetingen der visschersvaartuigen houden met de ontwikkeling der visscherij gelijken tred. Terwijl men op *Nias* nagenoeg geene vaartuigen kent, die van de *Mentawei-groep* wel groot, maar uiterst primitief zijn ingericht en op *Enggano* het gebruik van zeilen, indien al bekend, dan toch van jongen datum is, zijn de bewoners der *Oostelijke* eilandengroepen in het bezit van behoorlijk getuigde zeilschepen, waarmede zij naast het visschersbedrijf, tot voor korten tijd dat van zeeroover met goed gevolg uitoefenden. De grootere, in het bijzonder voor vervoer van menschen of goederen ingerichte vaartuigen komen bij groep VI nog ter sprake. Ook, doch in mindere mate, draagt de opbrengst van de jacht bij tot de voedingsmiddelen, en ook hierin weer een groot verschil tusschen de *Westelijke* en de *Oostelijke* eilanden; op de eerste, niet door Mohammedanen bewoond, een dikwerf goed georganiseerde jacht op varkens; ook apen en vogels worden niet versmaad; op de laatste ijverige vervolging van herten en vogels en daarbij het gebruik van ook op *Sumatra* voorkomende jachtmiddelen als netten, vallen enz. Eerstgenoemde zijn trouwens op *Nias* en *Enggano* ook niet onbekend.

De Landbouw (groep V), in den zin van Rijstbouw, is op geen enkel deel van het hier besproken gebied tot groote ontwikkeling gekomen, ja ontbreekt op enkele eilanden geheel; waar hij nog beoefend wordt staat hij op lagen trap van ontwikkeling en bepaalt zich tot de bewerking van droge velden of moerassige *sawah's*. Teelt van aardvruchten beperkt zich tot datgene, wat voor de voeding noodig is, alleen de Chineezen op de *Oostelijke* eilanden geven daaraan eene kleine uitbreiding. In den *Riouw-Archipel* wordt eene eenigszins uitgebreide cultuur van, voor uitvoer bestemden peper en *gambir* aangetroffen; klappers en rotan maken de exportartikelen van de *Westelijke* eilanden uit. Overigens heeft de inzameling van boschproducten lang niet die beteekenis, die zij in verband met den voorraad van uitstekend timmerhout en, oliën en vetten produceerende gewassen zoude kunnen hebben.

Veeteelt bepaalt zich tot varkens op *Nias*, *Enggano* en door de Chineesche bevolking der *Oostelijke* eilanden.

De thans aan de beurt komende groep VI (Scheepvaart en andere middelen van verkeer en vervoer) is feitelijk alleen, maar dan ook op ruime schaal op de *Oostelijke* eilanden vertegenwoordigd, een natuurlijk gevolg van het feit, dat zij bewoond worden door eene bij uitstek zeevarende, Maleische bevolking. Aan de aanrakingen, die deze had met andere stammen in en buiten den Archipel door bezoeken in den vreemde, maar ook aan de omstandigheid, dat die *Oostelijke* eilanden zelf dikwijls door vreemdelingen werden bezocht, is het dan ook toe te schrijven, dat zich in den scheepsbouw duidelijk herkenbare invloeden van buiten (*Chineesche* en *Boegineesche*) hebben doen gelden.

's Rijks Ethn. Museum bezit vooral van den *Riouw-Archipel* eene uitgebreide collectie scheepsmodellen, ook van die, welke thans reeds tot het verleden behooren; jammer genoeg moesten bij de beschrijving tal van vraagteekens blijven staan, omdat de ten dienste staande bronnen niet alleen lang niet alle gewenschte opheldering konden geven, maar ook meermalen met elkander in tegenspraak waren. Aan den wensch, geuit in de Enc. v. N. I., dat nader plaatselijk gegevens mogen worden verzameld sluiten wij ons dan ook gaarne aan.

Van groep VII (Handel) valt alleen te wijzen op den *Riouw-Archipel*, van groep VIII (Industrie) zijn *Banka*, *Billiton* en *Singkep* van belang wegens de tinmijnen; in mindere mate *Riouw* voor de weefsels, waarvan hierboven reeds met een enkel woord werd gewag gemaakt en *Nias* voor de, zij het ook ruwe bewerking van gouden sieraden en het kunstige houtsnijwerk, dat de grepen der zwaarden vertoonen. Op de *Mentawei-groep* en *Enggano* is de smidse een onbekend artikel en stelt men zich tevreden met bewerking van ingevoerd ijzer langs den kouden weg.

Hoogst eigenaardige verschijnselen doen zich voor bij de beschouwing van de wapens en het krijgstuig (groep IX); niet alleen, dat deze op de *Westelijke* eilanden — ongetwijfeld als een gevolg van hunne betrekkelijk afgezonderde ligging — geheel verschillen van die van het geheele *Westelijke deel van den Maleischen Archipel*, maar bovendien is daarin met betrekking tot die eilanden zooveel onderscheid, dat inderdaad deze omstandigheid, onder de vele, waarvan VON ROSENBERG in zijn „Ethnographisch probleem" gewaagt, bijzondere vermelding verdient. Op *Nias* houw- en steekwapens, lansen en stevige schilden, op de *Mentawei-groep* weinig sabels en dolken, maar bogen en vergiftigde pijlen, daarbij weinig weerstandbiedende schilden, alleen op het afweren van pijlschoten berekend, eindelijk op *Enggano* in hoofdzaak werpspiesen, onhandelbaar zware schilden en vroeger, wellicht tot voor korten tijd — het in de verzameling berustende exemplaar werd in 1892 ontvangen — een palmhouten knots als wapen der vrouwen. En waar, zooals op *Nias* de wapensoort — zwaarden — al moge overeenkomen met die van *Sumatra*, dan nog is de bewerking karakteristiek. Voor *Nias* komen hierbij als weermiddelen nog helmen en strijdgewaden van verschillend materiaal en als eereteekens kunstige ringen van klapperdop. Tegenover dit geheele arsenaal, kunnen de *Oostelijke* eilanden, behalve lansen voor jachtgebruik, slechts zwaarden en dolken stellen, die veel overeenkomst vertoonen met de op *Sumatra* voorkomende en daarnevens, wat met het oog op het verkeer met andere deelen van den Archipel niet te verwonderen is, vele „Verschleppungen." Hier dient nog te worden gewezen op het voorkomen van blaasroeren en vergiftigde pijltjes bij de oorspronkelijke bewoners van den *Riouw-Archipel*; wellicht moet bij deze voorwerpen, die althans gedeeltelijk een Borneoosch type vertoonen, aan invoer van daar worden gedacht.

Groep X (Staat en Maatschappij), brengt hier alleen ter vermelding de overigens twijfelachtige waardigheidsinsignien van *Nias* en het vroeger ruime gebruik, dat in den *Riouw-Archipel* van onderscheidingsteekenen (vlaggen) werd gemaakt. Kenschetsend voor laatstgenoemde eilandengroep is het, trouwens algemeene Maleische gebruik om bepaalde kleuren voor het gebruik door hooggeplaatsten te bestemmen.

Het begrip „Staat" is verder op de *Westelijke* eilanden nog weinig tot ontwikkeling gekomen, de „nederzetting" is daar in vele opzichten nog de eenheid; in mindere mate is dit op de *Oostelijke* eilanden het geval en dan nog alleen voor de meer afgelegen eilanden, die min of meer buiten de verkeerslijnen lagen, terwijl eindelijk de geheel tot familien beperkte organisatien der *orang laoet*, door het zich langzamerhand vormen van vaste vestigingen, hun eigenaardig karakter meer en meer verliezen.

Omtrent groep XI (Kunst) zij opgemerkt, dat bij de waardeering der voorwerpen, die men gewoon is als kunstproducten aan te merken, persoonlijke smaak een grooten rol speelt, en dikwijls daarbij aan technische vaardigheid eene grootere plaats wordt

toegekend, dan die uit een aestetisch oogpunt verdient. Bij eene juiste beoordeeling echter kan datgene, wat wij „kunstproduct" plegen te noemen een goed inzicht geven in den smaak en den kunstzin van den vervaardiger in het bijzonder en van zijn volk in het algemeen. Vooral geldt dit waar het betreft voorwerpen van dagelijksch gebruik, want het valt niet te betwijfelen of, afgezien van misschien in het spel komende godsdienstige opvattingen — alleen het verlangen tot streeling van den kunstzin den maker van het kunstproduct brengt tot het scheppen van bijzondere vormen of versieringen en juist bij voorwerpen die dagelijks ter hand worden genomen, kunnen in de eerste plaats de vruchten van zijn werk worden genoten, te meer omdat bij de meer primitieve volken de maker meestal tegelijk gebruiker is.

Nemen wij de voorwerpen van dagelijksch gebruik tot maatstaf dan staan de producten der *Westelijke* eilandengroepen zeer zeker hooger dan die der *Oostelijke*; op *Nias* zijn keukengereedschap, sieraden, grepen van zwaarden en tal van andere zaken voorwerpen van kunstuiting; op de *Mentawei-groep* treft men versieringen aan dolken, pijlkokers en schilden en weet men allerlei natuurproducten tot sieraden te groepeeren; op *Enggano* snijwerk aan woningen en vaartuigen; op de *Oostelijke* eilanden daarentegen kan alleen vlechtwerk in dit opzicht eenigszins in aanmerking komen. Wat betreft zaken die meer bij feestelijke gelegenheden of bij meer gegoeden toepassing vinden, zijn hier nog te noemen de kleurige gewaden en gouden kronen der *Niassers*, het kralenwerk van *Enggano*, doch dan treedt ook de *Riouw-Archipel* met zijne schitterende weefsels als mededinger op.

Eene andere wijze van kunstuiting — de muziek — geeft aanleiding tot zeer enkele opmerkingen; wat de *Oostelijke* eilanden betreft, zij aangeteekend, dat de daar voorkomende instrumenten zich geheel aan de algemeen gebruikelijke Maleische aansluiten; bij de *Westelijke* zij gewezen op het ook hier voorkomen van de mondtrom, de primitieve, éénsnarige guitaar en op eene nog hoogst primitieve wijze van musiceeren op *Nias*, waarbij klankstaven op de uitgespreide beenen van boven een gat in den grond zittenden muziekant worden gelegd.

Over groep XII, waarin het geestelijk leven zijne afspiegeling moet vinden, slechts een kort woord; ook hier weer een opvallend verschil tusschen de bewoners der eilanden ter weerszijden van *Sumatra*; terwijl toch die der *Oostelijke* allen of althans bijna allen thans Mohammedanen zijn geworden — de ingevoerde Chinezen uit den aard der zaak buitengesloten — vinden wij op de *Westelijke* nog wat we „animisme" plegen te noemen. Daar heeft de Islam tot nu toe nog geen vasten voet gekregen en het staat te bezien of hij die daar ook krijgen zal want *Nias* is sedert jaren, *Mentawei* en *Enggano* sedert kort een veld, waarop de Christelijke zending langzaam maar gestadig voortwerkt. Over den godsdienst der *Niassers* zijn we thans vrij goed ingelicht, omtrent die der *Mentaweiers* en *Engganeezen* nog weinig, en staat het te vreezen, dat we van het geestelijk leven der oorspronkelijke bewoners van *Enggano* wel nooit meer veel nieuws zullen hooren; wat aangaat de *Mentawei-groep* behoeft de hoop daarop nog niet ijdel te wezen.

Geneeskunde is bij de indeeling van 's R. E. M. mede onder groep XII gerekend en terecht, want geneeskunde hangt zelfs niet alleen bij primitieve volken nauw met godsdienstige beschouwingen samen. In deze inleiding kan zij intusschen onbesproken blijven.

Van de verschillende eilanden en eilandengroepen waarover dit deel handelt, is in

's R. E. M. *Nias* ongetwijfeld het beste vertegenwoordigd; wat daarvan is bijeengebracht kan, voor zoover door ons kan worden nagegaan, eene vergelijking met andere, ook groote buitenlandsche verzamelingen (Weenen, Florence, Barmen) doorstaan; in alle groepen zijn òf de voorwerpen zelf, òf waar dit door omvang of groote kostbaarheid onmogelijk was, goede modellen voorhanden; aan verscheidenheid geen gebrek, vooral op het gebied van wapens en ander krijgstuig, op *Nias* trouwens in overvloed voorhanden. Ook op het gebied van den godsdienst is eene uitgebreide verzameling aanwezig; omtrent de benaming en beteekenis der talrijke beelden is men echter eerst sedert kort en nog niet geheel tot klaarheid gekomen.

Meer dan de helft der Niasverzameling bestaat uit eene schenking van den toenmaligen Controleur CH. L. J. PALMER VAN DEN BROEK, zeer waardevolle bijdragen leverden ook zijn ambtgenoot E. W. W. G. SCHRÖDER en Dr. M. J. KLEYER; het uitstekend afgewerkt woningmodel schonk de toenmaligen Inspecteur der Post- en Telegraafdienst J. D. PASTEUR.

Veel minder omvangrijk is de verzameling der *Mentawei-eilanden* en het Museum te *Berlijn* is in dit opzicht veel rijker; wel bezitten wij tal van wapens en verscheidene, meestal door wijlen VON ROSENBERG geschonken voorwerpen van ouden datum, maar in vele opzichten is de verzameling nog zeer onvolledig; moge de verschijning van dezen catalogus er aanleiding toe geven, dat de hoogst gewenschte aanvulling, waartoe thans nog de mogelijkheid bestaat, plaats vinde!

Van *Enggano* zal spoedig elk ethnographisch voorwerp eene merkwaardigheid zijn en daarom kan het R. E. M. zich gelukkig achten in het bezit te zijn van eene vrij groote collectie van dat eiland; wel is die niet geheel volledig, doch dank zij de vrijgevigheid van VON ROSENBERG, Dr. WIENECKE en vooral van den toenmaligen controleur O. L. HELFRICH, bevinden zich daarin stukken van groote ethnographische waarde; ik noem hier slechts de zeer oude speren, een knots, een buisje van boomschors; ook de kralensieraden en modellen van huizen, hoewel minder zeldzaam, zijn van beteekenis.

Op de *Oostelijke* eilanden spiegelt zich de groote beteekenis van de visscherij ten duidelijkste in de verzamelingen af; tal van vischtoestellen in originali of in model zijn aanwezig; voor de tinproduceerende eilanden komen hierbij verscheidene modellen op de tinwinning betrekking hebbende en voor het meerendeel destijds vervaardigd om de waarde van die industrie op tentoonstellingen in het licht te stellen. Overigens zijn de verzamelingen van *Banka* en *Billiton* niet van bijzondere beteekenis; van *Riouw* en de naburige eilanden zien wij talrijke modellen van vaartuigen, weefsels en kostbare wapens. De in 1882 daar regeerende Onderkoning schonk bovendien goed uitgevoerde modellen van verschillende woningen. Omtrent de modellen van vaartuigen moet ik verwijzen naar het opgemerkte bij de bespreking van groep VI.

Bij de bewerking van dit deel hebben zooveel mogelijk als voorbeeld gediend de deelen I en II (*Borneo*) van dezen catalogus, voor zoover deze mij reeds ten dienste stonden. Dat hier en daar de opschriften en onderverdeeling der groepen wijziging moesten ondergaan is uit den aard der zaak duidelijk, zoo ook dat enkele groepen bij sommige eilanden geheel moesten uitvallen. Voor de lange lijst van aanvullingen en verbeteringen bied ik mijne verontschuldiging aan; het gelukte mij eerst de beschikking over SUNDERMANN's Niasch-Duitsch woordenboek te verkrijgen, toen de eerste bladzijden reeds waren afgedrukt. Toch heb ik de aanvullingen, waartoe de raadpleging van dat werk aanleiding gaven en die meerendeels dienden als bewijzen voor de juiste opgave der inlandsche namen door de schenkers, in het bijzonder met het oog op de tegelijk met

deze verschijnende Duitsche uitgave, niet achterwege willen laten. Er zij hier in herinnering gebracht, dat in dit woordenboek, wat betreft de Niassische woorden, de Nederlandsche schrijfwijze is gevolgd en verder ō overeenkomt met eene eenigszins genasaleerden keelklank o en w̄ met de Engelsche *w* in Wales. De beschikking over het door SUNDERMANN gebruikte teeken ō werd eerst na het afdrukken van blz. 200 verkregen en zoo kon dit eerst in het aanhangsel worden gebruikt.

Een andere reden voor den grooten omvang van het „Aanhangsel" ligt in het ontvangen, in den loop van het jaar 1907 van de zendingen van den Heer E. W. W. G. SCHRÖDER (serien 1620 en 1629), die op zich zelf reeds een aanhangsel waard zouden zijn. Bij de opgave der inlandsche namen in deze serien is, voor zooveel mogelijk, de door den Heer SCHRÖDER gebruikte schrijfwijze gevolgd.

Omtrent de bij de beschrijving gevolgde techniek zijn, naar ik hoop, verklaringen overbodig; om misverstand te voorkomen zij hier evenwel opgemerkt, dat met den „steel" van eene lanspunt bedoeld wordt het meestal ronde of vierhoekige stuk dat zich onder het blad bevindt, met „huls" de bekleeding van metaal waarin de steel, resp. de punt eindigt. Bij de beschrijving van dolken en zwaarden is het wapen gedacht in de hand van den beschouwer met de punt naar boven; de uitdrukkingen boven, beneden, voor en achter enz. worden daardoor duidelijk; de scheede is gedacht, zooals zij wordt gedragen, dus met de mond naar boven; wat daarbij onder „buitenzijde" te verstaan valt, is wel te begrijpen.

Ten slotte een woord van hartelijken dank aan allen, die mij bij dit werk met woord en daad ter zijde stonden, vooral aan hem, in wiens geest ik meen te handelen, door zijn naam hier te verzwijgen, maar wien ik moeilijk mijn dank zou kunnen uitdrukken.

Maart 1908. H. W. FISCHER.

INHOUD.

Blz.

Inleiding IX
Opgave van de afbeeldingen XXIII
Literatuuroverzicht XXV
Bijzonderheden over enkele seriën en biographische aanteekeningen omtrent schenkers en verzamelaars XXXVIII

NIAS.

Groep I. Spijzen en dranken, lekkernijen en opwekkende middelen.
a. Spijs en drank 1
b. Sirihgereedschap 2
Groep II. Sieraden, kleederen en lijfstoebehooren en toiletbenoodigdheden.
I. Sieraden.
a. Hoofdtooi 6
b. Oorsieraden 9
c. Hals- en borstsieraden 10
d. Arm-, pols- en vingersieraden. 12
e. Heupsieraden 13
II. Kunstmatige verminking der schaamdeelen 14
III. Kleeding.
a. Hoofddoeken 14
b. Hoeden met toebehooren. 14
c. Lendengordels.
aa. Van boomschors. 15
bb. Van katoen. 15
d. Borstdoeken.
aa. Van inheemsch weefsel 16
bb. Van katoen en andere stoffen 16
e. Baadjes.
aa. Van boomschors zonder mouwen 17
bb. Van boomschors met mouwen 18
cc. Van inheemsch weefsel 19
dd. Van katoen. 19
ee. Van flanel en dergelijke stoffen 21
f. Sarongs, Rokken.
aa. Van inlandsche vezelstoffen 21
bb. Van katoen. 22
IV. Accessoires 22
V. Zakken, tasschen enz. 23
VI. Toiletgereedschap 23

Blz.

Groep III. Bouwkunde en huisraad.
1. Modellen van huizen 24
2. Deursluiting 27
3. Matten tot bedekking van den vloer enz. 27
4. Slaapplaats en toebehooren 27
5. Gereedschap om vuur te maken en verlichting 28
6. Kleederdoozen, manden voor opberging van voorwerpen enz. 29

Groep IV. Jacht en Vischvangst.
1. Jacht 29
2. Visscherij. 30

Groep V. Land- en Tuinbouw, Veeteelt 31

Groep VI.. Transport- en Verkeersmiddelen 32

Groep VII. Handel.
Maten en gewichten 33

Groep VIII. Inlandsche Nijverheid 35

Groep IX. Wapens en Krijgstuig.
1. Lansen und werpspiesen 36
2. Zwaarden en dolken.
a. Zwaarden 39
b. Dolken. 50
3. Slingers 52
4. Vuurwapens 52
5. Schilden 52
6. Oorlogskleeding.
a. Helmen 54
b. Mutsen en dergelijke 55
c. Pantsers en andere oorlogsgewaden 57
7. Eereteekenen 59

Groep X. Staat en Maatschappij.
1. Kleeding en onderscheidingsteekenen van opperhoofden 60
2. Signaaltrom 63
3. Voorstellingen van kleederdrachten 63

Groep XI. Kunst en kunstnijverheid; Muziek.
a. Slag- en snaarinstrumenten 64
b. Blaasinstrumenten 66
c. Speelgoed. 68

Groep XII. Godsdienst.
1. Houten- en steenen beelden.
a. Beelden van voorvaderen 68
b. Huisgoden 73
c. Andere beelden 74
2. Amuletten 78
3. Priesterattributen 79
4. Diversen. 81

II. MENTAWEI-EILANDEN.

Groep II. Sieraden, kleeding, lijfstoebehooren en toiletbenoodigdheden.
1. Sieraden.
a. Hoofdtooi 82
b. Halssieraden 83
c. Armsieraden 83
d. Heupsieraden. 83

Blz.
2. Tatoeëering 84
3. Kleeding 84
4. Accessoria 85
Groep IV. Jacht en Vischvangst 85
Groep VI. Scheepvaart en andere middelen van vervoer 87
Groep VIII. Industrie 89
Groep IX. Wapens en Krijgstuig.
a. Lansen 89
b. Zwaarden en dolken 90
c. Bogen 91
d. Pijlkokers en pijlen 92
e. Vuurwapenen 95
f. Schilden 95
Groep XI. Kunst, Muziek, Spelen en Speelgoed 96
Groep XII. Godsdienst 97

III. ENGGANO.

Groep I. Voedsel en opwekkende middelen 98
Groep II. Sieraden en kleeding.
1. Sieraden.
a. Hoofdtooi 99
b. Oorsieraden 102
c. Halssieraden 102
d. Armsieraad 103
e. Heupsieraad 103
2. Kleeding 106
Groep III. Woningen en Huisraad 108
Groep IV. Jacht en Vischvangst.
1. Jacht 110
2. Vischvangst 112
Groep V. Landbouw en Veeteelt 114
Groep VIII. Industrie 114
Groep IX. Wapens en Krijgstuig 115
Groep X. Staat en Maatschappij 118
Groep XII. Godsdienst 119

IV. BANKA.

Groep I. Spijzen en dranken, lekkernijen en opwekkende middelen.
1. Spijs en drank 120
2. Opwekkende middelen 123
Groep II. Kleeding 124
Groep III. Woningen en huisraad.
1. Matten tot bedekking van den vloer enz. 125
2. Slaapplaats en toebehooren 126
3. Doozen en manden 126
4. Overig huisraad 128
Groep IV. Jacht en Vischvangst.
1. Jacht 128
2. Vischvangst.
a. Harpoenen, lansen, lijnen en hengels. 129
b. Netten 131
c. Fuiken, vischvallen, mandjes enz. 133

Blz.
Groep V. Landbouw, Vee- en insektenteelt 136
Groep VI. Middelen van vervoer en verkeer. Scheepvaart 138
Groep VII. Handel 140
Groep VIII. Nijverheid.
1. Mijnbouw 141
2. Andere Industrie 143
Groep IX. Wapens 144
Groep X. Staat en Maatschappij 145
Groep XI. Kunst en Kunstnijverheid, Muziek, Speelgoed 145
Groep XII. Godsdienst, Wetenschap, Begrafenisgebruiken 147

V. BILLITON.

Groep I. Spijzen en dranken. 149
Groep III. Huisraad 152
Groep IV. Jacht en Vischvangst.
1. Jacht 152
2. Vischvangst.
a. Harpoenen en vischlansen 153
b. Hengels en lijnen 154
c. Netten 155
d. Fuiken en vischheiningen 156
e. Accessoires. Vaartuigen 158
Groep V. Landbouw 159
Groep VI. Scheepvaart en middelen van vervoer 160
Groep VII. Handel 161
Groep VIII. Verkrijging van grondstoffen en hunne bewerking 161
Groep IX. Wapens 162
Groep XI. Kunst en kunstnijverheid.
Voorwerpen van tin 164
Groep XII. Godsdienst 165

VI. RIOUW-ARCHIPEL.

Groep I. Spijzen, dranken, lekkernijen en opwekkende middelen 166
Groep II. Sieraden en kleeding.
1. Sieraden. 167
2. Kleeding.
a. Mutsen en hoofddoeken 168
b. Borstdoeken 168
c. Baadjes 168
d. Sarongs, rokken enz. 169
e. Broeken 171
f. Voetbekleeding 171
g. Accessoires 172
h. Voorstellingen van kleederdrachten 172
Groep III. Huisraad 172
Groep IV. Vischvangst.
a. Harpoenen en Vischlansen 173
b. Hengelroeden 174
c. Netten 174
d. Fuiken, vischtoestellen en Accessoria 175
e. Modellen van visschersvaartuigen 177

Blz.

Groep VI. Scheepvaart.
Modellen van vaartuigen 179
Groep VIII. Industrie 185
Groep IX. Wapens 186
Groep X. Staat en Maatschappij 188
Groep XI. Spelen 196
Groep XII. Godsdienst en Geneeskunde 196

Aanvullingen en verbeteringen 199
Naam- en zaakregister 223
Register van de inlandsche namen. 232
Nummerregister *) 240

*) Dit register is samengesteld om het opzoeken van de beschrijving van een voorwerp gemakkelijk te maken.

OPGAVE VAN DE AFBEELDINGEN.

Afbeeldingen in den tekst.

NIAS.

Inv. No.		Blz.
1002/89	Versiering van een roerspatel	2
1002/22	Sirihtaschje	4
1002/167	Hoofdsieraad	8
1002/152	Oorhanger	9
1002/163	Halsring	11
115/2	Voering van eene sjerp	17
1002/45	Versiering van een wandelstok	23
872/1	Versieringen in eene woning	24
370/3066	Netknoop	30
1002/206	Versiering van eene maat	34
718/8	Evenaar en balans van een weegschaal	35
1002/20	Houten klopper voor de bewerking van boombast	36
Diverse	zwaardgrepen	39
Diverse	klingen	39
360/5830	Versiering op eene zwaardgreep	41
1002/12	IJzeren staafje	52
1002/195	Fluit	66
695/8	Amulet	78
1629/62	Beeldje	216
1629/72	Idem	218
1629/81	Idem	219

MENTAWEI-EILANDEN.

Diverse	Dolken	90
300/481	Pijl	92
401/47	Versiering van een pijlkoker	94
985/12	Idem.	95

ENGGANO.

135/5	Baadje van boombast	106
820/80	Netknoop	110
Diverse	Werplansen	115
886/19	Vrouwenknots.	118

BANKA.

Inv. No.		Blz.
300/811	Hoed	124
370/3259	Mazen van een net	132
370/3250	Vischheining	135

BILLITON.

370/3174	Vlechtpatroon van eene mand.	151
360/5351	Lans	162

RIOUW-ARCHIPEL.

370/3113 & 3114	Slaapmatten	173
692/1	Bewijs van lidmaatschap van het Hung-verbond	193

Platen.

Plaat I (*Nias*). Woning van den Controleur van *Goenoeng Sitoli*.

Plaat II (*Nias*). Fig. 1. Sirihtaschje (Inv. N°. 115/3, blz. 4). — Fig. 2. Sjerp (Inv. N°. 115/2, blz. 17). — Fig. 3. Feestjas (Inv. N°. 1002/71, blz. 21).

Plaat III (*Nias*). Platte grond van eene woning (Inv. N°. 872/1, blz. 24).

Plaat IV (*Nias*). Platte grond van eene woning (Inv. N°. 370/3063, blz. 26).

Plaat V (*Nias*). Fig. 1. Doos (Inv. N°. 1002/43, blz. 32). — Fig. 2. Maat voor droge waren (Inv. N°. 1002/92, blz. 33). — Fig. 3. Zwaard (Inv. N°. 1239/310, blz. 49). — Fig. 4. Zwaard (Inv. N°. 924/68, blz. 49). — Fig. 5. Dolk (Inv. N°. 1050/4, blz. 51).

Plaat VI (*Nias*). Fig. 1. Beeld (Inv. N°. 273/9, blz. 77). — Fig. 2. Voorouderbeeld (Inv. N°. 370/3093, blz. 71). — Fig. 3. Voorouderbeeld (Inv. N°. 1002/128, blz. 70). — Fig. 4. Beeld (Inv. N°. 1002/126, blz. 76). — Fig. 5. Beeld (Inv. N°. 1002/127, blz. 76). — Fig. 6. Vogel (Inv. N°. 1002/18, blz. 78). — Fig. 7. Vogel (Inv. N°. 1002/185, blz. 77).

Plaat VII Fig. 1. Schild (Inv. N°. 79/1, blz. 96, *Mentawei-eilanden*). — Fig. 2. Heupsieraad (Inv. N°. 135/10, blz. 105, *Enggano*). — Fig. 3. Sabel (Inv. N°. 360/8078, blz. 190, *Riouw*).

Plaat VIII (*Billiton*), Visschersvaartuig (Inv. N°. 254/19, blz. 158).

Plaat IX Fig. 1. Rammelaar (Inv. N°. 370/3265, blz. 136, *Banka*). — Fig. 2. Werktuig voor de tripangvisscherij (Inv. N°. 370/3190, blz. 156, *Billiton*). — Fig. 3. Vischtoestel (Inv. N°. 370/3128, blz. 176, *Riouw*).

Plaat X (*Riouw*). Fig. 1. Sarong (Inv. N°. 105/16, blz. 169). — Fig. 2. Sarong (Inv. N°. 105/18, blz. 170).

Plaat XI (*Riouw*). Fig. 1. Lendenkleed (Inv. N°. 370/3105, blz. 171). — Fig. 2. Lendenkleed (Inv. N°. 370/3109, blz. 171).

LITERATUUROVERZICHT. — LITTERATURVERZEICHNIS [1]).

Adriani, N. en Alb. C. Kruyt, Geklopte boomschors als kleedingstof op *Midden-Celebes* en hare geographische verspreiding in Indonesië, met aanteekeningen, aanvullingen en verbeteringen van J. D. E. Schmeltz en register van J. C. E. Schmeltz. [Publicaties uit 's Rijks Ethnographisch Museum. Serie II, N°. 4]. Leiden, 1905.

Anambas-, Enkele mededeelingen omtrent de —, *Natoena-* en *Pembalan*-eilanden. (Residentie *Riouw* en Onderhoorigheden). [Mededeelingen op Zeevaartkundig gebied. N. O. I. 1 Aug. 1896, N°. 4].

Andree, K., Der Seeraub im indischen Archipelagus. [Globus, Bd. XXIV, 24].

Andree, Dr. R., Die Hillebille. [Zeitschrift des Vereins für Volkskunde, 1895, 103].

Andrée, Dr. R., **Ethn**ographische **Par**allelen **und Verg**leiche. Stuttgart, 1878.

Angelbeek, C. v., Korte schets van het eiland *Lingga*. [Verh. Bat. Gen. v. K. en W. XI (1826), 5].

Baane, J. C., Reis door een gedeelte van de Nederlandsche bezittingen in Oost-Indie. Amsterdam, 1826.

Baessler, Dr. A., Ethnographische Beiträge zur Kenntnis des Ost-Indischen Archipels. [*I. A. f. E.* IV, 66].

Balfour, H., On the structure and affinities of the composite Bow. [Journ. Anthr. Inst. Vol. XIX (1890), 220].

Bangka, Die Vegetation der Insel — [Das Ausland, 1867, 1197].

Banka, Beschrijving van het eiland —. [Tijdschrift voor Ned. Indie, Nieuwe Serie 1e jaargang (1863) II, 153].

Banka, Schets van het eiland —. [Tijdschrift voor Ned. Indie, 1846, dl. 4, 125; aanmerkingen daarop Id. 1847, dl. I, 117].

Bastian, A., Indonesien oder die Inseln des malayischen Archipel. III. *Sumatra* und Nachbarschaft. Berlin, 1886.

Batoe-eilanden, De — bij *Nias*. [Ber. Rhein. Missionsges. 1895, N°. 7, 212].

Batoe-eilanden, De — in 1850. [Tijdschrift voor Ned. Indie, 1853].

Batoe-eilanden, Het dialect op de — (*Sumatra*). [Nederl. Zendingstijdschrift IV (1892), 105].

Baud, J. C., *Bliton* [Bijdr. Kon. Inst. dl. I, 41].

Bennekom, K. H. H., De *Mentawei*-eilanden. [Kol. Weekblad, 28 Januari 1904].

Bickmore, A. S., Travels in the East Indian Archipelago. Londen, 1868.

Biliton, Het eiland — sedert 1851. [Tijdschrift voor Ned. Indie, dl. I (1853), 21].

Billiton, Het eiland — zooals het vroeger was. [Ind. Gids, 1883, I, 270].

Billiton in 1866. (Toestand en beschrijving), [Tijdschrift voor Ned. Indie, 1866, I, 503].

1) De **vet** gedrukte gedeelten van de titels duiden de in den tekst gebruikte verkortingen aan. [Die **fett** gesetzten Teile der Titel deuten die im Texte angewandten Verkürzungen an].

Billiton in het begin dezer eeuw. [Ind. Gids, 1884, I, 1003].

Billiton, Kronyk van Nederlandsch-Indie, loopende van af het jaar 1816. [Tijdschr. voor Ned. Indie III (1840), 2e deel, 376, IV (1842), 1e deel, 39, 136, 150, VII (1845), 2e deel, 527, 529, 530].

Blakang Padang, Mededeelingen over het eiland — (*Riouw*-Archipel). [Ind. Gids, 1902, II, 1295, 1413].

Bleeker, Dr. P., (*Billiton*). [Indisch Archief, 2e jg. dl. III].

Bleeker, Dr. P., Bijdrage tot de kennis en de statistiek der bevolking van de eilanden *Banka* en *Billiton*. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 12e jaarg. (1850)].

Boewang, Verslag omtrent het eiland *Enggano* door den djoeragan —. [*T. I. T. L. Vk.* dl. II, 379].

Boorsma, Dr. W. G., Ueber Aloëholz und andere Riechhölzer. (Bulletin du Département de l'agriculture des Indes Néerlandaises, VII), 1907.

Bouchal, Leo, Zur Urgeschichte der Musikinstrumente. [Sitzungsberichte der Anthropologischen Gesellschaft in Wien. Bd. XXIX, 11].

Brenner Felsach, J. Fhr. von, Reise durch die unabhängigen Battakländer und auf der Insel *Nias*. [Mitt. der Geogr. Gesellsch. in Wien, XXXIII (1890), 276].

Brigham, W. T., Mat and basket weaving of the Ancient Hawaiians, with an account of Hawaiian nets and nettings by J. F. G. Stokes. [Memoirs of the Bernice Pauahi Bishop Museum, Vol. II, nº. 1]. Honolulu, 1906.

Bruyn Kops, G. F. de, Fauna der residentie *Riouw* met inbegrip der Oostkust van *Sumatra* en omliggende landen. [*T. I. T. L. Vk.* II (1854), 480].

Bruyn **Kops**, G. F. de, Iets over de **zeevaart** in den Indischen Archipel. [Tijdschrift voor Nijverheid in N. I. dl. I (1854), 21].

Bruyn Kops, G. F. de, Lijst van boomen en planten, die gevonden worden in de Residentie *Riouw*. [*T. I. T. L. Vk.* II (1854), 271].

Bruyn **Kops**, G. F. de, Schets van den **Riouw**-Lingga Archipel. [Natuurkundig Tijdschrift voor N. I. IV, (1853), 41].

Buchholz, Reiseerlebnisse auf der Insel *Nias*. [Evang. Missionen, 1899].

Bulletins van het **Kol**oniaal **Mus**eum te *Haarlem*.

Büttner, F., Wie das Evangelium auf *Nakka* Eingang fand. [Barmer Missionsblatt, 1904, 50].

Catalogue of the Crosby Brown collection of Musical Instruments of all nations. II Asia. New York, 1903.

Catalogue spécial des produits exposés par le Royaume des Pays-Bas. Exposition universelle [**Cat. Par.**], La Haye, 1878.

Catalogus der afdeeling Nederlandsche Kolonien van de Internationale **Kol**oniale en Uitvoerhandel **tentoons**telling te **Amst**erdam, **1883**. Leiden, 1883.

Catalogus der ethnologische verzameling van het **Bat**aviaasch **Gen**ootschap van Kunsten en Wetenschappen. 4e druk, Batavia, 1894.

Catalogus der verzameling van Modellen van het Departement van **Mar**ine. 's Gravenhage, 1858.

Catalogus van de verzameling **poppen**, weergevende verschillende kleederdrachten van de volkeren van den N. O. I. Archipel, aangeboden aan H. M. de Koningin der Nederlanden door de dames van N. I., welke verzameling op de Tentoonstelling te Batavia in 1893 bekroond is geworden met het eerediploma. Batavia, 1894.

Chatelin, L. N. H. A., Godsdienst en bijgeloof der Niassers. [*T. I. T. L. Vk.* XXVI, 199].

Claessen, Corns., Bevindinge van 't eylant *Engano* en Beschrijvingh van 't eylant *Engano*, medegedeeld door P. A. Leupe. [Bijdr. Kon. Inst. III (1855), 136].

Clercq, F. S. A. de, Bijdrage tot de geschiedenis van het eiland *Banka* (naar een Maleisch handschrift). [Bijdr. Kon. Inst. 6e volgr. dl. I, 113 en 381].

Clercq, F. S. A. de, Die gegenwärtige Verbreitung des Blasrohres im malayischen Archipel. [*I. A. f. E.* V, 54].

Clercq, F. S. A. de, Eene reis naar en over het eiland *Bangka*. [Almanak der Indologische Vereeniging, 1896, 253].

Clercq, F. S. A. de, Twee nieuwe bijdragen over de *Mentawei*-eilanden. [Ind. Gids, 1898, II, 981].

Clercq, F. S. A. de en J. D. E. Schmeltz, Ethnographische beschrijving van de West- en Noordkust van *Nederlandsch Nieuw-Guinea*. Leiden, 1893.

Court, M. H., Exposition of the relations of the British Government with the Sultan and State of *Palembang* and the designs of the Netherland's Government upon that country. Londen, 1821.

Crawfurd, J., History of the Indian Archipelago. Edinburgh, 1820.

Crisp, An account of the inhabitants of the *Poggy*- or *Nassau* Islands. [Asiatic Researches, VI].

Croockewit, Dr. J. H., Aanteekeningen omtrent de bevolking en den handel van het eiland *Billiton* [*T. I. T. L. Vk.* dl. I, 77].

Croockewit, Dr. J. H., *Banka*, *Malakka* en *Billiton*. 's Gravenhage, 1852.

Croockewit, Dr. J. H., Uittreksel uit het rapport eener reis over het eiland *Billiton*, het Gouvernement aangeboden den 15 April 1851. Batavia, 1852.

Culin, S., Korean Games with notes on the corresponding games of China and Japan. Philadelphia, 1895. [T'oung Pao VII, 94].

Danneil, Dr. C., Der Uebergang vom Flechten zum Weben, nebst einem weiteren Beitrag zur Kenntnis der Weberei in *Melanesien*. [*I. A. f. E.* XIV, 227].

Dannert, Besuch in einem *Mentawei*dorf. [Barmer Missionsblatt, 1903, 82].

Dannert, Erlebnisse auf *Enggano*. [Barmer Missionsblatt, 1904, 34].

Danninger, E., Beschrijving van het eiland *Nias*. [Ermeloosch Zendingsblad, 1868].

Diest, P. H. van, *Bangka* beschreven in reistochten. Amsterdam, 1865.

Diest, P. H. van, Bijdrage tot de geschiedenis van *Billiton* gedurende de eerste 15 jaren onzer vestiging aldaar. [Jaarb. van het Mijnwezen in Ned. Indie, 1874, I, 193].

Does, A. M. K. de, Toestand der nijverheid in de afdeeling *Bandjarnegara*. [*T. I. T. L. Vk.* XXXVI, 28].

Domis, H. J., Het eiland *Nias*. [De Oosterling, 1836, 2e ged., 112].

Donleben, L. F. en C. J. Berghuis, Twee togten naar *Nias* en een blik op den slavenhandel en den uitvoer van pandelingen aldaar. [Tijdschrift voor Nederl. Indie, 16e jg. (1854), 8].

Donleben, J. F. en J. Christie, Bijdragen tot de kennis van het eiland *Nias*. [Tijdschrift voor Ned. Indie, 10e jg. (1848), 171].

Doorman, W. H. C., *Main beripat*. Een Billitoneesch schermfeest. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XLVIII, 339].

Dornsaft, Eenige min gunstige karaktertrekken der *Niassers*. [Nederlandsche Zendingsbode, 1900, No. 19].

Dulaure, J. A., Des divinités génératrices. Paris, 1905.

Durdik, Dr. P., Genees- en verloskunde bij de *Niassers*. [Geneesk. Tijdschr. voor Ned. Indie, XXII, (1884), 943].

Duyvendak, J. J. L., De zending op het eiland *Nias*. [Nederl. Zendingstijdschrift, VIII, (1896), 214].

Eck, R. van, Het eiland *Blitong*. [Ind. Gids, 1883, I, 307].

Eeden, F. W. v., Algemeene beschrijvende Catalogus der Houtsoorten van N. I. aanwezig in het Koloniaal Museum te Haarlem. Haarlem, 1872.

Engano, Die Insel —. [Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik XVI, 414].

Engano, Verslag van een reis van den Assistent Resident van Bengkoelen naar het eiland — [*T. I. T. L. Vk.*, XIX, 165].

Ephraim, Dr. Hugo, Über die Entwicklung der Webetechnik und ihre Verbreitung ausserhalb Europas. [Mitteilungen aus dem Städtischen Museum für Völkerkunde zu Leipzig, Bd. I, Heft 1]. Leipzig, 1905.

Epp, Dr. F., Schilderungen aus Ost-Indiens Archipel. Heidelberg, 1841.

Everwijn, E., Verslag van het onderzoek naar tinerts op eenige eilanden behoorende tot de residentie *Riouw*. [Jaarb. van het Mijnwezen in Ned. Indie, 1872, II, 73].

Fehr, A., Der Niasser im Leben und Sterben. Barmen, 1898.

Fehr, A., Die neuesten Nachrichten aus *Nias*. [Ber. Rhein. Missionsges., 1906, 4].

Fehr, A., Een doopfeest op *Nias*. [De Rijnsche Zending, 1896, 54].

Filet, G. J., Plantkundig woordenboek voor Nederl. Indie. 2e druk. Amsterdam, 1888.

Fischer, H. W., Een houten klopper om boombast te bewerken van het eiland *Nias*. (Met afb.). [*I. A. f. E.* XVII, 222].

Fischer, H. W., Iets over de wapens uit de *Mentawei*-verzameling van 's Rijks Ethnographisch Museum te Leiden. [*I. A. f. E.* XVIII], 132].

Fischer, H. W., Mitteilungen über die **Nias**-Sammlung des ethnographischen Reichsmuseums zu Leiden. [*I. A. f. E.* XVIII, 85].

Fokker, B. W. F., De inlandsche kunstnijverheid in den *Riouw*-Archipel. [Tijdschr. voor Nijverh. en Landb. in Ned. Indie XLIX, 301].

Forbes, H. O., A naturalist's wanderings in the Eastern Archipelago. London, 1885.

Foy, Dr. W., Schemelartige Kokosnussschaber. [Mitt. der Anthr. Gesellschaft in Wien. Bd XXXIV (1904), 112].

Frickenschmidt, W., Erinnerungen an *Pulu Tello*. Barmen, 1899.

Fries, E., Bilder von *Nias*. [Barmer Missionsblatt, 1903, 74].

Fries, E., Een en ander uit brieven van zendeling —. [De Rijnsche Zending, 1906, 27].

Geiger, P., Beitrag zur Kenntnis der *Ipoh*-Pfeilgifte. Basel, 1901.

Gericke, J. F. C. en T. Roorda, Javaansch-Nederduitsch woordenboek, vermeerderd en verbeterd door A. C. **Vreede,** met medewerking van J. G. H. Gunning. (**Wbk**). Amsterdam-Leiden, 1901.

Giglioli, Dr. H., **Notes** on the ethnographical collections formed by Dr. Elio Modigliani during his recent explorations in Central Sumatra and Engano. [*I. A. f. E.* VI, 1893, 109].

Glazemaker, J. H., De rampspoedige scheepvaart der Franschen naar Oostindien, onder 't beleit van de Heer Generaal Augustijn de Beaulieu enz. Amsterdam, 1669.

Graafland, A. F. P., Schets der Chineesche vestigingen in de afdeeling *Kärimon*. [Bijdr. Kon. Inst. 5e volgr. dl. III, (1888), 505].

Gramberg, Dr. J. S. G., Indische schetsen met zwart krijt. *Billiton*. 's Gravenhage, 1883.

Groeneveldt, W. P., Notes on the Malay Archipelago and Malacca. Compiled from Chinese sources. [Verhandelingen Bat. Gen. XXXIX (1880)].

Groot, Corns de, Eiland *Blitong* (*Billiton*). [Natuurkundig Tijdschr. v. N. I. jg. 3, (1852)].

Groot, Corns **de,** Herinneringen aan **Blitong,** Historisch, Lithologisch, Mineralogisch, Geographisch, Geologisch en Mijnbouwkundig. 's Gravenhage, 1887.

Groot, Dr. J. J. M. de, De lijkbezorging der Emoy-Chineezen [Bijdr. Kon. Inst. 5e Volgr., VII, 1].

Groot, Dr. J. J. M. de, Het Kongsiwezen op *Borneo*. 's Gravenhage, 1885.

Groot, Dr. J. J. M. **de,** The **Religious system** of China, its ancient forms, evolution, history and present aspect. Leyden, 1892—1901.

Guillemard, The island of *Engano*. [Geographical Journal, 1894, II, 153].

H. S. Missionsvandalismus auf *Nias*. [Globus LXXXII, 179, 280].

d. H., J. S., Iets over *Mentawei*. [Ned. Zeewezen II, (1904)].

Haeckel, Ernst, Aus Insulinde, Bonn, 1901.

Hall, C. H., De Inlandsche kunstnijverheid op de *Batoe*-eilanden. [*T. I. T. L. Vk.* XXXIX (1894)].

Hardeland, A., Dajacksch-Deutsches Wörterbuch. Amsterdam, 1859.

Hartland, E. Sidney. Pin Wells and Rag-Bushes. [Folklore IV (1894), 451, ref. *I. A. f. E.* VII, 144].

Hasselt, A. L. **van,** Ethnographische **Atlas** van *Midden-Sumatra*. Leiden, 1881.

H(asselt), A. L. van, *Riouw* en Onderhoorigheden. [Enc. voor N. I. III, 425].

Hasselt, A. L. **van, Volks**beschrijving van *Midden-Sumatra*. Leiden, 1882.

Hasselt, A. L. van en H. J. E. F. Schwartz, De Poelau-Toedjoeh in het zuidelijk gedeelte der Chineesche zee. [Tijdschr. Aardr. Gen. Ser. 2, XV, 20].

Hasselt, A. W. M. van, Over het gebruik van vergiftigde boogpijlen in Oost-Indien. (*Poggy*-eilanden). [Verslagen en mededeelingrn uan de Kon. Acad. van Wetenschappen. Afd. Natuurkunde, IX, 316, X, 68, XI, 221].

Hedemann, F. W. H. von, Schets van de bewerking en de huishoudelijke inrichting der tinmijnen op *Billiton*. [Tijdschr. voor Ned. Indië, 3e Serie, 2e jg. (1868), 175].

Heeres, Mr. J. E., Corpus diplomaticum neerlando-indicum. [Bijdr. Kon. Inst. 7e volgr. III (1907)].

Hein, A. R., Die bildenden Künste bei den Dayaks auf *Borneo*. (**Kunst**.) Ein Beitrag zur allgemeinen Kunstgeschichte. Wien, 1890.

Hein, Dr. Wilhelm, Indonesische **Schwertgriffe**. [Annalen des K. K. Naturhistorischen Hofmuseums in Wien, 1899, 317].

Helfrich, O. L., Aanteekeningen betreffende voorwerpen van de eilandengroep *Engano* afkomstig. [Notulen Bat. Gen. van K. en W. dl. XXVII, (1892), bijl. blz. I—VI].

Helfrich, O. L., De eilandengroep **Eng***ano*. [Tijdschrift Aardr. Gen., Serie 2, Meer uitgebreide artikelen, dl. V, 272].

Helfrich, O. L. en J. A. J. C. Pieters, Proeve van eene Maleisch-Nederlandsch-Enganeesche Woordenlijst. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XXXIV, 539; aanvullingen en verbeteringen, dl. XXXV, 228].

Hendriks, A., Geneeskundig-Topographische schets van het eiland *Billiton*. [Geneesk. Tijdschr. v. N. I. dl. 10 (1863)].

Herklotz, D., Die Orang Sekah und das Piratenwesen im Indischen Archipel. [Globus XIII (1868), 137].

Herklotz, D., Die Zinninsel *Billiton* im Indischen Archipelagus. [Globus, XII, (1867), 303].

Hinlopen, P. A. M. en P. Severijn, Verslag van een onderzoek der *Poggy*-eilanden in 1852 op 's Gouvernements last bewerkstelligd. [*T. I. T. L. Vk.*, 1854, 319].

Hoffmann, Reis naar de *Nako*-eilanden. [De Rijnsche Zending, XXX, (1900), 4].

Hoffmann, Dr. J. J., Het Hemel-Aarde-verbond der Chinezen. [Bijdr. Kon. Inst. 1e volgr. I, 260, II, 292].

Hollander, Dr. J. J. de, Handleiding bij de beoefening der Land- en Volkenkunde van Nederlandsch Oost-Indie. 4e uitg. Breda, 1882/84.

Horner, Dr. L., De *Batoe*-eilanden. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1840, 313].

Horsfield, Dr. Th., Report on the island of Banka. Journal of the Indian Archipelago, 1848. Vertaling door dr. P. J. Veth. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1850, 1851 en 1852].

Jacobs, Dr. Julius, Critische beschouwingen over de theorie van Dr. H. Ploss, aangaande de beteekenis van de besnijdenis bij de verschillende volken. [*I. A. f. E.* IV, 185].

Janko, Dr. J., Herkunft der magyarischen Fischerei. Leipzig, 1900. [Ref. Globus, Bd. 78, 257 & 344].

Jasper, J. E., De **vlechtind**ustrie in de Residentie *Jogjakarta* door Engelbert van Bevervoorde met toelichtingen en platen door —. [Tijdschrift voor het Binn. Best. dl. XXIX, (1905), 1, 61].

Jasper, J. E., Het een en ander over Inlandsche goud- en zilversmeedkunst. [Tijdschrift voor het Binn. Best. XXIII, (1902), 265].

Jasper, J. E., **Inl**andsche **meth**oden van hoorn-, been-, schildpad-, schelp- en paarlemoerbewerking. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XLVII, (1904), 1].

K. Over de Lambaleh-baai en Simaloer naar *Nias* en de *Nako*-eilanden. [Het Nederlandsche zeewezen, 6e jg. no. 12, 15 Juni 1907].

Karimoneilanden, De — [Tijdschr. voor Ned. Indie (1855), I, 146, 238].

Karimoneilanden, Tinexploitatie op de — [Tijdschr. voor Ned. Indie (1853), I, 71].

Karutz, Dr. H., Engano-Popolo. Malaiische Einflüsse im Bismarck-Archipel. [Globus, LXXXIII, 26].

Katalog der aus Niederländisch Ost-Indien eingesandten Gegenstände, **Int**ernationale **Fischer**ei **Ausst**ellung. **Berlin**, 1880.

Kemp, P. H. van der, *Billiton* opstellen. Batavia, 1886.

Kemp, P. H. v. d., De commissien van den schout bij nacht C. J. Wolterbeek naar *Malakka* en *Riouw*. [Bijdr. Kon. Inst. 6e volgr. VII, 1].

Kemp, P. H. v. d., De Singapoorsche papieroorlog. [Bijdr. Kon. Inst. 6e volgr. V, 389].

Kemp, P. H. van der, *Palembang* en *Banka*, in 1816 en 1820. [Bijdr. Kon. Inst. 6e reeks, VII, 331].

Kielstra, Dr. E. B., Beschavingswerk in Indie. Het eiland *Nias*. [Onze Eeuw. September 1907].

Kielstra, E. C., Onze bemoeiingen met *Nias* onder van Swieten. [Ind. Militair Tijdschrift, 1890, I, 181].

Klinkert, H. C., Iets over de geneeskunde bij de Maleiers. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1869, 182].

Klinkert, H. C., Nieuw Maleisch-Nederl. en Nederl.-Maleisch Woordenboek met Supplement. [**Wbk.**] Leiden, 1885, 1893.

Klinkert, H. C., Nog iets over *Poeloe Loos*. [Tijdschr. voor Ned. Indie 1869, II, 120].

Klinkert, H. C., *Poeloe Loos*. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1869, I, 442].

Knebel, J., Proeve van het Maleisch en Chineesch, gesproken op *Banka* en *Blitong*. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1868, II, 332].

Kniphorst, J. H. P. C., Historische schets van den zeeroof in den O. I. Archipel. (*Banka* en *Billiton*). [Tijdschrift van het Zeewezen, 1880, 1].

Kortenhorst, A., Van Muntok naar Soengeislan. [Katholieke Missien, XX, (1895—96), 163].

Kramer, Fr., Aanvang van den zendingsarbeid op *Nias*. [De Rijnsche Zending, 1874, 33].

Kramer, Fr., Der Götzendienst der *Niasser*. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XXXIII, 473].

Kramer, F., Eene reis door *Nias*. [De Rijnsche Zending, 1874, 134].

Kramer, F., Eine Reise nach den *Mentawei*-Inseln. [Mitt. Geogr. Gesellsch. Jena, Bd XXI, 81].

Krämer, Dr. A., Zur Tatauierung der *Mentawei*-Insulaner. [Archiv. für Anthropologie N. F. Bd VI, (1907), Heft 1].

Krause, Eduard, Vorgeschichtliche Fischereigeräte und neuere Vergleichstücke. [Zeitschrift für Fischerei und deren Hilfswissenschaften, XI Band, 3/4 Heft].

Kroesen, R. C., Aanteekeningen over de *Anambas*-, *Natoena*- en *Tambelan*-eilanden. (*Riouw-Lingga* Archipel), volgens eene opname van 1871. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XXI, 235].

Krum, Unter den Iranno Huna (*Nias*). [Ber. Rhein. Missionsges., 1902, N°. 1, 9—14].

Kruyt, Alb. C., Het Animisme in den Indischen Archipel. 's-Gravenhage, 1906.

Kubary, J. S., Ethnographische Beiträge zur Kenntniss des Karolinen Archipels. Leiden, 1895.

Kurz, S., Korte schets der vegetatie van het eiland *Bangka*. [Nat. Tijdschr. voor Ned. Indie, dl. XXVII, 142].

Lagemann, H., Das Niassische Mädchen von seiner Geburt bis zu seiner Verheirathung. [*T. I. T. L. Vk.*, XXXVI, 296].

Lagemann, H., Ein Heldensang der *Niasser*. Gesang der Gäste beim Feste eines Häuptlings als er sich den Titel „Balugu" beilegte. [*T. I. T. L. Vk.* XLVIII (1906), 341].

Lagemann, H., Eine Untersuchungsreise auf *Nias*. [Ber. der Rhein. Missionsges. 1891, 196].

Lange, H. M., Het eiland *Banka* en zijne aangelegenheden. 's Hertogenbosch, 1850.

Lehmann, Dr. J., Systematik und geographische Verbreitung der Geflechtsarten. [Abhandlungen und Berichte des Königl. Zoologischen und Anthropologisch-Ethnographischen Museums zu Dresden, Band XI (1907), N°. 3].

Lett, A., Die *Mentawei*-Inseln. [Ber. Rhein. Missionsges. 1901, N°. 2].

Lett, A., Eene reis naar *Engano*. [Berichten uit de Zendingswereld, 7e jg. N°. 3].

Lett, A., Eine Missionsreise zu einem aussterbenden Volke (den „Taka" auf der Insel *Engano*, südlich von *Sumatra*). [Evang. Missionen IX, 63—67].

Lett, A., Erste Aussaat auf einem noch unbebauten Missionsacker. (*Mentawei*-Inseln). [Barmer Missionsblatt, 1903, 10].

Lett, A., Im Dienst des Evangeliums auf der Westküste van *Nias*. Heft **I—IV**. Barmen, 1899.

Lett, A. en H. Lagemann, Eene onderzoekingsreis door *Nias*. [De Rijnsche Zending, 1891, 171].

Leupe, P. A., Beschrijvingh van de Westcust van *Sumatra*. [Bijdr. Kon. Inst. dl. III, (1855), 106].

Lewin, Dr. L., Die Pfeilgifte. [Virchow's Archiv für pathologische Anatomie und Physiologie und für klinische Medicin. 138 Band, 1894].

Ling Roth, H., The natives of *Sĕrawak* and British North Borneo. Londen, 1896.

Lion, H. J., Ueber Tripangfischerei. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 17e jaarg. I, 1].

Lith, P. A. van der, Nederlandsch Oost-Indie, 2e druk. Leiden, 1893—94.

Loos, Dr. D., Tin. Publ. Koloniaal Museum te Haarlem, z. j.

Loos, Dr. D. de, Vetten, Was, Aeterische olien, Harsen en Gom. Publicatie van het Koloniaal Museum te Haarlem. z. j.

Maass, Alfr., **Bei** liebenswürdigen **Wilden**. Ein Beitrag zur Kenntnis der *Mentawei*-Insulaner. Berlin, 1902.

Maass, Alfr., Die primitieve **Kunst** der *Mentawei*-Insulaner. [Zeitschr. für Ethnologie, 1906. Heft 4 en 5, 433].

Maass, Alfr. Reise nach den *Mentawei*-Inseln. [Verhandlungen der Gesellschaft fur Erdkunde. Berlin. Bd. XXIV. Vertaling van C. Spat. Tijdschrift voor Ned. Indie, 1898, 532].

Mahillon, V. C., **Cat**alogue descriptif et analytique du **Musée instr**umental du Conservatoire royal de musique de Bruxelles, 1900.

Marsden, W., History of Sumatra. 3rd Ed. London, 1811.

Martin, Prof. Dr. K., Reisen in den Molukken. Bd. II, Land und Leute. Leiden, 1903.

Matthes, Dr. B. F., Bijdragen tot de ethnologie van Zuid-Celebes. 's Gravenhage, 1875.

Mayer, C., Bilder aus den Sunda-Inseln. I. Etwas über Upasgift. [Das Ausland, 1889, N°. 15, 287].

Mayer, L. Th., De Javaan als mensch en als lid van het Javaansche huisgezin. Batavia, 1894.

Mayer, L. Th., Van de *Mentawei*-eilanden. [Het daghet. I. N°. 4, 6 en 7].

Meerwaldt, J. H., Ervaringen op *Enggano*. [De Rijnsche Zending, 1904, 61].

Meier, H., Ein Blick auf die Insel *Banca*. [Die Natur, 1871, N°. 50].

Mentawei. Dies und das aus — [Ber. Rhein. Missionsges. 1903, N°. 2].

Mentawei. Erste Vorbereitungen auf — [Ber. Rhein. Missionsges. 1902, 29].

Mentawei. Pionierarbeit auf — [Ber. Rhein. Missionsges. 1904, 381].

Mentawei-eilanden. De — en hare bewoners. [Nederl. Zendingsbode, 1900, N°. 10 en 12].

Mentawei-Inseln, Die —; ihre Bewohner und deren Religion. [Allgem. Missionszeitschr. XX, 329.

Mentawei-Inseln, Die Untersuchungsreise der Missionare Lett und Kramer nach den — vom 15—26 Juni 1901. [Ber. Rhein. Missionsges. 1901, 329].

Menten, J. H., Het boren en het boormateriaal op *Bangka*. [Jaarb. van het Mijnwezen in Ned. Indie, 1874, I, 163].

Menten, J. H., Verslag van een onderzoek naar tinerts op het eiland *Singkep*. [Jaarb. van het Mijnwezen in Ned. Indie, 1877. II. 145].

Mess, H. A., Bijdrage tot de kennis der *Mentawei*-eilanden. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1870, I, 339].

Mess, H. A., De **Ment**awei-eilanden. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XXVI (1881), 63].

Meyer, A. B. & O. **Richter, Celebes I.** [Abhandlungen und Berichte des Kön. Zool. und Anthr.-Ethn. Museums zu Dresden. Bd. XIV, (1903)]. Berlin, 1903.

Meyer, A. B. & O. Richter, Das Indonesische Webgestell. [Globus, Bd. LXXXVI, (1904), N°. 10].

Meyer, A. B. & O. Richter, Ethnographische Miszellen II. [Abhandlungen und Berichte des Kön. Zool. und Anthr.-Ethn. Museums zu Dresden. Bd. X, (1902/3), N°. 6]. Berlin, 1903.

Meyer Ranneft, W., Met den gouvernementsstoomer „Zwaluw" naar *Zuid-Nias* en de *Nako*-eilanden. [Eigen Haard, 1901, N°. 36, 37 & 39].

Meyners d'Estrey, H., Contes de *Nias* [Annales de l'Extrême Orient X, (1888), 291].

Meyners d'Estrey, H., Les iles *Mentawei*. [Revue de Géographie, XXIV (1895), 247].

Millies, H. C., Recherches sur les monnaies des indigènes de l'archipel indien et de la péninsule malaie. 's Gravenhage, 1871.

Modigliani, Dr. E., Die Insel *Nias*. [Das Ausland, 1888, 535].

Modigliani, Dr. E., Excursione nell' isola *Nias*. Nota geografiche con une carta. Roma, 1887.

Modigliani, Dr. E., Les boucliers de Nias. [*I. A. f. E.* II, 214].

Modigliani, Dr. E., L'Isola della Donne. Viaggio ad Engano. Milaan, 1894.

Modigliani, Dr. E., Materiale per lo studio dell' isola *Sipora* (*Mentawei*). [Bollet. della Societa Geogr. Italiana. Sr. 3, XI (1898)].

Modigliani, Dr. E., *Mentawei*. [Bolletino della Societa Geogr. Italiani Sr. 3, VIII, 543].

Modigliani, Dr. E., Un viaggio a Nias. Milano, 1890.

Mohnike, Dr. O. G. J., *Bangka* und *Palembang*. Münster, 1874.

Mohnike, O., Die Chinesen in Niederländisch Indien. [Globus, XXXVII, 1880, N°. 17].

Moquette, J. P., De Munten van Nederlandsch-Indie. [*T. I. T. L. Vk.* dl. L, 186].

Morris, Dr. Max, Die Mentawei Sprache. Berlin, 1900. [Recensies: Grünwedel (Globus, Bd. 78). — Dr. H. Kern: Een spraakkunst van het Mentaweisch (Tijdschrift voor Ned. Indie, 1900)].

Netscher, E., Beschrijving van een gedeelte der Residentie **Riouw**. [*T. I. T. L. Vk.* II (1854), 108].

Netscher, E., Bijdrage tot de geschiedenis van het rijk van *Lingga* en *Riouw*. [*T. I. T. L. Vk.* IV, (1855), 411].

Netscher, E., Oorspronkelijke munten uit *Palembang*. [*T. I. T. L. Vk.* IV, (1855), 975].

Netscher, E., Oorspronkelijke munten van de Oostkust van *Sumatra*. Munten van *Djambi* en *Menangkabau*. [*T. I. T. L. Vk.* VI, (1857), 461].

Netscher, E., Oude munt van *Palembang*. [*T. I. T. L. Vk.* III, (1854). Bericht XIII].

Netscher, E., Togtjes in het gebied van *Riouw* en Onderhoorigheden. [*T. I. T. L. Vk.* 4e Serie III, 223 en 4e Serie V, 1].

Netscher, E. en Mr. J. A. van der Chys, De munten van Nederlandsch-Indie, beschreven en afgebeeld. Batavia, 1863.

Nias, Berichte aus — [Ber. Rhein. Missionsges. 1894, 40].

Nias, De zending op het eiland — [De Rijnsche Zending, 1893, 78].

Nias, Die Insel — [Das Ausland, 1880, 748].

Nias, Het eiland — en de zending aldaar. [De Rijnsche Zending, 1886, 77 en 1888, 69].

Nias, Neue Aussichten und Fortschritte in —. [Ber. Rhein. Missionsges. 1904, 385].

Nias, Short Notice concerning the island of Pulo — [Malay Miscell II, N°. 8, 1822].

Nias, The island of — and its people. [Popular Science monthly. XXXIII, (1888), 233].

Nias, Unter den *Irauno Huno*. [Ber. Rhein. Missionsges. 1902, 9].

Nias, Wie's auf einer neuen Missionsstation in — zugeht. [Ber. Rhein. Missionsges. 1906, 218]

Nias-Mission. [Ber. Rhein. Missionsges. 1894, 197].

Nias-Mission, Aus unserer — [Ber. Rhein. Missionsges. 1886, 356].

Nieuwenhuis, Prof. Dr. A. W., Kunstperlen und ihre kulturelle Bedeutung. [*I. A. f. E.* XVI (1903), 136].

Nieuwenhuisen, J. T. en H. C. B. **von Rosenberg,** Verslag omtrent het eiland **Nias** en deszelfs bewoners. [Verhandelingen Bat. Genootschap van Kunsten en Wetenschappen deel XXX]. **Batavia, 1863.**

Nieuwenkamp, W. O. J., Tandenvijlen op *Bali*. [Ind. Gids, 1907, I, 723].

Nolte, H. C., Verhaal van den gezagvoerder der brik Anna Maria omtrent zijne ontmoeting met en zijne gevangenschap bij de zeeroovers in Maart 1822. [*T. I. T. L. Vk.* I, 62].

Nooy, H. A. de, Aanteekeningen omtrent de bewoners van het binnenland van het eiland *Banka* en omtrent de taal der *darat*-bewoners, speciaal van het district Muntok. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XXXVII, 606].

Notulen **Bat**aviasch **Gen**ootschap van Kunsten en Wetenschappen.

Nys, L. C. de, Overzicht betreffende den oeconomischen toestand van *Blitong*. (Kol. Verslag, 1891).

Nys, L. C. de, Rapport over de inlandsche nijverheid op het eiland *Billiton*. [Tijdschr. voor Nijv. en Landb. in Ned. Indie, XLI, 98].

Obach, Dr. E., Monographie der Getah-pertja. [Extra Bull. VI van het Koloniaal Museum te Haarlem]. Haarlem.

Orang Laut, Schets van de levenswijze der Maleische rayats of — [Verhandelingen en Berigten betrekkelijk het Zeewezen en de Zeevaartkunde, verzameld en uitgegeven door Jhr. G. A. Tindal en Jacob Swart, 1849, 604].

Orang Lom. De — of Belom op het eiland *Banka*. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XI, 388].

Oudemans Jr., Dr. A. C., *Engano*, zijne geschiedenis, bewoners en voortbrengselen. [Tijdschr. Aardr. Genootschap, Serie 2. Meer uitgebreide artikelen, dl. VI, 109].

Oudemans Jr., Dr. A. C., Woordenlijst van de talen van *Engano*, de *Mentawei-eilanden* en *Nias*. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XXV, 484].

Oudemans, Dr. J. A. C., Verslag van de bepaling der geographische ligging van plaatsen in de *Riouw-* en *Lingga* Archipel in Augustus 1871. [Natuurk. Tijds. v. Ned. Indie. XXXIII, 251].

Oudemans, Dr. J. A. C., Verslag van de dienstreizen ter bepaling vrn de geographische ligging van *Muntok* enz. (in 1861 en 1862). [Natuurk. Tijdschr. v. Ned. Indie, 1864, 209].

Overzichten betreffende den oeconomischen toestand van de meeste gewesten van Ned. Indie. [Koloniaal Verslag, 1891, bijl. F. F. F. en id. 1892, bijl. C.].

P. N. Pionierswerk op *Mentawei* (naar mededeelingen van A. Lett). [De Rijnsche Zending, 1904, 56].

Pleyte, C. M., De praehistorische steenen, wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel, beschouwd uit een archaeologisch en ethnographisch oogpunt. [Bijdr. Kon. Inst. 5e volgr. II, 586].

Pleyte, C. M., Die **Ment***awei* Inseln und ihre Bewohner. [Globus, Bd. LXXIX, N°. 1 en 2].

Pleyte, Wz. C. M., Iets over mnemonische en andere teekenen bij de volken van den Oost-Indischen Archipel. [Bijdr. Kon. Inst. dl. XXXV (1886), 127].

Pleyte, C. M., Indonesian Art. Den Haag, 1901.

Pleyte, Wz. C. M., Indonesisches Feuerzeug. [Globus, Bd. LIX, 54].

Pleyte, Wz. C. M., Sumpitan and bow in Indonesia. [*I. A. f. E.* Bd. IV, 265].

Posewitz, Th., Das Zinnvorkommen auf den Inseln des *Riouw-Lingga* Archipels. [Peterm. Mitth. 1877, 366].

Posewitz, Th., Die Zinninseln im Indischen Ocean. Buda Pest, 1885—86.

Probst, Niassische Christen. [Barmer Missionsblatt, 1904, 50].

Pruis van der Hoeven. Verslag van eene reis van den Assistent Resident van Bengkoelen naar het eiland *Engano*. [*T. I. T. L. Vk.* XIX, 165].

Publicaties van het **R**ijks **E**thnographisch **M**useum.

Raap, Hugo, Reisen auf der Insel **Nias** bei Sumatra. [Globus, Bd. LXXXIII, N°. 10 & 11].

Rademacher, Beschrijving van het eiland *Sumatra*. [Verhandelingen van het Bat. Gen. van K. en W. dl. III].

Raffles, Th. S., A discourse delivered by Sir — [Verhandelingen van het Bat. Gen. van K. en W. dl. VIII (1826)].

Rappard, Th. C., Verslag eener reis per Gouvernementsstoomschip „Condor" naar de Zuid-Oost en Zuidkust van *Nias*. [Tijdschr. Aardrk. Gen. XXIII (1906), 713].

Ratzel, F., Die afrikanischen Bögen. Leipzig, 1891.

Ratzel, Dr. Fr., Völkerkunde 2e Ausgabe. Leipzig und Wien, 1894 & 1895.

Reclus, E., Nouvelle géographie universelle. T. XIV. Océanie et îles océaniques. Paris, 1889.

Ridley, H. N., De Maleische timmerhoutsoorten. [Bull. v/h Kol. Mus. te Haarlem, N°. 27 (1903)].

Riedel, Dr. J. G. F., Centraal Celebes. [Bijdr. Kon. Inst. 5e volgr. dl. I, 92].

Riedel, Dr. J. G. F., De baning „Djoekoet singai" en baning „Seran Njiroepak Ilmang." Twee volksverhalen in het dialect der Orang Lawoet of Orang Sekah van Bilitong. [*T. I. T. L. Vk.* XXVI, 264].

Riedel, J. G. F., De sluik- en kroesharige rassen tusschen *Selebes* en *Papua*. 's Gravenhage, 1886.

Rio, Bijdragen tot de kennis der residentie — [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1853, dl. 1, 381].

Riouw, De vrijhaven van — in 1833. [*T. I. T. L. Vk.* 1854, 48].

Riouw, Iets over de residentie — [Aardrijkskundig Weekbl. 1878, N°. 29—30].

Riouw- en Lingga Archipel. I Noordkust *Batam*, II *Straat Lioauw*. [Mededeelingen op zeevaartkundig gebied, N. O. I. 1891, N°. 11 en 12].

Riouw- und Lingga Archipel. [Annalen der Hydrographie XXVII (1899), 81].

Robidé van der Aa, De kommissaris van Sevenhoven over den toestand van *Billiton* in 1820. [Bijdr. Kon. Inst. 3e volgr. dl. II (1867), 51].

Rosenberg, C. H. B. **von**, Beschrijving van **Eng***ano* en van deszelfs bewoners. [*T. I. T. L. Vk.* dl. III, 1854, 370].

Rosenberg, C. H. B. von, De afstamming der bewoners van *Nias*. [*T. I. T. L. Vk.* dl. V, 316].

Rosenberg, C. H. B. **von**, De **Ment***awei*-eilanden en hunne bewoners. [*T. I. T. L. Vk.* dl. II (1853), 399].

Rosenberg, C. H. B. **von**, Der Malayische **Arch**ipel. Leipzig, 1878.

Rosenberg, C. H. B. von, Een en ander over de bewoners der Mentawei eilanden. [*I. A. f. E.* Bd. I, 1888, 218].

Rosenberg, C. H. B. von, Een ethnographisch probleem. [Etudes arch. linguist. et hist. dédiées à M. le Dr. C. Leemans, 164]. Leide, 1885.

Rost van Tonmingen, D. W., *Billiton* voorheen en thans. Geschiedenis van de tinontginning op dat eiland. [Gids, Febr. 1875, 330].

Rouffaer, G. P., Catalogus der O. I. weefsels, Javaansche Batik's en Oud-Indische meubels. (Tentoonstelling van O. I. Kunstnijverheid te 's Gravenhage van 24 Juli—1 October 1901). 's Gravenhage, 1901.

Rouffaer, G. P., Over Indische batikkunst, vooral die op Java. [Bulletin van het Koloniaal Museum te Haarlem, N°. 23, (1900)].

Rouffaer, G. P., Waar kwamen de raadselachtige moetisalah's (Aggrikralen) in de Timorgroep oorspronkelijk van daan? [Bijdr. Kon. Inst. 6e volgr. dl. VI, 409].

Rouffaer, G. P. en Dr. H. H. **Juynboll**, **De Batikkunst** in Nederlandsch Indie en hare geschiedenis. Haarlem, 1900—?

Rudersdorf, Tweede reis naar het binnenland van Bozihona (Nias). [De Rijnsche zending 1900, 175].

Schepern, L., Aanteekeningen omtrent de bevolking van *Billiton*. [*T. I. T. L. Vk.* dl. IX (1860), 56].

Schlegel, G., Iets over Chineesche doodkisten. [*I. A. f. E.* IV, 153].

Schlegel, G., *Thianti hwui*, the Hung league or Heaven-Earth-league. [Verhandelingen Bat. Gen. XXXII, (1866)].

Schmeltz, Dr. J. D. E., Beiträge zur Ethnographie von *Neu-Guinea*. [Veröffentlichungen aus dem ethn. Reichsmuseum zu Leiden. Serie II, N°. 12].

Schmeltz, Dr. J. D. E., Eine Keule als Waffe der Frauen von *Engano*. [*I. A. f.* E. Bd. VI, 1893, 61].

Schmeltz, Dr. J. D. E., Indonesische Prunkwaffen. [*I. A. f. E.*, Bd. III, 85].

Schmeltz, Dr. J. D. E., Ueber die Urgeschichte der Saiteninstrumente. [*I. A. f. E.* XI, 213 en XIII, 121].

Schmeltz, Dr. J. D. E. und Dr. R. Krause, Die Ethnographisch-Anthropologische Abtheilung des Museums Godeffroy in Hamburg. Hamburg, 1881.

Schot, J. G., Bijdrage tot de kennis van oud *Bintan*. [*T. I. T. L. Vk.* XXXII, 602].

Schot, J. G., De *Battam*-Archipel. [Ind. Gids, 1882, II, 25, 1883, I, 205].

Schot, J. G., Het stroomgebied der *Kateman*. [*T. I. T. L. Vk.* XXIX, 555].

Schreiber, Dr. A., De zending op *Nias*. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1895, II, 389].

Schreiber, Dr. A., Die Insel *Nias*. [Petermann's Mittheilungen, 1878, 47].

Schreiber, Dr. A., 1. Die *Mentawei*- und *Pagch*-inseln, westlich von Sumatra. 2. Tobasee. 3. Nias. [Evang. Mission VI (1900)].

Schreiber, Dr. A., Die Rheinische Mission auf *Nias*. [Allgem. Missionszeitschrift XXIX, 305, 353].

Schuchardt, Prof. H., An Adolf Mussafia. Graz, 1905.

Schuchardt, Prof. H., Fischnetzknoten. Globus Bd. LXXXII, (1902), 330].

Schuchardt, Prof. H., Zur internationalen Fischereiausstellung in Wien. 6 bis 21 Sept. 1902. [Beilagen zur Allgemeinen Zeitung, 8 & 9 Januar 1903].

Schurtz, H. Grundriss einer Entstehungsgeschichte des Geldes. Weimar, 1898.

Schurtz, Dr. Heinrich, Urgeschichte der Kultur. Leipzig und Berlin, 1900.

Serrurier, Dr. L., De Wajang poerwâ. Leiden, 1896.

Serrurier, L., Ethnologische feiten en verwantschappen in *Oceanie*. N°. 1 en 2. Amsterdam & Leiden, 1885.

Serrurier, Dr. L. Kleederdrachten in Nederl. Indie, voorgesteld door poppen. Geschenk van de Dames in Ned. Indie aan H. M. de Koningin. April, 1894. **Cat. Haag.**

Sevenhoven, J. J., Rapport over het eiland *Billiton*. [Bijdr. Kon. Inst. 3e volgr. dl. II, (1867), 60].

Shelford, R., An Illustrated Catalogue of the Ethnographical Collection of the Serawak Museum. Part I, Musical Instruments. [Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society, Juni 1904].

Siebold, Fr. Ph. von, Voyage au *Japon*. Paris, 1838.

Singkep een tineiland. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1890, I, 152].

Skeat, W. W., Malay Magic. London, 1900.

Stakman, Th., A., Beschreibung der Ost-Küste der Insel *Sipora* oder Sikabau. W.-Küste von Sumatra. [Ann. der Hydrographie, 1889, 240].

Sterk, J. J., De *Nassau*- en *Mentawei*-eilanden. Westkust van Sumatra. [Geneesk. Verslagen der Zeemacht 1889, 243].

Straaten, J. v. d. en P. Severijn, Verslag van een in 1854 bewerkstelligd onderzoek op het eiland *Engano*. [*T. I. T. L. Vk.* III, 338].

Sturler, W. L. de, Algemeene opmerkingen aangaande de tinmijnen op *Banka*. [Tijdschr. van de Ned. Maatschappij tot bevordering van Nijverheid, dl. XXX, 431].

Sundermann, H., Das Kopfschnellen auf *Nias*. [Mitteilungen der geographischen Gesellschaft in Jena. Bd. XIII (1896), 32].

Sundermann, H., Der **Kultus** der Niasser. [Globus, LIX, 369].

Sundermann, H., Der Name Gottes (Lowalangi) im Niassischen. [Not. Bat. Gen. dl. XL (1902), bijl. IX].

Sundermann, H. Deutsch-Niassisches Wörterbuch. Moers, 1892.

Sundermann, H., Die Insel **Nias** und die Mission daselbst. [Allgem. Missionszeitschrift XI, 245, 408, 442, XII, 271, 334].

Sundermann, H., Die Insel Nias und die Mission daselbst. (Mit Anhang „Niassische Literatur"). [Rheinische Missionsschriften, N°. 125]. Barmen, 1905.

Sundermann, H., Die Mission auf der Insel *Nias* von 1884—1897. [Allgem. Missionszeitschrift XXV, 446].

Sundermann, H., Die Psychologie des *Niassers*. [Allgem. Missionszeitschrift XIV (1887), 289].

Sundermann, H., Eine Reise nach dem Süden von *Nias*. [Mitteilungen der geographischen Gesellschaft in Jena, VII (1888), 38].

Sundermann, H., Kleine Niassische Chrestomathie mit Wörterverzeichniss. [Bijdr. Kon. Inst. 5e volgr. dl. VII, 335].

Sundermann, H., Kurze Formenlehre der Niassischen Sprache nebst einem syntaktischen Anhange. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XXVIII, 95].

Sundermann, H., Kurzgefasste Niassische Grammatik. Moers, 1892.

Sundermann, H., Neue Beiträge zur Ethnographie von *Nias*. [Das Ausland 1892, 577, 598, 616].

Sundermann, H., Niassische Erzählungen. [*T. I. T. L. Vk.* XXXI, (1886), 315].

Sundermann, H., Niassische Lailō. [Das Ausland, 1891, 641].

Sundermann, H., NiassischeTexte mit Deutscher Uebersetzung. [Bijdr. Kon. Inst. 7e volgr., IV,1].

Sundermann, H., Niassisches-Deutsches **W**örterbuch. [Uitgegeven door het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen]. Moers, 1905.

Sundermann, H., Verderbliche Volkssitten auf *Nias*. [Allgem. Missionszeitschrift, Bd XXV, 172. Vertaling: De Rijnsche Zending, 1898, 67].

Svoboda, Dr. W., Die Bewohner des *Nikobaren*-Archipels. [*I. A. f. E.* V, 149, 185 & VI, 1].

Swaving, Dr. C., Een woord over een Kongsiehuis en de sterfte onder de mijnwerkers op *Billiton*. Batavia, 1868.

Terrien de Lacouperie, A., Catalogue of Chinese Coins. London, 1892.

Teysmann, J. E., Aanteekeningen uit het **dag**boek mijner reis over *Bangka* van Juni 1869 tot en met Januari 1870. [Natuurk. Tijdschr. voor Ned. Indie, dl. XXXII, 31].

Teysmann, J. E., De tinexploitatie op *Singkep*. [Natuurk. Tijdschr. voor Ned. Indie dl. XXXIV, 278].

Teysmann, J. E., Verslag eener botanische reis naar *Banka*, *Riouw* en *Lingga*, 1872. [Natuurk. Tijdschr. voor Ned. Indie, dl. XXXIV, 225].

Teysmann, J. E., Verslag mijner verrichtingen op het eiland *Bangka*. [Tijdschr. voor Nijverheid en Landbouw in Ned. Indie, XVI, 248].

Thomas, J. W., De jacht op het eiland *Nias*. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XXVI, 274].

Thomas, J. W., Drei Jahre in *Süd-Nias*. Barmen, 1883.

Thomas, J. W., Sitten und Aberglauben auf *Nias*. [Globus, XXXIX, 13].

Thomas & Fehr's, Reisen im südlichen *Nias*. [Mittheilungen der geographischen Gesellschaft in Jena I, (1882), 89].

Thomas, J. W. en E. A. Taylor Weber, Niasch-Maleisch-Nederlandsch **W**oordenboek. Batavia, 1887.

Tylor, E. B., Researches into the early History of Mankind and the development of Civilization. 3rd Ed. London, 1878.

Uhle, Dr. Max, Ueber die ethnologische Bedeutung der malaischen Zahnfeilung. [Abh. und Berichte des K. Zool. und Anthr.-Ethn. Museums zu Dresden, 1886/87].

Valentijn, Fr., Oud- en Nieuw Oost Indien, 5e deel, 1e stuk, 25. Beschrijving van Sumatra. Dordrecht en Amsterdam, 1724—'26.

Veltman, T. J., Nota betreffende de Atjèhsche goud- en zilversmeedkunst. [*T. I. T. L. Vk.* XLVII, 341].

Verbeek, O., Eerste verslag over een onderzoek naar kolen op het eiland *Nias*. [Jaarb. Mijnwezen Ned. Indie, 1874, I, 157].

Verbeek, R. D. M., Geologische beschrijving van het eiland *Nias*. [Jaarb. Mijnwezen, Ned. Indie, 1876, I, 3].

Verstege, Ch. M. G. A. M. Ecoma, Bijzonderheden over de Sekahbevolking van *Billiton*. [*T. I. T. L. Vk.* XXIV, 201].

Veth, P. J., De *Mantawei* eilanden ten Westen van Sumatra. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1849, I, 201].

Vivien de St. Martin, Nouveau dictionnaire de Géographie Universelle. Paris, 1887.

Vlaggen, Beschrijving der verschillende — in het rijk van *Indragiri* op de Oostkust van Sumatra. [Tijdschr. voor Ned. Indie 4e jg. (1842), 545].

Volz, Prof. Dr. W., Beiträge zur Anthropologie und Ethnographie von Indonesien. II. Zur Kenntnis der *Mentawei*-Inseln. [Archiv für Anthropologie. N. F. Bd. IV, Heft 2/3, 93].

Vorderman, A. G., Bijdrage tot de kennis van het *Billiton*-Maleisch. [*T. I. T. L. Vk.* XXXIV, 373, Errata, id. 624].

Vorderman, A. G., Javaansche geneesmiddelen. [Geneesk. Tijdschr. voor Ned. Indie XXXIV, (1894), 269].

Waal, E. de, Statistisch, historisch overzicht betreffende *Banka* en *Billiton*. [Onze Indische Financien VII, 177].

Wall, A. F. von de, Beknopte geschiedenis van het Vorstenhuis en de Rijksinstellingen van *Lingga* en *Ryau*, (Riouw). [Tijdschr. Binn. Best. VI, 298].

Walland, J., Het eiland *Engano*. [*T. I. T. L. Vk.* dl. XIV, 93].

Wallaschek, Rich., **Anfänge** der Tonkunst. Leipzig, 1903.

Wallaschek, Rich., Primitive **Music.** London, 1893.

Westenberg, G. W., De *Mentawei*-Archipel en zijne bewoners. [Album der Natuur, 1858, 129].

Wilken, Dr. G. A., De besnijdenis bij de volken van den Indischen Archipel. [Bijdr. Kon. Inst. 4e volgr. dl. X, 165].

Wilken, Dr. G. A., De hagedis in het volksgeloof der Malayo-Polynesiers. (Bijdr. Kon. Inst. 5e volgr. dl. VI, 462].

Wilken, Dr. G. A., **Handleiding** voor de vergelijkende volkenkunde van Nederlandsch Indie. Leiden, 1893.

Wilken, Dr. G. A., Het animisme bij de volken van den Indischen Archipel. 's Gravenhage, 1883.

Wilken, Dr. G. A., Het erfrecht op Nias. (Ind. Gids, Juni 1883).

Wilken, Dr. G. A., Iets over de mutilatie der tanden bij de volken van den Indischen Archipel. [Bijdr. Kon. Inst. 5e volgr. dl. III, 472].

Williams, H., Iets over het eiland *Banka* en zijne bewoners. [Ermeloosch Zendingsblad, 1899, No. 9, 133].

Winkler, Dr. J., Bericht über die Untersuchungsreise nach der Insel *Engano* (4—11 April 1903). [*T. I. T. L. Vk.* dl. XLVI, 558].

Winkler, Dr. J., Bericht über die zweite Untersuchungsreise nach der Insel *Engano*. [*T. I. T. L. Vk.* L, 147].

Winkler, Dr. J., *Engano*, das jüngste rheinische Missionsfeld. [Barmer Missionsblatt 1904, 2].

Wood, Rev. J. G., **Man** and his Handiwork. London, 1886.

Woordenboek. Aardrijkskundig en statistisch — van Nederlandsch Indie. Amsterdam, 1861.

Wijs, Dr. J. J. A., Vetten. Oliën en Wassen. [Beschrijvende Catalogus van het Koloniaal Museum te Haarlem, 1906].

Young, J. W., De Wetgeving ten aanzien van geheime genootschappen onder de Chineezen in de Straits Settlements en Ned. Indie. [Tijdschr. voor Ned. Indie, 1890, I, 179, 241].

Zondervan, H., **Banka** en zijne bewoners. [Ind. Gids, Dec. 1894 en Jan.—Oct. 1895].

Zondervan, H., Bijdrage tot de kennis der eilanden *Banka* en *Billiton*, (ontleend aan eene topographische berchrijving. [Tijdschr. Aardr. Gen. 2e Serie dl. XVII (1900), 519].

AANTEEKENINGEN OMTRENT EENIGE SERIEN EN BIOGRAPHISCHE BIJZONDERHEDEN VAN SCHENKERS EN VERZAMELAARS.

Nummer der Serie.	Tijdstip van ontvangst.	AANTEEKENINGEN.
1	1837.	Verzameling van Dr. Macklot, indertijd in het bezit van F. von Siebold. Dr. Macklot, in 1828—1829 met S. Müller in Ned. Indië, bezocht o. m. Zuid-west-Nieuw Guinea en Timor.
15	December 1861.	Geschenk D. F. Schaap. Geb.? Overl. Augustus 1884. Resident van *Këdoe* en *Bagelen*, later Gouverneur van *Celebes*.
16	December 1861.	Verzameling Dr. Salomon Müller. Geb.? Overleden 1864 te Freiburg i/B. Natuuronderzoeker. Van 1828—1837 in Ned. Indië. (Z. W. Nieuw-Guinea en Timor1828—'29, Padang 1833—1835, Bandjermasin 1836). [*Enc. v. N. I.*, II, 587].
37	September 1864.	Afkomstig van de Koninklijke Academie te Delft. Opgericht 1842, opgeheven 1864.
40	September 1864.	Geschenk Dr. G. J. Wienecke, off. van Gez. Ned. Ind. Leger, geb. 24 Juli 1821, overl. 24 Februari 1884.
51	Juli 1865.	Geschenk Dr. G. J. Wienecke, zie boven.
79	Mei 1867.	Geschenk C. B. H. von Rosenberg. Ethnograaf en natuuronderzoeker. Geb. te Darmstadt (?) 1817, overl. te 's Gravenhage 1888. (1839—1866, 1869—1871 in Ned. Indie). [*Enc. v. N. I.* III, 461].
105	October 1869.	Aankoop H. C. Klinkert, geb. 1829. Zendeling en taalkundige; lector aan 's Rijks Universiteit te Leiden. 1856—1878 in Ned. Indie. [*Enc. v. N. I.* II, 244].
107	November 1869.	Geschenk Prof. Dr. P. J. Veth, geb. te Dordrecht 2 December 1814, overl. te Arnhem 14 April 1895. Orientalist en Ethnograaf. [*Enc. v. N. I.* IV, 540].
115	Maart 1870.	Geschenk C. de Grijs, 1e Luit. der Inf. Ned. Ind. Leger.
130	October 1871.	Geschenk C. B. H. von Rosenberg. Zie boven bij serie 79.
254	1880.	Afkomstig van de Internationale Visscherij-Tentoonstelling te Berlijn (1880). [Zie: Katalog der aus Niederl. Ost-Indien eingesandten Gegenstände auf der Internationalen Fischerei Ausstellung. Berlin, 1880]
273	Juli 1881.	Geschenk D. G. E. Wolterbeek Muller, Oud Kap. t/Z. te 's Gravenhage, geb. 24 November 1836.

Nummer der Serie.	Tijdstip van ontvangst.	AANTEEKENINGEN.
300	1882.	Ontvangen van de Wereldtentoonstelling te Parijs (1878). [Zie: Catalogue spécial des produits exposés par le Royaume des Pays-Bas. Exposition Universelle. La Haye, 1878].
351	Maart 1883.	Uit de voormalige „Modellenkamer der Marine" te 's Gravenhage. [Zie: Catalogus der Verzamelingen van Modellen van het Departement van Marine. 's Gravenhage, 1858].
360	—	Ethn. gedeelte van het voormalige „Kon. Kabinet van Zeldzaamheden" te 's Gravenhage. [Zie: A. A. van de Kasteele, Het Koninklijk Kabinet van Zeldzaamheden. Handleiding ter Bezigtiging der Verzameling].
370	1883.	Ontvangen van de Internationale Koloniale- en Uitvoerhandel-Tentoonstelling te Amsterdam (1883) [Zie: Catalogus der Afdeeling Nederlandsche Kolonien van de Internationale Koloniale en Uitvoerhandel-Tentoonstelling te Amsterdam. Leiden, 1883].
401	November 1883.	Geschenk Mr. J. W. van Lansberge, geb. 16 November 1830, overl. 17 December 1905. (1875—1881 Gouverneur-Generaal van Ned. Indie). [*Enc. v. N. I.* II, 368].
402	November 1883.	Geschenk D. G. E. Wolterbeek Muller, zie bij Serie 273.
403	October 1884.	Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*: Mohamad Joesoef, van 1850—1899 Onderkoning van *Riouw*, overl. 1899. [*Enc. v. N. I.* III, 441].
407	December 1884.	Geschenk A. D. Schot te Benkoelen.
408	December 1884.	Geschenk J. A. Aeckerlin, Secretaris der Residentie Benkoelen. Geb.? overl. 19 September 1897.
454	October 1884.	Geschenk K. Hoogeveen te Giessendam.
506	October 1885.	Geschenk P. C. Pabst, Oud Kap. t/Z. Geb. 20 September 1843.
659	Augustus 1888.	Geschenk Dr. P. W. Korthals. Geb. 1807, overl. 1892. Lid van de Commissie voor Natuurkundig onderzoek in Ned. Indie. Reisgenoot van Salomon Müller, (zie serie 16). Plantkundige, van 1830—1837 in Ned. Indie. [*Enc. v, N. I.* II, 295].
695	Januari 1889.	Afkomstig uit de nalatenschap van C. H. B. von Rosenberg, zie serie 79.
718	Juni 1889.	Geschenk M. J. Kleyer, Gep. Off. van Gez. Ned. Ind. Leger. Geb. 29 Mei 1859.
728	Augustus 1889.	Geschenk W. F. Sikman, Resident van Benkoelen. Geb. 28 Juni 1833, overl. 6 Juni 1900.
761	Januari 1890.	Geschenk W. G. A. C. Christan, Generaal-Majoor Ned. Ind. Leger. Geb. 28 April 1854.
766	Februari 1890.	Geschenk R. C. Kroesen, Gouverneur van Sumatra's Westkust, later Vice-President van den Raad van Ned. Indie.
776	April 1890.	Geschenk G. W. W. C. Baron van Hoëvell, Oud-Gouverneur van *Celebes*. Geb. 19 Juni 1848.
820	1891.	Geschenk J. P. N. van Meurs en O. L. Helfrich. O. L. Helfrich, Resident van Djambi. Geb. 6 October 1860.
835	April 1891.	Geschenk J. B. Neumann, Ambtenaar bij het Binn. Bestuur in Ned. Indie. Geb. 21 Juni 1853; 1872—1897 en? in Ned. Indie. [*Enc. v. N. I.* III, 14].
872	Februari 1892.	Geschenk J. D. Pasteur, Inspecteur bij de Post- en Telegraafdienst in Ned. Indie. Geb. 18 Februar 1850, overl. Januari 1904.

Nummer der Serie.	Tijdstip van ontvangst.	AANTEEKENINGEN.
880	Mei 1892.	Geschenk van den Direkteur van het Koloniaal Museum te Haarlem.
886	Juni 1892.	Geschenk O. L. Helfrich. Zie boven bij Serie 820.
921	December 1892.	Geschenk J. H. van Hoogstraten, destijds Luit. t/Z. Geb. 25 Febr. 1857.
950	Juli 1893.	Geschenk W. van Olden, destijds Resident van Banka.
985	Juni 1894.	Geschenk Jhr. Mr. A. P. C. van Karnebeek, Oud-Minister van Buitenlandsche Zaken [Ministerie Heemskerk 1887]. De voorvoorwerpen afkomstig van zijn vader († 1871), die als zeeofficier aan den *Padri*-oorlog deelnam en vele jaren later in Sumatra deze voorwerpen verzamelde.
1002	Juli 1894.	Geschenk Ch. L. J. Palmer van den Broek, Assistent Resident in Ned. Indie. Geb. 11 September 1862.
1037	Januari 1895.	Geschenk L. Th. Mayer, Translateur te Batavia.
1063	September 1895.	Geschenk J. B. Neumann, zie boven serie 835.
1108	Maart 1894.	Geschenk N. N.
1126	Juni 1897.	Geschenk Jhr. Mr. A. P. C. van Karnebeek, zie boven serie 985.
1239	December 1899.	Afkomstig uit de nalatenschap van Dr. E. F. M. Helmkampf, Oud Off. van Gez. van het Ned. Ind. Leger. Geb. 14 Juni 1826, overl. 16 Mei 1899.
1552	Augustus 1906.	Geschenk E. E. W. G. Schröder, Controleur bij het Binn. Bestuur in Ned. Indie.
1620	Juni 1907.	Geschenk als boven.
1629	Augustus 1907.	Geschenk als boven.

NIAS.

GROEP I.

Spijzen en dranken, lekkernijen en opwekkende middelen.

a. Spijs en drank.

1002/204 [1]). Oebistamper [2]) (*toetoegowi*), donkerbruin hout, in doorsnede cirkelvormig, beide einden even dik, in het midden dunner, op één der platte eindvlakken een doorboord, convex, uit hetzelfde stuk gesneden dwarsrugje. **Z. N.** [3]).

L. 43,5, dm. 4—6 cM.

1002/90. Als voren, lichtgeel hout; afgeknot kegelvormig, de ronde steel aan het boveneinde uitgesneden in den vorm van eene hand, waarvan de vingers, met uitzondering van den duim, een staafje omsluiten. **Z. N.**

L. 40, dm. 3—5,5 cM.

1002/102. Rijstwan (*niroe* [4]), hartvormig; dubbele laag rechthoekig vlechtwerk van rotanreepen, van buiten enkele, van binnen tot groepen van twee of drie vereenigd. Om den rand een met fijne rotanreepen bevestigde sterke hoepel. **N. N.**

L. 68, grootste br. 47 cM.

1002/53 [5]). Bordenhanger (*sa'era wiga* [6]), van rotan, bestaande uit twee schotelvormige gedeelten, die een plat gedeelte omsluiten, daarmede en onderling over meer dan de helft van den omtrek zijn verbonden. Lusvormig vlechtwerk over hoepels; het midden van alle drie gedeelten in den vorm van eene zesbladige bloem opengewerkt. Als hanger dient een strook vischgraatvormig vlechtwerk van bruine rietreepen, eindigende in twee door elkaar gestoken lussen en met rotan aan den hanger verbonden. — Dient tot bewaring van schotels van aardenwerk [7]). **N. N.**

H. 15, dm. 32 cM.

1002/89. Roerspatel (*haroe* [8]), van bruin hout; het blad naar voren dunner, bijna cirkelvormig en volgens twee symetrische, convexe lijnen verbonden met den

---

1) Serie 1002 don. Ch. L. J. Palmer van den Broek, 1894.
2) *Oebi* = *Dioscorea alata* L. — Filet, nº. 6211 *b*.
3) **Z. N.** = Zuid Nias. **N. N.** = Noord Nias.
4) Thomas, *Wbk.*: *niroe* = Mal. *njiroe*, *tëtampah* = Wan.
5) Modigliani, *N.*, fig. 103. Over de wijze waarop het vlechtwerk wordt vervaardigd, zie aldaar blz. 580, fig. 162.
6) Naar opgave van den inzender. Thomas, *Wbk.* geeft *sare'a wiga* = Mal. *lakar piring* = Korfje om borden in te bewaren.
7) Modigliani, *N.*, 491.
8) J. W. Thomas, en E. A. Taylor Weber, *Niasch-Mal.-Ned. Woordenboek*, 65 cfr. Zie ook: H. Sundermann, *Kurze Formenlehre der Niassischen Sprache nebst einem syntaktischen Anhange*. (*T. I. T. L. Vk.* Dl. XXVIII).

met den ronden steel, welks boveneinde eene versiering draagt als 90, terwijl bovendien op dien steel een armband is aangeduid door twee rondgaande eenigszins verheven bandjes, waartusschen eene rugvormige verhooging [1]). **Z. N.** Zie nevenstaande figuur.

N⁰. 1002/89.

L. 41, br. blad 10, dm. steel 1,5 cM.

1002/28. Spatel (*haroe*), van geelachtig hout; de bladvormige schotel van onderen flauw convex, van boven plat; het bovenste deel van den overigens ronden steel, is in doorsnede vijfhoekig, aan het uiteinde breed en plat. Aan de beide uiteinden van het ronde gedeelte van den steel bevindt zich eene groep van ringvormige verdikkingen. **N. N.**

L. 51,5, br. van het blad 6,5, dm. steel 2 cM.

1002/29. Rijstschepper (*sosoae*[2]), van een halven klapperdop, met rotanreepen bevestigd aan het knievormig ondereinde van den lichtbruinen houten steel, welks vorm overeen komt met dien van 28. **N. N.**

L. 59, dm. steel 2 cM.

1002/32. Cilinder van gebakken aarde (*toechi toechi* [3]), gedeelte van een treeft, dienende om op te kooken. **N. N.**

L. 15,5, dm. 7 cM.

b. Sirihgereedschap [4]).

1002/49. Zakje voor sirihingredienten (*bola lache*), diagonaal vlechtwerk van fijne ongekleurde bladreepen, een band en enkele andere gedeelten in zigzagvorm ingevlochten. Het bovenste gedeelte is à jour gewerkt in den vorm van een reeks tot groepen van vier vereenigde halve Andreaskruisen, welke reeks begrensd wordt door rijen zeshoekige gaatjes, aan de bovenzijde in een rechte, aan de onderzijde in eene zigzaglijn. **N. N.**

Br. 29, h. 30 cM.

1002/85 en 203. Als voren [5]), trapeziumvormig, van onderen het breedst, diagonaal vlechtwerk, bij 85 van ongekleurde en roode, bij 203 van groepen van zwarte, bruine en ongekleurde fijne bladreepen; bij 85 met een patroon van drie dwarse banden uit groepen van drie roode strepen bestaande, terwijl de ruimte tusschen de banden door afwisselende smalle roode en ongekleurde strepen wordt ingenomen; 203 met een patroon van ongekleurde ruiten en dwarse strepen. De opening omzoomd met wit katoen, hierlangs en ook om de beneden hoeken een strook rood katoen, aan de zijde van het vlechtwerk door eene smalle blauw katoenen strook begrensd. **Z. N.**

85: br. 16—21, h. 13,5; 203: br. 15,5—18, h. 13 cM.

1002/84. Als voren, vorm als 1002/85; diagonaal vlechtwerk van smalle ongekleurde bladreepen; de buitenzijde belegd met stukken wit katoen, roode, gele en zwarte wollen stof en bestikt met zwart garen, zoodat een patroon verkregen is van rechte, gebogen getande, loodrechte en dwarse strepen, rechthoeken en stervormige figuren. De bovenrand is omboord met wit katoen, in de beneden hoeken een stukje blauw katoen met wit garen omstikt. Aan de binnenzijde van boven een zwart katoenen lusje. **Z. N.**

Br. 18—21, h. 15 cM.

1002/86 en 87. Als voren (*bola bola sirahi*), vorm als 1002/85; dubbele laag diagonaal vlechtwerk van bladreepen, de binnenste ongekleurd en grover dan de buitenste, die bij 86 uit zwarte en bruine en bij 87 uit zwarte en ongekleurde reepen bestaat. Patroon: smalle zigzagstrepen. Omzooming en belegsel der buitenzijde als 85; langs

---

1) H. W. Fischer, *Mitteilungen über die Niassammlung des ethnographischen Reichsmuseums zu Leiden.* (*I. A. f. E.* Bd. XVIII, 85 vlgg. Abb. 3).

2) Bij Thomas, *Wbk.*, 173: *Sosooe* = *sondro* = waterschepper.

3) Volgens Thomas, *Wbk.* ook: *kanochi*, zie ald. blz. 72.

4) Zie de aanteekening [5]) op blz. 15 van Dl. I en *Bulletin van het Koloniaal Museum te Haarlem*, n⁰. 32. Februari 1905.

5) 85: *bola bola si'e*, 203: *bola bola sirahi.* (Volgens den inzender).

den blauw katoenen rand op het rood bij 86 een bestiksel van wit garen, bij 87 een smalle strook geel katoen. Bij 86 aan de buitenzijde bovenaan een oogje van aaneengeregen, verschillend gekleurde kralen. **Z. N.**

86: br. 15—17, h. 12,5; 87: br. 16—19,5, h. 14,5 cM.

1002/23. Als voren (*bola lache ni 'o tarawe*), als 1000/86 maar van ongekleurde bladreepen; de buitenzijde vertoont loodrechte en dwarsbanden van ingevlochten zigzagvlechtwerk; de bovenste helft opengewerkt met rechthoeken, halve Andreaskruisen en hoekvormige figuren, die vereenigd zijn in een rij driehoeken met twee dwarse banden daarboven. De openingen tusschen de beide lagen vlechtwerk in, belegd met rood flanel, zwart en blauw katoen en klatergoud. De met rood flanel omzoomde bovenrand draagt aan de binnenzijde een met wit katoen gevoerden flanellen band, aan het uiteinde van een kwast van lapjes van rood en geel flanel, zwart en wit katoen voorzien. **N. N.**

Br. 18,5—22, h. 22 cM.

1002/25. Als voren (*bola mbali*), twee in elkaar schuivende rechthoekige taschjes, het binnenste fijner dan het buitenste, ieder van twee lagen vlechtwerk van ongekleurde bladreepen, waarvan de binnenste laag diagonaal, de buitenste zigzagvormig gevlochten; de rand der opening getand. Aan het ondereinde komt bij elk der taschjes de bodem van de binnenste laag vlechtwerk, als in de buitenste stekende, te voorschijn. **N. N.**

Br. 8,5, h. 11,5 cM.

1002/83. Als voren (*bola bola* [1]), trapeziumvormige, naar den bodem breeder uitloopende dubbele laag diagonaal vlechtwerk van pandanusreepen, de binnenste laag breede ongekleurde, de buitenste smalle, zwarte, roode, gele en ongekleurde. Patroon: staande en liggende vierkanten, strepen en kruisen. De opening omboord met rood katoen; de beide benedenhoeken met vijf op elkaar volgende strepen, waarvan de beide uiterste van geel flanel, de daarop volgende van rood flanel en de middelste van zwart katoen, terwijl de drie strepen, welke het meest nabij de hoeken liggen, met wit of zwart garen zijn bestikt. Binnen het taschje een ander van gelijken vorm, bestaande uit een enkele laag diagonaal vlechtwerk van hetzelfde materiaal. **Z. N.**

Br. 18—25, h. 18 cM.

1002/82. Als voren (*bola nio' tarawa*), trapeziumvormige, naar den bodem toe breeder uitloopende dubbele laag diagonaal vlechtwerk van ongekleurde Pandanusreepen als 83, de binnenste laag breede, de buitenste smalle reepen. Patroon van de buitenste laag: opengewerkt in verschillende rijen gaatjes in den vorm van heele en halve Andreaskruisen, waaronder rood of geel flanel en blauw katoen is gelegd. Om de opening en de beide benedenhoeken een strook rood flanel, waarop een geel flanellen bies en aan de zijde van het vlechtwerk omboord met zwart katoen; de opening van de tasch is nog omboord met wit katoen. In het midden van den bovenrand, aan de binnenzijde vastgenaaid, één rood katoenen lusje. In de tasch bevindt zich een sigarettenkoker van hetzelfde maaksel, die aan beide zijden omboord is met rood flanel waarop geel bestiksel, terwijl voor de vulling van de Andreaskruisen ook groen flanel is gebruikt. Binnen den koker een tweede van eene dubbele laag diagonaal gevlochten ongekleurde bladreepen, de bodem van de binnenste laag tusschen de buitenste te voorschijn komende. **Z.N.**

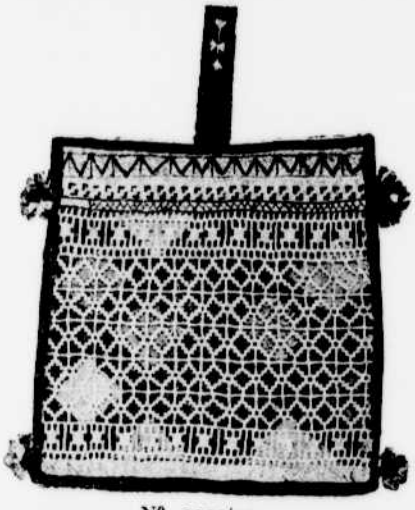
Br. 22—14, h. 16,5 cM.

1002/22. Als voren, (*bola nio' tarawa*), vorm, vlechtwerk en materiaal als 82, van binnen over de onderste helft diagonaal, over de bovenste helft zigzagvormig gevlochten; de buitenste laag deels diagonaal, deels zigzagvormig gevlochten, opengewerkt met gaatjes in den vorm van Andreaskruisen en getande driehoeken, besloten binnen staande rechthoeken. Op eenigen afstand van den bodem en weinig boven de helft van de hoogte vertoont het vlechtwerk een rij gestyliseerde hurkende menschelijke figuren [2]) door verticale strepen afgescheiden en aan een of twee zijden begrensd door eene rij kleine rechthoekige openingen. Nabij de opening van de tasch, twee met rood en geel garen

---

1) Modigliani, *N.*, 655, s. v. *Borsa da sirih*. Thomas, *Wbk.*, 27: *bola* = buidel, zak, zakje.
2) Zie Fischer, O. c., 86, Abb. 2.

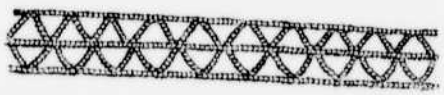
en zwarte wol gestikte randen waartusschen eene dubbele rij hoekvormige openingen. Tusschen de beide lagen vlechtwerk een belegsel van rood flanel, klatergoud, blauw papier, paars katoen en oranje gaas volgens een ruitvormig patroon. Alle zijden omboord met rood flanel, aan de beide onderhoeken en nabij de bovenhoeken met kwastjes van rood flanel en verschillend gekleurde katoenen lapjes versierd. In het midden van den bovenrand aan de buitenzijde vastgenaaid, een rood flanellen met wit katoen gevoerde band, met stervormige versieringen van wit, blauw en geel garen. **N. N.** Zie nevenstaande afbeelding.

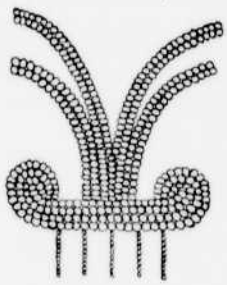
N⁰. 1002/22.

Br. 18—20, h. 20 cM.

115/3 [1]). Als voren [2]), rechthoekig, van zigzagvormig gevlochten ongekleurde rotanreepen, nabij den bovenrand aan de binnenzijde omgeven door een vastgenaaiden rotanband. Het taschje is omboord en overtrokken met rood wollen stof en versierd met witte, groene, gele en roode kralen gegroepeerd in den vorm van cirkels, banden, driehoeken, liggende en staande Andreaskruisen, en van eene figuur die eenigermate aan een bloemenkorf doet denken. (Zie onderstaande afb. [3]). Langs de onderzijde een patroon van kralen als in nevenstaande afbeelding. Ter weerszijden aan de buitenzijde hangen door gaatjes in een aangenaaid messingen staafje eenige kralensnoeren, die

N⁰. 115/3 *a*.

N⁰. 115/3.

ieder een koperen belletje dragen. De draagband als bij 22 met randen en cirkels van zwarte, gele, witte en groene kralen versierd. Binnen het taschje een tweede van gelijken vorm van diagonaal gevlochten ongekleurde Pandanusreepen. Het bezit van taschjes als deze wordt door de vrouwen van hoofden en rijke burgers van *Nias*, zeer op prijs gesteld [4]).

Zie plaat II, fig. 1.

1002/177. Taschje, uit twee in elkaar sluitende trapeziumvormige taschjes, aan de opening het smalst, vervaardigd van diagonaal vlechtwerk van ongekleurde pandanusreepen.

Br. 16,5—19,5, h. 13,5 cM.

370/3061 [5]). Zakje van blauw katoen met roode randen van dezelfde stof; aan de bovenzijde een schuif, waarin een oranje trekkoordje. In den zak een kalkkokertje [6]), bestaande uit een kleine kalabas (*Hodgsonia macrocarpa* [7]) met los houten dekseltje en aangebonden kleinen houten spatel. — Voor vrouwen tot berging der benoodigdheden voor het betelkauwen.

Br. 30, h. 40 cM.

---

1) Serie 115, don. C. DE GRIJS, 1870.
2) MODIGLIANI, *N.*, fig. 170.
3) FISCHER, *Nias*, 89, Abb. 9.
4) MODIGLIANI, *N.*, 584.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n⁰. 224/1.
6) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 16.
7) MODIGLIANI, *N.*, 186.

370/3062 [1]), 718/2 [2]), 1002/10. Zak (*kabe kabe ni'o talachoi* [3]), als voren, langs alle randen een strook rood flanel op eene breedere van wit katoen genaaid, bij 3062 en 10 nog een dergelijke streep aan weerszijden loodrecht over het midden; deze beide met wit katoen gevoerd. Aan den met wit garen omstikten bovenrand, koperen ringetjes, waardoor een touw dat tot sluiting aangehaald kan worden. In de vier hoeken kwastjes van kleine lapjes, bij 3062 van rood flanel, en wit en blauw katoen, bij 2 van dezelfde stoffen en geel gaas, bij 10 van zwart, wit en geel katoen en rood flanel. Het sluitingskoord van 3062 draagt een stel toiletbenoodigdheden [4]) van messing, zijnde een tot twee oogen omgebogen stuk draad, aan ieder van welke oogen eene dikke en twee dunnere gevlochten kettingen hangen; deze dragen twee haartangetjes, waarvan een met een spiraalvormig gedraaiden steel, een recht oorlepeltje, en eene in een punt uitloopend, eenigszins gebogen, met een krul en op de zijvlakken ingekraste strepen en punten versierde tandenstoker, benevens twee belletjes. (De haartangen zijn lang resp. 7 en 8,5 cM., het oorlepeltje 8 en de tandenstoker 9,5 cM.). — 1002/10 **N. N.** 781/2 volgens den schenker door vrouwen bij wijze van sieraad gedragen, bij gelegenheid van bezoeken aan nabij gelegen kampongs, ten einde daarin geschenken voor het te bezoeken hoofd mede te nemen en de terug ontvangen geschenken er in te bergen.

370/3062 br. 37, h. 46; 718/2 br. 34, h. 45; 1002/10 br. 45, h. 48 cM.

1002/33. Mandje (*kamboe ni'o salafa* [5]), met overschuivend deksel, rechthoekig met afgeronde hoeken, van stevig rechthoekig ongekleurd vlechtwerk [6]) van rotan over hoepels; in het midden van bodem en deksel een zwarte streep, waar omheen op het deksel, evenwijdig aan den rand, een tweede van dezelfde kleur. — Om sirih, goud, enz. te bewaren. **N. N.**

L. 11, br. 6, h. 4 cM.

1002/35. Als voren, rond, met overschuivend deksel; rechthoekig stevig vlechtwerk van bruine rotan (?) reepen; het midden van bodem en deksel zijn door een dubbel, gedraaid koord aan elkaar verbonden. — Gebruik als 33. **N. N.**

Dm. 11—12, h. 7,5 cM.

1002/38. Kalkdoosje [7]) (*gadō fadela* [8]), eene kleine kalabas (*Hodgsonia macrocarpa* [9]), met houten dekseltje, door een koperen kettinkje aan het doosje verbonden. **N. N.**

Br. 6,5, h. 9,5, d. 4 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst., 1883, 9e kl. n0. 102 *c*, 8.
2) Ned. St. Crt. van 4 Maart 1890, n0. 53.
3) Thomas, *Wbk.*, *kabe kabe* = Beteltasch, *talachoi* = reep, band, boord, oplegsel.
4) Verg. Modigliani, *N.*, 144, fig. 4 en 459, fig. 83.
5) Thomas, *Wbk. salafa* = kleine metalen sirih- of tabakdoos.
6) Voor vlechtwerk in rotan zie Modigliani, *N.*, fig. 160 en 162.
7) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 16.
8) Thomas, *Wbk.*, 59, *Gadō* = kalkdoosje.
9) Modigliani, *N.*, 186, ontbreekt in Filet.

GROEP II.

Sieraden, kleederen en lijfstoebehooren en toiletbenoodigdheden [1]).

I. SIERADEN.

a. Hoofdtooi.

370/3046 [2]). Voorhoofdsband [3]) (*balahōgō niasa* [4]), zigzagvormig vlechtwerk van ongekleurde en zwarte reepen rotan. — Voor mannen.
Dm. 14—16, h. 6 cM.

370/3053 [5]) en 1002/14. Als voren (*balahōgō fola* [6]), een reep boombast, omboord met wit katoen (14) of overtrokken en omboord met blauw katoen (3053); aan de buitenzijde bedekt met aan touwtjes geregen roode, zwarte en witte kralen, gegroepeerd in rechthoekige roode vakken, aan alle zijden door banden van kralen in verschillende kleuren begrensd. 14 aan de voorzijde hooger dan aan de achterzijde. — Bestemd voor vrouwen [7]). **N. N.**
L. 25, 3053: h. 8; 14: 5—9 cM.

370/3054 [8]) en 1002/16. Als voren (*balahōgō raté* [9]), van pandanusreepen gevlochten en omnaaid met gekleurd (16) of wit (3054) katoen. Aan de buitenzijde belegd met 10 kettingen en een spiraal (3054) of met 12 kettingen en spiralen, afgewisseld door cylindertjes (16) alles van messing. De spiralen resp. cylindertjes zijn geregen op draden van arenvezels [10]), die over een deel van den omtrek bloot liggen en daar gedeeltelijk omwonden zijn met fijne messingspiralen zoodat deze en de niet omwoelde vezels, afwisselend driehoekige figuren vormen. — Bestemd voor vrouwen. **N. N.**
3054: l. 23, 16: l. 25, br. 5—7 cM.

300/1775. Als voren, bijna als 1002/16, de band smaller en van boomschors met rood katoen omnaaid; aantal der kettingen, die niet geheel rond gaan: zes, de omwinding der blootliggende draden is vervangen door opgeschoven messingen cilindertjes. — Bestemd voor vrouwen. **N. N.**
L. 24, br. 3,5—4 cM.

1002/15. Als voren (*balahōgō raté*), als 300/1775 maar fijner bewerkt: de band van donkerbruin laken, het aantal kettingen zeven; verder alleen cilinders aan draden geregen. — Voor vrouwen. **N. N.**
L. 24, br. 3—3,5 cM.

1002/50. Als voren (*saemboe oti* [11]), Ring van zigzagvormig vlechtwerk van rotan, waaromheen, een in elkaar gedraaide katoenen doek, welks uiteinden versierd zijn met eene afhangende kwast van rood en geel flanel, het eerste benaaid met een getanden strook wit katoen. — Voor mannen. **N. N.**
Dm. van den rotanband 15—19, br. idem 4 cM.

---

1) Over Niassche kleeding en sieraden in het algemeen zie: G. A. WILKEN, *Handl.*, 37 vlg. — MODIGLIANI, O. c. hfdst. XVII. — J. T. NIEUWENHUISEN en H. C. B. VON ROSENBERG: *Verslag omtrent het eiland Nias en deszelfs bewoners* (*Verh. Bat. Gen. van K. en W.* dl. XXX, 29) H. C. B. VON ROSENBERG: *Der Malayische Archipel*, 123 vlgg. SUNDERMANN, *Nias*, 1884, 350 vlgg.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102 *c*, 1.
3) MODIGLIANI, *N.*, fig. 109.
4) MODIGLIANI, *N.*, 510. — THOMAS, *Wbk.*, 145, *niasa* = hoepel, ring van rotan. O. c., 21, *balahōgō* = hoofdsieraad.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102 *d*, 1, zie ook MODIGLIANI, *N.*, fig. 114.
6) MODIGLIANI, *N.*, 512. — THOMAS, *Wbk.*, 57, *fola* = kleine Parel.
7) VON ROSENBERG, *Arch.*, 147.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102 *d*, 2, zie ook MODIGLIANI, *N.*, fig. 112.
9) MODIGLIANI, *N.*, 511, *hōgō* = hoofd, *raté* = ketting. Zie ook THOMAS, *Wbk.*
10) Uit de bladscheden van de *Arenga saccharifera* LAB. FILET, n°. 434.
11) THOMAS, *Wbk.*, 158: *saemboe* = hoofddoek, 152: *oti* = zekere hoofddoek.

370/3047 [1]). Als voren, gelijkt op 1002/50, de ring regelmatiger en uit fijner reepen gevlochten, de spiraalvormig in elkaar gedraaide omwinding en de kwasten van blauw en wit katoen en rood flanel; aan de voorzijde als versiering een stuk van een Conusschelp [2]), waaruit de binnenste omgangen en het grootste deel van het hoofd verwijderd zijn, en die op de blauwe strook geschoven is. In twee rotan oogjes welke aan den rotanband verbonden zijn, steekt als pluim, een stokje van rotan, aan de bovenzijde in drieën gespleten, daar ter plaatse omwonden met rood flanel, wit en blauw katoen en bij wijze van afhangende vlaggetjes met lapjes van dezelfde materialen versierd. — Wordt bij feesten door mannen gedragen. **N. N.** [3]).

Dm. van den rotanband 14,5—16,5, br. idem 6,5 cM.

1002/51. Als voren (*tambajo*), met 370/3047 overeenkomend; de band bestaat uit stevig netachtig gevlochten, zwartbruine vezels en is aan de buitenzijde overtrokken met rood flanel, waaraan aan de onderzijde een smalle strook wit en daaropvolgend een breedere van blauw katoen is genaaid. De schelpversiering ontbreekt; aan de kwasten lange afhangende lappen rood flanel. De pluim bestaat uit vijf rotanstokjes, met rood flanel omwonden en met afhangende lapjes van dezelfde stof versierd. **N. N.**

Dm. 16, h. 9 cM.

1002/17. Hoofdversiersel [4]) (*balahōgō bobotora* [5]) of *balahōgō sicondra* [6]), als voren, zonder band van stof of vlechtwerk, vier snoeren van bolvormige messingkralen in verschillende grootten en hier en daar cilindrische, van oranjekleurige steen [7]) op draden geregen; kleine koperen plaatjes, waardoor de draden loopen, houden hen op zeven plaatsen op gelijken afstand. — Voor vrouwen. **N. N.**

L. 24 (dubbel gelegd), br. 3 cM.

370/3055 [8]). Als voren (*balahōgō sikondra*), als 1002/17, de koperen en steenen kralen in regelmatige groepen verdeeld en afgewisseld door groepen van twee of drie tonvormige donkerroode glaskralen; het aantal afscheidende koperen plaatjes bedraagt tien. — Voor vrouwen.

Dm. 26, br. 3 cM.

370/3056 [9]). Als voren (*balahōgō sikondra*), tien snoeren van touw, die te samen een afgeknotten kegel vormen; aan negen daarvan zijn geregen cilindervormige okerkleurige steenen kralen van verschillende grootte [10]), aan de tiende onderste, tevens wijdste, groepen van twee ronde messingkralen, gescheiden door tonvormige, donkerroode kralen van glas; door aangeknoopte touwtjes worden de snoeren op verschillende plaatsen bijeen gehouden. — Voor vrouwen.

L. over het midden gemeten 23, br. 4,5—6 cM.

1002/164. Als voren (*hiëhië danro mboe*), snoer van tot groepen vereenigde of enkele verschillend gekleurde, kleine, voornamelijk blauwe en witte glazen kralen, benevens

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 102 *c*, 2.

2) *Conus litteratus.*

3) Zie VON ROSENBERG, *Nias*, 30. Conusschelp = *simanau*; de voor dit doel aldus bewerkte schelp heet *toro.*

4) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 113.

5) THOMAS, *Wbk.*, 25: *bobotora* = koralen, van koper vervaardigd.

6) MODIGLIANI, *N.*, 511.

7) Van gekleurde aarde gebrand.

8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 102 *d*, 3.

9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 102 *d*, 3.

10) Deze kralen (eigenlijk van gekleurde klei gebrande) behooren tot de bekende *mutisalah* of *mutitanah*, die op vele plaatsen in den Indischen Archipel en daarbuiten worden of werden gebruikt. Die hier van *Nias* bedoelde kralen, maar kleiner, worden ook in het museum aangetroffen afkomstig van *Koetei* (Inv. Nº. 614/112) en *Zuid Celebes* (Inv. Nº. 905/29). — Zie G. P. ROUFFAER, *Moetisalah's. Bijdr. Kon. Inst. v. T. L. Vk.* 1899. — Prof. Dr. A. W. NIEUWENHUIS, *Kunstperlen und ihre kulturelle Bedeutung. I. A. f. E.* Bd. XVI, 1903. — H. O. FORBES, *A naturalists wanderings in the Eastern Archipelago*, 285. — Dl. II van dezen Kat., 3 vlgg.

eenige van rond en ander model en een cilindrische koperen kraal. Als sluitknoop dient een zilveren Ned.-Ind. kwart guldenstuk, jaartal 1857. — Voor vrouwen. **N. N.**

L. (dubbel genomen) 77 cM.

1002/105. Hoofdsieraad (*rai nio woli woli* [1]), van dun geel bladkoper in den vorm van een varen, waarvan de bladnerven door streepjes zijn aangeduid; achter het midden loopt door drie oogjes een koperen stangetje als versterking. — Voor vrouwen? [2]). **N. N.**

L. 35, br. 5,5 cM.

N°. 1002/167.

1002/167. Hoofdsieraad (*tanrinra*), model (?) van plaattin; ronde met rood katoen omboorde breede rand, waarin evenwijdige en elkaar kruisende lijnen en met punten of met bladvormig gegroepeerde strepen ingevulde, driehoeken zijn gegrift; de bol is kegelvormig, heeft soortgelijke versieringen en draagt aan den top bladvormige reepjes metaal en een paar stukjes rood katoen; dergelijke metalen reepjes en stukjes rood, wit en blauw katoen zijn op vier houten stokjes gebonden, welke als pluimen door openingen van den bol gestoken zijn. Een aan de buitenzijde met rood katoen bekleede hoofdring van boombast is onder tegen den rand genaaid. Volgens den schenker is het origineel in goud. **N. N.** Zie nevenstaande figuur.

Dm. van den rand 30, h. totaal 38 cM.

1002/205. Sierkam [3]), uit lichtgeel hout gesneden met tien korte tanden; de bovenkant met een diepen inham, in welks midden een dakvormig rugje, de einden van den bovenkant hoornvormig uitstekend. De zijkanten concaaf. De beide zijden versierd met een reeks tandvormige verhevenheden, waarboven twee paar dwarse groeven; aan eene zijde tusschen die groeven zigzagvormige groeven. — Voor vrouwen [4]). **Z. N.**

Br. aan de onderzijde 5, boven 10, h. totaal 10,7, d. 1,2 cM.

1002/91. Als voren, de versiering aan eene zijde met drie dwarsgroeven waaronder één zigzaglijn, aan de andere zijde twee paar dwarse groeven, het onderste paar opgevuld met een rij ruitvormige verhevenheden, en de ruimte tusschen beide paren met kruisende groeven zoodat ruitvormige en driehoekige figuren worden gevormd; de schuine zijden van den bovenrand volgende, drie groeven met zwarte verf gevuld, en verder op de smalle zijkanten eenige elkaar kruisende groeven. **Z. N.**

Br. aan de onderzijde 5,8, aan de bovenzijde 9, h. totaal 10,7, d. 1,6 cM.

1002/196. Als voren (*soechoe coe* [5]), kleiner en fijner bewerkt, met 9 ronde tanden, de uiteinden van den bovenrand naar binnen omgekruld; de versiering bestaat aan eene zijde uit eene reeks verhoogde driehoeken waarboven rijen driehoeken en ruiten

---

1) Thomas, *Wbk.*, *rai* = hoofdsieraad (houten staafjes waaraan gouden bladeren gebonden zijn), *woli woli* = een geel soort varenkruid.

2) von Rosenberg: *Nias*, 86, vermeldt onder onderscheidingsteekenen voor de hoofden in Z. N. o. m. „een gouden veer of pluim van een voet lengte, die dwars van regt naar links in den hoofddoek wordt gestoken."

3) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 116.

4) Modigliani, *N.*, 512.

5) Thomas, *Wbk.*, *soechoe* = haarkam, *coe* = hout.

door schuine, dwarse en golvende lijnen omsloten, aan de andere zijde uit dwarsrijen driehoeken en ruiten tusschen rechte en groepen van golvende dwarslijnen en waarboven tot groepen vereenigde schuine lijnen. **N. N.**

Br. aan de onderzijde 5, boven 7,4, h. totaal 9, d. 1,6 cM.

b. Oorsieraden [1]).

718/3 [2]). Oorhanger [3]) (*gela-gela* [4]), een niet geheel gesloten ring van messingdraad, waaraan hangen een ring uit den kop van eene schelp (*Conus litteratus*), twee stuks van dezelfde schelpen, waarvan de helft is afgeslepen, en een groot deksel van een zeeslak (*turbo*). Door vrouwen gedragen. 2 stuks.

D. draad 0,6, dm. ring 6 cM.

1002/98. Als voren [5]) (*gela gela* [6]), van messing met lepelvormig blad, het uiteinde van den, deels ronden, deels half cirkelvormigen steel haakvormig omgebogen en tot eene spiraal opgewonden. — Wordt gedragen door vrouwen en meisjes en heeft soms een gewicht van 121,5 Gr. [7]). 2 stuks. **Z. N.**; zelden **N. N.** [8]).

L. 10,5, br. van het blad 2,5, dm. van den steel 0,4 cM.

1002/152. Oorhanger [9]) (*gela gela nra ono*), van tin, in den vorm van een tang; de vooreinden der armen dik en hoedvormig bewerkt. Gewicht ca 90 Gr. Voor kinderen? [10]). **N. N.** Zie nevenstaande Figuur.

L. 10, dm. steel 0,8 cM.

Oorhanger. N°. 1002/152.

1002/158. Gedeelte van een oorhanger (*gela gela gima* [11]), vervaardigd uit het deksel van eene zeeslak (*turbo*); bestemd voor een oorhanger. (Zie n°. 718/3).

370/3050 [12]), 370/3058 [13]) en 1002/155. Oorsieraden (*saroe dalinga* [14]), dunne reep messing, in het midden het smalst en aan de beide uiteinden eenigszins bladvormig bewerkt; gebogen in den vorm van eene acht. De buitenzijde van het sieraad bij een exemplaar van 3058 met twee, bij het andere van dat nummer, en een exemplaar van 155 met drie rugvormige verhoogingen, terwijl een exemplaar van 155 twee paren dergelijke verhoogingen vertoont. Voor aanzienlijken zijn deze sieraden van goud, anders van verguld koper [15]). 3058 en 155 ieder 2 exempl. N°. 3050 bestemd voor mannen? [16]), 3058 voor vrouwen, 155 vermoedelijk voor vrouwen. 155: **N. N.**

370/3050: l. 7, grootste br. 3,5; 370/3058: l. 4, grootste br. 2,5; 1002/155: l. 6,5, grootste br. 3 cM.

---

1) Literatuur: Modigliani. *N.*, 459, 484, 510 vlgg. — von Rosenberg, *Nias*, 30. — von Rosenberg, *Arch.*, 147, zie ook noot 2) op pag. 30 van Dl. I van dezen Catalogus.
2) Serie 718 don. M. J. Kleyer, 1889. Ned. St. Crt. van 4 Maart 1890.
3) Modigliani, *N.*, fig. 119.
4) von Rosenberg, *Nias*, 66. — Thomas *Wbk.*, 60.
5) Modigliani, *N.* fig. 120, zie ook Hugo Raap, *Reisen auf der Insel Nias bei Sumatra Globus*, Bd. LXXXIII, n°. 10, 153, Fig. 12.
6) von Rosenberg, *Nias*, 66.
7) Modigliani, *N.*, 514.
8) O. c., 514.
9) Fischer, *Nias*, Abb. 13.
10) *Ono* = kind. — Modigliani, *N.*, 655, s. v. bambini. — von Rosenberg, *Nias*, 63, s. v. en Thomas, *Wbk.*, 153.
11) Thomas, *Wbk.* 61, *gima* = soort van zeer groote schelp.
12) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102 *e*, 5.
13) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102 *d*, 5.
14) Thomas, *Wbk.*, 167. — Modigliani, *N.*, 514, fig. 121.
15) De wijze van bevestiging Modigliani, *N.*, 514 en fig. 122.
16) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 38, zie echter Modigliani, *N.*, fig. 92, 94 en 121 en de daar aangegeven afmetingen.

273/8 [1]). Als voren [2]) (*wale wale* [3]), in den vorm van 370/3050, doch van koper, dikker en veel smaller, overal even breed, en zonder rugvormige verhoogingen. — Voor dochters van aanzienlijken en hoofden [4]).
L. 6,5, br. 0,4 cM.

c. Hals- en borstsieraden [5]).

300/1661. Halsketting, messingen ringetjes geregen aan eenige stroken rotan, die door een ineengevlochten stukje zwart gekleurde rotan worden bijeengehouden.
Dm. van de dubbel gevouwen ketting 10, 5 cM.

1002/162, 1002/211—214 en 1552/7 [6]). Halsring (*geulambāgi* [7]), een reep rotan; het eene einde heeft een gat, waarin het andere, addertongvormig bewerkte, gestoken kan worden; de ringen dragen de navolgende versieringen aan de buitenzijde ingegrift:

162: in het midden eene reeks rondgaande groote in elkaar grijpende driehoeken met streepjes gevuld (*toempal*-motief); nabij de randen rondgaande strepen waarnaast aan eene zijde schuine streepjes, aan de andere zijde eene zigzaglijn.

211: eene reeks in elkaar grijpende driehoeken, deels met streepjes opgevuld, deels effen, met een rand als basis; langs den anderen rand een band gevormd door elkaar kruisende streepjes.

212: dwarsstrepen, waartusschen langwerpige ruiten, opgevuld met tot bladvormige figuren gerangschikte streepjes.

213: regelmatig in groepen geplaatste dwarsstrepen en punten langs de randen, verder onregelmatig geplaatste punten en nabij de sluiting, met dwarsstreepjes opgevulde driehoeken.

214: (blijkbaar onvoltooid), eenige onregelmatige dwarsstrepen; de opperhuid van den rotan is op eenige plaatsen verwijderd, waardoor de buitenzijde van den ring in met elkaar regelmatig afwisselende gele en donkere (geverfde?) dwarsbanden is verdeeld.

7: dwarsbanden met gekruiste strepen opgevuld en met schuine strepen gevulde driehoeken (*toempal*-motief). 162 en 211—214: **N. N.**

166: br. 1,2, de andere ong. 0,8; dm. 162: 11; 211: 9,5; 212: 11; 213: 8; 214: 9; 7: 8,8 cM.

1002/99. Als voren (?) [8]), (*bala bala boe mbāwa*), rotanring, zonder versiering, in het midden en nabij de einden, die bewerkt zijn als 162, het breedst. **Z. N.**
Dm. 14, br. 0,4—1 cM.

1002/207. Halsring, smalle ongekleurde rotanreep aan de uiteinden haakvormig gebogen, in het midden driemaal gespleten en met zwart gekleurde rotan doorvlochten, zoodat eene ellipsvormig gedeelte gevormd is.
Dm. ong. 14 cM.

1002/163. Als voren [9]) (*fohoe mbagi* [10]), samengesteld uit schakels van fijn messingdraad; iedere schakel in den vorm van eene lus met spiraalvormig gewonden uiteinden. — Volgens den inzender „koperen halsring." Op den inlandschen naam afgaande zoude het voorwerp een amulet kunnen zijn. **N. N.** Zie afbeelding op de volgende bladzijde.
L. 33, br. 1,4 cM.

---

1) Serie 273, don. D. Wolterbeek Muller.
2) Modigliani, *N.*, fig. 94 links.
3) Thomas, *Wbk.*, 184 en Modigliani, *N.*, 484.
4) Modigliani, *N.*, 484 en 488.
5) Literatuur: Modigliani, *N.* Pl. VIII en IX, 488 en 513. — von Rosenberg, *Nias*, 30. — von Rosenberg, *Arch.*, 147, Halssieraden worden zoowel door mannen als vrouwen gedragen.
6) Serie 1552, don. E. E. W. G. Schröder.
7) von Rosenberg, *Nias*, 66 *geula mbagi*.
8) Door den schenker werd zonder nadere verklaring alleen de inlandsche naam, waarvan de juiste beteekenis niet kon worden nagegaan, vermeld.
9) Fischer, *Nias*, Abb. 16.
10) Thomas, *Wbk. fohoe* = talisman, *bagi* = hals.

1002/161. Als voren (*nifatali* [1]), van touwvormig ineengedraaide en spiraalvormig gewonden messingdraden; in het midden het dikst en naar de beide gladde en haakvormig omgebogen, enkelvoudige einden, geleidelijk dunner wordend. — Voor vrouwen? [2]). Het voorhanden voorwerp is, volgens mededeeling van den inzender een model in koper, het origineel van goud. **N. N.**

Dm. 19, grootste d. ong. 2 cM.

1002/163. Halsring, zie blz. 10.

115/1. Als voren [3]), bestaande uit 15—20 snoeren kralen in verschillende kleuren en grootten, eindigende tegen met rood katoen omwonden stokjes; de buitenste snoer draagt bovendien nog 40 messing klokjes en nabij elk der uiteinden drie snoeren, hoofdzakelijk witte, kralen, ieder met een koperen belletje. Het sieraad is in het midden het breedst en wordt naar de einden toe geleidelijk smaller. Sluiting door eene eenvoudige haak van messingdraad. — Voor vrouwen van hoofden en aanzienlijken [4]).

Br. in het midden 7, bij de uiteinden 4,5 cM.

1002/52. Halssieraad (*aja ba mbagi bobotora* [5]), van dezelfde samenstelling als het hoofdversiersel 370/3055, behalve dat het aantal snoeren drie bedraagt en de roode glaskralen niet tot groepen vereenigd voorkomen. Als sluitplaat dient een koperen munt vertoonende aan eene zijde de letters V. E. I. C. in een hart en het jaartal 1787 (?) en aan de andere zijde دو كفغ (*doewa kepeng*) en het jaartal ١٢٠٢ (1202) [6]). **N. N.**

L. dubbel gelegd 30, br. 3 cM.

360/10080*a*. Als voren [7]), ring van zwart geverfd hout (?) dakvormig in doorsnede, aan de uiteinden met plantenvezels omwoeld; een uiteinde draagt een haakvormig omgebogen stukje messingdraad, het andere eene lus. In eene gleuf aan de buitenzijde van den ring eene, aan een rotanvezel geregen rij melkwitte kralen van nagenoeg gelijke grootte.

Dm. 12—12,5 cM.

360/10079 en 10080. Als voren, bestaande uit een ring van, naar het midden toe grooter wordende zwarte vruchtenpitten (?), bij 10079 langwerpig en aan een toegeknoopt stuk garen geregen, bij 10080 rond en geregen op een stukje messingdraad, dat met een omgebogen haakje en oogje kan gesloten worden. — Antieke exemplaren, afkomstig van de *Batoe*-eilanden (?).

L. (dubbel gevouwen) 10079: 32,5; 10080: 21,5 cM.

---

1) THOMAS, *Wbk.*, 145, *nifatali* = een gevlochten gouden halsring.

2) Hoewel door den inzender niet vermeld, moet uit het feit, dat de door denzelfden inzender toegezonden vrouwenfiguur (zie onder Kostumes en kostuummodellen Groep X) een halsring van deze soort draagt, worden opgemaakt, dat dergelijke ringen in het bijzonder tot de vrouwensieraden behooren.

3) MODIGLIANI, *N.* fig. 99.

4) O. c., 488.

5) THOMAS, *Wbk. aja ba mbagi* = halsketen, halsring enz., *bobotora* = koralen, uit koper vervaardigd.

6) Verg. E. NETSCHER en Mr. J. A. VAN DER CHYS, *De munten van Nederlandsch Indië*, Pl. XI-fig. 102. V. E. I. C. = United East India Company.

7) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 118.

d. **Arm-, pols- en vingersieraden** [1]).

1002/96 en 1239/313. Polsring van ivoor, 96 in doorsnede dun en rond, 313 veel zwaarder, in doorsnede plat met convexe buitenzijde. — De ringen van ivoor zijn ingevoerd en in *Nias* duur (*f* 20—25 per stuk [2]). **Z. N.** [3]).

1002/96: Dm. 7, br. 1, d. 0,7; 1239/313: dm. 5,5, br. 3, d. 1,1—1,6 cM.

79/9 [4]), 273/6 en 7, 370/3051 [5]), 1002/61 en 1239/314. Armringen [6]) (*tolagasa* [7]), van schelp (*Tridacna gigas* [8]). 273/6 in doorsnede bijna halfcirkelvormig, de andere hebben in het midden een verhoogden rug en daarnaast twee of meer duidelijke groeven. — 79/9 afkomstig uit *Hiligeho*. (**Z. N.**) Volgens MODIGLIANI [9]) worden dergelijke ringen uitsluitend door mannen en alleen aan den rechterarm gedragen.

Inw. dm. 1002/61: 7, de andere ong. 6; 79/9: br. 5; 273/6: 3, 273/7: 6,5; 370/3051: 6, 1002/61 bijna 7 en 1239/314: 4 cM.

1002/150. Als voren (*seche seche dōlagasa*), kern van twee koperdraden, waarvan de gevorkte uiteinden tot spiraalvormige krullen gewonden zijn, dicht omwonden door touwvormig in elkaar gedraaide messingdraden. — Door den inzender opgegeven als bestemd voor mannen. MODIGLIANI bestemt een dergelijken ring voor beide seksen [10]). **N. N.**

Binnen dm. 5,5 à 6, d. 0,8 cM.

370/3088 [11]). Armring (*ori zōcha* [12]), van metaal, platte band, die aan binnen- en buitenzijde vier groeven en eene onduidelijke versiering in den vorm van eene snoer vertoont.

„Somtijds, maar zeer zelden, vindt men op *Nias* een armband van buitenlandsche „bewerking, naar het schijnt van een mengsel van koper en messing; men zegt dat de „*Bela's* (geesten) dezen bij wijze van talisman aan de wilde varkens in den bek gestopt „hebben. Nu gebeurt het wel eens dat de varkens die talisman bij vergissing ergens „in het bosch ophangen en vergeten ze weer weg te nemen, waarop ze dan door een „of anderen Niasser gevonden wordt, die ze verkoopt of zelf draagt" [13]).

Het bezit zou onkwetsbaar maken [14]). Dergelijke ringen, van eenigszins anderen vorm komen onder den naam van *rantai koendiëq* ook op *Midden Sumatra* voor [15]).

Dm. 7, br. 1,1 cM.

1002/95 en 149 [16]). Als voren [17]), van twee touwvormig in elkaar gedraaide messingdraden; de ringen niet geheel gesloten en eenigszins plat geslagen. 95 dunner dan 149, waarvan twee stuks aanwezig zijn. Voor beide seksen [18]). 95: **Z. N.**, 149: **N. N.**

95: Dm. ong. 6, d. 0,6; 149: dm. 6—7,5, d. 0,9—1 cM.

---

1) VON ROSENBERG, *Arch.*, 147. — VON ROSENBERG, *Nias*, 27. — MODIGLIANI, *N.*, 515, vlg.
2) VON ROSENBERG, *Nias*, 27.
3) N°. 1239/313 uit *Orahili* afkomstig.
4) Serie 79 don. C. B. H. VON ROSENBERG, Mei 1867.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102 *c*, 6.
6) MODIGLIANI, *N.*, fig. 125 en J. E. JASPER, *Inl. meth. T. I. T. L. Vk.* dl. XLVII, 149, pl. V.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102*c*, 6, 38 en MODIGLIANI, *N.*, 515. — VON ROSENBERG, geeft in de door hem opgemaakte origineele beschrijving van 79/9 als inlandsche naam *ajà* op, hetgeen — verg. THOMAS, *Wbk.*, 8 — sieraad in het algemeen kan beteekenen. — VON ROSENBERG, *Nias*, 66, geeft voor „armring van schelp": *tĕlĕgāssi*.
8) In de in 1) vermelde beschrijving noemt VON ROSENBERG deze schelp *Chama gigas*.
9) Zie MODIGLIANI, *N.*, 515. — VON ROSENBERG noemt in zijne beschrijving — zie hierboven — voor 79/9: mannen en vrouwen.
10) MODIGLIANI, *N.*, 517 en fig. 128.
11) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102*c*, 7. — MODIGLIANI, *N.*, fig. 21.
12) THOMAS, *Wbk.*, 155 (Mal. *rantai babi*).
13) J. W. THOMAS, *De jacht op het eiland Nias*. (*T. I. T. L. Vk.* dl. XXVI, 274).
14) THOMAS, *Wbk.* s. v. en Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 38.
15) Zie A. L. VAN HASSELT, *Volksbeschrijving van Midden Sumatra*, 84.
16) MODIGLIANI, *N.*, fig. 127.
17) Volgens den inzender is de inl. naam voor 149: *bara'a naja* en voor 95: *tōla zaga*.
18) Zie MODIGLIANI, *N.*, 516. Volgens den inzender is 149 voor vrouwen bestemd.

1002/159. Als voren (*seche seche dōlagasa* [1]), een in doorsnede ovale messingdraad, rondgebogen met langs elkaar vallende uiteinden. De buitenzijde versierd met groepen ieder van drie dwarse inkervingen. **N. N.**

Dm. 5,5, d. 0,4—0,6 cM.

370/3059 [2]) en 1002/147—148 [3]). Als voren (*aja kōla* [4]), bekervormig gewonden spiraal van dik messingdraad, bij 148 van twee touwvormig in elkaar gedraaide messingdraden; het eene einde is wijder dan het andere. Van 3059 een paar. — Voor vrouwen. 147 en 148: **N. N.**

3059: Dm. 4—8, l. 14, d. draad 0,6; 147: dm. 4—11,5, l. 24, d. draad 0,6 cM. Gewicht 1,5 KG.; 148: dm. 5—12, l. 20, d. van het in elkaar gedraaide draad 0,7 cM. Gewicht 1,62 KG.

1002/97. Breede armband van messing; over het midden een dakvormige rug en aan weerszijden daarvan zeven rondgaande flauwe groeven. **Z. N.**

L. 11,5, dm. 7,8 cM.

718/4 en 1002/151. Armsieraad, dubbele spiraal van drie touwvormig in elkaar gedraaide messingdraden, 4 met acht, 151 met zes omgangen.

Volgens den schenker van 718/4 voor vrouwen, volgens dien van 1002/151 voor mannen. **N. N.**

718/4: Dm. 5,5, l. 11, d. 0,4; 1002/151: dm. 6, l. 7, d. 0,5 cM.

360/10083 [5]). Vingerringen uit schelp (*tridacna*? [6]); twee exemplaren met half cirkelvormige doorsnede [7]), een daarvan mit imitatie van ingezetten steen [8]), een derde in doorsnede rechthoekig, buitenzijde met zes groepen van drie ingesneden dwarsstrepen, een exemplaar de buitenzijde zevenhoekig bijgesneden [9]), een exemplaar in doorsnede rechthoekig met halfcirkelvormige verhooging aan de buitenzijde. — In gebruik bij de Niassche bevolking der *Batoe eilanden* (?).

Dm. 1,4—2, br. 0,4—0,6 cM.

718/4*a*. Vingerring, korte spiraal van fijn messingdraad. — Door vrouwen gedragen.

Dm. 1, l. 3 cM.

c. Heupsieraden [10]).

1002/94. Buikband (*awi zi alawe* [11]), van dubbel, lusvormig gevlochten, fijn messingdraad; als sluitplaat dient een eenigszins ruitvormig stuk geel plaatkoper met ingeprikte versiering van tot langs- en zigzaglijnen vereenigde punten. Nabij elk der uiteinden aan weerszijden eene spiraalvormige krul, de einden als haken en oogen bewerkt. — Voor vrouwen. **Z. N.**

L. 69, br. 1 cM.

---

1) Woordelijk: „wat dient om een armband van reuzenschelp te steunen."
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102 *d*, 6.
3) Modigliani, *N.*, Fig. 126.
4) Volgens den inzender n°. 148: *aja nitali*; *kōla* = messing. — Thomas, *Wbk.*, 74.
5) Don. L. Mansveld.
6) Modigliani, *N.*, 517.
7) O. c., fig. 131, onderste figuur.
8) O. c. bovenste figuur links.
9) O. c. bovenste figuur rechts.
10) Voor heupsieraden op *Nias* zie Modigliani, *N.*, 512, fig. 115.
11) Thomas, *Wbk.*, *Awi* = Band om de lendenen bij de Niassche vrouwen; *si alawe* = wijfje.

II. Kunstmatige verminking der schaamdeelen, hoofddoeken, hoeden.

1002/171. Besnijdenisgereedschap (?) [1]), bestaande uit twee knijpertjes, samengesteld uit een overlangs samengebogen reepje bamboe, waartusschen een gedroogd blaadje is gelegd, welke reepjes door een gedraaid vezelkoord omwoeld zijn.
L. 7,9, br. 0,6 cM.

III. Kleeding [2]).

a. Hooíddoeken.

985/3 [3]). Hoofddoek, vierkante lap blauw katoen met rood katoen omzoomd. — Voor mannen [4]). **Z. N.**
L. en br. 81 cM.

300/86. Als voren [5]), dubbel, van blauw katoen, driehoekig van vorm; aan de korte zijden een dubbele rand van met wit katoen gevoerd en omboord rood flanel. In de hoeken kwasten van lappen rood flanel, aan de uiteinden doornaaid met zwarte harige draden. — Voor vrouwen [6]). **Z. N.** [7]).
L. 130 bij 84 cM. (zonder de kwasten).

b. Hoeden met toebehooren [8]),

1002/115. Ronde hoed [9]), met platten bol, van Europeesch model, vervaardigd van ongekleurde Pandanusreepen [10]), die met grijze draden in cirkelvormige gangen in twee lagen op elkaar zijn genaaid. De platte, breede rand op eenigen afstand van den omtrek aan boven- en onderzijde voorzien van twee rotan hoepels, aan de onderzijde een hoofdring bestaande uit eenige lagen Pandanusreepen, waaraan een stuk touw verbonden is. — Voor mannen [11]). **Z. N.**
Dm. 30,5, h. 10 cM.

1002/114, 120 en 174. Als voren, in materiaal en samenstelling op 115 gelijkend, de vorm als van een Chineeschen hoed; bij 114 en 174 zijn verder de reepen van de binnenste laag breeder dan die van de buitenste en min of meer kruisgewijze over elkaar gelegd, alle andere reepen liggen straalsgewijze. 114 en 174 schotelvormig, 120 veel grooter, en wat hooger van bol. Nabij den omtrek zijn aan onder- en bovenzijde van den rand twee rotan hoepels, bovendien bij 120 boven en onder nog een hoepel waar de rand in den bol overgaat. Hoofdring, van eenige lagen Pandanus, bij 120 bovendien een in elkaar gedraaid vezeltouw. — Voor mannen, 114 en 120: **Z. N.**
114 en 174: Dm. 41, h. 9; 120: dm. 67, h. 11 cM.

1002/117 en 118. Als voren, (*sōve zi alawe* [12]), plat, schijfvormig; een straalsgewijze laag ongekleurde Pandanusreepen, in het midden kegelvormig ineengedraaid, en in

---

1) Omtrent besnijdenis zie Wilken, *De besnijdenis bij de volken van den Indischen Archipel* (Bijdr. *T. L. Vk.* 4e volgr. dl. X) en Dr. J. Jacobs, *Critische beschouwingen over de theorie van* Dr. H. Ploss, *aangaande de beteekenis van de besnijdenis bij de verschillende volken. I. A. f. E.* IV, 185. — Modigliani, *N.*, 559 en 702.
2) Literatuur: Modigliani, *N.*, 485, 518 en verschillende platen. — von Rosenberg, *Nias*, 29 vlgg. — von Rosenberg, *Arch.*, 146 vlgg.
3) Serie 985, don. Jhr. A. P. C. van Karnebeek.
4) von Rosenberg, *Arch.*, 147.
5) Modigliani, *N.*, fig. 97.
6) O. c., 487.
7) von Rosenberg, *Nias*, 30.
8) Modigliani, *N.*, 518.
9) De inzender geeft als inlandschen naam voor mannenhoofddeksel: *sōve zi matua*, voor vrouwenhoofddeksel: *sōve zi alawe*. — Thomas, *Wbk.*, *tofi*, voor hoed, pet, muts (Mal. *topi*).
10) Modigliani, *N.*, 518.
11) Bij de mannenhoeden bedraagt de inwendige middellijn van den hoofdring ongeveer 15 cM., bij de hoofddeksels voor vrouwen bestemd slechts 6 cM.
12) Zie aanteekening 9) bij 1002/115.

cirkelvormige gangen met bruine vezels genaaid: bij 117 aan eene schijf boombast, bij 118 aan eene tweede laag breedere Pandanusreepen. Rotanhoepels bij den omtrek als 114; 117 omboord met zwart katoen, 118 met een Pandanusreep. Hoofdring als 1002/114. — Voor vrouwen. **Z. N.**

117: Dm. 36; 118: 43 cM.

1002/113 en 116. Als voren, bijna geheel plat, in samenstelling gelijk aan 117; de omboording bestaat uit een reep Pandan, 113 heeft slechts één rotanhoepel aan den omtrek; aan den hoofdring een touwtje van ineengedraaide vezels. De kleine, kegelvormige punt bij 113 bekleed met roodbruine wollen stof; 113 heeft verder op het bovenvlak eene versiering van zes varenbladvormige stralen van dezelfde stof en verder schijfjes van zwarte en gele stof, waarvan enkele met mica kernen; 116 versierd met een viertal stralen als van 113, uit bruine bladreepen geknipt. — Voor vrouwen. **Z. N.**

113: Dm. 40; 116: 39 cM.

1002/119. Als voren (Mal. *toedoeng*), groot, puntig en flauw oploopend; uit zeven gelijkbeenige driehoeken van stukken bloemschede van den *nipa* (?) palm, met rotan aaneengenaaid. Op den top een schijfvormig stukje klapperdop met rotan bevestigd. Langs den rand en op eenigen afstand daarvan, buiten en binnen hoepels van gespleten rotan. Hoofdring van Pandanus, waaraan een gedraaid koord. — Voor mannen. **Z. N.**

Dm. 76, h. 16 cM.

c. Lendengordels [1]).

aa. Van boomschors.

370/3035 [2]), 1002/21, 80, 81, 198 en 202. Lendengordels van lange reepen *solōwo*-bast [3]), *saoembō solowō* **N. N.** *ondōra solowō* **Z. N.** [4]). De reep wordt eenige malen om het lichaam gewonden na tusschen de beenen te zijn doorgehaald; de uiteinden hangen voor het lijf. De schaamdeelen worden wel bedekt maar niet verborgen [5]). N°. 198 lichtgeel, de andere roodbruin in verschillende nuancen. De uiteinden van n°. 181, waarvan twee exemplaren, met zwart katoen omzoomd. — Voor mannen. 21 en 198: **N. N.**, 80, 81 en 202: **Z. N.**

21: L. 485, br. 39; 80: l. 545, br. 26; 81: l. 160 en 375, br. 36 en 28; 198: l. 290, br. 23; 202: l. 440, br. 26; 3035: l. 580 (in twee, met touw aan elkaar genaaide stukken) br. 10—18 cM.

bb. Van katoen.

370/3043 [6]). Lendenband (*bōbō daloe afasi* [7]), van eigen gemaakt [8]) grof wit katoenen weefsel; de einden dienen als franje. — Voor vrouwen.

L. 200, br. 19 cM.

---

1) Zie aant. [1]), 89, dl. I van dezen Catalogus en omtrent boomschors ook: ADRIANI en KRUYT *Publicaties uit 's Rijks Ethnographisch Museum*, Serie II, dl. 4; omtrent lendengordels op *Nias*: MODIGLIANI, *N.*, 517/18, Pl. III, VIII, XIX, XXII, XXIV en fig. 78, VON ROSENBERG, *Nias*, 30 en VON ROSENBERG, *Arch.*, 146.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102 *a*, 6.

3) Komt bij FILET niet voor. MODIGLIANI, *N.*, 518, geeft aan, dat uit de schors van *Ficus*- en *Artocarpus*-soorten, stof voor lendengordels en kleederen wordt verkregen. Voor de bereiding zie aldaar en de noot op blz. 37 van *Publ. K. E. M.* Serie II, dl. 4. — THOMAS, *Wbk.* geeft: *oholoe* = Mal. *Pohon tĕrap* (*Artocarpus elastica* RWDT FILET, n°. 8551) = Een boomsoort, waarvan de bast wordt gebruikt om kleedingstukken te vervaardigen.

4) VON ROSENBERG, *Nias*, 66, geeft voor **Z. N.** *ondeūra*, MODIGLIANI voor **N. N.** *sambò*. De namen zijn volgens den inzender genomen.

5) VON ROSENBERG, *Nias*, 30.

6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102 *b*, 7.

7) THOMAS, *Wbk. bōbō daloe* = zwachtel, *afasi* = kapok. — Cat. Amst. Tentoonst. 1883, 38, geeft als benaming *bôbôda loe afasi* (?).

8) Voor weefwerk op *Nias*, zie MODIGLIANI, *N.*, 585 vlgg.

370/3036 [1]). Als voren (*saoembō handroe* [2]), als 3043, het weefsel fijner, donkerblauw geverfd [3]) en gedeeltelijk gezoomd. — Voor mannen.

L. (in drie met wit garen aan elkaar genaaide stukken) 600, br. 23 cM.

370/3037 [4]). Als voren (*saoembō nibira* [5]), een reep wit en een iets breedere reep rood katoen, die behalve over 60 cM. aan een der einden, aan elkaar zijn genaaid. — Bij feestelijke gelegenheden door mannen gedragen.

L. (in verschillende aan elkaar genaaide stukken) 560, br. 42 cM.

370/3040, 3041 [6]) en 1002/5. Als voren [7]), van ongebleekt katoen, op verschillende wijzen in langsrichting benaaid:

bij 3040 met een breeden reep rood flanel en een smallen van donkerblauw katoen, waarop en waarnaast stervormige figuren van blauw of wit garen;

bij 3041 met een breeden reep blauw katoen met dergelijke figuren van wit garen bestikt;

bij 5 met breede en smalle overlangsche reepen rood flanel, afgewisseld door korenaarvormig bestiksel van blauw garen of smalle geel katoenen reepen. — Voor vrouwen. 1002/5: **N. N.**

3040: L. 190, br. 22; 3041: l. 190, br. 20, 5: l. 210, br. 15 cM.

1002/166. Als voren, van rood katoen, genaaid op eene breedere en langere strook ongebleekt katoen, en waarop met wit garen bevestigd is een dunne, aan de uiteinden afgeronde reep messing, welke door ingegrifte dwarsstrepen verdeeld is in vakken, die op hun beurt zijn gevuld met ingegrifte evenwijdige-, zigzag- en golvende lijnen en met, door dwarsstrepen of punten ingevulde, driehoeken. **N. N.**

L. 135, br. 9,5 cM.

985/6. Als voren [8]), plat koord, vischgraatvormig gevlochten uit drie strooken katoen, wit, rood en zwart, waarvan de uiteinden aan weerszijden als slippen afhangen.

L. 550 cM.

d. **Borstdoeken** (Slendang [9]).

aa. Van inheemsch weefsel.

300/87. Slendang, van grove plantenvezels [10]) geweven, met franje aan de uiteinden.

L. 317, br. 20 cM.

bb. Van katoen en andere stoffen.

370/3044 [11]). Schouderdoek (*lembe tarombana* [12]), van veelkleurig bedrukt Europeesch (?) katoen, dat, zeer gebrekkig, batikwerk nabootst. Wordt door vrouwen bij feesten gebruikt.

L. 203, br. 74 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst., 1883, 9e kl. n0. 102 *a*, 7.

2) Thomas, *Wbk. handroe* = zwarte stof, stoffage. — Modigliani, *N.*, 656 *sombō handro* = Cintura di cotonina azurra.

3) Modigliani, *N.*, 586 vermeldt, dat als verfstoffen op *Nias* worden gebruikt een mengsel van kokosolie en roet en verder: „*Mengkoudon*" (*Mĕngkoedoe* = *Morinda citrifolia* L. Filet, n0. 828 *a*), „*Sapan*" (*Caesalpinia Sappan* L. Filet, n0. 1807) en „*Koulit Kati*" (?).

4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102 *a*, 8.

5) Modigliani, *N.*, 656: *sombō nibira* = cintura di contonina a differenti colori.

6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102 *b*, 4 en *b* 5.

7) Als inl. benaming wordt opgegeven: n0. 370/3040 *awi baroe loeo*. — Thomas, *Wbk. awi* = band om de lendenen bij Niassche vrouwen, *baroe loeo*: laken, voor n0. 370/3041: *awi niato* en 1002/5 door den inzender: *awi ni' alō*.

8) Naar opgave van den schenker.

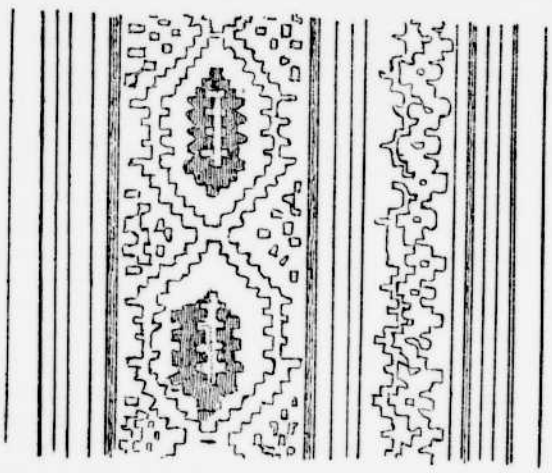
9) Zie aant. [7]), 91 Dl. I van dezen Catalogus en Modigliani, *N.*, Pl. XX.

10) *Gnetum Gnemon* L.? Filet, n0. 820.

11) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102 *b*, 8.

12) Thomas, *Wbk. lembe* = een stuk goed, een doek dien men om de schouders draagt, *tarombana*? *bana* = Garen.

115/2. Sjerp van rood laken, met dezelfde stof omboord en benaaid met rechte en getande strooken geel laken in overlangsche en dwarse richting, zoodat rechthoeken worden gevormd. Binnen die rechthoeken op vier plaatsen een paar dwarsbanden van zwart katoen, waartusschen eene rij, van wit garen gevormde driehoeken. In den grootsten rechthoek in het midden van de sjerp, zijn van geel katoen aangebracht twee getande strepen in de lengte richting benevens drie klaverbladachtige figuren door een rechthoek omsloten. Meer naar de uiteinden toe, twee rechthoeken gevuld met eene bloemkorfachtige figuur van geel laken, welke gelijkenis vertoont met de figuur vermeld bij het sirihtaschje 115/3. Nabij een der uiteinden is op de sjerp genaaid een rij metalen ringetjes; beide einden hebben eene versiering van witte kralen en dragen eene rij messingen en wit metalen belletjes aan veelkleurige kralensnoer opgehangen. — De sjerp is gevoerd met een stuk op batikwerk gelijkend doek als 3044. Zie bovenstaande afbeelding.

N°. 115/2. Voering van de sjerp.

L. 93, br. 14 cM.

Zie plaat II, fig. 2.

c. **Baadjes** [1]) (Jakken, wambuizen [2]).

aa. Van boomschors zonder mouwen.

79/7, 300/83—84, 985/7, 1001/1, 75 & 76 en 1552/12, 13 & 15. Buis [3]), van eene dubbele laag bruine boomschors, 1 uit *oholoe* [4])-bast, 75 en 76 uit *eho* [5])-bast, van de anderen is het materiaal niet vermeld. 1552/15 grauwzwart. Rug en voorpanden uit een stuk, waartusschen onder de armsgaten trapeziumvormige, bij 79/7 driehoekige, inzetstukken; alleen bij 300/84 bestaat de binnenste laag uit afzonderlijke stukken voor de panden en den in tweeën verdeelden rug. Halsopening, armsgaten en voorpanden bij 300/83, 84, 1002/75, 76 en 1552/13 bestikt met grijs garen, bij 985/7 omzoomd met boomschors, bij 79/7 met blauw katoen, met welken stof ook de onderrand omzoomd en de naden belegd zijn, bij 1002/1 alleen langs de halsopening eene omzooming van boomschors, bij 1552/12 langs hals en een deel van de voorpanden een rand van wit katoen, bij 1552/15 armsgaten, hals en voorpanden omzoomd met rood katoen, gevolgd door eene rij kettingsteken van grijs garen. In de onderranden van 300/83 en 1002/1 zijn hoepels van rotan genaaid, die van 1552/13 is met kettingsteken van grijs garen bestikt. Over de schouders van 300/83, 985/7, 1002/1, 75 en 76 en 1552/15 loopt een bestiksel van kettingvormige steken van grijs garen, bij 79/7 een belegsel van blauw katoen. Een aan de buitenzijde rondgaand bestiksel van grijs garen in ketting- of kruisvormige steken is verder nog aangebracht op vijf plaatsen bij 300/83 en 1002/1, op twee plaatsen

---

1) Zie de aant. [1]) op blz. 94 van Dl. I van dezen Catalogus en voorts Modigliani, *N.* pl. IV, XX, XXI, XXIII en blz. 519. — von Rosenberg, *Nias*, 30 en von Rosenberg, *Arch.*, 159 en vlgg.

2) De lengte is opgegeven over het midden van den rug, de breedte dwars over de schouders.

3) Als inl. naam wordt opgegeven voor 79/7 *baroe* (von Rosenberg, *Nias*, 66, *buis*, Thomas, *Wbk.*, *jas*, *rok* enz.); voor 985/7 *onoh baroh* (?); voor 1002/75 *baroe eho* (zie hieronder aant. [5]).

4) Thomas, *Wbk.*, Mal. *pohon tĕrap* = *Artocarpus elastica* Rwdt. Filet, n°. 8551.

5) *eho* komt in Thomas, *Wbk.*, niet voor, vermoedelijk: *eo* = Mal. *pohon Waringin* = *Urostigma benjamineum* Miq. Filet, n°. 1565.

bij 985/7, terwijl drie rijen grijze steken zich bevinden onder de armsgaten van 79/7. In de binnenzijde van den rug van 1002/76 is vastgenaaid een vierkante zak van rechthoekig vlechtwerk van grijze plantenvezels; waaraan een oog van rotanreepen. 300/84, 1002/75, 1552/12 en 13 dragen sporen van te zijn bewerkt met een klopper met gekruiste inkervingen. — 985/7 [1]), 1002/1, 75 en 76: voor mannen; 1552/13: voor vrouwen (?); 1002/1: **N. N.**; 1002/75 en 76 en 79/7 [2]): **Z. N.**

79/7: L. 61, br. 49; 300/83: l. 64; br. 38; 300/84: l. 62, br. 49; 985/7: l. 65, br. 41; 1002/1: l. 70, br. 40; 1002/75: l. 70, br. 46; 1002/76: l. 56, br. 35; 1552/12: l. 54, br. 38; 1552/13: l. 46, br. 33; 1552/15: l. 53, br. 40 cM.

300/85. Baadje, van vier lagen donkerbruine boombast; rug en voorpanden uit een stuk, onder de armsgaten zijn trapeziumvormige stukken ingezet. De hals omboord met wit katoen, de armsgaten met grijs garen omstikt. Een rondgaand bestiksel van dergelijk garen in kettingsteek op twaalf plaatsen aangebracht, nabij den hals aan de rugzijde eenige onregelmatige doornaaisels van hetzelfde materiaal. — Voor Mannen.

L. 58, br. 34 cM.

1002/77, 78, 79 en 1552/11, 14. Als voren, uit eene enkele laag geklopte boomschors, bij 77 *eho*-bast, bij 78 en 79 *oholoe*-bast [3]). 77 en 11 donkerbruin, 78 en 14 grauwzwart, 79 geelbruin; samenstelling als 300/85. Halsopening, armsgaten, rand der voorpanden en onderrand bij 77 en 79 omboord met blauw katoen, bij 78 met rood katoen, waarlangs bij 78 op eenigen afstand nog een bandje geel katoen; bij 14 de armsgaten met rood, het overige met wit katoen. Nabij den onderrand en onder de armsgaten van 77 een bestiksel in kettingsteken van grauw garen. Dwars over de schouders loopt bij 77 een dergelijk bestiksel, bij 78 een reep rood, bij 79 een reep blauw katoen. 77 heeft binnen in den rug een aangenaaiden zak van boomschors, buiten op het rechter voorpand een kleineren opgenaaiden zak van zwart katoen. 78 en 11 zijn blijkbaar bewerkt met bovenvermelden klopper. — 77: voor kinderen; 78 en 79 voor mannen; 77—79: **Z.N.**

77: L. 45, br. 32; 78: l. 53, br. 36; 79: l. 49, br. 34; 11: l. 60, br. 47; 14: l. 53, br. 35 cM.

1002/132. Als voren (*orōba tafi*? [4]), uit eenige, oppervlakkig bewerkte niet geklopte en aan elkaar genaaide stukken boomschors; boven de armsgaten steken stukken schors als schouderlappen uit. Voorpanden en een gedeelte van den rug zijn benaaid met tongvormige stukken van hetzelfde materiaal, die als schubben over elkaar liggen. Tusschen de beide schouders aan de achterzijde een uitsteeksel in den vorm van een driehoek van de als basis dienende grondstof, aan weerszijden gevolgd door eene schijf [5]). De halsopening omboord met wit katoen.

L. 50, br. 34 cM.

bb. Van boomschors met mouwen.

370/3030 [6]) en 1002/2. Baadje (*baroe oholoe*), uit een dubbele laag roodbruine *oholoe*-bast; rug en voorpanden uit een stuk, bij 1002/2 onder de armsgaten ingezette driehoekige stukken. Aangenaaide vierkante, korte mouwen. Halsopening, voorkant panden en opening der mouwen, bij 1002/2 ook de onderrand, omzoomd met boomschors. 370/3030 op vijf, 1002/2 op tien plaatsen op borst en rug doornaaid met

---

1) Volgens de opgave „oorlogsonderkleed."
2) Afkomstig uit *Hiligeho*.
3) Zie de aanteekening [4]) en [5]) bij 79/7.
4) THOMAS, *Wbk.*, *orōba* = een jas van buffelhuid vervaardigd, *tafi* = zeef.
5) Een dergelijk aanhangsel op dezelfde plaats vertoonen vele kleedingstukken uit den Indischen Archipel. Misschien is het aan te merken als een „survival" van een op dezelfde plaats voorkomende, grootere of kleinere, als halsbescherming dienend uitsteeksel bij vele strijdbuizen en harnassen van verschillende volken in den Indischen Archipel en de Zuidzee. Het woord „*orōba*" schijnt ook hierop te wijzen. — Zie SERRURIER, *Ethn. feiten*, enz. II, 3 en de daarbij behoorende afbeeldingen.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 102 *a*, 1.

evenwijdige strepen van grijs garen (bij 3030 in kettingsteek), welke strepen ook over de mouwen doorloopen. 370/3030: voor mannen bij veldarbeid [1]), 1002/2: voor vrouwen [2]). **N. N.**

370/3030: L. 52, br. 38; 1002/2: l. 57, br. 40 cM.

cc. Van inheemsch weefsel[3]).

1002/9 en 72 [4]), 1552/16. Jak voor mannen (*baroe afasi* [5]), zonder mouwen, van katoen geweven; 9 wit en veel fijner dan 72 en 16, die zwart zijn. Rug en voorpanden aan één stuk, bij 9 onder de armsgaten rechthoekige, bij 72 driehoekige, bij 16 trapeziumvormige inzetstukken; de halsopening bij 9 omboord met een stukje ongebleekt katoen, bij 72 zijn hals, voorkant der voorpanden en armsopeningen met zwart garen omstikt, bij 16 met zwart katoen omzoomd. De onderrand van 9 gelijkt op een gordijnrand met witte bolletjesfranje, die van 72 heeft tal van bolvormige, zware, zwarte kwasten. 9: **N. N.**, 72: **Z. N.**

9: L. 61, br. 43; 72: l. 68, br. 42; 16: l. 50, br. 36 cM.

300/82 en 1002/4 [6]). Als voren, van plantenvezels, (bij 1002/4 *Loiera* [7]) vezels), zonder mouwen, zonder omboording of franje, overigens als 1002/9 maar veel grover. 300/82 grijs, 1002/4 geelbruin. 1002/4 voor mannen. **N. N.**

82: L. 53, br. 37; 4: l. 58, br. 41 cM.

1002/3. Als voren, gelijkt op 1002/4 maar van twee lagen, die slechts gedeeltelijk aan elkaar genaaid zijn; de halsopening omboord met strooken van diagonaal gevlochten *Loiera*-vezels. Voor vrouwen. **N. N.**

L. 56, br. 35 cM.

1002/74. Als voren (*baroe gõna* [8]), als 1002/4, doch van ananasvezels, zwart van kleur, en met lange mouwen van dezelfde stof. Aan de buitenzijde van de beide voorpanden een zakje van zwart katoen. — Voor vrouwen. **N. N.**

L. 58, br. 41 cM.

dd. Van katoen [9]).

370/3031 [10]) en 985/4. Als voren, zonder mouwen [11]), van donkerblauw katoen. 370/3031 geheel effen, bij 985/4 langs den geheelen buitenrand en langs de armsgaten met eene strook rood flanel tusschen twee strooken wit katoen, waarvan een als omboordsel. Op het flanel langs den kraag een bestiksel van zwart garen. Bij 370/3031 aan de eenigszins uitstekenden einden van den kraag een zwart beenen knoop en een knoopsgat. — 370/3031 voor dagelijksch gebruik, 985/4 volgens de opgave „Onderkleeding voor feestgewaad."

3031: L. 64, br. 47; 4: l. 57, br. 43 cM.

370/3045 [12]) en 1002/7 [13]). Als voren [14]), 3045 donkerblauw, 7 zwart met lange

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102 *a*, 1.
2) Volgens opgave van den inzender.
3) Zie MODIGLIANI, *N.*, 520 en 584 vlgg.
4) O. c., pl. VIII en XXI.
5) THOMAS, *Wbk. afasi* = kapok. (*Eriodendrum anfractuosum* D. C. FILET, n0. 28).
6) Zie MODIGLIANI, *N.* fig. 136.
7) Naar de opgave van den inzender.
8) THOMAS, *Wbk. gõna* = Mal. *nanas* = Ananas.
9) MODIGLIANI, *N.*, 486 vlgg. en 508 vlgg. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 159 vlgg.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102 *a*, 2.
11) Als inl. naam voor 370/3031 wordt opgegeven *baroe handroe*. — THOMAS, *Wbk.*, *handroe* = zwarte stof, stoffage.
12) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102 *b*, 9.
13) MODIGLIANI, *N.* fig. 96.
14) Als inl. naam wordt opgegeven voor 370/3045: *baroe nifa talachoi* (cfm. MODIGLIANI, *N.*, 485; *talachoi* = boord, band, oplegsel. THOMAS, *Wbk.*); 1002/7: *baroe nra alawe* (*alawe* = vrouw. *Wbk.*).

mouwen. Langs den geheelen omtrek en langs de halsopening, den voorkant der voorpanden, den onderrand en de opening der mouwen eene dubbele rij kettingsteken van wit garen, waartusschen stervormige figuren van hetzelfde materiaal; langs den hals en voorpanden van 7 van rood garen. Langs den kraag, de voorpanden en de vooreinden der mouwen, versierd met een opnaaisel van twee strooken rood flanel, afgewisseld en begrensd door bestiksels van wit garen in rechte en zigzaglijnen. 7 nog eenige bestiksels van wit garen langs de armsgaten en de zijnaden. Als sluiting doen dienst bij 3045 Indische dubbeltjes, bij 7 verschillende knoopjes — Voor vrouwen.

3045: L. 42, br. 42; 7: l. 52, br. 59 cM.

300/81, 370/3032 [1]) en 718/1 [2]). Als voren [3]), van blauw katoen; de kraag, bij 300/81 en 718/1 met uitstekende lipjes, is bij 300/81 samengesteld uit rood flanel met wit katoen gevoerd, dat aan de buitenzijde eenigszins uitsteekt, bij 370/3032 en 718/1 belegd met rood flanel, genaaid op eene breedere strook wit katoen, die bij 370/3032 nog belegd is met rechthoekige rood flanellen en blauw katoenen lapjes en aan de onderzijde met rood flanel is omboord. Langs de voorpanden en den onderrand: bij 300/81 eene strook rood flanel op eene breedere strook wit katoen, zoodat aan de panden één, aan den onderrand aan weerszijden biezen worden gevormd; bij 718/1 dergelijke belegsels, maar zonder bies langs den onderrand, en langs beide plaatsen eene tweede strook rood flanel op eene breedere van wit katoen, welk belegsel ook langs de armsgaten wordt aangetroffen en, doch aan eene kant gebiesd, langs den kraag omloopt; bij 370/3032 belegsel als 718/1 maar met witte bies langs de voorpanden en met verschillende stukjes rood flanel op wit katoen genaaid tusschen de beide strooken, zoodat roode en blauwe rechthoeken, door witte strepen gescheiden, zijn ontstaan; dwars over de schouders eene strook wit katoen met opgenaaide smallere strook rood flanel.

De mouwen hebben bij 300/81 en 718/1 drie, bij 370/3032 zeven, rondgaande ringen, bij de eerste en derde gelijk aan de vroeger genoemde belegsels, bij de tweede bestaande uit naast elkaar liggende strooken van dezelfde stoffen, de roode breeder dan de witte. De kraag van 370/3032 met een knoopsgat en wit glazen knoop. — 370/3032 feestkleeding; 718/1 door voorname Niassers als feestkleeding gedragen.

81: L. 68, br. 45; 3032: l. 70, br. 45; 1: l. 68, br. 37 cM.

1002/8. Als voren (*baroe nio' talachoi*), uit blauw katoen met mouwen, waarop drie rondgaande strooken rood flanel, die aan weerszijden, behalve aan de voorzijde der mouwen gevolgd worden door smalle strepen wit katoen. Kraag, rand der voorpanden en onderrand hebben belegsel als de voorpanden van 921/1 (zie hieronder), aan den kraag nog gevolgd door eene getande strook rood flanel, aan voorpanden en onderrand zonder bestiksel van kettingsteken. Om de armsgaten eene breede strook rood flanel, waarlangs aan weerszijden smalle reepen wit katoen, waarvan die aan de buitenzijde getand. Het baadje is gevoerd met wit katoen, behalve in de mouwen. — Voor mannen. **N. N.**

L. 75, br. 45 cM.

921/1 [4]) & 1*a*. Feestkleeding; onderbaadje(1) van wit ongebleekt katoen met blauw katoenen mouwen, waarop drie rondgaande breede strepen van rood flanel, begrensd door een bestiksel van wit garen, genaaid zijn. Het bijbehoorende bovenbaadje (1*a*) van blauw katoen zonder mouwen; langs kraag, armsgaten, voorkant der voorpanden en onderrand een belegsel van rood flanel waarop stervormige borduursels van wit en blauw garen. Naast het belegsel eene wit katoenen, getande bies en bovendien

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. no. 102 *a*, 3.

2) Vergel. Ned. St. Crt. van 4 Maart 1890, no. 53. — Vergel. ook MODIGLIANI, *N.* fig. 108.

3) Als inl. naam voor 370/3032 wordt opgegeven: *baroe handroe nifa gôtô-gôtô*. — MODIGLIANI, 508 vermeldt: *baru handru niha gōto gōto* = MODIGLIANI, 658: *Giacca per uomo, di vario genere.*

4) Serie 921 don: J. S. F. VAN HOOGSTRATEN Luit. t/z, December 1892.

langs voorpanden en onderrand eene tweede strook rood flanel waarlangs aan de binnenzijde een bestiksel van wit garen in kettingsteek. — Gedragen bij bruiloften en andere feestelijkheden.

L. 66,5, br. 50 cM.

ee. Van flanel en dergelijke stoffen.

370/3033 [1]). Buisje (*baroe loea nhandroe lowi lowi* [2]), zonder mouwen, van rood flanel, met wit katoen gevoerd. Aan den kraag een knoopsgat en een zwarte knoop. — Voor zonen van hoofden en aanzienlijken.

L. 56, br. 40 cM.

1002/12. Jas, van rood flanel met lange mouwen. Langs de onderzijde van den kraag, den voorkant der voorpanden, den onderrand en de voorzijden der mouwen, eene aan eene zijde getande strook wit katoen, waarop eene strook zwart katoen genaaid is. Langs de bovenkant van den kraag, die door een koordje te sluiten is, een oplegsel van oranje flanel. — Door mannen bij feesten gedragen. **N. N.**

L. 71, br. 51 cM.

1002/71. Feestjas (*baroe ni'o la'a harimao* [3]), zonder mouwen van fijne roode wollen stof met wit katoenen voering. De halsopening omboord met rood flanel, de voorpanden, onderrand en armsgaten met geel wollen stof. Op de voor- en rugzijde groepen van schuins en loodrecht geplaatste en met elkaar afwisselende roode, gele en zwarte strooken laken en flanel. **Z. N.**

L. 63, br. 45 cM.

Zie plaat II, fig. 3.

273/4. Baadje, zonder mouwen, vervaardigd uit verschillende stukken dikke wollen stof, met een kleurig patroon bewerkt (tapijtgoed?), aan de schouders tot schouderlappen uitgesneden. De halsopening omboord met rood flanel, de voorpanden, armsgaten en onderrand omzoomd met eene breede strook rood flanel, door eene gele of oranje flanellen streep begrensd.

L. 63; br. 38 cM.

f. **Sarongs, Rokken** (kleeding voor de onderste helft van het lichaam [4]).

aa. Van inlandsche vezelstoffen.

1002/11 en 70. Kleedje voor vrouwen [5]), van donkergrijze plantenvezels, rechthoekig geweven (11 *ladari* [6])-vezels). Rechthoekig van vorm, 11 uit aan elkaar genaaide, in fijnheid verschillende stukken. 70 uit één stuk fijn weefsel. 11: **N. N.**, 70: **Z. N.**

11: L. 106, br. 70; 70: l. 97, br. 68 cM.

300/88. Kinderkleedje, rechthoekige lap weefsel van plantenvezels, grijsbruin met afwisselende groepen van twee of vijf bruine, met zwart doorwerkte strepen [7]). Nabij een der uiteinden van elk der korte zijden een lusje van hetzelfde materiaal. De beide korte zijden gezoomd, een der lange zijden omnaaid met plantenvezels.

L. 90, br. 56 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 102*a*, 4.

2) (?) Wellicht *baroe loeo* = baadje van laken, *lōwi lōwi* = heup. (Thomas, *Wbk.*).

3) Thomas, *Wbk.*, *la'a harimao*: Tijgerkleur.

4) Zie aant. 2) op blz. 104 van Dl. I van dezen Catalogus, en voorts: Modigliani, *N.*, 486 en pl. XX en XXIII. — von Rosenberg, *Arch.*, 147 en 159. — von Rosenberg, *Nias*, 30.

5) Inl. naam. N. N. *gōtō*, Z. N. *kabo* (Thomas, *Wbk.*, Modigliani, *N.*, von Rosenberg, *Nias* en de inzender).

6) *ladari* volgens Thomas, *Wbk.*; Mal. *kamoelau* = een grassoort; „*kamoelau*", ontbreekt bij Filet.

7) Omtrent dit weefsel zie Modigliani, *N.*, fig. 173.

bb. Van katoen.

370/3038, 3039 [1]) en 1002/6. Vrouwenkleedingstuk [2]), rechthoekige lap donkerblauw weefsel, aan een korten en een langen kant bestikt met eene dubbele rij steken, waartusschen op regelmatige afstanden, stervormige figuren, alles van wit garen. Dit bestiksel wordt over het grootste gedeelte der genoemde kanten gevolgd door: bij 370/3038 eene strook rood flanel en eene smallere van wit katoen; bij 370/3039 vijf dergelijke strooken flanel waarlangs en waartusschen bestiksels van wit garen o. a. in den vorm van drie varenbladvormige strepen, dan wel rijen kleine driehoeken samengesteld uit gele of kleine melkwitte glaskralen; bij 1002/6 drie dergelijke, breede strooken flanel, afgewisseld en omgeven door bestiksels van wit en oranje garen in varenbladpatroon, de middelste strook met overdwarse bestiksels van wit garen, waardoor deze in rechthoeken wordt verdeeld. 3039 voor aanzienlijke vrouwen; 6: **N. N.**

3038 en 3039: L. 90, br. 58, 6: l. 101, br. 72 cM.

370/3042 [3]). Als voren [4]), een koromandelsch doek, aan eene zijde met was bewerkt; met patroon van palmetten en andere bloemen, benevens een ingevoegden band van groen- met roode bloemen op gelen grond [5]).

L. 232, br. 107 cM.

IV. Accessoires [6]),

370/3060 [7]), 718/37 [8]) en 1002/193 & 194. Vrouwenstok (*sio ndra alawé* [9]), van palmhout (*nibong* [10]); het bovenvlak en de kegelvormige knop zijn belegd met bladlood, waarin langgerekte driehoeken zijn uitgesneden, bij 194 bovendien eene rondgaande rij Andreaskruisen. 3060 en 37 hebben onder den knop een ringetje van hetzelfde materiaal waarin dergelijke kruisen gesneden zijn, 193 heeft twee zoodanig bewerkte ringen, waartusschen een ringetje van messing, langs de randen met een dubbele rij ingeprikte punten versierd. Om de halve lengte van den stok of meer is spiraalsgewijze gewonden een reep dun geel bladkoper, die langs de randen bij 193 twee rijen, bij de anderen eene rij punten draagt. Boven en beneden wordt deze reep besloten door messingen ringetjes, die bij 3060 en 193 twee rijen punten langs de randen hebben, bij 37 een rij, terwijl het bovenste nog eene zigzaglijn van ingeprikte punten vertoont; bij 194, het onderste één, het bovenste twee rijen punten en een paar gekruiste lijnen mede van ingeprikte punten. Het ondereinde van 193 is voorzien van eene lange gesmeed ijzeren punt. — Wordt door vrouwen gebruikt om den gang in het bergland te steunen [11]). 193 en 194: **N. N.**

3060: L. 172, dm. 1,7; 37: l. 149,5, dm. 1,7; 193: l. 160, dm. 1,8; 194: l. 134, dm. 1,4 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102, *b* 2 en *b* 3.

2) Zie Modigliani, *N.* fig. 95 en blz. 485, waar ook wordt aangegeven op welke wijze dit kleedingstuk wordt omgehangen. Als inl. benaming wordt vermeld, voor 3038: *oe'i nifa talachoi*, voor 3039: *gōtō nibara* en voor 6: *gōtō ni'o talachoi*. Volgens Thomas, *Wbk.*, *gōtō* = rok von eene Niassche vrouw, *talachoi* = reep, band, boord, oplegsel.

3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102, *b* 6.

4) In den cat. bedoeld in noot 3) wordt dit kleedingstuk genoemd „Lendengordel voor vrouwen" (*awi moeko*), (*awi* = band om de lendenen bij Niassche vrouwen, *moeko* = wit katoen, wit linnen, Thomas, *Wbk.*).

5) Zie Rouffaer en Juynboll, *De Batikkunst*, pl. 70. — Blijkens het onderschrift op genoemde plaat waarmede dit voorwerp, behoudens den sierband overeenkomt, worden dergelijke doeken in groote hoeveelheden van *Negapatnam* naar *Atjeh* en *Pinang* uitgevoerd.

6) Zie Modigliani, *N.*, 488, fig. 101, pl. XX. — von Rosenberg, *Arch.*, 159.

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst., 1883, 9e kl. n0. 102, *d* 7.

8) Ned. St. Crt., 4 Maart 1890, n0. 53.

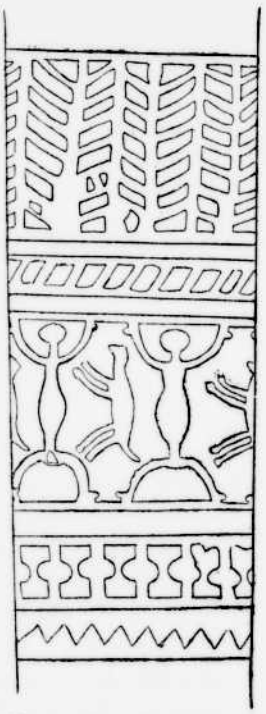
9) Thomas, *Wbk.*, woordelijk: wandelstok van vrouwen.

10) *Areca Nibung*, Mart. Filet, n0. 6119 *a*.

11) Dat dergelijke stokken „waardigheidsteekenen" zouden zijn, als vermeld in bovengenoemde Staatscourant, wordt door Modigliani, *N.*, 488, nadrukkelijk weersproken.

1002/145. Wandelstok[1]), van palmhout, cylindrisch met smeedijzeren punt, als boven. Om het boveneinde een uitgeschulpte looden ring; langs den stok ringen van bladlood op verschillende wijzen uitgesneden, zoodat achtereenvolgens gevormd worden: ruiten, een met varenbladvormig geplaatste strepen opgevulde ring, een ring met schuine strepen opgevuld, twee smalle ringetjes waarbinnen gestileerde dansende menschenfiguren en afbeeldingen van dieren (honden?), een ring met bekervormige uitsnijdingen en een getande ring. Zie nevenstaande figuur.

L. 95,5, dm. 2 cM.

N°. 1002/45. Versiering van een wandelstok.

V. Zakken, Tasschen, enz.

1002/41—43[2]). Zakje[3]), van zeer stevig *Gnetum*[4])-weefsel met ronden bodem; binnen 42 is nog een schotelvormig stuk van dezelfde stof aangenaaid. 41 donkerbruin, 42 lichtbruin, 43 grijs van kleur. 41 en 43 hebben aan den bovenrand ringen van vezelstof, waardoor een snoer van hetzelfde weefsel, bij 42 is een dergelijke snoer op een punt van den bovenrand vastgenaaid.

In 41 worden aangetroffen een toetssteentje, een als een *Conus*-schelp gesneden stukje palmhout, beide van een gaatje voorzien, een uit een noot gesneden kokertje voor stofgoud, en verschillende in papier gepakte messingkralen, steentjes, zaden en stukjes metaal, welke als goudgewichten dienen[5]). **N.N.**

41: H. 15, dm. bodem 7; 42: h. 6,5, dm. bodem 5; 43: h. 6, dm. bodem 2,5 cM.

1002/67, 68 & 201. Vierkante zakken[6]), van plantenvezels rechthoekig gevlochten; 67 bruin met gele en groepen van gele, witte en zwarte strepen; 68 donkerbruin met gele en groepen van gele en zwarte strepen; 201 ongekleurd met bruin-geel-bruine strepen. De boven opening van 67 en 68 omnaaid met garen van plantenvezels; 67 heeft aan den bovenrand een lusje en aan eene zijde twee aangenaaide draagbanden van wit katoen; 201 met twee geverfde zwarte ringen. **Z. N.**

67: H. 27, br. 30,5; 68: h. 32, br. 34; 201: h. 30, br. 32 cM.

VI. Toiletgereedschap.

1002/197. Fijne kam[7]) (*soechoe sese*[8]), van bruine, veerkrachtige rieten tanden aan weerskanten besloten tusschen stukjes palmhout. Als handvat dienen vier naar boven breeder wordende, boven elkaar geplaatste stukjes riet, zoodanig afgesneden, dat het geheel zich voordoet als een trapezium met concave opstaande zijden. **N. N.**

Br. boven 7,2, onder 3,6, h. 3,7 cM.

---

1) Fischer, *Nias*, Abb. 1.

2) 42 en 43. Zie Modigliani, *N.* fig. 9, de middelste en rechtsche afbeelding.

3) Als inlandsche naam wordt opgegeven, voor 41: *naha zaga*. Thomas, *Wbk. naha* = bewaarplaats, *saga* = gewichtje om goud te wegen (eigenlijk zaden van *Abrus praecatorius* Filet n°. 53); voor 42: *tokosa*. Zie Modigliani, *N.*, s. v. *borsa di ora*; voor 43: *Falita*.

4) Modigliani, *N.*, 153. *Gnetum Gnemon* L. Filet, n°. 820.

5) Modigliani, *N.*, 152.

6) Inl. naam, 67: *tōwa loe'i loe'i*. — Thomas, *Wbk. tōwa* = zakje, *loe'i loe'i*? 68 en 201: *tōwa side ide*. — Thomas, *Wbk.*, *ide' ide* = klein.

7) Modigliani, *N.*, fig. 82, de linksche figuur.

8) Thomas, *Wbk.*, een fijne, nauwe kam. Mal. *sisir haloes*.

1552/6. Kam als 1002/197, maar kleiner; als handvat dient een enkel, ruw besneden stukje riet, aan weerszijden waarvan de tanden en stukjes palmhout uitsteken.
Br. 4,5, h. 4 cM.

370/3052 [1]). Toiletgereedschap, van messing, als beschreven bij 370/3062 onder Groep I b; het aantal kettingen, die alle even dik zijn, bedraagt vijf; één zonder aanhangsel, twee hebben belletjes, één een in doorsnede vierkant oorlepeltje, waarvan de steel door driehoekige uitsnijdingen in smalle en breede banden is verdeeld, één een haartangetje waarop groepen van twee en drie ingegroefde strepen.
L. oorlepeltje 8, l. der haartang 7 cM.

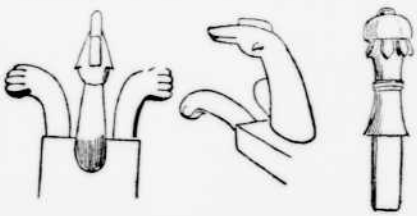
Voorstellingen van kleederdrachten zie Groep X.

GROEP III.

Bouwkunde en huisraad [2]).

1. Modellen van huizen.

872/1 [3]). Model van een woonhuis, naar het voorbeeld van het huis van den Radja van *Ombalātā* [4]); de platte grond vertoont twee rechte zijkanten verbonden door halve cirkelbogen.

N°. 872/1 Afb. *a* Afb. *b*

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 102, *c* 8, waar als omschrijving wordt vermeld: „Versiering voor mannen, die aan een doek om de heupen bevestigd worden (*roewe-roewe kôlô*)."

2) Voor woningen en huisraad, zie MODIGLIANI, *N.*, 177 vlgg., 570 vlgg., fig. 11, 12, 150 en 151, Taf. VII, X, XII en XIII. — VON ROSENBERG, *Nias*, 31—34 en 37. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 149 vlgg. en SUNDERMANN, *Nias*, 1884, 354, *Notulen Bat. Gen. K. & W.* 1882, 4—6. — *Das Ausland*, 1880, 748 vlgg. — Voor de houtsoorten bij huizenbouw gebruikt zie VON ROSENBERG, *Nias*, 16 vlgg.

3) Geschenk van den Heer J. D. PASTEUR. Bij de aanbieding deelde schenker o. m. het navolgende mede: „Door een bekwaam Niasch timmerman, goed vervaardigd model van het huis van den Radja van *Ombalātā*, bij wien ik een bezoek had afgelegd.

„De schaal is zoodanig gekozen, dat de proporties van alle onderdeelen nauwkeurig konden worden behouden en dat de details alle behoorlijk tot hun recht komen.

„De vervaardiger (van een Niasch standpunt beschouwd een handig kunstenaar) heeft aan de gebruikte materialen het uiterlijk weten te geven van die in het origineel, waardoor het model, hoewel tot in bijzonderheden goed afgewerkt, niet vervalt in de fout van door te groote geacheveerdheid een geïdealiseerd beeld van het oorspronkelijke te geven.

„Wanneer men de keurig versierde elegant gevormde huizen der Padangsche bovenlanden met deze soort woningen vergelijkt, dan geloof ik dat op de geheele aarde wel geen voorbeeld te vinden is van een zoo groot verschil in huisbouw bij twee inlandsche stammen op zoo korten afstand van elkaar.

„De min of meer ovale vorm der eigenlijke woning en de vele en enorme schuine stutten daaronder *) geven aan deze huizen een bijzonder solied aanzien en naar mijne meening staan dan ook de Niassers wat huisbouw aanbelangt ver boven verschillende volken van den Ind. Archipel die hen overigens in beschaving voorbij gestreefd zijn.

*) Het aanwenden van „diagonaal verband" is eene zeldzaamheid bij inlandschen huisbouw."

Aangaande de soliditeit van de Niassche huizen zij nog verwezen naar VON ROSENBERG, *Nias*, 47: „Uit de konstruktie der huizen, zonder eenig ijzerwerk te zamen gevoegd, en die niet verwrikken „bij den dans der mannen, bestaande uit een getrappel van 150 tot 200 personen tegelijk, blijkt „de geschiktheid van de Niassers voor timmerwerk."

4) Op de kaart behoorende bij VON ROSENBERG, *Nias*, en ook op die van MODIGLIANI komen op N. N. tal van plaatsen voor die *Ombalātā* heeten. Vermoedelijk is hier bedoeld de plaats van die naam ten Z. van *Goenoeng Sitoli*.

De onderbouw bestaat uit vijf rijen van zes palen [1]), waarnaast aan ééne zijde eene rij van vier, aan de andere zijde eene rij van vijf en een van vier palen; over de paalrijen dwarsliggers en daarover langsliggers tot ondersteuning van den vloer, die aan de rechte zijden van het gebouw nog door overstekende dwarsliggers wordt gesteund. Tegen de dwars- en langsliggers zijn in verschillende richtingen, elkaar kruisende schoren aangebracht, waarvan het ondereinde in den grond is ingegraven; op de kruispunten der schoren is voor de meerdere stevigheid onder het midden van het gebouw in de lengterichting een balk gelegd.

Acht stijlen van den onderbouw (zie ook de afbeelding van den platten grond van den vloer, Pl. III, fig. 1), loopen door den vloer heen en dragen bintbalken, bij de middelste paren stijlen overstekende en daar, dus over het rechte middengedeelte, muurplaten steunende; boven de hoofdstijlen zijn de bintbalken door langsliggers verbonden. Het kapwerk van het rechte middengedeelte bestaat verder uit verschillende, met behulp van rijen verticale stijlen op elkander en op de bintbalken, dan wel op laatstgenoemde langsliggers steunende hanebalken, door uitstekende langsliggers verbonden; de nok, die even lang is als het rechte gedeelte van de woning, wordt gedragen door twee op den vloer rustende lange stijlen (*b*). Alleen in het midden van het gebouw een over de hanebalken doorloopende, aan de onderzijde doorboorde makelaar.

Langs den geheelen omtrek van den vloer ligt een onderregel, waarop rusten de min of meer uitgesneden tusschenstijlen van den buitenwand, welke op hun beurt over de rechte gedeelten zware, over de ronde gedeelten lichte bovenregels dragen. De spanribben van het dak rusten op de nok, op de muurplaten en de laatstvermelde bovenregels, en bovendien op gordingen welke rusten op de uiteinden van de vroeger genoemde hanebalken, en, voor wat betreft de ronde gedeelten, op de uiteinden der langsliggers, die de hanenbalken dan wel de bintbalken verbinden. Het dak is over het bovenste gedeelte veel steiler dan over het onderste.

Over de onderkanten der spanribben ligt een verbindingsrib, en een dergelijke rib boven de nok. De dakbedekking is niet aangegeven. In den vloer is een openslaand luik, dat met behulp van de daaronder geplaatste ladder toegang tot het gebouw verleent. De omwanding bestaat uit houten beschotten tusschen naar buiten hellende tusschenstijlen; die omwanding gaat over $^2/_3$ van de hoogte der zijwanden door, behalve over een gedeelte, waar het bovenste deel vervangen is door latwerk, dat tevens als ruggesteun kan dienen voor personen, zittende op de bank die ter plaatste langs de omwanding is aangebracht.

Tusschen, op den vloer gelegde, en andere, aan de bintbalken en muurplaten bevestigde regels zijn in sponningen verschillende tusschenwanden aangebracht (zie platte grond), waardoor het gebouw verdeeld wordt in een algemeen- en een klein vertrek en eene keuken; de gemeenschap heeft plaats door deuren, welke draaien tusschen en tegen onder- en bovendorpels en waarvan er een met een houten schuif sluitbaar is. In de zijwanden zijn bij *g* (zie platte grond) cirkelvormige, van latten voorziene kijkgaten. In de keuken ter zijde van de stookplaats, en in het algemeen vertrek [2]) is een eenigszins uitgebouwd privaat, (boven den varkenstal gelegen [3]).

Als licht- en luchtopeningen dienen vijf naar boven openslaande kleppen in het onderste, flauw hellende gedeelte van het dak, op verschillende plaatsen van den omtrek. De klep, welke op het midden van elk der rechte gedeelten ligt, draait in een houten raam, de andere om een houten as die met klossen aan een paar spanribben is bevestigd. In het algemeene vertrek en in de keuken zijn door stijlen en dwarslatten eenvoudige rakken samengesteld. In de keuken twee losse, liggende ramen tot het vormen van een haard.

---

1) Op Nias worden de palen in, of op steenen op den grond gezet (VON ROSENBERG, *Nias*, 31). — Door SUNDERMANN (*Nias*, 1884, 354) wordt vermeld, dat de palen niet worden ingegraven, maar alleen op steenen staan.

2) Dit privaat is op het model onbereikbaar door een daarvoor, waarschijnlijk bij vergissing gesteld beschot.

3) De varkensstal niet aangegeven. Zie VON ROSENBERG, *Nias*, 34. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 152.

Midden tusschen de stijlen a_5 en a_6 staat eene ronde, met rondgaande bladornamenten versierde zuil, welke een dwarsbalk draagt, die aan eene zijde met behulp aan aangevoegde stukken hout bewerkt is tot een dierenfiguur (voorste helft krokodil, vogel of hond?[1])(zie afb.*a*,blz. 24) en aan welks andere einde een gestyleerde phallus[2]) (?)(zie afb. *b*) hangt. Laatste vermelde versiering hangt ook aan een overstekend einde van de naastbijgelegen bintbalken (naast de stijlen a_6 en a_7).

Naast de stijl a_5 en hangende aan een muurplaat en aan een bovenregel van den buitenwand, het beeld van een krokodil, welks kop buiten het gebouw uitsteekt.

Aan den makelaar in het midden van het gebouw hangt een ruw bewerkte vogel.

Rustende op den vloer en gebonden tegen stijl a_6 staat een groot afgodsbeeld[3]) *siraha nadoe salacha*?), terwijl op eenigen afstand van den vloer aan stijl a_7 een huisidool[4]) is bevestigd.

Aan de verticale stijltjes in het dakwerk boven laatstgemelde stijl hangen aan een horizontalen stok gebonden, drie beelden van voorouders[5]) (*adoe zatoea*) en boven in het dak aan eene gording in een raamwerk twee rijen priestergoden[6]) (*adoe gere*), waaraan eenige, niet duidelijk herkenbare offers zijn opgehangen. **N. N.**

Lengte van den vloer 92, breedte idem 56, hoogte totaal 62 cM.

Zie plaat III.

370/3063[7]). Als boven, maar veel slechter, in sommige opzichten constructief onuitvoerbaar voorgesteld. In hoofdzaak met bovenstaand model overeenstemmend; de platte grond vertoont een rechthoek met flauw gebogen zijden. De palen van den onderbouw zijn minder in geregelde rijen gegroepeerd; aan eene zijde van de woning zijn varkensstallen[8]) samengesteld uit rijen, al dan niet onderling verbonden palen. Slechts vier palen van den onderbouw loopen door den vloer heen door (zie afb.); tusschen de bintbalken en den bovenregel van den buitenwand zijn verschillende verbindingsstukken aangebracht. De tusschenwanden en de daardoor gevormde kamers zijn op den plattengrond aangegeven[9]). Er zijn geen uitgebouwde privaten; in plaats daarvan een gat in den vloer van het algemeen vertrek.

In het geheel zijn voor verlichting slechts drie luiken aanwezig n. l. in het algemeen vertrek, in de kamer naast de ladder en in de groote kamer.

Aan den balk welke op de geornamenteerde zuil ligt, ontbreekt de dierenfiguur, evenzoo de opgehangen vogel. De *siraha's*[10]) die aan de palen a_1 en a_2 zijn opgehangen zijn

---

1) Fischer, *Nias*, afb. 7. — von Rosenberg, *Nias*, 34, vermeldt alleen bij de woningen van Z. N. het voorkomen van afbeeldingen van vogels, krokodillen en van den als rozet vermomden phallus. Dit berust blijkbaar op eene vergissing, zie noot 3 blz. 24. Zie ook Dr. G. A. Wilken, *De hagedis in het volksgeloof der Malayo-Polynesiers* (*Bijdr. Kon. Inst.*, 5e volgreeks, Dl. VI, 463) en van denzelfde, *Het Animisme*, 48 vlgg., en *Over de beteekenis der ithyphallische beelden* (*Bijdr. Kon. Inst.*, 5e volgreeks, dl. I).

2) Fischer, *Nias*, afb. 5. — Betreffende phallisme in het algemeen zie J. A. Dulaure: *Des Divinités génératrices*, Paris, 1505; en L. Serrurier: *De Wajang poerwâ*, Leiden, 1896, 291 sq.

3) Zie onder groep XII, N°. 1002/86 en Modigliani, *N.*, 638. Omtrent Godsdienst en Bijgeloof zie verder de bronnen bij die groep vermeld.

4) Zie onder groep XII, N°. 1002/175.

5) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 193. — Raap, *Nias*, fig. 2.

6) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 191 en 192 en Raap, *Nias*, fig. 4 en 5.

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 24/*c*. Het bijbehoorende inventaris stuk is eene nagenoeg woordelijke vertaling van een deel der beschrijving het model eener Niassche woning, voorkomende in de *Notulen van het Bat. Gen. vvn K. en W.* 1882, blz. 4—6, waar ook vermeld zijn verschillende gebruiken bij den huizenbouw in acht genomen.

8) Inl. naam: *ba'o mbawi*.

9) Als inl. namen worden opgegeven: voor het algemeen vertrek: *batoe taloe salo* (vermoedelijk *batée* = kamer), *taloe* = Mal. *tengah*, *salo* = planken vloer; voor groote kamer: *bateë sebua*, cfr. Thomas, *Wbk.*, voor slaapkamer voor den heer des huizes: *bateë zatoea*; voor kamer naast de ladder: *bateë tōoe nora* (*tōoe* = beneden, *ora* = ladder).

10) Huisgoden, beschermers van de woning en de gasten; als inl. naam voor den krokodil, waaraan offers worden gebracht bij ziekten of wanneer iemand zich aan zware zonden heeft schuldig gemaakt, wordt opgegeven *boaja horō*, (*hōro* = zonde, misdaad. Thomas, *Wbk.* Zie verder noot 3) hierboven en Kruyt, *Het Animisme in den Indischen Archipel*, 416.

met lapjes gekleurd katoen versierd, aan de *adoe zatoea* zijn enkele *aren*bladeren, aan de *adoe gere* bovendien een paar kippenveeren gehecht [1]). In het algemeen vertrek hangt een drooglijn met enkele kleederen en staat bovendien een rijstblok met stamper.

Op den grond en ter zijde van het huis staan een viertal steenen voor hoofden *gowe salawa* [2]) als teekenen van macht en rijkdom (?) [3]). **N. N.**

Lengte van den vloer 98, br. idem 81, totale hoogte 92 cM.

Zie plaat IV.

2. Deursluiting.

1239/316. Deursluiting, zijnde een messingen ring, geheel overeenkomende met armring 1002/149 (Groep II, I, *d*), doch gesloten. — „Deze ring heeft gediend tot sluiting van de slaapkamer in het huis van den hoogsten radja van *Orahili* (Expeditie 1863 [4])." **Z. N.**

Dm. 7—8 cM., dikte van het messingdraad 0,8 cM.

3. Matten tot bedekking van den vloer, enz.

1002/24, 135. Matten [5]) van ongekleurd diagonaal vlechtwerk, 24: van *pandanus*, 135: van biezen. **N. N.**

24: L. 174, br. 81; 135: l. 200, br. 98 cM.

1002/108 en 208. Matten (*naoma-naoma*) van rechthoekig vlechtwerk van bladreepen; de ketting bestaat uit gele, grijze, roode en bruine, tot strepen en banen gegroepeerde vezels, de inslag uit smallere donkergrijze. **Z. N.**

108: L. 150, br. 55; 208: l. 150, br. 53 cM.

1002/111, als boven [6]), de ketting bestaat uit bruine en grijze tot langsstrepen en banen gegroepeerde vezels. **Z. N.**

L. 153, br. 98 cM. (in twee stukken, volgens de lengte aan elkaar genaaid).

402/21 [7]). Als boven [8]), eene dubbele laag vlechtwerk van biezen, de onderste diagonaal van breede reepen en ongekleurd, de bovenste van fijnere, deels diagonaal, deels zigzagvormig gevlochten, voor een deel ongekleurd, voor een ander deel wijnrood, zoo dat ontstaan is een patroon, van concentrische ruiten, die rijen van driehoeken en andere, met ruiten en kruisvormige figuren opgevulde ruiten, omsluiten. Dient tot het bedekken van stoelen. *Goenoeng Sitoli.* **N. N.**

L. 48, br. 45 cM.

4. Slaapplaats en toebehooren.

1002/63, 64. Slaapmatten (*oefo*), dubbele laag diagonaal vlechtwerk, de onderste van grove ongekleurde biezen, de bovenste: bij 63 van smalle witte en zwarte, die een patroon vertoonen van elkaar kruisende lijnen, die concentrische rechtboeken omsluiten; bij 64 van witte biezen en zwarte plantenvezels, zoodat gevormd worden witte langsstrepen waartusschen met korte dwarsstrepen, hoekvormige en stervormige figuren opgevulde banen. De rand is met rood katoen omboord. **Z. N.**

63, l. 156, br. 62; 64, l. 171, br. 68 cM.

---

1) Waarschijnlijk een overblijfsel van het zeer verbreide en ook in Indonesien nog gebruikelijke hoenderoffer, dat zelfs in onze dagen in Europa nog bestaat. (Zie *Archiv für Religionswissenschaft* II, 27).

2) *gowe* = steen, *salawa* = hoofd. THOMAS, *Wbk.*

3) Zie hieromtrent: MODIGLIANI, *N.*, 307, v. ROSENBERG, *Arch.*, 150, KRUYT, *Animisme*, 423 en 440.

4) Naar opgave van den vroegeren eigenaar van Serie 1239, wijlen Dr. H. C. A. E. C. HELMKAMPF, *Off. van Gez. van het N. I. Leger.*

5) Als inl. naam wordt door den inzender opgegeven voor 24: *tifoe sinasa* (= mat van pandan. THOMAS, *Wbk.*) voor 135: *ngaoma-ngaoma.*

6) Door den schenker wordt als inl. naam opgegeven: *tete wanoene.*

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883. 10e klasse nº. 315. — Serie 402. Geschenk van den Heer D. E. E. WOLTERBEEK MULLER. Ned. St. Crt. do. 11 September 1884, nº. 214.

8) MODIGLIANI. *N.* fig. 168.

1002/65. Hoofdkussen (*tandraja* [1]), van diagonaal vlechtwerk van ongekleurde biezen,cylindrisch met eenigszins vierkante einden. De opvulling bestaat uit bladeren. **Z. N.**
L. 34, dm. 11 cM.

1002/45. Als boven, dubbele laag vlechtwerk, in samenstelling en patroon overeenkomende met de bovenste laag van N°. 1002/64; cylindrisch; de beide uiteinden benaaid met rood flanel, met zwart flanel omboord en belegd met elkaar kruisende en hoekvormige strepen geel en zwart flanel en schijfjes van dezelfde stoffen. **Z. N.**
L. 62, dm. 15 cM.

1002/26 en 27. Deken [2]), rechthoekig vlechtwerk, bij 26 van reepen donkergrijze en bruine *ladari* [3])vezels, waarvan de laatste een aantal smalle, overlangsche strepen vormen, bij 27 uit geelbruine *hoöera*-vezels. 26 bestaat uit twee, 27 uit drie evenbreede, aan elkaar genaaide banen. Bij 26 hebben beide korte zijden kwastjes van dezelfde stof als de deken en is aan een der hoeken een oogje, bij 27 alleen aan eene smalle zijde kwastjes. **N. N.**
26, l. 163, br. 91 cM.; 27, l. 174, br. 116 cM.

1002/69 en 184. Als boven, rechthoekig vlechtwerk van Ananasvezels, fijner en sierlijker als de voorgaande; patroon: gele en witte strepen en groepen van witte en gele strepen op donkerbruinen grond. Uit drie stukken van ongeveer gelijke breedte aan elkaar genaaid; geen kwastjes; 69 heeft in het midden van een der korte zijden een oogje. **Z.** N.
69, l. 172, br. 96; 184, l. 168, br. 86 cM.

5. Gereedschap om vuur te maken [4]), en verlichting.

370/3064 [5]) en 1002/48. Vuurboor (*foejoe*), een plat langwerpig stuk hout, met eene omgekeerd kegelvormige uitholling, waarin een ronde houten staaf kan worden rondgedraaid. Bij 370/3064 geschiedt de beweging als bij een drilboor; de ronde staaf rust daar aan het andere einde in eene opening van een stuk bamboe, en wordt met een koord bewogen. 1002/48: **N. N.**
370/3064, l. van de rond te draaien staaf 18; dm. 1,6 cM.; 1002/48, l. 18, dm. 1,6 cM.

1002/47. Tondeldoos (*naha galoewe*), kegelvormige noot met houten stop, door een touwtje daaraan verbonden; het ondereinde van de noot is met touw, het bovenein de met rotanbandjes omwonden. In de doos een vuursteen en een paar stukjes zwam [6]). **N. N.**
L. 11, dm. 3,5 cM.

1552/5. Als voren, langwerpig ronde noot, met houten stop; de noot heeft aan weerszijden een doorboord uitsteeksel, onderaan een messingen oogje, het deksel een plat, doorboord dwarsruggetje. Door de gaten van uitsteeksels en ruggetje en het oogje is een stukje touw gehaald; in de doos eenige stukjes zwam.
L. 8, gr. dm. 4 cM.

1552/4 [7]). Als voren, een stukje bamboe, waaraan met touwtjes een stopje van hetzelfde materiaal verbonden; aan het touwtje hangt een ijzeren vuurslag, in de doos een paar stukjes zwam.
L. 6, dm. 2 cM.

---

1) Thomas, *Wbk.*, 175.
2) Inl. naam *ambala*. Thomas, *Wbk.*
3) Volgens Thomas, *Wbk.*, *ladari* = Mal. *kamoelau* = Een grassoort. *Kamoelau* ontbreekt in Filet.
4) Zie noot [1]) op blz. 150 van dl. I van dezen Catalogus en Modigliani, *N.*, 384 vlgg.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883. 9e kl. n°. 38/*a*, Modigliani, Fig. 73.
6) Volgens Modigliani, *N.*, 385. Mal. *Loeloep* (?)
7) Verg. Modigliani, *N.*, Fig. 74.

6. Kleederdoozen, manden voor opberging van voorwerpen, en ander mandenwerk voor huishoudelijk gebruik, enz. [1])

718/5 [2]) en 1002/37. Cilindervormige doozen [3]) van palmhout, aan de buitenzijde zwart; het deksel sluit bij 718/5 met een rand in de doos, bij 1002/37 met een rand daaromheen. De doos zelf bij 718/5 glad en omgeven met twee vischgraatvormig gevlochten rotanbanden, bij 1002/37 de doos nabij bodem en opening versierd met breede randen en relief, waarvan de naar elkaar gekeerde kanten getand zijn. Het deksel van 718/5 met twee concentrische cirkelvormige groeven, waarbinnen en waartusschen rankvormige en stervormige figuren en rijen uitgestoken driehoeken; het eenigszins kegelvormig uitloopend deksel van 1002/37 met een cirkelvormigen, concentrischen rug. Aan het deksel van beide doozen zijn een paar doorboorde verhoogingen, aan de doos 1002/37 nog twee paar dergelijke verhoogingen, waardoor een gedraaid koord tot sluiting is gehaald. — Worden gebruikt om kostbaarheden en gouden sieraden in te bewaren. Tot herstel van eene ontstane scheur is op 1002/37 aan de onderzijde een stukje leder opgespijkerd. 1002/37 **N. N.**

718/5, h. 21, dm. 16,5 cM.; 1002/37, h. 47, dm. 31 cM.

1002/46. Kist (*tawōla*), van wit hout, langwerpig vierkant; de bovenrand van de kist past in een groef van het aan alle zijden overstekend plat deksel; de kist is door een tusschenschot in twee ongelijke deelen verdeeld; de bodem met twee dwarsklampen; aan weerszijden twee, aan de onderzijde halfcirkelvormig uitgeholde nokjes, een en ander met de kist, uit een stuk hout gesneden. Volgens den inzender „model van een houten kist" [4]). **N. N.**

L. 51, br. 11, h. 9,5 cM. (alles zonder deksel).

1002/107. Zak, rechthoekig vlechtwerk, de ketting bestaat uit ongekleurde en tot eenige paren langsstrepen vereenigde roode bladreepen, de inslag uit smalle donkergrijze reepen. Eene zijde van de tasch is langer dan de andere en vormt zoodoende eene klep; aan de opening zijn op verschillende plaatsen oogjes. **Z. N.**

L. 95, br. 55 cM.

GROEP IV.

Jacht en Vischvangst [5]).

1. Jacht.

370/3076 [6]), 718/7 [7]), 970/20 [8]), 1239/301. Jachtlansen (*fateboesa* [9]): punt van ijzer,

---

1) Zie noot [2]) op blz. 161 van Dl. I van dezen Catalogus en MODIGLIANI, *N.*, 491 vlgg.

2) Ned. St. Crt., 4 Maart 1890, n°. 53.

3) Als inl. naam voor 1002/37 wordt opgegeven: *bari* (THOMAS, *Wbk.* = houten kistje, bij de Niassers rond uitgehold).

4) Doodkist (?)

5) Zie noot [1]) op blz. 171 van Dl. I van dezen Catalogus, en verder: MODIGLIANI, *N.*, 237 vlgg. en 601. — VON ROSENBERG, *Nias*, 46. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 170. — THOMAS, *De jacht op het eiland Nias* (*T. I. T. L. Vk.* dl. XXVI). — RAAP, *Nias*, 152 vlgg.

6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 3e kl. n°. 41/2. Deze lans werd hier onder „Oorlogswapenen" gebracht. Naar aanleiding van de analogie met andere hier genoemde wapens, de mededeelingen van MODIGLIANI, *N.*, 239, RAAP, 152 en van den schenker van 718/7, is zij nu als „Jachtwapen" beschouwd. Met deze onderstelling is evenwel in strijd eene afbeelding voorkomende op eene fluit (Inv. N°. 1002/195 Groep X), waarin twee tegen elkaar strijdende Niassers, met van weerhaken voorziene lansen bewapend, zijn voorgesteld, zoodat hierbij wel aan oorlogswapens te denken valt.

7) Ned. St. Crt. van 4 Maart 1890, n°. 53.

8) Op het oorspronkelijk etiquet van dit aangekochte wapen stond: „*toembak pakaian parang*" = oorlogslans. In verband met de aant. [6]), hierboven, is de lans thans onder „jacht" gebracht.

9) MODIGLIANI, *N.*, 239.

effen, unilateraal geweerhaakt, van een kegelvormigen steel voorzien, de bus kegelvormig, schacht van palmhout, het boveneinde van 718/7 voorzien van drie vischgraatvormig gevlochten banden van rotan. De schacht is verder versierd met dergelijke ringen, bij 370/3076 vier groepen van twee en een van drie, allen nabij het boveneinde; 970/20 twee groepen van vier en een van vijf terzelfder plaatse; 1239/301 groepen van twee of drie ringen op ongelijke afstanden over de schacht verdeeld. Het ondereinde flauw puntig. 1239/301. **Z. N.**

370/3076 Lengte (totaal): 200, lengte punt 30; grootste breedte punt 3,5; dm. schacht 2,3 cM. 718/7 Lengte (totaal): 178; lengte punt 28; grootste breedte punt 3,3; dm. schacht 2,2 cM. 970/20 Lengte (totaal): 186,5; lengte punt 28; grootste breedte punt 2,2; dm. schacht 1,7 cM. 1239/301 Lengte (totaal): 177; lengte punt 24,5; grootste breedte punt 3,7; dm. schacht 2,2 cM.

16/72 [1]), 501/2. Jachtlansen, punt en bus als boven, de gladde schacht van geel gepolijst djatihout, bij 501/2 overal even dik, bij 16/72 eenigszins dunner uitloopende en aan het ondereinde voorzien van eene koperen bus.

16/72. Lengte (totaal): 185; lengte punt 32,5; grootste breedte punt 5,5; dm. van het midden der schacht 2,1 cM. — 501/2 lengte (totaal): 110; lengte punt 17; grootste breedte punt 4; dm. schacht 2 cM.

1239/294. Als boven, punt als voren, steel schroefvormig, de kegelvormige bus van messing. Om het boveneinde van de palmhouten schacht een ijzeren ring. De schacht over twee derden der lengte versierd met op regelmatige afstanden geplaatste groepen van vier (eenmaal van drie) vischgraatvormig gevlochten lichtbruine rotanringen. Het eenigszins spitse ondereinde is van een ijzeren punt voorzien. **Z. N.**

Lengte (totaal): 201; l. van de punt 23; grootste br. van de punt 3,7; dm. van het midden van de schacht 2 cM.

823/3. Als boven, ruwer bewerkt punt als boven, aan beide zijden met eene groef, de zeskante steel gaat direct in de kegelvormige bus over. De gladde, zwartgeverfde, cylindrische, houten schacht op een halve meter van het ondereinde omgeven door eene zwartgeverfde, 1 dM. breede strook, imitatieleder.

L. (totaal): 185,5; l. van de punt 30; grootste br. van de punt 5; dm. schacht 2,4 cM.

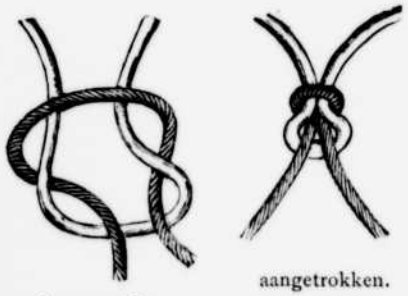
2. Visscherij [2]).

370/3066 [3]). Treknet (*emboea*), zakvormig, van fijne zeer zuiver [4]) met platte knoop [5]) geknoopte donkerbruine mazen van *Gnetum*-vezels [6]). Langs de driehoekige opening eene omboording met mazen van steviger vezels, aan de hoeken van oogen of touwen en op onregelmatige afstanden van ringen van vezelstof voorzien. — Bij het gebruik wordt de opening van het net door stokken opengehouden en het net, zoodanig bezwaard met steenen dat eene zijde van de opening op het water drijft, voortgetrokken [7]).

De lengten der zijden van de opening bedragen 230, 246 en 250 cM.

370/3067 [8]). Zakje (*bola*) trapeziumvormig, bestaande uit eene laag diagonaal vlechtwerk van biezen, met een oogje in het midden van de opening. — Dient om den, met de *emboea* gevangen visch te bewaren; wordt door den visscher op de borst gedragen [9]).

L. 31; br. 26—32 cM.

losgemaakt. aangetrokken.

Netknoop van 370/3066.

1) Serie 16, Verzameling Dr. S. Müller, Dec. 1861.
2) Zie Modigliani, *N.*, 270 vlgg. — von Rosenberg, *Nias*, 47.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 3/2. Het net heet hier ten onrechte „schepnet"; verg. Modigliani, *N.*, 271 en Thomas, *Wbk.*, i. v. *emboea*.
4) Zie Modigliani, *N.*, fig. 59.
5) Zie H. Schuchardt. Fischnetzknoten. *Globus*, Bd. 82, blz. 330 Abb. 2 en de afbeelding hiernaast.
6) *Gnetum Gnemon*, L. Filet, n0. 820.
7) Modigliani, *N.*, 271.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 3/3.
9) O. c., 111.

GROEP V [1]).

Land- en Tuinbouw, Veeteelt.

1002/144. Pootstok van bruin djatihout, het dikst aan het boveneinde, met eene verdikking nabij de punt en iets beneden het midden. Te laatster plaatse en daarbeneden eene versiering bestaande uit met kalk opgevulde rondgaande groeven waartusschen rechte- en korenaarvormige langsstrepen en driehoeken met naar elkaar gekeerde cirkelboogvormige basis.

L. 94, dm. in het midden 2,6 cM.

370/3068 [2]). Grasmes (*belewa* [3]); het grove lemmet opwaarts gekromd, de rug flauw concaaf naar voren smaller wordend, de snede flauw convex; het vooreinde van het lemmet recht, het achtereinde smaller dan het vooreinde. De doorn verborgen in het handvat, dat bestaat uit een ruw bewerkt cylindervormig stuk hout.

Geheele lengte: 35; l. lemmet 19; gr. br. id. 4 cM.

370/3069 [4]). Hakmes (*fato* [5]); het bijlvormige ijzer steekt dwars door eene opening van den steel, welke eene ovale doorsnede heeft en aan het vooreinde is afgerond.

L. van den steel: 57; l. van het ijzer: 12,5; br. id.: 5,5 cM.

370/3070 [6]). Als boven (*sioli wangahali* [7]), het lemmet glad, de rug recht en naar voren dunner wordend, de snede flauw convex, en bij den greep dikker. Het vooreinde van het lemmet flauw gebogen en aan den rug scherphoekig, nabij den houten greep iets breeder; de laatste, in doorsnede zeskant, is haakvormig naar beneden omgebogen en wordt naar het afgeronde einde iets breeder. IJzeren steelring.

Geheele lengte: 56, l. lemmet 42, gr. br. id. 4,3 cM.

1002/110. Mat om padi te drogen (*oloso*) rechthoekig vlechtwerk van geelbruine en grijze plantenvezels met omzoomingen van hetzelfde materiaal; in de breedte bestaat de mat uit drie aan elkaar genaaide stukken; over het midden van elk dier stukken een paar donkergekleurde streepen, langs de randen één streep. **Z. N.**

L. 290; br. 175 cM.

1002/109, 134, 209, 210. Rijstzakken (*si'e wache* of *tōwa mbōra* [8]), 134 en 209 langwerpig vierkant, 109 en 209 rechthoekig, bij 134 diagonaal vlechtwerk van biezen, die aan boven- en onderkant bij wijze van franje uitsteken, bij de andere rechthoekig vlechtwerk van plantenvezels; de ketting bij 109 uit bruine, witte en grijze, bij 210 uit grijze en bruine, tot banen en overlangsche strepen gegroepeerde, bij 209 uit bruine en gele vezels; de inslag uit smalle grijze vezels. Bij 209 zijn aan den bovenrand vijf, bij 210 zes groote lussen, van dezelfde grondstoffen gevlochten en van eene knopvormige verdikking voorzien. 134: **N. N.**; 109, 209 en 210: **Z. N.**

109 H. en br. 50; 134 h. 87, br. 48; 209 h. 60, br. 50; 210 h. en br. 56 cM.

---

1) Zie noot 2) op blz. 207 van Dl. I van dezen Catalogus en verder Modigliani, *N.*, 573, 588 vlgg. — von Rosenberg, *Nias*, 36, 45 en vlgg. — von Rosenberg, *Arch.*, 170. — Sundermann, *Nias*, 1884, 347. — Chatelin, *Godsdienst en bijgeloof der Niassers.* (*T. I. T. L. Vk.* Dl. XXVI).

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 101/2.

3) Thomas, *Wbk.*, *belewa* = Mal. *arit*, *lading* = wiedmes.

4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 101/3 en Modigliani, *N.*, fig. 152.

5) Thomas, *Wbk.*, *fato* = Mal. *kapak* = bijl.

6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 101/4.

7) Thomas, *Wbk.*, *sioli* = Mal. *bĕsi* = ijzer; *wangahali* = graven (?)

8) Thomas, *Wbk.*, woordelijk: zak (*si'e* of *tōwa*) (voor) rijst (*fache* of *bōra*).

370/3065 [1]) Zakmesje (*forogi*). Het effen lemmet, de rug en de snede recht; de rug wordt naar voren dunner, de snede over bijna de geheele lengte geslepen; het vooreinde van het lemmet rond. Ronde greep van lichtgeel hout, naar onderen toe knievormig gebogen en als een dierenpoot gefatsoeneerd, om het ondereinde een smal dwarsrugje. Bij wijze van steelring een reepje messing. Schede van twee lichtgele smalle plankjes, die door vier bandjes van gevlochten rotan bijeengehouden worden. Het afzonderlijke lichtgele, houten mondstuk heeft over het midden een verhoogd rondgaand bandje, aan eene zijde een schoenvormig uitsteeksel en aan de andere zijde een langen, in eene krul eindigenden en met een overstekend rugje bedekten vleugel [2]).

Lengte van het mesje: 27; lengte van het lemmet 18,1; br. id. 1,4; lengte van de schede: 21,2 cM.

1002/30. Varkenstrog [3]) (*loeha* [4]) model, van geelachtig hout, ovaal met platten bodem; aan eene zijde een knopvormig uitsteeksel, aan de andere zijde een driehoekig handvat met vierkant gat. **N. N.**

Lengte (grootste): 38; grootste br. 19 cM.

1002/31. Stamper voor varkensvoeder (*hanro hanro* [5]) van geelachtig hout, afgeknot kegelvormig met cylindrisch handvat. **N. N.**

L. 34,5; dm. aan het ondereinde: 8 cM.

GROEP VI.

Transport- en verkeersmiddelen [6]).

1002/143 [7]). Doos van geel palmhout, met inpassend deksel, eenigszins kanonvormig, aan boven- en onderzijde tapvormig voortgezet, deels cirkelvormig, deels zeshoekig in doorsnede; bij den overgang van het ronde gedeelte in het zeshoekige twee uitspringende krullen. De doos is met snijwerk versierd, bestaande uit banden van ovalen met ovalen kern en van rechte, gebogen of getande strepen. Sluiting door een vischgraatvormig gevlochten rotanband. Als draagtouwen dienen twee door vier klampjes geregen stukken boombast.

L. 51, grootste dm. 10 cM.

Zie Pl. V, fig. 1.

1002/36. Mand (*kofe*), ovaal, met over den rand sluitend deksel, van rechthoekig vlechtwerk van ongekleurde rotanreepen over hoepels. Hengsel van touw, door oogen aan de zijden van de mand geregen. **N. N.**

L. 32,5, br. 18, h. 11 cM.

1002/66. Als boven, langwerpig, buikig, met rechthoekige opening en rechthoekigen bodem, waaronder een rechthoekig raam van hout als voet. Mand en deksel uit eene laag rechthoekig vlechtwerk van ongekleurde rotanreepen, met eene buitenbekleeding van fijn diagonaal vlechtwerk van hetzelfde materiaal, dat op de mand onder den randhoepel vervangen is door een breede reep schildpad, op den bodem door palmbladeren, op het rechthoekig bovenvlak van het deksel door naast elkaar liggende reepjes ongekleurde

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 101/1.
2) Vergl. Modigliani, *N.*, fig. 55 *i*.
3) Vergl. Modigliani, *N.*, fig. 158.
4) von Rosenberg, *Nias*, 69: *loeha-loeha*. — Thomas, *Wbk.*, *loeha* = Mal. *paloengan babi*.
5) Volgens den schenker. — Thomas, *Wbk.*, geeft *handro* = Mal. *penoemboek pèndèk*, *haloe* = korte stamper.
6) Zie noot [1]) op blz. 233, Dl. I van dezen Catalogus.
7) Fischer, *Nias*, Pl. VII, fig. 5.

rotan, aan weerszijden begrensd en op enkele plaatsen afgewisseld door paren zwarte reepjes. Om de opening van de mand en op verschillende andere plaatsen, randen van ongekleurde of zwarte, deels met vlechtwerk omgeven rotan. Hengsel van rotan door oogjes van de mand en gaten van den voet gestoken. **Z. N.**
L. 44, br. 30, h. 28 cM.

1002/88. Ronde mand (*hilo*), uit ongekleurde rotanreepen gevlochten, met driehoekige en ruitvormige openingen; de stevige, omvlochten randhoepel draagt twee tegenover elkaar liggende oogen; vier oogen (tot doorlating van een draagkoord) bevinden zich ter zijde van de mand tegen opstaande latjes van rotan, welke op vier plaatsen van den opstaanden wand, zoowel binnen als buiten, en kruiselings over den bodem zijn aangebracht. **Z. N.**
H. 22,5, dm. 22,5 cM.

1002/136. Ronde draagmand (*hilo*), van rotan; van boven wijder dan van onderen; volgens het „drierichting systeem" [1]) van enkele reepen open gevlochten, zoodat zeshoekige openingen ontstaan zijn. De bovenrand omgeven door sterke rotanhoepels; tot versterking van de mand dienen tien daaraan bevestigde, gespleten rotans, zoowel aan de binnen- als aan de buitenzijde, welke elkaar over den bodem kruisen en geslagen zijn om rotanhoepels, die een weinig onder den bovenrand, binnen en buiten zijn vastgebonden. De eenigszins uitstaande voet bestaat uit lusvormig gevlochten stukken ongespleten rotan. Als draagtouwen dienen een paar aangeknoopte stukken boomschors. **N. N.**
Dm. boven 44,5, van den voet 24,5, h. 51 cM.

GROEP VII.

Handel [2]).

Maten en gewichten [3]).

1002/92. Maat voor droge waren (*laoeroe* [4]), van geelachtig hout, cilindrisch, met ingezetten bodem. De buitenzijde bestaat uit verschillende aan elkaar sluitende vlakken; boven- en onderrand hebben als versiering rondgaande, met naar elkaar toegekeerde tanden voorziene, en relief bewerkte banden; langs de tanden loopt eene dubbele groef en langs den bovensten band bovendien eene rij ingesneden, met groefjes opgevulde driehoeken, wier toppen eindigen in eene rondgaande, langs de bovenopening loopende groef. Het handvat met de maat uit één stuk hout gesneden, vertoont een dierenkop met roode pitten als oogen; uit den spitsen, wijd geopenden bek treedt het dikke, boogvormige handvat te voorschijn. **N. N.**
H. 21, inwendige dm. 21 cM.

Zie plaat V, fig. 2.

---

1) Zie *De Vlechtindustrie in de Residentie Jogjakarta* door ENGELBERT VAN BEVERVOORDE met toelichtingen en platen door J. E. JASPER, *Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur*, dl. XXIX, 1905, 62.

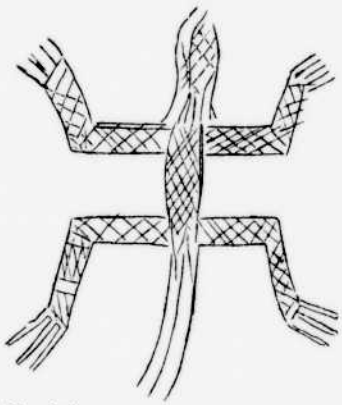
2) Voor handel op *Nias*, zie MODIGLIANI, *N.*, 602 vlgg. — VON ROSENBERG, *Nias*, 53 vlgg. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 170.

3) Voor maten en gewichten in den Indischen Archipel in het algemeen, zie *Encycl. van N. I.* dl. II, 470 vlgg., voor *Nias*; MODIGLIANI, *N.*, 150 vlgg. — VON ROSENBERG, *Nias*, 50 en vlgg. en LETT, III, 23.

4) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 10, de linksche afbeelding. — FISCHER, *Nias*, pl. VII, fig. 9. — Volgens VON ROSENBERG, is een *laoeroe* (v. R. schrijft *lauro*) = 4 of 5 djoemba's = 1 gantang = $\frac{1}{10}$ pikoel. MODIGLIANI vond voor een *laoeroe* 7,554 L.; het beschrevene voorwerp houdt in 6,92 L., de op blz. 34 nader te beschrijven *toemba* (I) 1002/93, 2,45 L., zoodat er, gelijk ook MODIGLIANI, *N.*, 154 opmerkt, inderdaad geene vaste verhouding schijnt te bestaan, wat nog nader bevestigd wordt in CHATELIN: *Godsdienst en bijgeloof der Niassers*, *T. I. T. L. Vk.* dl. XXVI, 131, „er zijn meer maatsoorten dan dorpen." Zie ook VON ROSENBERG, *Arch.*, 172. THOMAS, *Wbk.* geeft *Laoeroe* = Mal. *koelah*, terwijl volgens KLINKERT, *Wbk.* Suppl., 161, *Kolak* = „in de Pad. bovenlanden een rijstmaat inhoudende 4 *gantang* of 20 *kati* rijst dus $\frac{1}{5}$ pikoel." *Encycl. v. N. I.* geeft *Koelak* als maat voor olie = 3.79 L.

1002/93. Als boven [1]) (*toemba* [2]), als 92, het buitenvlak is rond, langs den onderrand loopt een vlakke band en relief, langs den bovenrand een weinig verhoogde, getande band, waarboven eene rondgaande groef en twee elkaar snijdende ingegroefde golflijnen. Het handvat, ruwer bewerkt, vertoont geen dierenkop maar een ster en relief, vierstralig aan eene, zesstralig aan de andere zijde. **N. N.**

H. 16, inw. dm. 14,5 cM.

Versiering van de maat 1002/206.

1002/206. Als boven [3]) (*kata* [4]), deel van eene bamboegeleding; nabij den bovenrand eene ruwe, ingegrifte versiering van strepen, waartusschen, met elkaar kruisende lijnen opgevulde, driehoeken. Op twee plaatsen van het buitenvlak verder op dezelfde wijze gevulde ruwe, maar duidelijke afbeeldingen van eene hagedis [5]). Zie nevenstaande afbeelding. **N. N.**

H. 16, inw. dm. 7 cM.

1002/146. Maatstok [6]), van palmhout, in doorsnede halfrond, met dwarsgroeven of inkepingen voor de aanduiding der afmetingen; aan beide einden dikker en aan een einde doorboord. — Uiterlijk komt deze stok overeen met de varkensmaat (*afore*) aangegeven in VON ROSENBERG, *Nias*, 51 en MODIGLIANI, fig. 5, echter niet wat de lengte en de aangegeven maten betreft.

L. 91, dm. 1,9 cM.

718/8 [7]), 1002/39 [8]) en 40. Weegschaaltje [9]) (*faliera*), om goud te wegen [10]). De schalen bij 8 van messing, bij 39 van schildpad,

---

1) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 10, de tweede teekening van links.

2) Volgens den inzender en THOMAS, *Wbk.* — VON ROSENBERG, *Nias*, 50 schrijft *djoemba* = 2½ *kati*, MODIGLIANI, *Dgiumba*. Zie verder de aant. 4) bij 1002/92. Het door THOMAS als Mal. aangegeven *djoemba* komt in KLINKERT, *Wbk.* niet voor.

3) Verg. MODIGLIANI, fig. 10, de rechtsche afbeelding; de inhoud van het voorhanden voorwerp stemt nagenoeg overeen met de opgave van MODIGLIANI, 154, nl. 0,616 L.

4) Naar den inzender en MODIGLIANI. — THOMAS, *Wbk.* geeft voor *kata* = Mal. *gantang* = een maat voor droge waren.

5) Zie de noot [1]) blz. 26 hierboven en FISCHER, *Nias*, Abb. 6.

6) Het hier beschreven voorwerp is misschien aan te merken als een kerfstok; over een dergelijk stuk in de ethn. verzameling van de voormalige „Instelling" te Delft, wordt op grond van mededeelingen van den Controleur E. F. L. J. H. VAN EELDERS, in het *Int. Arch. für Ethn.* Bd. III, 40, het navolgende medegedeeld: „Ein Niasser käuft Leinwand, d. i. Kattungewebe, „Gold, Eisen, Kupfer etc. bei einem Händler, was, da in Nias kein Geld im Umlauf, in der „Regel auf Rechnung geschieht, unter dem Versprechen dem Verkäufer so und so viel „*kulak*" „(Zie noot [4]) bij 1002/92 boven) Kokosöl oder eine gewisse Zahl Kokosnüsse, den einzigen „Exportartikelen von Nias zu liefern. Beträgt nun der Wert des Gekauften z. B. 30 „*kulak*" „Kokosöl, so nimmt man ein Stück Rotan und macht längs zweier Seiten 30 Einkerbungen, „worauf man dasselbe der Länge nach halbiert und woauf nun die eine Hälfte der Verkäufer die „andere der Schuldner bewahrt. Erfolgt nun eine Teilzahlung (Zahlung in Einem findet selten „statt) so legt man beide Hälften aneinander und schneidet ebensoviele der hervorstehenden Zähne „weg, als Nüsse oder *kulak* Oel geliefert werden."

ANDRÉE, *Ethnograf. Parallelen* I, 187. — PLEYTE, *Iets over Mnemonische en andere teekenen bij de volken van den Oost Indischen Archipel* (*Bijdr. Kon. Inst.*, 5e volgr. dl. I (1886), 127 vlgg. — G. A. VORDERMAN, *I. A. f. E.* Bd. VIII, 64. — P. J. VETH, *Java*, I, 489. — J. G. F. RIEDEL, *De sluik- en kroesharige rassen tusschen Selebes en Papua* (blz. 28 over *Boeroe*).

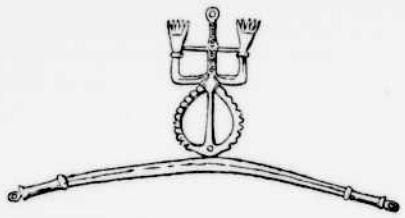
7) Ned. St. Crt. van 4 Maart 1890, n°. 53.

8) FISCHER, *Nias*, Abb. 4.

9) Verg. MODIGLIANI, *N.* fig. 7. — Volgens MODIGLIANI, *N.*, 151, zijn deze schalen van vreemden (vermoedelijk Chineeschen) oorsprong.

10) *Goud* is op Nias het gewone ruilmiddel. Zie VON ROSENBERG, *Nias*, 50 en MODIGLIANI, *N.*, 151, waar ook de gehalten der gebruikelijke goudsoorten zijn aangegeven. Als eenheid geldt de thail van $\frac{1}{10}$ Kati of 38,6 Gr. (*Enc. v. Ned. Indië*, dl. II, 470). Omtrent goudgewichten zie 1002/41 Groep III 5 en MODIGLIANI, *N.*, 152.

bij 40 van klapperdop; bij 8 en 39 door plantenvezels, bij 40 met behulp van door een wit kraaltje bijeengehouden stukjes rood garen, opgehangen in oogjes aan de uiteinden van eene, uit een zwak gebogen staafje bestaande balans, bij 8 en 40 van messing, bij 39 van schildpad. Het huisje van den evenaar bestaat bij 8 en 39 uit een ring, waarboven een door twee opstaande, bij 39 in handen eindigende, vleugels, begrensd kruis (zie nevensstaande afbeelding), bij 8 van hoorn, bij 39 van schildpad, terwijl bij 40 het bedoelde huisje uit twee rechte messingplaatjes bestaat. De weegschaal 8 is opgehangen aan een plantaardig draadje, waaraan een wit kraaltje, 39 aan eene snoer fijne blauwe kraaltjes, 40 aan een draadje rood garen, waaraan een rood en een wit kraaltje.

Evenaar en balans van weegschaal 718/8.

De schalen worden geborgen in palmhouten doosjes; de doos met los deksel is half cirkelvormig met aan weerszijden een uitsteeksel, bij 8 en 40 recht, bij 39 hoornvormig; het deksel sluit met een richel in de uitsteeksels en wordt vastgehouden door opgeschoven, vischgraatvormig gevlochten rotanringen, bij 18 en 40 twee, bij 39 één. De doos van 8 geelbruin, van 39 donkerbruin, van 40 zwart. 1002/39 en 40: **N. N.**

718/8: L. van de balans 6,6, dm. van de schalen 3; 1002/39: l. van de balans 10,5, dm. van de schalen 5,2; 1002/40: l. van de balans 5,5, dm. van de schalen 2,7 cM.

GROEP VIII.

Inlandsche Nijverheid [1]).

1002/106. Vorm voor het gieten van steelringen van zwaarden, messen enz. (*falaoe zano*), van vuurvaste klei, in doorsnede ovaal, eenigszins tapsch, onder- en boveneinden plat, bestaande uit twee gelijke helften zoodanig aan de binnenvlakten uitgesneden, dat de vorm voor den ring, een gietgat en een cirkelvormig gat zijn ontstaan; het laatste kan door een los, tapsch stukje steen, als kern voor den te gieten ring, worden gesloten. De beide helften worden bijeengehouden door een ineengewoelden ring van boomschors. **Z. N.**

H. 5,5, l. 7,5—8, br. 5,5—6 cM.

402/33 [2]). Monster garen [3]), donkerbruin van kleur. **N. N.**

370/3071 [4]). *a.* Toestel om *idjoek* touw te slaan [5]) (*gadi lema'a* [6]) en *b.* Spinrokken [7]); het eerste bestaat uit een kruis van geelachtig hout, waarvan de armen

---

1) Zie MODIGLIANI, *N.*, 518 en 577 vlgg. — VON ROSENBERG, *Nias*, 47. — Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, Groep II, 227—242.

2) Ned. St. Crt. 11 September 1884, n°. 214. — Zie ook Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n°. 42.

3) Volgens VON ROSENBERG, *Nias*, 48, maken de vrouwen op Nias garen van *ananas* en *rameh*-vezels. (*Ananassa sativa* L. FILET, n°. 5680 en *Boehmeria nivea*, GAUD. FILET, n°. 2387). Naar MODIGLIANI, *N.*, 584 meldt wordt ook *Gnetum* (*Gnetum Gnemon* L. FILET, n°. 820) gebruikt.

4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 300.

5) MODIGLIANI, *N.*, fig. 164; om touw te draaien worden *idjoek*-vezels (uit de bladscheden van *Arenga saccharifera* LAB. FILET, n°. 243) vastgebonden aan de beide uiteinden van den korten arm; het toestel wordt dan met den rechterhand rondgedraaid, terwijl de linker het bamboecylindertje vasthoudt. — MODIGLIANI, *N.*, 581.

6) Volgens THOMAS, *Wbk.*, Mal. *poetaran idjoek.*

7) MODIGLIANI, *N.* fig. 171.

met rotan verbonden zijn; de uiteinden van den korten arm vormen naar beneden gekeerde haken; de lange arm heeft aan het eene einde eene rondgaande verdikking en kan draaien in een opgeschoven cylindertje van bamboe; het spinrokken bestaat uit een dun, van een weerhaak voorzien stokje, gestoken in een stukje klapperdop.

a. L. 36, br. 30; *b*. h. 30, dm. klapperdop 6 cM.

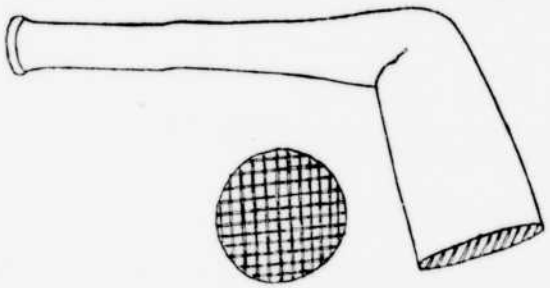
1002/199. Monster donkergrijze *Solowō*-bast (2 stuks) als grondstof voor kleeding, en een stuk geklopte *Solowō*-bast in het eerste stadium der bewerking, geelgrijs van kleur.

„De bast van *Ficus* of *Arctocarpus* soorten, levert hen, nadat hij geklopt, gewasschen, met steenen en later nog zorgvuldiger met een scherp stuk hout, in den vorm van een ruw mes, afgeschrapt is, de grondstof" [1]).

L. van den *Solowō*-bast 58 en 63 cM.

300/89 en 90. Monster geklopte boombast, geelbruin. N⁰. 89 zeer beschadigd.

89: L. 270, br. ong. 15; 90: l. 270, br. 18—33 cM.

Houten klopper voor de bewerking van boombast 1002/20.

1002/20. Klopper voor de bewerking van boombast [2]) (*la'oema solowō* [3]), van geelachtig hout, in doorsnede cirkelvormig en dikker wordende naar het knievormig omgebogen vooreinde, welks ondervlak voorzien is elkaar rechthoekig kruisende groeven. Het achtereinde met een eenigszins verhoogden rand. (Zie nevensstaande afbeelding).

L. totaal 33, dm. van het ondervlak 7,5 cM.

1002/133. Schelp (*simamao*) (*Conus* [4]), als grondstof voor sieraden [5]).

L. 8, grootste breedte 4,4 cM.

GROEP IX.

Wapens en krijgstuig [6]).

1. Lansen en werpspiesen.

718/30 en 31 [7]). Lans (*toho* [8]); effen ijzeren punt, bij 31 met twee langsgroeven aan weerszijden, lancetvormig, nabij het ondereinde het breedst; steel bij 30 glad en achthoekig, bij 31 rond en voorzien van eene dubbele rondgaande groef; de kegelvormige bus met uitstaande randen en (31) vijf, (30) zes rondgaande, rugvormige

---

1) Modigliani, *N.*, 518. — Zie ook Rosenberg, *Nias*, 48 en *Publ. R. E. M.* Serie II. n⁰. 4. (Adriani en Kruyt).

2) Zie aant. 1) hierboven en *I. A. f. E.* Bd. XVII, 222.

3) Volgens Thomas, *Wbk.*, *la' oema* = Mal. *pemockoel kajoe* = houten hamer (op *Nias* bij het dunkloppen van boombast gebruikt).

4) *Conus betulinus* L. var. *Suratensis* Brug., sec. Dr. R. Horst.

5) Zie o. m. groep II, 370/3047, 718/3.

6) Zie hierover *Encycl. v. N. I.* dl. IV, 689 vlgg. — Modigliani, *N.*, Cap. VII, 223 vlgg. — von Rosenberg, *Nias*, 95 vlgg. — von Rosenberg, *Arch.*, 164 vlgg. — Sundermann, *Nias*, 1884, 353. — Raap, *Nias*, 152 en 172 vlgg. — Hein, *Schwertgr.*, 317 vlgg. en Lett, I, 55, 92.

7) Verg. Modigliani, *N.* fig. 42 *d*. — Ned. St. Crt. van 4 Maart 1890, n⁰. 53.

8) Thomas, *Wbk.*, Mal. *toembak*, *koendjoer* = Lans, piek.

verhoogingen; bij laatstgenoemde worden de bovenste en de onderste dier verhoogingen aan beide zijden begrensd door rondgaande versieringen, bestaande uit schuine streepjes en oogjes. Schacht van palmhout [1]), effen, bij 30 zwart, bij 31 grijsbruin, het boveneinde eenigszins verdikt en bij 31 versierd met vier groepen van vier of vijf vischgraatvormig gevlochten rotanbanden. Het ondereinde van de schacht eenigszins aangepunt.

718/30: L. totaal 217, l. van de punt [2]) 27, grootste br. id. 3; 31: l. totaal 212, l. van de punt 29,5, grootste br. id. 3,3 cM.

718/32 en 33. Lans, punt als voren, bij 32 naar voren lang uitloopend en van eene flauwe verhooging over het midden voorzien; de ronde steel bij 32 met twee groepen van drie rondgaande groeven, bij 33 drie rondgaande groeven waardoor een breede, door twee smallere begrensde, band gevormd wordt. De messingen bus in vorm als boven, heeft bij 32 zes, door groeven begrensde, verhoogde ruggetjes, waarvan de bovenste en onderste versierd zijn met rondgaande rijen oogjes, dwars- of schuine streepjes, bij 33 zeven ruggetjes, gevormd door onduidelijke paren ringen. Gladde schacht van donkerbruin palmhout, aan het boveneinde verdikt; draagt bij 32 nabij het boveneinde zes groepen van drie tot zeven vischgraatvormig gevlochten rotanringen, iets beneden het midden en nabij het ondereinde een messingen ringetje, bij 33 vijftien regelmatig over de bovenste helft verdeelde messingringen, langs de randen voorzien van ingeprikte punten; bovendien om den anderen ring in het midden met nog eene derde rij punten, en ter weerszijden daarvan een paar ingeprikte zigzaglijnen, zoodat ruitvormige figuren worden voorgesteld. Het ondereinde van de schacht als boven, bij 33 voorzien van een ruw bewerkte ijzeren schoen.

32; L. totaal 203, l. van de punt 38,5, gr. br. id. 3; 33: l. totaal 190, l. van de punt 28, gr. br. id. 3 cM.

718/35. Als voren, punt als 33, maar iets langer, de ronde steel heeft twee rondgaande groeven, waartusschen eene verdikking; bus als voren, de uiterste randen zijn voorzien van schuine streepjes; zes rugvormige verhoogingen, de bovenste versierd met een rij oogjes tusschen twee, met schuine streepjes opgevulde ringen, de onderzijde van de bus versierd met ringen die gevuld zijn — van onderen af gerekend — met driehoeken waartusschen oogjes, met langsstreepjes, oogjes en schuine streepjes. De zwarte, onversierde, palmhouten schacht aan het ondereinde eenigszins aangepunt.

L. totaal 224, l. van de punt 28,5, gr. br. id. 3 cM.

1239/248 [3]). Als voren, de ijzeren punt effen, lancetvormig en kort, de kegelvormige steel rond, de ijzeren bus kegelvormig. Aan het boveneinde van de effen, donkerbruine palmhouten schacht, twee verhoogde ringen, waartusschen eene versiering van bladlood, bestaande uit twee ringen, op vier plaatsen vereenigd door langsstrepen, op hun beurt door meerdere, in inkervingen gelegde, gebogen strepen verbonden. Nabij het boveneinde om de schacht op regelmatige afstanden negen vischgraatvormig gevlochten rotanringen. Het ondereinde van de schacht aangepunt.

L. totaal 193, l. van de punt 26, gr. br. van de punt 2,6 cM.

718/36 [4]). Als voren, de punt effen, tongvormig met verhoogden rug aan weerszijden over het midden; waar de punt in den achthoekigen steel overgaat, aan weerszijden een driehoekig uitsteeksel; de messingen bus kegelvormig met vooruitspringenden bovenrand en drie rugvormige, van dubbele groeven voorziene verhoogingen. De effen, grijze

---

1) Lansschachten worden op *Nias* vervaardigd van *Niboeng*-hout (*Areca Nibung*, MART. FILET, n°. 2310. — MODIGLIANI, *N.*, 236.

2) Onder deze lengte is ook die van den steel begrepen.

3) De lans, afkomstig van de collectie HELMKAMPF, was daarin vermeld als afkomstig van de *Bataklanden*.

4) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 42 *a*.

palmhouten schacht heeft aan de bovenzijde een verdikten ring en bij het boveneinde als versiering vijf groepen van vier of vijf vischgraatvormig gevlochten rotanringen.

L. totaal 216, l. van de punt 45, grootste br. id. 6,6 cM.

1239/293. Lans, punt als voren, de driehoekige uitsteeksels hebben omgebogen punten en aan de onderzijde een versterkingsrug; de steel heeft twee groepen van vier rondloopende groeven. De messingen bus bestaat uit twee, met de grondvlakken tegen elkaar geplaatste kegels; de bovenste heeft een vooruitstekenden, met langsstreepjes versierden bovenrand en vier, door drie rondgaande groeven begrensde flauwe rugvormige verhoogingen, de onderste nabij het ondereinde drie rondgaande groeven; waar de kegels elkaar ontmoeten een uitstekende, met langsstreepjes versierde rand. Schacht als voren; om het boveneinde eene rij opgelegde driehoeken van bladlood, wier toppen eindigen in een ring van hetzelfde materiaal; onder de driehoeken een vischgraatvormig gevlochten rotanring. Nabij het boveneinde en beneden het midden van de schacht twee breede, gladde banden van messing. Het ondereinde van de schacht beschadigd. Deze lans is door Dr. Helmkampf buit gemaakt bij de expeditie tegen *Orahili* en *Botohosi* in 1863. **Z. N.**

L. totaal 211, l. van de punt 41, grootste br. id. 6,5 cM.

300/1534. Als voren, breede, gladde punt met twee weerhaken; de vierkante steel, aan het ondereinde rond, heeft nabij dit laatste als versiering eene zigzaglijn en twee rondgaande groeven. De ijzeren bus kegelvormig, de ruwe schacht van palmhout en aan het boveneinde iets dikker dan aan het ondereinde.

L. totaal 212, l. van de punt 24, grootste br. id. 5,5 cM.

360/10444 [1]). Als voren, punt veel spitser en fijner bewerkt, ronde steel, aan het boveneinde met twee kleine uitsteeksels in de punt overgaande; ijzeren bus kegelvormig; de schacht heeft aan het boveneinde een verdikten ring en is over meer dan de helft van de lengte versierd met groepen van twee of drie op regelmatige afstanden geplaatste vischgraatvormig gevlochten rotanringen.

L. totaal 203, l. van de punt 26,5, grootste br. id. 4,3 cM.

273/3 en 1239/295. Als boven, punt als voren, de groote weerhaken staan meer naar buiten, de steel spiraalvormig gedraaid en bij 273/3 bovendien zwart gemaakt; kegelvormige bus van messing, waaronder bij 1239/295 nog een ring van bladlood; schacht aan het boveneinde verdikt en over meer dan de helft als voren versierd met groepen van drie (273/3) of vier (1239/295) ringen. Het ondereinde voorzien van eene ijzeren punt. Over de punt van de lans als beschermer bij 273/3 twee uitgesneden stukken lichtbruin hout, vastgehouden door een vischgraatvormig gevlochten rotanring. 1239/295: **Z. N.**

273/3: L. totaal 191, l. van de punt 23, grootste br. van de punt 7,5; 1239/295: l. totaal 203,5, l. van de punt 25, grootste br. van de punt 9 cM.

1205/6. Als voren, punt effen, plat, aan het boveneinde addertongvormig, daaronder aan ééne zijde ééne kleine, aan de andere vier, naar onder toe grooter wordende, flauw gebogen weerhaken. De punt steekt in eene donkerbruin palmhouten, cylindrische schacht, die nabij het boveneinde voorzien is van eene omwoeling van bindkoord en eene, eenigszins kegelvormige, van eene spiraalvormige groef voorziene, messingen bus draagt. — De herkomst van dit wapen, waarvan de punt zeer veel afwijkt van de op Nias gebruikelijke vormen, is onzeker.

L. totaal 177, l. van de punt 30, gr. br. id. 4,3 cM.

718/6. Werpspies [2]), ijzeren punt effen, tongvormig, de steel rond, ruw bewerkt, de bus van ijzer en kegelvormig; de grijze, palmhouten schacht met eene ringvormige verdikking aan het boveneinde.

Totale lengte 163, lengte van de punt 17, grootste br. id. 2,3 cM.

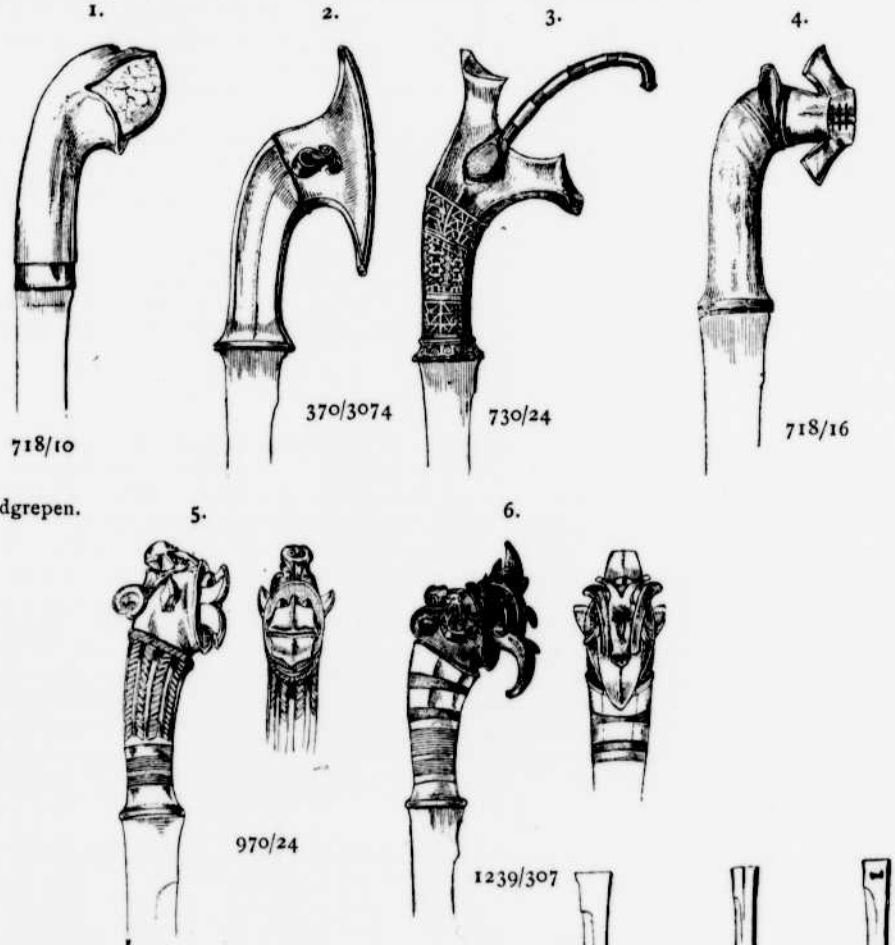
1) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 43 *d* en Raap, *Nias*, abb. 15 de linksche figuur.
2) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 42 *f* en blz. 236.

2. Zwaarden en dolken.

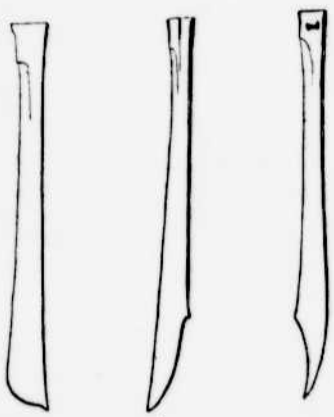
a. Zwaarden [1]).

De zwaarden (*balatoe*) van *Nias*, kunnen, met uitzondering van enkele, die afzonderlijk besproken zullen worden, naar den vorm van het gevest, gebracht worden tot zes types, hieronder geschetst; van de drie eerste typen komen gelijke of verwante vormen ook op *Sumatra* voor.

Zwaardgrepen.

Al deze figuren doen aan een min of meer duidelijk bewerkten geopenden dierenbek denken. HEIN, (*Schwertgr.*, 351) leidt uit type 6, type 2 af, MODIGLIANI (fig. 50, blz. 247) komt van het meer eenvoudige tot het ingewikkelde en meent in sommige gevesten een varkenskop, in andere een slangenkop te zien. De klingen vertoonen meestal een van de nevensstaande vormen [2]).

Klingen.

1) Zie MODIGLIANI, *N.*, 239 vlgg. — VON ROSENBERG, *Nias'* 95 vlgg. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 164. — RAAP, *Nias*, 152 en 174. — SUNDERMANN, *Nias*, 1884, 353. — HEIN, *Schwertgr.*, 350 vlgg. — LETT, IV, 62, fig. 9.

2) FISCHER, *Nias*, Abb. 14.

Type 1.

718/10 en 11 [1]). Kapmes, het effen lemmet licht gebogen, de rug neemt naar voren in dikte af, is licht concaaf en heeft aan de voorzijde eene inkeping; de snede aan de achterzijde zwak concaaf, aan de voorzijde zwak convex, is over het voorste twee derde scherp, het achterste deel is breeder; het vooreinde van het lemmet ojiefvormig; de doorn geheel in de geelhouten greep verborgen. Deze laatste in doorsnede bijna cirkelvormig; is bij 10 fijner bewerkt dan bij 11 en vertoont bij dit nummer eene meer uitpuilende vulling van den „bek" (zie afb. blz. 39). IJzeren steelring. Geene scheede.

718/10: L. van het lemmet 41, grootste br. id. 5,4, br. bij het ondereinde 2,5, l. van de greep 12,5, br. van het ronde gedeelte van de greep 3,1, d. van laatstgenoemd gedeelte 2,9; 718/11: 41,5, 5,5, 2,5, 13,5, 3,4, 3,2 cM.

718/12. Als voren, rug zwak concaaf, snede zwak convex, alleen over een klein deel niet geslepen, punt convex; de greep heeft over de vulling van den bek drie zwak geteekende, in een punt samenkomende ruggen; steelring als voren, geene scheede.

Afmetingen als voren 51,5, 4,2, 2,8, 13, 3,1, 2,9 cM.

718/13. Als voren, de rug recht, aan het vooreinde convex, snede zwak concaaf met spits vooreinde, over twee derde der lengte geslepen. De lippen van den „bek" zijn op de zijkanten van de greep niet aangegeven; de onderzijde van deze laatste vertoont een naar onderen breeder wordend vlak, waarop de lipranden en vulling van den bek zijn aangeduid. Overigens als bij 12.

Afmetingen als voren 51,5, 5,6, 2,5, 15, 3,3 cM.

Type 2.

718/18. Klewang [2]). Effen lemmet, bijna recht, de rug naar voren smaller wordend, flauw concaaf, heeft aan de voorzijde eene inkeping en loopt dan met convexen boog naar de punt; de snede, flauw concaaf, is over bijna de geheele lengte geslepen. De lichtgele, houten greep rond, later achthoekig, heeft aan de voorzijde eene ringvormige verdikking, en vertoont geheel den vorm van het aangegeven type; twee nokvormige verhevenheden geven duidelijk ooren aan; de vlakke onderzijde vertoont een zeer langwerpigen rechthoek met gebogen lange- en gebroken korte zijde.

De bruinhouten rechte scheede bestaat uit twee planken, die door drie groepen van drie vischgraatvormig gevlochten rotanreepen bij elkaar worden gehouden; het afzonderlijke mondstuk, van hetzelfde hout, heeft in het midden een verhoogden, door groeven verdeelden en met schuine streepjes en driehoeken versierden rand en aan den mond eene, aan de onderzijde uitgeschulpte verdikking. Om scheede en mondstuk een rood katoenen en een blauw katoenen samengeknoopte lap. **N. N.**

L. van het lemmet 43, grootste br. id. 4,6, br. bij het ondereinde 3; l. van de greep 17, br. van het ronde gedeelte van de greep 3. d. idem 2,5; l. van de scheede 44,5, br. aan het ondereinde 6, br. aan het boveneinde 7,8 cM.

370/3074 [3]). Zwaard [4]), lemmet als boven, greep donkerbruin, de „ooren" vertoonen van terzijde gezien een oog met haakvormig omgebogen einden (zie afb. blz. 39); het ondervlak van de greep rechthoekig met afgesneden hoeken en naar binnen gebogen lange zijden, heeft over de lengte drie, over het midden der breedte eene groef, door opstaande ruggetjes gescheiden; scheede met op onregelmatige afstanden geplaatste vischgraatvormig gevlochten rotanringen en rotanreepen, de band op het mondstuk vlak en onversierd. Geene omgewonden lappen. Aan het mondstuk zijn met stukken gekleurd katoen, bladreepen en touwtjes vastgebonden een bamboekokertje, waarin een lapje katoen, een stuk steen, een reepje opgerold bladkoper, en een ruw gesneden houten beeldje, dat de handen voor de borst houdt [5]). **N. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 45, 3,7, 2,5; van de greep 16,5, 2,8, 2,2; van de scheede 46,5, 5, 6,5 cM.

1) Ned. St. Crt. van 4 Maart 1890, nº. 53. Door den inzender als oorlogswapens aangeduid.
2) Volgens den inzender. — Verg. ook HEIN, *Schwertgr.*, fig. 87.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. nº. 41*f*.
4) Als inl. naam wordt in den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883 opgegeven: *telagoe*.
5) Omtrent de amuletten die aan de zwaarden op *Nias* worden medegevoerd zie MODIGLIANI, *N.*, fig. 47 en blz. 242 vlgg. — VON ROSENBERG, *Nias*, 96. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 175. — RAAP, *Nias*, 172.

718/15 [1]). Zwaard, lemmet als 3074, greep lichtgeel, zeshoekig in doorsnede, de „ooren" gelijken van terzijde gezien, op toegeknepen hoefijzers en zijn aan de onderzijde verbonden door eene groef; het ondervlak van de greep, in vorm als boven, vertoont over het midden van de lengte eene dakvormige verhooging, over het midden van de breedte eene groef en aan weerszijden daarvan eene rij naar elkaar gekeerde, ingesneden, gestileerde tanden [2]). Lichtgele scheede met drie vischgraatvormig gevlochten rotanbanden. Om het mondstuk een lapje katoen. Geene amuletten. Verkregen te *Lahei* (?) op *Nias* den 27^{en} Februari 1887 (blijkens eene op de scheede gestelde aanteekening).

Afmetingen als voren: van het lemmet 44, 3,9, 2,7; van de greep 15,5, 3,3, 2; van de scheede 45, 5,5, 7 cM.

1239/306. Als boven, effen recht lemmet; rug recht, naar voren smaller wordend en eindigend in eene punt; de snede recht, aan de voorzijde met convexen boog naar de punt verloopend en bijna over de geheele lengte geslepen; greep van donkerbruin hout, achthoekig en naar achteren breeder en dikker, tot een gestileerden, geopenden bek gevormd. De „ooren" aangegeven door driehoekige nokjes. Het achtervlak van de greep heeft over de lengte eene dakvormige verhooging en is in het midden diep uitgesneden tot vorming van den „bek". IJzeren steelring met gladden kraag. De bruine, uit twee planken bestaande scheede heeft ringen en groepen van ringen als bij 15, het houten mondstuk, achthoekig, heeft aan de smalle zijden eene bandvormige verhooging. Om de scheede een touwtje van plantenvezels.

Afmetingen als voren: van het lemmet 48, 3,6, 2,5; van de greep 17, 2,8, 2,4; van de scheede 50, 4,5, 7,5 cM.

360/5830 [3]). Als boven, lemmet als bij 306, maar smaller. De greep is van lichtgeel hout, over een deel achthoekig in doorsnede, verder naar achteren ovaal en ten slotte ruitvormig; het ondervlak vlak en ruitvormig. Ooren noch bek zijn aangegeven. Op twee zijvlakken van de greep ingegrifte, zwartgemaakte versieringen, bestaande in driehoeken, tusschen evenwijdige lijnen besloten zigzaglijnen en eene onvoltooide bloemkorfachtige figuur (zie afbeelding) overeenkomende met die, waarvan melding is gemaakt bij N^{0}. 115/3 van Gr. I en N^{0}. 115/2 van Gr. II [4]). Steelring en scheede als voren; het mondstuk, in doorsnede zeshoekig, heeft aan de onderzijde een ringvormigen band en aan weerszijden een uitsteeksel. Onder het mondstuk om de scheede een zwarte, palmhouten ring, waaraan een touwtje en eene omwoeling van wit katoen, die een bundel ineengerolde, verschillend gekleurde lappen bijeenhoudt.

360/5830

Afmetingen als voren: van het lemmet 45, 3,2, 2,5; van de greep 16,5, 2,7, 2,2; van de scheede 46,2, 3,8, 7,8 cM.

360/5829. Als boven [5]), lemmet, kleur en vorm van de greep als 5830; aan weerszijden is onduidelijk een „oog" aangeduid; de versiering bestaat: op het achthoekige gedeelte van de greep uit drie zwartgemaakte, aan de onderzijde afgebroken ringen, waartusschen op den rug vierstralige stervormige figuren uit gebogen lijnen samengesteld; op de overige gedeelten van de greep: rijen van driehoeken, punten, gebogen- en zigzaglijnen en met punten, strepen en stervormige figuren, gevulde cirkels en het *Yin-* en *Yang*-motief in den vorm van een zonnerad. Op het achtervlak van de greep twee tegen elkaar sluitende, met krullen opgevulde hartvormige versieringen. Steelring, scheede en mondstuk als voren, de scheede heeft vijf groepen van vier tot zes banden als voren, en verder eene omwoeling als voren, geen palmhouten ring, doch een draagband van gevlochten rood katoen.

Afmetingen als voren: van het lemmet 44, 3, 2,5; van de greep 16, 2,6, 2,2; van de scheede 44,5, 3,6, 7,6 cM.

---

1) Ned. St. Crt., 4 Maart 1890, n^{0}. 53.
2) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 56.
3) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 50*a*.
4) FISCHER, *Nias*, Abb. 11.
5) Is overgenomen uit het *Kabinet van Zeldzaamheden* onder de benaming: „Kris (*sapoekal sani*)" (?)

964/28. Zwaard [1]), effen, bijna recht lemmet, de naar voren smaller wordende rug flauw convex; de snede is flauw concaaf, gaat bij het vooreinde met een sterker gekromden concaven boog over in de spitse punt en is over bijna de geheele lengte geslepen. De donkerbruin houten, op een buffelkop gelijkende greep over een deel achthoekig, heeft twee driehoekige, met den omtrek volgende groeven versierde, uitsteeksels als „ooren", staande in het midden van krulvormige groeven; op de rugzijde verschillende uitsteeksels, waarvan een tweetal de „hoorns" kunnen voorstellen; aan weerszijden eene half-kogelvormige verhooging als „oog", en daaronder eene rugvormige verhooging, die den gesloten „muil" voorstelt. Het ondervlak van de greep halvemaanvormig, effen met lange haakvormige einden. Steelring en scheede als voren; de laatste heeft verschillende enkele en groepen van banden als voren; mondstuk als voren, zonder omwikkeling van katoen en draagband.

Afmetingen als voren: van het lemmet 50, 4,5, 3; van de greep 17,5, 2,7, 2,3; van de scheede 53, 6,2, 9 cM.

1126/3. Als boven, lemmet als 718/18, greep als 964/28; geen „ooren", in plaats daarvan een platte, in krullen eindigende rug; geen „horens" maar eene groote spiraalvormige krul; de „oogen" met straalsgewijze geplaatste streepjes bedekt; de onderzijde van de greep heeft in het midden een flauwen rug, overigens als voren. Scheede als voren; boven en terzijde is met bindkoord vastgebonden een lusvormig gevlochten rotanbal, waaraan met behulp van blauw katoen zijn bevestigd de navolgende amuletten:

een zwarthouten beeldje in zittende houding, met platten kinbaard en onevenredig groote geslachtsdeelen; deze en den kinbaard ieder met eene hand vasthoudende;

een dergelijk beeldje waaraan de armen en de onderste helft ontbreken;

een dergelijk beeldje, zoodanig tusschen andere verscholen, dat alleen het hoofd zichtbaar is;

zes stukjes hout, voorzien van een tot acht ringvormige, diepe groeven;

twee houten staafjes, waarvan de beide uiteinden gesneden zijn in den vorm van menschenhoofden, met platte, puntige of van eene veer voorziene hoofddeksels;

een dergelijk staafje, waarvan de uiteinden den vorm van den kop van een rhinocerosvogel (?) en van een krokodil (?) vertoonen;

een dergelijk staafje, waaraan een krokodillenkop (?) gesneden;

een rond zwart plankje met gekartelden rand;

een stukje schelp van een kegelslak, *Conus eburneus* Bruguière, eene zeeslak, *Magilus antiquus* Montfort, en de laatste, buisvormige winding van laatstgenoemde slak [2]).

Afmetingen als voren: van het lemmet 43,5, 4,4, 2,3; van de greep 17, 2,7, 2,7; van de scheede 53, 6,5, 9 cM.

1126/2. Als boven, lemmet in den vorm van 964/28 maar meer gebogen en de snede aan de voorzijde dieper ingesneden; greep als 1126/3, het bandje op de plaats der „ooren" en de „oogen" ontbreken; op het achthoekig gedeelte van de greep een reep messing, langs de randen van ingeprikte punten voorzien, en daarboven een, aan de bovenzijde door eene rij driehoeken begrensde, eveneens met ingeprikte punten langs de randen voorziene, reep rood koper. De steelring is van messing, heeft aan de onderzijde drie rondgaande groeven en is daaronder in den vorm van eene rij gelijkbeenige driehoeken afgesneden. De scheede, als boven, bovendien van twee messingen banden voorzien, heeft onder het mondstuk een platten rondgaanden band, aan drie zijden, door groeven langs de randen en overdwars, in kleine rechthoeken verdeeld, en is langs het verdikte mondstuk van S-vormige groeven voorzien. Rotanbal als boven met rotan aan de scheede bevestigd; met plantaardige vezels en bindtouw zijn aan dien bal vastgebonden:

twee beeldjes als voren, in zittende houding, één met, één zonder kinbaard, de gebalde vuisten rustende op de knieën;

---

1) Aan de scheede is vastgehecht een etiket: „*Parang latok Borneo*". Zoowel de greep als de snede (op elkaar volgende concave bogen) wijzen echter op afkomst van *Nias*.

2) sec. Dr. R. Horst.

twee beeldjes, waarvan alleen het, van zijdelings uitstaande krullen voorziene hoofd aangeduid is; het eene met een plat hoofddeksel en zonder voetstuk, het andere zonder hoofddeksel en met een schuin toeloopend in een breeder blokje eindigend voetstukje; zes, door diepe dwarsgroeven verdeelde staafjes, waarvan een, aan een einde is aangepunt.

Afmetingen als voren: van het lemmet 47, 4,8, 2,4; van de greep 16, 2,5, 2,5; van de scheede 49, 6, 9 cM.

Type 3.

730/24. Zwaard [1]) (*fōda* [2]); lemmet effen en bijna recht, de rug zeer flauw convex, naar voren dunner; de snede, flauw concaaf, op 8,5 cM. van het vooreinde met een concaven en vervolgens met een convexen boog met de punt vereenigd, over bijna de geheele lengte scherp. Greep van lichtgeel hout, achthoekig in doorsnede, komt in vorm geheel overeen met het aangegeven type (zie de afb. blz. 39); tusschen den geopenden bek komt de doorn van het lemmet als een rond, gebogen en met tinnen ringen belegd ijzeren staafje te voorschijn. De achterzijde van elk der in doorsnede driehoekige „lippen" toont vier in één punt samenkomende ruggen. Aan het boveneinde is de greep eenigszins verdikt en bekleed met tin, waaronder een ring en eene rij driehoeken van hetzelfde metaal. Om het achthoekig gedeelte van de greep verder drie opengewerkte tinnen ringen, wier openingen, in regelmatige rijen gegroepeerde, drie- en vierhoeken, vierkanten, Andreaskruisen en door golvende lijnen begrensde rechthoeken vertoonen. Het door eene ovale verhooging op het midden van de greep voorgestelde „oog" is met tin belegd.

De scheede van donkerbruine palmhouten plankjes, die door bijna aan elkaar sluitende breede messingen banden worden bijeengehouden; haakvormige tinnen schoen, versierd met twee rijen, door gebogen lijnen begrensde, liggende S-vormige, ingedrukte figuren, aan de bovenzijde door eene rij driehoeken gevolgd. Donkerbruin houten mondstuk, tulpvormig, aan de bovenzijde met eene versiering van twee naar elkander gekeerde krullen en grootendeels omwoeld met blauw katoenen lappen, die door eene fijne, regelmatige omvlechting van touw worden bevestigd. **N. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 47,5, 3,1, 2,1; van de greep 16,6, 2,9, 2,5, van de scheede 50,7, 3,5, 6,4 cM.

1239/308. Als boven, lemmet als bij 24, maar smaller; greep als boven, gepolijst; het boveneinde kelkvormig uitgesneden, met een ring en eene rij driehoeken van tin belegd. De versiering op het achthoekige deel van de greep vormt één geheel en bestaat uit langs-, dwars- en schuine streepen van tin, die regelmatig gegroepeerde driehoeken omsluiten. Op den rug van de bovenste der „lippen" eene kleine, symmetrische uit tinnen krullen en sterren bestaande versiering. Scheede als voren, de schoen is van hout, heeft eene versiering als boven en vertoont bovendien enkele ster- en bladvormige groeven. Aan het mondstuk zijn met verschillend gekleurde katoenen lappen vastgebonden een viertal gesloten bamboekokertjes, omringd door verschillende amuletten, als: twee kleine gesneden houten beeldjes waarvan één blijkens de beide duidelijk aangegeven oorsieraden vrouwelijk, een glimmend steentje, twee stukken onderkaak met tanden van een stekelvarken [3]), de achterste kies van een varken [3]), een *Cyrena coaxans* MARTENS [4]) en eene zeeslak, *Magilus antiquus* MONTFORT [4])en een fossiel, steenkern van een *Turbo* sp. [4]). **N. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 42, 2,6, 2,1, van de greep 15,5, 2,9, 1,9, van de scheede 46,5, 3,3, 6,9. cM.

1239/309. Klewang [5]), lemmet van denzelfden vorm als 718/18 maar korter en

---

1) Vergl. MODIGLIANI, *N.* fig. 55 *a*. — RAAP, *Nias*, Abb. 7. — HEIN, *Schwertgr.* fig. 86.

2) THOMAS, *Wbk.* — VON ROSENBERG, *Nias*, 69, waar ook vermeld is: Scheede van het zwaard = *seimboe nodā* en Handvat van id. *danga nodā*. — SUNDERMANN, *Wb.*: *fōda* = Schwert, Degen.

3) sec. Dr. F. A. JENTINK. 4) sec. Dr. R. HORST.

5) Naar eene aanteekening van den verzamelaar (Dr. HELMKAMPF). Vergl. voor de greep, MODIGLIANI, *N.* fig. 55 *f*.

In het R. E. M. is onder Inv. n°. 629/1 in de Batakverzameling een klewang voorhanden, die, wat greep en steelring betreft, veel met het beschreven nummer overeenkomt.

smaller; de rug aan het vooreinde smaller, zoodat de punt tweesnijdend is. Gladde, zwarte greep van hoorn, in doorsnede rond, aan de achterzijde vervormd tot een eenvoudig bewerkten, gapenden muil, met eene groef langs de lippenranden als eenige versiering. Messingen, kroonvormige steelring, naar boven voortgezet in met groeven versierde plaatjes, die het lemmet aan het ondereinde omsluiten. Geene scheede.

Afmetingen als voren: van het lemmet 47, 3,3, 1,6; van de greep 11,5, 2,3, 2,7 cM.

718/14 [1]). Zwaard, lemmet recht; rug recht, naar voren smaller wordend en over twee derde van de lengte van eene bloedgroeve voorzien; snede recht met een convexen boog overgaande in de punt, over de geheele lengte scherp. Geel hoornen, in doorsnede ronde greep, naar achteren in twee driehoekige, een gapenden muil vormende, punten uitloopende; ijzeren steelring, kroonvormig uitgewerkt. Ruwe, uit twee lichtgele planken bestaande scheede, waaromheen verschillende vischgraatvormig gevlochten rotanbanden. Het ruwe, zeshoekig bewerkte mondstuk maakt met de planken van de scheede een geheel uit.

Afmetingen als voren: van het lemmet 57, 3,5, 3,5; van de greep 16, 2,5, 2,4; van de scheede 59,5, 4,5, 7 cM.

Type 4.

718/21. Als boven, lemmet als bij 1239/306; de zwarthouten greep, over een deel cylindrisch, vertoont het type van een geopenden muil [2]) zonder tanden en naar achter gebogen lippen; spitse opstaande „ooren", waartusschen twee achterover gebogen horens; achter de ooren een dubbel, schuin bandje; onder de „bovenlip" is duidelijk, door eene uitsnijding een „oog met pupil" aangegeven; de achterzijde van de greep is ovaal met spitse uiteinden en vertoont twee dwarse, driehoekige inkervingen („lippenranden") en eene driehoekige verhooging (uitgestoken tong?). Het boveneinde van de greep eenigszins verdikt en met een belegsel van tin, bestaande uit een gewonen en een getanden ring door driehoekjes verbonden; daaronder om de greep nog een tinnen ring, waarin gaten in den vorm van Andreaskruisen. De uit twee ruwe, bruine planken bestaande scheede wordt door groepen van rotanreepen en vischgraatvormig gevlochten rotanbanden bijeengehouden. Het afzonderlijke houten mondstuk heeft aan de monding een aan weerszijden naar boven gebogen rand en daaronder eene rugvormige, rondgaande verhooging. Met behulp van verschillend gekleurde flanellen en katoenen lappen is aan het mondstuk een plat, kogelvormig lichaam (amuletten?) vastgebonden, door de lappen volkomen bedekt. **N. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 43,6, 3,8, 2,6; van de greep 15, 2,7, 2,3; van de scheede 46, 5, 7,3 cM.

718/16. Als boven, lemmet en greep als boven, de ooren echter veel grooter; de horens (waarschijnlijk uitgevallen) ontbreken, het oog niet aangegeven; in stede van een dubbel, een enkel bandje. Om het voorste deel van den „muil" een rondgaande band, (zie de afb. blz. 39) waarin aan weerszijden twee langskerven (mondopening?), die aan eene zijde door drie dwarskerven gekruist worden. Onderzijde van de greep als boven, „tong" niet aangegeven. Op het boveneinde van de greep geene tinversiering. Scheede als voren, van lichtgeel hout, de planken alleen door gevlochten rotanbanden verbonden; aan het mondstuk geen aangebonden lichaam. **N. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 41,5, 4,2, 2,6, van de greep 13, 2,8, 2,7; van de scheede 44, 5,2, 7,5 cM.

370/3073 [3]). Als boven (*fōdá*), lemmet als boven; greep donkerbruin, vorm als boven, de ooren zijn echter klein en staan op eene rugvormige verhooging, die boven den kop spits uitloopt, de kleine horens staan op het bovengenoemde bandje, dat hier tot eene rugvormige verhooging geworden is. Vóór, langs de ooren mede eene rugvormige ver-

---

1) Ned. St. Crt., 4 Maart 1890, n°. 53.

2) Vergl. Hein, *Schwertgr.*, fig. 85; zie ook Modigliani, *N.* fig. 55*c* en blz. 250, waar aangegeven wordt dat deze greep zou voorstellen een varken met den snuit in een trog.

3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n°. 41/*b*.

hooging, waarmede de uiteinden der lippen door staafjes verbonden zijn. Om de voorzijde van den muil geen doorloopende band. Onderzijde van de greep langgerekt ruitvormig, in het midden met eene diepe, driehoekige inkerving. Scheede als voren, met regelmatig geplaatste groepen van twee of drie vischgraatvormig gevlochten grijze, bruine en roode rotanreepen; het mondstuk heeft aan de bovenzijde een rondgaanden rand, die op twee plaatsen door doorboorde verdikkingen verbonden is met den daaronder liggenden rondgaanden band. **N. N.**

Afmetingen als voren: v. h. lemmet 41,5, 4,2, 2,6; v. d. greep 13, 2,8, 2,7; v. d. scheede 44, 5,2, 7,5 cM.

718/17. Zwaard, lemmet als 730/24 maar langer en breeder; de greep als boven met groote ooren, wier zijvlakken versierd zijn met door schuine streepjes verbonden groeven, die den omtrek volgen; geen horens, geen rugvormige verhoogingen; de uiteinden der lippen, welke aan den muil sluiten, worden dwars over dezen, door een, aan beide zijden getand bandje, verbonden. Aan weerszijden, nabij de lippen een door concentrische en enkele schuine groeven aangegeven oog. De onderzijde van de greep, ruitvormig, heeft in het midden eene ondiepe dwarsgroef en over de beide lippen driehoekige, den omtrekken volgende groeven. Breede messingen steelring, die naar het boveneinde verbreed, en met een groot aantal ondiepe, rondgaande groeven versierd is. Scheede en mondstuk bestaan uit twee donkerbruine planken, die worden bijeengehouden door zes ringen van messing, welke tevens dienen tot bevestiging van smalle strooken messing langs voor- en rugzijde. Om het mondstuk, dat naar boven toe smaller wordt en een uitgeschulpten rand heeft, een messingen ring met oog. Op het mondstuk aan eene zijde een cylindervormig uitsteeksel waarin een paar gaatjes, die tot doorlating zouden kunnen dienen van een koord, dat amuletten kan bevestigen. **N. N.**

Afmetingen als voren: v. h. lemmet 48,5, 4,3, 2,5; v. d. greep 14,5, 2,6, 2,3; v. d. scheede 49,7, 5,4,4 cM.

718/20. Als boven, lemmet als 718/18, maar iets korter; donkerbruine greep als voren, horens en kleine, van groefjes voorziene, wijduitstaande ooren, ieder op een rugvormig bandje; de uiteinden van de lippen niet verbonden; nabij het ondereinde aan weerszijden een plat, halfrond uitsteeksel. De onderzijde van de greep ovaal, met drie dwarskerven ter aanduiding van mondspleet en tandrijen. Geen steelring. Scheede van lichtgeel hout, bestaande uit twee planken, die door vijf vischgraatvormig gevlochten rotanbanden worden bijeengehouden. Het afzonderlijke houten mondstuk heeft aan het boveneinde eene vaasvormige verbreeding, daaronder een verdikten rand, tusschen deze beide eene omwoeling van rood katoen. **N. N.**

Afmetingen als voren: v. h. lemmet 40,5, 4,1, 2,4; v. d. greep 13, 2,8, 2,3; v. d. scheede 43,5, 5,8, 7,2 cM.

718/19. Als boven, lemmet als 1239/306, maar iets korter; de donkerbruine greep zeer gestileerd, in doorsnede over een deel tienhoekig en verder eenigszins tot een dierenkop vervormd; de ooren door kleine nokjes aangegeven, de uitgestoken tong is herkenbaar; de uiteinden der lippen zijn tot, van langsgroeven voorziene, cylinders vervormd. De vlakken van het tienhoekig gedeelte van de greep zijn van, in verschillende richtingen loopende, schuine en elkaar kruisende streepjes voorzien, aan de onderzijde besloten door een rondgaand bandje; de vlakken van de greep zijn daaronder effen en eindigen in een uitgeschulpten rand. Aan weerszijden van de greep loopen nog een drietal groeven, den buitenomtrek volgende. De onderzijde van de greep vertoont eene, met dwarskerven versierde ruit, waarboven en waaronder cirkels. Steelring van messing, vermoedelijk een onderdeel van een kijker. De donkerbruine scheede met het mondstuk uit twee planken gesneden, die door vier vischgraatvormig gevlochten rotanringen (waarvan de bovenste zwart en geel) worden bijeengehouden. Het mondstuk heeft twee verhoogde banden, waartusschen eene omwoeling van rood en rose katoen. Draagband van wit katoen. **N.N.**

Afmetingen als voren: v. h. lemmet 43, 3,4, 2,4; v. d. greep 13,5, 2,7, 2,4; v. d. scheede 48, 4,8, 3,7 cM.

Type 5.

970/24. Zwaard[1]), lemmet als 718/18 maar langer en smaller; de bruinhouten greep komt in den vorm geheel met het aangegeven type (zie afb. blz. 39) overeen, is voor een

1) Vergl. RAAP, *Nias*, Abb. 19.

deel achthoekig, welk deel door een rondgaand bandje besloten wordt; ooren, oogen en neus worden door driehoekige uitsteeksels voorgesteld; tusschen de gesloten lippen de punt van eene uitgestoken tong; om de voorzijde van den muil een verhoogd bandje. Op den kop een dierenfiguurtje (?), met duidelijk aangegeven kop, uit welks muil een staafje, loopende naar laatstgenoemd bandje te voorschijn komt; van de beide gebogen armen één aan het hoofd en één naar voren gericht; een gespleten, aan weerszijden naar buiten gekrulde staart.

[Volgens MODIGLIANI verbeeldt, naar Niassche voorstelling, dit figuurtje een boozen geest (*bechu* [1])].

Het achthoekige gedeelte van de greep is door elf langsbanden in vakken verdeeld, welke met schuine strepen zijn opgevuld; dergelijke strepen ook op het onderliggende bandje. De onderzijde van de greep vertoont een over de lippen loopenden, weinig verheven rug. Messingen steelring als 718/17. De scheede met het mondstuk uit twee donkerbruine planken gesneden, welke door dertien messingen banden worden bijeengehouden; de bovenste dier banden, welke van een oogje voorzien is, loopt over een eenigszins verbreed gedeelte van het mondstuk, dat zich naar de monding toe vernauwt en daaronder uitgeschulpt is. **Z. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 52,5, 4,3, 2,1; van de greep 14,4, 2,7, 2,4; van de scheede 54,3, 5,5, 4,6 cM.

1236/2. Zwaard, lemmet als boven, maar korter; greep als boven, maar korter en donkerbruin; onder de ooren twee krullen gevormd als hoornen des overvloeds en met streepjes opgevuld; de oogen zijn aangegeven door kleine,ovale, concentrisch gegroefde verhoogingen; de neus langer; de „*bechu*" wijst met beide armen naar voren; de lippen eenigszins geopend. De greep zonder groeven op het achthoekige gedeelte. Onderzijde van de greep en steelring als boven. De scheede als boven, door vischgraatvormig gevlochten rotanringen bijeengehouden; afzonderlijk mondstuk, aan de onderzijde met een rondgaanden, met rechte en zigzaggroeven versierden band, naar boven smaller wordend, aan eene zijde met verschillende stervormige ingegrifte versieringen en aan de andere van een cylindervormig uitsteeksel voorzien [2]). **Z. N.?**

Afmetingen als voren: van het lemmet 49, 4,1, 2,3; van de greep 13,5, 2,8, 2,4; van de scheede 52,5, 5, 5,2 cM.

970/25. Als boven, lemmet als 730/24, maar langer en breeder; geelhouten greep als voren; op de ooren verschillende, den omtrek volgende groeven; in stede van een hoorn des overvloeds, onder de ooren drie evenwijdige, gebogen groeven. Het bandje om den bek heeft aan weerszijden twee tegen den kop aanliggende cirkelvormige krullen; de neus niet voorgesteld, de oogen liggen aan de onderzijde van genoemd bandje en zien rechtuit; de „*bechu*" heeft een arm naar voren gebogen en omvat met den andere het uit den bek te voorschijn komende staafje. Steelring als voren; scheede als voren, van lichtgeel hout met veertien rotanbanden; het mondstuk heeft geen versierd bandje, maar draagt om het cylindervormig uitsteeksel een opengewerkten bal, volgens het „drie richtingssysteem" van groepen van drie rotanreepen gevlochten. Een eenvoudig touwtje als draagband. **Z. N.?**

Afmetingen als voren: van het lemmet 51, 4,1, 2,4; van de greep 13,8, 2,6, 2,4; van de scheede 52,8, 5, 4,3 cM.

300/476. Als boven, lemmet en greep als boven; op en onder de gekrulde ooren, verschillende kromme en krulvormige groeven; neus en tong in het geheel niet, oogen onduidelijk aangegeven. De lippen plat. De „*bechu*" steekt beide armen naar voren; het uit diens bek komende staafje verbreedt zich tot het om den muil liggende bandje. De steelring als voren, heeft tusschen de rondgaande groeven eene rij oogjes. De uit twee zwarte planken bestaande scheede wordt door veertien messingen banden bijeengehouden; langs vóór- en rugzijde, smalle messingen platen. Het zwarthouten, afzonderlijke mondstuk heeft aan de onderzijde een rondgaand bandje, nabij het smaller toeloopende boveneinde twee uitsteeksels; met rotanreepen is aan het mondstuk vastgebonden eene

1) MODIGLIANI, *N.*, 249, waar ook eene nadere verklaring voor het voorkomen op zwaardgrepen van dezen „*bechu*" gegeven wordt. Zie ook HEIN, *Schwertgr.*, 350. — SUNDERMANN, *Wb.* *bechoe* = Geist, böser Geist, Gespenst.

2) Zie bij 718/17.

lusvormig gevlochten, kogelvormige rotanmand, waaromheen met behulp van reepen verschillend gekleurd katoen zijn vastgehecht: twee krokodillentanden, een stuk steen (?), een zeer ruw gesneden houten menschelijk beeldje, en een vorkvormig stukje hout, hetwelk vermoedelijk ook eene menschelijke figuur moet voorstellen. **Z. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 52,5, 4,2, 2,5; van de greep 12,5, 2,8, 2,4; van de scheede 54, 5,3, 5,1 cM.

Type 6.

1239/307. Zwaard [1]), lemmet als 718/15, de donkerbruin houten greep vertoont een dierenkop met slagtanden en uitgestoken tong, geheel overeenkomstig het aangegeven type (zie afb. blz. 39); ooren zijn voorgesteld door kromme uitsteeksels, neus beschadigd; oogen, door ovale verhoogingen aangeduid, zijn naar boven gericht en met stukjes messing belegd; boven de oogen een rondgaand bandje, met aan weerszijden platte krulvormige versieringen. Onder de ooren eene dergelijke versiering. De „*bechu*" als bij type 5, steekt de gekromde armen vooruit. De onderzijde van de greep vertoont den geopenden muil met slagtanden en tong; op elk der lippen nokvormige verhoogingen (tanden?) en om de bovenlip, twee elkaar in den muil ontmoetende platte banden. Om het ronde gedeelte van de greep, twee platte messingen bandjes. Steelring als bij type 5. De bruinhouten scheede met het mondstuk uit twee planken gesneden, heeft aan de onderzijde een, met eene ingeprikte zigzaglijn van punten versierden, messingen band, daarboven eene breede omwoeling van gespleten rotan en negen, onregelmatig verdeelde vischgraatvormig gevlochten rotanbanden. Het mondstuk heeft aan de onderzijde eene bandvormige verdikking, boven, ter weerszijden een uitsteeksel en een uitgeschulpten bovenrand. Als draagsnoer een touw van plantenvezels. **Z. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 46, 4,5, 2,4; van de greep 15, 2,8, 2,7; van de scheede 50, 5, 4,7 cM.

695/7. Als boven, lemmet en greep als voren, het eerste echter breeder en langer; de laatste vertoont onder de ooren in plaats van krullen, met streepjes opgevulde hoornen des overvloeds; de oogen minder nauwkeurig en niet met messing belegd; neus duidelijk zichtbaar; de handen van den „*bechu*" omvatten het uit zijn mond te voorschijn komend staafje; het daaraan verbonden bandje voor een deel met streepjes versierd; eene dergelijke versiering komt voor op de onderste gedeelten van de slagtanden, op de bandjes om de bovenlip en op het achthoekige gedeelte van de greep, waar de streepjes door vlakke bandjes gescheiden zijn. Aan de onderzijde van de greep vertoont zich de tong onduidelijk tusschen twee zeer duidelijk door dwarsstreepjes aangegeven rijen tanden. Steelring en scheede als boven; de laatste van donkerbruin hout, door elf messingen ringen bijeengehouden. Aan het mondstuk, aan eene zijde, een met messing bekleede houten cylinder, waaraan met behulp van koperdraad is vastgebonden een opengewerkte, lusvormig gevlochten bal van rotan. Door dien bal steekt een koperen buisje en buitenop is vastgebonden een rosetvormige glazen knop [2]). Als gordelhaak een gebogen stuk messingdraad,dat met behulp van een ∞-vormig stukje van datzelfde materiaal en een houtschroefje verbonden is aan den bovensten, het mondstuk omvattenden, messingen band. **Z. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 51, 5,2, 2,6; van de greep 14,5, 2,8, 2,7; van de scheede 53,5, 6, 5 cM.

273/2. Als boven, lemmet en greep als voren; de „ooren" van de laatste zijn naar onderen krulvormig uitgewerkt; onder die ooren alleen twee schuine groeven; oogen duidelijk aangegeven door concentrisch gegroefde verhoogingen, twee neusvleugels; de „*bechu*" met zijwaarts uitgestrekte, op de ooren rustende armen. Onderzijde van de greep met goed aangegeven, uitgestoken spitse tong tusschen zeer goed gevormde rijen vierkante tanden; langs de randen en over het midden van de lippen smalle opstaande randjes. Geene versiering met groeven. Steelring en scheede als voren; de laatste met 9 messingen banden. De cylinder aan het mondstuk zonder bekleeding van messing; de rotanbal, die met rotanreepen om het mondstuk is bevestigd bevat een gesneden (?) staafje en een paar lappen; aan de buitenzijde zijn aangebonden drie tijgernagels, vier kroko-

1) Zie ook Raap, *Nias*, Abb. 25 en 26.

2) Vergl. Raap, *Nias*, 172 en Abb. 20.

dillentanden [1]) en een tand van een varken (?). De messingen draaghaak is onder het mondstuk bevestigd aan een smallen ring van hetzelfde metaal. **Z. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 52,2, 4,8, 2,5; van de greep 14, 3, 2,7; van de scheede 54, 5,8, 4,9 cM.

460/12. Zwaard, lemmet en greep als boven; de laatste lichtbruin, met beschadigden neus. De „*bechu*" als boven, zonder uit den mond voortkomend staafje; de band achter de oogen eindigt op den kop in eene krul. Om de ooren een gebogen bandje, dat onder de ooren eene krul heeft en tegen de staarten van den „*bechu*" eindigt. Onderzijde van de greep als voren, vertoont alleen aan de onderlip eene rij tanden en is aan de bovenzijde beschadigd. Geen randen langs of over de lippen. Steelring smaller dan bij 273/2, met slechts enkele rondgaande groeven. Scheede als voren, wordt door vijftien visch-graatvormig gevlochten rotanbanden bijeengehouden, zonder cylindervormig uitsteeksel, rotanbal of gordelhaak. **Z. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 50,6, 5,1, 2,6; van de greep 13,6, 2,9, 2,5; van de scheede 55, 7,5, 5 cM.

370/3075 [2]). Als boven (*telagoe*) maar lemmet veel langer, de greep als 695/7 maar veel grooter, de oogen duidelijker aangeven; de „*bechu*" steekt de armen naar voren uit, geen versiering van streepjes op het achtkantig gedeelte van de greep, de banden achter de oogen en de bovenlip. Onderzijde van de greep met duidelijk zichtbare tong tusschen twee rijen tanden. Steelring als bij 695/7. Scheede als 460/12, maar lichter van kleur, en met 28, gedeeltelijk tot groepen van twee, vereenigde rotanbanden. Om het mondstuk eene omwoeling van rotanreepen en plantaardig koord. **Z. N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 78,5, 4,4, 2,7; van de greep 18, 3, 2,6; van de scheede 82, 5,3, 2,7 cM.

1126/4. Als boven, lemmet en greep als voren, het eerste echter veel korter, van de laatste de ooren aan de ondereinden tot spiralen gefatsoeneerd, welke naar boven verlengd zijn en grijpen om krullen, die als den gespleten staart van den ontbrekenden „*bechu*" te beschouwen zijn; in plaats van dezen eene kleine krul. Onder de ooren een doorloopend bandje. Met uitzondering van het achthoekige gedeelte, van den grooten neus en de onderzijde is de greep met streepjes bedekt. Het achthoekig gedeelte van de greep heeft twee rondgaande, met onregelmatig verdeelde punten voorziene, ringen van messing. Aan de onderzijde van de greep duidelijk zichtbare tong tusschen twee rijen tanden; onder een dezer rijen, twee guirlande vormige, van langstrepen voorziene, verhoogingen. In het midden van de lippen een kleine langsrug. Steelring klein en effen. Scheede als voren, maar veel korter, met rugvormige, rondgaande verhooging onder het mondstuk; draagsnoer van een stukje groen katoenen band; met behulp van rotanreepen is aan de scheede bevestigd een rotanbal als bij 695/7, waaraan met vezeltouw zijn gebonden: vijf beeldjes in zittende houding, waarvan drie met een plat, een zonder en een met een vleugelvormig hoofddeksel, de laatste zonder, de anderen met een kinbaard; vier dier beeldjes hebben de gebalde vuisten op de knieën, een houdt met de handen de vleugels zijner hoofdbedekking vast; verder twee beeldjes, waarvan het alleen het, op een spits toeloopend, uit een blokje bestaande voetstuk, rustende hoofd is aangegeven; ten derde: één (beschadigd) beeldje voorstellende eene hagedis met omgebogen staart, waarachter een menschelijke arm en een (afgebroken) menschelijk hoofd, en ten slotte vijf houten staafjes, waarvan er vier door rondgaande, een door spiraalvormige diepe groeven verdeeld zijn.

Afmetingen als voren: van het lemmet 45, 4, 2,3; van de greep 15,5, 2,9, 2,5; van de scheede 48, 5,5, 8 cM.

16/70. Als boven, lemmet als 695/7, de lichtgele, houten greep gedeeltelijk zwart gemaakt, overigens als 695/7 maar veel grooter. De ooren driehoekig en met streepjes op de voorzijde versierd; de band achter de oogen krulvormig uitgewerkt. De „*bechu*" ontbreekt en is vervangen door een viertal door overliggende staafjes tot paren vereenigde hoorntjes. De onderzijde van de greep als 695/7 maar veel grooter. Op de

1) Vergl. Raap, *Nias*, abb. 20.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. no. 41/6. Volgens dezen Cat. alleen voor vorsten en koppensnellers.

lippen alleen in het midden eene flauwe rugvormige verhooging. Steelring van ijzer. Scheede, als boven, met 25 rotanbanden. Aan het mondstuk is met verschillend gekleurde lappen vastgebonden een zwart houten, goed afgewerkt, in zittende houding voorgesteld beeldje [1]), met krulvormige uitsteeksels aan het, van een langen kinbaard voorziene hoofd; de handen omklemmen de punten van den zetel; overmatig groot mannelijk schaamdeel. Aan het mondstuk verder nog een kwast van veelkleurige lappen katoen. **Z.N.**

Afmetingen als voren: van het lemmet 49,8, 4,7, 2,6; van de greep 20,5, 3,1, 2,6; van de scheede 52,5, 6, 5,6 cM.

Zwaarden tot geen der vorige typen behoorende.

1239/310 [2]). Zwaard, lemmet als van 718/15 maar langer en veel breeder. Het uit hoorn gesneden gevest vertoont een dierenkop met duidelijk aangegeven ooren en oogen, achter de eerste een driehoekig, in een krul eindigend uitsteeksel. In den geopenden muil, waarvan de bovenlip ver oversteekt, tanden. Boven om den kop een uit driehoeken samengesteld, als kroon gefatsoeneerd hoofdsieraad. Steelring als 718/17 maar grover. Geene scheede. — De greep vermoedelijk afkomstig van Java [3]), en op Nias van lemmet en steelring voorzien.

Afmetingen als voren: van het lemmet 46,8, 6,4, 2; van de greep 14, 2,6, 2,6 cM.

Zie pl. V, fig. 3.

370/3072 [4]). Als voren (*boeloe sewa* [5]), lemmet als van 1239/306, de messingen greep in doorsnede ovaal [6]), heeft aan de bovenzijde een over de greep reikend driehoekigen aan weerszijden een knopvormig uitsteeksel; de onderzijde van de greep komvormig. Nabij de bovenzijde van de greep aan weerszijden verschillende ingegrifte rijen kringetjes, waartusschen met streepjes opgevulde driehoeken; boven den komvormigen knop twee dergelijke rijen kringen; eene soortgelijke versiering op de onderzijde van den, door de greep heenstekenden ronden doorn. De eenigszins kromme, uit twee planken vervaardigde scheede, wordt door vijf groepen van twee, drie of vijf vischgraatvormig gevlochten rotanringen bijeengehouden. Het afzonderlijke, lichtgele, mondstuk heeft aan weerszijden een klein, van groeven voorzien, doorboord, schoenvormig uitsteeksel en nabij de monding, door rondloopende ruggen gevormde krullen, verbonden door een verhoogden band.

Afmetingen als voren: van het lemmet 44,8, 3,2, 2,2; van de greep 12,5, 2,4, 1,8; van de scheede 48,5, 4,5, 11 cM.

924/68 [7]). Als voren, lemmet effen, recht, de rug recht en naar voren smaller wordend, snede flauw convex, over de geheele lengte geslepen, de punt afgerond. De bruinhouten greep, in hoofdzaak driehoekig in doorsnede, heeft nabij het lemmet eene rondgaande zeshoekige verdikking en aan de onderzijde een tongvormig uitsteeksel, dat aan een rugje verbonden is. Een dergelijke rug over de rugzijde van de greep, die nog eenige langsgroeven vertoont, welke teniet loopen bij het puntig ondereinde. De geelhouten scheede als bij 16/70, doch met vier groepen van drie of vier rotanbanden. Aan het mondstuk zijn met katoenen lappen en plantaardige draden vastgebonden drie ruw bewerkte beeldjes en drie bamboe kokertjes, — waarvan twee met

---

1) Modigliani, *N.* fig. 190. — Zie ook Modigliani, *N.* fig. 47. — von Rosenberg, *Arch.*, 174, fig. 3 en von Rosenberg, *Nias*, 115.

2) Fischer, *Nias*, pl. VII, afb. 6. — Zie *Verslag* R. E. M. 1899/1900, pl. IV, fig. 6.

3) Hein, *Schwertgr.*, 342, fig. 63.

4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n0. 41/*a*.

5) Volgens Thomas, *Wbk.*, *boeloe* = Mal. *daoen* = blad; *sewa* = Mal. *sewah ketjil* = een soort mesje. — Klinkert, *Wbk.* geeft *siwah* = *siwar* = een kromme dolk.

6) Grepen als deze, maar zonder versiering komen voor in de verzameling uit de Bataklanden van 's R. E. M.

7) Fischer, *Nias*, pl. VII, fig. 7 en 7*a*.

doorboorde stoppen gesloten. — De herkomst van dit wapen is onzeker; de scheede behoort blijkbaar op Nias thuis [1]).

Afmetingen als voren: van het lemmet 34,8, 3,6, 2,1; van de greep 15,5, 2,9, 2,5; van de scheede 46,5, 5,2, 5 cM.

Zie pl. V, fig. 4.

1452/1. Zwaard, effen, recht lemmet, rechte rug, bijna overal even dik, gaat aan de voorzijde met een convexen boog over naar de punt; snede, zeer flauw convex, bijna over de geheele lengte scherp. Greep van roodbruin palmhout, in doorsnede rond met platten kant, knievormig gebogen, naar achteren verbreed en aan de achterzijde hakvormig uitgesneden. De steelring bestaat uit een belegsel van zink (?) ook over het vooreinde van de greep voortgezet en voorzien van eene rondgaande groef. Geen scheede. — Volgens een aanhangend etiket: „Sword, *South Nias*"; de afkomst is echter onzeker.

Afmetingen als voren: van het lemmet 40,5, 5, 2,5; van de greep 15,5, 3, 2,5 cM.

1452/2. Als boven, geheel gelijk aan 1452/1 doch het lemmet langer en smaller; greep zwart en zonder steelring; in stede daarvan nabij het lemmet twee rijen onduidelijke, ingesneden driehoeken. Geen scheede. — Etiket als voren.

Afmetingen als voren: van het lemmet 43,9 3,7, 2,6; van de greep 12,5, 3, 2,2 cM.

b. Dolken.

718/22 [2]). Dolk [3]), effen, recht lemmet, rechte rug, naar voren smaller; de bijna rechte snede, over de geheele lengte scherp, eindigt in eene spitse punt. De beenen greep, in doorsnede rond, het ondereinde knopvormig omgebogen en ruitvormig bewerkt. Steelring van messing. De lichtgele, houten scheede bestaat uit twee stukken, die door drie gevlochten rotan bandjes worden bijeengehouden. Het afzonderlijke mondstuk heeft ter weerszijden uitsteeksels, aan eene zijde haakvormig, aan de andere zijde vlagvormig; onder langs den bovenrand eene diepe groef.

L. van het lemmet 16,4, br. van het lemmet gemiddeld 1,3; l. van de greep 8,7, dm. van het ronde gedeelte 1,6; l. van de scheede 20, br. aan het ondereinde 1,9, br. van het mondstuk 9,2 cM.

718/24. Als boven, lemmet minder spits, breeder en langer, een deel van de snede ongeslepen; greep van bruin hout, rond, naar het achtereinde omgebogen en daar bewerkt als een gapenden, gevulden muil. Onder den messingen steelring een ringetje van messing met twee rondgaande rechte, en eene zigzaglijn van ingeprikte punten versierd. De scheede, als voren, van lichtbruin hout, bijeengehouden door vier groepen van twee of drie vischgraatvormig gevlochten rotanbanden; het ondereinde eenigszins omgebogen. Het afzonderlijke mondstuk, dat aan de onderzijde eene rondgaande met langs- en kruisgroeven versierde verdikking heeft, vertoont aan eene zijde een vlagvormig uitsteeksel, waarover een in een cirkel eindigend smal opgelegde bandje: aan de andere zijde zijn in een oogje, met behulp van messingringetjes, een liervormig gebogen stuk messingdraad en eenige kettinkjes van hetzelfde metaal, een zestal messingen haartangetjes [4]) opgehangen.

Afmetingen als voren: van het lemmet 21,2, 1,4; van de greep 9,2, 1,7,; van de scheede 22,2 2,3, 9 cM.

718/23. Als boven [5]), het lemmet echter smaller; rug dik; de snede heeft bij de greep een puntig uitsteeksel; greep van bruin hout, rond, naar onderen in den vorm van een hertenpoot verdikt; dwars over het ondervlak loopt een van een kerfje voorzien ruggetje; op de greep een, met rondgaande groeven en schuine streepjes versierde messingen band, tusschen twee tinnen ringen, waarvan één getand. Steelring van

1) De scheede is ongeveer 12 cM. langer dan het lemmet van het wapen, dat zeer ruim in de scheede past. Er is alle grond aan te nemen dat de laatste niet voor het daarin gestoken mes vervaardigd is.

2) Volgens den inzender worden dolken van dit soort als sieraad gedragen.

3) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 55 *g*.

4) Verg. Modigliani, *N.*, 144, fig. 4, en Groep I *b*, n⁰. 370/3062.

5) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 55 *h* en *e*.

messing. Scheede lichtgeel; de beide helften aan de onderzijde door een gevlochten rotanring bijeengehouden en geheel met messingdraad omwoeld. Het afzonderlijke, beenen mondstuk heeft aan de eene zijde eene schoenvormige, doorboorde verhooging en is aan de andere zijde vlagvormig verlengd; het einde van dit verlengstuk bestaat uit twee ringen van hoorn, waartusschen een ring van been. Tusschen scheede en mondstuk evenzoo een hoornen ring.

Afm. als voren: van het lemmet 18,9, 1,1; van de greep 8,1, 1,7; van de scheede 21,3, 1,8, 9 cM.

718/25 [1]). Dolk, lemmet in vorm gelijk aan dat van 1239/306 (blz. 41) maar veel kleiner; greep met messing bekleed, achtkantig, naar achteren gebogen en knopvormig bewerkt [2]); om de greep een rondgaande rug met schuine streepjes versierd; daaronder eene reeks ingegrifte, met streepjes gevulde en door een oogje gekroonde driehoeken. Scheede geheel met geel koperdraad omwoeld, behalve het laarsvormig ondereinde, dat met een opengewerkt ornament van tin, hetwelk hoofdzakelijk een varenbladornament vertoont, belegd is. Afzonderlijk, bruinhouten mondstuk, met een, met eene dubbele rij tanden versierden band, aan eene zijde een knopvormig- aan de andere een vlagvormig uitsteeksel, waaronder eene diepe groef. Onder het knopvormig uitsteeksel een messingen draagkettinkje.

Afmetingen als voren: van het lemmet 28,6, 2,2; van de greep 10, 1,9; van de scheede 30,8, 3,4, 14,7 cM.

1239/311. Als voren, lemmet als 718/22 maar langer en breeder; greep met messing bekleed, in doorsnede langwerpig rond, naar achteren omgebogen en bewerkt tot een opengesperden slangenmuil [3]). Langs de lippen van den muil eene versiering van ingegrifte streepjes en oogjes. Nabij het lemmet heeft de greep een verhoogd ruggetje en daaronder een kelkvormigen ring, beide met streepjes en oogjes versierd en waaronder, op de greep, eene rij met streepjes gevulde driehoeken is gegrift. Scheede donkerbruin, met elkaar kruisende schuine en dwarslijnen versierd; de beide helften van boven schuin afgesneden, bijeen gehouden door houten pennetjes en een driehoekigen schoen van bladkoper.

Afmetingen als voren: van het lemmet 23, 2; van de greep 9,2, 1,2—1,6; van de scheede 24, 2,3, 2,5 cM.

1239/312. Als voren, effen, recht lemmet, rug recht, dik en naar voren smaller wordend, snede flauw concaaf en met een convexen boog naar de punt loopend; het onderste deel van de overigens scherpe snede is dik en rechthoekig uitgekeept; eene tweede inkeping zoowel aan de zijde van den rug als van de snede komt voor nabij de greep; deze is van been en in doorsnede rond, wordt naar het opwaarts gebogen einde toe dunner en vertoont daar de ruwe nabootsing van een geopenden bek met eene platte, met ingesneden krullen versierde opvulling. Steelring van bladkoper. Scheede als voren, heeft als versiering dwarsstrepen en tot ruiten en driehoeken vereenigde gebogen lijnen.

Afmetingen als voren: van het lemmet 19,5, 2; van de greep 13,8, 1,3—1,9; van de scheede 22,5, 2, 4 cM.

1050/4. Als boven [4]) (Mal. *badik*), recht, goed gedamasceerd lemmet; breede rug, snede over de geheele lengte scherp en met spitse punt. Greep van licht geelbruin, gevlamd en gepolijst hout, in doorsnede plat rond, naar achteren sterk gebogen en eenigszins reepootvormig bewerkt. Scheede met uitzondering van het ovale, knopvormige ondereinde en van het vlagvormig verlengde mondstuk, welke beide van hetzelfde materiaal als de greep zijn vervaardigd, uit een stuk donker zwartbruin hout gesneden. Het verlengde mondstuk eindigt in eene breede, haakvormige punt, heeft langs den bovenrand verschillende inkervingen, terwijl de onderrand een rond, met eene dwarskerf voorzien uitsteeksel vertoont, aan de scheede met een concaven boog verbonden.

Verwante vormen komen in 's R. E. M. met de aanwijzing *Palembang* of *Ben-*

1) Zie noot [1]) bij 718/22.
2) Verg. Modigliani, *N.* fig. 55 *e*.
3) Voor de greep verg. Modigliani, *N.* fig. 55 *f*.
4) Eene beschrijving van dezen dolk komt voor in: J. D. E. Schmeltz, *Indonesische Prunkwaffen*, *I. A. f. E.* Bd. III, blz. 94 onder n°. 20, eene afbeelding in Fischer, *Nias*, pl. VII, fig. 4 en 4 *a*.

koelen voor. De, in alle opzichten van den op *Nias* gebruikelijken, afwijkende vorm wijst op een van elders ingevoerd wapen.

Afmetingen als voren: van het lemmet 17,4, 1,9; van de greep 6,7, 1,4—2,5; van de scheede 18,8, 3,8, 10,5 cM.

Zie plaat V, fig. 5.

3. Slingers.

1239/303. Slinger[1]), van buffelleer, langwerpig vierkant met afgeronde hoeken; op de voorzijde langs den aan de, lange zijden getanden rand, eene dubbele rij uitgesneden driehoekjes; op het midden drie ingekraste cirkels, waarvan de beide grootste boven de derde gesteld en evenzoo door driehoekjes omgeven zijn; deze cirkels zouden een menschengezicht kunnen voorstellen. Nabij een der korte zijden zijn vier gaatjes; door twee daarvan is een plantaardig koord getrokken, nabij de andere is op de buitenzijde een smal, hakvormig uitgekeept stukje hout vastgebonden.

L. 30, br. 13 cM.

4. Vuurwapens[2]).

1002/112. Patroontasch[3]) (*taloe'i nacho wana*[4]), zwart lederen gordelriem met messingen gesp, waaraan met behulp van vlechtwerk van rotan zijn vastgebonden:

1002/112.

a. eene rij, van geel leder vervaardigde kokers, waarin passen vijf, met zwarte kegelvormige stoppen gesloten bamboe kruitkokertjes;

b. eene langwerpig vierkante, zwart lederen patroontasch met overslaand deksel, dat met behulp van een haakvormig omgebogen, aan den bodem vastgenaaid stukje leder en een als knoop dienend muntstukje (dubbeltje) gesloten kan worden.

In de patroontasch bevinden zich verschillende proppen kokosvezels, drie gegoten tinnen kogels, een ijzeren staafje[5]), waaraan aan weerszijden een, op een dierenkop[6]) gelijkend aangegoten tinnen figuurtje (zie bovenstaande afbeelding), en eindelijk een afzonderlijk, dergelijk tinnen figuurtje. **Z. N.**

L. van den riem 93, br. id. 3,1; l. van de tasch 12, br. 4, h. 8 cM.

5. Schilden[7]).

718/28. Schild[8]), van donkergekleurd hout, van langwerpigen vorm, beide lange

---

1) Naar de opgave van den verzamelaar afkomstig „uit de benting van *Lulliwouw*, (?) *Zuid Nias*. Expeditie 1863." Hoe de slinger gebruikt wordt is uit den vorm, die, evenals het materiaal, merkwaardig veel overeenkomst heeft met de buikplaat 1002/124, waarmee de Niassers ten strijde trekken, niet op te maken. Zie ook FISCHER, *Nias*, 92.

2) Omtrent vuurwapens op Nias zie MODIGLIANI, *N.*, 236 en fig. 1. — VON ROSENBERG, *Nias*, 52.

3) Naar opgave van den inzender; beter ware „gordel."

4) Volgens THOMAS, *Wbk.*, *taloe'i* = gordel, *acho* = kruit, *fana* = geweer. — SUNDERMANN, *Wb.* *acho wana* = Schiesspulver.

5) In den *C. B. G.* 2e supplement komt onder n0. 8114 voor: „ijzeren staafje met tinnen versierselen aan de uiteinden. Doel onbekend"; waarschijnlijk een voorwerp gelijk aan het hier bedoelde. De inzender vermeldt alleen: „patroontasch met kogels." — Zie ook FISCHER, *Nias*, 93 en Abb. 15.

6) Komt zeer veel overeen met den kop van de „*bechu's*" op de zwaardgrepen.

7) Omtrent schilden van *Nias*, zie Pl. I en VON ROSENBERG, *Nias*, 96. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 164. — MODIGLIANI, *N.*, 230 vlgg, Pl. VIII, XXI, XXII, XXIV en MODIGLIANI, *Les boucliers des Nias*, *I. A. f. E* Bd. II, 214 vlgg. — FEHR, 38, 39, 41. — LETT I, 25, 56, 94, IV 30, 62, fig. 2. — THOMAS, *Drei Jahre in Süd Nias*, 5. — RATZEL, I, 386. — Over schilden in het algemeen zie J. G. WOOD, *Man and his Handwork*, Chapter XX.

8) Als inl. naam wordt opgegeven door den inzender *baluse*, door MODIGLIANI, voor dit soort schilden *dagne*, door VON ROSENBERG *range*. — THOMAS, *Wbk.*, geeft *dange* = Mal. *parisai besar* = groot schild. — SUNDERMANN, *Wb. baloese* = Schild (klein), *dange* = Schild (gross).

zijkanten recht, de smalle dakvormig; buitenzijde convex, binnenzijde concaaf met een smal rugje over het midden. Langs ieder der lange zijden een houten lat met dwars over het schild loopende, zeer smalle strookjes hout en gevlochten rotanbanden, aan dit laatste bevestigd. Bijna de geheele buitenzijde met boombast [1]) bekleed, vastgebonden met touw en plantenvezels. Over de achterzijde van het schild, uit hetzelfde hout gesneden, loopen in de lengte, twee getande ruggen; op de uiteinden dier ruggen zijn met gevlochten rotanbanden vastgebonden twee gebogen stukken hout, waarvan het middelste deel tot handvat, en de beide uiteinden snavelvormig zijn bewerkt [2]).

Volgens den schenker geraakt deze vorm tegenwoordig meer en meer in onbruik en wordt alleen nog op **N. N.** aangetroffen.

L. 154,5, br. 38,5 cM.

1002/192. Schild [3]), veel grover bewerkt, in vorm als boven, de uiteinden meer afgerond. Buitenkleeding van (petroleum) blik; nabij het boveneinde zijn daarop met witte verf drie kringen geschilderd, waarschijnlijk voorstelling van een menschelijk gelaat. Evenwijdig aan de buitenranden over twee derden van de hoogte zijn op regelmatige afstanden kwastjes van *areng*-vezels vastgebonden; eene aaneengesloten rij van dergelijke, maar langere kwastjes is vastgebonden dwars over het schild bij den bovenrand [4]). Handvat als boven. **N. N.**

L. 146, br. 38 cM.

1002/190 en 370/3081 [5]). Als boven (*baloese*), langwerpig rond; het eene einde vormt eene lange, platte punt, het andere gaat met twee schuine kanten in eene korte, eenigszins breed uitloopende punt over; boven de laatste is aan weerszijden het schild volgens eene flauw gebogen kromme lijn uitgesneden. Voorzijde met een hoogen, smallen middenrug; in het midden een ovale, bij 370/3081 ronde, hooge, afgeknot kegelvormige bol, aan de achterzijde met twee insnijdingen tot vorming van het handvat. Met behoud van een rand langs de buitenlijnen, is het achtervlak eenigszins uitgehold. Over voor- en achtervlak tal van rondgaande rotanbanden, op eenigen afstand van den omtrek door het schild heen gestoken [6]). De bol bij 370/3081 voorzien van eenige rondgaande groeven. 190 bruinrood, 3081 zwart. 1002/190: **N. N.**

1002/190: L. 130, gr. br. 32; 370/3081: l. 132, gr. br. 27,5 cM.

718/29. Als voren, dezelfde vorm, ruw bewerkt, eenigszins beschadigd. Zwart, de bol ovaal, de rug breeder dan bij de vorige. De uitholling aan de achterzijde weinig diep. — Volgens den schenker is deze vorm vrij algemeen over geheel Nias in gebruik.

L. 124, gr. br. 29,5 cM.

1002/189. Als voren [7]), vorm als boven, aan de eene zijde, nabij de korte punt aan weerszijden twee kleine nokken; de beide punten cirkelvormig in doorsnede, de korte heeft twee rondgaande groeven nabij het lichaam van het schild, en een hoedvormig bedekt uiteinde. De bol rond, de rug verbreedt zich naar de uiteinden. Kleur grauw. Rotanbanden als voren, op verschillende plaatsen vastgeknoopt. In den middenrug steken verschillende afgebroken stukken ijzer.

L. 125, gr. br. 25 cM.

---

1) Waarschijnlijk ter vervanging van de vroeger aanwezige bekleeding van buffelhuid; zie de aanteekening op blz. 216 van Bd. II, *I. A. f. E.*

2) Omtrent het gebruik dezer soort schilden zie Modigliani, *N.*, 233.

3) Naar opgave van den schenker is de inlandsche naam „*damge*" (*dange*? zie boven).

4) Verg. Modigliani, *N.* fig. 39 links.

5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. nº. 41*j*.

6) Modigliani, („*Les boucliers des Nias*", 214) meent in den vorm van dit schild dien van een Pisangblad (*Musa*) te moeten zien. — Wilken, (*De hagedis*, enz., 491) meent aan een krokodil te moeten denken.

Uit de afbeelding op eene fluit (Inv. nº. 1002/195 zie onder Groep X) voorkomende, blijkt, dat bij het gebruik dit schild in de linkerhand, en met de lange punt naar onderen wordt gehouden.

7) Modigliani, *N.* fig. 38*b*.

1002/191, 273/1, 360/5545 en 5546. Schilden, vorm als 1002/190, de punten in doorsnede halfrond, bij 5546 bijna cirkelrond; de korte punt van 273/1 heeft drie ringetjes van messing [1]). De bol rond. Zoowel de voorzijde als de achterzijde zijn met behoud van een rand langs den omtrek eenigszins afgenomen; de rotanbanden loopen, behalve bij het handvat, om de buitenranden van het schild heen en zijn bij 1002/191 en 273/1 veel fijner dan bij de beide andere. 1002/191 roodbruin, de andere donkerroodbruin. Voorzijde van 5546 met eenige zwarte dwarsstrepen, nabij de kleine punt van 273/1 een paar onduidelijke krullen. Nabij een der uiteinden van 5545 drie tot een driehoek gegroepeerde stukjes paarlmoer. 1002/191: **Z. N.**

1002/191: L. 135, gr. br. 29,5; 273/1: l. 133, gr. br. 29; 360/5545: l. 130, gr. br. 33; 360/5546: l. 128, gr. br. 30 cM.

1126/1 [2]). Als voren, als 1002/191, maar steviger bewerkt; kleur donkerroodbruin; de bol met een schuinen rand afgesneden.

[Volgens een aan dit schild gehecht etiket luidt de inlandsche naam: *toelo toelo.*]

L. 138, gr. br. 35 cM.

6. Oorlogskleeding: helmen en krijgsmutsen, pantsers en oorlogsgewaden [3]).

a. Helmen.

1002/73. Helm [4]) (*takoela tefaō* [5]), van eenige met ijzeren haakjes aan elkaar gehechte stukken, zwart gemaakt plaatijzer [6]); bolvormig, met smallen rondgaanden ijzeren rand. Dwars over den bol kruiselings twee smalle strooken plaatijzer; voor het voorhoofd eene breedere strook, welke eindigt in bladvormige krullen en met een driehoekig uitsteeksel in het midden. Boven den rondgaanden rand, in het midden een ijzeren kokertje tot het plaatsen van helmversieringen. In den helm een rond kapje (*oefa oefa takoela* [7]), van diagonaal vlechtwerk van ongekleurde pandan-reepen. **Z. N.**

H. van den helm 11, dm. 16—19,5 cM.

1002/123 en 1018/101. Als boven, in vorm en samenstelling als voren, maar beter afgewerkt; bij 1018/101 is voor de samenvoeging der platen van ijzeren nagels gebruik gemaakt; de zich over den bol kruisende reepen hebben ter weerszijden regelmatig geplaatste, driehoekige, opstaande uitsteeksels. Het kapje ontbreekt. 1002/123: **Z. N.**

1002/123: H. 13,5, dm. 16—20,5; 1018/101: h. 13,5, dm. 18—19 cM.

1002/122. Als boven, als 1002/123; nabij elk der bladvormige krullen van den voorhoofdsband is door den onderrand eene lancetvormige versiering van plaatijzer heengestoken [8]); eene dergelijke versiering, maar langer en van eene vertakking van denzelfden vorm voorzien, bevindt zich aan de voorzijde, ter weerszijden van het kokertje, in daarvoor bestemde plaatijzeren passanten gestoken. **Z. N.**

H. 14, dm. 18—20,5 cM.

---

1) In verband met de mededeeling van MODIGLIANI, *N.*, 230 zou dit schild aan een hoofd toebehooren.

2) Serie 1126 don. JHR. A. P. C. VAN KARNEBEEK.

3) Zie WOOD, *Man and his handiwork*, Chapt. XXII en XXIII. — MODIGLIANI, *N.*, 225 vlgg., 582, Frontispiece en Taf. III, VIII en XXI. — VON ROSENBERG, *Nias*, 96, VON ROSENBERG, *Arch.*, 164. — RAAP, *Nias*, 174. — LETT II, 69, III, 83, IV, 30. — FEHR, 41.

4) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 31.

5) VON ROSENBERG, geeft *takoela lemaä*; nu is *lemaä* (verg. THOMAS, *Wbk.*) = Mal. *idjoek* = vijgetouw, *idjoe*, zoodat met *takoela lemaä* meer eene strijdmuts bedoeld wordt. MODIGLIANI en inzender geven *takoela tefaō* (*tefaō* volgens THOMAS, *Wbk.* = *toho* = Mal. *toembak* = lans). — SUNDERMANN, *Wb.*: *takoela* = Hut, Kappe, Mütze, Helm, Krone; *tefaō*, *tōfaō* = Eisen.

6) Volgens VON ROSENBERG, *Nias*, 96, zijn deze helmen van „overwalsch fabrikaat." — MODIGLIANI, *N.*, 226, zegt dat zij op het eiland zelve vervaardigd worden, vermoedelijk naar vroeger derwaarts gevoerde Chineesche of Japansche modellen.

7) Naar opgave van den inzender. — SUNDERMANN, *Wb. toefo* = Matte (Binsengeflechte).

8) Bladeren van den kokospalm voorstellende? — Verg. MODIGLIANI, *N.*, 226, fig. 32 en pl. III.

273/5. Helm, ruw bewerkt, materiaal als voren, met messingdraad aan elkaar gevoegd; rand breeder, helm meer kegelvormig, zonder kruisbanden over den bol; de voorhoofdsband is ruw bewerkt en bekleed met rood wollen stof, die over de bladvormige uitsteeksels heen hangt. In het kokertje aan de voorzijde, dat grooter is dan bij de vorige, steekt een aangepunt stukje rotan, waaraan een drietal, van buigzame stof vervaardigde, met witte of roode draden omwikkelde en met pluimpjes van rood en geel laken versierde, stokjes zijn gebonden, die den helm als eene groote pluim versieren.

H. 11, dm. 17—20,5 cM.

b. Mutsen en dergelijke.

370/3078 [1]). Hoofdsieraad (*balahōgō lema'a* [2]), ring van diagonaal vlechtwerk van rotanvezels; op het midden daarvan ingevlochten een rondgaande kring van stugge, uitstaande *areng*-vezels [3]). — Voor mannen, in den strijd te dragen.

Br. van den ring 4, dm. ong. 15 cM.

300/80. Als voren, zigzagvormig gevlochten, eenigszins kegelvormige hoofdring van rotanreepen, omwoeld met lappen rood flanel en blauw katoen; terzijde zijn twee samengebonden stokjes bevestigd, waaromheen lappen van wit en blauw katoen en rood flanel, waardoor eene pluimvormig uitstekende versiering wordt gevormd. Om den ring past een tweede, vervaardigd van stijve, uitstaande, gedeeltelijk diagonaal dooreen gevlochten *areng*-vezels.

Br. van den hoofdring 7, dm. 15—17 cM.

300/79. Hoofddeksel, in den vorm van een hoed met platten, eenigszins kegelvormig toeloopenden bol en platten rand van zwartgemaakte bamboereepen(?) over hoepels gevlochten. Voorhoofdsband, met den hoed een geheel uitmakende, boven de ooren aan eene zijde in eene krul eindigend en belegd met reepen rood en geel flanel, welke zijwaarts afhangen. Om en over den bol zijn reepen wit, geel en blauw katoen en rood flanel, welke aan de achterzijde als franje afhangen, aangenaaid. Op den rand van den hoed rust een niet geheel rondloopende ring van uitstaande *areng*-vezels welke gevlochten zijn om een, in een oog eindigenden, dubbelen ring van gevlochten bamboe(?)-reepen. De uiteinden van dien ring worden door een stukje geel katoen bijeen gehouden.

H. van den hoed 10, dm. 15—17 cM.

1239/318. Als boven (*atjoe* [4]), kapje in den vorm van een gedrukten halven bol, van gedeeltelijk zigzagvormig, deels onregelmatig gevlochten bundels *areng*-vezels, op verschillende plaatsen met reepen rotan bij elkaar gebonden. Langs den onderrand een rotanreep met *areng*-vezels omwoeld; twee dergelijke reepen kruiselings over den bol en daarboven, hoornvormig uitstekend, vier bundels *areng*-vezels.

H. zonder de hoorns 9, dm. 19 cM.

370/3079 [5]). Hoofdsieraad (*tete naoeloe* [6]), cylindrische muts met kegelvormigen bol, samengesteld uit hoepels van gevlochten bundels *areng*-vezels, die met plantenvezels aan elkaar genaaid zijn. Aan den onderrand hangt een bundel *areng*-vezels, aan de achterzijde als een paardenstaart af, aan weerszijden bevindt zich eene strook wit katoen als kinband. Bovenop de muts een stijve kwast van *areng*-vezels. — Voor mannen die ten strijde trekken.

H. 14, dm. 17 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. nº. 41/*g*. — MODIGLIANI, *N.*, fig. 36.

2) Volgens THOMAS, *Wbk.*, letterlijk: hoofdsieraad van *idjoek*. — SUNDERMANN, *Wb. lema'a* = die harigen Fasern an den Blattstielen einiger Palmen.

3) *Arenga Saccharifera*, LAB. FILET. nº. 243.

4) Naar de opgave van den verzamelaar, wijlen Dr. HELMKAMPF.

5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. nº. 41/*h*.

6) Zie ook VON ROSENBERG, *Nias*, 69 en MODIGLIANI, *N.*, 228. — SUNDERMANN, *Wb. tete naoeloe* = Helm.

921/3 en 1002/138. Vechtmutsen (*tete naoeloe*), vorm als voren, maar met platten ronden bol; materiaal als boven; langs den bovenrand is met plantenvezels aangenaaid een ring van wijduitstaande stijve *areng*-vezels, langs den rand van de muts daaronder op drie plaatsen paardenstaartachtige bundels van hetzelfde materiaal. Op den bol van 1002/138 zijn twee elkaar kruisende stukjes hout bevestigd. — 921/3 uit eene Niassche kolonie in de „*Padangsche Bovenlanden.*" 1002/138: **N. N.**

921/3: H. 7–10, dm. 18; 1002/138: h. 10, dm. 17,5 cM.

718/26. Als boven [1]), vorm en materiaal als voren; midden langs den rand van de muts en kruiselings over den bol loopt een ruw touw van *areng*-vezels gevlochten, waaruit aan alle kanten de vezels als pluimpjes uitsteken. Aan den onderrand achter een lange staart van bladnerven en *areng*-vezels, op twee plaatsen een oog, op eene andere afhangende stukjes van laatstgenoemd materiaal en aan de binnenzijde van de, met boombast gevoerde muts aangenaaid, eene lange strook grijs katoen (?) als kinband.

H. 12,5, dm. 18,5 cM.

1002/140. Als boven, materiaal als bij 718/26, cylindrisch met platten bol; halverwege den opstaanden rand, een platte, uitstekende, rondgaande ring; hieronder, boven de ooren, ronde kleppen en aan de achterzijde een lange, platte, driehoekige staart, welke in drie kwasten eindigt. Op den bol en op verschillende plaatsen aan de muts zijn pluimen van *areng*-vezels vastgebonden, voor het voorhoofd aan een afzonderlijk aangebracht stuk touw van hetzelfde materiaal. **N. N.**

H. 11,5, dm. 17,5 cM.

1002/142. Als voren, hoepels van *areng*-touw met zwartgemaakte rotanreepen doorvlochten en aan elkaar gehecht; bolvormig met platten rand, zeer stevig bewerkt. Kruiselings over den bol, banden van soortgelijk touw; korte stukjes van in elkaar gedraaide *areng*-vezels op den rand ter weerzijden boven de ooren en voor het voorhoofd; te laatstgenoemder plaatse is eene doorboorde schelp [2]) aangeregen. Op het midden van den bol begint, een naar achteren breed uitloopende en afhangende staart van *areng*-vezels en zwartgemaakten boombast. Aan de onderzijde, nabij de ooren twee van rotan gevlochten oogjes.

H. 15,5, dm. 18 cM.

16/73. Als boven [3]), geraamte van lusvormig gevlochten, gespleten rotan en wel in den vorm van een halven bol, waaronder een rondgaande, opstaande rand als hoofdring; midden tegen den laatste, over twee derden van den omtrek, is een schuin vooroverhellende rand, eveneens van lusvormig gevlochten rotanvezels aangebracht. Rustende op laatstgenoemden schuinen rand en verder kruisgewijze dwars over den bol zijn bevestigd, aan elkaar gevlochten, stijve, uitstaande bundels van *areng*-vezels, aan de achterzijde overgaande in een afhangenden staart. Voor het voorhoofd, tegen den hoofdring gebonden een stuk leder, aan weerszijden in eene krul eindigend en bij wijze van versiering uitgesneden, zoodat eene reeks roodgeverfde ruiten en aan de voorzijde in het midden, een menschelijk aangezicht worden voorgesteld. Aan de onderzijde van den hoofdring zijn met behulp van plantaardige touwtjes opgehangen bundels *areng*-vezels, van verschillende lengten, welke een snor en een kinbaard moeten voorstellen. De eerste belegd met smalle reepjes rood flanel.

H. van het geraamte 13, dm. 18,5 cM.

985/2. Als boven, geraamte als voren, de schuin uitstaande rand is vervangen door een platten, rondgaanden rand van om hoepels gevlochten rotanvezels. Belegsel met *areng*-vezels als boven; bovendien steken nog uit den bol, aan de voorzijde, een met wijnrood flanel bekleede houten cylinder en daarachter twee gebogen stokjes, waaraan kleine stukken dergelijk flanel als vlaggen gebonden zijn. Voorhoofdsband van bruin

---

1) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 37.
2) *Conus litteratus.*
3) Modigliani, *N.*, fig. 34.
4) Serie 985. Geschenk van Jhr. A. P. C. van Karnebeek.

hout en belegd met wijnrood flanel, waarvan de uiteinden aan weerskanten afhangen; de krullen van dien band spiraalvormig uitgesneden en rood geverfd; aan de onderzijde eene reeks ingesneden, in elkaar grijpende witte, zwarte en roode driehoeken. Aanduiding van snor en kinbaard als voren, het belegsel van de eerste ontbreekt.

H. van het geraamte 11,5, dm. 18 cM.

1002/121. Parademuts[1]) (*nrō nō le'ama*[2]), geraamte als bij 985/2 en 16/73; onderrand smal en dichtgevlochten en daaraan een smalle, om hoepels gevlochten, uitstaande, rondgaande rand. Belegsel met *areng*-vezels als boven. Dwars over de breedte van den bol vastgebonden een gebogen stuk bamboe, in ieder van welks uiteinden gestoken zijn drie lange gebogen stokken, de eene spiraalvormig omwonden met rood en geel flanel en aan het einde voorzien van eene pluim van *areng*-vezels, kippenveeren en veelkleurige lapjes; van de beide andere, die aan het ondereinde zijn samengebonden, is de langste en dunste evenzoo met rood en geel katoen omwonden en van een pluimpje van roode, zwarte en gele lapjes voorzien, de kortste en dikste, die in twee punten eindigt, is bekleed met rood katoen, waaromheen op regelmatige afstanden ringen van zwart en geel katoen, en draagt met behulp van een, met rood katoen omboord en van een pluimpje voorzien dwarsstokje een vlagvormig stuk rood katoen met geel katoenen randen. Aan de voorzijde van de muts een stuk hout, waaraan een met grijs flanel bekleed ornament van een gummi-achtigen stof in den vorm van een hertengewei. De voorhoofdsband maakt een geheel uit met de muts en bestaat uit eenige over hoepels gevlochten rotanreepen, met rood katoen bekleed. Een kinbaard aangegeven als boven; hierover en op drie plaatsen aan den onderrand van de muts hangen lange roodkatoenen lappen af. Aan het midden van den bol hangt verder aan een touwtje een stukje hout (om in den mond te worden vastgehouden?) **Z. N.**

H. van het geraamte 12, dm. 19 cM.

c. Pantsers en andere oorlogsgewaden.

1002/124. Buikplaat[3]) (*taloe'i daloe*), langwerpig stuk leer met afgeronde hoeken; aan de korte zijden één of twee gaten; door een der gaten is een dik vezeltouw geregen.

Gebruikt bij het ten strijde gaan[4]). **Z. N.**

L. 26, br. 12,5 cM.

985/5. Sjerp (*baiwa*?), van rood katoen, aan beide zijden gezoomd. Volgens de opgave van den inzender: „oorlogs onderlijfskleeding."

L. 540, br. 15 cM.

402/32[5]). Borstlappen van vezelstof (*Gnetum Gnemon*?) geknoopt. Eenigszins trapeziumvormig. Grijs- of bruinachtig.

Gebezigd als maliënkolder in den strijd. **N. N.**

3 Exempl., twee stuks h. 43, br. 45—49; één h. 59, br. 59—63 cM.

1002/139, 370/3080[6]) en 1239/317. Vechtbuizen[7]) (*baroe sinali*[8]), zonder mouwen, vischgraatvormig gevlochten[9]) van plantenvezels. (*Gnetum Gnemon*?); 1002/139 naar

1) Verg. VON ROSENBERG, *Nias*, 165.
2) Naar opgave van den schenker. SUNDERMANN, *Wb. le'ama* = *lema'a*, zie boven.
3) Verg. hiermede, ook wat den vorm betreft, den slinger onder 2 van deze groep.
4) Volgens THOMAS, *Wbk.*, 174. Mal. *ikat pinggang*.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. nº. 42. Ned. St. Crt. 11 September 1884, nº. 214.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. nº. 41*i*.
7) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 41.
8) THOMAS, *Wbk. baroe* = Mal. *badjoe* = jas, rok, *sinali* = Mal. *tali jang terpintal, simpoelan, tali, benang kasar* = koord, strik, touw, lijn, bindgaren, bindtouw.
9) Omtrent de wijze van vlechten van deze vechtbuizen zie MODIGLIANI, *N.*, 582 en fig. 166. Dergelijke buizen moeten tegen een sabelhouw bestand zijn.

opgave van den inzender van *solowō*-vezels. 139 zwart, 3080 grijs, 317 geelbruin; het laatste veel minder stijf gevlochten; bij 3080 zijn hals- en armsgaten eenigszins hoekig uitgesneden, bij de andere rond. Alle randen, behalve de hieronder te noemen uitzonderingen, ook die der armsgaten, zijn met een omboordsel van dezelfde stof en dezelfde kleur voorzien. 139 heeft aan de rugzijde van den hals een driehoekig, uitgeschulpt, en omboord uitsteeksel [1]); een der boordsels aan de voorzijde ontbreekt, terwijl aan den onderrand de omboording bestaat uit kettingsteken, waaronder de draden van het buis, tot vingervormige uitsteeksels bijeengeknoopt, te voorschijn komen. 1002/139: **N. N.**

139: L. over het midden van den rug 59, br. tusschen de schouders 43,5; 3080: l. over het midden van den rug 49, br. tusschen de schouders 37,5; 317: l. over het midden van den rug 62, br. tusschen de schouders 59 cM.; 370/3080 weegt 2,5 Kg.

718/27 [2]), 921/2 en 1002/137. Vechtbuizen (*baroe lema'a* [3]), bestaande uit vischgraatvormig gevlochten plat touw [4]) van *areng*-vezels, welke met behulp van plantenvezels tot een vierkant buis zonder mouwen zijn aaneengehecht; van voren open, armsgaten recht uitgesneden; boven het midden van den rug bevindt zich een uitsteeksel in den vorm van twee op een steel bevestigde bladvormige schijven. 718/27: **Z.N.** 1002/137: **N.N.**

718/27: L. langs het midden van den rug 55, br. tusschen de schouders 50; 921/2: l. langs het midden van den rug 68, br. tusschen de schouders 50; 1002/137: l. langs het midden van den rug 64, br. tusschen de schouders 49 cM.; 1002/137 weegt 3,2 Kg.

1002/141. Als boven, materiaal en algemeene vorm als voren; onder de armsgaten zijn, naar onder toe langer wordende rechte en gebogen stukken *idjoek*-touw ingezet, zoodat de zijkanten van het buis wijd uitstaan. Langs een deel van de halsopening waaraan geen uitsteeksel, een goed gevlochten, opstaand kraagje; langs den onderrand een breede reep *areng*-touw; midden over den rug eene dunne, dubbele snoer van hetzelfde materiaal, door oogjes van rotan getrokken. Aan den onderkant van het midden van den rug een bosje *areng*-vezels. **N. N.**

Afmetingen als voren 65 en 45 cM.

985/1. Als boven, van boomschors; borst en rug uit één stuk; onder de rond uitgesneden armsgaten zijn trapeziumvormige stukken ingezet; alle randen, ook die der armsgaten stevig met rotanvezels omnaaid. Tusschen de schouders en op vier plaatsen daaronder, zijn zoowel aan borst- als aan rugzijden op ongeveer gelijke afstanden rotan reepen aangenaaid. Over het bovenste deel van de borst zijn in horizontale gangen stukken *areng*-touw opgenaaid; dergelijke stukken maar in verticalen zin, bevinden zich ook langs de voorpanden. Verder is het geheele buis bedekt met bosjes *areng*-vezels van verschillende lengten, die aan elkaar geregen en aan de vroeger genoemde rotanreepen vastgehecht zijn. Dergelijke bosjes ook boven de armsgaten bij wijze van schouderlappen.

Afmetingen als voren 66 en 37 cM.

1002/129, 130 en 131 [5]). Pantser [6]), (129) van krokodillenhuid, (130) van karbouwen-, (131) van tijgerhuid, zonder mouwen maar met, uit hetzelfde stuk gesneden schouderlappen. Onder de armsgaten bevinden zich ronde oksellappen van hetzelfde materiaal als het pantser; de voorpanden steken eenigszins over elkaar; aan den hals eene versiering als bij 718/27. Voor de aanhechting der verschillende stukken

---

1) Overleefsel (*Survival*) van eene achterhoofdsbeschutting; zie SERRURIER, *Ethn. Feiten* enz. II, 3 en fig. 5—9.

2) Ned. St. Crt. 4 Maart 1890, n°. 53.

3) THOMAS, *Wbk. lema'a* = Mal. *idjoek, tali idjoek*.

4) Naar eene opgave bij 921/2 *tali tajoe*?

5) Zie MODIGLIANI, *N.*, fig. 40 en pl. III. — FEHR, 41. — LETT, 69.

6) De inl. namen zijn resp. *orōba oeli mboaja*, *o. o. gōrōbao* en *o. o. harimao*. *orōba* = pantser, *oeli* = Mal. *koelit* = huid, *boapa* = krokodil, *ōrōbao* = karbouw, *harimao* = Mal. *harimau* = tijger. — SUNDERMANN, *Wb.* geeft voor „Panzer" *baroe sabe'e* en *ōrōba*; *oeli* = Haut, Schwarte, Schale, Bast.

is bij 131 somtijds gebruik gemaakt van rotanvezels, maar overigens zijn bij dit en bij de andere pantsers de onderdeelen verbonden door van den rand van een stuk reepjes uit te snijden en door gaatjes in den rand van het aanliggende te steken. 130 heeft midden over den rug aan de buitenzijde eene dikke ronde verhooging, 129 heeft binnen langs den onderrand en onder de oksels een reep gespleten rotan, 131 langs den onderrand een dergelijken reep en bovendien op verschillende plaatsen verticale rotanlatjes. **Z. N.**

Afmetingen als voren 129: 58 en 33; 130: 59 en 38; 131: 54 en 31 cM. 130 weegt 4,1 Kg.

7. Eereteekenen.

360/10072, 370/3077 [1]), 1002/125, 1239/315 en 1552/10. Halsringen [2]) (*niēto* N. N., *kalaboeboe* Z. N.); dunne, gebogen kern van messing, aan de einden in een buisje getransformeerd en bij wijze van sluiting van een aangegoten (bij 1239/315) of met lood aangesoldeerd rond messingen plaatje op korten steel voorzien; op de kern zijn geschoven, naar het midden toe grooter wordende ringen, gesneden uit de vrucht van eene palmsoort [3]), welke ringen dicht aaneensluiten en door inwrijven met klapperolie [4]) glimmend zwart gemaakt zijn.

Deze ring dient als eereteeken voor dapper gedrag in den strijd. Volgens Dr. Helmkampf wordt hij alleen na het snellen van twee koppen verstrekt [5]). **Z. N.** 1239/315 afkomstig uit *Fadoro*.

360/10072: Dm. 18,5, grootste d. 2,5; 370/3077: dm. 18, gr. d. 2,6; 1002/125: dm. 24, gr. d. 3; 1239/315: dm. 18, gr. d. 2,7; 1552/10: dm. 20, gr. d. 2,1 cM.

79/10. Als voren [6]), in vorm en samenstelling als de vorige; het eene uiteinde van de kern bij wijze van sluitplaat gewonden tot eene platte spiraal, waaromheen het haakvormig omgebogen andere einde vat. In plaats van het buisje bevindt zich om de einden van de kern aan weerszijden eene spiraalvormige omwinding van messingdraad. Volgens den inzender (von Rosenberg) afkomstig uit *Hilegeho* en niet gemakkelijk te verkrijgen. **Z. N.** [7]).

Dm. 16, gr. d. 2,6 cM.

300/1660. Als boven, vorm als 360/10072 maar uit één stuk bruin palmhout gesneden en zonder kern. Bij het ronde ongesteelde sluitplaatje, ter weerszijden een messingen beslag, dat naar het sluitplaatje spits toeloopt. Door het aanbrengen van flauwe dwarsgroeven is eene poging gedaan om dezen ring op een echten „*kalaboeboe*" te doen gelijken.

Dm. 19, gr. d. 1,8 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n°. 41*f*.

2) Modigliani, *N.*, fig. 25 en 26, pl. IV, VIII. — von Rosenberg, *Nias*, 29 en 30. — von Rosenberg, *Arch.*, 166. — Jasper, *Inl. Meth.*, 37 en pl. III. — Fehr, 41. — Lett I, 56, 64, III, 69, IV, 30. Volgens Lett I, 55: eine Art Tapferkeitsorden für den ersten geschnellten Kopf, nach dem jeder Südniassische Jüngling mit Eifer strebt.

3) Volgens Modigliani, *N.*, 215. *Lodoicea sechellarum*, (Filet, n°. 3616, Mal. *kalapa djingie*), volgens von Rosenberg, *Arch.*, 116 „Scheiben von Kokosnussschalen." — Jasper, *Inl. Meth.*, 37, meent in de ringen buffelhoorn te herkennen. Een door Dr. H. van Gulik op het Pharmaceutisch Laboratorium te Leiden uitgevoerd onderzoek heeft evenwel den plantaardigen oorsprong aangetoond. In 's R. E. M. bevinden zich (Serie 828/93 en 882/7) halssieraden van de Carolinen uit hetzelfde materiaal vervaardigd (zie Schmeltz en Krause, 311, n°. 691 en Kubary, *Ethnogr. Beiträge zur Kenntnis des Karolinen Archipels*, 187).

4) Modigliani, *N.*, 216.

5) Volgens von Rosenberg, *Nias*, 98 wordt de ring wel bij anticipatie gedragen.

6) Als inl. naam wordt opgegeven *geulamtragi*, moet waarschijnlijk zijn *geula mbagi* = halsband.

7) Zie de kaart behoorende bij von Rosenberg, *Nias: H. geho*.

GROEP X.

Staat en Maatschappij.

1. Kleeding en onderscheidingsteekenen van opperhoofden [1]).

1002/169. Model van eene gouden kroon [2]) (*toewoe* of *saemboe ana'a* [3]), bestaande uit een onderstel, zijnde een ring van zigzagvormig gevlochten rotanreepen, waarboven een opengewerkte ronde bol van lusvormig gevlochten rotan en een breede ronde, schuin uitstaande band, op dezelfde wijze bewerkt. Aan laatstgenoemden band, waarvan de bovenrand met rotan omboord is en door kruisbanden wordt vastgehouden, zijn bevestigd: aan de voorzijde een schuine, lange cylindrische stok, aan de achterzijde twee stokjes welke van hakvormige uitkeepingen voorzien zijn. Het onderstel is aan de buitenzijde omwoeld met eene strook wit katoen, waarover in het midden een smalle reep rood katoen, ter weerszijden daarvan eene getande strook blauw katoen, en langs de randen weder getande strooken rood katoen genaaid zijn; al het gekleurde katoen is van stervormige bestiksels van wit garen voorzien. Om den ring van het onderstel is vastgeknoopt eene, met rood katoen benaaide strook wit katoen, waarop zeven, punthoedvormige messingen versieringen [4]), welke bedekt zijn met ingekraste, door streepjes opgevulde driehoeken, zijn vastgenaaid. Tegen den langen stok aan de voorzijde bevindt zich een groot driehoekig stuk messing, dat onderaan langs den schuinen rand ter weerszijden verlengd is en eindigt in twee spiraalvormige haken, welke achter over het onderstel met een stuk rotantouw aan elkaar zijn gebonden; dit driehoekige stuk heeft langs alle randen ingeprikte versieringen van punten en golflijnen of met streepjes gevulde driehoeken. Achter tegen de voorzijde zijn messingen plaatjes aangesoldeerd waartusschen geschoven zijn driehoekige stukjes messing, welke aan een hoekpunt verlengd zijn door eene opengewerkte, met een staand kruis opgevulde ruit. Aan den vroeger genoemden stok is een klein stokje vastgebonden, waarop geschoven is eene pluimvormige versiering van messing, bestaande uit lancetvormige bladen, tot eene lier gegroepeerde krullen en een met krulvormige aanhechtsels versierden halven cirkel, welke pluim boven de driehoekige bedekking van het onderstel uitsteekt. — Binnen tegen den schuinen rand van het onderstel zijn op vier plaatsen paren rotan oogjes, waarin gestoken zijn stukjes hout, die lapjes rood flanel en lancetvormige stukjes messing, bij wijze van pluimen dragen. — Voor mannen. **N. N.**

H. totaal 47, dm. ring 17 cM.

Zie plaat I.

1002/168. *O'ō zaemboe* [5]), afzonderlijk onderstel voor een hoofdsieraad als 1002/169, zonder bol; de ring en schuine rand uit één stuk, gedeeltelijk opengewerkt, deels lusvormig, deels over hoepels gevlochten. Aan de voorzijde een lange, in doorsnede halfronde stok, vóór gegroefd en met een hiel op den rand rustende; aan de achterzijde tegen den schuinen rand een in doorsnede rond stokje, aan het einde eenigszins

---

1) De kleeding en onderscheidingsteekenen voor hoofden zijn hier opgenomen in verband met en op gezag van VON ROSENBERG, *Nias*, 86. Door MODIGLIANI, *N.*, 480 wordt het bestaan van bijzondere kleeding en onderscheidingsteekenen van hoofden ontkend, terwijl dit, wat betreft de sieraden, nog nader bevestigd wordt door SUNDERMANN, *Nias*, 351 vlgg.

2) VON ROSENBERG, *Nias*, 86 en *Arch.*, 160. — MODIGLIANI, *N.*, fig. 89 en pl. XIX. — RATZEL, *Völkerkunde*, 2e Ausgabe, dl. I, 412.

3) THOMAS, *Wbk. ana'a* = Mal. *mas* = goud. — SUNDERMANN, *Wb. toewoe* = Krone, *ana'a* = Gold, Geld, Vermögen. — Omtrent goudsmeden zie LETT III, 86. — KRAMER, 482. — SUNDERMANN, Verderbliche Volkssitten auf Nias. (*Allgem. Missionszeitschr.*, XXV, 172 vlgg.).

4) MODIGLIANI, *N.*, fig. 90.

5) Naar opgave van den inzender. Volgens THOMAS, *Wbk.*, *O'ō* = Mal. *tatakan*, *kaki* = onderstel, voetstuk; *saemboe* zie boven. — SUNDERMANN, *Wb. O'ō* = ein geflochtener Ring (als Topfuntersatz).

gebogen en bijgesneden, nabij den rand met een klein uitsteeksel aan de binnenzijde. Op vier plaatsen van den schuinen rand paren oogjes van rotan.

H. totaal 56, dm. ring 17,5 cM.

1002/165. Gouden hoofdsieraad voor vrouwen[1]) (model in messing) (*roto nifo woeloe*[2]), gelijk aan den met punthoeden versierden band om de kroon 1002/169; het aantal hoeden bedraagt vijf; zij zijn met eene liervormige, in vijf bladeren eindigende pluim versierd.

Totale l. 81 cM.

370/3049[3]), 1002/156 en 1002/157. Oorsieraden[4]) (*gaoele*[5]), bestaande uit een reep messing in den vorm van eene min of meer regelmatige acht gebogen, overal even breed, alleen bij een exemplaar van 157 in het midden breeder dan aan de einden; bij een exemplaar van 3049 en bij 156 is één van de uiteinden afgerond, bij alle andere is dit met beide uiteinden het geval; over het midden van de buitenzijde van den ring een opstaand rugje, bij een exemplaar van 3049 twee dergelijke rugjes.

Deze sieraden worden door hoofden in het rechteroor gedragen, waartoe de oorlel in hun jeugd doorboord en kunstmatig uitgerekt wordt, zoodat het sieraad op borst of schouder komt te rusten[6]). De ringen door hoofden gedragen zijn tot 40 cM. lang. 3049, 2 stuks, 157, 2 stuks.

3049: L. 13,5 en 17, br. 1,8 en 2,2; 156: l. 16, br. 1,5, 157: l. 12,5 en 14,5, br. 2 en 3,5 cM.

370/3057[7]), 1002/153 en 154. Gouden oorsieraad[8]) (model in messing), voor vrouwen, in den vorm van een dubbelen, opengewerkten lepel, waarvan de steel bestaat uit twee, uit ineengedraaide messingdraden vervaardigde snoeren, welker einden tot spiraalvormige haken zijn gebogen. Het platte gedeelte der lepels is met ingeprikte punten en golflijnen versierd; in het opengewerkte deel hangt een met krullen versierd staafje, dat (behalve bij een exemplaar van 3057) een achtvormig, aan weerszijden van bolvormige verhoogingen voorzien plaatje draagt. 370/3057 een paar. 153 en 154: **N. N.**

3057: L. 15,5, gr. br. 5,6; 153: l. 17, gr. br. 5,7; 154: l. 11,5, gr. br. 4,5 cM.

370/3048[9]) en 1002/160. Halssieraad[10]) (*nifatōfatō*[11]), voor mannen, in den vorm van een halskraag (3048 messing, 160 zilver?), die in het midden het breedst, en met uitzondering van de puntige, haakvormig omgebogen uiteinden, geplooid is. Volgens Modigliani, *N.*, 483 voor *Baloegoe's* in goud vervaardigd. 1002/160: **N. N.**

370/3048: Dm. 14—15,5, gr. br. br. 5; 1002/160: dm. 13—17,5, gr. br. 7,3 cM.

370/3034[12]). Mantel[13]) (*baroe sĕboea* of *baroe loeo si handroe tano*[14]), van rood flanel,

---

1) Modigliani *N.*, fig. 90, 98 en pl. XX. — Fehr, 21, 24, 46. — Lett I, 79, III, 16, 30, IV, 48.

2) Volgens den inzender. — Thomas, *Wbk. roto* = Mal. *sinaran* = Hoofdsieraad van vergulde bloemen; *boeloe* = bloem. — Sundermann, *Wb. roto* = ein Kopfschmuck von Gold; *boeloe* = Blatt, Zugabe.

3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102 *c*/4.

4) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 92.

5) Thomas, *Wbk.*, 60. — Sundermann, *Wb.* i. v. — Modigliani, *N.*, 660, s. v. *Orecchino*; 1002/156 ook vermeld *taoege*.

6) Modigliani, *N.*, pl. IV. — von Rosenberg, *Nias*, 30. — von Rosenberg, *Arch.*, 161.

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102/*d* 4.

8) Modigliani *N.*, fig. 100 en pl. XX. — Als inl. naam wordt opgegeven „Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883: „*saroe dalinga*"; volgens Thomas, *Wbk.* een zekere gouden oorring; door den inzender van Serie 1002: „*wole wole.*"

9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102 *c*/3.

10) Zie Modigliani, *N.*, fig. 91, pl. XIX. — Ratzel, *Völkerkunde*, 2e Ausg. dl. I, 412. — Sundermann, *Nias*, 352.

11) Sundermann, *Wb. nifatōfatō* = ein gerippter goldener Halskragen.

12) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 102, *a*/5.

13) Zie Modigliani, *N.*, fig. 88 en pl. XIX. — Ratzel, O. c. I, 412. — von Rosenberg, *Nias*, 86.

14) Cfr. Thomas, *Wbk.* en Sundermann, *Wb.*

met wit katoenen voering en rood flanellen, gevoerden, aan weerszijden eenigszins uitstekenden kraag. Langs alle buitenranden, ook van mouwen en kraag eene opgenaaide getande strook wit katoen.

Volgens opgave voor vorsten en hoofden.

L. langs het midden van den rug 120, br. tusschen de schouders 39 cM.

1002/13. Als voren, maar zonder voering; de getande rand van wit katoen ontbreekt aan den onderkant en volgt boven den onderrand van den kraag; deze loopt naar boven breeder uit, is met strooken zwart katoen omboord, aan drie randen met smalle, aan den bovenrand met een getand strookje. Op den kraag zijn nog eenige schijfjes geel flanel genaaid. **N. N.**

L. over het midden van den rug 130, breedte tusschen de schouders 51 cM.

1002/170. Waaier[1]), het blad van zink[2]), vierkant, met rood katoen omboord, op het midden van boven- en onderrand en aan twee hoeken voorzien van kwastjes van wit, rood, geel en zwart katoen; op de beide zijden van het blad ingegrifte versieringen, bestaande uit met streepjes gevulde driehoeken, geschikt langs met het blad concentrische banden van dwarse of golvende lijnen; in het midden een door puntjes omgeven stervormig figuur. Handvat van donkerbruin hout in de gedaante van een krom zwaard met gekrulde punt; de greep in doorsnede ovaal, eindigt in twee krullen, die evenals de gedeeltelijk opengewerkte kling aan beide zijden bedekt zijn met rijen ingesneden of met streepjes gevulde driehoeken en zigzaglijnen. Aan den concaven kant van het handvat vijf kwasten als aan het blad, maar grooter. Aan de onderzijde van het handvat een doorboord plat ruggetje.

L. 38, br. 20 cM.

370/3082[3]), 718/34[4]) en 1239/291. Statielansen[5]). Effen, ijzeren, lancetvormige punt, aan het ondereinde het breedst, bij 370/3082 en 718/34 aan weerszijden over het midden voorzien van een flauwen rug; steel rond, bij 370/3082 en 718/34 met eenige rondgaande groeven, bij 1239/291 met drie diepe groeven, waartusschen eene ojiefvormige verdikking. Kegelvormige bus van messing, aan weerszijden met een kraag en verder bestaande uit rugvormige verhoogingen, gescheiden door ondiepe rondgaande groeven of platte bandjes; aan den onderrand en nabij de bovenzijde rondgaande, uit langsstreepjes, oogjes of schuine ingegroefde streepjes bestaande versieringen. Schacht effen en van zwart palmhout, loopt van onderen eenigszins spits toe. Aan of nabij het boveneinde een kegelvormige ring, bij 370/3082 en 718/34 van messing, bij 1239/291 van tin (?), bij eerstgenoemde versierd met eene dubbele rij punten langs de randen en daartusschen eene dubbele zigzaglijn van ingeprikte punten, bij 718/34 alleen met eene zigzaglijn, op dezelfde wijze aangebracht. Over twee derden van de lengte loopt over de schacht van 370/3082 en 718/34 een spiraalvormig gewonden band van messing, bij de eerste langs de randen met eene rij ingeprikte punten. Om de schacht van 1239/291 onregelmatig verdeelde messingen en tinnen ringetjes, sommige met, andere zonder ingeprikte randen. Nabij de bus een bos van haar (?) of boombast of *areng*-vezels (?), bij 718/34 door een vischgraatvormig gevlochten ringetje van rotanvezels opgehouden. Ondereinde van de schacht bij 370/3082 en 1239/291 voorzien van eene ijzeren punt.

---

1) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 87. — von Rosenberg, *Nias*, 86. — Volgens Sundermann, *Wb.* is de inl. naam *tori*.

2) Vermoedelijk is dit, zonder nadere toelichting ontvangen voorwerp een model. — Volgens Modigliani, *N.*, 481, zoude het blad van zulke waaiers van laken zijn; zie ook von Rosenberg, *Nias*, 86. — Volgens *Not. Bat. Gen.* IX, 72, zijn de waaiers bij voorname hoofden van goud, bij minderen van katoen, bij den kleinen man van boomschors.

3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. nº. 3. — Modigliani, *N.*, fig. 42, *g*.

4) Ned. St. Crt. 4 Maart 1890, nº. 53.

5) Bij 370/3082 wordt als inl. naam opgegeven *tohoe boeroesoe*; *toho* = lans, *boeroesa* (Thomas, *Wbk.*) = *toembak* = lans (groot en mooi). — Volgens Sundermann, *Wb. toho boeloesa* = eine Art Lanze.

Volgens Cat. Kol. Tentoonst. Amst. wordt 370/3082 door hoofden als teeken hunner waardigheid gebruikt; de inzender van 718/34 meidt dat dit voorwerp een sieraadswapen is van een „*baloeho*, koning of hoofd"; de verzamelaar van Serie 1239 geeft aan: „Lans van een Niasser Radja."

370/3082: Totale l. 243, l. van de punt 32, gr. br. idem 4; 718/34: totale l. 241,5, l. van de punt 35, gr. br. idem 4,3; 1239/291: totale l. 259,5, l. van de punt 31,5, gr. br. idem 3,7 cM.

A. 82. Eerezetel voor hoofden [1]) (model van zandsteen); in den vorm van een vierkanten leuningstoel, waarvan de leuningen eenigszins als menschelijke armen bewerkt zijn. Op de vlakken van den stoel zijn verschillende versieringen deels en relief, deels ingegrift en wel, aan de voorzijde [2]): tusschen de leuningen boven de zitting een horizontale band van arabesken tusschen schuine streepjes, vóór tegen de zitting eene rij verticale strepen, onder de zitting de afbeelding van een halsring voor koppensnellers (zie boven 360/10072); op elk der armleuningen bovenaan een stervormig figuur en daaronder een figuur eenigszins overeenkomende met de bloemkorfachtige (?) versiering op het sirihtaschje 115/3 (groep I); op de pooten aan de voorzijde een stervormig figuur en daaraan verbonden een figuur, dat gelijkt op eene oorversiering. Op de rugzijde [3]) en haut relief een met rechte en kromme streepjes bedekte krokodil, die een mensch verslindt. Van den laatste zijn alleen zichtbaar een deel van den met een ster bedekten rug, de armen en de zeer lange, met een ring voorziene hals. Tusschen den laatste en de armen ingegrifte rosetten. Op de zijkanten van den zetel aan de bovenzijde eene spiraal, ongeveer op het midden van het platte zijvlak, aan eene zijde een dolk [4]), aan de andere zijde een vuursteengeweer [5]).

Volgens eene Mscr. beschrijving van dezen zetel, opgemaakt door den Controleur Heller (zich noemende Mansvelt), is hij afkomstig van de *Batoe-eilanden* [6]), waar deze voorwerpen zeer zeldzaam zijn, aangezien de eigenaar er niet op zitten en de steenhouwer er niet aan werken mag zoolang zij nog niet gesneld hebben.

H. 44, br. 27 cM.

2. Signaaltrom.

1002/60. *daola daola* [7]), trogvormig uitgehold stuk boomstam, aan de beide uiteinden schuin bijgehakt en aan eene zijde van een knopvormig uitsteeksel, waaraan een touw gebonden is, voorzien. Als klepel dient een boomtak. **N. N.**

L. 59, uitw. dm. 15,5 cM.

3. Voorstellingen van kleederdrachten.

1108/248 [8]). Noord-Niasch hoofd in dansende houding.

Op het hoofd een kroon als 1002/169, waarin aan de achterzijde een met rood flanel bekleed en met vergulde krullen belegd stokje, met lange afhangende lappen rood

---

1) Omtrent het gebruik van eerezetels zie Modigliani, *N.*, 208 vlgg., fig. 64, vlgg. — von Rosenberg, *Nias*, 88; het thans beschreven voorwerp is afgebeeld in Modigliani, *N.* fig. 66—69.

2) Zie Modigliani, *N.*, fig. 68 de linksche figuur.

3) O. c. fig. 68 de middelste figuur.

4) O. c. fig. 69.

5) O. c. fig. 68 de rechtsche figuur.

6) Omtrent de *Batoe eilanden*, zie Horner, *De Batoe eilanden* (*Tijdschrift voor Ned. Indië* 1840, II, 313 vlgg.) en *De Batoe eilanden* in 1850 (*Tijdschrift voor Ned. Indië* 1853, 81 vlgg.).

7) Dit voorwerp is als „slaginstrument" door den inzender betiteld; wegens de groote overeenkomst welke het vertoont met de signaalblokken (Mal. *kentoeng kentoeng*) die overal in de wachthuizen in den Archipel voorkomen is het bij deze groep ingedeeld. — Over eenvoudige signaalinstrumenten zie o. m. R. Andree, Die Hillebille (*Zeitschr. des Vereins für Volkskunde*, 1895, 103).

8) *Catal. poppen, Bat.*, 39, nº. 12; *Tentoonst. Haag*, 27.

flanel en wit katoen, gestoken is; in het rechteroor een sieraad als 1002/156, om den hals een kraag als 370/3048; om den rechtervoorarm een ring als 1002/97 tusschen twee platte, smalle, messingen ringen. Schaamgordel van reepen rood, wit en blauw katoen. Buikgordel van witte, gele en roode wollen stof; mantel ongeveer als 1002/13 maar met eenvoudig omstikten kraag en driehoekige stiksels in plaats van tanden aan de belegsels. In den buikgordel een dolk, waarvan de greep aan 718/23, de scheede aan 718/24 doet denken. In de rechterhand een waaier als 1002/170 maar met messingen blad.

Totale h. 118 cM.

1108/247 [1]). Noord-Niassche bruid. Hoofdsieraad als 1002/165; in den haarwrong, die door naalden bijeengehouden wordt, zijn drie stokjes gestoken, welke pluimen van roode, witte en blauwe lapjes en bladvormige messingen reepjes dragen; in beide ooren sieraden als 370/3057; om den hals een ring als 1002/161; om beide armen een ring als 1002/147, tusschen een ring als 1002/149 en een platten, smallen, messingen ring. Het bovenlijf bekleed met een jakje van rood katoen met korte mouwen; de kraag en de openingen der mouwen met geel en wit garen bestikt; sluiting met behulp van kleine metalen knoopjes. Over den rechterschouder en onder den linkerarm loopt eene sjerp van oranje katoen. Het onderlijf bekleed met een kleedje als 370/3039, dat met een reep wit katoen, die met strooken zwart, geel en rood katoen benaaid is, om het middel wordt vastgehouden. In de rechterhand een wandelstok als 718/37.

Totale h. 86 cM.

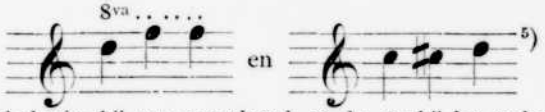
GROEP XI.

Kunst en kunstnijverheid; Muziek [2]).

a. Slag- en snaarinstrumenten.

1002/59. *doli doli* [3]), bestaande uit drie plankjes, waarop met cylindrische houten hamertjes geslagen wordt. Twee exemplaren. Het eene ruw gesneden, twee van de klankplaatjes aan de onderzijde een weinig uitgehold; bij het andere exemplaar halve cylinders, waarover tal van ingegrifte versieringen, bestaande uit reeksen, met streepjes opgevulde driehoeken, cirkelbogen en schuine streepjes; de goed bewerkte hamertjes op dezelfde wijze bewerkt.

Bij het bespelen van dit instrument wordt een gat in den grond gegraven waarboven zich de Niasser neder zet met uitgespreide beenen, die tot steun van de klankplaatjes dienen [4]).

Afmetingen der klankplaatjes bij een exemplaar l. 32, br. 5; bij het andere l. 39, br. 4,5 cM.

---

1) *Catal. poppen, Bat.*, 39 n°. 11; *Tentoonst., Haag*, 27.

2) Zie Modigliani, *N.* fig. 562 vlgg. — von Rosenberg, *Nias*, 60; von Rosenberg, *Arch.*, 159. — Raap, *Nias*, 153. — *Encycl. v. N. I.* dl. II, 621 vlgg. — Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 292 vlgg. — Wood, *Man*; Chapt. XXXIX. — Cat. Mus. instrumental, *Bruxelles*, 1900. — Wallaschek, *Music*, 23; Wallaschek, *Anfänge*, 24. — Lett I, 76.

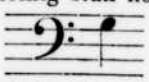
Thomas, *Wbk.*, Mal. *katok katok* = instrument om leven te maken. — Modigliani, *N.* fig. 142. — Sundermann, *Wb. doli* = ein Musikinstrument.

4) Modigliani, *N.*, 565.

5) Deze en volgende opgaven van toonhoogten zijn vermeld op grond van een onderzoek, ingesteld door den Heer J. C. E. Schmeltz, Organist.

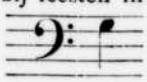
1002/200. Slaginstrument [1]) *daola* (?), bestaande uit eene enkele bamboegeleding, waarin eene langwerpige sleuf is gesneden; wordt geslagen met een stuk boomtak. **N.N.**?
L. 30, dm. 6 cM.

370/3086 [2]), 718/39 [3]), 921/6 & 1002/55. Cylindrische trommen [4]) (*toetoe* [5]), uit één stuk palmhout, aan beide zijden met tromvellen bespannen; bij 3086 aan weerszijden geitenvel (?), bij 718/39, 921/6 en 1002/55 aan eene zijde karbouwenvel, de andere zijde bij 718/39 hagedis-(*Varanus*-), bij 921/6 en 1002/55 geitenvel. De tromvellen worden vastgehouden door rotanringen, welke door korte rotan- of plantaardige vezels verbonden zijn aan gevlochten ringen, die op hun beurt door een langen reep rotan, die als spankoord dienst doet, zigzagvormig zijn vereenigd. Om 370/3086 en 718/39 bovendien op twee plaatsen om de kern van de trom nog ringen van rotan. 716/39 en 1002/55 hebben op het midden een doorboord schoenvormig, eenigszins versierd uitsteeksel, waardoor een vezelkoord gehaald is. Bovendien hebben alle trommen nog een draagkoord. Bij 1002/55 behoort een dolkvormig stuk hout als „trommelstok" [6]). 1002/55. **N. N.**

Alle deze trommen geven:

370/3086: H. 22, dm. 21,5; 718/39: h. 36,5, dm. 21; 921/6: h. 20, dm. 16,5; 1002/55: h. 24, dm. 17 cM.

718/40, 921/4 & 1002/56. Trommen (*tamboeroe* [7]), Europeesch model, het lichaam van palmhout en in het midden omwonden met een vischgraatvormig gevlochten rotanband, die bij 1002/56 aan weerszijden kleine oogjes heeft. De randen bestaan uit een reep buigzaam hout, waarvan de uiteinden door rotanvlechtwerk aan elkaar verbonden zijn en worden door spantouwen, bij 718/40 van rotan, bij de andere van plantenvezels, bijeen gehouden. De tromvellen bij 718/40 van karbouwenhuid (?), bij de andere van geitenvel; de tromsnaar kan bij 718/40 en 921/4 worden gespannen door het aandraaien van een terzijde aangebracht, kegelvormig en van eene schroefvormige groef voorzien stukje palmhout. Bij elke trom behooren twee houten tromstokken van Europeesch model. Volgens den schenker van 718/40 bij feesten in gebruik. 1002/56. **N. N.**

718/40 defect, de beide andere geven:

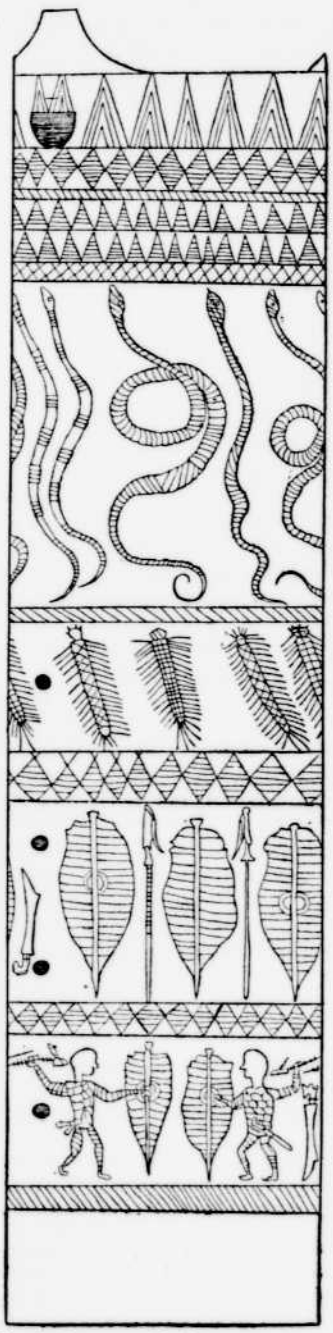
718/40: H. 23, dm. 26; 921/40: h. 21,5, dm. 25; 1002/56: h. 24, dm. 23,5 cM.

1002/101. Snaarinstrument [8]) (*gōnra* [9]), bamboegeleding, waarvan een der bodems

---

1) Zie ook aanteekening [1]) blz. 63.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, IIe kl. n°. 19/*b*.
3) Ned. St. Crt. van 4 Maart 1890, n°. 53.
4) Vergl. Modigliani, *N.*, fig. 148. — Raap, *Nias*, fig. 11. — Omtrent trommen in het algemeen: Wallaschek, *Music*, 108 en Wallaschek, *Anfänge*, 113.
5) Door den inzender van 718/39 wordt als inl. naam opgegeven „*fondrahi*", wat blijkbaar eene vergissing is, daar dit de naam is voor lange trommels. (Zie Groep XII). — Sundermann, *Wb.*, geeft voor *toetoe* = Priestertrommel.
6) De trommen 370/3086 en 718/39 worden volgens de opgave met de hand bespeeld en gebruikt bij gelegenheid van bruiloften of om het gezang der vrouwen te begeleiden.
7) Thomas, *Wbk.*, Mal. *gendĕrang* = trom. — Sundermann, *Wb.*, *tamboeroe* (aus dem Mal. wohl ursprünglich von Tambour), gewöhnliche Trommel.
8) Volgens *Encycl. v. Ned.-Indië*, Dl. II, 634, komt dit instrument voor op Java, Sumatra, Nias, de Molukken, Philippijnen, Nicobaren en op Madagascar. Het R. E. M. bezit dergelijke instrumenten uit verschillende streken afkomstig o. a. uit *Ceram* (Inv. n°. 16/692), *Timor* (Inv. n°. 839/97), *W. Borneo* (Inv. n°. 370/3695), *Ternate* (Inv. n°. 409/15) enz. — Zie Modigliani, *N.*, fig. 146. — Martin, *Reisen in den Molukken*, II, 353. — Wallaschek, *Music*, 121, Wallaschek, *Anfänge*, 131, fig. 5. — Leo Bouchal, *Zur Urgeschichte der Musikinstrumente* (Sitzungsberichte der Anthropologischen Gesellschaft in *Wien*, Bd. XXIX, 11). — J. D. E. Schmeltz, *Ueber die Urgeschichte der Saiteninstrumente*, *I. A. f. E.*, XI, 213 en XIII, 206; *Cat. Musée instr.*, II, 11, n°. 604.
9) Naar opgave van den schenker. — Volgens Thomas, *Wbk.*, *gōndra* = Mal. *gendĕrang bĕsar* =

doorboord is; in het midden der lengte een rond galmgat; nabij de uiteinden een vischgraatvormig gevlochten rotanband. Een deel van de opperhuid van de bamboe is bij wijze van eene snaar losgemaakt en door twee stukjes bamboe ondersteund. Het instrument wordt met een stukje hout als eene gitaar getokkeld [1]). **N. N.**

Versiering van de fluit 1002/195, uitgeslagen.

L. 70,5, dm. 8 cM.

b. **Blaasinstrumenten.**

370/3087 [2]), 1002/57 en 195. Fluiten [3]) (*soeroene* [4]), een stuk bamboe, aan een einde met lipvormig uitsteeksel en door een houten stop gesloten, aan het andere open. Aan de bovenzijde een halvemaanvormig uitgesneden gat en daaronder vier ronde ingebrande gaten. Op de buitenzijde verschillende ingegrifte teekeningen en wel: bij 1002/57 aan het boveneinde rondgaande groeven, waartusschen dwarsstrepen, waardoor met schuine streepjes gevulde ruiten en driehoeken worden gevormd; bij 370/3087 rondgaande groeven, waartusschen schuine of elkaar kruisende streepjes en enkele of dubbele rijen van, met de basis tegen elkaar rustende, met streepjes opgevulde driehoeken; bij 1002/195 dergelijke banden en daartusschen vlakke gedeelten waarop achtereenvolgens zijn voorgesteld: slangen, larven van netvleugeligen (?), schilden, een zwaard en lansen, en twee, met lans, zwaard en schild gewapende, elkaar bevechtende Niassers [5]). (Zie de afbeelding). 1002/57 en 195: **N. N.**

370/3087: L. 31,5, dm. 2,4; 1002/57: l. 25,2, dm. 2,7; 1002/195: l. 33, dm. 2,5 cM.

---

groote trom. — Volgens SUNDERMANN, *Wb.*, ein Bambu mit einem Loch und mit einer von demselben abgespalteten Saite (als Schlaginstrument).

1) *Encycl. v. Ned. Indië*, Dl. II, 634 en MODIGLIANI, *N.*, 567.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. n0. 19/*c* en FISCHER, *Nias*, Abb. 8.

3) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 145. — Zie ook WALLASCHEK, *Music*, 90 en WALLASCHEK, *Anfänge*, 92.

4) THOMAS, *Wbk.*, Mal. *saroenai* = een soort klarinet. — SUNDERMANN, *Wb.*, *soeroene* = Flöte.

5) FISCHER, *Nias*, 89, Abb. 8.

1002/103. Fluit [1]) (*sigoe mbawa* [2]), een stukje riet, aan een einde open, aan het andere dun bijgesneden en van een soort tongwerk voorzien. Zonder galmgaten. 2 stuks, beide defect. **N. N.**

L. 22,5 en 29, dm. 0,8 en 0,9 cM.

1002/104. Lokfluitje (*oefoe oefoe* [3]), een stukje riet, aan beide einden open, waarin een ander, dat dunner, aan een einde open en van een vierkant gat voorzien is, past. 2 Expl. waarvan één beschadigd.

Het andere geeft:

N. N.

L. 6, dm. 0,9 cM.

1002/58. Neusfluit [4]) (*soeroene* [5]), een stuk bamboeriet, aan een einde door den bodem eener geleding gesloten; in dien bodem en op vier plaatsen nabij het open, eenigszins rond uitgesneden einde zijn ronde gaten ingebrand. Toonhoogte niet te bepalen.

Bij het gebruik wordt de fluit schuin voor het linker neusgat geplaatst [6]). **N. N.**

L. 48,5, dm. 2,6 cM.

1002/44. Als boven? in den vorm als 1002/58, ruwer bewerkt, het ondereinde is niet rond bijgesneden; nabij het boveneinde zijn vijf galmgaten ingebrand en bovendien twee dicht bij elkaar staande (blaas-?) openingen. Toonhoogte niet te bepalen. **N. N.**

L. 33, dm. 2 cM.

1002/19 en 1552/3. Mondtrommen [7]) (*doeri* [8]), een reepje bamboe, bij 19 over de grootste helft aan weerszijden gekarteld, over de kleinste helft versmald en, aan de beide uiteinden, waar verhoogingen zijn aangebracht, rond bij gesneden of uitgeschulpt. Nabij het midden eene halfcirkelvormige verhooging over de geheele breedte; het middelste deel is tot eene tong met fijne punt bewerkt. Bij 19 zijn aan de beide uiteinden stukjes garen, waaraan een klein stukje bamboe gebonden, bij 3 aan een einde eene lus. — De mondtrom wordt bewaard in een bamboezen kokertje, dat door een diagonaal gevlochten rotanring omgeven en door een (19) kegelvormig, (3) plat houten stopje gesloten wordt.

Bij het bespelen wordt het instrument met de vlakke zijde tusschen de lippen ge-

---

1) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 144.

2) Volgens den inzender. — Volgens Thomas, *Wbk.*, *sigoe* = Mal. *soeling*, *saroenai* = fluit, trompet, *bawa* = Mal. *moeka*, *moeloet* of *paroeh* = gelaat, mond, snavel. Voor „*soeling*" zie ook *Cat. Musée instr.*, III, 254 en 307. — Sundermann, *Wb.*, *sigoec* = eine Flötenart; *bawa* = Mund, Maul, Schnabel, Oeffnung, Mündung (vom Gewehr), Schneide, Gesicht.

3) Sundermann, *Wb.*, *oefoe' oefoe* = eine kleine Flöte (mit Zunge); komt dus niet met de opgave van den inzender overeen.

4) Modigliani, *N.*, fig. 143. — Cfr. *Cat. Musée instr.* III, 303. — Wilken, *Hdl.* 119. — Pleyte, in *Ind. Gids*, 1891, dl. II, 1465.

5) Naar den inzender. — Modigliani, *N.*, 566 geeft ook *sigoe*, zie boven.

6) Modigliani, *N.*, 566.

7) Modigliani, *N.*, fig. 149. — *I. A. f. E.* Bd. IX, 81 en Taf. IV, fig. 11. — Ling Roth, *The natives of Serawak and British North Borneo*, 257. — *Cat. Musée instr.*, III, 273 e. v. — Het instrument is in den Archipel algemeen verspreid. Zie o. a.: Dr. B. F. Matthes, *Bijdragen tot de ethnologie van Z. Celebes*, 126. — A. Hardeland, *Dajacksch-Deutsches Wörterbuch*, i. v. *gariding*. — F. S. A. de Clerq en J. D. E. Schmeltz, *Ethnographische beschrijving van de West- en Noordkust van Nederlandsch Nieuw Guinea*, 240 en J. D. E. Schmeltz, *Beiträge zur Ethnographie von Neu Guinea*. (Veröffentlichungen des ethnographischen Reichsmuseums zu Leiden. Serie II, n⁰. 12). — R. Shelford, *An Illustrated Catalogue of the Ethnographical Collection of the Serawak Museum*. Part I *Musical Instruments*. Pl. V (Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society. Juni 1904, n⁰. 40). — Zie ook Wallaschek, *Anfänge*, 127 en *Cat. Musée instr.* III, 273 vlg.

8) Mal. *ginggoeng*. — Zie Klinkert, *Wbk.* — Sundermann, *Wb. doeri* = Mundtrommel.

nomen; de beide stukjes garen worden gestrekt en een er van door tokkelen met de vingers in trilling gebracht; deze trilling wordt door de tong van de trom overgenomen [1]). **N. N.**

1002/19: L. 9,5, br. 1,3; 1552/3: l. 10,5, br. 1,3 cM.

c. **Speelgoed.**

370/3083 [2]). Tol (*gaola* [3]), een stuk klapperdop, waardoor een puntig toeloopend houten stokje gestoken is.

H. 10, dm. 7 cM.

GROEP XII.

Godsdienst [4]).

1. Houten- en steenen beelden.

a. Beelden van voorvaderen [5]) (*adoe zatoea* [6]).

370/3094 [7]). Mannelijk beeldje, ruw gesneden van bruingeel hout, in staande houding met licht gebogen knieën; duidelijke aanduiding der mannelijke geslachtsorganen. Om het hoofd een uitstekende rand; het hoofddeksel heeft aan de voorzijde eene recht opstaande, in doorsnede driehoekige punt. De beide armen gebogen, de handen ter hoogte van den hals zamengevoegd; voeten niet aangeduid. Het voetstuk bestaat uit een bijna rechthoekig blokje met afgeronde hoeken aan de achterzijde.

H. 24 cM.

402/31 [8]). Als boven, donkerbruin hout, de hoofdbedekking hooger en zonder uitstekenden rand; de neus breed en spits; in het rechteroor een eenvoudig oorsieraad in den vorm van een op den schouder afhangend staafje; de handen houden voor de borst een beker (?) vast; de voeten aangegeven door tanden. Voetstuk vierkant met afgeronde hoeken. Afkomstig uit *Goenoeng Sitoli*. **N. N.**

H. 27 cM.

---

1) Modigliani, *N.*, 568. — *Encycl. v. Ned. Indië*, dl. II, 636.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 272. — Modigliani, *N.*, fig. 140. — Zie over tollen uit Oost-Azie en den Maleischen Archipel in het algemeen G. Schlegel in *T'oung Pao*, VII, 96 vlgg.

3) Sundermann, *Wb. gaolo* = Rad, Charnier, Kreisel.

4) Omtrent Godsdienst in den Ind. Archipel in 't algemeen zie o. m. G. A. Wilken, *Het animisme* en Alb. C. Kruyt, *Het animisme in den Ind. Archipel*. — Voor Nias in het bijzonder: von Rosenberg, *Nias*, 112 vlgg., von Rosenberg, *Achr.*, 172 vlgg. — Modigliani, *N.*, Cap. XXI. — Sundermann, *Nias*. 448 vlgg. — Kramer, *Der Götzendienst der Niasser* (*T. I. T. L. Vk.* dl. XXXIII, 473). — Chatelin, *Godsdienst en bijgeloof der Niassers* (id. dl. XXVI, 142 vlgg.). — Raap, *Nias*, 151. — Sundermann, *Der Kultus der Niasser*. Globus, LIX, 369. — Lett II, 11 vlgg., III, 37, IV, 34, 56. — Sundermann, *Die Insel Nias, und die Mission daselbst* (Rhein. Missionsschr. n°. 125), 58 vlgg. — Zie ook Wilken, *Das Haaropfer*, en Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 319 vlgg.

5) Modigliani, *N.*, 646. — Raap, *Nias*, 150. — Sundermann, *Kultus*, 370. — Lett IV, 62, fig. 1. — Fehr, 12, fig. 12.

6) Door den inzender van Serie 1002 worden de beelden van de voorouders *adoe noewoe* genoemd; ook Horner (*De Batoe eil. Tijdschr. v. Ned. Indië*, 1840, 352) zegt omtrent „*adu nowo*": „deze beelden zijn omtrent een voet hoog en verbeelden een zittende menschengestalte. Bij hen wonen ook de zielen der overledenen." Volgens Modigliani is de „*adoe nubo*" de beschermer van de belangen van het dorp, terwijl in von Rosenberg, *Nias*, 113 de „*adjoe noeboe*" de stamvader wordt genoemd. — Sundermann, *Wb.* geeft: *adoe zatoea* = Ahnenbild; *oewoe* = Verwandte von der Mutter Seite. — Volgens Frickenschmidt, *Erinnerungen aus Poelu Tello* (*Batoe eil.*) 7, heeten dergelijke beelden daar: *hadzi noewoe*.

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 12e kl. n°. 1*b*.

8) Ned. St. Crt., 11 September 1884, n°. 214.

370/3091 [1]). Beeldje, als boven, in hurkende houding, om het voorhoofd eene rij kegelvormige verhevenheden; hoofdbedekking breeder en hooger; neus smal en spits; in het rechteroor een oorsieraad, dat tot op den schouder reikt; om den hals een eenvoudige halsring, die aan de achterzijde niet aangeduid is; geslachtsdeelen onduidelijk, voeten niet aangegeven. Voetstuk dun en onregelmatig gesneden. Beschadigd.

H. 27,5 cM.

370/3096 [2]). Als 402/31, van lichtgeel hout, iets beter bewerkt; de rij kegels om het voorhoofd vervangen door een driehoekigen rand; zeer kleine kinbaard; de halsring met dwarsgroeven, om den rechterarm een armband. Geslachtsdeelen en voeten goed aangegeven; als voetstuk een rond plankje.

H. 29 cM.

1002/187 [3]). Als boven, van lichtbruin hout, maar, behalve op de plekken die blijkbaar met lapjes omwonden zijn geweest, geheel met roet en vuil bedekt; het hoofddeksel heeft den vorm van eene kroon [4]), nl. een met uitgesneden driehoeken bedekten rand, waarboven aan de voorzijde eene hooge punt met middenrug en ter weerszijden daarvan bladvormige versieringen; aan de achterzijde twee hoornvormige uitsteeksels; breede neus, vooruitstaande snorbaard en kleine platte kinbaard, oorversiersel peervormig; de platte halsring, ook aan de rugzijde zichtbaar, heeft dwarsgroeven in verschillende richtingen. Armband onduidelijk. Het voetstuk in doorsnede ovaal, loopt naar beneden dunner toe; aan vier zijden is aan den bovenkant een driehoek uitgesneden. **N. N.**

H. 34,5 cM.

370/3092 [5]). Als boven, van lichtgeel hout, de rand van de kroon aan de achterzijde laag, de rug op de hooge punt, welke uitgeschulpt en van eene versiering van uitgesneden driehoeken voorzien is, heeft volgens de lengte eene groef. De hoornvormige uitsteeksels ontbreken. Het voorhoofd met rood, zwart en wit katoenen lapjes omwonden; groote spitse neus; de snorbaard omhoog gestreken, geen kinbaard; het oorversiersel dubbel lepelvormig; de halsring heeft groeven in ééne richting. Aan den rechtervoorarm een platte ring. Handen voor het middel samengevouwen. Voetstuk vierkant, laag en naar onderen spits toeloopend.

H. 29,5 cM.

1002/179. Als boven? [6]), bijna geheel zwart, ruw bewerkt en veel grooter; de rug op de hooge punt van de kroon is van verschillende dwarsbanden voorzien, de hooge punt zelf is met bladornamenten versierd. Op het achterhoofd twee lange, schuine uitsteeksels, die in eene krul eindigen (een is afgebroken). Geene omwinding om het voorhoofd. De neus zeer groot en spits, kleine snor, kleine kinbaard. Geen oorversiersel, platte, gladde halsring. De onduidelijk aangegeven handen houden voor de borst een bekertje vast. Los voetstukje waar de beenen in passen.

H. 43 cM.

985/9. Als boven [7]), ruw bewerkt, van lichtgeel hout; de hoofdbedekking bestaat uit een boven het voorhoofd uitstekenden rand, van boven plat en aan de voorzijde voorzien van een rechtopstaand, driehoekig, aan weerszijden uitgeschulpt uitsteeksel; geen halsring, geene omwinding om het voorhoofd; vooruitstekende oogen, groote breede neus, mond onduidelijk, geen snor- of kinbaard; in het rechteroor eene ruw bewerkte

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 12e kl. no. 1/*b*.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 12e kl. no. 1/*b*.
3) Naar opgave van den inzender: „afgodsbeeld: *adoe zatoewa*" zie de aant. 6) blz. 68.
4) Verg. 1002/169 Groep X, 1.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 12e kl. no. 1/*b*.
6) Volgens opgave van den inzender „afgodsbeeld: *adoe zatoea*". — Het is de vraag of deze figuur tot de beelden der voorvaderen gerekend mag worden.
7) Hoewel geen geslachtsdeelen zijn aangegeven, moet dit beeldje als mannelijk worden beschouwd omdat er alleen in het rechteroor eene versiering is aangebracht. Zie o. m. Modigliani, *N.*, 514.

oorversiering, die op den schouder hangt. De armen tegen de zijden aangesloten, de handen op eenigen afstand van elkander. Geen armring. Geslachtsdeelen en voeten niet aangegeven. Het voetstuk onregelmatig met afgeronde hoeken.
H. 31 cM.

1002/128. Beeldje [1]), van geelachtig hout, in zittende houding, goed bewerkt; hoofddeksel, van boven plat, heeft aan de achterzijde twee uitsteeksels gelijk aan het bovenëinde van een kam [2]); aan de voorzijde een hoog, in doorsnede vierkant, aan alle zijden met bladen versierd, in een bol eindigend uitsteeksel. Neus breed en rond, lippen goed gevormd, ooren met rondgaande groeven. Met zwarte verf zijn wenkbrauwen, oogen, binnenzijde der ooren, tanden en groote knevels aangeduid. In het rechteroor een tot voor den rechterschouder hangende, spits toeloopende versiering; om den hals een *kaleboeboe* [3]), met verf zwart gemaakt; de handen, welke op de knieën rusten, houden ieder een stuk sirihgereedschap(?) vast; om den rechtervoorarm een dubbele armring. Voeten goed aangegeven. Als zetel dient eene zandloopervormige taboeret [4]). Voetstuk trapeziumvormig met in het midden een in doorsnede rechthoekig verlengstuk naar onderen. Om het voorhoofd en bij wijze van schaamgordel eene omwoeling van gele wol en rood katoen [5]). **Z. N.**
H. 33 cM.

Zie plaat VI, fig. 3.

695/5. Vrouwelijk beeldje, van donkerbruin hout, met teer(?) zwart geverfd, ruw bewerkt, in staande houding. Om het voorhoofd eene, uit eene rij kegels bestaande versiering, als hoofdbedekking eene aan de voorzijde naar boven in eene punt uitloopende muts, die over de bovenzijde en aan de voorzijde een scherpen rug heeft. Neus breed en lang, oogen en mond onduidelijk; in beide ooren tot voor de schouders afhangende oorsieraden. De tegen het lichaam gesloten armen houden voor de borst een beker vast. Om de bovenbeenen is een rondgaand kleedje aangegeven. De voeten duidelijk. Als voetstuk een rond plankje.
H. 23 cM.

695/6. Als boven, in hurkende houding; in plaats van teer is zwarte verf gebruikt; de rug over de bovenzijde van het hoofddeksel ontbreekt. Neus breed en vooruitstekend; handen ongeveer voor het midden van het lichaam; geen kleedje, geen aanduiding van de teenen. Voetstuk onregelmatig gesneden.
H. 27 cM.

402/30. Als boven, kleine, spitse neus; om de voorzijde van den hals is een halsring aangegeven; de teenen onduidelijk door tanden voorgesteld. Voetstuk rond en dikker dan bij het voorgaande beeldje. Uit *Goenoeng Sitoli*. **N. N.**
H. 26 cM.

985/10. Als boven, van geelachtig hout, ruw bewerkt, in hurkende houding; hoofddeksel plat en aan de voorzijde met een hoog, in eene punt eindigend, boven het achterhoofd een ruitvormig uitsteeksel. De oogen diep ingesneden, de breede neus steekt ver vooruit, de mond ontbreekt. In elk der ooren een tot voor de schouders afhangend sieraad. Armen tegen het lichaam gesloten, komen voor het middel bijeen, handen en voeten niet aangeduid. Het voetstuk in doorsnede vierkant, loopt naar onderen spits toe.
H. 31 cM.

985/11. Als boven, de punt aan de voorzijde van de hoofdbedekking heeft aan weerszijden schuine groeven; het uitsteeksel boven het achterhoofd ontbreekt; de handen, onduidelijk aangegeven, houden een bekertje vast.
H. 29 cM.

---

1) Als inl. benaming wordt door den inzender opgegeven *adoe noewoe*, zie de aanteekening [6]) blz. 68.
2) Verg. groep II, 1 *a*. 1002/196 en 205.
3) Zie groep IX *d*. 7.
4) Verg. Modigliani, *N*., fig. 13.
5) Omtrent de mogelijke beteekenis van eene dergelijke omwoeling zie: E. Sidney Hartland, *Pinwells and Ragbushes* [*Folklore*, IV (1894), 451 vlgg.].

1002/215. Vrouwelijk beeldje, van bruin hout, achterzijde diep uitgehold, beter bewerkt dan de voorgaande, in staande houding; het platte hoofddeksel aan de voorzijde met eene hooge punt, die van voren door groeven en uitsteeksels tot een boom gestyleerd is; boven het achterhoofd twee vleugelvormige uitsteeksels; nabij het voorhoofd, om het hoofddeksel een met schuine streepjes versierde rondgaande band. Oogen onduidelijk, neus breed, spits en vooruitstekend boven den nauwelijks aangegeven mond. Ooren groot met concentrische groeven langs de randen; in de ooren een sieraad, dat met eene, van eene dwarsgroef voorziene peer voor de schouders hangt (aan de linkerzijde afgebroken). Om den hals een met schuine groeven voorziene halsring. De van een armring voorziene armen aan het lijf gesloten; de onduidelijk voorgestelde handen houden voor het middel een bekertje (?) vast. Voeten niet, teenen wel duidelijk. Het voetstuk in doorsnede vierkant, naar onderen spitser. **N. N.**

H. 32 cM.

985/8. Als boven, geheel als 985/9 maar van lichtgeel hout, met eene oorversiering in beide ooren en zonder aanduiding der geslachtsdeelen.

H. 32 cM.

370/3095 [1]). Als boven, geheel als 370/3096, doch in plaats van een rand, om het voorhoofd eene rij kegels; geen mond, in beide ooren sieraden, om den hals een platte ring; geene aanduiding der geslachtsdeelen, handen afgebroken; het beeldje bovendien zeer beschadigd.

H. 28 cM.

370/3093 [2]). Als boven, bijna geheel als 370/3092 (blz. 69); om het voorhoofd eene rij op een band geplaatste kegels en eene omwoeling van rood katoen. In beide ooren sieraden, de halsring zonder groeven; de tepels goed, geslachtsdeelen zeer onduidelijk aangeduid; aan beide armen gegroefde armringen. Het voetstuk hooger als bij 3092.

H. 31 cM.

Zie plaat VI, fig. 2.

1002/172. Zeven beelden van voorouders [3]), van donkerbruin hout, met rotanreepen aan een stok gebonden, met roet en vuil bedekt, ruw bewerkt. De eerste figuur van links in staande houding, van de tweede en derde zijn de onderste ledematen niet aangeduid, de overige in hurkende houding. De hoofdbedekking bij de vier eerste bestaat uit eene muts, die boven het voorhoofd in eene hooge, met streepjes bedekte punt uitloopt en waaronder bij de eerste eene ruw aangeduide rij kegels; de drie laatste hebben eene platte muts, bij de vijfde met eene rondgaande groef, bij de zevende met eene rij kegelvormige verhoogingen voorzien. Vóór op de muts een hoog uitsteeksel, dat bij de vijfde spits toeloopt, een hoogen met driehoekjes versierden kam draagt en versierd is met schuine streepjes, die eindigen tegen de getande zijkanten; het uitsteeksel bij de zesde puntig en met platte zijvlakken; bij de zevende is het plat, van krullen voorzien en met uitgestoken lijnen en rijen driehoekjes versierd. Op het achterhoofd bij de zesde twee vleugels, bij de zevende een kam, nagenoeg als 1002/196 (Groep II). De aangezichten zijn ruw bewerkt, bij de vijfde is de mond in 't geheel niet aangeduid; alleen de zevende heeft een kleinen platten kinbaard. De eerste en zevende hebben in beide ooren lange, de derde in beide kleine, de tweede en vijfde alleen in het rechteroor lange oorsieraden; om den hals bij de eerste een zeer onduidelijke, bij de zevende een, van elkaar kruisende lijnen voorziene halsring. Bij de tweede, derde en vijfde zijn de tepels aangeduid; de eerste en derde hebben om beide armen, de tweede en vijfde alleen om den rechter arm een min of meer duidelijk aangegeven armring. Armen tegen het lichaam gesloten, de min of meer duidelijk voorgestelde

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 12e kl. nº. 1/*b*.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 12e kl. nº. 1/*b* en FISCHER, *Nias*, pl. VII, fig. 2.

3) Volgens den inzender: *adoe noewoe*; zie de aanteekening [6]) blz. 68. — Zie ook MODIGLIANI, *N.*, fig. 62, 193. — RAAP, *Nias*, fig. 2.

handen houden een soort beker vast, bij de eerste, derde en zesde voor de borst, bij de andere voor het middel. Geslachtsdeelen zijn alleen bij de zesde aangegeven; voeten en teenen alleen bij de eerste, vierde en vijfde. De vijfde en zesde hebben om het hoofd, de eerste, vierde en zevende om het middel, de derde om het ondereinde eene omwoeling van stof. Als voetstukken rechthoekige plankjes van verschillende hoogte, al dan niet met afgeronde hoeken. **N. N.**

H. 24—35 cM.

718/41. Twaalf beelden van voorouders [1]), van donkerbruin hout, met rotanreepen aan een stuk bamboe gebonden, met roet en vuil bedekt. 12, van links gerekend, met teer zwart gemaakt; 3, 4 en 5 in zittende, 9, 10 en 12 in hurkende, de andere in staande houding. Als hoofdbedekking hebben alle eene muts met hoog puntig uitsteeksel boven het voorhoofd, dat bij 7 van schuine groeven, bij 9 van een varenbladornament, bij 10 van ingesneden krullen en bij 1, 3, 4 en 5 van geverfde zwarte strepen is voorzien. Onder het hoofddeksel bij 4, 6, 9 en 10 een band met kegelvormige versieringen. De aangezichten, behalve bij 12 duidelijk aangegeven; bij 3 zijn met zwarte verf wenkbrauwen, oogen en snorren geteekend; 5, 7 en 9 hebben een kleinen, platten kinbaard. Beide oorlellen zijn uitgerekt en van een afhangend sieraad voorzien bij 2, 4, 6 en 10; bij 1, 3, 5 en 9 is dit alleen met het rechteroor het geval. Om den hals bij 1, 3, 4, 5, 9 en 10 een halssieraad, dat bij de vier laatste van schuine groeven is voorzien. De armen zijn min of meer aan het lichaam gesloten en rusten bij 3 met de ellebogen op staafjes die op het bovenbeen zijn gezet; de handen zijn min of meer goed aangeduid, houden bij enkele een bekertje (?) vast, bij 1, 2, 3, 6 en 12 voor de borst, bij 5, 7, 9, 10 en 11 voor het middel. Geslachtsdeelen min of meer duidelijk aangegeven bij 1, 5, 7 en 11; om de heupen, bij 8 een houten, platten band met afhangende schaambedekking van hetzelfde materiaal, bij 3, 9 en 11 eene omwoeling van katoen (?). Voeten en teenen bij 1, 3, 8 en 12 niet, bij de andere wel aangegeven. De voetstukken bestaan uit ruw of vrij goed bewerkte dikke of dunne plankjes, van vierkanten, afgeronden of onregelmatigen vorm. 7 en 9 hebben om het hoofd eene omwoeling van katoen. — Tot het ophangen in het huis [2]) dient een rotanreep.

H. 21,5—29,5 cM.

B. 1. Model van een vooruderbeeld [3]), van zandsteen, in zittende houding; flauw gebogen hoofddeksel waarop aan de voorzijde eene hooge, schuin vooruitstekende, smaller toeloopende punt in den vorm van een bladornament, aan voor- en achterzijde met ingegrifte krullen en schuine strepen; boven de ooren en het achterhoofd kleine krulvormige uitsteeksels. Onder het hoofddeksel om het hoofd eene rij kegelvormige, straalsgewijze ingegrifte verhoogingen. Gezicht goed voorgesteld, goed gevormde oogen, neus, ooren en mond. Wenkbrauwen, pupillen en oogranden met zwarte verf aangeduid; de snorbaard op dezelfde wijze en bovendien door ingestoken borstelachtige plantenvezels; kleine, platte, van zwarte langsstreepjes voorziene kinbaard; in het rechter oor een cylindervormig sieraad, door een kring van zwarte verf omgeven. Om den hals een platte, aan de voorzijde eenigszins puntige ring. Armen en handen goed gevormd; de laatste houden voor de borst een langwerpig bekertje vast. Duidelijke, mannelijke, tegen den buik gelegde geslachtsdeelen. Goed bewerkte voeten. — Volgens mededeeling van den oud-Resident A. L. van Hasselt is ter wille van de plaatsruimte het zitblokje, zoomede het voetstuk weggelaten, zoodat het model geplaatst kan worden op den steenen stoel A 38 (Groep X). Afkomstig van de *Batoe*-eilanden.

H. 78 cM.

---

1) De inzender merkt op: Deze beelden stellen afgestorven familieleden voor en hangen tot aandenken aan een balk in het huis; jaarlijks op den sterfdag van een hunner wordt, al naar de middelen des bezitters, geofferd, hetzij een ei, een kip of een varken. Zie ook Ned. St. Crt. 4 Maart 1890, n°. 53.

2) Zie Groep III, 872/1, noot [5]), blz. 26.

3) Modigliani, *N.*, fig. 66.

b. Huisgoden [1]).

370/3090 [2]). Huisgod (*siraha zalawa* [3]), van lichtgeel hout, in hurkende houding; plat hoofddeksel, waarboven aan de voorzijde een puntig uitsteeksel, dat van voren met een rug en bladachtige uitsnijdingen versierd is; boven het achterhoofd twee kleine hoefijzervormige uitsteeksels. Om het hoofd eene rij kegelvormige verhoogingen. Het gezicht vrij duidelijk, de neus lang en spits, de ooren groot; mond en tanden door streepjes aangegeven. Om den hals een dikke halsring met dwarsgroeven. De armen tegen het lichaam gesloten, de rechter met een armband. De slecht aangeduide handen houden voor het middel een bekertje vast. Duidelijke (mannelijke) geslachtsdeelen, voeten en teenen. Als voetstuk een rond blokje. — Blijkens eene op dit beeldje gestelde potloodaanteekening stelt het den beschermgeest van een dorpshoofd (*salawa*) voor.

H. 41 cM.

370/3089. Als boven, van roodbruin hout, in zittende houding; het uitsteeksel van het hoofddeksel is aan de voorzijde volgens gebogen lijnen uitgesneden, terwijl daarop met zwarte verf strepen en stippen zijn aangebracht. Geen uitsteeksels boven het achterhoofd en geen krans van kegels, geen halsring. Neus breed en vooruitstekend, geene aanduiding der tanden, lange kinbaard. De rechteroorlel uitgerekt en van een rond versiersel voorzien, dat voor den rechter schouder hangt. De armen rusten met de ellebogen op de knieën; de handen houden voor de borst een beker vast. Als zetel dient een plankje. Het voetstuk is eveneens een onregelmatig gesneden plankje.

H. 36,5 cM.

1002/175. Huisidool [4]), van bruinzwart hout; houding als voren, goed bewerkt; de hoog uitstekende punt van de hoofdbedekking, aan de randen versierd met rijen uitgestoken driehoekjes, heeft in het midden een rug en ter weerszijden van dezen schuine groeven, dieeen bladornament vormen. Boven het achterhoofd twee vleugelvormige uitsteeksels. Om het hoofd een van kegels voorziene band; op dien band aan de voorzijde uitgestoken driehoeken, om elk der kegels evenzoo aan de voorzijde eene rij groeven. Onder dien band om het hoofd eene rij uitgestoken driehoekjes en boven de oogen drie driehoekige figuren op dezelfde wijze samengesteld. Het gezicht duidelijk, de neus groot, de kleine platte kinbaard heeft verschillende langsgroeven. Rechteroorlel uitgerekt, draagt voor den rechterschouder een kegelvormig, door eene rij punten omgeven sieraad. Om den hals een dikke met groeven bedekte halsring. Tepels door inkervingen aangeduid. Aan den rechter arm een ring. De ellebogen rusten op, uit de knieën te voorschijn komende staafjes; de handen houden voor de borst een bekertje, waarop evenzoo versieringen van uitgestoken driehoeken. Geslachtsdeelen, voeten en teenen duidelijk. Als zetel dient een klein, houten cilindertje, als voetstuk een onregelmatig gesneden dun plankje. **N. N.**

H. 64 cM.

1002/173. Als boven [5]), grooter en breeder, op den grond zittend, goed bewerkt; het hoofddeksel in den vorm van de kroon 1002/109 (blz. 60) zonder pluimen, maar aan de voorzijde bovendien nog voorzien van een, van den onderkant beginnend smal, krom, bladachtig ornament, dat vóór de kroon uitsteekt; op het achterhoofd twee kleine knopvormige uitsteeksels; neus lang en spits, oorsieraad peervormig; rechte snor, platte, gladde kinbaard; halsring plat en met schuine groeven; de armring bestaat uit drie deelen, waarvan het middelste rugvormig, de beide andere met eene rondgaande

---

1) Zie SUNDERMANN, *Kultus*, 371 en KRAMER, *Götzendienst*, 473, waar de huisgoden *siraha nomo* genoemd worden.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 12e kl. n0. 1/*a*.

3) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 185. Zie ook aant. 3) blz. 26 bij 872/1. Groep III. — FEHR, 12 fig. 10 en 13, en LETT, I, 16.

4) Naar opgave van den inzender. — Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 184. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 173 en RAAP, *Nias*, fig. 1.

5) Als inl. naam wordt door den inzender opgegeven: „*siraha zalawe*.

groef. De ellebogen rusten op de knieën, de handen houden een soort schotel, welks rand eene groef heeft, voor de borst vast. Het voetstuk vierkant en langs de zijkanten met in elkaar grijpende S-vormige groeven. **N. N.**

H. 65,5 cM.

1002/176. Huisidool, als boven, maar minder goed bewerkt, van bruin hout; een spiraalvormig gewonden hoofddoek is aangegeven; daarboven verheft zich een hoog, driehoekig uitsteeksel, dat aan de voor- en achterzijde eene rugvormige verhooging heeft; de voorste is uitgeschulpt en door verschillende dwarsbanden verdeeld. Langs de randen van het uitsteeksel eene rij driehoekige gaten en op het voorvlak, tot groepen vereenigde uitgestoken driehoekjes, rechte lijnen en krullen; nabij den top aan weerskanten van den rug drie onregelmatige driehoekige gaten. Op het achterhoofd twee kleine vleugelvormige uitsteeksels. Het gezicht minder goed bewerkt; wenkbrauwen, mond en oogen met zwarte verf beschilderd. Het oorsieraad vertoont twee boven elkaar gelegen halve cirkels; snor ontbreekt, kinbaard kort en dun. Halsring plat en effen. Armen een weinig van het lichaam verwijderd, armband ruw bewerkt; de nauwelijks aangeduide handen houden een ruw gesneden bekertje vast. Om het lichaam ter hoogte van de geslachtsdeelen een platte band. Voetstuk in doorsnede onregelmatig rond, aan de bovenzijde met een rondloopenden band, naar onderen spitser. **N. N.**

H. 68 cM.

1002/178. Als boven, van bruinzwart hout; naar verhouding groot hoofd; hoofdbedekking eene ronde muts; zeer groote neus, rechte snor; platte, trapeziumvormige en van langsgroeven voorziene kinbaard. Ongeverfd. Oorsieraad groot en lepelvormig; halsring van dwarsgroeven voorzien; voorarmen tegen het lichaam gesloten, de vingers vrij goed aangegeven. Geen band om het onderlijf, geslachtsdeelen onduidelijk. Het voetstuk een bijna vierkant plankje. **N. N.**

H. 62,5 cM.

c. Andere beelden [1]).

1002/181. *siraha wangera mbōwō* [2]), van bruin hout, in den vorm van een vierkanten paal, waarvan het boveneinde tot een menschelijk hoofd ruw besneden is. Ter weerszijden van het hoofd een groot vleugelvormig uitsteeksel, aan den rand met inkervingen; de uitsteeksels te zamen liervormig. Onder aan het paaltje een afgeknot kegelvormig blokje als voetstuk. **N. N.**

H. 51,5 cM.

1002/183. *siraha denro loeloeō* [3]), als boven; de paal korter en dikker, het gezicht zeer onduidelijk, de vleugelvormige uitsteeksels korter en zonder inkervingen. Als voetstuk een langwerpig rond plankje. **N. N.**

H. 42 cM.

---

1) Zie hierover o. m. LETT, IV, 54 en KRAMER, O. c. 495 vlgg.

2) Volgens den inzender. — Woordelijk vertaald (zie THOMAS, *Wbk.* en SUNDERMANN, *Formenlehre*, 102) zou dit kunnen beteekenen: „beschermer van de gebruiken." — Volgens SUNDERMANN, *Wb.*, *mangerangera* = nachdenken, *bōwō* = Sitte, Benehmen, Brautpreis, Geldstrafe, Geschenk. HORNER (*Tijdschr. v. Ned. Indië.* 1840, I, 352), zegt van *siraha*: „die ook het oord tegen booze „geesten bewaakt; zijn beeld is een stuk hout, dat naar boven in twee takken zich splijt, welke „de armen moeten voorstellen. Daaronder is in ruwe trekken een menschelijk gelaat uitgesneden." In *Indonesian Art* van C. M. PLEYTE is op Pl. XXV, fig. 3 de afbeelding gegeven van een beeld, dat veel op het beschrevene gelijkt en afkomstig is uit de verzameling van MAX WEBER. De daarbij behoorende toelichting luidt: „*Laeluō gosagosa*. Idol from the island of Nias, which is fastened to the litter upon which village chiefs are carried through the village on the day of the great festival, which they must perform at least once in their lives. While carried, the man rests with his hand on the head of the idol in order to prevent him from trembling or getting tired." Niet onopgemerkt mag evenwel blijven, dat onder den naam *loeloeō gosa' osa* in de verzameling van 's R. E. M. een voorwerp voorkomt (zie hieronder nº. 1002/185) in den vorm geheel van het beschrevene afwijkend.

3) Volgens den inzender. — Bedoeling van dit beeld onbekend. SUNDERMANN, *Wb.*, *loeloeō* = ein Götze (im Süden), Engel.

1002/182. Beeld (*tenro bela nadoe* [1]), meer in den vorm van een borstbeeld; een plat hoofddeksel met uitstekenden platten rand; boven op het hoofd twee breede rechtopstaande, van boven schuin afgesneden vleugels, welke van onderen te zamen komen. Gezicht vrij scherp gesneden, neus puntig en vooruitstekend, mond niet aangeduid. **N. N.**

H. 46 cM.

1002/188. *adoe horō* [2]), bruinzwart houten beeld in staande houding; klein hoofddeksel, waaraan drie zeer lange uitsteeksels, het voorste het langst, driehoekig in doorsnede, aan de achterzijde met een rug en puntig toeloopend, de beide andere als vleugels op het achterhoofd, van boven schuin afgesneden. Om het hoofd een band met eene rij kegels. Gezicht ruw bewerkt, het bovenste gedeelte met grooten neus, steekt ver boven den mond uit; in het rechteroor eene lange, voor den schouder afafhangende oorversiering, met eene groef langs den omtrek. Om den hals een gegroefde halsring. Voorarmen tegen het lijf gesloten, onduidelijke handen. Geslachtsdeelen weggesneden; voeten wel, teenen niet aangegeven. Het voetstuk is een onregelmatig gesneden blokje. **N. N.**

H. 64,5 cM.

1002/186. *siraha nadoe salacha* [3]), geelhouten, ruw gesneden beeld, in staande houding; platte schijf als hoofdbedekking, onduidelijk gezicht, groote neus, kleine kinbaard, geene versierselen; armen en handen ruw gesneden, de laatste voor de borst; groote mannelijke geslachtsdeelen; de voeten zijn wel, de teenen niet aangeduid. Als voetstuk een onregelmatig gesneden blokje.

Dit beeld komt vrij wel overeen met MODIGLIANI, *N.*, fig. 182, daar aangegeven als *adu hóro*. Afgaande op den door den inzender opgegeven naam zou het een beschermgeest tot afwering van ongeluk kunnen zijn. — Wordt aan een van de stijlen van de woning gebonden [4]). **N. N.**

H. 62,5 cM.

718/42. Beeld, als voren, maar veel kleiner en met teer zwart gemaakt; zeer ruw gesneden aangezicht, alleen door inkervingen aangeduid. Geene hoofdbedekking, geslachtsdeelen of voeten.

Dit beeldje, zonder nadere aanduiding ingezonden, nadert, wat den vorm betreft, tot de „*bihara*, roher Knüppelgötze" afgebeeld in RAAP, *Nias*, fig. 4, welke bij verschillende gelegenheden door priesters (*ere*) worden vervaardigd. Zie ook LETT II, 17, fig. 2 en FEHR, 16, fig. 2.

H. 40 cM.

1002/180. *loeloe hare* [5]), als 1002/186 maar veel kleiner en veel beter bewerkt; op

---

1) Naar opgave van den inzender. Beteekenis niet bekend.

2) Volgens THOMAS, *Wbk. hōro* = Mal. *dosa* = misdaad of Mal. *pĕrang* = Oorlog. — SUNDERMANN, *Wb. horō* = Verbrechen, Sünde, Hurerei, Ehebruch, Krieg, Streit, Feindschaft (im Grossen). Volgens SUNDERMANN, *Nias*, I, 458, wordt de *adoe horō* (God der misdaad) gemaakt voor een hoofd, dat eene zaak niet naar behooren berecht heeft en daardoor vreest ziek te zullen worden. Men roept hierbij de „*bechoe's*" van vroegere, gestorven rechters aan tot afwering van het gevaar. — MODIGLIANI, *N.*, 555 en 638 meldt dat de *adoe horō* de moordenaars beschermt en ook offers ontvangt van den vader die een zijner tweelingen heeft vermoord. — Volgens eene mededeeling bij KRUYT, *Animisme*, 416, zijn *adu hōrō* krijgsgoden, terwijl sommige meenen dat zij waarschuwen voor naderend gevaar of naderende ziekte. — De beschrijving die VON ROSENBERG geeft (*Nias*, 114) van de „*adjoe haro*" wijkt van het hier beschreven voorwerp te veel af, om aan overeenstemming te kunnen denken. — Zie ook LETT, II, 17, 16, fig. 11 en FEHR, 12, fig. 11. — KRAMER, O. c., 500.

3) Volgens THOMAS, *Wbk. salacha* = Mal. *tjilaka* = ongeluk.

4) Zie noot [3]) blz. 26.

5) Volgens THOMAS, *Wbk.*, *hare* = Mal. *laba*, *oentoeng* = Winst, voordeel. — SUNDERMANN, *Wb. loeloe hare* = ein Götze.

de kruin eene ronde schijf met eene doorboorde schoenvormige verhooging; groote ronde neus, geen kinbaard; platte halsring met schuine, ingekraste groeven; de handen flauw aangeduid, houden een bekertje vast; geen geslachtsdeelen; de teenen door groeven voorgesteld. Het voetstuk vierkant.

Afgaande op den naam zou dit beeldje kunnen voorstellen den geest die winst of voordeel aanbrengt. **N. N.**

H. 47,5 cM.

1002/126. *siraha wa alawa* [1]), beeld van lichtgeel hout, in staande houding, zeer goed gesneden; flauw gebogen hoofddeksel met een schuinen rand om het hoofd; aan de voorzijde een laag, in doorsnede vierkant uitsteeksel, aan den voorkant met een rug en eene ingegrifte versiering van ruiten en varenblad; op het achterhoofd aan weerszijden eene naar binnen gekrulde spiraal. Oogen, neus en mond goed gesneden, wenkbrauwen, pupillen en tanden met zwarte verf aangegeven. De rechter oorlel is uitgerekt en draagt voor den schouder een dik, ringvormig sieraad. Om den hals een zwart gemaakte *kalaboeboe*. De rechter arm, welke met een, in doorsnede rugvormigen armring versierd is, wijst naar rechts en is licht gebogen; de rechterhand houdt een onevenredig groot zwaard vast van Zuid-Niasch type [2]). Linker arm naar beneden gebogen, de linkerhand houdt een Zuid-Niasch schild vast, dat met de punt op den grond rust. Om het middel zijn als schaamgordel verschillende roode en gele lappen gewonden, welke de geslachtsdeelen bedekken. Voeten en teenen duidelijk voorgesteld. Als voetstuk dient een vierhoekig, schuin toeloopend blokje, dat aan de onderzijde een rechthoekig verlengstuk heeft. Om het hoofd een lapje rood katoen, waarvan de uiteinden tegen het voorste uitsteeksel van de hoofdbedekking bevestigd zijn. Tegen de spiraalvormige uitsteeksels aan den achterkant zijn lapjes geel flanel genaaid. — Een met lans en schild gewapend beeldje, afgebeeld bij RAAP, *Nias*, fig. 23 wordt daar „Gott der Feste" genoemd. **Z. N.**

H. 40 cM.

Zie plaat VI, fig. 4.

1002/127. *sarambia* [3]), lichtgeel houten, vrouwelijk beeldje in dansende houding, goed gesneden. Om het hoofd en den hals sieraden, uit verschillende rijen kralen bestaande, voorgesteld. De zwart gemaakte kruin heeft een, eenigszins beschadigd uitsteeksel. Gezicht als voren. Beide oorlellen dragen lange oorsieraden welke eindigen in eene met twee haken belegde ruit. Voor de borst een driehoekig sieraad, dat in het midden een stervormig figuur en daarnaast, met schuine lijnen ingevulde banden vertoont. De flauw gebogen armen met opwaarts gerichte handen, dragen tal van dunne, gestreepte en een dikken, in doorsnede rechthoekigen armring. De borsten duidelijk voorgesteld. Om de heupen een sieraad uit meerdere ringen (?) bestaande en door een gesp gesloten. Voeten, teenen en voetstuk als boven. Om den rechter pols en de heupen een lapje rood katoen. **Z. N.**

H. 35,5 cM.

Zie plaat VI, fig. 5.

273/11. Vrouwelijk beeldje [4]), als voren, ruwer bewerkt; om het hoofd een band met eene rij kegelvormige verhoogingen; op het achterhoofd een soort kam, die, van achteren gezien, geheel overeenkomt met de versiering, voorkomende op het sirihtaschje 115/3 [5]) en de sjerp 115/2 [6]); aangezicht minder goed bewerkt, de aanduiding

---

1) Volgens den inzender. — Volgens THOMAS, *Wbk.* is *alawa* = Mal. *tinggi* = hoog.
2) Verg. 970/25, groep IX.
3) Volgens den inzender. — De beteekenis en de bedoeling van dit beeldje zijn niet aangegeven. — Zie FISCHER, *Nias*, pl. VII, fig. 5. — SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *sarambia* = Sitz, Sessel (für eine Leiche); *fanoae sarambia* = ein Götze.
4) Inl. naam niet bekend.
5) Zie groep I *b*. blz. 4.
6) Zie Groep II, blz. 17.

der tanden ontbreekt. Om den hals een effen platte, voor de borst een effen halvemaanvormige ring. Oorsieraden puntiger. De armen, als voren, hebben slechts een dikken armring, door rondgaande zwarte strepen begrensd; geene versiering om de heupen, geen katoenen lapjes. Voeten, teenen en voetstuk als voren.

H. 47,5 cM.

273/10. Vrouwelijk beeldje als voren, maar kleiner; alle hoofd-, hals- en oorsieraden ontbreken; hoofdhaar op het achterhoofd in eene wrong; zeer kleine ronde, zwartgemaakte oorsieraden. Geene aanduiding der borsten, voeten of teenen. Voetstuk als voren.

H. 36 cM.

273/9 [1]). Als boven, geen sporen van zwarte verf; geene aanduiding der haren, oorsieraden en armen. Het voetstuk een onregelmatig gesneden blokje.

H. 34 cM.

Zie plaat VI, fig. 1.

1116/45. Beeldje [2]), van bruinzwart hout, in zittende houding, goed bewerkt; plat hoofddeksel, waaraan ter weerszijden eene breede, van een uitsteeksel voorziene krul; goed aangeduide oogen, neus, mond en ooren; groote kromme, vooruitstekende kinbaard; de gesloten handen omvatten op de knieën geplaatste staafjes; onevenredig groot mannelijk geslachtsdeel. Ruwe aanduiding der voeten, die door een stukje hout vereenigd zijn.

H. 11 cM.

1116/44. Als boven, maar van bruin hout, veel ruwer bewerkt, geen krullen ter weerszijden van het hoofd, waarom een met kruisende lijnen versierde voorhoofdsband is gewonden. Ruwer aanduiding van het gezicht, kinbaard kleiner; als zetel dient een stokje; geene aanduiding der voeten. Als voetstuk dient een ruw gesneden blokje.

H. 9,2 cM.

1002/185 [3]). Vogel [4]), uit lichtbruin hout gesneden, met geopenden bek, waarin de tong zichtbaar is, bolvormige oogen, waartusschen een groot driehoekig uitsteeksel [5]), halfronde ooren en smalle, platte uitsteeksels in plaats van vleugels, waarin op twee plaatsen gaatjes zijn gebrand; onder de onderkaak eene schoenvormige, doorboorde verhooging. De buik verbonden aan een uit hetzelfde stuk hout gesneden, onregelmatig vierkanten paal, welks midden flauw gebogen is, en die rust op een spits toeloopend vierkant voetstukje. **N. N.**

L. van de punt van den bek tot het einde van den staart 44 cM.

Zie plaat VI, fig. 7.

---

1) Fischer, *Nias*, pl. VII, fig. 1.

2) Inl. naam *adoe nori*. — Zie Modigliani, *N.*, fig. 47 en 190. — von Rosenberg, *Arch.*, 173, fig. 3. — von Rosenberg, *Nias*, 115. — Raap, *Nias*, fig. 27. Deze soort beeldjes zijn bestemd om, aan een korf gebonden, aan de zwaardscheede te worden meegevoerd (zie ook Groep IX) en zouden volgens von Rosenberg, *Nias*, 115 worden aangeroepen om eene regenbui te doen afdrijven. — Volgens Modigliani, *N.*, 642 verleenen zij bescherming van het geluk en op de jacht.

3) Fischer, *Nias*, pl. VII, fig. 7. — Vergl. Modigliani, *N.*, fig. 180; zie ook von Rosenberg, *Nias*, 34.

4) Als inl. naam wordt door den inzender opgegeven: *loeloeō gosa' osa*. — Bij Sundermann, *Kultus*, 372 komt de afbeelding van een *osa-osa* (draagstoel) voor. — Zie ook Horner, *Tijdschr. v. Ned Indië*, 1840, I, 353, de aanteekening [2]) bij 1002/181 hierboven en Lett, I, 38, waar van *osa osa* gezegd wordt: „ein eigenthümlicher, zugleich als Götzenbild dienender Thronsessel mit „geschnitzten Büffel- und Krokodilsköpfen, auf dem sich der festfeiernde Häuptling umhertragen „und besingen lässt." Aan de bij Lett, III, 27 gegeven afbeelding van eene *osa osa* komt, hoewel onduidelijk, eene vogelfiguur als de beschrevene voor. — Sundermann, *Wb.* geeft *loeloeō* = ein Götze, Engel, *osa' osa* = Tragbahre, tragbarer Thron (für Häuptlinge).

5) Op grond hiervan kan worden aangenomen dat deze vogel een jaarvogel (*Buceros*) voorstelt. — Zie C. M. Pleyte: *Pratiques et croyances relatives au buceros dans l'archipel Indien.* (*Revue d'Ethnographie* T. IV en V).

1002/18. Vogel[1]) als voren, maar veel kleiner en ruwer bewerkt, van bruin hout; geene zichtbare tong, de oogen door streepjes aangeduid; weinig duidelijke vleugels en stompe staart. De doorboringen in de vleugels, het uitsteeksel onder de onderkaak en het voetstukje ontbreken.

L. als voren 25 cM.

Zie plaat VI, fig. 6.

2. Amuletten[2]).

1002/34. Amulet (*hazima*[3]), bruin, lusvormig gevlochten vezelkoord, aan het eene einde voorzien van eene lus, aan het andere van een bruinen, houten knoop (van Europeesch? fabrikaat). Aan het koord zijn bevestigd in rood flanel gewikkelde steentjes, houten cylindertjes en opgevouwen blaadjes lood. Om den hals gedragen beschermt deze amulet tegen ziekten[4]). **N. N.**

L. 77 cM.

Amulet. 695/8.

695/8. Als voren[5]), een reep messing, gebogen in den vorm van een ring, waarboven de reep herhaaldelijk is gevouwen, om in den vorm van een oog te eindigen. Aan het oog is verbonden een samengeknoopt stukje zwart katoenen band. In den ring een stuk dammarhars (?)[6]) besloten tusschen twee cirkelvormig uitgesneden schijfjes *Nautilus*-schelp. (Zie nevenstaande afbeelding). – Deze amulet, waarvan de bedoeling niet bekend is, is afkomstig uit de collectie van VON ROSENBERG.

460/13. Als boven; van rotan; kogelvormig, open, lusvormig gevlochten korfje, bestemd om aan het boveneinde van eene zwaardscheede te worden gebonden; met rotanvezels zijn aan dit korfje bevestigd twee krokodillentanden en zes houten beeldjes, welke met kleine afwijkingen gelijk zijn aan de beide hierboven beschrevene (1116/44 en 45). Bovendien zijn aan het korfje nog vastgebonden twee beeldjes van bijzonderen vorm en wel: 1°. een beeldje[7]) bestaande uit een in doorsnede vijfhoekig stukje hout, waarvan vier kanten zijn gekarteld en dat rust op een klein blokje van denzelfden vorm; onderaan zijn op het stukje hout mannelijke geslachtsdeelen aangeduid, het bovenste deel is besneden tot een vrij duidelijk menschelijk hoofd, dat drie vleugelvormige uitsteeksels heeft, twee ter zijde en een boven het hoofd overbuigende; de beide eerste hebben gekartelde randen en eindigen in eene krul, het middelste is in doorsnede rond en heeft aan het einde een ruw besneden menschelijk gezicht, met een kapje bedekt; 2° een van een uitsteeksel voorzien stokje[8]), zoodanig aan beide uiteinden besneden, dat twee menschelijke gezichten vrij duidelijk zijn aangegeven; het uiteinde van het uitsteeksel is door insnoeringen tot op elkaar geplaatste kogeltjes vervormd. — De beteekenis van laatstgemelde beeldjes is nog niet bekend[9]).

---

1) De inlandsche naam en de bedoeling van dit beeldje zijn niet bekend. — Zie FISCHER, *Nias*, pl. VII, fig. 6.

2) Zie ook N°. 1002/163 en 370/3088 van Groep II en groep IX. — Verg. MODIGLIANI, *N.*, 188 en 243 vlgg., 502 vlgg. — VON ROSENBERG, *Nias*, 117. — SUNDERMANN, *Nias*, I, 459. — KRAMER, O. c., 492. — H. SCHURTZ, *Urgeschichte der Kultur*, 599 vlgg. — *Encycl. van Ned. Indië*, I, 32 vlgg.

3) Volgens den inzender. — Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 20.

4) MODIGLIANI, *N.*, 188.

5) Zie FISCHER, *Nias*, Abb. 17.

6) Product van de *Damara alba* RMPH. — FILET, n°. 1618.

7) MODIGLIANI, *N.*, fig. 48.

8) O. c., fig. 49.

9) Verg. O. c., 245.

1002/100. Amulet (*si' oegoe oegoe* [1]), twee (een groote en een kleine) fossiele tanden van eene haaiensoort. Worden o. m. aan een korf aan de zwaardscheede als amulet vastgebonden. [2])

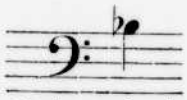
Volgens eene namens Prof. Dr. K. MARTIN gedane mededeeling behooren deze tanden aan den *Charcharodon megalodon* en zouden zij, indien zij werkelijk van Nias afkomstig zijn, wijzen op het voorkomen aldaar van miocene formaties. De inzender meldt als plaats van herkomst: **Z. N.**

3. Priesterattributen.

1239/305. Offer- en slachtmes; effen kling, flauw gebogen; rug, over de achterste helft breed, over de voorste scherp, flauw convex; snede over de geheele lengte geslepen, over de onderste helft flauw concaaf en vervolgens convex; punt spits. In doorsnede ronde greep, van geel palmhout, loopt uit in den vorm van een voet, waarvan de teenen door een bladornament, de zool door een platten, verhoogden rug en de hiel door eene kleine krul en voorliggend bandje gevormd worden; om het ronde gedeelte van de greep verschillende ingesneden, met golflijnen of uitgestoken driehoeken gevulde rechte en getande banden. Op den rug van de greep eene ingegrifte driehoekige bladversiering. Steelring van messing, met eenige rondgaande flauwe groeven en bandjes; aan het boveneinde twee vóór elkaar liggende kelkvormige randen, terwijl het onderste deel van de kling geheel gevat is tusschen een belegsel van messing, dat aan de zijde van de snede eene krul, op het lemmet gekartelde randen heeft. Het ondereinde van den steelring kelkvormig, de deelen van den kelk door ingegrifte strepen gescheiden. Geene scheede.

L. van het lemmet 26,5; grootste br. van het lemmet 3; kl. br. 2; l. van de greep 11,5; dm. van het ronde deel van de greep 2,8 cM.

718/38 [3]). Priestertrom (*fondrahi* [4]), bruinzwart, bekervormig, uit één stuk palmhout gesneden; de wijdste, bovenste opening is bespannen met geitenvel, dat door een gevlochten rotanrandring wordt vastgehouden. Een weinig beneden het midden is uit hetzelfde hout gesneden eene rugvormige, van 9 gaten voorziene rondgaande verhooging. Tusschen den rotanrandring en de verhooging zijn om de trom twee vischgraatvormig gevlochten rotanbanden gelegd, de bovenste met rotanlussen verbonden aan den randring, de onderste met vezeltouw, dat door de gaten van de rugvormige verhooging gestoken is, met deze laatste. Tusschen beide genoemde rotanbanden zijn rotanreepen bij wijze van spantouwen aangebracht, onder en boven met lussen, onder zoodanig met rotanvlechtwerk verbonden, dat tegen den benedensten band vijfhoekige openingen gevormd worden. Beneden de rugvormige verhooging en onder de spantouwen zijn om de trom vischgraatvormig gevlochten rotanringen gelegd. Deze ringen zijn door een als draagband dienenden reep boombast verbonden. — De trom wordt volgens den schenker met de hand bespeeld [5]).

H. 74; dm. boven 17, dm. beneden 15, dm. onder de rugvormige verhooging 11 cM.

1002/54. Als boven, bruin, de rondgaande verhooging heeft eene ingegrifte versiering van zigzaglijnen, driehoeken en golflijnen en is elf maal doorboord; langs den

---

1) Woordelijk vertaald „die geraas maakt". — Zie THOMAS, *Wbk.* — Volgens SUNDERMANN, *Wb.*, *oegoe' oegoe* = das Rauschen, Donnern, Brausen. — Op grond van den inlandschen naam schijnt aan een geloof aan dondersteenen gedacht te moeten worden. — Zie o. a. ANDRÉE, *Ethn. Par. und Vergl.* N. F. 30 vlgg. en PLEYTE, *De prachistorische steenen*, etc.

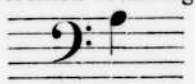
2) MODIGLIANI, *N.*, fig. 47 l.

3) Ned. St. Crt. 4 Maart 1890, nº. 53.

4) Vergl. MODIGLIANI, *N.*, fig. 147 en blz. 567. — RAAP, *Nias*, fig. 10. — SUNDERMANN, *Kultus*, 372, fig. 2. — FEHR, 50 en 13, fig. 14. — LETT, II, 16, fig. 14. — THOMAS, *Drei Jahre in Süd-Nias*, 8/9. — Volgens SUNDERMANN, *Wb.*, *fondrahi* = eine Trommel (lang, mit einem Fell). Volgens den schenker is de inl. naam *saamaradjo*.

5) Zie ook SUNDERMANN, *Kultus*, 371, fig. 2. — FEHR. 50.

rand van de onderste opening en daarboven versieringen van ingegrifte driehoeken en gevulde ruiten. De bevestiging van de spantouwen aan den bovensten rotanband heeft plaats gevonden met behulp van rotanvlechtwerk, dat zeshoekige gaten vertoont. De draagsnoer bestaat uit een gedraaid vezelkoord, dat gebonden is aan gevlochten rotanoogen van de om de trom liggende ringen. Nabij de onderste opening om de trom nog een vischgraatvormig gevlochten rotanring. **N. N.**

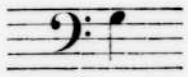
Afmetingen als voren: 81,5, 17, 14,5, 14 cM.

370/3085 [1]). Priestertrom, bruinzwart, met *Leguanen*[2])-huid bespannen, zonder ingegrifte versieringen, geen ring om de benedenste opening, geen draagband met bijbehoorende rotanringen. De bovenste band van de trom is met den rotanrandring en de spantouwen verbonden door rotanvlechtwerk met ruitvormige gaten, de onderste band aan de spantouwen slechts met gewone lussen, met de rugvormige verhooging, die 9 gaten heeft, door vezeltouw, meermalen gekruist en van een oog voorzien. De spantouwen min of meer zigzagvormig gewonden. — Wordt bij groote feesten gebruikt.

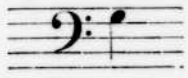
Afmetingen als voren: 70,5, 16, 13, 11 cM.

921/5. Als boven, bespannen met geitenvel; de rugvormige verhooging breed, aan weerszijden met uitgesneden driehoeken versierd en met tien gaten; de verbinding tusschen den rotanrandring en den bovensten band, en tusschen den ondersten band en genoemde verhooging heeft plaats door rotanlussen. De rotanspantouwen tusschen beide banden zigzagvormig aangebracht. Nabij de benedenopening van de trom een doorboorde nok, met de trom uit hetzelfde stuk hout gesneden. Door het gat van dien nok een stuk vezeltouw met groote lus, die om het boveneinde van de trom geslagen kan worden. — Volgens mededeeling van den schenker wordt deze trom bij het offeren bespeeld.

Afmetingen als voren: 75,5, 19,5, 15,5 12 cM.

370/3084 [3]). Als boven, dunner en langer; de rugvormige verhooging smal, niet versierd en met 20 gaten; de nok ontbreekt; de van een oog voorziene draagsnoer is aan de eene zijde aan de spantouwen vastgeknoopt, en aan de andere zijde met eene lus om de trommel geslagen. — Bij groote feesten gebruikt.

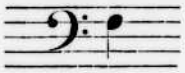
Afmetingen als voren: 81, 15,5, 14, 12 cM.

1002/62. Als boven [4]), doch veel grooter, de vorm meer als van een zandlooper; de rugvormige verhooging breed, met een rondgaanden, platten band en niet doorboord; de onderste rotanband verbonden aan een tweede, welke onder de verhooging ligt, door zes met rotan omwoelde reepen; aan twee dier reepen is een op dezelfde

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. nº. 19/*a*. — MODIGLIANI, *N.*, fig. 147 links.
2) *Varanus* of *Hydrosaurus*. MODIGLIANI, *N.*, 567.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. nº. 19/*a*. — MODIGLIANI, *N.*, fig. 147 rechts.
4) Door den inzender wordt vermeld: „Groote trom *(toetoe)*"; de opgave van den inlandschen naam berust waarschijnlijk op eene vergissing. (Zie THOMAS, *Wbk.* en Groep X).

wijze samengestelde reep verbonden, welke als draagsnoer dient. Om elk der tromhelften zijn twee, uit groepen van drie vischgraatvormig gevlochten rotanringen bestaande banden gelegd. **Z. N.**

Afmetingen als voren: 104,5, 25, 24,5, 21 cM.

1552/27. Toovenaarsdoos [1]), blikken sigarenkistje van Europeesch fabrikaat waarin:

a. ongeveer 30 verschillende steenen en versteeningen;
b. een rechthoekig stukje ijzer, waarin een gat;
c. een tinnen ring [2]);
d. een zwaar verroest muntstuk (Ned. Ind. ½ cent);
e. eene vruchtenpit [3]);
f. een looden puntkogel;
g. eene glazen stop van eene flesch;
h. een gebroken vierkant glazen fleschje;
i. zes opgerolde stukjes bladlood [4]);
j. een steenen kommetje;
k. een bamboekokertje, waarin een opgerold, geel stukje papier met Arabische karakters [5]). — Volgens mededeeling van Prof. K. Martin bevatte het kistje nog twee fossiele haaientanden [6]), die op het Geol. Miner. Museum berusten.

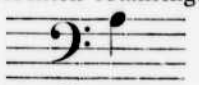
4. Diversen.

718/9 [7]). Afdruk van het gelaat van een Niasser, in *gĕtah pertjah*, met glazen oogen; door den schenker van een levende genomen. — Volgens mededeeling werden behalve dit exemplaar nog twee andere vervaardigd, waarvan één in het bezit van het Barmensche Missionsmuseum, en één in dat van den toenmaligen Gouverneur Sumatra's Westkust.

---

1) Volgens opgave van den schenker.
2) Van een werpnet afkomstig (?).
3) Goudgewicht (?) Verg. Modigliani, *N.*, 152.
4) Waarschijnlijk deelen van een amulet, zie 1002/34, *hazima*, hierboven.
5) Amulet (?). Verg. Snouck Hurgronje, *De Atjèhers*, I, 288 en II, 38.
6) Amuletten, zie 1002/100 *si' oegoe oegoe* hierboven.
7) Ned. St. Crt. van 4 Maart 1890, n°. 53.

rand van de onderste opening en daarboven versieringen van ingegrifte driehoeken en gevulde ruiten. De bevestiging van de spantouwen aan den bovensten rotanband heeft plaats gevonden met behulp van rotanvlechtwerk, dat zeshoekige gaten vertoont. De draagsnoer bestaat uit een gedraaid vezelkoord, dat gebonden is aan gevlochten rotanoogen van de om de trom liggende ringen. Nabij de onderste opening om de trom nog een vischgraatvormig gevlochten rotanring. **N. N.**

Afmetingen als voren: 81,5, 17, 14,5, 14 cM.

370/3085 [1]). Priestertrom, bruinzwart, met *Leguanen*[2])-huid bespannen, zonder ingegrifte versieringen, geen ring om de benedenste opening, geen draagband met bijbehoorende rotanringen. De bovenste band van de trom is met den rotanrandring en de spantouwen verbonden door rotanvlechtwerk met ruitvormige gaten, de onderste band aan de spantouwen slechts met gewone lussen, met de rugvormige verhooging, die 9 gaten heeft, door vezeltouw, meermalen gekruist en van een oog voorzien. De spantouwen min of meer zigzagvormig gewonden. — Wordt bij groote feesten gebruikt.

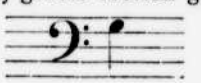
Afmetingen als voren: 70,5, 16, 13, 11 cM.

921/5. Als boven, bespannen met geitenvel; de rugvormige verhooging breed, aan weerszijden met uitgesneden driehoeken versierd en met tien gaten; de verbinding tusschen den rotanrandring en den bovensten band, en tusschen den ondersten band en genoemde verhooging heeft plaats door rotanlussen. De rotanspantouwen tusschen beide banden zigzagvormig aangebracht. Nabij de benedenopening van de trom een doorboorde nok, met de trom uit hetzelfde stuk hout gesneden. Door het gat van dien nok een stuk vezeltouw met groote lus, die om het boveneinde van de trom geslagen kan worden. — Volgens mededeeling van den schenker wordt deze trom bij het offeren bespeeld.

Afmetingen als voren: 75,5, 19,5, 15,5 12 cM.

370/3084 [3]). Als boven, dunner en langer; de rugvormige verhooging smal, niet versierd en met 20 gaten; de nok ontbreekt; de van een oog voorziene draagsnoer is aan de eene zijde aan de spantouwen vastgeknoopt, en aan de andere zijde met eene lus om de trommel geslagen. — Bij groote feesten gebruikt.

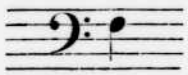
Afmetingen als voren: 81, 15,5, 14, 12 cM.

1002/62. Als boven [4]), doch veel grooter, de vorm meer als van een zandlooper; de rugvormige verhooging breed, met een rondgaanden, platten band en niet doorboord; de onderste rotanband verbonden aan een tweede, welke onder de verhooging ligt, door zes met rotan omwoelde reepen; aan twee dier reepen is een op dezelfde

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. n0. 19/*a*. — Modigliani, *N.*, fig. 147 links.
2) *Varanus* of *Hydrosaurus*. Modigliani, *N.*, 567.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. n0. 19/*a*. — Modigliani, *N.*, fig. 147 rechts.
4) Door den inzender wordt vermeld: „Groote trom *(toetoe)*"; de opgave van den inlandschen naam berust waarschijnlijk op eene vergissing. (Zie Thomas, *Wbk.* en Groep X).

wijze samengestelde reep verbonden, welke als draagsnoer dient. Om elk der tromhelften zijn twee, uit groepen van drie vischgraatvormig gevlochten rotanringen bestaande banden gelegd. **Z. N.**

Afmetingen als voren: 104,5, 25, 24,5, 21 cM.

1552/27. Toovenaarsdoos [1]), blikken sigarenkistje van Europeesch fabrikaat waarin:

a. ongeveer 30 verschillende steenen en versteeningen;
b. een rechthoekig stukje ijzer, waarin een gat;
c. een tinnen ring [2]);
d. een zwaar verroest muntstuk (Ned. Ind. ½ cent);
e. eene vruchtenpit [3]);
f. een looden puntkogel;
g. eene glazen stop van eene flesch;
h. een gebroken vierkant glazen fleschje;
i. zes opgerolde stukjes bladlood [4]);
j. een steenen kommetje;
k. een bamboekokertje, waarin een opgerold, geel stukje papier met Arabische karakters [5]). — Volgens mededeeling van Prof. K. Martin bevatte het kistje nog twee fossiele haaientanden [6]), die op het Geol. Miner. Museum berusten.

4. Diversen.

718/9 [7]). Afdruk van het gelaat van een Niasser, in *gĕtah pertjah*, met glazen oogen; door den schenker van een levende genomen. — Volgens mededeeling werden behalve dit exemplaar nog twee andere vervaardigd, waarvan één in het bezit van het Barmensche Missionsmuseum, en één in dat van den toenmaligen Gouverneur Sumatra's Westkust.

---

1) Volgens opgave van den schenker.
2) Van een werpnet afkomstig (?).
3) Goudgewicht (?) Verg. Modigliani, *N.*, 152.
4) Waarschijnlijk deelen van een amulet, zie 1002/34, *hazima*, hierboven.
5) Amulet (?). Verg. Snouck Hurgronje, *De Atjèhers*, I, 288 en II, 38.
6) Amuletten, zie 1002/100 *si' oegoe oegoe* hierboven.
7) Ned. St. Crt. van 4 Maart 1890, n°. 53.

II.

MENTAWEI EILANDEN.

GROEP II.

Sieraden, kleederen, lijfstoebehooren en toiletbenoodigdheden.

1. Sieraden.

a. Hoofdtooi. [1])

985/13. Haarband (?) [2]), zigzagvormig gevlochten ring van zeer fijne zwarte plantenvezels, langs de randen omboord met drie rijen, zeer fijne witte en eene rij, iets grootere, om den ander witte en zwarte kralen, aan plantenvezels geregen.
Br. 4,7, dm. 3,8 cM.

985/14. Hoofdring van in elkaar gewoelde, ongekleurde boombastreepen [3]).
Dm. 17, d. 5 cM.

925/23, 24, 25 en 26 [4]). Hoofdsieraad; (23) enkele, (24) dubbele, (25) drievoudige, (26) viervoudige pluim van (23) gele, (24) zwarte en bruine, of (25) grijze vederen,

---

1) Litteratuur: ALFRED MAASS, *Bei liebenswürdigen Wilden*, 99, 113, 128, 129, 144. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 191 en 195. — C. M. PLEYTE, *Die Mentawei Inseln und ihre Bewohner* (GLOBUS, Bd. 79, n°. 1 en 2). — VON ROSENBERG, *De Mentawei eilanden en hunne bewoners* (*T. & I. T. L. Vk.*, 1853, 399 vlgg.). — A. MAASS, *Die primitive Kunst der Mentawei Insulaner* (Zeitschrift für Ethnologie 1906, 443, Abb. 6, Taf. VII en VIII, fig. 7, 8, 9). — MODIGLIANI, *Materiale per lo studio dell' isola Sipora (Mentawei)*. (Bolletino della Societa Geographica Italiana, Vol. XXXV, 293 en 295) en Berichte der Rhein. Missionsges. 1902, 34, 35.

2) Volgens het etiket: versiersel van een wandelstok. Het voorwerp is hier als haarband aangemerkt op grond van afbeelding *e* op blz. 195 in VON ROSENBERG, *Arch.*

3) Omtrent het materiaal, dat voor kleedingstof gebruikt wordt, heerscht eenig meeningsverschil. MESS, *De Mentawei eilanden* (*T. I. T. L. Vk.*, dl. XXVI, 82 en 93), vermeldt als zoodanig de schors van den *tarap*boom (*Artocarpus elastica*, RWDT. FILET, n°. 8551). — ALFR. MAASS (in: „*Eine Reise nach dem Mentawei Inseln* (Verhand. Gesellsch. für Erdk. Berlin, Bd. XXV; vert. van C. SPAT in *Tijdschrift voor Ned. Indië*, 1898, 541) de schors van den *baiko* (Mal. *tarrok* (?), boom (*Artocarpus incisa*, L. broodboom, FILET, n°. 269). Omtrent de bereiding van den boombast wordt door MAASS, *B. l. W.*, 125 gezegd: „Die Rinde wird mit einem gekerbten Holzhammer „tüchtig geklopft, wobei sich ein klebriger, harzartiger Stoff ausscheidet, der gleich beim streifen„förmigen Abziehen der Rinde hervorquillt. Das soweit bearbeitete Zeug wird sofort tüchtig in „Wasser gewaschen und ausgewrungen; es bleibt eine stark von Fasern durchsetzte Masse übrig, „die an der Sonne in Streifen getrocknet wird und dann als fertiger Rindenstoff benutzt werden „kann. Ein solcher Schurz hält ungefähr 2 Jahre zur Benutzung." — Zie ook ADRIANI en KRUYT: „Geklopte boomschors als kleedingstof op Midden-Celebes." Publ. uit 's R. E. M., Serie II, n°. 4. — VON ROSENBERG, *Ment.*, 436.

4) Zie MAASS, *B. l. W.* Frontispice, 84 en 124. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 195. — PLEYTE, *Ment.*, fig. 5 en 6. — MODIGLIANI, *M.*, 292.

(26) bladeren en gele en roode vederen, met behulp van (23) ongekleurde, (24) rood gekleurde rotan, (25) roode en ongekleurde rotan- en boomschorsstrepen, (26) roode rotan, zwart geverfde plantenvezels en ongekleurde touwtjes, aan dunne rotan staafjes gebonden [1]). Bij 26 zijn de stokjes, die veeren dragen, veel langer dan de andere.

79/18 en 985/27. Oorsieraad [2]), tegelijk baardtang; gebogen, veerkrachtig stukje bamboe, bij 27 overal even breed, bij 18 in het midden het breedst en met vierkante, platte uiteinden. De beide armen van het sieraad zijn met rood gekleurde rotanreepen omwonden, waartusschen bij 18 een pluimpje kippenveeren is gestoken. Bij 27 een met rotan omwonden uitsteeksel, waarin blijkbaar vroeger veeren gestoken hebben.

79/18 volgens opgave van VON ROSENBERG afkomstig van *Katorei*, (eiland *Siberoet*).

L. der armen 79/18: 13; 985/27: 12 cM.

b. Halssieraden.

985/22. Halssieraad (?) [3]). Vier bundels zeer fijne rietreepen met fijne zwarte, plantenvezels omwoeld; de einden tot lussen vereenigd.

L. van elken bundel 51 cM.

985/18. Als voren [4]). Twee aan elkaar verbonden, met zwarte plantenvezels omwoelde dunne ringen, waaraan tal van kleine, doorboorde *Nautilus*-schijfjes hangen.

Dm. ong. 18,5 cM.

c. Armsieraden.

985/29. Armring [5]), diagonaal gevlochten fijne rotanreepen, aan de binnenzijde ongekleurd, aan de buitenzijde rood geverfd; omboord met aan elkaar geregen grijze vruchtenpitten, op drie plaatsen door eene dwarse rij verbonden.

Br. 3, dm. 8 cM.

d. Heupsieraden.

835/9 en 985/21. Heupringen [6]) (*lai-lai*), dunne rotanreepen, 9 geheel, 21 slechts aan de buitenzijde voor een deel rood geverfd, voor een deel met roode streepjes.

Voor het roodverven wordt de rotanreep, die dan nog *pālāgā* heet, in een bamboekoker gedurende eene week met het sap uit den bast van *ōnam* (Mal. *oebar*, *Glochidion Sumatranum* MIQ. FILET, n⁰. 6209) bewaard. (MAASS, *B. l. W.* 221).

835/9: bestaat uit twee stukken, ieder l. 460; 985/21: twee stuks l. 470, br. 0,3 cM.

985/19. Als voren (?) smalle rotanring, omwoeld met zwarte plantenvezels, waardoor aan de buitenzijde smalle roode en gele vezels rechthoekig gevlochten zijn.

L. (dubbel genomen) 40, br. 0,4 cM.

985/17 [7]). Vrouwengordel van ongekleurde rotanreepen, diagonaal en lusvormig gevlochten; patroon: à jour bewerkte kleine ruiten en driehoeken en lange recht-

---

1) Als kleurstoffen op de Mentawei eilanden zijn in gebruik voor **rood**: (MAASS, *B. l. W.*, 221), *Glochidion Sumatranum* MIQ. (FILET, n⁰. 6209); voor **zwart**: (MAASS, O. c. 221), *Canarium rostratum* of *Canarium longiflorum* (FILET, n⁰. 1619 en 1620); voor **groen**: (MAASS, O. c., 225) „*daoen lombok*" *Capsicum annuum*? (FILET, n⁰. 5500); voor **geel**: (MORRIS, 254): *Fibraurea chloroleuca* MIERS. Volgens MAASS, o. c., 225: „*kuni* der Malaien", waarschijnlijk bedoeld *kunjit*, *Curcuma longa* L. (FILET, n⁰. 2620).

2) Verg. MAASS, *B. l. W.*, 85. — PLEYTE, *Ment.* fig. 5 en blz. 6. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 195, „Bartzange zugleich Haarzierrat"

3) Het is ook mogelijk dat deze bundels als voetringen te beschouwen zijn; verg. PLEYTE, *Ment.* Abb. 9. — HAECKEL, *Ins.* fig. 55. — Zie ook VON ROSENBERG, *Een en ander over de bewoners der Mentawei eilanden. I. A. f. E.* Bd. I, 218 vlgg.

4) Vergl. MAASS, *Kunst*, pl. VIII, fig. 3 en 4.

5) VON ROSENBERG, *Arch.*, 195, fig. *d*.

6) MAASS, *B. l. W.*, 128. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 191. — PLEYTE, *Ment.*, 6. — MODIGLIANI, *M.*, fig. 13.

7) VAN HASSELT, ATLAS, pl. XXIII, fig. 6.

hoeken. Een einde lusvormig; op het andere is met messingdraad, aan de buitenzijde vastgebonden een schuin toeloopend, van boven van twee haken voorzien stukje hout, aan eene zijde met ingesneden krullen versierd. — Wellicht van *Sumatra* ingevoerd.
L. 74, br. 2,8 cM.

2. Tatoeëering [1]).

665/1. Tatoeëernaald [2]), van hout, de steel flauw gebogen, rond, het voorste gedeelte in doorsnede ruitvormig en in het midden met eene verdikking, waardoor een aangepunt stukje messingdraad als naald gestoken is.
L. 16 cM.

665/2. Tatoeëerhamer [3]), zwart houten stokje met dikker cilindrisch achter- en spatelvormig vooreinde.
L. 40 cM.

3. Kleeding [4]).

835/1 [5]). Vrouwenhoed (*toetoe* [6]), in den vorm van een driehoekigen kindersteekhoed, bestaande uit met roode rotanvezels aan elkaar genaaide reepen van *pandan*-bladeren [7]). Langs den onderrand versierd met franje, bestaande uit uitgerafelde pisang-bladeren. — Wordt dwars op het hoofd gedragen [8]).
Br. 32, h. 19 cM.

300/277. Vrouwenhoed (?) [9]), groot en plat, van met rotan aan elkaar genaaide reepen bladscheede van de sagopalm [10]); in het midden eenigszins spits en breeder dan aan de uiteinden; de smalle zijden zijn aan weerskanten omzoomd met bamboe-latjes; twee dergelijke latjes zijn op regelmatige afstanden aan de onderzijde vastgebonden.
L. 92, br. 35—50, h. 26 cM.

1063/1 [11]). Mannenhoed [12]) (*toerok* [13]), in vorm en samenstelling als voren, hoeken afgerond; alle randen omboord met gespleten rotan; onderaan zijn drie dwarslatjes van bamboe aangenaaid, waarvan er twee, nabij het midden, door latjes in de lengterichting zijn verbonden. Binnen den aldus gevormden rechthoek en daaraan met rotan verbonden, bevindt zich een hoofdring van zigzagvormig gevlochten, ongekleurde rotanreepen.
L. 94,5, br. 31—53, h. 21, dm. van den hoofdring 15,5 cM.

835/8. Schaamgordel (*kabit* [14]), van lichtbruine schors, gedeeltelijk geel geverfd (?) [15]).

---

1) Omtrent Tatoeëeren zie de aant. [6]) op blz. 51, dl. I van dezen Cat. en speciaal voor de *Mentawei eilanden I. A. f. E.* Bd. I, 218. — Maass, *Kunst*, 437 vlgg. — Ber. Rhein. Missionsges., 1901, 341 en vooral Prof. Dr. W. Volz, *Beiträge zur Anthr. und Ethn. von Indonesien*, II. *Zur Kenntnis der Mentawei Inseln* (Archiv. für Anthropologie Neue Folge, Bd. IV, 93 vlgg.).
2) von Rosenberg, *Een en ander enz.*, *I. A. f. E.* Dl. I, pl. XVIII, fig. 2 en von Rosenberg, *Arch.*, 197, fig. *f.*
3) von Rosenberg, *I. A. f. E.* I, pl. XVIII, fig. 1.
4) Litteratuur: Maass, *B. l. W.*, 124 vlgg. — Morris, 336. — von Rosenberg, *Arch.*, 190. — von Rosenberg, *Ment.*, 411. — Pleyte, *Ment.*, 5 vlgg. — Volz, O. c., 108 .— Ber. Rhein. Messionsges. 1901, 331.
5) Serie 835 don. J. B. Neumann.
6) Morris, 321.
7) Volgens Morris, *bälau. Pandanus atrocarpus.* Griff.
8) Zie Pleyte, *Ment.* fig. 4. — von Rosenberg, *Arch.*, 191. — Modigliani, *M.*, fig. 2 en 10.
9) Deze hoed is afkomstig van de Parijsche tentoonstelling van 1878, waar hij als „vrouwenhoed" is ingezonden. Naar den vorm te oordeelen zou het eerder een mannenhoed zijn. — Verg. Pleyte, *Ment.* fig. 2 en Maass, *B. l. W.*, 126 en 221.
10) *Metroxylum Sagus* Rttb. Filet, n°. 1322. (Ment. *sagai*, Morris, 300).
11) Serie 1063, don. J. B. Neumann. Zie Ned. St. Crt. 31 Maart 1897, n°. 76.
12) Pleyte, *Ment.* fig. 2. — von Rosenberg, *Arch.*, 192. — Modigliani, *M.*, fig. 6.
13) Morris, 323.
14) Morris, 248.
15) Omtrent boombast en zijne bereiding op de *Mentawei eil.* zie noot [3]) blz. 82; omtrent de gebruikelijke verfstoffen noot [1]) blz. 83.

„Die Befestigung des Huftschürzes ist folgende: Ein Ende desselben wird durch die „Schenkel genommen und hängt in Gestalt eines herabhängendes Läppchens über die „Schamteile. Der so durch die Schenkel genommene Schurz wird von hinten rechts „herum nun mehrere Male um den Leib gewickelt. Das Ende wird dann hinten von „unten nach oben durchgezogen und hängt dann schwanzartig herunter" [1]).

L. 385, br. 6—10 cM.

985/16. Vrouwenschort, bestaande uit een rechthoekigen, lichtbruinen lap boombast, aan eene zijde geheel met grijs garen benaaid en omzoomd met eene rij grijze vruchtenpitten (*Coix*?); bovendien aan de smalle zijden met kettingsteken van grijs garen versierd. Langs een der lange zijden is een tweede, smaller en langer stuk boombast aangenaaid, dat in de lengte versierd is met een bestiksel, bestaande uit dubbele rijen steken grijs garen.

Dit schort werd toegezonden onder den Niasschen naam *lembe* en onder mededeeling dat het van *Nias* afkomstig is. In verband met de mededeeling van VON ROSENBERG, *Arch.*, 191, is het als van de *Mentawei eil.* afkomstig opgevat; op *Z. Pora* is de kleeding van boomschors voor vrouwen niet meer in gebruik. (MAASS, *B. l. W.*, 125).

L. 114, br. 52 cM.

4. Accessoria.

835/17, 1126/8 en 9. Wandelstokken [2]), van (17) donkerbruin, (8) lichtgeel, (9) roodbruin hout; de benedenhelft eenigszins spoelvormig; bij den overgang naar de, spits uitloopende punt, eene verdikking die bij 17 en 8 van twee ringvormige groeven is voorzien. Halverwege de punt of iets lager eene dubbelkegelvormige verdikking, bij 8 met één, bij 17 met twee rondgaande groeven.

Wordt door oude lieden gebruikt.

835/17: L. totaal 205, l. van het dunne boveneinde 89, gem. d. onderste helft 1,5, id. v. d. punt 0,5 cM.
1126/8: L. „ 204, l. „ „ „ „ 81, „ „ „ „ 2,2, „ „ „ „ 0,6 cM.
1126/9: L. „ 241, l. „ „ „ „ 116, „ „ „ „ 2, „ „ „ „ 0,5 cM.

GROEP IV.

Jacht en Vischvangst [3]).

835/6. Harpoen (*loboeroe* [4]), lange, ruwe tak; aan het eene einde zijn in gleuven drie, met unilateralen weerhaak voorziene stukken messingdraad, door eene omwoeling van touw vastgebonden.

L. van den stok 236, l. van de haken 10,5 cM.

835/5. Vischhaak (*sakoen* [5]), lange, ruwe stok, aan het eene einde is met eene omwoeling van touw in eene inkeping vastgebonden een haakvormig gebogen, van een weerhaak voorzien stuk messingdraad.

L. van den stok 254, l. van den haak 18 cM.

1063/12. Vischpijl; schacht van eene lichte houtsoort [6]); in het boveneinde is een, aan weerskanten aangepunt stokje van *Niboeng*-hout [7]) gestoken, waarop weder

---

1) MAASS, *B. l. W.*, 125. — Zie ook aldaar 144. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 185. — PLEYTE, *Ment.* fig. 2, 3, 7—11.
2) VON ROSENBERG, *Arch.*, 197, fig. *e*.
3) Zie MAASS, *B. l. W.*, 140 vlgg. — VON ROSENBERG, *Ment.*, 415 vlgg. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 193. — PLEYTE, *Ment.*, 6. — MESS, *Ment.*, 82.
4) Volgens den inzender.
5) Volgens den inzender.
6) *Lygodium microphyllum* R. (?), FILET, n°. 2604. — Zie MORRIS, 284.
7) *Areca Nibung*, MART. FILET, n°. 6119 *a*.

een houten kokertje geschoven is. Hierin is met een fijne touwomwoeling een van bilaterale weerhaken voorzien stukje messingdraad, bij wijze van punt bevestigd. Punt en schacht zijn door een lang stuk touw verbonden; boveneinde van de schacht spiraalsgewijze met plantenvezels omwonden, boven- en ondereinden bedekt met strepen van een bijzonder soort lak [1]).

„Ist ein Fisch getroffen, löst sich durch das Hin- und Herschnellen die Spitze aus „dem Schaft und zeigt letzterer als Schwimmer die Stelle an, wo sich das verwundete „Tier befindet" (MAASS, *B. I. W.*, 141).

L. totaal 90, l. van de punt 11, d. van de schacht 0,7 cM.

835/4. Vischpijl (*pana-pana iba* [2]), schacht van dunne bamboe; op het daarin gestoken, aan weerskanten aangepunte stukje licht hout zijn door eene touwomwoeling, drie van een weerhaak voorziene stukjes messingdraad bij wijze van spits vastgebonden. Punt en schacht verbonden als boven; om het boveneinde van de schacht eene omwinding van dun messingdraad.

Afmetingen als voren: 155, 9,5, 1,2 cM.

1063/9. Als boven, schacht als voren, zonder omwikkeling van messingdraad, ingestoken stukje hout en spits ontbreken; om de schacht is een lang touw gewonden als voren.

L. 152, d. 1 cM.

835/7. Als boven (*pana pana* [3]), effen, messingen punt met twee bilaterale, asymmetrische weerhaken, door eene omwoeling met vezelkoord bevestigd op een afgeknot kegelvormig stuk hout, dat dient tot verbinding van de punt met de dunne, donkerbruine, houten, onderaan uitgekeepte schacht. Aan de punt is vastgebonden een lang vezelkoord, dat op een netnaaldvormig stuk hout is gewonden.

L. totaal 125, l. van de punt 13, d. van de schacht 1 cM.

1205/2—5. Jachtpijlen (*tumung*? [4]), platte ijzeren, effen punt, bij 2 bladvormig, bij de anderen spatelvormig; bij 2 met een dunnen, in doorsnede ovalen steel, bij de andere rechtstreeks in de geel rieten schacht gestoken; deze is aan het boveneinde eenigszins aangepunt; bij 2 voorzien van een klein messingen ringetje, bij 4 van eene smalle, bij 5 van eene breede omwikkeling van bindtouw. Ondereinde van de schacht beneden eene geleding afgesneden, aan weerszijden met eene breede inkerving, als ligplaats voor de boogpees; bij 5 aan het ondereinde eenige rondgaande ingekraste groeven. — Worden gebruikt om groote apen te schieten [5]).

1205/2:	L.	totaal	165,5,	l.	van	de	punt	13,	gr.	br.	van	de	punt	2,5,	dm.	schacht	1,3 cM.
1205/3:	L.	„	166,5,	„	„	„	„	9,	„	„	„	„	„	4,	„	„	1,4 cM.
1205/4:	L.	„	168,5,	„	„	„	„	13,	„	„	„	„	„	5,5,	„	„	1,3 cM.
1205/5:	L.	„	184,	„	„	„	„	22,	„	„	„	„	„	4,	„	„	1,4 cM.

835/18. Boog [6]) (*roro* [7]), van bruinachtig palmhout, ruw gesneden, in doorsnede rond, aan de buitenzijde afgeplat en aan weerszijden in eene stompe punt eindigend; dunne rotanpees, aan de uiteinden met lussen, die met bindtouw zijn omwoeld en rusten in inkepingen nabij de uiteinden van den boog. — Dient voor het schieten met vischpijlen.

L. 180, d. in het midden 2 cM.

1063/2. Hengel (*kabili*), bestaande uit een aantal aan elkaar geknoopte rotenreepen als lijn, gewonden op een aan beide einden diep uitgekeept stuk bamboe. Het einde van den reep is verbonden aan een dik stuk messingdraad, waarover twee bamboezen

---

1) Bereid uit den bast van *ōnam* (Mal. *oebar-pago*). *Glochidion Sumatranum* MIQ.? FILET, n°. 6209.
2) Volgens den inzender. — MORRIS, *pana-pana* = vischpijl, vischlans, *iba* = visch.
3) Volgens den inzender.
4) MAASS, *B. I. W.*, 141 en 226. — PLEYTE, *Ment.* fig. 11.
5) MAASS, *B. I. W.*, 141.
6) Omtrent bogen zie verder Groep IX.
7) Volgens den inzender. — MORRIS geeft *rau-rau*.

kokertjes geschoven zijn en dat een beitelvormig stuk ijzer als zinker draagt. Tusschen de twee kokertjes een tweede stuk messingdraad, waaraan met een touwtje een kleine, messingen vischhaak is bevestigd.

L. van de lijn 2500, id. van den haak 4 cM.

1063/3. Hengel, dun, gedraaid koord, waaraan met een stukje messingdraad een vischhaak van hetzelfde metaal verbonden is. De snoer die gewonden is op een aan weerszijden diep uitgekeept stuk hout, draagt sporen van behandeling met roode verfstof (*oebar*? zie bij 1063/12), om haar tegen bederf te bewaren [1]).

Volgens Morris heeten de onderdeelen van dit vischtuig: vischhaak — *čot ka-kabili*, zinker — *läläm-at*, snoer — *tali*, spoel — *la-lak-lak*.

1063/4. Vischlans(?) (*petara* [2]), effen, ijzeren, lange, platte punt, met unilateralen weerhaak. Geelbruine, houten schacht, die puntig toeloopt en aan het boveneinde het dikst is. Bus van messing, ojiefvormig en met twee groepen van twee rondgaande groeven versierd.

L. totaal 141, l. van de punt 38, gem. br. van de punt 2,4, gem. d. van de schacht 2,5 cM.

GROEP VI.

Scheepvaart [3]) en andere middelen van vervoer.

417/35 en 36, 835/14 en 15. Pagaaien (*loega* [4]); 35 van lichtbruin, 36 van donkerbruin, 14 en 15 van lichtgeel hout; blad bij 35 en 36 ruitvormig met flauw uitgeschulpt vooreinde en een scherp uitkomenden middenrug; bij 14 bladvormig, met stompe punt, bij 15 eenigszins lancetvormig; bij de beide laatste geen scherpe middenrug. De steel cirkelrond, met het blad uit één stuk hout gesneden; het uiteinde bij 35 plat, heeft ter weerszijden een driehoekig afgeplat uitsteeksel, waarop eenige ingekraste krullen; bij 36 zijn de overblijfselen van een afgebroken handvat te zien; bij 14 heeft het uiteinde van den steel den vorm van een platten onregelmatig ruitvormigen knop, bij 15 is het bewerkt als eene lanspunt met unilateralen weerhaak.

417/35:	L.	totaal	144,	l.	van	het	blad	88,	br.	idem	17,	d.	van	den steel 2 cM.
417/36:	L.	„	139,	„	„	„	„	84,	„	„	18,	„	„	„ „ 2,3 cM.
835/14:	L.	„	159,	„	„	„	„	63,	„	„	20,	„	„	„ „ 2,5 cM.
835/15:	L.	„	148,	„	„	„	„	74,	„	„	12,5,	„	„	„ „ 2 cM.

835/13. Als voren, het blad als bij 835/14 maar met een scherpen rug over het midden; steel zeer lang, in doorsnede rond, loopt naar het einde geleidelijk dunner uit, op op twee plaatsen plat en verbreed en langs den rand van het verbreede gedeelte aan twee of drie plaatsen getand. Op 104 cM. van het einde bevindt zich eene rondgaande groef.

Afmetingen als voren: 413, 79, 22, 0,5—5 cM.

835/21. Als boven [5]) (*loega*), steel en blad echter ieder uit een afzonderlijk stuk licht-

---

1) Maass, *B. l. W.*, 145.

2) Onder dezen naam, die volgens Morris „vischlans, harpoen" beteekent, ingezonden met de mededeeling: „dient om naar dieren te steken." Mogelijk is het voorwerp dus eene jachtlans, hoewel dergelijke wapens op jacht zelden gebruikt worden. (von Rosenberg, *Arch.*, 193).

3) Litteratuur: von Rosenberg, *Arch.*, 194. — Pleyte, *Ment.*, 6.

4) Als inl. naam voor 15 is door den inzender opgegeven „*ngoe iroe*." — Volgens Morris is *ngu irut*: langes Ruder für grosse Boote. — Maass, *B. l. W.*, 223, geeft voor de onderdeelen van de pagaai: Knop — *takă*, steel — *gōgō*, blad — *gošät*, middenrug van het blad — *täi täi gošätnia*.

5) Verg. von Rosenberg, *Arch.*, 197, fig. *d* en Maass, *B. l. W.*, 147.

bruin hout vervaardigd; het blad bijna rond, dun en met behulp van eene kruiselingsche doorvlechting van rotanreepen bevestigd tegen een afgeplat gedeelte van den overigens ronden, onder het blad spits toeloopenden steel.

Afmetingen als voren: 139, 27, 26, 1,5—2,5 cM.

835/16. Hoosvat (*leloemai* [1]), in doorsnede ruitvormig, geelachtig, uitgehold stuk hout; een der zijden is bijna geheel weggenomen, in eene andere zijn twee langwerpige openingen waartusschen een gedeelte, dat als handvat dienst doet, is blijven staan.

L. 26, d. 10,5 × 12 cM.

835/20. Anker (*saoe*); schacht van donkerbruin hout, in het midden in doorsnede acht-, naar onderen toe vierhoekig, plat, lanspuntvormig bewerkt en in eene spitse punt uitloopend; boven het midden eene platte verdikking; het boveneinde afgerond en verbreed. Tegen de beide zijden van het lanspuntvormige ondereinde is met eene omwoeling van rotanreepen ter weerszijden een driehoekige, houten weerhaak (ankerblad) bevestigd; de ankerstok bestaat uit vier houten latten, welke door ringen van gevlochten rotan worden bijeengehouden en waartusschen eene rij steenen; van de latten rusten twee in inkepingen van het verbreede gedeelte van de schacht, twee andere steken door daarin geboorde vierkante gaten. Het boveneinde van de schacht is voorzien van een vierkant gat, waardoor een uit rotanreepen vervaardigde ring is geregen.

L. van de schacht 86, br. id. 2—6; l. van de weerhaken 44, br. id. 5; l. van den ankerstok 59 cM.

1126/15. Model van een vaartuig [2]) (*abak*), van lichtgeel hout, zonder kiel, platboomd met omhoog stekende, puntige voor- en achtersteven; in het midden het breedst en naar de einden smal uitloopend; ondiepe uitholling; in het midden en op gelijken afstand daarvan, aan beide boorden driehoekige nokken; een der middelste nokken is met ingesneden rechte en gebogen groeven versierd; langs den buitenkant van het boord, behalve over de stevens eene rondgaande groef.

Volgens Morris [3]) heet de voorsteven: *utä*; de achtersteven: *muri*, zitbank: *udänan*. Dergelijke kleine booten worden veelal met uitleggers gebruikt [4]).

L. 122, gr. br. 16 cM. Maatstaf niet vermeld.

766/2. Vaartuig, vorm als bovengenoemd model; geen kiel, zeer kleine, platte bodem, die naar de spitse, weinig omhoog gerichte stevens te niet loopt; uit een grijsgeel gevlamden boomstam gehakt. Op vier plaatsen langs de binnenboorden, aan weerszijden, afgeronde nokken; van deze nokken zijn twee paar voorzien van een vierkant gat.

L. 593, gr, br. 43,5, gr. diepte der uitholling 25 cM.

835/11. Reiskoffertje (*bakaoeloe* [5]), van de bladscheede van de sagopalm [6]), langwerpig vierkant, met overschuivend deksel; elk der korte zijden van de doos met ééne rij, het deksel met twee rijen steken van dunne rotanvezels aan elkaar genaaid. Tot sluiting dienen twee opgeschoven ringen van vischgraatvormig gevlochten rotanreepen, als draagkoord eene op dezelfde wijze bewerkte snoer, die tegen de smalle zijden van het deksel is aangenaaid.

L. 44, br. 12,5, h. 10,5 cM.

---

1) Volgens den inzender. — Volgens Morris, *lulūmai*, van *lumai* = scheppen.

2) Zie von Rosenberg, *Arch.* 177. — von Rosenberg, *Ment.*, 416. — Pleyte, *Ment.* fig. 6. — Maass, *B. l. W.*, 147 en 155. — Modigliani, *M.*, 272, i. v. *barca* en fig. 5 *a*.

3) Morris, 337.

4) Modigliani, *M.*, 272.

5) Volgens den inzender. — Morris geeft *bakulū* = Dose, Schachtel. — Volgens Maass, *B. l. W.*, 223, heet de doos zelf: *tubū*, het deksel: *takä*, de sluiting: *äpara*, het draagkoord: *saga*.

6) *Metroxylum Sagus* Rottb., Filet, n⁰. 1322.

835/12. Draagmand [1]) (*krandja* [2]), van rotan, bijenkorfvormig, volgens het drierichtingssysteem gevlochten [3]) met zeshoekige gaten; zoowel aan de binnen- als aan de buitenzijde acht tegenover elkaar staande en onderling verbonden rotanstaven; die aan de buitenzijde, aan de punt door een knopvormig vlechtwerk van rotanreepen bedekt en twee ervan door een oog van omwoelde rotanvezels verbonden; tegenover dit oog is een gedeelte van de mand, tusschen twee staven begrensd, bekleed met een stuk van de bladscheede van een palmboom; aan weerszijden daarvan bevindt zich nabij den, door vier aan binnen- en buitenzijde aangebrachte hoepels gevormden bovenrand, een van rotan gevlochten oog, waaraan een reep rotan als draagband.
H. 52, dm. aan de opening 33 cM.

GROEP VIII.

Industrie.

985/15. Geklopte boomschors, geelachtig, grondstof voor kleeding [4]).
L. 135, br. 60 cM.

GROEP IX.

Wapens en krijgstuig [5]).

a. Lansen.

1063/5 [6]). Lans (*soat* [7]), ijzeren, effen punt, plat, over het onderste deel aan weerszijden flauw concaaf, over het bovenste convex en van bilaterale weerhaken voorzien; bus van messing, flauw kegelvormig en met drie paar rondgaande groeven; gladde schacht van eenigszins roodgeverfd hout, in doorsnede rond, naar onderen toe puntig toeloopend; waar de punt begint, eene verdikking met drie rondgaande groeven.
Volgens Maass, *B. l. W.*, 142 worden de lanspunten geimporteerd.
L. totaal 164, l. van de punt 33, gr. breedte van de punt 2,4, d. van de schacht gemidd. 2 cM.

1063/7. Als voren, punt groot, rietbladvormig, zonder weerhaken, ongeveer in het midden het breedst; de bus aan de bovenzijde eenigszins verdikt, met groeven als voren; de schacht meer roodachtig, zonder verdikking en zonder groeven.
Afmetingen als voren: 181,5, 40,5, 4,3, 1,9 cM.

1239/296. Als boven, de effen, platte ijzeren punt spatelvormig, met flauwen,driehoekigen rug over het midden; met een platten korten steel gestoken in eene bruinhouten schacht, die naar onderen spits toeloopt en van boven tonvormig omwonden is met een reep plaatijzer. De schacht van deze lans komt geheel overeen met die van *Enggano*; de spatelvormige punt is misschien op de *Mentawei eilanden* aldus gefatsoeneerd. (Zie o. a. de jachtpijlen Groep IV).
L. totaal 190, l. van de punt 11, gr. br. van de punt 5,5 cM.

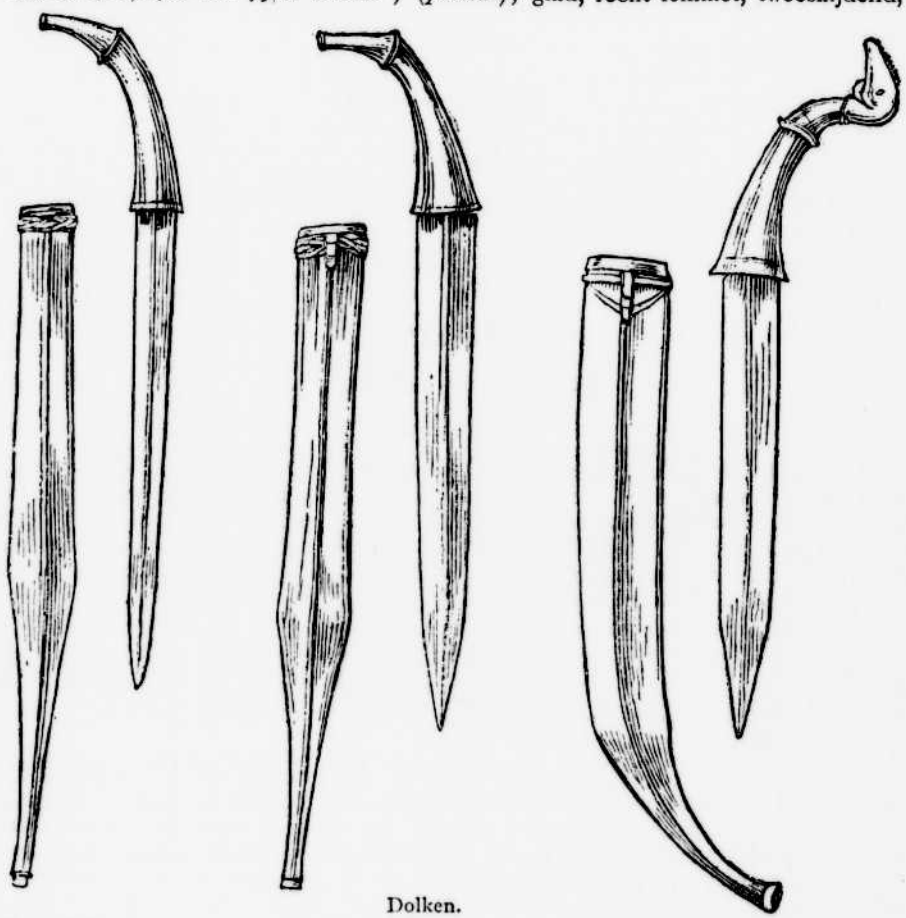
1) Verg. von Rosenberg, *Arch.*, 185, „Frau von den *Pageh* Inseln" en Maass, *B. l. W.*, 103, de mand bovenaan rechts.
2) Volgens den inzender. — Maass, *B. l. W.*, 222, geeft als inl. naam *orä*.
3) Zie boven blz. 33, noot 1) en Dr. J. Lehmann, *Systematik und geographische Verbreitung der Geflechtsarten* (Abh. und Ber. des Kgl. Zool. und Anthr.-Ethn. Museums zu Dresden, Bd. XI, n°. 3) Tafel 1, Fig. 53.
4) Zie bij 985/14.
5) Literatuur: von Rosenberg, *Arch.*, 191 vlgg. — von Rosenberg, *Ment.*, 413 vlgg. — Maass, *B. l. W.*, 140 vlgg. — Pleyte, *Ment.*, 7.
6) Ned. St. Crt. van 31 Maart 1897, n°. 76.
7) Volgens Morris en von Rosenberg. — Modigliani geeft *sosoat*.

b. **Zwaarden en dolken.**

300/479. Zwaard [1] (*klewang*? [2]); effen recht lemmet, rug flauw concaaf, naar voren toe dunner wordend, snede convex en bijna over de geheele lengte scherp, het vooreinde rond. Greep van bruin palmhout, in doorsnede gedeeltelijk rond en knievormig gebogen; het ondereinde ruitvormig en zoodanig gesneden, dat nog eenigszins de lippen van een geopenden muil te herkennen zijn. Eenvoudige messingen steelring. Geene scheede.

L. van het lemmet 50, gr. br. van het lemmet 6, br. van onderen 2,5; l. van de greep 15, br. van het ronde gedeelte 2,9, d. van het ronde ged. 2,5 cM.

835/19, 300/1468 en 79/8. Dolk [3] (*palitai*); glad, recht lemmet, tweesnijdend, in

Dolken.

Inv. nº. 835/19. Inv. nº. 300/1468. Inv. nº. 79/8.

het midden aan weerszijden met een rug en scherpe spitse punt; bij 19 het smalst. Het lemmet steekt midden in de, in doorsnede bijna cirkelronde palmhouten greep, bij 19

1) Verg. VON ROSENBERG, *Arch.*, 193, fig. *a* rechts. (Hauer mit Scheide) en blz. 184: „Mann von *Sibërut*"

2) MORRIS geeft voor zwaard: *loegoe*, voor sabel: *ladjau*; beide worden geheel gereed in de *Mentawei-eilanden* geimporteerd. — MAASS, *B. l. W.*, 142.

3) Volgens MAASS, *B. l. W.*, 221, nº. 2 heet het lemmet: *baga-t*, de greep: *šalaka*, de scheede: *sagbung*, de beenen punt: *tōlat*, de stootplaat: *bob-bob*, het einde van de greep: *golo* = (versiering, reliefornament. MORRIS, 244).

geelachtig, bij de andere donkerbruin: de greep is naar boven gebogen en heeft eene rugvormige rondgaande verdikking; boven die verdikking is zij bij 19 afgebroken, bij 1468 plat afgesneden [1]), en bij 8 bewerkt in den vorm van een sierlijken vogelkop met gekartelden kam op den snavel, lellen en een door een stukje parelmoer voorgesteld linkeroog [2]). De scheede bestaat uit twee plankjes, bij 19 geel, bij de andere bruinrood geverfd, bij 19 en 1468 is de scheede flauw, bij 8 sterk gebogen; de scheedehelften, die ieder een scherpen rug hebben, worden aan het ondereinde bijeen gehouden door een in eene inkeping sluitend beenen ringetje als schoen, aan het boveneinde, nabij het, met de scheede uit een stuk gesneden elliptische mondstuk, met omgewoelde (1468) of tot een ring gevlochten rotanreepen, welke bij 1468 en 8 gestoken zijn door een, met eene scheedehelft uit één stuk gesneden vierkant oogje. Om 19 is een reep blauw katoen gewonden.

Het lemmet van dergelijke dolken wordt van *Sumatra* in ruw bewerkten staat aangevoerd en met veel moeite en opoffering van tijd blank en scherp geslepen [3]). Het wapen wordt aan de rechter- of linkerzijde, horizontaal of schuin tusschen den gordel gestoken [4]). 8 afkomstig van *Katorei* (eil. *Sibĕroet*). Zie de vorenstaande afbeeldingen.

19: l. van het lemmet 23, br. idem 1,8, l. van de greep 9,4, l. van de scheede 32,7, br. idem 3 cM.
1468: „ „ „ „ 24,2 „ „ 3, „ „ „ „ 8, „ „ „ „ 32, „ „ 3,4 „
8: „ „ „ „ 22,5 „ „ 2,8, „ „ „ „ 12, „ „ „ „ 31, „ „ 4,2 „

c. Bogen [5]).

16/74, 79/4, 271/20, 300/484 en 485, 360/5132, 659/191, 695/11, 835/2, 1063/8, 1126/11 en 12. Bogen (*rau rau*), van palmhout [6]), donkerbruin of zwart, in doorsnede plat ovaal, in het midden het dikst en naar de einden dunner uitloopend; het ondereinde (Duitsch: untere Schulter) heeft eene tusschen twee rondgaande verdikkingen liggende schuine gleuf, daaronder eene stompe punt, bij 695/11 en 835/2 nog door eene fijnere punt verlengd, bij 1126/11 nog van een plat bandje voorzien. Het boveneinde (Duitsch: obere Schulter) is bij alle plat bijgewerkt, zoodat een ligplaats voor een der lussen van de pees wordt gevormd. Het platte gedeelte van het uiteinde vertoont: bij 74 twee paren rondgaande groeven; bij 4 aan de smalle zijden dwarskerven en aan de achterzijde eene flauwe uitschulping; bij 20 op de breede zijden drie paren ingegrifte strepen, en daartusschen kruisen; bij 484 aan de achterzijde uitschulpingen, door dwarskerven gescheiden; bij 485 op de breede zijden drie groepen van drie dwarsgroeven; bij 5132 en 1126/12 geene bijzondere versiering; bij 191 aan de voorzijde verschillende dwarsstreepjes en eene eenigszins haakvormig omgebogen punt; bij 695/11 aan weerszijden flauwe uitschulpingen en flauwe rondgaande groeven; bij 2 op de breede gedeelten, die aan de voorzijde rond uitgebogen en aan de achterzijde uitgeschulpt zijn, drie groepen van drie dwarse inkervingen; bij 8 aan de achterzijde drie haakvormige insnijdingen; bij 1126/11 flauw uitgeschulpte zijkanten, twee paren rondgaande groeven en daaronder op de smalle zijden twee driehoekige inkervingen; 1126/12 heeft in het midden een beslag van plaatijzer.

---

1) Verg. VON ROSENBERG, *Arch.*, 193, de rechtsche fig. *e*.
2) Verg. O. c., de rechtsche fig. *d*.
3) VON ROSENBERG, *Ment.*, 413.
4) Verg. VON ROSENBERG, *Arch.*, 185 en 192. — MAASS, *B. l. W.*, 49 en PLEYTE, *Ment.* fig. 2 en 7.
5) Omtrent bogen en pijlen zie WOOD, *Man*, Chapt. XVII en XVII. — C. M. PLEYTE WZN. *Sumpitan and bow in Indonesia*, *I. A. f. E.* IV, 265. — F. S. A. DE CLERCQ, *Die gegenwärtige Verbreitung des Blasrohres im Mal. Archipel I. A. f. E.* V, 54. — F. RATZEL, *Die afrik. Bögen*, 337 (*Poggi*). — VON ROSENBERG, *Arch.*, 191, vlgg. — VON ROSENBERG, *Ment.*, 414. — MAASS, *B. l. W.*, 140, vlgg. — PLEYTE, *Ment.*, 7 en Abb. 2, 7 en 11. — MODIGLIANI, *M.*, 266 i. v. *Arco*, fig. 3 *a*. — RATZEL, *Völkerkunde* I, 2e Ausg., 381. — MAASS, *Kunst*, fig. 12. — Ber. Rhein. Missionsges. 1901, 226. — Voor de nomenclatuur van de onderdeelen zie H. BALFOUR, *On the structure and affinities of the Composite Bow* (Journ. Anthr. Inst. Vol. XIX [1890], 220 sq.).
6) Als materiaal waaruit de bogen vervaardigd worden wordt opgegeven, door VON ROSENBERG, *Ment.*, 414 en VON ROSENBERG, *Arch.*, 191, het hout van den *Salak*-palm (mal. *kajoe langko*, *Arenga obtusifolia* MART. FILET, no. 5240 *a*), door MAASS, *B. l. W. batära* (*lako*). — *Salak*, *langko* en *lako* komen bij FILET en in KLINKERT, *Wbk.* niet voor; *Arenga obtusifolia* MART. draagt volgens FILET den Mal. naam van *langkab* (bij KLINKERT, *Wbk. langkap*).

De bogen 74, 4, 484 en 485, 191, 2, 8, 1126/11 en 12 hebben eene pees, bestaande uit met hars ingesmeerden boombast [1]), aan de uiteinden voorzien van eene lus, die bij 385, 2, 8, 1126/11 en 12 omwikkeld is met vezeltouw, bij de andere met boombast. Deze bogen worden zoowel op jacht als in den oorlog gebruikt [2]).

L. 74: 164; 4: 170,5; 20: 156; 484: 168; 485: 165; 5132: 170,5; 191: 167; 695/11: 163; 2: 173; 8: 158; 1126/11: 163,5; 12: 161,5; d. in het midden 1,6—2 cM.

1239/297, 299 & 302. Bogen als 16/41, aan de onderste punt geene bijzondere versieringen; het bovenste, afgeplatte gedeelte is bij 297 effen; bij 299 voorzien van drie rondgaande platte bandjes, gescheiden door uitschulpingen; bij 302 als bij 300/484 maar bovendien met drie rondgaande groeven; 297 en 302 hebben eene pees als boven, de lusvormige uiteinden met bindtouw omwoeld.

L. 297: 163,5; 299: 154; 302: 171,5; d. in het midden ± 2 cM.

985/20. Boogpees [3]), van ineengerolden boombast, met zwarte hars bestreken en met twee groote, met bindtouw omwoelde en met hars ingesmeerde lussen aan de uiteinden. Dit voorwerp werd ingezonden als „heupring (?)"; de mogelijkheid dat ook boogpezen als heupsieraden worden gebruikt, kan blijken uit eene vermelding van MAASS, *B. l. W.*, 223 waar evenzeer sprake is van eene uit een boogpees van rotan vervaardigde heupversiering.

L. 158 cM.

d. Pijlkokers en pijlen.

300/481. Pijlkoker (*saloekat* [4]), lange bamboegeleding, aan het ondereinde een tusschenschot, aan het boveneinde met een lang puntig uitsteeksel. Bij dezen koker behooren veertig pijlen (*logoei*) (zie de afb.), waarvan de schacht bestaat uit eene geelachtige slingerplant (*osi*, Mal. *sikai*; *Lygodium microphyllum* R. [5]), aan het boveneinde omwikkeld met een smal reepje boombast (*liptäp*, *Gnetum Gnemon* [6]) en gelakt met het sap van *ōnam* (Mal. *oebar*, *Glochidion sumatranum* [7]). In de schacht steekt eene losse punt [8]) (*bäkoeloe*) vervaardigd van *Nibong*-hout (*ariboek*, *Areca Nibung* MART. [9]), waarvan het onderste gedeelte spoelvormig, het bovenste kegelvormig, met de basis over het onderste uitstekende, van eene spiraalvormig ingekraste groef voorzien en met pijlgif [10]) bedekt is.

Volgens een Mentaweisch voorschrift [11]) wordt het pijlgif aldus bereid: „Men neemt *omai* [12]), peper [13]), *toeba* [14]), en *baglai* [15]). Als geen *baglai* voor-

1) Volgens VON ROSENBERG, wordt de pees herhaaldelijk met een mengsel van olie en hars ingewreven.

2) Bij het afschieten van den boog, wat in staande houding geschiedt, helt deze eenigszins naar rechts over. (Zie MODIGLIANI, *M.*, fig. 3 *a*, MAASS, *B. l. W.*, 143 en Ber. Rhein. Missionsges., 1901, 226).

3) Volgens MORRIS, *iktäk* of *itäk*.

Pijl. Inv. 300/481.

4) Voor deze en de volgende inl. namen zie MAASS *B. l. W.*, 222.

5) FILET, n°. 2604. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 192, noemt als materiaal den bladsteel van de *Nipa fruticans*. (FILET, n°. 856).

6) FILET, n°. 820 (Mal. *bagoe*).

7) O. c. n°. 6209.

8) Omtrent de beteekenis van eene losse vergiftigde punt bij pijlen zie WOOD, *Man and his handiwork*, 243.

9) FILET, n°. 2310.

10) Omtrent pijlgif in 't algemeen en dat der *Mentawei-eilanders* in het bijzonder zie A. W. M. VAN HASSELT, *Over het gebruik van vergiftigde boogpijlen in Oost-Indiën* (*Poggyeilanden*). Verslagen en mededeelingen van de Kon. Acad. van Wetenschappen. Afd. Natuurkunde IX, 316, X, 69, XI, 221. — Extra Bul. Kol. Mus. II, 15. — Prof. Dr. L. LEWIN, *Die Pfeilgifte*, 315. — P. GEIGER, *Beitrag*. 40 vlgg. en MAASS, *B. l. W.*, 91.

11) MORRIS, 351.

12) Mal. *ipoeh*, *Antiaris toxicaria* LESCH. — FILET, n°. 408.

13) ? Mal. *lombok* = *Capsicum annuum* LINN. — Zie ook VON ROSENBERG, *Arch.*, 192 en LEWIN, *Pfeilgifte*, 314 en 315.

14) *Derris elliptica*, komt bij FILET niet voor, wel n°. 889, *toeba djënoe*, *Pongania volubilis*, Z. en M. als bedwelmingsmiddel voor visschen. Zie ook noot 8) blz. 175, dl. I, van dezen Cat.

15) Mal. *langkwas*; *Alpinia Galanga* SW. — FILET, n°. 5244.

„handen is, neemt men het niet. Het hoofdbestanddeel is *omai*. Is er niet veel *baglai*-„hout, dan neemt men de bladeren; is er veel hout dan neemt men dit en laat de „bladeren liggen."

Deze soort pijlen worden gebruikt bij het schieten op menschen en dieren [1]). De volle linkerhand omvat den boog in het midden; met de rechterhand wordt de pijl tusschen wijs- en middenvinger, op het midden van de pees, waar tegen de duim wordt opgericht, gelegd [2]).

L. v. d. pijlkoker 50, dm. id. 6,5, l. der pijlen 82—87, l. v. d. losse punt 26—31, dm. schacht 0,8 cM.

835/3. Pijlkoker als voren; onder den bodem is aan den koker eene driehoekige, van zaagvormige inkepingen voorziene, punt gesneden; het boveneinde rond en getand. Inhoud 14 pijlen als boven.

Afmetingen als boven 102, 4, 87, 23, 0,6 cM.

16/801, 659/192 [3]). Als boven (*boek-boeng*? [4]), met overschuivend deksel; nabij de opening bevinden zich in groeven op koker en deksel ringen van vischgraatvormig (op het deksel van 801 diagonaal) gevlochten, bij 801 ongekleurde, bij 192 rood geverfde rotanreepen; de beide ringen van een koker zijn door een stukje touw verbonden. Ten einde den koker over den linkerschouder te kunnen dragen [5]) is bij 192 daaraan een stuk boombast als draagsnoer gebonden. 801 bevat 20, 192 zeven pijlen als voren; laatstgenoemde zijn ook aan de onderzijde van de schacht met een dun reepje boombast omwoeld en gevernist.

Afmetingen als voren: 801: 88,5, 5, 71,5—75, 21, 0,7; 192: 110, 5, 85—96, 24—36,5, 0,8 cM.

79/5, 300/480, & 506/1 [6]). Als boven (*boekboek* [7]), in het algemeen als 16/801; de ringen om alle kokers en het deksel van 5 van vischgraatvormig gevlochten rotanreepen, en bij 480 rood, bij de andere ongekleurd; om de deksels van 480 en 1 eene omwinding van fijn zwart vezeltouw; tot betere afsluiting is om de opening van 480 nog een reep zwart katoen geplakt. Om de kokers is gewikkeld de bladscheede van een sagopalm; 480 heeft een draagsnoer, bestaande uit een stuk vezeltouw met messinghaak. 5 bevat 10 pijlen a. b. waarvan één niet met vergif bestreken; 480: 13 pijlen a. b. waarvan twee ook aan de onderzijde van den schacht omwonden en gelakt, en een op dergelijke wijze bewerkte pijl, waarvan het boveneinde van de punt bestaat uit twee met rotan omwonden staafjes, waartusschen vroeger waarschijnlijk eene messingen punt heeft gestoken; 1: 15 pijlen en twee losse punten als voren. — 5 afkomstig van kampong *Katorei*, eil. *Sibĕroet*; 1 van laatstgenoemd eiland.

Afmetingen als voren: 5: 90,5, 4,5, 76,5—78,5, 24, 0,7; 480: 97, 6,5, 86—90, 28, 0,7; 1: 78,5, 5,3, 58—68,5, 21, 0,6 cM.

1126/13, 14 & 1462/27. Als boven, op 300/480 gelijkende, maar dikker; deksel en koker zijn bij 14 en 27 verbonden door een stuk vezeltouw, bij 13 door een met rotan omvlochten rotansnoer. De kokers zijn omwikkeld met de bladscheede van den sagopalm; 13 heeft een smallen, 27 een breeden draagband van boombast. Het bovenvlak van het deksel van 13 is omgeven door eene rij aaneengeregen witte glaskralen; eene dergelijke rij bevindt zich evenzoo om het eenigszins verhoogd cirkelvormig middengedeelte; tusschen beide rijen straalsgewijze ingelegde stukjes paarlmoer, waarvan nog slechts één aanwezig is. In het bovenvlak van het deksel van 27 eenige vergulde kogelvormige glaskralen met hars (?) vastgezet. 13 bevat 24, 27: 29 pijlen als voren.

Afmetingen als voren: 13: 110, 5,5, 75,5—83, 24—26, 0,6; 14: 106, 6,5; 27: 96, 6,8, 81—86, 28, 0,8 cM.

---

1) Maass, *B. I.W.*, 141.

2) Maass, o. c., 143. — Zie ook C. M. Pleyte, *Sumpitan and bow*; *I. A. f. E.* Bd. IV, 265 vlgg. en Pleyte, *Ment.*, 7 en fig. 7. — Volgens Modigliani, *M.*, 266 raakt een schutter op 50 pas gemakkelijk een boom van 20 cM. dm.

3) Serie 659, don. Dr. P. W. Korthals, Aug. 1888. Zie Ned. St. Crt. van 7 Aug. 1889, n°. 184.

4) Volgens Morris, 231.

5) Verg. von Rosenberg, *Arch.*, 192. Mann von *Pora*.

6) Serie 506, don. P. C. Pabst. Oct. 1885.

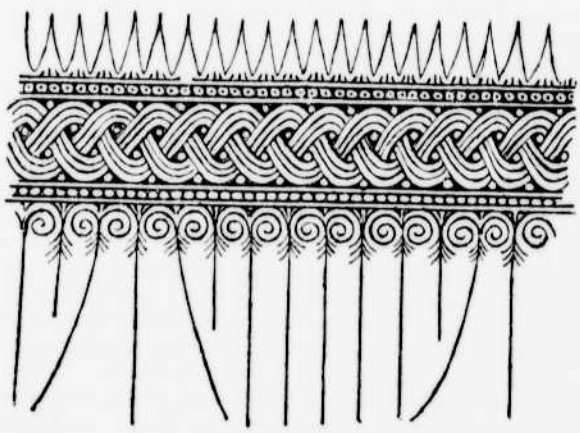
7) Volgens opgave van von Rosenberg.

1239/298. Pijlkoker, als 1126/13; koker en deksel hebben nabij de monding, die met een stuk wit katoen belegd is, wel groeven maar geen ringen; in de onderste groef is een stuk vezeltouw eenige malen om den koker geslagen; het bovenvlak van het deksel met hars opgevuld; omwikkeling met bladscheeden als voren. Geen draagband. De koker bevat 14 pijlen als voren, waarvan een met twee bilateraal, asymmetrisch geplaatste, met de punt uit één stuk gesneden, weerhaken.

Afmetingen als voren: 106, 7,5, 73—86, 18—30, 0,7 cM.

417/34. Als boven, zonder deksel; om den koker zeven ringen van vischgraatvormig gevlochten rotanreepen; de beide bovenste door kruiselingsche reepen verbonden; geene omwikkeling van bladscheeden, geen draagsnoer.

L. 107, dm. 5 cM.

Uitgerolde versiering van den pijlkoker 401/47, nat. gr.

401/47 [1]) & 417/32. Als boven, op 1239/298 gelijkende; nabij de opening ter weerszijden in eene gleuf, een vischgraatvormig gevlochten roode rotanring, bij 417/32 onderling door een dubbel, metrotan omwonden vezeltouw verbonden. Dicht bij den bodem eene rondgaande, ingegrifte versiering, bij 47 vier, bij 32 drie lijnen; de ruimte tusschen twee dier lijnen is met oogjes opgevuld. Onder de opening eene dergelijke, maar zwart gemaakte versiering (zie nevenstaand fig.), bestaande in de voorstelling van drie snoervormig door elkaar gewonden bundels, elk van drie naast elkaar liggende vezels [2]), aan weerszijden drie smalle dwarsbanden, waarvan de middelste van het bovenste drietal met oogen, die van het onderste met schijfjes gevuld is. Onder deze versiering bevinden zich in de lengterichting van den koker rechte, bij 47 ook enkele kromme lijnen die in dubbele spiralen eindigen en met dwarse of als een pijlbaard gegroepeerde streepjes versierd zijn. Boven den band en met de basis daartegen rustend bij 47 eene rij driehoeken, bij 32 eenige rechte lijnen, in dubbele krullen of stralende zonnen eindigend. 32 bevat vijf pijlen als boven, waarvan een met onduidelijke bilaterale weerhaken, benevens een aan een kleinen vogel behoord hebbend beentje.

Afmetingen als voren: 47: 103, 5; 32: 110,5, 6,3, 89—92, 25,5, 0,7 cM.

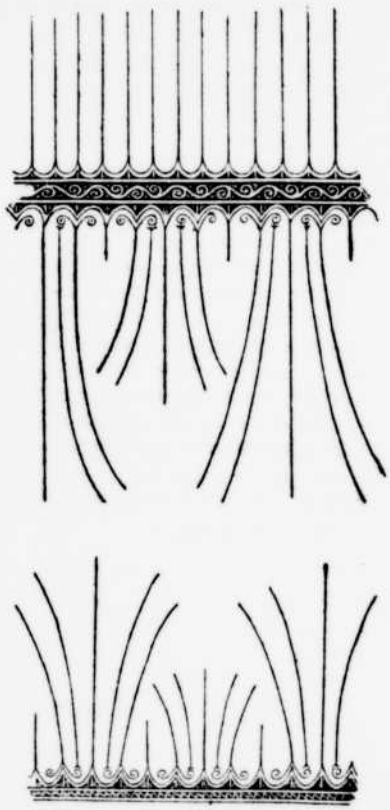
985/12. Als boven (*taboeng* [3]), de bodem door een tusschenschot gevormd; deksel van geelachtig hout, met een puntigen knop en in den koker passend; nabij den mond om den laatste een vischgraatvormig gevlochten, uit fijne roode en gele rotanreepen samengestelde ring; een van dergelijke reepen vervaardigd touwtje, aan de einden van knoopen voorzien, is door drie messingen oogjes, waarvan twee aan den koker en een op het deksel, getrokken. Onder de opening eene rondgaande ingesneden versiering, bestaande uit een band van in elkaar grijpende spiralen, aan weerszijden begrensd door een plat bandje en een uitgeschulpten rand. Evenwijdig aan dien rand

---

1) Serie 401 don. Mr. J. W. Lansberge, Nov. 1883. Ned. St. Crt. van 7 Aug. 1884, n°. 184.
2) Verg. van Hasselt, Atlas. Pl. LIV, fig. 4.
3) Naar opgave van den schenker. — Zie ook von Rosenberg, *Arch.*, 193, fig. *b*, links.

loopt eene ingekraste lijn, waaraan in de lengterichting van den koker zich aansluiten: aan de bovenzijde rechte lijnen, aan de onderzijde korte rechte en langere waaiervormig gegroepeerde kromme lijnen, waarvan sommige in eene dubbele spiraal eindigen. Langs den bodem van den koker is de onderste helft van dit ornament herhaald, behalve dat hier de middenband in plaats van door elkaar grijpende spiralen door eene zigzaglijn wordt gevormd. (Zie nevenstaande afbeeldingen).

Afmetingen als voren: 72, 8 cM.

Verziering van den pijlkoker 985/12.

e. **Vuurwapenen.**

695/10. Kruithoorn?; glad gepolijste, bruinzwarte, driehoekige puntige noot (?), aan eene zijde recht afgesneden en gesloten door een met houten pennetjes vastgehecht palmhouten deksel. In het midden van het deksel een rond plaatje, waarvan de buitenrand met ingesneden ruitvormige figuurtjes versierd is, aan weerszijden waarvan platte en driehoeks-bandjes; het spitse boveneinde van het deksel is doorboord en wordt gesloten door een geelachtig houten stopje, met langen steel; dit stopje in doorsnede zeshoekig, is op de boven- en zijkanten versierd met snijwerk in de vorm van kruisen, gebogen lijnen en rijen driehoeken. Aan het plaatje van het deksel is met oogen een zwart zijdeachtig koordje bevestigd. — Dit voorwerp is afkomstig uit de nalatenschap van VON ROSENBERG; daar volgens eenstemmig oordeel van alle reizigers, in de Mentawei eilanden vuurwapens ten tijde van VON ROSENBERG nog onbekend waren, heeft men hier blijkbaar met een ingevoerd voorwerp te doen of is de opgave der plaats van herkomst foutief.

Deze kruithoorn (?) vertoont eenige gelijkenis met het amulet voorgesteld in VON ROSENBERG's *Arch.*, 195 (Halsschnur mit Amulet).

L. 15, gr. dm. 4,5 cM.

f. **Schilden** [1]).

1063/6 en 1205/1. Schilden (*koerabit*), van lichtgeel hout [2]), van buiten convex, van binnen concaaf, nabij het midden het breedst en van daar naar eene zijde in eene punt, naar de andere met concave lijnen naar eene recht afgesneden breede basis uitloopende; halverwege den rand aan weerszijden eene kleine driehoekige inkerving. Op de breedste plaats van het schild zijn twee openingen, door een als handvat dienstdoend gedeelte gescheiden; die openingen zijn bij 6 rechthoekig, bij 1 langwerpig met afgeronde hoeken, en aan de buitenzijde van het schild door een met rotanvezels bevestigden halven klapperdop bedekt. De schilden zijn (behalve de punt van 6) in- en uitwendig steenrood geverfd; 1 is bovendien bedekt met horizontale, doorgestoken rijen van

1) Omtrent schilden der *Mentawei-eil.* zie VON ROSENBERG, *Ment.*, 414. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 185 en 193. — MAASS, *B. l. W.*, 140 en 239. — WILKEN, *De Hagedis in het volksgeloof der Malayo-Polynesiers.* (Bijdr. Kon. Inst. 1891, pl. I fig. 3). — MAASS, *Kunst*, fig. 14 en Taf. IX, en voor schilden in het algemeen verg. WOOD, *Man*, Chapt. XX.

2) MAASS, *B. l. W.*, 239 geeft aan, dat het hout van de schilden heet *bibakbang*, Mal. *poeleh pipi* = *Alstonia calophylla* MIQ. FILET, n⁰. 6949.

rotanvezels. — Bij het gebruik worden de voorste en middenvinger door de opening van het schild gestoken [1]). — 6 afkomstig van het eil. *Sibĕroet*; aan een rand beschadigd.

6: L. 100, br. aan de onderzijde 28, grootste br. ? (beschadigd); 1: l. 99,5, br. aan het ondereinde 30, grootste br. 33 cM.

79/1, 461/31, 1126/10. Schilden, in den vorm van 1063/6, zeer flauw gebogen; de buitenzijde vertoont in het midden een zeer flauwen rug; de van het midden naar het recht afgesneden einde loopende zijkanten zijn bijna recht; de inkepingen halverwege den rand ontbreken, in stede daarvan is nabij de punt aan weerszijden eene verbreeding. De gaten naast het handvat, welke liggen op bijna het smalste gedeelte van het schild, zijn halvemaanvormig en ongelijk groot, en wel zoo, dat wanneer het schild met de punt naar boven gericht en van achteren bezien wordt, de grootste opening zich bij 1 en 31 aan de rechter- bij 10 aan de linkerzijde vertoont. Om den halven klapperdop is aan de buitenzijde van 1 en 10 een ring van omwoeld rotan gelegd. Zoowel de binnen- als de buitenzijde beschilderd met zwarte en roode figuren; patroon: symmetrische, in krullen eindigende halve manen, ruiten met gebogen zijden, sterren, driehoeken en enkele dwarse banden, terwijl bij 31 de halve klapperdop aan de buitenzijde en de daarmede overeenkomende openingen aan de binnenzijde door een krans van roode, door zwarte strepen begrensde driehoeken omgeven zijn.

1 van *Katorei* eil. *Sibĕroet*, dient volgens eene mededeeling van VON ROSENBERG tot het afweren van pijlschoten. N⁰. 31 beschadigd.

1: L. 115, br. aan het ondereinde 28, kleinste br. 16; 31: l. 107, br. aan het ondereinde ?, kleinste br. 14; 10: l. 104, br. aan het ondereinde 24, kleinste br. 16 cM.

Zie pl. VII, fig. 1.

GROEP XI.

Kunst, muziek, spelen, speelgoed.

835/10. Mondtrom [2]) (*djĕdjaok*), van bamboe; de tong verbreed door een stukje was (?) [3]); aan het lanspuntvormig bijgesneden, doorboorde einde is een samengeknoopt touwtje verbonden; aan het andere einde is evenzoo met was vastgemaakt een lang dun touwtje, aan welks einde een beentje [4]) is gebonden. — Het instrument wordt bewaard in een bamboezen kokertje, aan eene zijde afgestompt kegelvormig bijgesneden en aan het andere omgeven door een ring van roodgekleurde rotanreepen. Bij het bespelen wordt het kortste touwtje in den mond gehouden, met de eene hand het instrument gespannen en met de andere hand op het gespannen koord getokkeld [5]).

L. 10,5, br. 0,7 cM.

1063/10 en 11 [6]). Kinderboog met pijlen (*pana pana saroeli*), de boog van geelachtig hout, in doorsnede plat ovaal, naar de einden dunner uitloopende en daar ter plaatse zoodanig uitgesneden dat eene schuine ligplaats ontstaat voor de, met touw omwoelde lusvormige uiteinden van de uit rotan bestaande pees. De (20) pijlen zijn gemaakt van de aangepunte bladnerven van den *Nipa*-palm (*Nipa fruticans*, FILET, n⁰. 856). — Deze bogen en pijlen worden gebruikt om aan de kinderen te leeren schieten.

L. van den boog 112, gemidd. d. 1—1,5, l. van de pijlen 50—55 cM.

---

1) MAASS, *B. l. W.*, 239.
2) Verg. noot 7) blz. 67.
3) Volgens MAASS, *B. l. W.*, 229.
4) Naar opgave van MAASS, O. c., 229, een opperarmbeentje van een soort vleermuis (Ment. *letuak*, Mal, *kĕloewang*).
5) Volgens mededeeling van den schenker.
6) Ned. St. Crt. van 31 Maart 1897, n⁰. 76.

GROEP XII.

Godsdienst.

985/28. Halssieraad [1]), een stukje met roode rotanreepen omwoelde boombast, aan de einden voorzien van een touwtje; aan een dier touwtjes een vogelnagel.
Volgens eene mondelinge mededeeling van ALFR. MAASS is dit voorwerp een amulet [2]).
Totale l. 45 cM.

---

1) Verg. MAASS, *Kunst*, fig. 5.
2) Zie ook O. c., 442.

III.

ENGGANO [1]).

GROEP I.

Voedsel en opwekkende middelen.

820/84 [2]). Bak (*èpaïhjoek* of *èfaihjoek*), met stamper [3]) (*èdako* of *èlakĕ*); de bak van donkerbruin hout, ovaal, ondiep, met dikken platten, opstaanden rand en flauw gebogen bodem; aan het eene einde een klein handvat met vierkant gat. Stamper afgeknot kegelvormig, van koraalsteen (*Porites*) vervaardigd. — Wordt gebruikt tot het fijnstampen van vruchten van de *bagoe* [4]), *kladie* [5]) en onrijpe *pisang* [6]).

Stampers van koraalsteen zijn voor hetzelfde doel eveneens op het eiland *Ruk* (Karolinen Archipel) in gebruik [7]).

L. van den bak 53, br. id. 28, h. id. 11; l. van den stamper 18, gr. dm. id. 7,5 cM.

820/95. Houten lepel, zwart met roodbruine vlammen, blad ondiep, langwerpig ovaal, steel flauw gebogen, plat en smal met afgerond uiteinde.

L. 15,5, br. 4,5 cM.

820/82 en 83. Drinkbekers [8]) (*èpoea*, *èfoea* of *èiha èbo*), gepolijste, zwartbruine klapperdop, rustende bij 82 in een breeden, opengewerkten ring van lusvormig gevlochten [9]) groepen van drie rotanreepen, waaraan een hengsel met oog van hetzelfde materiaal, bij 83 in een dergelijk, meer mandvormig vlechtwerk, het hengsel dunner en zonder oog. De klapperdop is bij 82 bijna bolvormig, bij 83 eivormig. De donkere kleur wordt verkregen door langdurig wrijven met klapperolie [10]).

82: H. 16, dm. met den ring 17; 83: h. 12,5, dm. 11,5 cM.

---

1) De spelling van den Regeeringsalmanak is gevolgd. De naam is waarschijnlijk van Portugeeschen oorsprong (zie o. m. Dr. Elio Modigliani, *l'Isola della Donne*, 55, en Dr. A. C. Oudemans, *Engano* (bewesten *Sumatra*). Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Genootschap. 2e Serie, dl. VI, Meer uitgebreide artikelen, 113). De inlandsche naam is *eloppeh*. Bij de schrijfwijze der Engganeesche woorden zal zooveel mogelijk gevolgd worden: *Proeve van eene Maleisch-Nederlandsch-Enganeesche Woordenlijst* door O. L. Helfrich en J. A. J. C. Pieters, (*T. I. T. L. Vk.* dl. XXXIV, 539 vlgg. Zie ook de verbeteringen, l. c. dl. XXXV, 228 vlgg.).

2) Serie 820 don. J. P. N. van Meurs en O. L. Helfrich.

3) Modigliani, *I. d. D.* fig. 9.

4) *Gnetum Gnemon*, L. Filet, n0. 820.

5) *Colocasia antiquorum* Schott. Filet, n0. 245.

6) Musa sp. Filet, n0. 6871.

7) Zie J. D. E. Schmeltz en Dr. R. Krause, *Die Ethn. Anthrop. Abtheilung des Museum Godeffroy*, 377.

8) Modigliani, *I. d. D.* fig. 10.

9) Verg. Lehmann, Taf. 2, fig. 59.

10) Modigliani, *I. d. D*, 121.

695/13. Kalkdoosje, kleine, platte kalebas, waarop de navolgende, met bladtin belegde figuren zijn gegrift: boven en onder twee concentrische cirkels, door dwarsstreepjes en Andreaskruizen verbonden; aan de buitenzijde dier cirkels op vier plaatsen hart-, kruis-, zandloopervormige of spitse uitsteeksels. Langs den omtrek van de kalebas, tot kruisen vereenigde hartvormige figuren, afgewisseld door een cirkel, een zandlooper en twee wormvormige dieren. De binnenrand van al deze figuren van rondgaande groeven, sommige van rijen ingeprikte punten voorzien. In één der platte zijden een klein, rond gaatje, gesloten door een stopje, waarvan het bovenste gedeelte is afgebroken. Het doosje bevat eenige fijne stukjes kalk.

Dit voorwerp is afkomstig uit de nalatenschap van C. H. B. VON ROSENBERG, zoodat weinig twijfel omtrent de juistheid van de opgave der herkomst kan bestaan; daar evenwel het gebruik van sirih onder de Engganeezen niet bekend is, zal dit voorwerp vermoedelijk afkomstig zijn van op het eiland wonende vreemdelingen.

Dm. 6,5, h. 4,5 cM.

GROEP II.

Sieraden en kleeding.

1. Sieraden.

a. Hoofdtooi [1]).

370/3012 [2]), 408/1 [3]). Hoofdbanden [4]); aan de achterzijde samengeknoopte band van bladreepen, 3012 dubbel en van *Pandanus* (?), 1 (twee exemplaren) enkel en van *Pisang*-bladeren; Een exemplaar van 1 versierd met lange, puntige groene vederen [5]), het andere met dergelijke en roode vederen [6]).

Volgens de opgave van de inzenders is 3012 bestemd voor gehuwde lieden, 1 voor ongehuwde mannen. Volgens MODIGLIANI, *I. d. D.*, 194 zijn onversierde banden als 3012 ook in gebruik als rouwgewaad door naaste bloed- en stamverwanten.

3012: Dm. 18, gr. h. 11; 1: dm. 16, gr. h. 10 cM.

820/100. Als boven (*èkitohè*), als 370/3012 van *Pandanus* (?); de onderste rij reepen is met rotan omwoeld en vormt een afzonderlijken ring. Zeer beschadigd.

370/3013 en 3014 [7]). Als voren, gelijkende op 370/3012, maar van *Pisang*-bladeren; nabij de achterzijde zijn verschillende aangepunte rotanvezels doorgestoken. Met roode en zwarte verf beschilderd: 3013 met een patroon van door zigzag- of elkaar kruisende lijnen doorsneden driehoeken, afgewisseld door ω-vormige figuren, 3014 met een patroon van groote driehoeken, afwisselend opgevuld met elkaar kruisende zwarte lijnen en verder met door zwarte lijnen begrensde roode, elkaar kruisende en een enkele maal in krullen eindigende banden. — Voor vrouwen (?).

3013: Dm. 18, gr. br. 13; 3014: dm. 17, gr. br. 9,5 cM.

---

1) Omtrent hoofdtooi op *Enggano* zie: MODIGLIANI, *I. d. D.*, 152 vlgg. — HELFRICH, *Eng.*, 296. — OUDEMANS, 146. — VON ROSENBERG, *Eng.*, 375. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 208.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 105/1.

3) Serie 408, don. J. A. AECKERLIN. — Ned. St. Crt. van 24 December 1884, n0. 303. — Zie ook Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 105/9 en MODIGLIANI, *I. d. D.*, fig. 12 en Taf. XII.

4) Als inl. naam voor 370/3012 wordt opgegeven *oerik* (?).

5) Verg. *C. B. G.*[4] n0. 482 en HELFRICH, *Eng.*, 277. — *Palaeornis longicauda* sec. Dr. E. D. VAN OORT.

6) Vleugel- en staartpennen van *Lorius domicella*, die echter op *Enggano* niet voorkomt, sec. Dr. E. D. VAN OORT.

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 105/1.

370/3015 [1]). Hoofdring, rond, van bamboe (?) aan de achterzijde boven eenigszins uitgeschulpt, met behulp van plantaardige vezels en een rotanstokje aan elkaar genaaid. Met roode en zwarte verf beschilderd met een patroon, overeenkomende met dat van 370/3014; aan de voorzijde eenige ingestoken groene [2]) en witte vederen.
Dm. 17, br. 6,5 cM.

820/99. Als voren (*èkitohè*), breede strook van de bladscheede van een palmboom, aan de buitenzijde bekleed met een zigzagvormig vlechtwerk van zeer fijne zwarte vezels (varkenshaar? [3]); hierop zijn overlangsche, dwarse en elkaar kruisende, smalle, geelbruine bladreepen genaaid.
Dm. 17, br. 4,5 cM.

40/18 [4]) en 135/15. Als boven, breede bladreep [5]), over het grootste deel van de buitenzijde bekleed met zeer fijn vlechtwerk van zwarte plantenvezels, bij 18 over zwarte, bij 15 over witte dunne hoepels en een patroon van aaneensluitende ruiten vormende. Het overblijvende deel bekleed met aaneengesloten rijen kralen, die bij 18 een door diagonalen verdeelden rechthoek met gebogen lange zijden vormen; de driehoeken die hun basis hebben in den rand van den ring, zijn blauw, de andere wit; in de witte kralen, dwars over den ring, twee bootvormige figuren met de bodems tegen elkaar, van roode kralen; bij 15 op een fond van blauwe kralen, met een rand van roode langs de lange zijden, twee roode ruiten met concentrische ruitvormige kernen gevuld. — De binnenzijde van 18 rood geverfd.
14: Dm. 17,5, br. 9,5; 15: dm. 17, br. 7,5 cM.

135/13 en 14. Als boven, ringen van zeer fijne zwarte plantenvezels over witte hoepels gevlochten, bij 13 met een patroon van aaneensluitende ruiten, met concentrische ruiten gevuld, bij 14 zigzagvormig. De geheele buitenzijde met aaneensluitende rijen kralen bekleed, bij 13 het grootste deel verdeeld in drie banden, in het midden een roode, met op regelmatige afstanden witte ruiten, en aan weerszijden door afwisselend witte, roode en blauwe driehoeken begrensd. Een klein deel van den ring, in den vorm van een rechthoek is door diagonalen in vier driehoeken verdeeld, waarvan de bovenste en onderste rood, de andere wit met gelijkvormigen blauwen kern. Bij 14 bekleeding met witte kralen, de beide middelste rijen gegolfd en in de ontstane openingen groepen van vier of vijf afwisselend roode en witte kralen; een klein deel in het midden van den ring in den vorm van een rechthoek met naar binnen gebogen smalle zijden, evenzoo met rijen afwisselend roode en witte kralen bekleed. 13 over een klein deel, 14 over bijna den geheelen binnenomtrek bekleed met stukken van de bladscheede van een palmboom (of boomschors?).
13: Dm. 18, h. 8,5; 14: dm. 18,5, h. 8,5 cM.

370/3018 [6]). Als boven, (twee exemplaren), ring van vlechtwerk [7]) van geelbruine plantenvezels om geelbruine hoepels; een deel van den ring bestaande uit aangenaaide stukken van de bladscheede van een palmboom. De buitenzijde bijna geheel bedekt met rijen kralen, langs de randen eene rij blauwe en daartusschen golfvormige banden roode en blauwe, die puntig-ovale roode kernen insluiten. Op het overblijvende deel bij een exemplaar meerdere dwarse en twee elkaar kruisende rijen roode kralen, bij het andere een kruis, deels van roode, deels van witte kralen en eene dubbele onregelmatige roode dwarse rij. — Volgens de opgave alleen bij feesten door mannen gedragen.
Dm. 16, br. 7 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883. 9e kl. n°. 105/1.
2) *Palaeornis longicauda* (zie boven) sec. Dr. E. D. VAN OORT.
3) Naar Dr. F. A. JENTINK vermeent *paardenhaar*; paarden zijn echter voor zoover ons bekend op *Enggano* niet aanwezig.
4) Serie 40, don. Dr. G. J. WIENECKE.
5) 135/15 lontarblad (?).
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 105/5; de opgegeven inlandsche naam: „*songkok*" is Maleisch en beteekent in het algemeen een hoofddeksel, dat niet om het hoofd gewonden wordt. (KLINKERT, *Wbk.*).
7) Verg. LEHMANN, Taf. 1. fig. 1.

728/1 [1]). Kalotje, netachtig, golvend vlechtwerk over hoepels, gedeeltelijk van zwarte vezels, zoodat afwisselend zwarte en ongekleurde concentrische kringen zijn gevormd. Nabij den onderkant met rood katoen omboord [2]).
Dm. 18, h. 8 cM.

79/13. Hoofdsieraad voor vrouwen [3]) (*epakoe*), uitgeholde cylinder van palmhout met bijna vlakken bodem; op dezen laatste eene menschelijke [4]) figuur in zittende, voorover gebogen houding de ellebogen op de schenen en de handen tegen de kaken gesteund; zeer kleine neus en dikke lippen. Op de buitenzijde van den cylinder eenige onduidelijk ingegrifte rijen, deels tot kruisen gegroepeerde driehoeken. Sporen van belegsel met bladtin aan voor- en achterzijde, in den vorm van een omgekeerd hart of een ruit met uitgeschulpte randen en een ruit met verlengde punten als kern, ter weerszijden een slangvormige figuur. Op de bovenzijde, halvemaanvormige belegsels van bladtin, aan de binnenzijde getand, aan de buitenzijde uitgeschulpt. Van de menschelijke figuur zijn het gezicht met kroonvormige hoofdversiering, de rug, dijen, handen en voeten evenzoo met bladtin belegd, armen en beenen voorzien van verschillende ringen van hetzelfde materiaal. De rechterarm ontbreekt gedeeltelijk. — Hoofdversieringen als deze worden gebruikt bij het *kalèak-baba*-feest [5]).
Dm. cylinder 9, h. totaal 13,5 cM.

728/17. Als voren, de menschelijke figuur minder voorover gebogen, met de ellebogen op de knieën steunende; met de voeten, waaraan geene teenen zijn aangegeven, tegen kleine schuine blokjes hout; beter gevormd aangezicht met uitstekende ooren. De buitenzijde van den cylinder langs de randen en in het midden belegd met eene rij vierpuntige sterren van bladtin; uit elk der punten is een driehoekje uitgesneden; op de bovenzijde van den cylinder geen belegsels van bladtin; van de menschelijke figuur echter zijn met dit materiaal bekleed: het gezicht en de kroonvormige hoofdversiering, de rug met een plaat met driehoekige uitsnijdingen, ter weerszijden en aan het ondereinde voorzien van krullen; de dijen met een vierpuntige à jour bewerkte ster; armen en beenen hebben ringen van hetzelfde materiaal. In den bodem van den cylinder, het hoofd en den rug van de menschelijke figuur zijn verschillende gaten geboord, waarin lange, omhoog stekende stokjes, met groene, oranje en witte veeren [6]). In den rand van den cylinder diametraal twee gaatjes, waardoor bamboepennen kunnen worden gestoken tot bevestiging van het sieraad aan den haarwrong.
Dm. van den cylinder 10,5, h. zonder vederen 19,5 cM.

712/1. Als boven, gelijkende op 728/17 doch de menschelijke figuur in kruipende houding [7]), de ellebogen tegen de knieën, groot hoofd met groote oogen en mond met uitgestoken tong. De buitenzijde van den cylinder langs de randen en over het midden met rondgaande banden van bladtin, op vier plaatsen onderbroken door breedere verticale banden, voorzien van rechte, zigzag of schuinsche strepen; aan de achterzijde bovendien aan weerszijden van den verticalen band een met krullen bekroonde halve cirkel. Op het bovenvlak van den cylinder aan de voorzijde een in krullen eindigend rechthoekig belegsel. Van de menschelijke figuur zijn het geheele hoofd, dat geen kroon heeft, de rug, de zitvlakken, handen en voeten evenzoo met hetzelfde materiaal

---

1) Serie 728 don. W. F. Sikman.
2) Hoofddeksels van dezen vorm worden door geen der schrijvers over *Enggano* als daar gebruikelijk, genoemd. Bijna geheel overeenkomstige wat den vorm betreft, maar verschillend in vlechtwijze worden op *Zuid Celebes* aangetroffen, zoodat hier waarschijnlijk aan de nabootsing van een door Boegineesche handelaars aangebracht voorwerp, moet worden gedacht.
3) Verg. Modigliani, *I. d. D.*, fig. 16—23. — von Rosenberg, *Arch.*, 209. — Helfrich, *Eng.*, 302.
4) Omtrent de beteekenis die aan deze figuur wordt gehecht, zie Modigliani, *I. d. D.*, 158.
5) Betreffende dit en andere feesten op *Enggano* zie Helfrich, *Eng.*, 301 vlgg., 313 vlgg. — Modigliani, *I. d. D.*, 145 vlgg.
6) Verg. Modigliani, *I. d. D.*, fig. 16 en 20—23.
7) Verg. Modigliani, *I. d. D.*, fig. 18 de onderste rij links.

bekleed, armen en beenen hebben talrijke ringen. Het beeldje draagt om den hals aan eene snoer witte kralen een ovaal stuk *Nautilus*-schelp, waarin aan de voorzijde een driedubbele, golfvormige rand en verschillende krulvormige figuren zijn gegrift [1]). In het zijvlak van den cylinder zijn gaten als bij 728/17, voor twee scherpe houten pennen. Binnenzijde van den cylinder bekleed met een opgerold stuk blad (?) door plantenvezels bij elkaar gebonden.

Dm. cyl. 10,5, h. 17 cM.

820/89. Haarspeld (*èie oedoe*), plat, van onderen aangepunt staafje hout van den *Niboeng*-palm [2]). Dient waarschijnlijk tot bevestiging van een hoofdsieraad als boven.

L. 12, br. 0,5 cM.

b. Oorsieraden [3]).

370/3021 [4]), 407/4 [5]), 728/6 en 820/90. Oorringen (*èkarihjak*), uit een stuk klapperdop gesneden, aan de buitenzijde en den rand met aaneengesloten ingegrifte zigzag- of varenbladvormig gegroepeerde lijnen versierd, behalve bij één exemplaar van 6, dat op de randen alleen een net van elkaar kruisende lijnen vertoont. — 6 in twee exemplaren, waarvan het eene dikker dan het andere, 3021 en 90 in twee gelijke exemplaren. — Deze ringen worden door vrouwen in de doorboorde en uitgerekte oorlellen gedragen [6]).

3021: Dm. 2,8, br. 1,1; 4: dm. 3, br. 1,1; 6: dm. 3, br. 1,1; 90: dm. 2,6, br. 0,9 cM.

820/91. Oorsieraad (*èkarihjak*); twee dikke geel houten schijfjes, aan eene zijde met een door kleine spijkers bevestigd stukje bladtin bekleed, aan de andere komvormig uitgehold met opstaande, uitgeschulpte randen. Onderling door een plantaardig touwtje, waaraan groepen van witte, roode en blauwe kraaltjes geregen zijn, verbonden.

Volgens VON ROSENBERG [7]) zouden deze schijfjes het eenige dagelijks door de beide seksen gedragen versiersel uitmaken.

Dm. der schijven 2,4, d. id. 1,1 cM.

c. Halssieraden [8]).

135/16. Halsring, bundel vischgraatvormig gevlochten dunne snoeren van zwarte plantenvezels, waaraan met behulp van vijf snoertjes witte kralen, het doorboorde bovengedeelte van een *Conus*-schelp is opgehangen.

Dm. schelpstuk 3,5 cM.

40/19 en 370/3020 [9]). Halsketting [10]); beide exemplaren van 3020 bestaande uit twee, 19 uit vijf rijen kralen, bij 3020 rood en op regelmatige afstanden onderbroken door eene groep van eene witte tusschen twee blauwe kralen, bij 19 alleen rood. Bij één exemplaar van 3020 en bij 19 zijn drie, bij het andere van 3020 twee verschuifbare ringetjes van roode en witte kralen met afhangende kwastjes om de ketting aange-

---

1) Verg. MODIGLIANI, *I. d. D.*, fig. 39, de middelste figuur.

2) *Areca Nibung*, MART. FILET, nº. 6119.

3) Omtrent oorsieraden zie HELFRICH, *Eng.*, 297. — MODIGLIANI, *I. d. D.*, 76 vlgg. Taf. IV, V en XX. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 209. — OUDEMANS, 146. — VON ROSENBERG, *Eng.*, 376.

4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 105/8.

5) Serie 497 don. A. D. SCHOT. Ned. St. Crt. van 20 Dec. 1884, nº. 300. — Zie ook Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 105/12.

6) Verg. MODIGLIANI, *I. d. D.* fig. 2. Oorringen schijnen ook door mannen te worden gedragen. — Zie MODIGLIANI, O. c. Taf. XVI en VON ROSENBERG, *Arch.*, 209.

7) VON ROSENBERG, *Eng.*, 376 en *Arch.*, 210.

8) Omtrent halssieraden zie HELFRICH, *Eng.*, 297. — MODIGLIANI, *I. d. D.*, 219, Taf. IV, VI, XII en fig. 16. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 208 en 209.

9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 105/7.

10) De in den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883 opgegeven inl. naam: *kalong perampoewan* is Maleisch en beteekent: halsketting voor vrouwen. Volgens eene mededeeling van HELFRICH, bij de toezending van Serie 820 is de inl. naam *èkika* of *kika*. — Zie ook MODIGLIANI, *I. d. D.*, 219.

bracht, welke ringetjes bij de beide exemplaren van 3020 zijn ingesnoerd door grootere roode resp. eene witte kraal. 19 geheel gesloten; bij 3020 heeft een uiteinde eene lus, aan het andere is een Europeesch wit knoopje tot sluiting bevestigd. — 3020 bestemd voor vrouwen, 19 ook voor mannen.

L. dubbel gevouwen 19: 24; 3020: 20 cM.

40/20, 135/17, & 370/3019 [1]). Halsketting, zes (20), acht (17), of vijf (3019) rijen kralen, donkerblauw (17), de beide andere rood; hieraan zijn met behulp van eenige snoertjes kralen, (bij 3019 rood, bij de andere blauw) opgehangen [2]) bij: 20 een ovaal stukje *Nautilus*-schelp met gekartelden rand en bekrast met onregelmatige, enkele en dubbele zigzaglijnen, bij 17 een dergelijk, grooter stuk schelp met gave randen, evenwijdig aan den omtrek bekrast met eene vierdubbele zigzaglijn en daarbinnen met, uit drie evenwijdige lijnen bestaande krullen, die tot sterren en onregelmatige arabesken gegroepeerd zijn [3]); bij 3019 het cirkelvormige bovendeel van een *Conus*-schelp, op de randen met schuine strepen bekrast.

Volgens de opgave bij de schenking gedaan, zou 17 zoowel voor mannen als vrouwen bestemd zijn; Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883 geeft voor 3019: „halssnoer voor mannen". Zie intusschen ook Not. Bat. Gen. XVIII, 63.

L. dubbel gevouwen 20: 20; 17: 22,5; 3019: 25; dm. van de schelp 20: 3 × 3,4; 17: 7 × 8; 3019: 4,5 cM.

407/5 [4]), 728/7 & 820/93. Als boven (*èkika* of *kika*), dubbele snoer kralen, bij 7 en 93 op de wijze van eene ketting bewerkt; de snoeren bij 5 uit afwisselende groepen van roode en donkerblauwe kralen samengesteld, bij 7 uit groepen van blauwe of elkaar afwisselende zwarte en witte, te zamen op regelmatige afstanden door eene roode kraal geregen, bij 93 uit onregelmatig gegroepeerde witte, blauwe en vooral roode kralen. Aan de snoeren is met behulp van rijtjes veelkleurige kralen, vastgebonden een stukje *Nautilus*-schelp, bij 7 klein en rond, bij de andere grooter en ovaal; de voorzijde van de schelp heeft eenige ingegrifte versieringen [5]) en wel: bij 5 langs den rand eene dubbele zigzaglijn en in het midden een tweemastschip met volle zeilen; bij 7 eenige onduidelijk te onderscheiden driehoeken, gekruiste en gebogen lijnen; bij 93 langs den rand vijf golflijnen en in het midden tot een kruis samengestelde, uit bladeren gevormde figuren. Tot sluiting aan een der uiteinden eene lus, het andere draagt bij 5 en 7 een knoopje van Europeesch maaksel, bij 93 een cirkelvormig stukje parelmoerschelp door een paar kralen opgesloten.

L. dubbel gevouwen 5: 18; 7: 20; 93: 19; dm. van de schelp 5: 5,5 × 6; 7: 2,5; 93: 4,5 × 5,5 cM.

d. Armsieraad.

820/92. Armsieraad (*kariha oepoapo* of *kariha oepoafè*), smalle band van aan plantenvezels geregen blauwe en witte kralen, zoodanig gegroepeerd, dat de witte kralen eene zigzaglijn tusschen de blauwe vormen.

L. dubbel gevouwen 10; br. 0,5 cM.

e. Heupsieraad [6]).

40/16, 407/6 [7]) & 820/98. Buikband (*akodo*), van zeer fijne plantenvezels (rotan? [8]) en wel rondgaande gele of bruine, waardoor zwarte vezels zijn gevlochten in een patroon van (16 en 6) evenwijdige zigzaglijnen of (98) groepen van drie dwarse zigzag-

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 105/6. De daar opgegeven inl. naam „*kalong laki laki*" is Maleisch en beteekent: halsketting voor mannen.

2) De aangehangen schelp heet in het Engganeesch volgens MODIGLIANI, *I. a. D.*, 219: *eudòko*.

3) Verg. MODIGLIANI, *I. d. D.* fig. 39, de middelste afbeelding.

4) Ned. St. Crt. van 20 December 1884, nº. 300. — Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 105/11.

5) Verg. J. E. JASPER, Inlandsche methoden van hoorn-, been-, schildpad-, schelp- en paarlemoerbewerking (*T. I. T. L. Vk.* dl. XLVII, fig. 43 en pl. V).

6) Omtrent heupsieraden zie HELFRICH, *Eng.*, 296 en 302.— MODIGLIANI, *I. d. D.*, 152, fig. 13—16.— OUDEMANS, 146. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 208 en 210. — VON ROSENBERG, *Eng.*, 375.

7) Ned. St. Crt. 20 Dec. 1884, nº. 300. — Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. 105/13.

8) MODIGLIANI, *I. d. D.*, 152.

lijnen, die concentrisch gevulde ruiten omsluiten. De uiteinden bij 98 aan elkaar genaaid met fijne bruine plantenvezels. — Voor vrouwen (?) [1]).

16: L. 81,5, br. 5; 6: l. 83,5, br. 4,5; 98: dm. 24, br. 2,8 cM.

728/2 en 3. Heupgordel[2]) als 40/16; aan de buitenzijde voor het grootste deel bedekt met aaneengesloten dwarse rijen kralen welke een patroon vormen van (2) roode ruiten [3]) en aan het einde de gestyleerde figuur van eene hagedis van dezelfde kleur op witten grond of (3) eene blauwe zigzaglijn in de lengte van den band op rooden grond; in de bochten der zigzaglijn onregelmatige blauwe en witte vijfhoeken.

2: L. 85, br. 6; 3: l. 90,5, br. 5,5 cM.

40/17. Als boven, band van gele fijne vezels, dwars met andere, waaronder enkele zwarte, in zigzagpatroon doorvlochten; uiteinden met fijn touw benaaid. Buitenzijde bijna geheel bedekt met rijen kralen, behalve aan het eene uiteinde, waar eenige dwarse rijen voorkomen, alle in de lengterichting van den band opgenaaid; langs de randen twee rijen witte en daarlangs twee rijen roode kralen, overigens alle kralen wit, behalve eenige ingewerkte blauwe figuren en wel in de langsrijen op zeven plaatsen korte zigzagvormige, in de dwarse nabij een einde, een dubbele zigzagvormige streep. Aan het uiteinde aan weerszijden een touwtje met eenige roode kraaltjes. — Voor vrouwen bij groote feesten [4]).

L. 89, br. 7 cM.

370/3022 [5]). Als boven, met 40/17 overeenkomende; rechthoekig vlechtwerk van Rotan (?) en *Pandanus* (?), bijna geheel met eene versiering van kralen bedekt; langs twee lange en eene korte zijde omboord met eene dubbele rij witte kralen; door dubbele dwarsrijen witte of roode kralen is de versiering in vierkante of rechthoekige vakken verdeeld; een vierkant vak aan het uiteinde vertoont op een wit fond een zittend figuur met rond, blauw hoofd, rooden neus en bovenlip, witte oogen en onderlip, opgeheven roode en blauwe armen, recht, rood lijf en roode en blauwe beenen door eene witte streep gescheiden; het aangrenzende rechthoekige vak en dat nabij het andere uiteinde door kromme lijnen in vieren gedeeld; de beide kleinste driehoeken blauw, de grootste rood. De overige zes vakken om den ander rechthoekig of vierkant; de eerste met een blauw fond, waarover twee breede, knievormig gebogen, in het midden elkaar rakende roode strepen in de lengterichting; de vierkante vakken op dezelfde wijze gevuld, maar de roode strepen in de breedterichting, sterker gebogen, de kromming met witte kralen, het overige met blauwe gevuld.

L. 91, br. 8 cM.

370/3016 [6]). Als boven, breede band van gele en zwarte plantenvezels, in zigzagpatroon gevlochten; de uiteinden benaaid met grijs garen; aan een uiteinde en nabij het andere is aan de, in alle richtingen met plantenvezels benaaide achterzijde een stokje van palmhout, iets langer dan de breedte van den band, met grijze plantenvezels in dwarse richting vastgenaaid; één stokje heeft aan het einde een stukje garen. Voorzijde grootendeels bedekt met roode kralen, gegroepeerd als gestyleerde bladeren van verschillenden vorm, waarvan de omtrek en de hoofdnerven door blauwe kralen zijn aangeduid.

Volgens den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 105/3 wordt deze band gedragen door vrouwen bij het rouwfeest ter eere van haar overleden man. Waarschijnlijk wordt bedoeld het *kalèak*-feest, dat gevierd wordt na afloop van den rouw [7]).

L. 94, br. 20.

---

1) Helfrich, *Eng.*, 302. — Modigliani, *l. d. D.*, 152.

2) Volgens Modigliani, *l. d. D.*, 152 is de inl. naam *eòpo*. — Helfrich, Not. Bat. Gen. dl. XXVI bijl. blz. VI geeft aan: *oöpo*.

3) Modigliani, *l. d. D.*, fig. 16.

4) Naar opgave van den schenker.

5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 105/14.

6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 105/3. Van de opgegeven inl. namen *bebeh* en *ikat pinggang* is het eerste waarschijnlijk Mal. *bèbat* = windsel, *ikat pinggang* Mal. = heupband.

7) Verg. Helfrich, *Eng.*, 299.

370/3017 (2 Ex.) [1]), 728/5. Heupsieraad [2]); smalle band vlechtwerk van gele plantenvezels, bij een exemplaar van 3017 en bij 5 rechthoekig over eene rij aanéénsluitende, bij het tweede exemplaar van 3017 slangvormig over eene dergelijke rij. Aan den band, die aan het eene einde een touwtje draagt, hangen aaneengesloten rijen roode kralen, naar het midden toe een weinig langer wordend; aan het ondereinde van elken snoer van één exemplaar van 3017 en 5 één, bij het andere exemplaar van 3017 twee blauwe kralen.

Wordt door vrouwen bij feesten gedragen [3]).

3017: L. van den band 92, br. id. 2, l. van de kralensnoeren 20—26; 5: l. van den band 84, br. id. 2, l. van de kralensnoeren 21,5—24,5 cM.

79/11, 135/12, 370/97. Als voren, de band van fijne zwarte en donkerbruine vezels, bij 12 rechthoekig, bij de andere in fijn zigzagpatroon gevlochten; bij 11 en 12 aan de voorzijde bijna geheel bedekt met golvende lijnen van witte kralen, bij 12 in het midden, witte kernen van drie kralen op een fond van vezels omsluitend en aan het eene uiteinde besloten door vier, tot een vierkant gegroepeerde witte cirkels van kralen, waar tusschen stukjes roode wollen stof. De afhangende snoeren van grootere kralen, bij 11 en 12 wit, bij de laatste in één roode kraal eindigend, bij 97 evenzoo wit, afgewisseld door snoeren waarin enkele groepen van twee roode kralen voorkomen.

Afm. als voren 11: 83, 3, 13—14; 12: 90,5, 4, 16—18; 97: 91, 2, 16,5—21,5 cM.

135/11. Als voren, breed, van rechthoekig gevlochten gele vezels, aan de uiteinden met grijs garen bestikt; langs een deel der randen, éene smalle zijde en dwars over den band nabij de andere, eene omboording van eene dubbele rij witte kralen: daarbinnen van kralen op een fond van wit, eene reeks staande roode Andreaskruisen met afgeronde hoeken en een rooden cirkel in het midden; elk der armen van de kruisen en de cirkel hebben eene blauwe kern; langs de randen op regelmatige afstanden kernen van rood, waaromheen een blauwe kring, evenwijdig aan de armen van de naastliggende Andreaskruisen. Achter en onder tegen den band is aangenaaid een smallere, van zwarte en bruine vezels, eene rij recht, eene rij zigzagvormig gevlochten. Deze laatste band draagt kralensnoeren als voren, sommige wit, sommige uit groepen van roode, witte en blauwe zoodanig samengesteld, dat het versiersel door verticale witte strepen afgebroken, tegen elkaar sluitende roode, witte en blauwe zigzaglijnen vertoont.

L. van den bovensten band 95, br. id. 10,5; l. van den smallen band 83, br. id. 3,5; l. van de kralensnoeren 15—22 cM.

135/10. Als boven, breed, op 135/11 gelijkende; omboording: eene enkele rij witte kralen, overigens met kralensnoeren versierd als voren. Aan het eene uiteinde, in een vierkant rood vak, eene zittende menschenfiguur als 370/3022: hoofd blauw met witten rand, oogen wit, lippen rood; armen en beenen blauw, tusschen armen en beenen witte opvulling; het overige deel van den band heeft op een rood fond, witte, liggende zandloopervormige figuren met driehoekige blauwe kernen; dergelijke kernen op regelmatige afstanden ook langs de randen. De smalle, achter aangenaaide band is langer dan de breede, uit gele, rechthoekig gevlochten vezels samengesteld en draagt aaneengesloten snoeren van roode kralen; aan de einden een touwtje.

Afmetingen als voren 81, 7,5; 91, 1,5; 19—22 cM.

Zie Pl. VII, fig. 2.

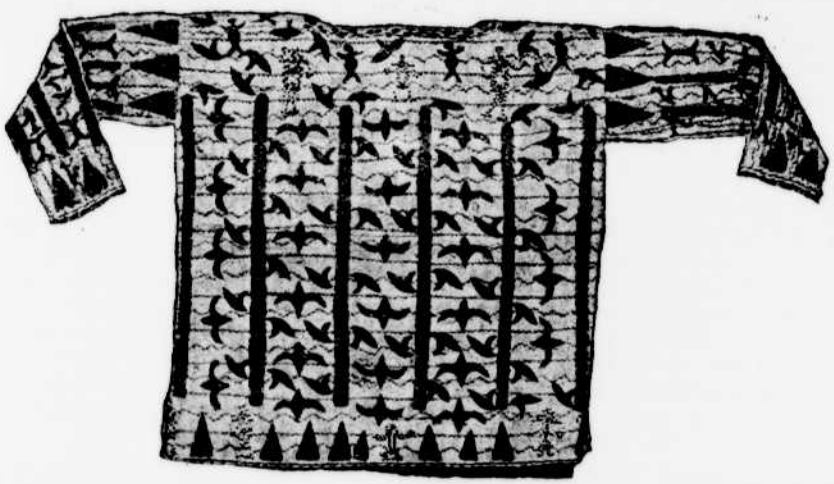
1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 105/4; de aangegeven naam *kain mani(k)-mani(k)* is Mal. = kleed van kralen.

2) Zie MODIGLIANI, *I. d. D.* fig. 13 en 16. — Volgens eene mededeeling van HELFRICH, (*Not. Bat. Gen.* dl. XXVI bijl. blz. VI) is de inl. naam *akodo*.

3) Omtrent feesten op *Enggano* zie HELFRICH, *Eng.*, 302 vlgg. 313. — MODIGLIANI, *I. d. D.* Cap. X.

2. Kleeding [1]).

135/5. Baadje van boombast met korte mouwen, voor en achter gesloten, ter weerszijden onderaan een split, ronde halsopening. Over de geheele hoogte, ook over

135/5. Baadje van boombast. 1/8 w. G.

de mouwen benaaid met tal van afwisselend rechte en golvende strepen grijsbruin garen; langs den hals, de openingen der mouwen, en de onderranden, omzoomd met eene dubbele rij, langs de splitten met eene enkele rij kralen, in witte en roode groepen vereenigd. Bovendien aan eene zijde op zes, aan de andere op drie plaatsen nabij hals en onderrand versierd met, uit witte, roode en enkele blauwe kralen samengestelde menschelijke figuren in verschillende grotesque, dansende houdingen, éénmaal tot een paar vereenigd; op laatstgenoemde zijde onderaan in het midden bovendien eene vaasvormige figuur van roode en witte kralen. (Zie bovenstaande afbeelding). Met behulp van roodbruine verf zijn op het kleedingstuk figuren aangebracht en wel: langs de boven- en onderranden, de armsgaten en de openingen der mouwen, rijen langwerpige driehoeken (*toempal*-motief); over de rug- en borstzijden breede, deels in eene punt eindigende, over de armen smalle strepen, waartusschen en waarboven dansende menschelijke gestalten, gestyleerde vogels, visschen (?), bladeren (?) en X-vormige figuren.

Kleeding van boombast was vroeger op *Enggano* in gebruik; VON ROSENBERG vond in 1852 bij feestelijke gelegenheden mannen en vrouwen nog met een vest van boomschors gekleed [2]), WALLAND (1864) [3]) vermeldt, dat de vrouwen bij regenachtig weer buitenshuis of in het veld buisjes van boomschors dragen, HELFRICH, *Eng.*, 296 noemt (1885) nog hoofddeksels van dat materiaal, MODIGLIANI daarentegen bericht, dat (1891) katoen, boomschors thans geheel heeft verdrongen [4]).

L. over het midden 53,5, br. tusschen de armsgaten 51,5, l. van de mouwen 39 cM.

40/15, 135/6 en 7. Lendenkleedjes voor vrouwen, van fijne grasachtige vezels, 6 geelbruin, de andere grijs, aan eene zijde aan een plantaardig touwtje geregen; 7

---

1) Betreffende kleeding op *Enggano* zie HELFRICH, *Eng.*, 296 vlgg. — OUDEMANS, 145. — MODIGLIANI, *I. d. D.*, 148 vlgg. — VON ROSENBERG, *Eng.*, 375. — J. WALLAND, *Het eiland Engano*, *T. I. T. L. Vk.* dl. XIV, 103. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 208.

2) VON ROSENBERG, *Eng.*, 375.

3) WALLAND, o. c., 103.

4) MODIGLIANI, *I. d. D.* 151.

door een opgenaaid stukje rood katoen gesloten. Volgens opgave van den schenker (1864) zou 7 slechts bij groote danspartijen gedragen worden.

Omtrent het gebruik van deze en dergelijke lendengordels wordt door VON ROSENBERG, *Eng.*, 375 vermeld: „bij den veldarbeid en de vischvangst dragen zij (Engg. vrouwen) zooals de vrouwen op *Poggy*, fijn gerafelde pisangbladeren, echter zoo dun, dat het onderlijf nauwelijks daardoor bedekt wordt," ook bij VON ROSENBERG, *Arch.*, 209 wordt deze bewering bevestigd; WALLAND o. c. verhaalt omtrent dergelijke bedekkingen niets; door HELFRICH, *Eng.*, 297 wordt gezegd dat de *èya* — een bedeksel van uitgerafelde pisangbladeren — en de *èfekoi* — van de *anèka* [1]) vervaardigd — nog alleen bij sterfgevallen worden gedragen, terwijl ook de vrouwenkleeding bij bevallingen alleen uit een bedeksel van bladeren — *ènoino* — bestaat. Eindelijk wordt een kleedingstuk van palmbladeren door MODIGLIANI, *I. d. D.*, 203, fig. 30 en Taf. XVIII alleen als r o u w k l e e d i n g vermeld. Niet onwaarschijnlijk is de bladerenbedekking vroeger meer algemeen in gebruik geweest dan thans en wordt zij, meer en meer verdrongen door ingevoerde katoenen stoffen, nu nog maar bij bijzondere gelegenheden gebruikt. — 15 zeer beschadigd.

15: L. (dubbel gevouwen) 48, br. 24; 6: l. 48, br. 26; 7: l. 35, br. 21 cM.

40/14, 135/9. L e n d e n k l e e d j e s als boven, 14 grijs, 9 geelbruin; de vezels sluiten op twee plaatsen niet geheel aan elkander; aan de bovenzijde is de bedekking gedeeltelijk aan elkaar genaaid en de aldus ontstane opening bij 14 met donkerblauw, bij 9 met rood katoen omboord.

Bij het gebruik blijven de heupen van den drager onbedekt, buik- en rugzijden worden daarentegen door een dikken bundel vezels beschermd. — Volgens opgave van den schenker wordt 14 door vrouwen slechts bij het visschen of arbeid in de hitte gedragen. Zie ook de opmerking hierboven bij 40/15.

14: L. (dubbel gevouwen) 50, br. 24; 9: l. 31, br. 27—52 cM.

454/13 [2]). Als boven, op 135/6 gelijkende; de vezels aan de voorzijde veel langer dan achter; de boveneinden der vezels geslagen om een in elkaargedraaid, aan eene zijde afhangend en van meerdere knoopen voorzien snoer van plantenvezels, en onder dat snoer vastgebonden door doorgevlochten reepen blauwe en zwarte stof.

L. (dubbel gevouwen) 47, br. 28—55 cM.

370/96, 407/3 [3]) & 820/88. Als voren, van uitgerafelde pisangbladeren, overal even breed en zeer dun, aan een plantenvezel geregen, die bij de beide laatste afhangt.

HELFRICH zegt omtrent 88: „bedeksel van uitgerafelde pisangbladeren (*èfekoj*)"; deze inlandsche benaming komt niet overeen met HELFRICH, *Eng.*, 297, waar voor eene dergelijke bedekking *èya* wordt vermeld [4]). 96 twee exemplaren.

96: L. (dubbel gevouwen) 45 en 50, br. 23 en 26; 3: l. 40, br. 30; 88: l. 41, br. 32 cM.

135/8, 728/4 & 820/94. Als boven, van zeer fijne, dicht aaneengesloten geelbruine plantenvezels, aan een uiteinde om een snoer, dat aan eene zijde afhangt, bevestigd met behulp van zeer fijn bindkoord; bij 4 zijn de vezels van het snoer af, over eenigen afstand vischgraatvormig in elkaar gevlochten.

Volgens opgave van HELFRICH is de inl. naam van 94 *ènoino* en is dit kleedingstuk het eenige, dat bij bevallingen wordt gedragen [5]).

8: L. 86, br. 27; 4: l. 85, br. 29; 94: l. 80, br. 30—35 cM.

---

1) Een soort riet. — HELFRICH, *Eng.*, 276. Volgens *Not. Bat. Gen.* dl. XXVI, 165 wordt de „*èpokoj*" vervaardigd van de jonge uitspruitsels van de *rotan manau* (*Calamus manau* MIQ. FILET, n°. 5681).

2) Serie 454 don. K. HOOGEVEEN. Ned. St. Crt. 1 Februari 1885, n°. 27.

3) Ned. St. Crt. 20 December 1884, n°. 303. — Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 105/2.

4) Zie hierboven bij 40/15.

5) HELFRICH, *Eng.*, 297.

GROEP III.

Woningen en huisraad [1]).

370/3023 [2]). Model van eene woning (*kakario* [3]), ($\frac{1}{15}$ der ware grootte). De onderbouw [4]) bestaat uit acht in een cirkel geplaatste, in doorsnede rechthoekige palen, aan de boveneinden met eene zandloopervormig gesneden versiering en daar, door een rondgaanden platten ring van bamboe verbonden. Op die palen rust een cirkelvormige vloer van dikke planken; op en langs den buitenrand van den vloer is een regel aangebracht, waartegen op regelmatige afstanden, verticale, aan de boveneinden in eene punt vereenigde rotanstaven [5]). Tegen dit koepelvormige dakgeraamte zijn verschillende rondgaande en verticale latten gebonden, welke tot ondersteuning van de dakbedekking van *nipah-* of bamboebladeren (*poeroeroe kokkok* of *poeroeroe kihie*) dienen. Aan ééne zijde bevindt zich eene ovale deuropening (*karoba*) met houten omlijsting, die aan de bovenzijde dakvormig uitsteekt. Een schuin in den grond geplaatste boomstam, waarin treden zijn gehakt, dient als trap. Op den top van het huis een houten vogel met uitgespreide vleugels [6]). — Aan het model ontbreekt eene deur [7]).

Volgens DANNERT (*Erlebnisse auf Engano*, Barmer Missionsblatt, 1904, 34) is het laatste bijenkorfvormige huis op *Enggano* (in 1903?) afgebroken en bestaan daar thans alleen rechthoekige huizen; zie ook J. H. MEERWALDT, *Ervaringen op Enggano*. De Rijnsche Zending, 1904, 62. — Deze eigenaardige bijenkorfvormige woningen worden ook aangetroffen op de Nicobaren [8]).

H. van den onderbouw 50, dm. van den vloer 35, h. van den onderkant van den vloer tot onder de nokversiering 47, h. van de deuropening 7,5, br. id. 5,5 cM.

370/3024 [9]). Model van een woonhuis met bijgebouw; het woonhuis geheel als voren, de buitenomtrek van den vloer en de nokversiering (vogel) met roode verf besmeerd, de als ladder dienende boomstam ontbreekt. Naast en lager dan het woonhuis bevindt zich een afzonderlijk vertrek [10]), gedragen door een onderbouw, bestaande uit vier in een rechthoek geplaatste, door balken in de lengterichting verbonden palen. Boven die langsbalken een vloer (in het model niet aanwezig) en twee dwarsbalken welke dienen tot ondersteuning van twee stijltjes die een bintbalk dragen. Midden op de bintbalken makelaars, nabij de uiteinden dunne muurplaten; de (drie paar) spanribben rusten op een nokbalk en zijn onder tegen de muurplaten gebonden. Dakbedekking van bamboe(?)-bladeren; de vorst bestaat uit een stuk bamboe met rotan vastgebonden.

---

1) Betreffende woningen en huisraad op *Enggano*, zie HELFRICH, *Eng.*, 294. — MODIGLIANI, *I. d. D.*, Cap. VIII. — WALLAND, 101. — VON ROSENBERG, *Eng.*, 381. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 211. — OUDEMANS, *Eng.*, 149. — P. A. VAN DER LITH, *Nederlandsch Oost-Indië*, II, 220. — DANNERT, *Erlebnisse auf Engano* (*Barmer Missionsblatt*, 1904), 34. — Dr. J. WINKLER, *Engano, das jüngste rheinische Missionsfeld* (*Barmer Missionsblatt*, 1904), 4. — J. H. MEERWALDT, *Ervaringen op Enggano*, (De Rijnsche Zending, 1904), 61.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 24/7, *j.* 1. De daar aangegeven inl. naam *joeba* (*èoeba*) is de meer algemeene naam voor woningen (zie HELFRICH, *Eng.*, 294 en HELFRICH, *Wdl.* i. v. *roemah*).

3) MODIGLIANI, *I. d. D*, Taf. VIII. — VAN DER LITH, o. c. II, pl. tegenover 220, fig. 3.

4) Volgens HELFRICH, *Eng.*, 294 worden voor het geraamte der woningen altijd de beste houtsoorten gebruikt als *mĕrbau* (*Intsia amboinensis*, THOUARS, FILET n0. 5794), *balam* (G. sp.?) *medang* (G. sp.?).

5) MODIGLIANI, *I. d. D.*, 112. 6) O. c. fig. 3.

7) Afbeeldingen van de gebruikelijke deuren (*eacao*) zie MODIGLIANI, *I. d. D.*, fig. 4—7bis; opgave hunner afmetingen ibid. 120.

8) Zie H. H. GIGLIOLI, Notes on the ethnographical collections formed by Dr. ELIO MODIGLIANI, during his recent explorations in *Central Sumatra and Engano*. *I. A. f. E.* Bd. VI, 128. — Verg. Dr. W. SVOBODA, *Die Bewohner des Nikobaren Archipels*, *I. A. f. E.* Bd. V, 186. Taf. XII, fig. 2 en MODIGLIANI, *I. d. D.* Taf. XXIV en XXV.

9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 24/7, *j.* 2.

10) Verg. MODIGLIANI, *I. d. D.*, Taf. VII.

Volgens den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 24/7, *j.* 2, zouden dergelijke huizen eertijds op *Enggano* in zwang zijn geweest en diende het afzonderlijk vertrek als woon- en eetkamer. — HELFRICH, *Eng.*, 295 deelt mede, dat niet zelden bij de *kakario* nog eene woning op palen — *kadiofè* — wordt aangetroffen; deze is zoowel de uitspannings- als de receptiezaal van het gezin.

Afmetingen als voren: van de woning: 41,5, 37,5, 44, 6,5, 5; bijgebouw: onderbouw h. 37,5; bovenbouw l. 33, br. 23, h. 28 cM.

728/9. Model van een woonhuis met bijgebouw als voren, maar veel kleiner en minder goed afgewerkt: vloer en vogel ongekleurd; de laatste rust op een halfbolvormigen knop, waarboven een klampje uitsteekt. Onder de *kakario* bevindt zich een rechthoekig platform, rustende op twee dwarslatten, die aan palen van de woning zijn bevestigd en op een juk, gevormd door een in twee vorkvormig bewerkte paaltjes gelegden dwarsbalk. Boven dit platvorm zijn de palen van de *kakario* door rondgaande latjes verbonden. De toegang wordt verkegen over uitgekeepte palen die resp. op den grond en op het platform rusten. Het bijgebouw als boven; makelaars en spanribben rusten op een rechthoekig raamwerk, dat door bindbalkjes gedragen wordt. Onder dit raamwerk is eene rondgaande omwanding voorgesteld. Het dak, dat twee verticale, driehoekige gevels heeft, is met bladeren bedekt. Het platform — *kamomo* — dient tot bewaarplaats van manden en ander huisraad [1]).

Hoofdgebouw: onderb. h. 19, dm. vloer 15,5, h. bovenbouw zonder nokversiering 23,5; bijgebouw h. onderbouw 18, bovenbouw l. 18, br. 10,5, h. 15 cM.

51/16 [2]). Model als 370/3023, maar veel kleiner en minder goed uitgevoerd, spitser van vorm; als nokversiering een klokvormig stuk hout, dat in eene fijne punt uitloopt. De deuropening cirkelrond, een toegangsbalk ontbreekt. Ongeveer op $\frac{1}{3}$ van de hoogte van den onderbouw bevindt zich onder en naast de woning een houten, rechthoekig platform, gedragen door twee balken, die door twee, aan het einde eenigszins bewerkte dwarsbalken worden ondersteund. De laatste liggen in de vorkvormig uitgesneden einden van twee in den grond geplaatste ondersteuningen. Bij deze woning behoort het model van een houten schild. (Zie groep IX).

H. onderb. 31, dm. vloer 24, h. van de woning zonder versiering 33 cM.

51/17. Model van een bijgebouw; vier in een vierkant gestelde palen, twee aan twee door dwarslatten verbonden, dragen een rechthoekig raamwerk: op het midden der lange zijden van dit raamwerk rusten gesneden makelaars, die een nokbalk dragen. Op dien nokbalk en de korte zijden van het raam, welke aan eene zijde door een halfcirkelvormig gebogen lat verbonden zijn, steunen daksparren, waarop daklatten en eene dakbedekking van bladeren gebonden zijn; de eene gevel is open, aan de andere zijde is het dak halfcirkelvormig; als vorst een gespleten stuk bamboe. Tusschen de palen bevindt zich, boven den grond en op dwarsbalkjes steunende, een dikke houten vloer, waarop tusschen stijltjes, omwandingsplanken zijn gezet; aan twee zijden rechthoekig, aan de twee andere met ingesneden bovenrand. Boven deze rij omwandingsplanken eene tweede, van de onderste door een vierkant raamwerk gescheiden. Onder tegen dit raamwerk en rustende op de balken die de palen der woning verbinden, twee dwarsbalken die een buiten het gebouw uitstekend platvorm dragen. Aan het gebouwtje hangt het model van een schild. Bij dit model behoort nog:

a. een model voor een kookhaard (?). Vier dikke, op hun kant staande planken, in een rechthoek aan elkaar verbonden: op die planken vier stijltjes, twee aan twee bovenaan door een matje van aan elkaar geregen bamboelatjes verbonden;

b. een plankje waarin een houten vork gestoken is; doel onbekend, misschien bestemd voor het schillen van kokosnoten.

L. 18, br. 21, h. totaal 43 cM.

---

1) HELFRICH. *Eng.*, 294.
2) Serie 51 don. Dr. G. J. WIENECKE.

40/29, 370/3025 en 3026 [1]). Manden [2]) van rotan, 3026 geel, de beide andere donkerbruin; de ovale bodem bestaat uit slangvormig vlechtwerk om naast elkaar gelegde reepen; om den bodem een dikke, omwoelde rotan en daarboven een komvormig gedeelte, om een spiraalvormig gewonden hoepel slangvormig gevlochten. Langs den bovenrand bij 29 drie, bij 3026 een dikke, omwoelde hoepel; langs den bodem aan den onderkant een rondgaande bamboereep, bij 29 met ingekraste zigzagstreepjes versierd. Langs het opstaande deel van de mand aan de buitenzijde, over de geheele breedte een omwoelde rotanreep, bij 29 en 3026 als verlengstuk van den bovensten randhoepel, bij 29 en 3025 in eene zigzaglijn, bij 3026, deels in eene zigzaglijn, gedeeltelijk niet omwoeld en aan weerszijden van de mand een hengsel vormend. Aan 29 een omwoeld rotanoogje, aan 3025 een samengeknoopt stukje rotanvezel. 29 veel fijner en kleiner dan de beide andere.

29: Boven l. 39, br. 32, onder l. 25, br. 13,5, h. 9,5; 3025: boven l. 40, br. 33, onder l. 23,5, br. 15,5, h. 15; 3026: boven l. 46, br. 38, onder l. 27, br. 18, h. 18 cM.

40/28. Als boven, bijna zwart, rond, niet aaneengesloten gevlochten, zoodat zeshoekige openingen gevormd worden; één omwoelde randhoepel, geen rotanreep tegen de buitenzijde, geen bodemhoepel van bamboe.

Dm. boven 30, dm. van den bodem 24, h. 12,5 cM.

40/27, als 40/28 maar hooger, eenigzins peervormig, de opening langwerpig rond met spitse uiteinden; om den kleinen, rechthoekigen bodem geen rotanring; een omwoelde rotanreep loopt van het midden van eene zijde van den bovenrand over den bodem naar het midden van de andere; daarnaast aan weerszijden een omwoelde reep als hengsel, aan ééne zijde nog over den buitenkant van de mand voortgezet en daarop naar den bovenrand teruggebogen.

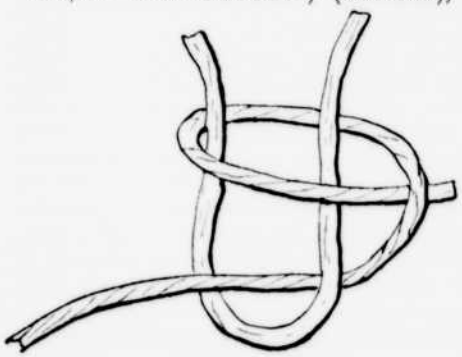
L. opening 33, br. id. 16, grootste br. 34, h. 29 cM.

GROEP IV.

Jacht en Vischvangst.

1. Jacht [3]).

820/80. Varkensnet [4]) (*kanikhèi*), zakvormig, met nagenoeg vierkante, groote

820/80. Losgemaakt.

820/80. Aangetrokken.

mazen, vervaardigd van bruin *bagoe*touw [5]); om den bovenrand loopt een dubbel, ge-

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 183/23; aldaar vermeld als „Schotels in gebruik op het eiland *Engano*."

2) Modigliani, *I. d. D.*, fig. 8; voor de kleine mand (40/29) wordt daar als inl. naam opgegeven: *orai*, voor de groote *eunèche*. — Omtrent het vlechten van dergelijke manden zie *Not. Bat. Gen.* dl. XXVI (1888) bijl. blz. VII en VIII.

3) Omtrent jacht op *Enggano* zie Helfrich, *Eng.*, 283. — Modigliani, *I. d. D.*, Cap. XI.

4) Modigliani, *I. d. D.*, fig. 26.

5) *Gnetum Gnemon* Filet, n0. 820. Inl. naam *kokja*.

draaid schuifkoord, aan eene zijde door eene groote lus, overigens door de mazen van den rand. De samenstelling der knooppunten is in de figuren voorgesteld [1]).

Op de jacht worden deze soort netten, door stokken opengehouden, op den grond gezet en de varkens met honden er in gejaagd, waarna met het schuifkoord de opening wordt dichtgetrokken en het gevangen dier met lanssteken afgemaakt [2]).

L. 170, br. aan den bovenrand (dubbel gevouwen) 67, d. van het touw 0,4 cM.

820/81. Varkensnet (*kaboeobo*), langwerpig rechthoekig, materiaal en knoopwijze als voren; over de breedte is de kleinste helft van dunner touw vervaardigd dan het overige deel; langs de randen loopt door de randmazen een schuifkoord; einden van het net iets versmald en daar ter plaatse onder- en bovenrand door een van lussen voorzien stuk touw verbonden. Eenige beschadigde plaatsen zijn met grijs touw hersteld; een der uiteinden min of meer onregelmatig bewerkt.

L. 1140, br. 110, dm. van het touw 0,3 en 0,2 cM.

728/16. Vogelnet (*kahabĕ* [3]), bijna vierkant, van zeer fijn zwart garen geknoopt met ruitvormige mazen; een dikker snoer, langs de randen, is aan een der hoeken tot een kluwen opgerold, aan een anderen voorzien van eene lus, en een zeer klein beenen ringetje. Op enkele plaatsen zijn beschadigingen met geelbruin garen hersteld.

L. 215, br. 210 cM.

820/97. Als voren (*kahabĕ* of *kahaba*), het randtouw draagt in plaats van een ringetje een tweemaal doorboord schildpadden plaatje; aan alle hoeken lussen, korte overschietende uiteinden; het net wordt gedeeltelijk bewaard in een zwart berookten bamboezen koker, aan het ondereinde voorzien van twee diametrale, doorboorde uitsteeksels.

De kokers voor dergelijke netten zijn soms fijn bewerkt [4]).

L. 275, br. 240, dm. koker 6 cM.

1037/2 [5]). Jachtlans [6]), effen lansijzer, recht, in den vorm van eene platte strook, aan het vooreinde vischkop(*Chaetodon*)vormig verbreed en voorzien van twee paar bilaterale, asymmetrische weerhaken. Het ijzer steekt in de naar onder toe spits toeloopende donkerbruine gladde palmhouten (?) [7]) schacht, die aan het boveneinde tonvormig met, met hars (?) bedekt touw omwoeld is. Onder die omwoeling eene naar onder schuin uitstekende, nagelvormige fijne punt, die waarschijnlijk dient om de lans op te hangen.

L. van het lansijzer 18,5, gr. br. id. 5, br. van het middengedeelte 1,8; l. van de schacht 176,5, gr. dm. id. 1,5 cM.

896/3 en 1525/27. Als voren, punt als boven, de weerhaken korter, breeder en minder asymmetrisch. Schacht als boven, roodbruin; de fijne punt ontbreekt, overblijfsels van spijkers echter midden op de touwomwoeling aanwezig; onder die omwoeling bij 3 een klein getand koperen plaatje.

Afmetingen als voren: 3: van de punt 19, 3,3, 1,7; van de schacht 160, 1,5; 27: van de punt 17, 3,4, 1,6; van de schacht 153, 1,2 cM.

---

1) Omtrent de wijze van nettenknoopen zie *Not. Bat. Gen.* dl. XXVI, bijl. blz. VI. — SCHUCHARDT, fig. 1.

2) MODIGLIANI, *I. d. D.*, 171 vlgg. en HELFRICH, *Eng.*, 283.

3) HELFRICH, *Eng.*, 283.

4) MODIGLIANI, *I. d. D.*, fig. 28 en 29.

5) Serie 1037, don. L. TH. MAYER. Ned. St. Crt. 25 September 1895, n°. 225.

6) De algemeene inl. naam voor lansen is volgens HELFRICH, *Wdl. koewaba* (zie sub تمبق). — HELFRICH, *Eng.*, 284 geeft *èloha*. — MODIGLIANI, *I. d. D.*, 242: *ecaio*. Voor jachtlansen geeft HELFRICH, *Eng. èkitoba*. — Omtrent jachtlansen zie MODIGLIANI, o. c. fig. 27 en 47 *d*; 1037/2 komt, wat vorm betreft, overeen met fig. 27 links.

7) Volgens HELFRICH, *Eng.*, 284 worden de lansschachten vervaardigd van *kanoa*, *kihoedoe* en *aroekèlo*. Mal. en Lat. namen niet vermeld. De punt wordt door kloppen en vijlen langs den kouden weg uit ingevoerde messen vervaardigd.

370/3028 [1]). Jachtlans, overeenkomende met 1037/2, maar de punt veel grooter en zwaarder, de weerhaken bijna symmetrisch; op het middengedeelte van de punt aan het ondereinde, aan weerszijden ingegrift, een puntig bladornament, omgeven door een gelijkvormigen, dubbelen, uitgeschulpten rand. Schacht roodbruin.

Volgens den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n0. 46/*b* is dit voorwerp een „werpspies voor de varkensjacht" (Mal. *toembak lĕpas*); in verband met de mededeeling van MODIGLIANI, *I. d. D.*, 244 en fig. 47, valt eerder aan een statiewapen te denken.

Afmetingen als voren: van de punt 25,5, 13,3, 3,3; van de schacht 181, 2,1 cM.

1037/1 [2]). Als boven, punt breed, effen, hakmesvormig, beide sneden flauw convex; eene snede aan de onderzijde iets dikker en met ingegrifte kruisjes, de andere aan de onderzijde een scherpen hoek vormend. De korte, platte steel steekt in eene donkerrood bruine schacht als boven. Over de schacht twee paren onregelmatige, door streepjes gevormde zigzaglijnen [3]).

L. punt 21,5, gr. br. id. 6,3; l. schacht 182, dm. boven 1,8 cM.

370/3029 [4]). Als voren, eenigszins niervormige, effen punt, aan eene snede geheel recht, aan de andere voor een deel convex; tweesnijdend, stomp vooreinde; het ondereinde met twee scherpe punten; steel als voren; de schacht als 1037/1, bruinrood, met eene versiering van drie, uit streepjes gevormde evenwijdige slangvormige lijnen; onder de touwomwoeling een schildvormig koperen plaatje.

Afmetingen als voren: van de punt 20,3, 4,7; van de schacht 173,5, 1,8 cM.

2. Vischvangst [5]).

820/79. Treknet [6]) (*èhoekĕ*), van lichtgrijs, gedraaid (*bagoe?*) touw met vierkante mazen, geknoopt als 820/80; rechthoekig, met een driehoekig stuk aan een der korte zijden; aan één der lange zijden, op regelmatige afstanden elf houten drijvers, met langwerpig vierkant grondvlak, schuin opstaande zijvlakken, waarvan de smalle ingekeept, en de lange doorboord, tot doorlating van een koord, dat langs den rand van het net loopt. Aan de andere lange zijde van het net evenzeer een koord, waaraan 18 zinkers zijn gebonden, bestaande uit de monddeelen van een zeeslak (*Cypraea tigris*).

Bij de vischvangst worden de uiteinden van deze netten gewoonlijk door twee mannen vastgehouden; zij verwijderen zich van elkaar en trachten zoo de visch in te sluiten. Deze wordt daarna met de hand gevangen, dan wel met een bepaald soort lans gespietst [7]).

L. 600, br. 95 cM.

820/78. Als boven (*èoechoeókĕ*), als 79 maar van dunner touw en met kleine ruitvormige mazen; van de 12 drijvers zijn 10 van lichtgeel hout, met rond grondvlak, ronde einden en schuine zijvlakken, waarvan de twee breede doorboord; twee drijvers bestaan uit een cylindervormig, zeer licht stukje boomschors (?). Onder de 30 zinkers als voren, komen verschillende *Cypraea* soorten (*C. vitellus, lynx, achatina*) voor.

L. 830, br. 70 cM.

728/15. Als voren, maar veel langer, als drijvers (52 stuks) dienen doorboorde, lichte, houten cilinders, waarvan sommige met ingesneden kruisen of punten; 108 zinkers als boven.

L. 3200, br. 60 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n0. 46/*b*.
2) Ned. St. Crt. van 25 Sept. 1895, n0. 225.
3) Verg. Dr. R. KARUTZ, *Engano-Popolo. Globus*, Bd. 83, 27, fig. 2*a*.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n0. 46/*c*; als inl. (Mal.) is daar opgegeven: *toembak potong babi* = lans om varkens te slachten.
5) HELFRICH, *Eng.*, 284. — MODIGLIANI, *I. d. D.*, 227. — *Not. Bat. Gen.* 1888, 165. — Zie ook boven noot 5) blz. 29.
6) Verg. MODIGLIANI, *I. d. D.*, fig. 40.
7) *Not. Bat. Gen.* 1888, 165.

820/96. Schepnet [1]) (*èanèk*), rechthoekig, van dun garen geknoopt, met vierkante mazen; de lange zijden met in elkaar gewoelde, beweegbare rotanringen, bevestigd aan twee reepen rotan, die aan twee bamboestokken zijn gebonden. Aan het eene einde van het net is aan weerszijden een schietloodvormig stuk hout vastgemaakt, waardoor het net kan gesloten worden, door het, met behulp van de ringen langs de rotanreepen te laten glijden.

L. van het net 105, br. id. 28 cM.

491/1 [2]) en 728/12. Visschersvaartuig (*èloha*) [3]) (Model) uit één boomstam gehakt met ronden bodem, zonder kiel, met weinig opwaarts gebogen stevens; uitleggers, bestaande uit lange dwarsbalken en kortere, dikke, flauw gebogen langsbalken; bij 12 de uitleggers rechtstreeks op de boorden, bij 1 op uitgesneden verhoogingen; onder de uitleggers tusschen de beide boorden eene dwarsverbinding, bij 12 door dunne houtjes, bij 1 door dikke, schroefvormig bewerkte stokken gevormd. [4]) Zes zitbanken, in het midden van de boot dichter bij elkaar dan bij de uiteinden; de boorden en bij 1 ook een rand aan de buitenzijde met de verhoogingen, waarop de uitleggers rusten, zijn met ingekraste zigzag- en kromme strepen versierd. Buitenzijde en bovenrand van de boorden rood geverfd. Bij de modellen behooren zes, evenzoo roodgeverfde pagaaien, bladvormig, met dikken middenrug en cylindrischen steel. — Zeilbooten zijn op *Enggano* onbekend [5]).

1: L. 54,5, br. 5,5, h. 3, l. der uitleggers 42; 12: l. 70, br. 6, h. 4, l. uitleggers 48 cM.

728/11. Als boven, op 728/12 gelijkend, maar grooter en zwaarder; geen ingegrifte versieringen; slechts twee zitbanken, nabij de uiteinden tusschen de boorden ingewerkt en door een op den bodem rustend staafje ondersteund; de dwarsverbindingen als boven, maar meer uitgesneden, één met een onduidelijk menschenhoofd; tot steun van de boorden op twee plaatsen een paar houten staven, die op den bodem vorkvormig te zamen komen. Pagaaien als voren. — Bij dit model behooren twee versieringen: voor den voorsteven [6]): een kleine, houten vogelkop (*èfoeroe èloha*), waarvan de hals overgaat in een rond blokje, waarin 8 rotanreepen trechtervormig zijn gestoken, die op twee plaatsen door een rondgaanden, omwoelden rotanhoepel verbonden, en aan de einden van baniertjes van wit katoen voorzien zijn; voor den achtersteven [7]): een houten vogel (*èkoekjou*) met spitsen, geopenden bek, platten, schijfvormigen, doorboorden kop, geopende, naar boven en schuins naar buiten gerichte vleugels. — Dergelijke versieringen aan booten worden gebruikt bij gelegenheid van het te water laten. [8])

L. 93, br. 11, h. 8,5; l. der uitleggers 75 cM.

820/76. Twee bootversieringen [9]) als bij 728/11; twee exempl. op ware grootte; het versiersel voor den voorsteven vormt een platte, schijfvormige vogelkop met papagaai-achtigen bek; het blokje waaruit de hals te voorschijn komt, heeft aan

---

1) Verg. KRAUSE, fig. 466.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 11/12. Afkomstig van de „Indische instelling" te Delft.

3) MODIGLIANI, *l. d. D.*, 268 i. v. *barca*.

4) Omtrent de bewerking van dergelijke dwarsverbindingen (volgens MODIGLIANI *cobara eloha*) zie MODIGLIANI, *I. d. D.*, fig. 32—34.

5) H. H. GIGLIOLI, *Notes on the ethnographical collections etc. I. A. f. E.* Bd. VI, 131. — De meening van VON ROSENBERG, *Arch.*. 213 waar gezegd wordt: „Balancirer und Segel kennt man nicht" berust wat de eerstgenoemde voorwerpen betreft, waarschijnlijk op een misverstand.

6) Zie HELFRICH, *Eng.*, 307, aant. 29. — MODIGLIANI, *I. d. D.* fig. 37. MODIGLIANI, geeft de bestemming juist andersom aan als HELFRICH; wat deze het ornament voor den voorsteven noemt, heet bij MODIGLIANI: Ornament voor den achtersteven en omgekeerd.

7) MODIGLIANI, *I. d. D.* fig. 36, de onderste afbeelding rechts.

8) HELFRICH, *Eng.*, 303.

9) Als inl. namen worden door den inzender opgegeven: *èfoeroe* (*èfoeroehoe*) *èloha* en *èkoekjaw* of *èkoekjok*.

de onderzijde een in doorsnede vierkant, puntig uitsteeksel; het aantal ingestoken rotanstaven bedraagt 14; het versiersel voor den achtersteven als voren [1]), de kop heeft aan weerszijden een cirkelvormig stukje *Nautilus*schelp, in het midden bijeengehouden door knoopen, in de uiteinden van een touwtje gelegd; om de schelp een met zigzagstrepen versierde rand. De hals schroefvormig gedraaid; het middengedeelte van de vleugels, met uitzondering van een smal verbindingsstukje is uitgestoken; de klauwen van de twee pooten rusten op eene in doorsnede vierkante, lange, puntige pen. Op den kop en den bovenkant van den snavel onduidelijke ingekraste zigzaglijnen.

Versiersel voorsteven l. 12,5, br. van het blokje 7,5, d. id. 4,5; versiersel achtersteven: l. van den vogel 43, br. id. 29 cM.

GROEP V.

Landbouw en veeteelt.

728/10. Kippenhok (*èoeba ajam*) [2]) (Model), driehoekig, met verticale, driehoekige gevels; geheel van planken vervaardigd. Aan het vooreinde één rechthoekig, van een vierhoekig uitsteeksel voorzien deurtje [3]), dat achter twee, eenigszins bewerkte dwarslatten op- en neerschuift.

L. 22,5, br. van den bodem 15,5, h. 11 cM.

728/8. Varkenshok (*èoeba èkojok kojok*) (Model), van hout, rond met vloer en zoldering: de wand bestaat uit plankjes, die door rietreepen aan elkaar verbonden zijn; in een dier plankjes eene ronde, van eene omlijsting en relief voorziene opening, gesloten door eene dekselvormige, platte deur, die met een pennetje in de lijst grijpt en door een, aan de bovenzijde door deze laatste gestoken houten pennetje wordt gesloten. Dwars over de zoldering liggen twee latten, die een rechthoekig raamwerk dragen, waarop met behulp van daksparren een vierzijdig dakwerk is samengesteld; aan de sparren, daklatten tot steun van eene bedekking van bladeren. — Als vorst dient een stuk gespleten bamboe. De bodem rust op drie blokjes. De deuren van deze varkenshokken zijn somtijds met snijwerk versierd [4]).

Dm. 15, h. 21, l. van het dak 21, br. id. 20 cM.

GROEP VIII.

Industrie [5]).

728/14. Stuk *akar bahar*, as van eene polyp (*Plexaura antipathes*). — Grondstof voor de vervaardiging van armbanden [6]).

820/86. Proeve van snijwerk; greep van een sabel, van lichtgeel, grijs gevlamd hout; deels ovaal met afgevlakte onderzijde, deels eenigszins pootvormig; het ondereinde van à jour bewerkt snijwerk voorzien en wel in den vorm van een vogel-(hagedis?)-

---

1) Verg. Modigliani, *I. d. D.* fig. 36 de bovenste afbeelding rechts.
2) Volgens Helfrich, *Eng.*, 295. — Helfrich, *Wdl.* geeft voor kip (Mal. *ajam*) *Eng. koko.*
3) Hokken van geheel denzelfden vorm komen ook in Nederland voor.
4) Modigliani, *I. d. D.* fig. 11.
5) Zie Helfrich, *Eng.*, 284. — Oudemans, *Eng.*, 157.
6) Giglioli, l. c., *I. A. f. E.* Bd VI, 129.

kop, waarvan de bek verbonden is aan een bekervormig gedeelte en door krullen ondersteund, alles met ingekraste gekruiste en golflijnen versierd.

L. 18, gr. br. 10, d. van het ronde gedeelte 2,5 cM.

820/87. Proeve van snijwerk op 820/86 gelijkende, geelbruin, de greep in den vorm van een kelk, waaruit eene aan alle zijden besneden bladkrul te voorschijn komt.

L. 15, gr. br. 10, d. van het ronde gedeelte 3,1 cM.

GROEP IX.

Wapens en krijgstuig [1]).

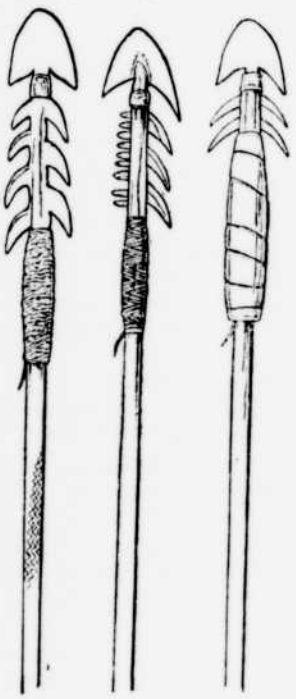
135/29. Werplans [2]); de punt bestaat uit een flauw gebogen uitgesneden stuk been met een recht middenstuk en drie paar bilaterale, asymmetrisch geplaatste, naar achteren gekeerde weerhaken; om het vooreinde is met drie ijzeren spijkertjes een ijzeren bandje bevestigd en daarin gestoken de korte platte steel van eene platte, vischkopvormige, met twee naar achteren gekeerde punten voorziene ijzeren spits. De effen, roodbruine palmhouten schacht loopt naar onderen puntig uit en is versierd met eenige ingekraste onregelmatig slangvormige lijnen. Aan het boveneinde eene tonvormige omwoeling van plantenvezels, met hars (?) bedekt; midden door en onder uit die omwoeling steken naar onderen gekeerde scherpe stekels van ijzerdraad [3]). (Zie de afb.). — De werpspeer is het nationale wapen van den Engganees, waarmede hij tot 50 pas afstand zelden zijn doel mist [4]); van zijn jeugd af wordt hij in het speerwerpen geoefend. [5])

L. van de punt 17, gr. br. idem 6, br. van het middengedeelte 1—1,3; l. van de schacht 180, gr. dm. id. 1,7 cM.

135/28. Als boven; het middengedeelte van de punt wordt gevormd door twee platte stukjes zwart palmhout, in de schacht gestoken en boven door een ijzeren bandje bijeengehouden. Tusschen deze stukjes hout zijn geklemd: aan eene zijde eene rij van 10 stuks (een ontbreekt) (honden?) tanden, aan de andere drie ijzeren, platte naar achteren gekeerde weerhaken. IJzeren spits als voren. De schacht van donker palmhout (*niboeng?*); de touwomwoeling heeft aan de onderzijde een ringetje van dun blik; geene ingegrifte versiering. (Zie de afb.).

Afmetingen als boven: van de punt 14,5, 6, 1,5; van de schacht 178,5, 1,5 cM.

79/2. Als boven [6]); het middengedeelte van de punt bestaat

Werplansen.
Ong. 1/3 ware grootte.
135/29. 135/28. 79/2.

---

1) Litteratuur: HELFRICH, *Eng.*, 304. — MODIGLIANI, *I. d. D.* Cap. XV. — VON ROSENBERG, *Arch.*, 210. — VON ROSENBERG. *Eng.*, 376. — OUDEMANS, *Eng.*, 147 vlgg. — PRUIS VAN DER HOEVEN, *Verslag van eene reis van den Assistent Resident van Benkoelen naar het eiland Engano*, *T. v. I. T. L. Vk.* XIX, 165 vlgg. — GIGLIOLI, *Notes*, 130. — SCHMELTZ, *Eine Keule als Waffe der Frauen von Engano. I. A. f. E.* Bd. VI, 61. — Dr. R. KARUTZ, *Engano-Popolo. Globus*, Bd. 83, 26.

2) De algemeene inl. naam is *ekajo*, terwijl elke soort lans eene bijzondere naam heeft, naar verschillen in samenstelling en vorm. Zie MODIGLIANI, *I. d. D.*, 243—244.

3) Verg. KARUTZ, o. c. fig. 3.

4) VON ROSENBERG, *Arch.*, 210.

5) HELFRICH, *Eng.*, 308.

6) Door VON ROSENBERG wordt als inl. naam opgegeven: *poki poki.*

uit een recht, plat stukje been, bevestigd als voren; in de smalle zijden hiervan zijn ter weerszijden twee insnijdingen gemaakt en daarin flauw gebogen stukjes ijzer gestoken, zoodat twee paar symmetrische, bilaterale weerhaken gevormd worden. IJzeren spits als voren. De schacht als voren, roodbruin, aan het boveneinde in stede van touw, eene tonvormige dikke omwikkeling, bestaande uit een reep dun, spiraalvormig gewonden plaatijzer; onder die omwinding steekt een stekel, als voren, naar beneden uit. (Zie de afb., blz. 115).

Afmetingen als voren: van de punt 9, 6,5 1,5; van de schacht 181, 1,6 cM.

135/23, 18 en 807/28. Werplansen, de ijzeren, platte punt eirond (23), rietbladvormig (18) of bladvormig (28), bij 28 onderaan aan weerszijden voorzien van over het midden spits toeloopende, ingegrifte strepen; korte rechte steel, geheel in de schacht verborgen; bij 28 komen uit de schacht twee smalle ijzeren staafjes te voorschijn, waartusschen de spits met een klinknageltje gevestigd is. Schacht als boven, bij 23 zwart en met touwomwoeling, bij de andere roodbruin en omwikkeling van plaatijzer; stekels als voren, bij 135/18 bovendien nog een stekel midden door de omwinding en onder deze een driehoekig ijzeren belegsel op de schacht. 23 en 28 hebben op de schacht ingegrifte versieringen als 135/29.

23: L. van de punt 12, gr. br. id. 9, l. van de schacht 177, gr. d. id. 1,5; 18: l. van de punt 21,5, gr. br. id. 3,5, l. van de schacht 182, gr. d. id. 1,5; 28: l. van de punt 13,5, gr. br. id. 4,5, l. van de schacht 175, gr. d. id. 1,6 cM.

807/29. Als voren [1]), de spits eenigszins niervormig, slechts aan eene zijde geslepen en aan die zijde in een naar achter gekeerde punt eindigend; zeer korte, platte steel; schacht als 807/28 zonder belegsel, de omwinding bijna cylindrisch.

Afmetingen als voren: van de punt 14, 3,3, van de schacht 164, 1,6 cM.

370/3027 [2]) & 807/27. Als voren, punt glad, tongvormig (3027) of bladvormig (27); korte, dikke over het blad uitstekende steel, bij 27 met aan weerszijden een driehoekig uitsteeksel, bij 3027 met drie ingegrifte rondgaande strepen; schacht als boven, roodbruin zonder versiering, aan het boveneinde touwomwoeling, daaronder bij 3027 aan eene zijde een stekel, aan de andere een schoenvormig ijzeren nokje, bij 27 aan weerszijden een stekel.

Afmetingen als voren: 3027: van de punt 28, 6, van de schacht 182, 1,9; 27: van de punt 13, 6, van de schacht 170,5, 1,9 cM.

1604/1. Als boven, langwerpige, tongvormige punt van koper, over het midden aan weerszijden van het midden ruggen, die zich naar boven vereenigen. Schacht als boven, het boveneinde spiraalvormig omwonden met bruin geverfde messingplaat. Duidelijke ingegrifte versiering over de geheele lengte van de schacht als bij 135/29; in elke bocht van de zigzaglijnen bovendien aan een kant een ruitje.

Afmetingen als voren: van de punt 19,5, 4, van de schacht 164,5, 2,5 cM.

135/21 & 695/12. Als voren, effen, ijzeren punt, vischkopvormig met twee naar achter gerichte weerhaken; nabij het ondereinde van 135/21 aan weerszijden fijne, tot een driehoek gegroepeerde ingekraste zigzaglijnen; korte platte steel, die in de schacht steekt als boven; deze laatste bij 21 roodbruin, bij 12 geelbruin; omwoeling van touw als boven, door het midden waarvan bij 21 een stekel. Schacht bij 21 met zigzaglijnen als boven, bij 12 effen.

Afmetingen als voren: 21: van de punt 11,5, 7,5, van de schacht 172,5, 1,6; 12: van de punt 8, 6,3, van de schacht 181,5, 1,8 cM.

130/27 [3]), 135/19, 20 en 22. Als voren, effen, ijzeren punt, langwerpig bladvormig, min of meer asymmetrisch en aan de onderzijde in spitse weerhaken eindigend; bij 19 aan weerszijden op de punt onduidelijke, in een driehoek vereenigde groeven. Steel

---

1) Modigliani, *I. d. D.* fig. 47 *k*.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. no. 46/*a*. — De daar opgegeven inl. naam *toembak orang* is Mal. = „menschenlans."

3) Serie 130 don. C. H. B. von Rosenberg. Deze lans werd uit *Halmaheira* toegezonden, is evenwel op grond van den vorm, van *Enggano* afkomstig te rekenen.

en schacht als boven, de laatste roodbruin; bij 27, 20 en 22 aan het boveneinde een beslag van dun plaatijzer, bij 22 slechts voor de helft aangebracht, waardoor de stukjes hout, welke tusschen geschoven zijn om den tonvorm te verkrijgen, zichtbaar zijn geworden; bij 20 steekt onder de omwikkeling een stekel uit; bij 19 omwoeling van touw, uit het midden waarvan aan weerszijden een langwerpig, puntig, met ingegrifte dwarsstrepen en kruisen versierd ijzeren plaatje steekt. Schacht bij 27, 20 en 22 effen, bij 19 onder de touwomwoeling versierd met ingegrifte bladkrullen.

Afmetingen als voren: 27: van de punt 17, 8, van de schacht 181, 1,5; 19: van de punt 24, 5,5, van de schacht 180, 1,8; 20: van de punt 19, 5,8, van de schacht 179, 1,8; 22: van de punt 15,3, 5,7, van de schacht 181, 1,6 cM.

135/24 [1]). Werplans, ijzeren, effen punt, uit een recht stuk bestaande, dat aan de voorzijde met een convexen boog overgaat in een driehoekig gedeelte, van voren en van achteren puntig; daaronder aan eene zijde nog zes smalle, naar achter gerichte, flauw gebogen weerhaken. Steel als boven; roodbruine, onversierde schacht, plaatijzer omwikkeling als boven; aan weerszijden uit het midden en onder aan eene zijde een stekel.

Afmetingen als voren: van de punt 15,5, 3,4; de schacht is onderaan afgebroken, boven dm. 1,5 cM.

135/25. Als voren, effen ijzeren punt met een recht middengedeelte; vooreinde vischkopvormig met naar achteren gerichte, scherpe punten; daaronder één paar bilaterale, bijna symmetrische, maar asymmetrisch geplaatste weerhaken. Schacht als boven; over het benedenste deel is de opperhuid van het hout weggenomen, de schacht is daar dof en grijsbruin, het boven gedeelte glanzend, roodbruin en met zigzaglijnen als boven versierd. Aan het boveneinde eene tonvormige omwoeling van spiraalvormig gewonden touw, aan het ondereinde daarvan een stekel.

L. van de punt 12, gr. br. id. 7, br. van het middengedeelte 1,6, l. van de schacht 180,5, d. aan het boveneinde 1,5 cM.

40/35, 896/4 en 1525/28. Als voren, op 135/25 gelijkende, doch met drie paar weerhaken, bij 28 aan eene zijde kort en breed, aan de andere lang en smal; schacht effen, onversierd, bij 35 en 28 roodbruin, bei 4 lichtbruin, omwikkeling met plaatijzer als voren, bij 35 breed, bij 28 smal; geen doorgestoken stekels; bij 28 onder de omwikkeling een driehoekig, geribt ijzeren plaatje op de schacht, die waarschijnlijk aan het ondereinde afgesneden is.

Afmetingen als boven: 35: van de punt 14, 6,5, 1,3, van de schacht 170, 1,5; 4: van de punt 14, 6, 1,5, van de schacht 181, 1,4; 28: van de punt 18, 5,7, 1,6, van de schacht 119, 1,3 cM.

40/34 [2]), 135/26 en 27, 776/73 [3]). Als voren, de punt echter met vier paar weerhaken; het middengedeelte bij 26 en 27 bedekt met onduidelijke langsgroeven; schacht als boven, bij 34 geel, bij de andere roodbruin; bij 34 eene halftonvormige omwikkeling met plaatijzer, bij 27 en 73 eene tonvormige omwinding van touw, bij 26 eene omwikkeling van plaatijzer van denzelfden vorm; onder die omwikkeling bij 34 en 73 een stekel, bovendien bij 26 één, bij 27 twee geribde ijzeren en bij 73 een glad messingen driehoekig plaatje. Over de schacht van 26 eenige slangvormige ingekraste zigzaglijnen, over die van 73 eene dubbele, getande slangvormige lijn.

Afmetingen als voren: 34: van de punt 17, 4, 1, van de schacht 180, 1,4; 26: van de punt 18, 5,5, 1,4, van de schach. 178,5, 1,6; 27: van de punt 16, 8, 1,6, van de schacht 180,5, 1,6; 73: van de punt 21,5, 6, 2, van de schacht 180, 1,8 cM.

37/534, 263/1 en 896/2. Als voren, de punt van koper, in den vorm als boven maar kleiner, bij 534 vier paren symmetrische en symmetrisch geplaatste weerhaken, bij de andere aan eene zijde drie, aan de andere vier bijna symmetrische weerhaken; schacht als voren, bij 2 lichtgeel en ruw, bij 534 bruin, bij 1 donkerbruin. Aan het

---

1) Verg. MODIGLIANI, *I. d. D.* fig. 47 *b*.
2) Verg. MODIGLIANI, *I. d. D.* fig. 47 *c*.
3) Serie 776, don. G. W. W. C. Baron VAN HOËVELL.

boveneinde tonvormige touwomwoeling, bij 534 breed, bij de andere smal; bij 1 op één derde der schacht van onderen af, een breede band van blik.

Afmetingen als voren: 534: van de punt 14,4, 5, 1,5, van de schacht 168, 1,5; 1: van de punt 16, 4, 1,2, van de schacht 154,5, 1,1; 2: van de punt 16, 5,5, 1,2, van de schacht 171,5 1,2 cM.

990/19. IJzeren lanspunt; recht, plat staafje, aan het eene einde recht afgesneden, aan het andere bewerkt in den vorm van een vischkop, met twee naar achter uitstekende punten. Herkomst onzeker.

L. 23, gr. br. 4, br. van het staafje 1 cM.

886/19. Vrouwenknots. Ong. 1/10 ware gr. *Enggano.*

886/19 [1]). Knots, van hard donkerbruin palmhout, mesvormig met langen ronden steel; over het midden van het mesvormig gedeelte aan weerszijden een hooge rug; over dit gedeelte verschillende ingegrifte zigzaglijnen; op de afscheiding met den steel, waarop dergelijke lijnen nog onduidelijk te zien zijn, aan weerszijden eene krul. Omtrent het gebruik van dit wapen meldt PRUIS VAN DER HOEVEN [2]):

„Sommige vrouwen volgen hun echtgenoot in den oorlog, gewapend met „lange knotsen, waarmede zij, wanneer het gevecht man tegen man wordt, „trachten het schild van de tegenpartij aan stukken te slaan."

L. 137,5, id. van het mesvormig gedeelte 67, br. id. 4, d. van den steel 2,5 cM.

820/77. Schild [3]) (*kiijah*, *kipo* of *kiahak*) (Model), van zacht, lichtgeel hout; van buiten convex, van binnen concaaf, het boveneinde rond, het ondereinde recht afgesneden en met eene dikke ronde pen in het midden, naar onder uitstekend; op eenigen afstand van het boveneinde is aan de binnenzijde een dwarshout als greep in twee gaten van het schild bevestigd. De voorzijde versierd met snijwerk, voorstellende een vrouwelijke figuur [4]) met rond hoofd, bladvormige oogen en mond met uitgestoken tong [5]), groote hangende borsten, afhangenden rechterarm met omgedraaide hand, opgeheven linkerarm, uitstaande beenen, waartusschen eene uitgesneden, poortvormige figuur. Oogen en mond zijn ongekleurd, verder zijn de geheele figuur, de poortvormige er onder en dergelijke en twee driehoekige langs de lange randen van het schild rood geverfd; het overige en het geslachtsdeel van de vrouw zijn met zwarte verf bestreken.

H. 47, br. 15,5 cM. De maatstaf is niet aangegeven. In werkelijkheid zijn deze schilden tot 1,8 M. hoog en wegen zij tot 25 K.G. [6]).

GROEP X.

Staat en Maatschappij.

728/13 en 820/85. Blaashoorn (*kĕmioe* of *kamioe*), een schelp (*Tritonium tritonis*); de punt is afgeslagen tot vorming van een blaasgat. Bij 85 is een reep rotan om de schelp geknoopt. — Wordt gebruikt om signalen te geven [7]).

13: L. 29, br. 17; 85: l. 34, br. 20 cM.

---

1) SCHMELTZ, *Eine Keule als Waffe der Frauen von Engano I. A. f. E.* Bd. VI, 61
2) *T. I. T. L. Vk.* dl. XIX, 178.
3) MODIGLIANI, *l. d. D.* fig. 46 en pl. XXI.
4) Verg. O. c. fig. 46 de afbeelding links onder.
5) Omtrent het uitsteken van de tong als teeken van haat en verachting zie ANDREE, *Ethn. Par. u. Vergl.* N. F., 51. — TYLOR, *Early history of mankind*, 52.
6) MODIGLIANI, *l. d. D.*, 238.
7) Zie MARSDEN, *History of Sumatra*, 666.

GROEP XII.

Godsdienst.

40/36, 407/2 [1]). Rouwhoeden voor mannen [2]), in den vorm van eene phrygische muts, van pisang-(?) en pandanus-(?)bladeren; aan den onderrand van eene voering van hetzelfde materiaal voorzien; aan de achterzijde open en omboord met rotan (?), het achtereinde van onderen aan elkaar geknoopt.

36: Beneden dm. 17, h. 24; 2: beschadigd.

---

1) Ned. St. Crt. van 20 Dec. 1884, n°. 303. Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 105/10; de aldaar opgegeven bestemming „voor feestelijke gelegenheden" is onjuist. — Over rouwgebruiken op *Enggano*, zie MODIGLIANI, *I. d. D.* Cap. XII. — DANNERT, *Erlebnisse auf Engano*, Barmer Missionsblatt, 1904, 34 en 35 en J. H. MEERWALDT, *Ervaringen op Enggano*, (De Rijnsche Zending, 1904, 61, 63, 65).

2) MODIGLIANI, *I. d. D.*, Taf. XVI en fig. 38.

IV.

BANKA [1]).

GROEP I.

Spijzen en dranken, lekkernijen en opwekkende middelen.

1. Spijs en drank. [2])

370/3354 [3]). Monster van *kroepoek manindjo*, gedroogde schijfjes van de vrucht van *Gnetum Gnemon* [4]). De stopflesch waarin het monster bewaard wordt, heeft tot opschrift: *Lomping manindjo*. Volgens KLINKERT, *Wbk.* is *lĕmping:* „platte, dunne koek, waarmede de inlander zijn ontbijt doet."

370/3293 [5]). Rijstblok met stamper (model op $\frac{1}{5}$ der ware grootte), van bruin gepolitoerd hout; het blok rechthoekig, boven langer en breeder dan beneden, aan de bovenzijde met eene ronde, diepe, komvormige uitholling en een aan alle zijden uitstekenden voet, die naar onderen breeder wordt. Stamper in doorsnede rond, in het midden het dunst, aan de einden het dikst en met platte eindvlakken.

L. van het blok 10, br. id. 5,5, h. id. 4,5; l. van den stamper 16, dm. id. 0,6—1,6 cM.

370/3292 [6]). Als boven, met twee stampers (model); grooter dan 3293 en van ongepolitoerd hout; aan een der smalle zijden van het blok een handvat met in doorsnede rechthoekigen steel en knopvormig uiteinde; het voetstuk steekt alleen aan de lange zijden uit en vertoont zich als eene dikke plank. Stampers als boven.

Afmetingen als voren: van het blok 15, 9,5, 7,5, van de stampers 22,5, 1—2,5 cM.

370/3294 [7]) en 3298 [8]), 761/247 en 248 [9]). Rijstwannen (*pĕnampi* [10]), (modellen), schopvormig, zigzagvormig vlechtwerk [11]) van geele of bruine bladrepen, bij 248 van

---

1) De schrijfwijze van den „Regeeringsalmanak" is hier gevolgd, beter ware wellicht „Bangka" (zie F. S. A. DE CLERCQ, *Bijdrage tot de geschiedenis van het eiland Bangka, naar een Maleisch handschrift.* Bijdr. Kon. Inst. 6e volgr. dl. I, 113 vlgg.).

2) Literatuur: H. M. LANGE, *Het eiland Banka en zijne aangelegenheden*, 49. — Dr. F. EPP, *Schilderungen aus Ostindiens Archipel*, 169. — P. VAN DIEST, *Bangka beschreven in reistogten*, 5. — Dr. O. MOHNIKE, *Banka und Palembang*, 55. — H. ZONDERVAN, *Bangka en zijne bewoners*, Indische Gids 1894 en 1895; 1895, 1000 e. v.

3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883. 9e kl. n0. 190/47?

4) FILET, n0. 820. — Zie ook Bull. Kol. Mus. te Haarlem n0. 23, 78.

5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 191/1.

6) O. c. 9e kl. n0. 191/1.

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 191/2?

8) O. c. 9e kl. n0. 191/4.

9) Serie 761, don. W. G. A. C. CHRISTAN. Ned. St. Crt. van 15 Sept. 1891, n0. 206.

10) Volgens den inzender is de inl. naam *penampo beras.* — KLINKERT, *Wbk.* geeft voor rijstwannen: *mĕnampi.* — Zie ook *C. B. G.*[4] Suppl. n0. 7318.

11) LEHMANN, Taf. 1, fig. 2 r. b.

bamboe (?), met een randhoepel omgeven, die bij 3294 van rotan, plat en buiten het vlechtwerk uitstekend, bij de andere rond, van rotan en bladreepen en op en om den buitenrand gelegd is.

De *pĕnampi* dienen ook, om links en rechts van het rijstblok gelegd, de gestampte rijst op te vangen. 3294 twee stuks.

3294: L. 17, br. 16; 3298: l. 12, br. 12; 247: l. 18,5, br. 17,5; 248: l. 21, br. 20 cM.

370/3295 en 3296 [1]), 761/251 en 252. Ronde zeven (*ajaḳajaḳ* [2]), bestaande uit een ronden, gebogen, platten houten rand, waarover met behulp van een aangebonden rotanhoepel een rechthoekig vlechtwerk van ongekleurde rotanreepen, dat in het midden tot vierkante gaten opengewerkt is [3]), is vastgeklemd. Bij 3295 is de buitenzijde van den rand blauw, die van den hoepel groen geverfd. — Dient om rijst te zuiveren.

3295: Dm. 17,5, h. 5; 3296: dm. 13,5, h. 3; 251: dm. 19,5, h. 6,5; 252: dm. 24, h. 7 cM.

370/3297 [4]). Vierkante zeef [5]), met platten, houten rand; aan de buitenzijde blauw, aan de binnenzijde zwart geverfd; de bodem wordt gevormd door op regelmatige afstanden ingestoken stokjes, waaromheen rechthoekig reepjes rotan gevlochten zijn, zoodat vierkante gaten zijn ontstaan. [6]). Het vlechtwerk met hars besmeerd. In het midden van een der zijden van den rand een dubbel touwtje, aan de binnenzijde vastgeknoopt. — Dient om rijst te zuiveren.

L. 18, br. 17, h. 5 cM.

370/3300 en 3301 [7]), 761/239. Mandje om rijst te wasschen [8]); 3300 en 3301 van bamboe, 239 van *lontar-* [9]) bladreepen, 3300 en 3301 zigzagvormig, 239 diagonaal gevlochten [10]), 3301 zeer fijn, 239 grof; van onderen vierkant, bovenopening rond; langs den bovenrand bij 3300 en 3301 eenige diagonaal ingevlochten reepen, zoodat aan weerszijden een naar onder gekeerde, opgelegde getande rand wordt gevormd.

3300: H. 13,5, boven dm. 17; 3301: h. 11,5, boven dm. 13,5; 239: h. 13, boven dm. 13,5 cM.

370/3218 [11]) Rijststoomton (Model), van geelbruin hout; bijna cylindrisch, met een lossen, van langwerpige gleuven voorzienen, op eenigen afstand van den onderrand ingelegden bodem; aan den bovenrand diametraal twee platte ooren, waarvan één met rond gaatje. Het ronde, platte deksel heeft een plat, trapeziumvormig en rechthoekig doorboord handvat en ter plaatse van de ooren van de ton uitkepingen.

H. 10, dm. 6 cM. Maatstaf niet aangegeven.

370/3216 [12]). Filtreermandje (Model); kegelvormig; zigzagvormig vlechtwerk [13]) van fijne ongekleurde rotanreepen, met randhoepel van hetzelfde materiaal. Om dezen hoepel een rotanreep, die lusvormig is omgebogen en als handvat dient; de lus wordt door eene woelsjorring van rotan op eene plaats naar elkander gebogen.

Geheele l. 15, dm. mandje 6,5 cM. Maatstaf niet aangegeven.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 191/3.
2) De door den inzender van 761/251 en 252 opgegeven inl. namen *intar beras besar* en *intar beras ketjil*, zijn wat betreft het woord *intar* Javaansch. Zie VREEDE, *Wbk.* i. v. ꦲꦤ꧀ꦠꦂ
3) LEHMANN, pl. I, fig. 1.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 191/3.
5) Zie VAN HASSELT, *Atlas*, pl. LXXXI, fig. 6.
6) LEHMANN, pl. I, fig. 7.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 191/6.
8) Als inl. naam voor 761/239 wordt door den inzender opgegeven: *tĕmpat tjoetji bras.*
9) *Borassus flabelliformis.* FILET, nº. 3117.
10) LEHMANN, pl. I, fig. 2, l. boven.
11) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 191/9.
12) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 191/7.
13) LEHMANN, pl. I, fig. 3 beneden.

370/3222 [1]). Rijstlepel, uit bruin hout gesneden; het blad gebogen, naar voren breeder en dunner en van onderen met een flauwen rug. De steel, in doorsnede gedeeltelijk langwerpig rond, naar onderen gebogen en met plat knopvormig einde; ter weerszijden van het knopvormig gedeelte zijn bladornamenten ingesneden, waarvan langs de zijden van het ronde gedeelte van den steel groeven uitgaan, die zich boven op dezen laatste, nabij het blad, weder om een varenbladornament vereenigen.

L. 14,5, gr. br. van het blad 5,5 cM.

370/3223 [2]). Kerrie-[3])lepel; het blad bestaat uit een rond stuk klapperdop; steel van geelbruin hout, nabij het blad in doorsnede langwerpig rond, tegen dit laatste hakvormig uitgekeept en met zeer fijne rotanreepen, die door twee gaatjes van het blad gestoken zijn, daaraan vastgebonden. De steel loopt naar achteren in doorsnede cirkelvormig uit.

L. 23,5, dm. van het blad 6 cM.

370/3219 [4]). Mandje om een rijstpot in te plaatsen [5]) (Model?) van fijn gespleten ongekleurden rotan; het bovenste deel schotelvormig, lusvormig gevlochten [6]) met wijde mazen; daaronder een afgeknot kegelvormige voet evenzoo lusvormig, doch aan elkaar sluitend gevlochten.

H. 4, dm. boven 12 cM.

761/250 [7]). Rijstmandje (*bakoel nasi* [8]), als 370/3301 maar veel lager, van boven vierkant met afgeronde hoeken en van dunne reepen bamboe (?) gevlochten.
Op den inl. naam afgaande, bestemd voor gekookte rijst.

H. 5, boven l. en br. 14 cM.

370/3299 [9]) Rijstmandje met overschuivend deksel, van ongekleurde bamboereepen, aan het deksel fijner dan aan de mand; het mandje in vorm en bewerking als 370/3301; het deksel in vorm en met rand als het mandje, maar lager; het patroon van het vlechtwerk van het vierkante bovenvlak vertoont evenwijdig aan de randen eene, uit tegen elkaar liggende schuine streepjes bestaande streep en daarbinnen, concentrisch eene tweede, evenzoo gevormd; de ruimte tusschen beide is opgevuld met uit vier driehoeken gevormde vierkanten, door schuine streepjes gescheiden; het binnenste vierkant door diagonaal gevlochten, liggende en staande, in elkaar grijpende en uit groepen van drie reepen gevormde rechthoeken, die door het invlechten van een dwarsreepje den ⊢⊣-vorm gekregen hebben.

H. 11, bodem l. en br. 14,5, deksel boven l. en br. 11,5 cM.

370/3221 [10]). Vierkant etensmandje van bamboereepen, in vorm en bewerking als 761/250, maar grooter en grover; de bodem bewerkt als de bovenkant van het deksel van 370/3299.

H. 5, boven l. en br. 23 cM.

370/3220 [11]). Etensmandje, vierkant, ondiep schotelvormig, rechthoekig [12]) vlechtwerk van *lontar*-reepen; de zijden eenigszins naar binnen, de hoeken naar onderen gebogen; langs den bovenrand een reep rotan, die aan de hoeken oogen vormt.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 191/13.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 191/14.
3) Een afkooksel van *Curcuma*-wortel (*Curcuma longa* L. FILET, n0. 2620), dat met rijst gegeten wordt.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 191/10.
5) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. LXXII, fig. 2—4.
6) Verg. LEHMANN, pl. II, fig. 60 rechts.
7) Ser. 761, don. W. G. A. C. CHRISTAN.
8) Volgens den inzender.
9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 191/5.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, n0. 191/12.
11) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 191/11.
12) LEHMANN, pl. I, fig. 2, l. boven.

In het Museumsexemplaar van den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883 staat bij dit voorwerp uit het inventarisstuk aangeteekend: „*tabak tempat makan*" d. i. „presenteerblad." [1])

H. 4, l. en br. 17 cM.

761/242. Komvormig mandje (*tĕmpat boemboe*) (model?), zigzagvormig vlechtwerk van rotanreepen, met randhoepels en aangebonden oogje van hetzelfde materiaal. Voor specerijen.

H. 2,5, boven dm. 8,5 cM.

761/255. Mandje, vierkant, (*tĕmpat boemboe*), met opschuivend deksel, in den vorm van 370/3299 maar geheel in zigzagvlechtwerk van bruine rotan-(?)vezels; de rand van mandje en deksel bewerkt als bij 370/3299. — Voor specerijen.

H. 10,5, l. en br. 12 cM.

761/241. Mandje in den vorm van eene draagmand, van onderen vierkant, van boven rond, van staande aaneengesloten bamboestaafjes, die over den bodem doorloopen, aan de buitenzijde onder en boven gesteund door een platten band van bamboe en een rotanhoepel onder den bovenband, aan de binnenrijde door drie, regelmatig verdeelde rotanringen. Om de opstaande staafjes zijn slangvormig dunne bamboereepjes (?) gevlochten [2]); onder den bovenrand op drie plaatsen aan de buitenzijde oogjes van rotan, waardoor een touw van ineengedraaide rotanvezels is gehaald, dat met eene ruime lus om de mand geslagen en met een knoop aan den onderrand bevestigd is. Al het vlechtwerk ongekleurd, behoudens twee paar zwartgekleurde rondgaande strepen, aangebracht ter plaatse van de beide onderste binnensteunringen. Het mandje is binnen en buiten dik met hars besmeerd en dient vermoedelijk tot bewaring van zout.

De door den inzender opgegeven inlandsche naam *oejongan* hangt misschien samen met Mal. *hoejoeng*: waggelen, voornamelijk door topzwaarte. [3])

H. 15, boven dm. 12,5, beneden l. en br. 7 cM.

370/3217 [4]). Aarden pot (model?) met uitstaanden platten rand; grijsbruin; buitenzijde van den rand en het bovenste deel van den pot rood geverfd; strepen van dezelfde kleur op verschillende plaatsen van boven tot aan den ronden bodem. — Potten als deze komen ook in *Palembang* voor.

H. 7, dm. boven 9,5, gr. dm. 10,5 cM.

370/3224 [5]). Beker uit één stuk lichtgeel hout (*bidara laoet* [6]), gesneden in den vorm van een eierdopje. — Volgens eene aanteekening in den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, blz. 64, krijgt water, op dit hout getrokken een bitteren smaak en wordt het gedronken om den eetlust op te wekken [7]).

H. 8,5, boven dm. 6 cM.

2. Opwekkende middelen.

370/3215 [8]). Doos voor sirih en toebehooren, dubbel mandje van vlechtwerk van *lontar*-reepen; het buitenste van onderen rechthoekig, van boven rond; de bodem en een deel van de opstaande zijden diagonaal, het bovengedeelte veel fijner en zigzagvormig gevlochten; nabij den bovenrand is aan de buitenzijde door een doorgevlochten vezel een scherp, rondgaande randje gevormd. Het binnenste mandje

---

1) KLINKERT, *Wbk.* i. v. 2) LEHMANN, pl. I, fig. 7.
3) Zie KLINKERT, *Wbk.* i. v.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 191/8.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 191/15.
6) Volgens A. G. VORDERMAN, *Javaansche geneesmiddelen* (Geneesk. tijdschr. v. N. I. XXXIV, 295), ist *bidara laut* = *Eurycoma longifolia* JACK. FILET, n°. 804 en 1164.
7) KLINKERT, *Iets over de geneeskunde der Maleiers* (Tijdschr. v. N. I. 1869, 182 vlgg.) meldt van *bidara laut*: soort van zeer bitter hout, waarvan een aftreksel tegen tusschenpoozende koortsen en maagzwakte gedronken wordt.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 229.

in vorm en vlechtwijze gelijk aan het buitenste, maar kleiner; alle vezels zijn even breed en het scherpe randje ontbreekt. Het vlechtwerk is ongekleurd behalve aan de bovenhoeken van het buitenste mandje, waar bruine driehoekjes ingevlochten zijn.

H. 7, boven dm. 6,5 cM.

761/235. Sirihmandje (*tempat sirih*), rechthoekig, met opschuivend deksel, diagonaal vlechtwerk van *lontar*-bladreepen. Het mandje bevat drie op dezelfde wijze samengestelde ronde korfjes met opschuivend deksel, waarvan bodem en bovenvlak min of meer den vorm van een kruis vertoonen en een evenzoo bewerkt taschje van vijfhoekigen vorm.

H. 8, l. 14,5, br. 8,5 cM.

370/3214 [1]). Tabakspijp [2]), doorboord stuk bamboe (*bamboe tjina* [3]) met eene uitholling in het knobbelvormig uiteinde. Aan de pijp hangt met een paars snoertje een plat, klaverbladvormig, met groen leer omboord en bovenaan met koperen plaatjes en ringetjes voorzien tabakszakje van geitenvel.

Pijp l. 32, d. 1,5, zakje br. 7,5, h. 6,5 cM.

GROEP II.

Kleeding [4]).

300/809 en 809*a*. Hoed, schotelvormig rond (809), of ovaal (809*a*), van aan elkaar genaaide, straalvormig gerangschikte, ongekleurde *lontar*-bladreepen; langs den rand een hoepel van gespleten rotan, met bruine plantenvezels omnaaid. Top zoowel binnen als buiten met een rond (809) of ovaal (809*a*) schijfje *lontar*-blad. Ronde, lusvormig van zeer fijne bamboe-(?) vezels gevlochten hoofdring, waaromheen nabij de bevestigingsplaats nog eenige rijen rondgaande bamboevezels en een vischgraatvormig gevlochten ring van hetzelfde materiaal.

809: Dm. 41, h. 11, dm. hoofdring 16,5; 809*a*: l. 46, br. 38,5, h. 8,5, dm. hoofdring 15 cM.

Hoed. 300/811.

300/811. Hoed als voren, rond, bestaande uit twee lagen zigzagvormig vlechtwerk [5]), de binnenste van ongekleurde bamboereepen, die naar den top smaller worden, de buitenste uit fijnere, gelijkvormige reepen (bamboe?), bruin en zwart, welke een patroon vormen van drie lensvormige, uit afwisselend bruine en zwarte strepen bestaande, in den top in een zwarten driehoek samenkomende figuren,

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 229.
2) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. LXXXIII, fig. 14 en VAN DIEST, 4.
3) *Arundinaria glaucescens*, BEAUV. FILET, nº. 954.
4) Zie ZONDERVAN, *Bangka*, 1000. — TEYSMANN, *Dagb.*, 50. — EPP, 161. — VAN DIEST, 4. — LANGE, 49. — *I. A. f. E.* XIV, 176 en XVI, 180.
5) LEHMANN, Taf. I, Fig. 2, r. boven.

aan de onderzijde afgesneden door rechte lijnen, zoodat afwisselend zwarte driehoeken en zwart gestreepte trapezia worden gevormd. (Zie de afb.). Randhoepel van bamboe, die door een netwerk met vierkante mazen uit gevlochten rotan samengesteld, is bevestigd. — Twee exemplaren, waarvan een zonder, een met een, met wit katoen overtrokken hoofdring.

Dm. 44, h. 14 en 15, dm. hoofdring 19 cM.

300/810. Platte ronde hoed, als voren, van fijne zwarte vezels (*resam*?) [1]), zeer dicht, slangvormig over fijne hoepels geflochten, met platten rand, in het midden eenigszins oploopende tot eene ronde, platte punt. Hoofdring, eenigszins spits toeloopende van hetzelfde materiaal en dezelfde samenstelling.

Dm. 40, h. 6, dm. hoofdring 14—16,5 cM.

GROEP III.

Bouwkunde en huisraad [2]).

1. Matten tot bedekking van den vloer enz.

761/244. Zitmatje (*tikar doedoek*) (model), rechthoekig, dubbele laag diagonaal vlechtwerk van *pandanus*-reepen [3]); de onderste van breede, ongekleurde, de bovenste fijner, rood en ongekleurd; patroon: vierkanten met haakvormig verlengde hoeken [4]), omgeven door een rand van roode, ongekleurde en geblokte vierkanten. De mat is omboord met fijn vischgraatvormig vlechtwerk van rotanreepen.

L. 49, br. 34 cM. Maatstaf niet vermeld.

761/245. Mat als voren (*tikar makan* [5]), (model), vierkant, dubbele laag diagonaal vlechtwerk van ongekleurde *pandan*-reepen; de bovenste laag fijner dan de onderste; omboord met rood katoen met zwarte ruitjes, waarbinnen eene zwarte stip op witten grond.

L. en br. 20 cM. Maatstaf niet vermeld.

370/3225 [6]). Zitmatje, als boven; de bovenste laag bestaat uit ongekleurde en roode reepen, gevlochten in het patroon van een breed, diagonaal kruis, besloten tusschen roode zigzaglijnen en samengesteld uit, door twee roode en twee ongekleurde driehoeken gevormde vierkanten, die gescheiden zijn door ongekleurde en roode lijnen [7]); het midden van het kruis vormt een rood vierkant. Omboording met zwart katoen.

L. en br. 69 cM.

101/62. Mat als 61 [8]), de bovenste laag van zeer fijne bruine en flets roode reepen,

---

1) Verg. TEYSMANN, *Dagb.*, 50. — *Gleichenia dichotoma*, WALL. FILET, n⁰. 6491.

2) ZONDERVAN, *Bangka*, 1192. — EPP, 168. — LANGE, 54. — TEYSMANN, *Dagb.*, 51. — Koloniaal verslag 1891, bijl. F. F. F., 26.

3) Volgens TEYSMANN, *Dagb.*, 51 worden op *Banka* matten vervaardigd van *Pandanus spurius*, RMPH. (FILET, n⁰. 4093) en *Pandanus sp. Bangkoang* (FILET, n⁰. 972).

4) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. LXXVII, fig. 5 en JASPER, *Verslag van de tweede jaarmarkt-tentoonstelling*, enz. op drie na de laatste plaat fig. 7 en 10. — Volgens laatstgemeld verslag, 116, heet dit vlechtpatroon in de „*Padangsche bovenlanden*": *siamang badjawèk* (zwarte gibbons, die elkaar de hand geven).

5) Letterlijk „Eetmatje"; bestemd om de spijzen op te zetten.

6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n⁰. 46/*a*.

7) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. LXXVI, fig. 5.

8) Zie verder hier onder. — Volgens de opgave is deze mat vervaardigd van „*koang*": bedoeld wordt vermoedelijk *bangkoeang* (zie boven). Deze mat is van de Parijsche wereldtentoonstelling (1867) afkomstig.

met een breeden rooden rand, waaraan groote driehoekige tanden; daarbinnen drie groote concentrische vierkanten. Omboord met een fijn vlechtwerk van rotanvezels.

L. en br. 72 cM.

2. Slaapplaats en toebehooren.

101/61. Slaapmat [1]), als 370/3225, langwerpig rechthoekig; het bovenvlak vertoont afwisselend ongekleurde, roode en geblokte vierkanten; dwars daar doorheen twee banden, evenwijdig aan de randen, gevormd door eene rij van elkaar afwisselende groepen van zeven witte en roode ruitjes, aan de buitenrijde begrensd door eene driedubbele, aan de binnenzijde door eene dubbele roode streep. In elk der tot de beide binnenste rijen behoorende geblokte vierkanten zijn ingevlochten drie uit twee roode en twee ongekleurde driehoeken samengestelde vierkantjes. Omboord met een strookje zwart, geel en grijs gestreept katoen.

L. 171,5, br. 74,5 cM.

761/246. Als boven (*tikar tidoer* [2]), (model), het bovenvlak gedeeltelijk zigzagvormig gevlochten; patroon: verschillende concentrische, aan de randen evenwijdige banden, welke bijna de geheele mat overdekken en bestaan uit driehoekjes, en groote of kleine ongekleurde of roode ruiten, tusschen rijen streepjes besloten. Omboord met eene strook blauw katoen.

L. 28, br. 15 cM. Maatstaf niet vermeld.

370/3226 [3]). Slaapmatje (?), rechthoekig vlechtwerk [4]), waarvan de schering bestaat uit breede reepen bruine boombast en de inslag uit gespleten, ongekleurde rotan, om de randen terug gebogen en door een in elkaar gedraaid snoer van boombast verbonden [5]).

L. 83, br. 89 cM.

761/253. Hoofdkussen (*bantal*) (model), langwerpig zakvormig; diagonaal vlechtwerk van ongekleurde *pandanus*-(?) reepen, met rijstkaf (?) gevuld.

L. 26, dm. 5 cM. Maatstaf niet vermeld.

3. Doozen en manden.

761/234. Mandje voor naaiwerk (*tĕmpat pĕndjahitan*), vierkant, met opschuivend deksel, naar het drierichtingssysteem [6]) gevlochten van smalle, ongekleurde *lontar* (?)-bladreepen. Door in enkele reepen een vouwtje te leggen, zijn in het bovenvlak van het deksel en langs de randen van dit laatste en van de doos gestyleerde Maeander-patronen ontstaan. Langs den onderrand van het deksel eene rondgaande korenaarvormige invlechting van dunne bruine vezels.

H. 10, l. 16,5, br. 10 cM.

370/3236 [7]). Als boven (model?) zonder deksel; dubbele laag diagonaal vlechtwerk, zeer stevig, de binnenste van ongekleurde *pandanus*-, de buitenste van bruine vezels; van onderen vierkant, van boven rond; langs de opening aan weerszijden een rondgaande strook *pandanus* en daarboven een randhoepel, geheel omwoeld met fijne donkerbruine plantenvezels, waarmede ook de laatstvermelde *pandanus*-strooken bevestigd zijn.

H. 5, dm. 8,5 cM.

---

1) Volgens de opgave van „*koang*"; zie boven.
2) Naar opgave van den schenker.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 46/*a*.
4) Verg. LEHMANN, pl. I, fig. 1.
5) Volgens eene aanteekening in den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, Gr. II, 24 zoude deze mat vervaardigd zijn van de schors van den *kepoer*-(?)boom.
6) LEHMANN, pl. I, fig. 56.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 46/*b*.

370/3234 [1]) en 761/256 [2]). Mandjes als 370/3299 maar kleiner en vierkant; het bovenvlak van 3224 met een rand, door een kruis in vier, met aan elkaar sluitende driehoeken gevulde, vierkanten verdeeld; in de hoeken van bodem en deksel zijn bij 256 zwarte driehoeken ingevlochten, op het deksel door diagonalen van dezelfde kleur verbonden.

3234: H. 8,5, bodem l. en br. 8, deksel l. en br. 6,5; 256: h. 7,5, bodem l. en br. 9,5, deksel l. en br. 7 cM.

370/3229 [3]). Mandje (model?); rond met vierkanten bodem; diagonaal vlechtwerk van ongekleurde *pandanus*-reepen; nabij de, met een randhoepel voorziene opening zijn de reepen om een, aan de buitenzijde rondgaanden hoepel gevlochten; daaronder is een rondgaande rand, gevormd door in de reepen gelegde vouwen. — Gebruik onbekend.

H. 6, dm. 5 cM.

761/233. Mand, rond, in samenstelling en bewerking geheel gelijk aan 761/234, behalve dat langs den bovenrand nog eene rij, door vouwen gevormde driehoeken is aangebracht en de bovenzijde van het deksel instede van met een Maeanderrand met, zeven symmetrisch geplaatste zesstralige sterren is versierd.

De door den inzender opgegeven inl. naam „*ketoembo*" hangt misschien samen met Jav. ꦏꦼꦠꦸꦩ꧀ꦧꦺ = vierkante mand van gevlochten bamboe met of zonder deksel, of met: ꦔꦺꦤꦺꦱꦶꦪꦃ = geneesmiddel [4]).

H. 13,5, dm. beneden 22, id. boven 19 cM.

370/3235 [5]). Flesschenmand (model), van gespleten rotan; rechthoekig; het geraamte samengesteld uit met fijne rotan omwoelde rotanstaafjes, de bodem uit een open rechthoekig vlechtwerk; de korte zijwanden zijn door een opstaand staafje in tweëen verdeeld en de ontstane rechthoeken ieder met twee Andreaskruisen gevuld, terwijl de lange zijden zijn gevuld met elkaar kruisende staafjes, in het midden door een slangvormig doorgevlochten vezel verbonden; de tusschenschotten, (één dwars, en twee langs, zoodat zes afdeelingen ontstaan zijn), worden gevormd door Andreaskruisen, welke steun vinden tegen de zijwanden en de langs- en dwarsverbindingen aan den bovenrand van de mand. Het hengsel wordt gevormd door rechtopstaande staven langs de hoeken en het midden der korte zijden, midden boven de mand door eene rotanomwoeling verbonden.

L. 13,5, br. 8,5, h. 18,5 cM. Maatstaf niet vermeld.

761/257 [6]) Doos (model?); vierkant, hoog oploopend, met opschuivend deksel; doos en deksel ieder van een stuk boomschors vervaardigd, welks einden door middel van twee rijen vischgraatvormig vlechtwerk van bruine rotanreepen aan elkaar zijn verbonden, en dat bovendien omgeven is door twee banden van dezelfde samenstelling en een band rechthoekig vlechtwerk van *lontar*-reepen en varen- (?) vezels. Het bovenvlak van het deksel en de bodem van lichtgeel hout; de eerste met diagonale ruggen, aan den concaven bovenkant uitgekeept, in het midden in het vlak van het deksel overgaand; de bodem aan iederen hoek voorzien van een uit hetzelfde stuk gesneden achtkantigen poot. — Als inl. naam wordt door den inzender opgegeven *djelapong*.

H. 19, l. en br. 9,5 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883. 9e kl. nº. 46/*b*.
2) Volgens den inzender *tĕmpat barang sĕgala rocpa* (bergplaats voor allerlei voorwerpen).
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 46/*b*.
4) Verg. VREEDE, *Wbk*.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 46/*b*.
6) Ned. St. Crt. van 15 Sept 1891, nº. 206.

4. Overig huisraad.

370/3242 [1]). Fakkelstandaard [2]) (model); driehoekig bruin plankje met opstaanden rand en verdikking aan een hoek; in deze verdikking staat een staafje met een rechthoekig gat, waarin twee haakvormig omgebogen knijpers, met eene pen bevestigd zijn; tusschen deze knijpers kan eene fakkel worden geplaatst.

H. 6, l. 8, br. 7 cM. Maatstaf niet vermeld.

370/3240 en 3241 [3]). Bezems (*pĕnjapoe*) (3241 model?), schopvormig; vezelachtige bast (*saboet*) van kokosnoten, met een vlechtwerk van rotanreepen, 3240 bovendien met rotanlatjes verbonden; steel van lichtgeel (3240) of donkerbruin (3241) hout, 3241 veel fijner dan 3240.

3240: L. 70, br. 21; 3241: l. 29, br. 10 cM.

370/3239 [4]). Rond bord, met platten, van onderen eenigszins uitgeholden rand, uit één stuk lichtgeel hout gesneden.

Dm. 18 cM.

370/3227 [5]). Voetmatje (model); rond; uit de bastvezels (*saboet*) van kokosnoten vervaardigd; de vezels, die aan den bovenkant uitsteken, zijn aan de onderzijde verbonden tot bundels en in kringen gevlochten, welke met fijne rotanvezels aan elkaar genaaid zijn.

Dm. 16 cM.

GROEP IV.

Jacht en Vischvangst [6]).

1. Jacht.

370/3249 [7]). Lijmroeden [8]), nerven van kokos-(?) bladeren [9]), aan eene zijde aangepunt en over bijna de geheele lengte bestreken met boomschors; ongeveer 40 stuks, geborgen in een bamboezen kokertje met langs bruine draden opschuivend deksel. De koker met drie, het deksel met twee vischgraatvormig gevlochten ringen van taaie, bruine plantenvezels.

L. der roeden 19,5, l. van den koker 21, dm. id. 2,5 cM.

370/3247 [10]). Vogelstrik (model?); langwerpig bruin plankje, waarin gestoken zijn in schuine richting een stokje, een rond en dwars daarop twee langwerpige hoepeltjes; ter weerszijden van het middelste hoepeltje drie schuine korte stokjes. — Waarschijnlijk is dit een model van een strik, tot het vangen van Argusfazanten [11]).

L. 23,5, br. 4, d. 0,8 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 46/*f*.
2) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. LXXXI, fig. 4.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 46/*e*.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. 46/*d*.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 46/*d*.
6) Zie noot [6]) blz. 29 van dit deel en noot [1]) op blz. 171 dl. I van dezen Cat. — WOOD, *Man*, Chapt. XXXV en XXXVI. — ZONDERVAN, *Bangka*, 1193 vlgg. — VAN DIEST, 45 en 46. — EPP, 143 en 172. — TEYSMANN, *Dagb.*, 50. — Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 87 vlgg.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 19/7.
8) De inl. naam is volgens *C. B. G.*[4], 211 *gesan*.
9) Verg. VAN HASSELT, *Volksb.*, 313.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 19/5.
11) Verg. VAN HASSELT, *Volksb.*, 420 en id. *Atlas*, pl. CXIX, fig. 4.

370/3248 [1]). Vogelknip [2]); hoefijzervormig kooitje voor den lokvogel; houten bodem met opstaanden rand op drie pootjes; de gebogen zijwand uit bijna aaneensluitende verticale staafjes (bladnerven?) bestaande en nabij den bodem met plantenvezels rechthoekig doorvlochten; naar boven toe zijn de staafjes gebogen in half cirkelvormigen vorm, van voren hooger dan achter en met groen geverfd doek bekleed; aan de voorzijde een rondgaande grijze hoepel en daartegen houten gesneden lijstwerk, waarop aan de voorzijde een à jour bewerkt bladornament. Tusschen de lijst is een opschuifbaar deurtje; aan de achterzijde een met snijwerk versierd plankje, naar boven rond bijgewerkt, in eene stompe punt eindigend en voorzien van eene half cirkelvormige opening (tot het plaatsen van een etensbakje). Bovenzijde van de lijst met een, naar boven uitstekend, naar achteren haakvormig omgebogen stokje. Al het houtwerk van de kooi is groen geverfd met grijze randen. — Vóór tegen de kooi hangt, in twee ijzeren oogjes draaibaar, een houten raamwerk, waarover een net is gespannen, dat door een krom gebogen rotan in het midden is opgelicht. Aan een lang touwtje is midden aan het net verbonden een in vier punten eindigend stukje rotan, dat tusschen net en kooi kan worden gesteld; wordt dit stokje verwijderd, dan valt het net tegen de kooi en wordt daartegen aangedrukt door een tinnen ring, die grijpt om een staafje van het lijstwerk van de kooi en een staafje van het raamwerk van het net, en na te zijn neergegleden, om het raam en een uitsteeksel van het lijstwerk vastgezet kan worden. — Knippen als deze worden op *Sumatra* in het bijzonder gebruikt voor de vangst van kwartels [3]).
L. 18, br. 21,5, h. 26 cM.

370/3244 [4]). Strik van rotan; sterk, vischgraatvormig gevlochten vierkant rotansnoer, eindigende in twee groote, omwonden oogen, waaraan een gedraaid rotantouw bevestigd is. Op 28 plaatsen, regelmatig verdeeld, zijn aan dat snoer met eene omwoeling van rotan, groote, zelfsluitende lussen van hetzelfde materiaal verbonden. — Voor het vangen van herten [5]).
L. 420, dm. der lussen 26 cM.

370/3245 [6]) en 3246 [7]). Stelnetten (model); groote rotanlus, waaraan een gedraaid oog van hetzelfde materiaal en waarover een zakvormig net met vierkante mazen; aan het oog hangt met een touwtje een rotanstokje. 3246 grooter dan 3245 en de lus niet geheel door het net overdekt.
Volgens Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 117 dient 3245 tot het vangen van de *Kambing oetan* (Sumatraansche boschantilope), 3246 om reebokken te vangen [8]). Van elk der netten 6 exempl.
3245: L. 12,5, br. 9,5; 3246: l. 17,5, br. 12 cM. Maatstaf niet opgegeven.

370/3243. Lans [9]); kleine, effen, driehoekige ijzeren punt, met korten, platten steel, gestoken in eene bruinhouten, cylindrische schacht; het boveneinde van deze laatste is omgeven door een messingen ring met een rondgaanden, ingevijlden rand (patroonhuls?).
L. van de punt 5,5, gr. br. idem 2, l. van de schacht 90,5, d. idem 1,2 cM.

2. Vischvangst.

a. Harpoenen, lansen, lijnen, hengels.

370/3284 [10]). Harpoen [11]), gladde, ijzeren, ronde punt met kegelvormige bus. Roodbruine, cylindrische palm- (?) houten schacht, naar onder iets dunner toeloopend.
L. van de punt 18,5, l. van de schacht 86, d. 0,8—1,3 cM

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 19/6.
2) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. XCVIII, fig. 4. 3) VAN HASSELT, *Volksb.*, 421.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 19/2.
5) VAN DIEST, 45, waar ook de beschrijving van eene hertenjacht voorkomt. — LANGE, 55.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 19/3.
7) O. c. 10e kl. n°. 19/4.
8) Verg. TEYSMANN, *Dagb.*, 48, waar als inl. naam *lapoon* wordt opgegeven. — Zie KLINKERT, *Wbk.* i. v. *lapoen*. 9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 19/1.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 21/12.
11) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXV, fig. 7. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 15, Bn. 16.

370/3285 [1]). Harpoen; de punt bestaat uit een ijzeren staafje met unilateralen weerhaak en eene verdikking aan het ondereinde; gestoken in een dubbelkegelvormig houten klosje, over de bovenste helft omwonden met zwart koord, dat bevestigd is aan de rieten schacht, welke aan het boveneinde een vischgraatvormig gevlochten rotanringetje draagt. Het klosje wordt op de schacht gestoken.

L. van de punt 10, l. van de schacht 89, d. id. 0,8 cM.

370/3268 [2]). Als boven (*tĕmpoeling*); punt als bij 3285, maar van messing en rechtstreeks in de schacht met hars vastgezet. Schacht als boven, maar van lichtbruin hout. Distr. *Blinjoe*.

Afmetingen als voren: 9,5, 79, 0,9 cM.

370/3267 [3]) en 3286 [4]). Als boven (*sĕrampang*), (model), ijzeren spits met drie tanden, waarvan de rechte middelste, korter dan de andere, met bilateralen, de buitenste, flauw gebogen, met unilateralen, naar binnengekeerden weerhaak [5]); de punt steekt rechtstreeks in de (3267) houten, (3286) rieten schacht, die aan het boveneinde met grauwzwart garen is omwikkeld. 3286 grooter en zorgvuldiger bewerkt dan 3267. 3267: District *Blinjoe*.

3267: L. van de punt 5,5, gr. br. id. 2,5, l. van de schacht 48,5, d. 0,5; 3286: l. van de punt 7, gr. br. id. 3,2, l. van de schacht 89, d. 0,9 cM.

370/3289 [6]). Haak van ijzer om krokodillen te vangen: dik, aan beide einden aangepunt; het rechte gedeelte met een rond oog waaraan een uit talrijke snoeren bestaand koord is vastgebonden, dat door een (afgebroken) dunnen rotan is verlengd. — De rotan, die op het water drijft, dient om de plaats aan te wijzen, waar zich de krokodil, die zich met het opgeslokte aas verwijdert, bevindt.

L. van den haak 17, d. id. 0,8 cM.

370/3264 [7]), 3282 [8]) en 3283 [9]). Lijnen [10]) (*pantjing ranggoeng kĕrisi* [11]); lange snoeren, 3264 dik en donkerbruin, de andere zeer fijn en grauwzwart; aan het uiteinde is met een touwomwoeling bevestigd een (3264) hoornen, (3212 en 3283) palmhouten staafje, dat bij 3282 aan het boveneinde nog voorzien is van een oog en bij alle drie aan het ondereinde van eene doorboorde verdikking; met een stukje messingdraad hangt hieraan een looden gewicht, bij 3264 zwaar en kogelvormig, bij de anderen klein en cylindrisch (3282) of afgeknot kegelvormig (3283). Om het staafje draait een knievormig omgebogen arm van hetzelfde materiaal, aan het uiteinde voorzien van twee gaatjes, waardoor een touw is gestoken, dat bij 3264 twee vischhaken, bij 3282 en 3283 twee ieder van een vischhaak voorziene snoertjes draagt. 3264: *Blinjoe*.

3264: L. snoer 1970, l. staafje 10; 3282: l. van het snoer 335, l. van het staafje 6; 3283: l. van het snoer 152, l. van het staafje 8,5 cM.

370/3263 [12]) en 3281 [13]). Als boven [14]) (*pantjing toenda*), lang roodbruin snoer, waar-

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 21/12.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/20. — *Iust. Fisch. Ausst. Berl.*, 15, Bn. 14.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/20.
4) O. c. 10e kl. n°. 21/12.
5) Voor den vorm der punt zie KRAUSE, fig. 100.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 21/15.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/16.
8) O. c. 10e kl. n°. 21/11.
9) O. c. 10e kl. n°. 21/11.
10) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXIV, fig. 1. — VAN DIEST, 57. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 15, Bn. 9.
11) Als inl. naam wordt in den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883 opgegeven *pantjing rengoen krise*, om *ikan krise*, een soort van goudvisch te vangen. Volgens KLINKERT, *Wbk.* is: *ranggoeng* een stuk hoorn aan een vischsnoer, en *kĕrisi* een soort zoutwatervisch, spiering, volgens *Enc. v. N. I.* I, 584: *Latilus upenoides*.
12) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/15.
13) O. c. 10e kl. n°. 21/11.
14) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXIV, fig. 2.

aan met eene touwomwoeling een palmhouten stokje, dat aan de onderzijde eene verdikking heeft; om dit stokje draait, een puntig van groeven voorzien, hoornen (3263) of houten (3281) klosje, aan eene zijde met een rond gat; aan dit klosje hangt met een lang stuk messingdraad een messingen haak; boven den haak aan twee kleine houten klosjes gebonden bosjes veeren, één naar onder, één naar boven gekeerd. 3263 veel grooter en sterker dan 3281. — Zulke lijnen worden gebruikt om onder het zeilen te visschen; de naam *toenda* — „wat sleept" — hangt waarschijnlijk hiermede samen. 3263: *Blinjoe.*

3263: Geheele l. 2225; 3281: geheele l. 585 cM.

370/3266 [1]). Hengel *(pantjing)* (model). Stokje om riviervisch te vangen. Beschadigd. *Blinjoe.*

L. 97, d. 0,6 cM.

b. Netten.

370/3277 [2]). Schepnet; vierkant, eenigszins zakvormig, waarvan de vierkante mazen met platten knoop [3]) van grijs garen geknoopt zijn; langs de randen een donkerbruin gedraaid touw, op de vier hoeken eindigend in lussen, waaraan een stokje gebonden is.

L. en br. van het net 38, gr. van de mazen 0,9 cM.

370/3260 [4]). Net om kreeften te vangen [5]) (model $\frac{1}{10}$); hoefijzervormig gebogen rotanreep, over het grootste deel bespannen met een net van grijs garen met onregelmatige vierhoekige, met weversknoop [6]) geknoopte mazen, die in het midden vereenigd zijn in een vischgraatvormig gevlochten rotanringetje. Met drie koordjes hangt het net aan een kort rotanstokje, dat door twee rotanringetjes geklemd is tegen een langer stokje, dat als roede dient. Aan dit laatste is een touwtje gebonden, dat aan het ophangpunt van het net is vastgemaakt. *Blinjoe.*

L. van het net 10,5, br. id. 9 cM.

370/3061 [7]). Net (*ĕmpang* [8]) (model $\frac{1}{10}$) om kleine visschen te vangen. Een soort staketsel-net, van grijs garen, rechthoekig met vierkante mazen, (platte knoop [9]); langs boven- en onderzijde een touwtje, dat vastgebonden is aan twee, aan beide einden puntige staafjes, welke ter weerszijden door de laatste rij mazen gestoken zijn. *Blinjoe.*

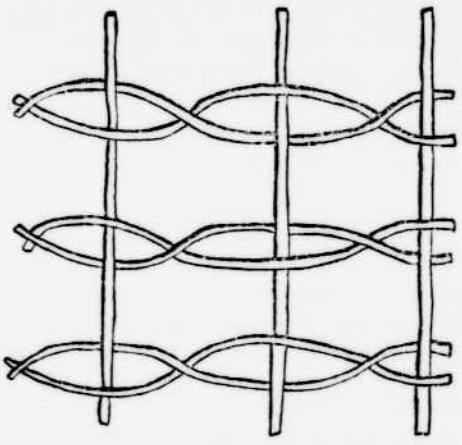
L. 37,5, h. 14 cM.

370/3259 [10]). Net (*soengkar oedang bĕlatjan* [11]) (model $\frac{1}{10}$), zakvormig, langwerpig en eindigende in eene, aan alle zijden gesloten lange punt, die door een koord kan worden dichtgeregen; van bruinachtige plantenvezels; vierkante mazen, die gevormd

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/17.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 21/7.
3) SCHUCHARDT, fig. 2.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/12.
5) Als inl. naam wordt in den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883 opgegeven *pintoer kepiting*. — KLINKERT, *Wbk.* geeft voor net om krabben te vangen *bintoer* of *bintoch*; — *kĕpiting* = eetbare zeekrab, eene soort *Portunus*.
6) SCHUCHARDT, fig. 1.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/13.
8) Volgens KLINKERT, *Wbk. mĕngĕmpang*: versperren van een weg, rivier enz.
9) SCHUCHARDT, fig. 2.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/11.
11) Volgens Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883. — Volgens KLINKERT, *Wbk. soengkoer*; *menjoengkoer* zich voorover buigende voortbewegen, b. v. bij het garnalen visschen met een mand of net, dat men voortduwt, *oedang* = garnalen; *bĕlatjan* op *Java tĕrasi*, dikke, bruine conserf van kleine vischjes of garnalen, gebruikt als bijmengsel in toespijzen.

zijn door vezelbundels te vlechten door dubbele rijen loodrecht daarop gelegde vezels (zie onderstaande afb.). Aan de eene zijde schuin afgesneden en omboord met touw, welke omboording vereenigd is met eene dergelijke om de bovenopening van het net en eindigt in twee oogen, welke geslagen zijn om een uitsteeksel aan het eind van een lang rietje, waaraan het net verder met lussen aan de achterzijde van de bovenopening en aan het achtereinde is opgehangen, de eerste aan een dwarshoutje. — Dient om een klein soort garnalen te vangen. *Blinjoe.*

Mazen van het net 370/3259.

Geheele l. 49, gr. br. 10 cM.

370/3271 [1]). Treknet van bruin garen; rechthoekig, met vierkante mazen (platte knoop [2]); langs de lange zijden zijn dubbele touwen, waaraan op regelmatige afstanden aan den bovenrand dertien tonvormige, bruinhouten drijvers en in het midden aan een afzonderlijk touwtje een dergelijke, grootere drijver met schuin ingesneden groeven verbonden zijn. De onderrand draagt evenzoovele kleine cylindervormige, massieve tinnen zinkers. De uiteinden van deze touwen zijn langs de korte zijden van het net vastgebonden aan cylindrische bruinhouten stokken; aan de einden dier stokken koorden, die twee aan twee te zamen geknoopt en aan een lang snoer van bruin, in elkaar gedraaid touw verbonden zijn.

L. 286, br. 50, gr. der mazen 0,9 cM.

370/3254 [3]). Als voren [4]) *(poekat tarik)* (model $\frac{1}{10}$) van donkerbruin garen, rechthoekig met vierkante mazen (platte knoop [5]); aan de lange zijden een dik grijs koord, aan weerszijden buiten het net uitstekend; langs den bovenrand twaalf zeer lichte, cylindrische houten drijvers, langs den onderrand tien opgerolde cylinders van lood (?) als zinkers. *Blinjoe.*

L. 122, br. 22 cM.

370/3255 [6]). Als voren *(poekat rakat* [7]) (model $\frac{1}{10}$), van fijn grijs garen, rechthoekig met vierkante mazen (weversknoop [8]); langs boven- en onderzijde snoeren, die op gelijken afstand worden gehouden door vijf regelmatig verdeelde, beurtelings voor en achter het net geplaatste stokjes; aan het einde van het net bovendien twee dergelijke stokjes naast elkaar. *Blinjoe.*

L. 153, br. 26 cM.

370/3256 [9]). Drijfnet (?) *(poekat blanang)* (model $\frac{1}{10}$?), in vorm en bewerking geheel gelijk aan die van 370/3271; het aantal drijvers en zinkers bedraagt 10, de groote drijver ontbreekt.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 21/1.
2) SCHUCHARDT, fig. 2.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 20/5.
4) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXVIII, fig. 1. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 15, Bn. 8.
5) SCHUCHARDT, fig. 2.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 20/6.
7) O. c. Volgens KLINKERT, *Wbk.* is *rakat*, kleven, plakken; wellicht *rakaḳ* = *rangkaḳ* e. s. v. eetbare zoutwatervisch.
8) SCHUCHARDT, flg. 1.
9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 20/7.

De inl. benaming is die van den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883; *blanang* komt in KLINKERT, *Wbk.* niet voor, misschien *bĕlanak*, harder (eene soort *Mugil*). *Blinjoe.*

L. 100, br. 20 cM.

370/3257 [1]), 3273 [2]) en 3275 [3]). Drijfnet (modellen, 3275: $\frac{1}{10}$); rechthoekig, van grijs garen, bij 3257 dikker dan bij de andere, vierkante mazen 3257 en 3273 weversknoop [4]), 3275 platte knoop [5]), aan een rand voorzien van twee buiten het net uitstekende bruine (3273) of grijze (3257 en 3275) touwtjes, waaraan op regelmatige afstanden met fijn garen (3257) acht, (3273) zes, (3275) zeven lichtgele (3257 en 3275) tonvormige (3273) cylindrische houten drijvers verbonden zijn.

In den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. wordt als inl. naam voor 3257 opgegeven: *poekat ikan tĕngiri* [6]), om een soort van koningsvisch te vangen, 3275 wordt genoemd „Rivier-vischnet." 3257. *Blinjoe.*

3257: L. 300, h. 60, gr. der mazen 4; 3273: l. 150, h. 50, gr. der mazen 1,5; 3275: l. 237 h. 60, gr. der mazen 1,5 cM.

370/3274 [7]). Garnalennet van rechthoekig gevlochten grijze plantenvezels, uit verschillende aan elkaar genaaide stukken bestaande; uit twee deelen samengesteld; het voorste deel rechthoekig, boven en onder open; naar achteren wordt het net eerst een weinig breeder, is over dit deel ook boven en beneden open en wordt vervolgens geleidelijk smaller en is boven en beneden aan elkaar genaaid; het achtereinde open. Langs de boven en de benedenopening loopen dubbele touwen, buiten het net aan bruinhouten stokken verbonden, waardoor de voorzijde van elkander gehouden wordt; langs de bovenopening zijn op regelmatige afstanden twaalf lichtgele tonvormige houten drijvers (één ontbreekt?) en langs de benedenopening 23 cylindrische tinnen zinkers aangeregen. Nabij het achtereinde langs een deel van den bovenrand een touwtje, dat in eene lus eindigt. De beide uiteinden der stokken zijn door een touwtje verbonden dat in het midden is samengeknoopt; de twee aldus ontstane knooppunten zijn door een gedraaid snoer vereenigd.

Geheele l. 310, br. van het voorste gedeelte 50, br. van het achterste gedeelte 29—65 cM.

370/3258 [8]) en 3272 [9]). Werpnet [10]) (*djala*) van wit (3258) of roodbruin (3272) garen met vierkante mazen (platte knoop [11]), in het midden tot een snoer van dezelfde kleur vereenigd. Door elk van de randmazen een tinnen ringetje, twee aan twee door een dergelijk ringetje verbonden; bij 3272 is verder op regelmatige afstanden een randringetje vastgebonden aan een der mazen aan de binnenzijde van het net, zoodanig dat de buitenrand zich als eene guirlande voordoet.

Volgens Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883 is de inl. naam voor 3272: *djala ikan dan oedang*, werpnet om visschen en garnalen te vangen. 3258: *Blinjoe.*

L. van het midden tot aan den rand 3258: 93; 3272: 90 cM.

c. Fuiken, vischvallen, mandjes enz.

370/3253 [12]). Fuik (*tĕngkalak* [13]) (model $\frac{1}{10}$) van fijne rotanlatjes, eenigszins trompetvormig en in eene punt uitloopend; om de opening een drievoudige rand van slang-

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/8.
2) O. c. 10e kl. n°. 21/3.
3) O. c. 10e kl. n°. 21/5.
4) SCHUCHARDT, fig. 1.
5) SCHUCHARDT, fig. 2.
6) Volgens KLINKERT, *Wbk. tĕngiri* of *tĕnggiri* e. s. v. zeer smakelijken zoutwatervisch, zoo groot als een kabeljauw en met zeer fijne schubben; volgens *Enc. v. N. I.* dl. IV, 302 de collectieve naam van makreelen uit het geslacht *Cybium*; de meest bekende hiervan is *Cybium guttatum.* — Zie ook *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 15, Bn. 5.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 21/4.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. 20/9. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 15, Bn. 3.
9) O. c. 10e kl. n°. 21/2.
10) KRAUSE, 240 vlg.
11) SCHUCHARDT, fig. 2.
12) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/4.
13) Cfr. KLINKERT, *Wbk.* — Zie ook *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 15, Bn. 21.

vormig gevlochten reepen en om het overige gedeelte eene spiraalvormige vlechting van twee in elkaar gedraaide reepen. — Dient om zoutwatervisschen te vangen. *Blinjoe.*

L. 23, dm. aan de monding 6 cM.

370/3280 [1]). Fuik (model?) op 3253 gelijkende maar grooter en minder puntig; het geraamte bestaat uit bamboestaafjes, die tot vorming van de monding gespleten en uit elkaar gebogen zijn; om de monding ééne rij van in elkaar gedraaide rotanvezels, overigens als boven; aan de binnenzijde van het wijde gedeelte bevinden zich op regelmatige afstanden rotantakjes met, naar de achterzijde van de fuik gerichte dorens voorzien [2]). — Dient voor het vangen van paling.

L. 42, dm. aan de monding 13 cM.

370/3252 [3]). Als boven [4]) (*boeboe* [5]) (model $\frac{1}{16}$), van elastische bruine stokjes, fleschvormig, aan de achterzijde gesloten; langs de opening meerdere gele (rotan?) hoepels door eene omvlechting bij elkaar gehouden; de stokjes zijn bovendien op zes plaatsen aan de buitenzijde door eene rondgaande vlechting verbonden en aan de binnenzijde op twee plaatsen door een rotanhoepel gesteund. Binnen in de fuik, eene kegelvormige, aan de achterzijde geopende keel van latjes, op twee plaatsen stevig aan elkaar en bovendien met om de fuik loopende reepen aan deze verbonden; nabij het puntig toeloopende gedeelte en nabij het achtereinde van de fuik rondgaande banden van rotan, door een rotanreep vereenigd. — Dient om zoetwatervisch te vangen [6]).

L. 27, dm. 6,5 cM.

370/3290 [7]). Als boven (model?), op 3252 gelijkende, maar grooter, van bamboelatjes; de achterzijde open en schroefvormig gedraaid met eene vernauwing nabij het achtereinde, dat door drie ingevlochten rotanreepen omgeven is; langs de monding en op zeven andere plaatsen rondgaande ingevlochten banden, aan de binnenzijde één hoepel. Keel als voren, met een rotanreep aan de fuik verbonden, geen omgelegde rotanbanden.

L. 37, dm. van voren 10,5, dm. van achteren 5 cM.

370/3279 [8]). Als boven, maar aan de achterzijde recht afgesneden en gesloten door een beweegbaar rond deksel van zigzagvormig vlechtwerk van gespleten bamboe, langs den buitenrand aan weerszijden met een randhoepel belegd; langs de monding en het open achtereinde twee en op zeven andere plaatsen één slangvormig doorgevlochten rotanband; bovendien om de monding eenige rondgaande reepen gespleten rotan. Een hoepel aan de binnenzijde als voren; de keel als voren, maar behalve aan den rand, die ter hoogte van de buitenopening van de fuik is vastgebonden, nog met twee rotanreepen doorvlochten.

L. 28, dm. van voren 8,5, dm. achter 6 cM.

370/3262 [9]), 3276 [10]) en 3291 [11]). Schepkorven, trogvormig, vierkant met afgeronde hoeken en convexen bodem, van bamboelatjes bij 3262 en 3276 negenmaal, bij 3291 tienmaal dwars met rotanreepen doorvlochten; bij het begin van de ronde gedeelten bij 3262 binnen, bij 3291 buiten een dwarshoepel van rotan. Om den bovenrand een met rotanreepen bevestigde randhoepel van bamboe, bij 3262 blauw geverfd.

Volgens Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, is de inl. naam voor 3262: *tanggoeh*;

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 21/10.
2) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXVI, fig. 4.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/3.
4) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXVI, fig. 6.
5) Cfr. KLINKERT, *Wbk.*
6) Zie ook *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 15, Bn. 13.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 21/16.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 21/9.
9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/14.
10) O. c. 10e kl. n°. 21/6.
11) O. c. 10e kl. n°. 21/17.

KLINKERT, *Wbk.* geeft *tanggok*, e. s. v. rotanmandje, als schepnet gebruikt om er kleine visch en garnalen mee te vangen. 3262 en 3276 Model $\frac{1}{10}$? 3262: *Blinjoe.*

3262: L. 20,5, br. 16, h. 7; 3276: l. 20, br. 13, h. 6; 3291: l. 29, br. 25, h. 11,5 cM.

370/3270 [1]) en 3288 [2]). Vischbennen (*kĕrandjang*) (3288 model $\frac{1}{10}$? twee expl.) van rechthoekig gevlochten bamboereepen, boven rond, bodem vierkant, opengewerkt; de zijwanden dichter gevlochten; langs den rand bij 3270 meerdere rijen in elkaar gedraaide reepen, bij 3288 een randhoepel. Dwars over den bodem gekruist, twee bamboelatjes, bij 3270 nog twee dergelijke, platte latjes langs twee zijden van den bodem, vervolgens omgebogen en door de zijkanten van den wand gevlochten. Het hengsel wordt gevormd door zes (3270) of vier (3288) bamboereepen die door den bovenrand van de mand zijn gevlochten (3270) of aan oogen, welke aan den randhoepel zijn verbonden, zijn bevestigd (3288), en boven door een touwtje (3270), of een doorgevlochten rotanreepje (3288) worden bijeengehouden. 3270: *Blinjoe.*

3270: Dm. 29, h. 37; 3288: dm. 5,5, h. 10 cM.

370/3251 [3]). Vischval (*sero kĕdabong*) (model $\frac{1}{10}$ op eene plank); rechthoekige kooi van bamboelatten met uitstaande vleugels, aan weerskanten en aan de beide korte zijden door valdeuren gesloten; op de hoeken van kooi en vleugels houten stokjes, aan de bovenzijde door latjes verbonden; tusschen deze stokjes over $\frac{2}{3}$ van de hoogte, staketsels van fijne latjes, met drie dwarsverbindingen; de middelste latjes van de staketsels loopen tot aan de bovenste dwarsverbindingen door. Dwars over het bovengedeelte en de staketsels van de lange zijden der kooi verschillende dwarslatjes en twee dwarse blokjes. De valdeuren zijn even hoog als de staketsels en bestaan evenzoo uit latjes, aan de boven- en onderzijde verbonden door houten klampjes, die aan de uiteinden zijn uitgekeept en vatten om lange verticale stokjes, waartusschen de deur op en neer kan glijden; de bovenste klamp van een lusje van touw voorzien; bovendien heeft elk der deuren nog twee dwarsverbindingen. — Wordt gebruikt tot het vangen van *kĕdabong*, eene kleine soort van schildpad. *Blinjoe.*

L. 34, br. 23, h. 24 cM.

Vischheining ong. $\frac{1}{100}$ w. g. 370/3250.

370/3250 [4]). Vischheining [5]) (*sero*) (model $\frac{1}{10}$ op eene plank), bestaande uit staketsels (zie nevenstaande afbeelding); waartegen rasterwerk in den trant van de Javaansche *kĕré*, vervaardigd van de stengels van de *rĕsam* [6]), met de buigzame pit van dezelfde plant bij elkaar gebonden [7]). De bovenëinden van de staketsels worden door bamboelatten gekruist; in het geheel zijn drie van boven opene driehoekige kamers, waarvoor nog in het midden een lang staketsel, aan de zijden korte vleugels. Aan de achterzijde drie lange staken kruiselings in den grond tot steun van de heining. *Blinjoe.*

Geheele l. 54, br. (van de kamers) 8—13, h. 12,5 cM.

370/3269 [8]). Visschersvaartuig (*kolèk* [9]) (model van hout), voor één man; met ronden kiel, snavelvormige, hoog oploopende voor- en achterstevens. Binnenboords twee massieve blokjes als dwarsverbindingen, in het voorste gelegenheid tot plaatsing van den bijgevoegden mast. Nabij den voorsteven over de boorden een aan ééne zijde omhoog gebogen dwarsverbinding. De boot is geheel geverfd; het inwendige en de stevens geel, de buitenzijde rood en blauw met witte randen.

L. 44, br. 7, h. 5 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/22.
2) O. c. 10e kl. n°. 21/14.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/2.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/1.
5) Verg. dl. I, 195 van dezen Cat. — KRAUSE, 260.
6) *Gleichenia dichotoma.* — FILET, n°. 6419.
7) TEYSMANN, *Dagb.*, 50.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 20/21.
9) Volgens KLINKERT, *Wbk. kolik.* — Zie ook *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 16, Bn. 30.

370/3287 [1]). Visschersvaartuig (model), voor vier menschen ingericht; rechte kiel, die omloopt langs de stevens, bovenzijde plat; het middengedeelte vormt een vierkanten bak, waarin drie roeibanken; hierop vier roeiers, die elk eene pagaai met driehoekig blad vasthouden. Geen mast. Nabij den achtersteven aan weerszijden een rond, doorboord uitsteeksel, waaraan afhangende touwen. Het inwendige van de boot, een streep langs de boorden en de stelen der pagaaien zijn grijs, al het overige van het vaartuig, de krukken en bladen der pagaaien zijn groen geverfd.

Als inl. naam wordt in den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883 *kolèk* opgegeven.

L. 41, br. 9, h. 5,5 cM.

370/3265 [2]). Rammelaar voor het lokken van visschen (*oeroek-oeroek* [3]); bestaande uit een stuk rotan, aan eene zijde gespleten en uitgebogen, aan het voor-einde uit elkander gehouden door een stukje rotan, waaraan zes halve klapperdoppen, drie aan drie met de opening naar elkaar toegekeerd geregen zijn. Onder de dwars-verbinding eene omwoeling van touw. Om elk der uiteinden van het gespleten ge-deelte twee en verder nog vier vischgraatvormig gevlochten rotanringetjes. — Het voorwerp wordt geschud en op het geluid komen de visschen af.

L. 55, br. aan de voorzijde 28 cM.

Zie plaat IX, fig. 1.

GROEP V.

Landbouw, vee- en insektenteelt [4]).

370/3304 [5]). Hakmes; glad lemmet, rug flauw concaaf, evenals de convexe snede, naar voren dunner wordend; vooreinde breed en concaaf. Handvat van bruin hout, in doorsnede langwerpig rond, naar achteren knopvormig verdikt en aan de onderzijde met eene uitkeeping. Steelring van koper.

L. lemmet 15,5, br. 1,6—4,6, l. greep 9, d. 2 cM.

370/3302 [6]). Bijl (model?), glad ijzeren lemmet, wigvormig met ronde snede, in doorsnede rechthoekig, rechtstandig in den steel, de doorn in doorsnede rond; de laatste met zigzagvormig gevlochten, dan wel met in verschillende richtingen gewonden rotanreepen in eene gleuf van den geelhouten, knievormig gebogen steel gebonden. De steel aan het boveneinde eenigszins knopvormig, aan het ondereinde dikker dan in het midden.

L. lemmet 65, br. 1,7—2,8, l. steel 25 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 21/13*a*.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 20/18. — Zie ook A. L. VAN HASSELT en H. J. E. F. SCHWARTZ, *De Poelau Toedjoeh*, Tijdschr. Aardr. Gen. 2e Serie, dl. XV, 459. — C. F. DE BRUYN KOPS, *Schets van den Riouw Lingga Archipel*, Natuurk. Tijdschr. v. N. I. 1853, 314. — C. v. ANGELBEEK, *Korte schets van het eiland Lingga en deszelfs bewoners*, (Verhandelingen Bat. Genootsch. v. K. en W. dl. II, 58). — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 15, Bn. 22. — F. S. A. DE CLERCQ en J. D. E. SCHMELTZ, *Ethnographische beschrijving van de W. en N. kust van Nederlandsch Nieuw Guinea*, 104 en pl. 26, fig. 7; het aldaar uitgesproken vermoeden, dat een dergelijk instrument nog op verschillende eilanden van den Indischen Archipel te vinden zou zijn, wordt hiermede bewaarheid. Voor zoover thans bekend strekt zich de geographische verspreiding uit tot op de Melanesische eilanden van de Stille Zuidzee.

3) Volgens KLINKERT, *Wbk. oro oro.*

4) TEYSMANN, *Dagb.*, 45 vlgg. — LANGE, 54. — ZONDERVAN, *Bangka*, 1183 vlgg. — *Koloniaal Verslag*, 1891, bijl. F F F. — VAN DIEST, 5. — EPP, 170.

5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 117/*c*.

6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 117/*a*.

370/3303 [1]). Bijl [2]); het lemmet spatelvormig, het boveneinde van den steel hoornvormig en aan weerszijden met ingesneden bladornament versierd; aan het ondereinde van den steel een knopje.

Lemmet l. 4, br. 3,2, steel l. 22 cM.

370/3306 [3]). Mes; glad lemmet, de rug knievormig gebogen en voor een deel concaaf: snede convex en over de voorste helft scherp, vooreinde spits; greep van bruin hout, rond, over de lengte licht gebogen, aan het achtereinde voorzien van een puntigen knop, aan het vooreinde van een koperen steelring.

Lemmet l. 8,5, br. 1,1—2,3, greep l. 13 cM.

370/3305 [4]). Kapmes (*golok*) effen lemmet, rechte, naar voren dunner wordende rug, convexe, scherpe snede, scherpe punt. De kling gaat zonder meer over in eene kegelvormige, ruwe bus. Greep ontbreekt.

Geheele l. 12, br. van het lemmet 1,2—3 cM.

370/3307 [5]). Mandje voor zaadpadi (model $\frac{1}{4}$); diagonaal vlechtwerk van ongekleurde *Pandanus*-reepen, van onderen vierkant, van boven rond; de hoeken bruin, nabij den dubbelen bovenrand drie rondgaande rijen ruiten en daaronder twee rijen vierkanten, de bovenste meer aaneengesloten dan de onderste, alles bruin. Onder den bovenrand twee oogen van vezels, waardoor een aan den bodem bevestigd snoer is gehaald.

Wordt gewoonlijk door de zaaiende vrouwen tusschen duim, wijs- en middelvinger van de linkerhand vastgehouden. [6])

H. 10, dm. boven 9,5 cM.

370/3228 [7]). Als boven (model), maar veel kleiner, zonder gekleurde versiering, nabij de opening met een rondgaanden opstaanden rand. Geen draagsnoer.

H. 4,5, dm. boven 4 cM.

370/3308 [8]). Mandje (model $\frac{1}{4}$) als boven; langs den bovenrand geene gekleurde ruiten; op de buitenzijde drie rondgaande rijen bruine Andreaskruisen.

Dit mandje dient om daarin de geoogste rijst over te storten, als de „*kiding*", de mand waarin de rijpe korrels worden verzameld, nadat deze met de hand van de stengels zijn gerist [9]), vol is.

H. 12,5, dm. boven 9,5 cM.

370/3230 [10]). Honingmandje (model), vorm als 761/241 (groep I), maar spitser; door twee oogen onder den randhoepel en twee gaten van den houten voetring, draagkoorden van boombast, door een gat in den voet en een oog onder den randhoepel een lang, gedraaid snoer geregen.

H. 6,5, dm. boven 5 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 117/*b*.
2) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CVI, fig. 4 en 5.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 117/*e*.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 117/*d*.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 117/*g*. — Als inl. naam wordt hier opgegeven *landjoeng pemane* en *pengtan*, in *C. B. G.*[4] *pintang*.
6) *C. B. G.*[4] *Suppl.*, 180.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 46/*b*.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 117/*i*. — Als inl. naam wordt opgegeven *lendjang ngetem padi*.
9) *C. B. G.*[4] *Suppl.*, 180, zie ook VAN DIEST, 5.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 46/*b*. — Zie ook VAN HASSELT, *Atlas*, pl. LXXXVII en LXXXVIII, fig. 1.

GROEP VI.

Middelen van vervoer en verkeer. Scheepvaart [1]).

761/236, 237 en 238 [2]). Draagkorf (*tĕmpat galasan* [3]) (model), onderaan vierkant, boven rond, zigzagvormig (236) of diagonaal (237 en 238) vlechtwerk van bruine *Lontar*-reepen (236) of ongekleurde *Pandanus* (?)-reepen (237 en 238). 236 aan binnen- en buitenzijde met vier, over den bodem gekruiste, met rotanvezels vastgebonden versterkingsribben van rotan en een randhoepel van hetzelfde materiaal; 237 en 238 met bruine ingevlochten hoeken aan den onderkant en twee afwisselend zwarte en witte verhoogde, rondgaande banden; daaronder bij 237 eene rij bruine vierkanten, bij 238 eene varenbladvormige bruine rij, gevouwen vezels. Onder de opening bij 237 nog eene rij streepjes, op dezelfde wijze gevormd. Bij 236 aan twee rotanstaafjes, bij de andere tusschen de twee randen, twee ineengedraaide oogen, waardoor bij 238 een draagband van boombast gehaald is.

De vrouwen dragen den draagband voor het hoofd, de mannen twee draagbanden om de schouders [4]).

236: H. 12, dm. boven 11,5, l. en br. beneden 11; 237: h. 13,5, dm. boven 10, l. en br. beneden 9,5; 238: h. 15, dm. boven 13, l. en br. beneden 10 cM.

370/3314 [5]). Reismand (model), vorm als boven, ongekleurd, bestaande uit opstaande rotanstaafjes, die elkaar over den bodem kruisen en op verschillende plaatsen met rondgaande rotanreepen slangvormig doorvlochten zijn [6]); dunne randhoepel; daaronder, tusschen eenige aaneengesloten doorvlechtingen, aan buiten- en binnenzijde een rotanhoepel; aan den buitensten hoepel twee in elkaar gedraaide oogen, waardoor draagbanden van boombast, wier uiteinden door een touw verbonden zijn, zijn gestoken. Dwars over den bodem diagonale, in ruitpatroon, slangvormig doorvlochten rotanreepen.

H. 15, dm. boven 12, l. en br. beneden 7,5 cM.

761/240 [7]). Als boven (*soeja* [8]), op 3314 gelijkende maar grooter, de slangvormige doorvlechtingen dubbel [9]); dikke randhoepel, binnen in de mand op onderling gelijke afstanden vier hoepels; aan de buitenzijde, waar de mand tegen den rug rust, bekleeding van boombast, omboord met een met rotanvezels vastgebonden halven rotan. Over den bodem diagonaal, vischgraatvormig gevlochten rotanbanden, en bovendien een slangvormig gevlochten band. Langs den bodem een dikke reep bamboe met rotanvlechtwerk aan de mand, welke op een vierkanten houten voet rust, verbonden. Geen draagband.

H. 24, dm. boven 18, l. en br. beneden 8,5 cM.

370/3231 [10]). Als boven, gelijkende op 761/240 maar kleiner en beter bewerkt; in de rondgaande doorvlechtingen, nabij de opening zijn met bruine vezels verschillende zigzaglijnen ingevlochten. De banden over den bodem als bij 370/3314, maar vischgraatvormig gevlochten. Geen oogen; de draagband wordt door een aangebonden bamboevezel voorgesteld. — Draagmandje voor vrouwen.

H. 14, dm. boven 11,5, l. en br. beneden 6,5 cM.

---

1) Teysmann, *Dagb.* 51. — Epp, 194. — van Diest, 3.
2) Ned. St. Crt. van 15 Sept. 1891, n⁰. 216.
3) Volgens den inzender. — Klinkert, *Wbk.* geeft voor *mĕnggalas*: o. a.: een mars op den op den rug dragen.
4) Teysmann, *Dagb.*, 51.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n⁰. 423/*e*.
6) Verg. Lehmann, pl. 1, fig. 7 en 8 rechts.
7) Ned. St. Crt. van 15 Sept. 1891, n⁰. 206.
8) Volgens den inzender.
9) Lehmann, pl. 1, fig. 8 rechts.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n⁰. 46/*b*.

370/3232 [1]). Reismand, vorm als 3231, maar fijner vlechtwerk en slanker; de rondgaande vlechtingen driedubbel en bestaan, evenals die over den bodem en eene spiraalvormige winding over de achterzijde van de mand, uit bruine (*rĕsam*?) vezels; de randhoepel en de hoepel buiten om de mand, benevens de langs den bodem gelegde bamboereepen rood, de aaneengesloten rondgaande doorvlechtingen blauw of groen en het voetstuk groen geverfd. Door gaten van dit laatste en twee aan den rondgaanden hoepel bevestigde gedraaide oogen gaat een snoer als draagkoord.

H. 14,5, dm. boven 8,5 l. en br. beneden 4,5 cM.

761/254 [2]). Reiskoffer (*kĕpĕk*), (model), met overschuivend deksel; hoog, langwerpig vierkant, naar boven eenigszins smaller toeloopend; zigzagvormig vlechtwerk van ongekleurde bamboereepen, aan de buitenzijde bekleed met stukken boomschors, die met rotan aan elkaar genaaid zijn; langs de opening van den koffer en van het deksel een met rotan vastgebonden randhoepel van bamboe; de laatste evenals een dergelijke, langs den bodem bevestigde hoepel zwart geverfd. Over den bovenkant en een deel van twee der zijwanden van het deksel een stuk bamboe *kĕreh* [3]). Vierkante voet van bamboelatten; door gaten in de lange zijden van dien voet is een rotan gestoken, welke met behulp van omwoelingen tot twee lusvormige, boven den koffer aan elkaar verbonden, hengels is gevormd. — Voor kleederen en reisbenoodigdheden.

L. 12, br. 9, h. 15 cM.

370/3310 [4]). Draagstoel voor personenvervoer (model); bak met bodem van planken, waarop met vier doorloopende, aan de onderzijde pooten vormende stijltjes, één naar beide zijden hellend dak rust. Binnen den bak is met een stuk zeildoek en een paar leuningen een soort stoel samengesteld; langs de stijlen oprolbare zeilen die de zijkanten afsluiten. De zijden van den bak en de bovenzijde van het dak met groen zeildoek bekleed; aan twee der stijlen hangen flesschenmanden. Buiten tegen den bak aan weerszijden een lange, zwarte stok, aan voor- en achterzijde door een dwarshout verbonden, aan welks einden een draagtouw, waardoor een rond stuk hout, aan welks beide einden een bewegelijk draaghout bevestigd is, is gestoken. — Deze draagstoel is ingericht voor het vervoer door acht dragers [5]). De draaginrichting aan de achterzijde ontbreekt.

L. (zonder de draagstokken) 30, br. 14, h. 22 cM.

370/3311 [6]). Als boven, maar veel kleiner; de zijwanden van den bak zijn massief, flesschenmanden en bekleedingen ontbreken, alles licht grijs geverfd.

L. 6, br. 3, h. 7 cM.

370/3312 [7]). Draagstoel voor goederenvervoer (model). Driehoekige houten bak, rechthoekige bodem en een deel van de zijwanden van latten; de laatste gesloten door eene bekleeding van groen geverfd zeildoek, waarvan eene helft bij wijze van klep kan worden opgeslagen. Aan het boveneinde, onder het zeildoek een lange uitstekende draagstok met koorden aan den bak bevestigd.

L. 14,5, br. 11, h. 13,5 cM.

370/3313 [8]). Kruiwagen (model), in platten grond driehoekig, het massieve rad tusschen de in doorsnede vierhoekige, naar achter dunner en rond wordende boomen draaibaar om een houten as, welke in gaten van onder de boomen uitstekende stukken

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 46/*b*.
2) Ned. St. Crt. van 15 Sept. 1891, n°. 206.
3) Mal. *bidai*, een mat van met rotanvezels aaneengeregen bamboelatten.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. 423/*b*.
5) Verg. Epp, figuur tegenover blz. 194.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 423/*b*.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 423/*c*.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 423/*d*.

hout rust; tusschen de boomen drie dwarsverbindingen, welke naar voren toe in lengte afnemen; onder elk der boomen een paaltje als steun; ter hoogte van het wiel op elken boom een hoog plat, driehoekig uitsteeksel.

L. 36, br. van voren 3, br. achter 15, dm. van het rad 8 cM.

370/3309 [1]). Handelsvaartuig (*gobang* [2]) (model); platte, rechte kiel, uitstekende, scherpe, aan de onderzijde uitgesneden voorsteven en rechte achtersteven; over de geheele lengte een dek van aan elkaar sluitende planken, aan de achterzijde vervangen door een rooster; het geheel omgeven door een hekwerk. Aan krammen opgehangen roer, waarvan de helmstok boven het genoemde rooster uitsteekt. Achter het midden eene houten kajuit met tweevlakkig, met zeildoek bekleed dak en eene deuropening; de bodem van de kajuit op gelijke hoogte als het dek. Nabij den voorsteven een mast, met een klein driehoekig zeil; verder vier riemen, door aan het hek gebonden lussen gestoken, met lang trapeziumvormig blad en kleine kruk. Het onderste deel van het vaartuig rood geschilderd, het overige groen met een witten streep langs de boorden. Bij het vaartuig behooren eene Nederlandsche vlag en eene vlag bestaande uit een stuk wit katoen, waarop Chineesche karakters [3]).

L. 83, gr. br. 18, h. 13 cM.

GROEP VII.

Handel.

15/1 [4]). Zes tinnen ringetjes (zeer beschadigd), volgens de opgave als munten gebezigd [5]).

Buiten dm. ± 2, dm. opening ± 1 cM.

360/7870. Ronde tinnen munten [6]), alle concentrisch doorboord, aan de achterzijde glad, aan de voorzijde met min of meer duidelijke stempeling tusschen randen. De verzameling bevat de navolgende soorten (de nummers naar die van MILLIES):

a. van *Djambi*: 159 (1 expl.), 160 (2 expl.), 162 (2 expl.), 163 (4 expl.), 164 (1 expl.), 166 (1 expl.), 167 (5 expl.), 168 (5 expl.), 169 (7 expl.); 9 exempl. met eene geringe afwijking gelijk aan 162; 1 expl. veel overeenkomst toonende met 167, 1 expl. met

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 423/*a*.

2) Zie *Enc. v. N. I.* IV, 476 vlgg.

3) 得利 „winst behalen" en 順風 „gunstige wind"; sec. Prof. Dr. J. J. M. DE GROOT.

4) Serie 15, don. D. F. SCHAAP.

5) Zie over ringgeld ANDREE, *Ethnogr. Parallelen und Vergleiche* I, 223, waar alleen het voorkomen in *Egypte* vermeld wordt. Uit den Maleischen Archipel is ook ringgeld van Korintji (Sumatra) bekend, waar het als wisselgeld dienst doet. Zilveren ringen ter waarde van 10 cent en messingringen ter waarde van 1 duit, 3 duiten en 2½ cent zijn in omloop en worden ook nu nog vervaardigd. 's R. E. M. bezit als geschenk van den heer J. A. SAUREL te *Padang* eene verzameling van dit geld, ook in de verschillende stadiën van bewerking en de daarvoor gebruikelijke gietvormen (Serie 1418), die te gelegener tijd gepubliceerd zal worden. — Zie hierover nog TERRIEN DE LACOUPERIE, *Catalogue* XXI. — *I. A. f. E.* VI, 51 en SCHURTZ, *Grundriss*, 113 vlgg. — C. M. PLEYTE in Globus LXXVI (1899), 372. — Verslag R. E. M. 1903/04, 9 (Separaatafdr.). — *Eenige aanteekeningen betreffende de landschappen Korintji* en *Not. Bat. Gen.*, 1903, 122—123 en 1904, 8, 24, 40, 50 en 62. — MILLIES, O. c., 117 en fig. 210.

6) Zie o. m. H. C. MILLIES, *Recherches sur les monnaies des indigènes de l'Archipel indien et de la péninsule malaie* en E. NETSCHER en Mr. J. A. VAN DER CHYS, *De munten van Nederlandsch Indie*. — E. NETSCHER, *Oorspronkelijke munten van Palembang* (*T. I. T. L. Vk.* IV, 275); IBID. *Oorspronkelijke munten van de Oostkust van Sumatra. Munten van Djambi* en *Menangkabau*, id. VI, 461. IBID. *Oude munt van Palembang*. Id. III. Berichten XIII.

172; 1 expl. met het opschrift (*soelta djambi tjap*) in verminkte Javaansche karakters en 1 expl. met onduidelijk opschrift in spiegelschrift.

b. van *Siak:* 155 (1 ex.), 156 (1 ex.), 157 (6 ex.) en 7 ex. in 6 soorten, waarvan één met zeer duidelijk opschrift in spiegelschrift.

c. van *Palembang* (?) [1]: 39 ex. in 14 soorten.
d. 33 „ met Javaansche (?) karakters.
e. 19 „ met onkenbare karakters.
f. 10 „ waarvan het opschrift nagenoeg is verdwenen.

Dm. 2,1—2,3 cM.

GROEP VIII.

Nijverheid.

1. Mijnbouw [2].

300/1128 [3]). Tinmijn (model) in eene vallei op *Bangka.* (Schaal der diepten 1 : 20.)
L. 256, br. 132 cM.

300/1129 [4]). Vergaderhuis van mijnwerkers (model $\frac{1}{20}$), van bruin gevernist hout, met eene op vier vierkante stijlen rustende voorgalerij en drie vertrekken. Aan de voorzijde Chineesche schriftteekens. Dakbedekking van aaneengeregen bladeren (*atap*). — Bijgevoegd zijn nabootsingen van vier Chineezen, op vierkante stoelen en eene lange bank zittende, modellen van een tafel met borden, potten en schotels, een lange tafel met drie ronde en vier pyramidale kandelaars, een verguld godenbeeldje op stoel, een pot met offerstaafjes, twee gongs en een goudwaschschotel.
L. 107, br. 49, h. (nok) 59 cM.

300/1130 [5]). Eethuis voor mijnwerkers (model $\frac{1}{20}$), als boven; het middengedeelte is geheel open en rust eveneens op vier stijlen, aan weerszijden over de geheele breedte een vertrek met twee deuropeningen, waarnaast Chineesche schriftteekens. Toebehooren: nabootsingen van drie Chineezen op eene bruine bank zittende, een vierkant tafeltje met schotels, een laag rond en twee vierkante bankjes, twee kippen, een hond, eene zeug en een varken.
L. 153, br. 49, h. (nok) 56,5 cM.

300/1131 [6]). Keuken voor mijnwerkers (Model $\frac{1}{20}$), als boven; de eene helft open en met vijf stookplaatsen, de andere gevormd door een vertrek met eene ingang,

---

1) Omtrent deze soort munten zegt NETSCHER (*T. I. T. L. Vk.* IV, 275). „Het opschrift echter, „hoezeer goed gestempeld, bestaat uit zulke zonderlinge teekens en krullen, dat zij niet te ontcijferen „zijn, alleen فلمبغ laat zich lezen. Het is alsof de arabische letters in den stempel gesneden „zijn door iemand, die dat schrift niet kende" en (279): „Thans (1855) zijn ze volstrekt niet „meer in de wandeling en worden alleen door eenige weinigen als eene zeldzaamheid bewaard."

2) Omtrent tinwinning op *Bangka* zie HORSFIELD, *Verslag aangaande het eiland Banka* (vertaling van P. J. VETH), Tijdschr. v. N. I. jg. 1850, 206, vlgg. — Tijdschr. v. N. I. 6e jg. dl. 2. — EPP, 183, vlgg. — LANGE, 95 vlgg. — Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883. Groep III, 193 vlgg. — MONIKE, 31 vlgg. — ZONDERVAN, *Bangka,* 845 vlgg. — Dr. J. H. CROOCKEWIT, *Banka, Malakka* en *Billiton,* 14 vlgg. — VAN DIEST, 10 vlgg. — Uitgaven van het Koloniaal Museum te Haarlem, Dr. D. DE LOOS, Tin. — POSEWITZ, *Die Zinn-Inseln im Indischen Ocean.* — Koloniale verslagen en Verslagen van het mijnwezen.

3) Cat. Parijs, 145, n°. 33.
4) Cat. Parijs, 145, n°. 34,
5) Cat. Parijs, 145, n°. 35.
6) Cat. Parijs, 145, n°. 36.

waarnaast Chineesche schriftteekens. Toebehooren: nabootsingen van palmboomen, twee ronde schotels, een kookpot en eene braadpan.

L. 95,5, br. 49, h. (nok) 56,5 cM.

300/1132 [1]). Houtloods (model $\frac{1}{20}$), geheel open, dakbedekking als voren, het dak rustend op 10 palen, drie onder de gevels, tweemaal twee in het midden. De laatste aan de buitenzijde met Chineesche schriftteekens.

L. 91, br. 49,5, h. (nok) 56,5 cM.

370/1133 [2]). Huis voor mijnwerkers (model $\frac{1}{20}$), als voren; met drie vertrekken, waarvan het eene, door eene langswand in tweeën is gedeeld; naast en boven de deuropeningen Chineesche schriftteekens.

L. 93, br. 49,5, h. (nok) 56,5 cM.

300/1134 [3]). Tinsmelthuis (model $\frac{1}{20}$), naar het nieuwe systeem ingericht; vierkant, geheel open, op 20 houten stijlen rustend, met twee blaasbalgen (ventilatoren) door waterraderen gedreven, voor de smeltovens. Middelste deel van het dak hooger dan het overige; dakbedekking als voren. De voorzijde draagt opschriften in Chineesche karakters. Toebehooren: nabootsingen van zes Chineesche werklieden, een goudwaschschotel en een vierkante zeef.

L. 120, br. 95, h. (nok) 115 cM.

300/1136 [4]). Als boven, naar het oude systeem ingericht, met één smeltoven en een blaasbalg voor handbeweging [5]). Dak als voren, bovendien een deel van het onderdak nog opgelicht voor beteren rookafvoer. Dakbedekking van boomschors. Bijgevoegd zijn modellen van zestien stuks gereedschap, bij den smeltoven in gebruik.

L. en br. 147, h. (nok) 107 cM.

950/1 [6]). Tinmijn en tinsmelterij (model), van hout, in eene kist met opslaand deksel en messingen handvatten, van binnen rood geverfd, van buiten en aan de binnenzijde van het deksel zwart gelakt met gebloemde randen en figuren in goudlak. Van de mijn zijn voorgesteld de eigenlijke groeve, verschillende kanalen en waterleidingen en een waterrad met toebehooren; van de tinsmelterij het smelthuis, woningen voor mijnhoofd, schrijver en mandoer, alsmede keuken, eetzaal, varkens- en kippenhokken. De gebouwtjes hebben daken van schildpad, venstervullingen van snijwerk van ivoor (?) en staan op eene plank, die met behulp van een lang handvat in de kist kan worden geplaatst. Als stoffage van het geheel: talrijke voorstellingen van personen, dieren, materialen en gereedschappen, bij de tinbereiding benoodigd en schuitjes tin.

L. (van de kist) 82, br. 40, h. 43 cM. De schaal is niet aangeduid.

370/3353 [7]). Tinsmelterij (model op eene plank), van hout, bevattende, volgens de op de daken gestelde opschriften: smelthuis; eetzaal of loods der mijnwerkers; woning van het mijnhoofd met *tapaikong* (Chin. tempel); woning van den mijnschrijver, tevens bergplaats van de gereedschappen; woning van den „*mandoer*" en voorwerker; werkloods (*tjalian*); varkenshok; rijst- en materialenpakhuis; kolenhok. In het midden een hoog handvat. Alle gebouwen grijs geverfd, de daken rood en grijs gestreept. In en tusschen de gebouwen poppetjes, in verschillende houdingen.

L., 38, br. 36 cM.

---

1) Cat. Parijs, 145, n°. 37.
2) Cat. Parijs, 145, n°. 38.
3) Cat. Parijs, 145, n°. 39.
4) Cat. Parijs, 145, n°. 40.
5) Verg. Epp, 186 en 190.
6) Serie 950 don. W. van Olden. Ned. St. Crt. van 8 en 9 Juli 1894, n°. 157.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, Gr. III, 20e kl. n°. ?

300/1137 [1]). Waschbak [2]) van hout, schotelvormig, rond, naar het midden eenigszins spits toeloopend. Wordt voor het wasschen van tinerts gebruikt. Twee exempl.
Dm. 43,2, h. 14,5 cM.

300/1138 [3]). Chineesche kruiwagen (model $\frac{1}{5}$), als 370/3313 (groep VI), maar grooter. Twee exempl.
L. 62 cM.

1/2352. „Schuitje" tin [4]) (model), afgeknot pyramidaal, met komvormig uitgehold bovenvlak en breeden platten rand; onderzijde onregelmatig uitgehold; een der zijden van den rand heeft een vierkant gat, op eene andere staat ١٢٣٥ (1235 [5]), op de tegenovergestelde bevinden zich eenige onduidelijke Maleische karakters. Op het bovenvlak in Chineesche teekens: *tsien li* (tot winst).
L. en br. 7,5, h. 2,3 cM.

300/1135 [6]). Veertien poppen, voorstellingen van werkers in de tinmijnen: twee (blanke) opzichters, drie Chineezen (waarvan een in hurkende houding met een houten waschbekken in de handen), drie „vrije arbeiders" (inlanders) en zes kettinggangers (een met een waschbekken).
H. ± 35 cM.

2. Andere Industrie.

370/3323—25 [7]). Fleschjes met monsters plantaardige oliën: 3323 klapperolie (*Cocos nucifera*, FILET, n°. 3588). 3324 *Katyau*-olie (*Sideroxylon glabrescens*, MIQ. FILET, n°. 4292 [8]), Braadolie. 3325 *Njato*-olie (*Dichopsis oblongifolia*, BURCK [9]); Braadolie en voor kaarsenfabricatie.

370/3329, 31—33 [10]). Als boven. 3329 *Bintaro*-olie (*Cerbera odallam* GRTN. FILET, n°. 1181), vette lampolie, die in kleine giften purgeerend, in groote narcotisch werkt. 3331 *Sindoer*-olie (*Dipterocarpus marginatus*, KORTH. [11]) FILET?), tegen huidziekten, voor het aanmaken van verf. 3332 *Kroewing*-olie (*Dipterocarpus eurhynchus*, MIQ. FILET, n°. 5096), voor het breeuwen van vaartuigen. 3333 *Pĕnaga*-olie (*Calophyllum inophyllum*, FILET, n°. 1139), giftig, als lampolie en tegen schurft en andere huidziekten.

370/3322 [12]). Suikerrietpers [13]) (*kilangan*) (model), van bruin hout. Twee staande houten cylinders, waarvan het onderste gedeelte van talrijke langsgroeven is voorzien, en het bovenste zoodanig schroefvormig is bewerkt, dat die gedeelten der twee cylinders in elkaar kunnen grijpen; de eene cylinder draait tusschen twee horizontale planken, de andere rust op een dier planken, terwijl het bovenuiteinde door de bovenste plank heensteekt en met behulp van een langen houten boom kan worden rondgedraaid. De planken, waarvan de onderste uithollingen, waarin de cylinders kunnen draaien en bovendien een naar buiten mondend kanaal voor het uitgeperste sap heeft, zijn met pennen gewerkt tusschen verticale breede plankjes, die op hun beurt op een gemeenschappelijken rechthoekigen voet rusten.
L. van het voetstuk 29,5, br. idem 11, h. totaal 20 cM.

---

1) Cat. Parijs, 145, n°. 46.
2) Mal. *doelang*.
3) Cat. Parijs, 145, n°. 47.
4) Zie o. m. EPP, 183 vlgg.
5) A° D. 1819.
6) Cat. Parijs, 145, n°. 41?
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 307/9 *a-c*.
8) Dr. D. DE LOOS, *Vetten, was, aetherische olien, Harsen en Gom*. Publicaties van het Koloniaal Museum te Haarlem, 9. — Volgens WIJS, 101: *Payena Bankensis*, BURCK en ook voor lampolie.
9) WIJS, 100.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 307/9 *g*, *i-k*.
11) Zie *Enc. v. N. I.*, III, 608, i. v. *Sindor*-olie.
12) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 307/8.
13) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. XCI, fig. 4.

370/3334 [1]). Pers voor olie- en gambir [2])-bereiding [3]) (model); vierkant houten raamwerk op een plankje; in de horizontale regels van het raam zijn gleuven, eene korte in de onderste, eene lange in de bovenste; in die gleuven vinden de pennen plaats van twee plankjes, waartusschen pitten enz. kunnen worden geperst door het aanbrengen en aandrijven van driehoekige wiggen in de bovenste gleuf; een der wiggen heeft een verlengstuk naar boven (voor het gemakkelijk uittrekken?)

L. van het voetstuk 24, br. id. 8,5, h. totaal 13 cM.

370/3315 [4]). Monster *akar bahar*, de as van een polyp (*Plexaura antipathes*); materiaal voor de vervaardiging van sieraden (zie Groep XI).

GROEP IX.

Wapens.

370/3336 [5]). Kris, het lemmet vlammend, gedamasceerd, nabij de greep met twee bloedgroeven, waarvan een breed uitloopt en aan weerszijden van de sneden hier eenige onduidelijke kerven en eene kleine krul; het vooreinde spits. De bruinhouten, in doorsnede ronde greep is geheel met snijwerk versierd, staat dwars op het lemmet [6]) en vertoont een gestyleerden vogelkop met grooten snavel, kam, ooren en oogen; het snijwerk van de greep bestaat uit ingesneden ornamenten, te weten: langsgroeven en dwarsbanden waartusschen enkele kromme lijnen en met strepen ingevulde driehoeken. De peervormige zilveren(?) steelring geheel met een *en relief* bewerkt bladornament bedekt. De scheede, in doorsnede lensvormig, uit een stuk bruin hout vervaardigd; het afzonderlijke lichtgele mondstuk, resp. huis is veel breeder dan de scheede, aan eene zijde vlagvormig, aan de andere rond bijgewerkt. Aan de onderzijde een kleine platte, aan weerszijden puntige schoen van hetzelfde hout als het mondstuk.

Krissen van gelijken vorm (men vergelijke den schoen en de richting van de greep [7]) zijn op *Celebes* in gebruik. Wellicht van daar ingevoerd.

L. van het lemmet 22,5, gemidd. br. id. 2; l. van de greep 8,5, dm. van het ronde gedeelte van de greep 3; l. van de scheede 24, br. id. 4, br. mondstuk 12 cM.

370/3337 [8]) Ponjaard [9]), lemmet krom, glad, een geheel met den steelring uitmakend, rug naar voren toe smaller wordend, flauw convex; de geheel geslepen snede flauw concaaf, de punt rond; zwart hoornen greep, hertenpootvormig met concentrische uitholling aan de achterzijde. Bruinhouten scheede, in doorsnede bijna rond, bestaat uit twee stukken, onder en boven door een metalen (zilveren?) ring bij elkaar gehouden, de onderste ring tevens schoen; afzonderlijk hoornen mondstuk, vlagvormig, aan het einde schuin afgesneden en van eene metalen bekleeding voorzien.

L. van het lemmet 13,5, br. id. 0,8; l. van de greep 6; l. van de scheede 17, dm. id. 1,5, br. van het mondstuk 6,5 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1891, 10e kl. n°. 307/10.
2) *Uncaria gambir*, Roxb. Filet, n°. 2388.
3) Verg. van Hasselt, *Atlas*, pl. CIX, fig. 7.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 307/4.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n°. 52.
6) Zie G. W. W. C. Baron van Hövell, *Der Kris von Süd Celebes I. A. f. E.* XVII, 64 ff.
7) Zie J. D. E. Schmeltz, *Indon. Prunkwaffen*, *I. A. f. E.* III, 110, Abb. 26.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n°. 52.
9) Verg. van Hasselt, *Atlas*, pl. XXVII, fig. 1.

GROEP X.

Staat en Maatschappij.

370/3338 [1]). Passantenhuis (model $\frac{1}{10}$), van hout, op palen, dwars over den „grooten" weg, die door het huis loopt, gebouwd. Zadeldak met boomschors (?) bedekt. Binnen, aan weerszijden een houten brits; aan eene zijde is met planken een kamertje afgeschoten. Met uitzondering van de bovengedeelten der gevels en een smallen rand boven de britsen geene omwandingen.

Dergelijke gebouwen staan ten dienste van reizigers.

L. 31, br. 30, h. 25 cM.

GROEP XI.

Kunst en Kunstnijverheid, Muziek, Speelgoed enz.

370/3316—3320 [2]). Voorwerpen van *akar bahar* [3]), naar Eur. modellen gemaakt. 3316 borstspeld, ∞-vormig; 3317 kruisje; 3318 vier stuks hemdsknoopen; 3319 twee armbanden, slangvormig, 3320 een paar oorbellen, uit twee stukken (bol en peer) bestaande.

3316: L. 4,7, br. 2; 3317: h. 4,1, br. 2,7; 3318: dm. 1, h. 0,7; 3319: dm. 5,7; 3320: l. 2,3 cM.

370/3321 [4]). Hartje van speksteen [5]) als borstsieraad.

Dm. 2,2 × 2,2 cM.

300/734 en 735 [6]). Sigarenkokers van tin; cylindrisch met opschuivend deksel; langs alle randen smalle, tusschen groeven ingesloten, uit ingegroefde kruisjes bestaande banden; op den bovenkant van het deksel en op het ronde gedeelte van deksel en doos, ingeprikte blad- en bloemornamenten, voor zoover de doos betreft door rijen ingestoken punten in rechthoekige vakken verdeeld.

H. 11,5, dm. 7 cM.

370/3339 [7]). Trom [8]) (*gĕndang pendek*); lichaam van bruin hout, aan een einde met een verdikten rand, aan het andere bespannen met geiten-(?) [9]) vel, dat door een band van rotanvezels wordt vastgehouden; deze band is met rotanreepen, die als spantouwen dienst doen, verbonden aan een vischgraatvormig gevlochten, om de trom gelegden ring. Deze kan met behulp van een tweeden, dergelijken ring, waaronder vier platte, houten wigjes geschoven zijn, worden aangetrokken. Aan laatstgenoemden ring een vischgraatvormig gevlochten rotanoog als draagring.

Toonhoogte:

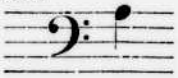
Dm. 16, h. 14,5 cM.

370/3340 [10]). Trom (*gĕndang pandjang*), als boven, maar grooter en tonvormig; aan beide zijden met een vel bespannen; spantouwen als voren; de tweede rotanring met wiggen ontbreekt; de beide vischgraatvormige ringen zijn onderling door rotanvezels verbonden, welke gespannen kunnen worden door daaropgeschoven stukjes geitenvel (?).

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. nº. 125.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 307/5 *a-e*.
3) De as van een polyp: *Plexaura antipathes*. — Zie boven blz. 114.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 307/6.
5) *Steatiet*. 6) Cat. Parijs, 155, nº. 334.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. nº. 26/*a*. — Omtrent muziek en muziekinstrumenten op *Bangka*, zie TEYSMANN, *Dagb*., 79. — ZONDERVAN, *Bangka*, 999. — VAN DIEST, 5. — EPP, 179 vlgg.
8) Zie noot [2]) blz. 64 en [4]) blz. 65.
9) Volgens ZONDERVAN, o. c., 999: ree- of apenvel.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. nº. 26/*b*.

In het midden van het ronde gedeelte een klankgat. Als draagsnoer dient een met rood katoen omwikkeld touw, dat door twee gaten in het inwendige van de trom is bevestigd. Met een touwtje is aan de trom een cylindrische houten tromstok met ronden knop vastgebonden. Twee exemplaren.

Toonhoogte:

H. 29, dm. 11,5—12 cM.

370/3341 [1]). Klarinet (*sĕroenai*) van bruin hout, met afzonderlijk mondstuk, beide spits kegelvormig; aan de kegelvormige monding twee rondgaande ruggen. Aan eene zijde één, aan de andere zeven ingebrande gaten; in het kegelvormige mondstuk is een stukje penneschacht gestoken; nabij het uiteinde is een rond, licht gebogen ijzeren plaatje op het mondstuk geschoven. Toonhoogte niet te bepalen.

L. 31, dm. aan de opening 7 cM.

370/3342 [2]). Als boven, het middelste gedeelte geel en eenigszins buikig, de opening grooter; het mondstuk van metaal (tin?), en met een randje ingegrifte driehoekjes versierd; tot bescherming van het mondstuk dient een met fijn garen omwoeld, uitgehold kokertje. Toonhoogte niet te bepalen.

L. 31,5, dm. aan de opening 8,5 cM.

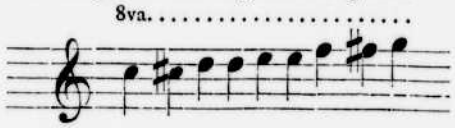
370/3343 [3]). Viool (*biola*) (model?) geheel naar Europeesch voorbeeld, van lichtgeel hout, met strijkstok. De kam ontbreekt.

L. 33,5, gr. br. 10 cM.

370/3344 [4]). Guitaar (*kĕtjapi*) van lichtgeel hout; klankkast in den vorm van eene platte, cylindrische doos, waaraan een halfcirkelvormige hals, naar boven verlengd met twee platte stukjes hout, waarin de vier kegelvormige stemschroeven gestoken zijn; de kop is plat, flauw naar achteren gebogen en trapeziumvormig. Op de klankkast een uitgesneden plankje tot bevestiging van de (darm-)snaren en waaraan met een stukje snaar een zwart palmhouten tokkelplaatje gebonden is; op den hals en het bovenste deel van de klankkast negen houten ruggetjes.

L. 40, dm. klankkast 18, d. id. 2,7 cM.

370/3345 [5]). Fluit, van bamboe, aan een einde schuin afgesneden, aan beide door stukjes hout gesloten; dat aan het recht afgesneden einde doorboord, dat aan het andere met eene smalle spleet. Nabij het mondstuk een vierkant ingesneden gat, verder aan de onderzijde één, aan de bovenzijde zeven ingebrande gaten.

Toonhoogte:

L. 19,5, dm. 1,8 cM.

370/3346 [6]). Voetbal (model), *à jour* bewerkt, bolvormig, volgens het drierichtingssysteem van dubbele reepen rotan gevlochten; binnenin bevindt zich een geheel gelijkvormige, maar kleinere bal. — In gebruik bij het voetbalspel (*sipak raga* [7]), waarbij men elkaar met den voet den bal toeslaat [8]).

Dm. 3,5 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. n0. 26/*c*.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. n0. 26/*c*.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. n0. 26/*d*.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. n0. 26/*e*. — Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. XLI, fig. 1. — Verg. *Cat. Mus. Instr.* I, 194, II, 160 & III, 346.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 11e kl. n0. 26/*f*. — Zie ook noot [3]) blz. 66. — *Cat. Mus. Instr.* III, 254 en 307.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 283/1.
7) Volgens KLINKERT, *Wbk. sepak raga*, van *sepak*, een schop of trap met den voet en *raga*, een grof gevlochten mandje.
8) Zie o. m. VAN DIEST, 5.

370/3347 [1]). Tol [2]) (*gasing*) van bruinachtig palm-(?)hout, peervormig met puntigen knop. Bij het spel draait de tol met de punt naar boven [3]).

H. 7, gr. dm. 4,4 cM.

370/3335 [4]). Blaasroer; holle stok van donkerbruin palmhout, aan de uiteinden met metalen (zilveren?) ringetjes, die over de eindvlakken en een deel van het inwendige doorloopen. Een der uiteinden eenigszins kegelvormig. — Als speelgoed [5]) in gebruik.

L. 94,5, dm. 2,2 cM.

GROEP XII.

Godsdienst, Wetenschap, Begrafenisgebruiken.

370/3350 [6]). Chineesche doodkist [7]) (model), van bruin hout; platte bodem, korte wanden puntig toeloopend, lange wanden en deksel dik, rond, aan weerszijden met eene afronding uitstekende. Het deksel aan de onderzijde vierkant uitgesneden, grijpt om, langs de rechthoekige binnenruimte bevestigde, uitstekende plankjes. Op het deksel, met spijkers bevestigd, vier rood katoenen lapjes. In de kist een van kurk en papier nagebootst lijk van een Chinees, in blauw katoen gekleed, verschillende gekleurde stukjes papier en katoen en wit wollen draden als lijkbijgiften.

L. 22,5, br. 8,5, h. 9,5 cM.

370/3351 [8]). Lijkbaar voor een man bestemd (model), bestaande uit twee, ieder door twee pootjes ondersteunde boomen, door vier dwarsbalkjes verbonden, waarover gespleten bamboe is gelegd. Op de boomen en de uiterste dwarsverbindingen een hekje van hout- en bamboevezels, dat, evenals de bodem van de aldus begrensde ruimte met wit katoen is bekleed. In deze ruimte past een, in doorsnede halfcirkelvormig, in platten grond rechthoekig deksel, van latjes en bamboevezels vervaardigd en aan de bovenzijde met wit katoen bekleed; over die bekleeding loopen over de breedte drie breede strepen en daarover in het midden volgens de lengte een streep van hetzelfde materiaal. Op de baar een in wit katoen gekleed poppetje van kurk.

L. 26, br. 10, h. 11 cM.

370/3352 [9]). Lijkbaar voor eene vrouw bestemd (model), als boven; het aantal dwarsverbindingen, die echter niet met gespleten bamboe belegd en uit bamboelatten vervaardigd zijn, bedraagt vijf. Het deksel in doorsnede vierkant.

L. 26, br. 11, h. 9 cM.

370/3348 [10]). Graf van een gegoeden Chinees [11]) (Model), van hout met zand bestrooid; om den eigenlijken, langwerpig ronden grafheuvel een uit drie cirkelbogen samengestelde wal; ter weerszijden van den heuvel en lager de voorstelling van twee ronde, met de concave zijde naar elkaar gekeerde muren, die een vlak halfrond omsluiten. Op dit halfrond en sluitende tegen den grafheuvel, eene rechthoekige graftafel

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 283/2. — Zie ook noot 2) blz. 68.
2) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. XXXV, fig. 3.
3) VAN HASSELT, *Volksb.*, 125.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 283/3.
5) Siehe C. M. PLEYTE in *I. A. f. E.* IV, 267.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 282/2.
7) Verg. J. J. M. DE GROOT, *The Religious System of China* I, 319. — Id. De lijkbezorging der *Emoy-Chineezen* (*Bijdr. Kon. Inst.* 5e Volgr. dl. VII, 1). — G. SCHLEGEL, *Iets over Chineesche doodkisten*, *I. A. f. E.* IV, 153.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 282/4.
9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 282/5.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 282/1.
11) J. J. M. DE GROOT, *Religious System* III, 941 vlgg. en Ch. XIV.

met breede, voorspringende, gesneden randen en bewerkt bovenstuk, rustende op een rechthoekig, aan de voorzijde met snijwerk versierd muurtje; aan weerszijden hiervan drie, in hoogte afnemende blokken. De graftafel is wit en met roode Chineesche karakters bedekt, het bovenstuk en het snijwerk op het muurtje rood, groen en blauw geverfd. — Graven als deze zijn in de Zuidelijke provincien van China in gebruik [1]).

Dm. 91—96 cM.

370/3349 [2]). Inlandsche graven (model op eene plank); vier, uit dikke planken gevormde, rechthoekige ramen, aan de hoeken met uitgesneden driehoeken verlengd; de omsloten ruimten bedekt met plankjes, waarop twee paaltjes. Tusschen de ramen in nog tal van paren paaltjes van verschillend fatsoen.

Bij de inzending van dit model naar de Kol. Tentoonst. Amst. 1883, was daarbij gevoegd eene in het Maleisch gestelde toelichting, luidende: „Op ieder graf worden twee paaltjes (*nisan* [3]) gesteld als teekens en wel ronde of vierkante op graven van mannen, platte op die van vrouwen. De lijken worden begraven in liggende houding naar rechts gewend, zoodat het hoofd en de borst naar den „*kheblat*" [4]) gericht zijn.

L. 74, br. 62 cM.

761/242*b* [5]). Mandje (*pĕnawar* [6]) *bĕras*) (model), van ongekleurde rotanreepen, zigzagvormig gevlochten, van onderen vierkant, van boven rond met een dikken randhoepel van rotan, die met paarse en zwarte rotanreepen is bevestigd. — Dient voor de rijst, die bij huwelijken, begrafenissen enz. gestrooid wordt.

H. 5, dm. boven 11, onder l. en br. 5 cM.

761/243 [7]). Mand als boven (*tĕmpat pĕnawar* [8]) (model), rond met overschuivend deksel, volgens het drierichtingssysteem [9]) van ongekleurde *Lontar*-reepen gevlochten; het deksel van smallere reepen dan het mandje. Bovenkant van het deksel en bodem van het mandje met verschillende vooruitstekende, stompe hoeken. Langs den benedenrand van het deksel eene ingevlochten varenbladvormige streep van bruinzwarte vezels.

H. 7, dm. 8 cM.

370/3237 en 3238 [10]). Mandjes voor medicijnen; diagonaal ongekleurd vlechtwerk van *Pandanus*, rond met overschuivend deksel, dat schuift langs een soort hengsel; langs den buitenwand vijf rijen rondgaande puntjes, door vouwen in het vlechtwerk verkregen. Op den bodem en den bovenkant van het deksel zes kegelvormige punten. 3238 kleiner dan 3237.

3237: H. 11,5, dm. 7,5; 3238: h. 10, dm. 6,5 cM.

761/249. Als 370/3238 (*tĕmpat obat*), het vlechtwerk grover, de rijen punten langs de buitenzijde ontbreken, de punten op deksel en bodem minder scherp.

H. 11, dm. 8,5 cM.

---

1) J. J. M. de Groot, *Religious system*, III, 1082.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 282/3.
3) Zie Klinkert, *Wbk.* i. v. *nisján.*
4) Zie Klinkert, *Wbk.* i. v. *ḳiblat*, kant, streek inzonderheid die, naar welke de Mohammedanen zich bij het bidden richten.
5) Ned. St. Crt. von 15 September 1891, nº. 206.
6) Van *tawar*, zie Klinkert, *Wbk.* o. m. afweren van een ongeluk, verg. *tĕpong tawar.*
7) Ned. St. Crt. van 15 Sept 1891, nº. 206.
8) Volgens opgave van den schenker.
9) Lehmann, Taf. I, fig. 56.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 46/*b*.

V.

BILLITON [1]).

GROEP I.

Spijzen en dranken [2]).

370/3203 [3]). Gedroogde visch [4]) in verschillende soorten.

370/3208 [5]). Rijstblok met stamper (model), van geelbruin hout; het rijstblok (*lĕsoeng*) met breed uitloopenden, rechthoekigen voet, waarop een grooter, plat, rechthoekig blad met afgesneden hoeken; in het midden eene ronde, diepe uitholling. Stamper cylindrisch, in het midden het dunst.

Blok: L. 20, br. 7, h. 6,5; stamper: l. 38,5, dm. 1,5—3 cM.

370/3178 [6]). Wan (*intĕran*) (model?), rond; reep boombast, welks einden met rotanvezels aan elkaar genaaid zijn en met een oog van hetzelfde materiaal; aan eene zijde open, rechthoekig vlechtwerk [7]) van rotanvezels, langs den rand vastgenaaid. — Tot het schoonmaken van gestampte rijst gebezigd.

Dm. 14, h. 4,5 cM.

370/3177 [8]). Wan (model?); langwerpig vierkant houten raamwerk met uitstekende ooren aan de smalle zijden; met rotanvezels is tegen den onderrand bevestigd een rooster, gevormd uit bruine staafjes (bladnerven?) die op acht plaatsen door taaie bruine slangvormige [9]) vezels (*rĕsam?*) doorvlochten en aan elkaar verbonden zijn; langs de smalle zijden is over het rooster een dwarsstaafje met rotanvezels vastgebonden.

L. 23, br. 13, h. 4 cM.

---

1) De spelling is die van den Regeeringsalmanak. — C. DE GROOT, geeft in *Herinneringen aan Blitong*, 8 vlgg. de redenen aan waarop zijne schrijfwijze berust. Op eenige in het R. E. M. aanwezige tinnen sigarenkokers (zie gr. XI) staat „بيليتوڠ *Blitung*", waarbij dus de Maleische spelling niet met de transcriptie overeenkomt.

2) Zie C. DE GROOT, *Blitong*, 320—321 en L. SCHEPERN, *Aanteekeningen omtrent de bevolking van Billiton* (*T. I. T. L. Vk.* dl. IX, 56 vlgg.).

3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 22/30.

4) Zie DE C. GROOT, *Blitong*, 381 en de daar aangehaalde bronnen. — Koloniaal Verslag, 1891, bijl. F. F. F., 29.

5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/1.

6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/15.

7) LEHMANN, Taf. I, fig. 1.

8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/15.

9) LEHMANN, Taf. I, fig. 7 boven.

370/3181 [1]). Wan (*njiroe*) (model); schopvormig; ongekleurd, diagonaal vlechtwerk [2]) van *Lontar*-bladreepen; randhoepels van rotan en langs het smalle einde drie rotanreepjes, met vezels van hetzelfde materiaal vastgenaaid.

L. 14, gr. br. 11,5, h. 3,5 cM.

370/3167 [3]). Kookpot voor rijst (*bělanga*) (model); van gebakken aarde, rond; beneden den uitstaanden bovenrand eene, tusschen twee rondgaande strepen besloten rij ingekraste, roodgeverfde kruisen. — Beschadigd.

H. 5, dm. 5,5 cM.

370/3169 [4]). Kookpot (*pĕrijoeḳ*) (model), materiaal en vorm als boven; om den mond eene ingekraste zigzaglijn tusschen twee dergelijke rondgaande groeven besloten en naar onderen gevolgd door een breeden, roodgeverfden kring; plat rond deksel met rond knopje; op het deksel, om den rand en het knopje roodgeverfde ingekraste kringen, op meerdere plaatsen door groepen van twee of drie straalsgewijze ingekraste of roode strepen verbonden; om den rand van het knopje eene rij schuine streepjes.

H. (zonder deksel) 5, gr. dm. 5,5 cM.

370/3173 [5]). Kookpan (model), schotelvormig met twee doorboorde ooren; aan de onderzijde langs den rand, twee ingekraste, roodgeverfde zigzaglijnen, de buitenste besloten tusschen rondgaande groeven.

Dm. 7,5 cM.

370/3179 [6]). Lepel (*sendoḳ*); rond stuk klapperdop als blad: aan de voorzijde puntig, aan de achterzijde verbreed en aan weerszijden uitgekeept. Steel van lichtgeel hout, aan het vooreinde rond, hakvormig uitgekeept en met door het blad geregen reepjes fijne rotan, die daaronder in elkaar gevlochten zijn, aan dit laatste verbonden; aan het achtereinde plat en van het voorste door twee rondgaande groeven gescheiden.

Geheele l. 26, dm. blad 6,5 cM.

37/523 [7]), 370/3168 [8]) en 3180 [9]). Potten met deksel om drinkwater te bewaren (*tĕrĕnang tanah* [10]) (3168 model) van gebakken aarde, 523 vuil rose, 3168 en 3180 grijs; de pot buikig, met naar boven wijder wordende opening en een bij 523 en 3168 naar onder breeder wordenden voet; het deksel plat (523) of kegelvormig (3168 en 3180), een rond knopje in het midden. Bij 523 en 3168 om den hals van den pot en op eenigen afstand daaronder, eene rondgaande (bij 3168 rood geverfde) verhooging, die een snoer nabootst [11]); tusschen beide bij 523 eene rij ingekraste driehoeken, tusschen groeven besloten, bij 3168 eene rij ingekraste kringetjes. Van laatstgenoemde verhooging gaan dergelijke „snoeren" op verschillende plaatsen over den omtrek naar beneden; tusschen elke twee bij 523 een paar ingekraste evenwijdige lijnen, bij 3168 een ingekrast kringetje door twee schuine roode strepen omgeven, vier in eene groep vereenigde stippen en een roode streep, die tot aan den voet van den pot doorloopt. Over hals en voet van 3168 eenige roodgeverfde dwarsstrepen, waartusschen groepen van twee of drie ingekraste lijntjes. Over het deksel van 523 eenige straalsgewijze

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/20.
2) LEHMANN, Taf. I, fig. 2, links boven.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/5.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/7.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/11.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/17.
7) Serie 37 afkomstig van de voormalige Koninklijke Akademie te Delft.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/6.
9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/19.
10) Inl. naam voor 370/3180 ook *gĕntoeng*.
11) Voor eene verklaring omtrent het ontstaan van dergelijke versieringen zie o. m. E. B. TYLOR, *Researches into the early History of mankind and the development of civilization*, 3rd. Ed. 272—74.

ingeprikte rijen punten, bij 3168 aan den rand van het deksel en het knopje eene rij inkervingen, en over de bovenzijde zes paar straalsgewijze ingekraste strepen, om het knopje door eene gegolfde lijn begrensd. Bij 3180 om den hals van den pot eene roode kring, vanwaar verschillende roode strepen naar den bodem loopen; over het deksel straalsgewijze getrokken roode strepen, nabij den rand in drieen vertakt; langs den rand van het knopje eene rij schuine, ingekraste streepjes.

523: H. 12, gr. dm. 17; 3168: h. 5, gr. dm. 6; 3180: h. 10, gr. dm. 11,5 cM. (de hoogte zonder deksel gemeten).

370/3170 [1]). Pot (*gĕrboek*) (model), van gebakken aarde, grijs, meloenvormig; de ronde opening met een ingekrasten rand en eene rij ingekraste kringetjes, gevolgd door eene rij roode stippen, een streep en eene golflijn, benevens eenige naar onderen loopende breede strepen, alles rood geverfd. — Om water te halen.

H. 4, gr. dm. 6 cM.

370/3172 [2]). Komfoor (model), van gebakken aarde, schotelvormig, op breed uitloopenden voet. Alle randen met ingesneden dwarsstreepjes; aan de buitenzijde roode strepen, afgewisseld door groepen van drie ingekraste streepjes.

H. 3,5, boven dm. 5,5 cM.

370/3174 [3]). Mand (*soemboel*) (model), van zigzagvormig [4]) rotanvlechtwerk met opschuivend deksel, de mand van onderen vierkant, van boven wijder en rond; driehoekige randhoepel van rotan en daarbinnen een opstaande ring van bamboe, met rotanvezels vastgebonden; langs het ronde gedeelte van de mand vier driehoekige staafjes bamboe, onder de mand verbonden door vier in het midden naar elkaar gebogen, en aldus een kruis vormende bamboestrooken. Het deksel plat met randhoepel en opstaanden ring als voren; bovendien een uitstaande met straalvormig gerangschikte dubbele rotanvezels vastgebonden bamboerand. Het vlechtwerk bestaat uit ongekleurde en zwarte rotanreepen. Patroon: zie de afb. De reepen van het deksel fijner dan van de mand. — Om eetwaren te bewaren.

Vlechtpatroon van de mand 370/3174.

H. 9, dm. opening 7,5 cM.

370/3166 [5]). Mand (*gantoengan djaga* [6]) (model), kegelvormig; diagonaal vlechtwerk van *Lontar*-bladreepen; de zijden met rijen driehoekige, vierkante en halfkruisvormige gaten; de mand hangt aan drie, op dezelfde wijze gevlochten, boven te zamen komende strooken, die naar de einden trapsgewijze smaller worden en in het midden openingen in den vorm van heele en halve Andreaskruisen vertoonen. — Dient tot het ophangen van eene mand (*soemboel djaga*), die tot opberging van gekookte rijst gebruikt wordt.

H. 32,5, gr. dm. 8 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 192/8.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 192/10. — In een bij de inzending op deze tentoonstelling behoorend inventarisstuk staat als inl. naam: *Pedoepan tana* (*h*). Misschien *pĕdoepaän*: wierookschaal.

3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 192/12.

4) Lehmann, Taf. I, fig. 2 rechts boven.

5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 192/4.

6) Verg. ook van Hasselt, *Atlas*, pl. LXXVIII en LXXIX. — Meyer und Richter, *Celebes* I, Taf. X, fig. 2; de inlandsche namen zijn overgenomen van de vroeger genoemde inventarisstukken.

GROEP III.

Huisraad [1]).

370/3160 [2]). Slaapmatje (*tikar djait*) (model), rechthoekig; dubbele laag diagonaal gevlochten ongekleurde *Lontar*-bladreepen [3]); in de bovenste laag is een gedeelte zigzagvormig bewerkt, waardoor twee onduidelijke banen en eene rij *swastika*-vormige figuren zijn ontstaan. Aan alle zijden omboord met rood, gebloemd, katoen.

L. 46, br. 28 cM.

370/3161 en 3162 [4]). Zitmatje [5]), vorm als boven, maar slechts uit eene enkele laag vlechtwerk, zonder ingewerkte figuren en omboording bestaande. 3162 fijner dan 3161 en aan de korte zijden met eene rij zwarte ruitjes.

3161: L. 46, br. 22; 3162: l. 47, br. 24,5 cM.

37/518. IJzeren lepel [6]); blad trapeziumvormig; ronde steel, nabij het blad tweemaal rechthoekig omgebogen, in het midden schroefvormig, aan het einde effen en haakvormig.

L. 49,5, br. van het blad 3—7,5 cM.

37/535. Vliegenklap; rotanstok, aan een einde meermalen gespleten en rechthoekig met fijne rotanvezels doorvlochten, zoodat een driehoekig blad is ontstaan; dit laatste met rotanvezels omboord en om den stok met een vischgraatvormig gevlochten rotanringetje omsloten.

L. 122, br. van het blad 11 cM.

370/3171 [7]). Waschkom (*pasoe*) (model), van gebakken aarde; rond, van boven wijd, op lagen, ronden voet; grijs, versierd als 370/3173 (zie boven Gr. I). Beschadigd.

H. 3,5, boven dm 7,5 cM.

GROEP IV.

Jacht en Vischvangst.

1. Jacht [8]).

37/529. Jachtlans? (*sĕroewit* [9]); ijzeren, gladde punt, met unilateralen weerhaak; lange ronde steel, van onderen vierkant, rechtstreeks in eene rotanschacht gestoken; de laatste aan het boveneinde met ijzeren ring.

L. punt 27, gr. br. 4, l. schacht 172, dm. id 2,5 cM.

---

1) Zie C. DE GROOT, *Blitong*, 313.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 47/*a*.
3) Volgens C. DE GROOT, *Blitong*, 374, worden lig- en zitmatten op *Billiton* vervaardigd van *Lais*-bladen (*Pandanus Lais* KÜRZ. FILET, n0. 5166). Voor de bewerking zie aldaar. Het vlechten geschiedt door vrouwen uit de hand. De matten kosten *f* 0,20 à *f* 0,25 per stuk en worden in rollen van 20 stuks veel naar *Singapore* uitgevoerd.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 47/*a*.
5) Als inl. namen worden in den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883 opgegeven: *tikar tamparang* en *tikar lais selambar*, in een bij de voorwerpen gevoegd inventarisstuk: *t. amparan* en *t. lais* (*selambor*).
6) Werd van de voormalige Kon. Akad. te Delft als *soedoek* overgenomen. — KLINKERT, *Wbk.* geeft *soedoek*: schoffel en *soedoe*: lepel, eetlepel, de snavel van een eend of gans enz.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 192/9.
8) Zie C. DE GROOT, *Blitong*, 384 vlgg.
9) Cfr. KLINKERT, *Wbk.*

370/3205 [1]). Stelnet (*djaring*), rechthoekig, van grof, in elkaar gedraaid vezeltouw met weversknoop [2]) geknoopt; de korte zijden in rotanringen vereenigd; 14 zulke ringen langs elk der lange zijden, waardoor een dik touw is getrokken, aan de einden met knoopen rustend tegen een houten blokje. Aan de andere zijde van dit blokje is een dergelijk touw op dezelfde wijze bevestigd; met dit laatste wordt het net aan weerszijden dichtgetrokken. Vier bijgevoegde, van kerven voorziene stokjes dienen om, in den grond gezet, het net geopend te houden. — Dient voor het vangen van klein wild.

L. 200, h. 60, d. van het vezeltouw 0,5 cM.

880/6 [3]) en 370/3207 [4]). Netten; zakvormig met weversknoop [5]) geknoopt; door den bovenrand is eene lange, dichtschuivende lus van rotan gehaald, die met behulp van een touw, waaraan een houten kneveltje bevestigd is, aan een lang veerend stokje is verbonden. Dient voor de jacht op *kidjangs* (reëen); de veerende stok wordt in den grond geplant en gespannen gehouden door den tegen een dwarshoutje geplaatsten knevel; wanneer het ree in de strik verward raakt, trekt het den knevel los, waardoor de stok zich kan ontspannen en de rotanlus dichthaalt [6]). 880/6 negen ex. 3207 model.

6: L. rotanlus (dubbel gelegd) 44 cM.

2. Vischvangst [7]).

a. Harpoenen en vischlansen.

37/531, 254/91 & 92, 360/9937. Harpoenen [8]) (*sĕrampang*), ijzeren drietand; de binnenste punt recht en met bilateralen weerhaak, de beide buitenste langer, flauw gebogen en aan de binnenzijde met unilateralen weerhaak; schacht van bamboe, ijzeren bus, aan het boveneinde bovendien met breede touwomwoeling.

531: L. punt 20, gr. br. 9,5, l. schacht 158, dm. 2; 91: l. punt 15, gr. br. 8, l. schacht 319, dm. 2,5; 92: l. punt 19, gr. br. 11, l. schacht 323, dm. 2,8; 9937: l. punt 10, gr. br. 5, l. schacht 145, dm. 1,2 cM.

370/3183 [9]). Als voren (model), enkele, unilateraal geweerhaakte ijzeren punt, gestoken in een stokje, dat aan de bovenzijde met fijn wit garen is omwoeld en daaraan met een lang vezelkoord verbonden.

L. van de punt 3, van de schacht 46 cM.

370/3184 [10]). Als voren (*tĕmpoeling*) (model), als 3183, maar de punt van messing en grooter, schacht van palmhout; door eene lange lijn zijn met afzonderlijke lussen van touw de eerste met de laatste verbonden. — Om grootere vischsoorten en schildpadden te vangen.

L. van de punt 4,5, id. van de schacht 58 cM.

37/528. Vischlans (*terok*), ijzeren spits, lang en recht, rond, onderaan achthoekig, nabij het midden versierd met eene rondgaande rij ingekraste kruisen, tusschen strepen besloten; schacht van palmhout, rond, aan het ondereinde aangepunt en in de nabijheid daarvan versierd met eene dubbele rij, in eene verdikking gesneden bladen.

L. spits 36, l. schacht 182, dm. id. 1,4 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 22/33.
2) SCHUCHARDT, Abb. 1.
3) Serie 880. Geschenk Kol. Museum te Haarlem. — Ned. St. Crt. 22 Sept. 1892, nº. 223.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 22/37.
5) SCHUCHARDT, Abb. 1.
6) Vergl. C. DE GROOT, *Blitong*, 384 en VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXI, fig. 3.
7) Zie C. DE GROOT, *Blitong*, 385 vlgg. en Kol. Verslag, 1891, bijl. F. F. F., 29.
8) Zie C. DE GROOT, *Blitong*, 121. — Verg. ook VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXVI, fig. 1 en 3. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 19, Bi 2 *a/c*. — KRAUSE, fig. 100.
9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 22/2.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 22/3. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.* Bi 3.
11) KLINKERT, *Wbk. teroek*. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 19, Bi 4.

GROEP III.

Huisraad [1]).

370/3160 [2]). Slaapmatje (*tikar djait*) (model), rechthoekig; dubbele laag diagonaal gevlochten ongekleurde *Lontar*-bladreepen [3]); in de bovenste laag is een gedeelte zigzagvormig bewerkt, waardoor twee onduidelijke banen en eene rij *swastika*-vormige figuren zijn ontstaan. Aan alle zijden omboord met rood, gebloemd, katoen.

L. 46, br. 28 cM.

370/3161 en 3162 [4]). Zitmatje [5]), vorm als boven, maar slechts uit eene enkele laag vlechtwerk, zonder ingewerkte figuren en omboording bestaande. 3162 fijner dan 3161 en aan de korte zijden met eene rij zwarte ruitjes.

3161: L. 46, br. 22; 3162: l. 47, br. 24,5 cM.

37/518. IJzeren lepel [6]); blad trapeziumvormig; ronde steel, nabij het blad tweemaal rechthoekig omgebogen, in het midden schroefvormig, aan het einde effen en haakvormig.

L. 49,5, br. van het blad 3—7,5 cM.

37/535. Vliegenklap; rotanstok, aan een einde meermalen gespleten en rechthoekig met fijne rotanvezels doorvlochten, zoodat een driehoekig blad is ontstaan; dit laatste met rotanvezels omboord en om den stok met een vischgraatvormig gevlochten rotanringetje omsloten.

L. 122, br. van het blad 11 cM.

370/3171 [7]). Waschkom (*pasoe*) (model), van gebakken aarde; rond, van boven wijd, op lagen, ronden voet; grijs, versierd als 370/3173 (zie boven Gr. I). Beschadigd.

H. 3,5, boven dm 7,5 cM.

GROEP IV.

Jacht en Vischvangst.

1. Jacht [8]).

37/529. Jachtlans? (*sĕroewit* [9]); ijzeren, gladde punt, met unilateralen weerhaak; lange ronde steel, van onderen vierkant, rechtstreeks in eene rotanschacht gestoken; de laatste aan het boveneinde met ijzeren ring.

L. punt 27, gr. br. 4, l. schacht 172, dm. id 2,5 cM.

---

1) Zie C. DE GROOT, *Blitong*, 313.

2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 47/*a*.

3) Volgens C. DE GROOT, *Blitong*, 374, worden lig- en zitmatten op *Billiton* vervaardigd van *Lais*-bladen (*Pandanus Lais* KÜRZ. FILET, nº. 5166). Voor de bewerking zie aldaar. Het vlechten geschiedt door vrouwen uit de hand. De matten kosten *f* 0,20 à *f* 0,25 per stuk en worden in rollen van 20 stuks veel naar *Singapore* uitgevoerd.

4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 47/*a*.

5) Als inl. namen worden in den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883 opgegeven: *tikar tamparang* en *tikar lais selambar*, in een bij de voorwerpen gevoegd inventarisstuk: *t. amparan* en *t. lais* (*selambor*).

6) Werd van de voormalige Kon. Akad. te Delft als *soedoek* overgenomen. — KLINKERT, *Wbk.* geeft *soedoek*: schoffel en *soedoe*: lepel, eetlepel, de snavel van een eend of gans enz.

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 192/9.

8) Zie C. DE GROOT, *Blitong*, 384 vlgg.

9) Cfr. KLINKERT, *Wbk.*

370/3205 [1]). Stelnet (*djaring*), rechthoekig, van grof, in elkaar gedraaid vezeltouw met weversknoop [2]) geknoopt; de korte zijden in rotanringen vereenigd; 14 zulke ringen langs elk der lange zijden, waardoor een dik touw is getrokken, aan de einden met knoopen rustend tegen een houten blokje. Aan de andere zijde van dit blokje is een dergelijk touw op dezelfde wijze bevestigd; met dit laatste wordt het net aan weerszijden dichtgetrokken. Vier bijgevoegde, van kerven voorziene stokjes dienen om, in den grond gezet, het net geopend te houden. — Dient voor het vangen van klein wild.

L. 200, h. 60, d. van het vezeltouw 0,5 cM.

880/6 [3]) en 370/3207 [4]). Netten; zakvormig met weversknoop [5]) geknoopt; door den bovenrand is eene lange, dichtschuivende lus van rotan gehaald, die met behulp van een touw, waaraan een houten kneveltje bevestigd is, aan een lang veerend stokje is verbonden. Dient voor de jacht op *kidjangs* (reëen); de veerende stok wordt in den grond geplant en gespannen gehouden door den tegen een dwarshoutje geplaatsten knevel; wanneer het ree in de strik verward raakt, trekt het den knevel los, waardoor de stok zich kan ontspannen en de rotanlus dichthaalt [6]). 880/6 negen ex. 3207 model.

6: L. rotanlus (dubbel gelegd) 44 cM.

2. Vischvangst [7]).

a. Harpoenen en vischlansen.

37/531, 254/91 & 92, 360/9937. Harpoenen [8]) (*sĕrampang*), ijzeren drietand; de binnenste punt recht en met bilateralen weerhaak, de beide buitenste langer, flauw gebogen en aan de binnenzijde met unilateralen weerhaak; schacht van bamboe, ijzeren bus, aan het boveneinde bovendien met breede touwomwoeling.

531: L. punt 20, gr. br. 9,5, l. schacht 158, dm. 2; 91: l. punt 15, gr. br. 8, l. schacht 319, dm. 2,5; 92: l. punt 19, gr. br. 11, l. schacht 323, dm. 2,8; 9937: l. punt 10, gr. br. 5, l. schacht 145, dm. 1,2 cM.

370/3183 [9]). Als voren (model), enkele, unilateraal geweerhaakte ijzeren punt, gestoken in een stokje, dat aan de bovenzijde met fijn wit garen is omwoeld en daaraan met een lang vezelkoord verbonden.

L. van de punt 3, van de schacht 46 cM.

370/3184 [10]). Als voren (*tĕmpoeling*) (model), als 3183, maar de punt van messing en grooter, schacht van palmhout; door eene lange lijn zijn met afzonderlijke lussen van touw de eerste met de laatste verbonden. — Om grootere vischsoorten en schildpadden te vangen.

L. van de punt 4,5, id. van de schacht 58 cM.

37/528. Vischlans (*terok*), ijzeren spits, lang en recht, rond, onderaan achthoekig, nabij het midden versierd met eene rondgaande rij ingekraste kruisen, tusschen strepen besloten; schacht van palmhout, rond, aan het ondereinde aangepunt en in de nabijheid daarvan versierd met eene dubbele rij, in eene verdikking gesneden bladen.

L. spits 36, l. schacht 182, dm. id. 1,4 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 22/33.
2) SCHUCHARDT, Abb. 1.
3) Serie 880. Geschenk Kol. Museum te Haarlem. — Ned. St. Crt. 22 Sept. 1892, n°. 223.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 22/37.
5) SCHUCHARDT, Abb. 1.
6) Vergl. C. DE GROOT, *Blitong*, 384 en VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXI, fig. 3.
7) Zie C. DE GROOT, *Blitong*, 385 vlgg. en Kol. Verslag, 1891, bijl. F. F. F., 29.
8) Zie C. DE GROOT, *Blitong*, 121. — Verg. ook VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXVI, fig. 1 en 3. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 19, Bi 2 *a/c*. — KRAUSE, fig. 100.
9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 22/2.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 22/3. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.* Bi 3.
11) KLINKERT, *Wbk. teroek*. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 19, Bi 4.

37/532. Vischlans(?), punt als voren, maar met bilateralen weerhaak; palmhouten (?) bruinzwarte schacht, naar onder dikker wordende en aan het ondereinde met een recht handvat; aan het boveneinde omgeven met een breeden reep plaatkoper, die een gekarteld, messingen, met ingekraste kruisen versierd ringetje draagt.

L. punt 26, gr. br. 3, l. schacht 150, dm. 1,4—2,6 cM.

37/527. Als boven (*toembak* [1]), ijzeren punt, lancetvormig, effen, achthoekige steel, schacht van gevlamde rotan; aan het ondereinde een halvemaanvormige, in doorsnede vierkante ijzeren haak op een kelkvormig stuk messing, dat met eene, van groeven voorziene bus, op de schacht is geschoven.

L. punt 26, gr. br. id. 2,5, l. schacht 108, dm. id. 1,8 cM.

b. Hengels en lijnen.

370/3198 [2]). Hengel (model), met langen stok; aan het snoer twee kleine vischhaken.— Hengels als deze worden aan den rivierkant in den grond gestoken, gebogen en in gespannen toestand aan een of ander stuk hout bevestigd; wanneer de visch aan het snoer trekt ontspant zich de hengel en de visch wordt boven water getrokken.

L. 57 cM.

370/108, 3194 [3]) en 3199 [4]). Vischlijnen [5]) (3194 twee ex.); bruin snoer, bij 108 verlengd met een stuk messingdraad; 108 en de beide exemplaren van 3194 met een ijzeren haak, bij de laatste aan een stukje touw gebonden; 3199 met een zwaren ijzeren haak, waarvan het bovenste gedeelte omgebogen, met een oog en eene uitstekende punt. Om het snoer van een exemplaar van 3194 een stukje opgerold bladlood. — 3199 bestemd voor de haaienvangst.

108: L. van het snoer 304, l. van den haak 4,5; 3194: l. van het snoer 625 en 692, l. van den haak 3; 3199: l. van het snoer 294; l. van den haak 9 cM.

254/83, 370/3195 & 3196 [6]). Als boven (*pantjing toendah* [7]), lang donkerbruin (83 en 3195) of grijs (3196) snoer, waaraan een houten staafje met knopvormig uiteinde is gebonden; om dit staafje draait een spoelvormig gesneden stukje been (3195) of palmhout (83 en 3196), waaraan met een lang messingdraad een messingen (83) of ijzeren (3195 en 3196) vischhaak is bevestigd. — De lijn wordt aan de prauw vastgemaakt om al zeilende daarmede te visschen [8]).

83: L. van het snoer 1860, l. van den haak 11; 3195: l. van het snoer 730, l. van den haak 7; 3196: l. van het snoer 420, l. van den haak 5,5 cM.

254/84. Als boven [9]), zeer lange roodbruine lijn, waaraan een hoornen staafje met knopvormig uiteinde, dat met een looden kogel bezwaard is; om het staafje draait een lange, zijwaarts uitstekende arm van hoorn [10]). Aan dezen is met fijn touw een tweede verbonden, aan wiens uiteinde aan een snoer, een messingen vischhaak hangt.

L. van den hoornen arm 26, l. van den haak 9 cM.

370/3197 [11]). Als boven, op 254/84 gelijkende, maar in stede van een kogel een

---

1) KLINKERT, *Wbk. toembak.*
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/19. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 20, Bi 29.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/16.
4) O. c. 10e kl. n0. 22/20.
5) Als inl. naam voor 3194 wordt vermeld: *pantjing amboer.* — Volgens KLINKERT, *Wbk.*: *hamboer* = zich verspreiden, verstrooien, enz. strooien, zaaien. — Zie ook *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 20, Bi 23.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/17.
7) O. c. — KLINKERT, *Wbk.* geeft: *toenda* = wat gesleept wordt.
8) Zie ook *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 20, Bi 24.
9) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXIV, fig. 1. — Zie ook blz. 130. onder n0. 370/3264.
10) Mal. *ranggoeng.* KLINKERT, *Wbk.* s. v. III.
11) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/18.

cylinder; de beweegbare arm van palmhout, met snijwerk versierd; aan het ondereinde twee gaten, waardoor een touw, dat twee messingen vischhaken draagt, is getrokken. — Dient om den *krisee* [1])-visch te vangen.

L. van de lijn 458, l. van den draaibaren arm 10, l. van de haken 4 cM.

37/520. Vischhaak (*rangon* [2]), als boven, van zwart palmhout; het staafje hangt aan eene lus van donkerbruin touw, met eene omwoeling bevestigd; in den knop van het staafje een gat, waaraan met een oog een cylinder van tin (?) hangt. Aan den langen arm eene lus van touw, eveneens met touwomwoeling verbonden.

L. van den arm 14 cM.

c. Netten.

254/137 en 370/3200 [3]). Kruisnetten (*tangkoel* [4]) (modellen), vierkant, van grijs (137) of fijn bruin garen (3200), met weversknoop [5]) (137) of platten knoop [6]) (3200) geknoopt. Langs den rand een koord in lussen eindigend, waarmee het net is opgehangen aan een kruis van twee bamboestaven; deze zijn in het midden met een touw aan het uiteinde van een langen bamboestok bevestigd, dat bij 137 een schuin uitsteeksel draagt. — Voor het vangen van visch in ondiep water.

137: L. en br. net 50, l. stok 94; 3200: l. en br. net 28, l. stok 62 cM.

370/3201 [7]). Schepnet [8]((*tangok sero* [9]) (model), kegelvormig, van grof, grijs touw met platten knoop geknoopt; nabij het ondereinde op vier plaatsen met bruin garen doorvlochten; de bovenrand verbonden aan een rotanhoepel, die vastgemaakt is aan de binnenzijde van een eivormig gebogen stuk rotan. De naast elkaar gelegde, met drie vischgraatvormig gevlochten rotanringen verbonden uiteinden dienen als als handvat. — Het net wordt gebruikt om den visch te vangen, die zich in de *sero* [10]) bevindt.

L. 36, gr. dm. 14 cM.

254/135 en 136. Treknetten (*poekat tarik* [11]) (modellen), rechthoekig van grijs garen met weversknoop (135) of platten knoop (136) geknoopt. Langs de lange zijden (bij 136 ook de korte) snoeren, die aan de uiteinden en bij 136 ook in het midden door bamboedwarslatten uit elkaar worden gehouden. Aan den bovenrand bij 135 vier tonvormige houten drijvers, aan den onderrand vijf (135) of drie (136) opgerolde stukjes bladlood als zinkers; bij 136 aan een der uiterste dwarslatten nog een lang, gevorkt stuk bamboe, bij 135 aan de vier hoeken lussen. — Gewoonlijk zijn deze netten 100 of meer M. lang [12]).

135: l. 133, h. 95; 136: l. 42, h. 19 cM.

370/3186 [13]). Garnalentreknet (*poekat oedang* of *parit* [14]) (model), als 254/135, platte knoop, aantal dwarsverbindingen zes; de uiteinden van de uiterste door een vezeltouw aan elkaar verbonden. — Zulke netten zijn 30 tot 40 vadem lang.

L. 146, h. 14,5 cM.

---

1) Klinkert, *Wbk.*: *kĕrisi* = een soort van zoutwatervisch, spiering. — Volgens *Enc. v. N. I.* I, 584, *Latilus upenoides*.
2) Mal. *ranggoeng*, zie boven.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 22/22.
4) Cfr. Klinkert, *Wbk.* — Verg. Krause, fig. 470.
5) Schuchardt, Abb. 1. Zie ook bij *Enggano*, blz. 110.
6) Schuchardt, Abb. 2. Zie ook bij *Nias*, blz. 29.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 22/23.
8) van Hasselt, *Atlas*, pl. CXXVI, fig. 5. — Krause, fig. 458.
9) Klinkert, *Wbk.*: *tanggok* = een soort van rotanmandje als schepnet gebruikt om er kleine visch en garnalen mee te vangen.
10) *sero* = vischweer.
11) Klinkert, *Wbk.*: *poekat* = groot trek- of sleepnet enz.
12) Verg. *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 20, Bi 12.
13) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 22/5. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 19, Bi 7.
14) Volgens Klinkert, *Wbk.* is *parit* o. m. dreggen.

254/142 en 370/3187 [1]). Treknetten (*poekat anjoet* [2]) (3187 model), van grijs garen, rechthoekig, met platten knoop bewerkt; de bovenste rij mazen dikker en bruin; door den bovenrand is een snoer gehaald, dat aan weerszijden in eene lus eindigt en waaraan 49 (142) of 5 (3187) cylindrische, drijvers van lichtgeel hout bevestigd zijn. — Gewoonlijk dubbel zoo breed als 3187 en 30 tot 40 vadem lang.

142: L. 2260, br. 55; 3187: l. 167, br. 32 cM.

254/141. Schakelnet (*poekat*) (model), als 142, maar ook de rij mazen langs den onderrand dikker dan de andere; door boven- en onderrand twee snoeren, waarvan één in lussen eindigt; de einden van het andere aan elkaar geknoopt. Langs den bovenrand zes drijvers als voren, langs den onderrand acht onregelmatige cylinders van lood als zinkers.

L. 200, br. 75 cM.

370/3182 [3]). Als voren (*soengkoer*? [4]), als 254/141, doch de beide randsnoeren buiten het net aan elkaar geknoopt en door houten staafjes uit elkaar gehouden. Acht drijvers en zes zinkers als boven. — Voor de garnalenvangst (?).

L. 167, br. 27 cM.

370/3188 [5]). Werpnet (*djala*), van fijn wit garen met platten knoop bewerkt; langs den rand op regelmatige afstanden aangeregen massieve cylinders van tin (?).

Dm. 80 cM.

300/1065 [6]). Netten (?), twee rechthoekige stukken rechthoekig vlechtwerk van grijze plantenvezels met fijne vierkante mazen; langs de randen eenige rijen vezels dichter bij elkaar. — Van de Parijsche tentoonstelling 1878 ontvangen met de aanteekening „Kanefas (voor netten)".

L. 312, br. 72,5 cM.

370/3190 en 3191 [7]). Toestellen om tripang [8]) te vangen (*boeboe tripang*) (model $\frac{1}{6}$); twee rechthoekige, uit houten- en bamboelatjes samengestelde roosters met ééne lange zijde aan elkaar verbonden, aan de andere door dwarsstaafjes op drie plaatsen van elkaar gehouden. Tegen het midden van een der binnenzijden een houten arm, waarvan het einde doorboord en bij 3190 met draden aan de uiterste dwarsstaafjes verbonden is. Aan den arm een lang gedraaid rotansnoer (3190) of een touwtje (3191).

Bij het visschen naar *tripang* wordt dit rooster, aan de uiteinden met steenen bezwaard, achter de prauwen gesleept; elk kwartier wordt het toestel opgehaald, en de gevangen *tripang* er uit gehaald [9]).

3190: L 26, br. van de roosters 5,5; 3191: l. 20,5, br. van de roosters 3,5 cM.

Zie plaat IX, fig. 2.

d. Fuiken en vischheiningen [10]).

370/3192 [11]). Fuik [12]) (*oenak* of *tētapoek* [13]) (model), kegelvormig, van met dorens

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/7.
2) (*h*)*anjoet* = met den stroom wegdrijven. — KLINKERT, *Wbk.* s. v.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/1.
4) De opgave van den inl. naam, naar bovengenoemden catalogus is twijfelachtig.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/8. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 20, Bi 14. — KRAUSE, 240.
6) Cat. Parijs, 150, n0. 165.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/11.
8) *Holothuria.*
9) C. DE GROOT, *Blitong*, 387. — Zie H. J. LION in *T. v. N. I.*. 17e Jaarg. I, 1. — Over tripangvisscherij zie ook *Enc. v. N. I.* IV, s. v. *tripang*.
10) KRAUSE, 252 vlgg.
11) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/12.
12) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXVI, fig. 4. — *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 20, Bi 18.
13) De inl. naam hangt waarschijnlijk samen met de aanwezigheid van de dorens. — KLINKERT, *Wbk.*,: *oenak* = haakvormige doorn, *tapoek* = kroontje, zooals op sommige vruchten.

voorziene rotantakken; om de opening en verder nog spiraalvormig met rotan doorvlochten.

Voor de riviervischvangst; de visschen die in de fuik geraken kunnen wegens de dorens niet weer ontsnappen; in den top wordt het aas gelegd.

L. 23, dm. opening 6,5 cM.

254/58. Fuik, op 370/3192 gelijkende, maar afgeknot kegelvormig; langs de opening en in het midden met een dubbelen rotanreep lusvormig doorvlochten; om de fuik is een lichtgeel, gedroogd blad (?) gewikkeld en met rotanvezels vastgebonden; nabij het dunne einde twee cylindrische houten staafjes.

L. 25, dm. 3—8 cM.

254/50 en 370/3193 [1]). Als voren (*těngkalaḳ* [2]) (modellen), bijna trompetvormig; van platte, gespleten bamboestaafjes, die langs de opening en over het midden van het voorste, wijde deel eenmaal dwars en over het nauwere deel spiraalvormig met een of meer in elkaar gedraaide rotanvezels doorvlochten zijn; binnen het laatste, langs den omtrek op vijf (50) of drie (3193) plaatsen doornige rotanstokjes. (Zie boven).

Voor de riviervischvangst.

50: L. 54, dm. aan de voorzijde 16,5; 3193: l. 29, dm. aan de voorzijde 8 cM.

880/7. Als boven (model), doch het wijdere gedeelte driemaal met een dubbelen, het nauwere zevenmaal met een enkelen rotanreep in rondgaande gangen en eenmaal spiraalvormig doorvlochten; binnen dit laatste deel een van zeer lange dorens voorziene rotantak.

L. 45, dm. aan de voorzijde 11 cM.

300/1018. Als voren, cylindervormig, een einde dunner uitloopend, zonder dorentak; in het inwendige op twee plaatsen eene keel, aan een bamboering verbonden; bovendien nog een dergelijke ring schuin nabij het dunne einde; dwarse doorvlechting langs de openingen en verder eene spiraalvormige; de keelen tweemaal dwars doorvlochten.

L. 132, dm. 19,5 cM.

880/8. Als boven, cylindrisch, van bamboelatjes en rotan en met slechts eene keel; elfmaal dwars, eenmaal spiraalvormig, de keel viermaal dwars en over een deel spiraalvormig doorvlochten; klein, à jour bewerkt rotandeksel, met twee touwtjes aan de fuik bevestigd.

L. 44, dm. 10 cM.

370/3189 [3]). Als voren (*boeboe darat*) (model $\frac{1}{6}$), als 880/8, cylindrisch, aan het achtereinde door een deksel van bamboelatjes gesloten; aan het vooreinde eene keel; binnen, op drie plaatsen in elkaar gedraaide rotanringen; op acht plaatsen dwars en bovendien spiraalvormig, alsmede de keel eenmaal dwars en het deksel langs den omtrek en driemaal dwars met taaie bruine reepen doorvlochten.

Voor de riviervischvangst.

L. 26, dm. 9 cM.

300/1020. Als boven, op 370/3189 gelijkende, maar veel fijner en aan het eene einde dunner wordend; in het inwendige drie dunne rotanringen; doorvlechting met fijne gele vezels langs de openingen en bovendien nog 14 maal dwars; de windingen van het vlechtwerk zoodanig met elkaar verbonden, dat aan eene zijde eene regelmatige rij schuine strepen gevormd is; de keel eenmaal dwars, het deksel langs den omtrek en over het midden doorvlochten.

L. 39, dm. 12 cM.

300/993, 994, 996 en 997. Vischweren (993, 994 en 997 twee ex.); staketsels

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/13.
2) Cfr. KLINKERT, *Wbk.* — Zie *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 20, Bi 19.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 22/10.

van dunne bruine stokjes [1]) (993, 994 en 996) of bamboelatjes (997), op drie (993), vier (994 en 997) of zes plaatsen (996) dwars doorvlochten met donkerbruine (993, 994 en 996), of gele, in elkaar gedraaide vezels (997). Bij 997 behoort een stuk bamboe, aan eene zijde gespleten, trechtervormig verwijd en doorvlochten met een reep van hetzelfde materiaal. (Fakkel?)

993: L. 453, h. 34; 994: l. 520, h. 41,5; 996: l. 172, h. 50,5; 997: l. 90,5, h. 41,5 cM.

e. Accessoires, Vaartuigen.

300/1043. Vischmand [2]), rechthoekig gevlochten van bamboereepen, fleschvormig; bodem rechthoekig, het onderste gedeelte van den wand rechtopstaand, het middelste, dat van breedere reepen gevlochten is, aan twee zijden schuin, het bovenste deel (hals) rond, eenigszins wijd uitloopend en omgeven door een sterken randhoepel van bamboe. Kruiselings over den bodem een paar bamboelatten. Een dik vezelsnoer is met knoopen aan de binnenzijde bevestigd aan den overgang van het onderste in het schuine gedeelte en aan weerszijden tweemaal door het laatste en door oogen ter zijde van den hals gestoken. Om den hals nog een snoer, waaraan een aangepunt bamboestokje.

L. van den bodem 28, br. id. 19, totale h. 37, dm. halsopening 15 cM.

254/19. Visschersvaartuig [3]) van de *Sekah's* [4]) (model van hout), aan de buitenzijde zwart geverfd, buikig met kiel; schuine voor- en bijna loodrechte achtersteven; dek doorloopend, alleen door vier dwarsverbindingen afgebroken; het achtereinde vischstaartvormig uitgebogen; roer door twee touwen in beweging gebracht. Iets voor het midden een mast, waaraan een ophijschbaar trapeziumvormig zeil van aan elkaar genaaide *Pandanus*-matten (?). — Als toebehooren modellen van:

a. een toestel voor het vangen van *tripang*, zie 370/3190 en 3191, de beide eindvlakken met steenen bezwaard;

b. twee houten, unilateraal geweerhaakte, met steenen verbonden ankers;

c. een rechthoekig mandje van de bladscheede van eene palmsoort (hoosvat?);

d. een rond, opengevlochten mandje van rotan, met dergelijke bladscheede gevoerd;

e. een schepmand? [5]); rechthoekig vlechtwerk van bamboereepen; eene zijkant recht, met bamboelatten omboord, de andere naar binnen gebogen en aan de bovenzijde door rotanreepen en twee gekruiste roeispaanvormige houten latten verbonden. De mand hangt aan twee touwen van taaie zwarte vezels, ieder op twee plaatsen vastgebonden en van twee houten knevels voorzien.

L. 95, gr. br. 19,5, h. 13 cM.

Zie plaat VIII.

300/1088. Als voren, op 254/19 gelijkende, maar korter; de voorsteven zeer puntig en gedeeltelijk met een afgerond dik plankje overdekt; een groot deel van het dek ontbreekt, waardoor in het binnenste vijf spanten zichtbaar zijn; het roer ontbreekt. Geen mast, geen toebehooren. Uitwendig bruin geverfd.

L. 72, br. 18, h. 11 cM.

---

1) Volgens C. DE GROOT, *Blitong*, 386, worden de *sero's* vervaardigd van *rĕsam* (*Gleichenia dichotoma*, FILET, n°. 6419), eene zeer harde plantenstengel, waarvan de inlanders hunne schrijfpennen maken, en verbonden door *iding iding* (?) eene zeer taaie *akar* (wortel). Zie ook blz. 125 en 135.

2) JASPER, *Vlechtind.* pl. II, rechts boven (*kepis*).

3) *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 21, Bi 34.

4) Over de *Sekah*-bevolking zie o. m. C. DE GROOT, *Blitong*, 331. — L. SCHEPERN, *Aanteekeningen omtrent de bevolking van Billiton* (*T. I. T. L. Vk.* dl. IX), 63. — ECOMA VERSTEGE, *De Sekahbevolking van Billiton* (*T. I. T. L. Vk.* dl. XXIV), 211. — VAN DIEST, *Bijdrage tot de geschiedenis van Billiton, gedurende de eerste 15 jaren onzer vestiging aldaar.* (Jb. Mijnwezen, N. I. 1874, I, 193 vlgg.) — *Enc. v. N. I.* III, 124.

5) Waarschijnlijk voor de schelpenvisscherij bestemd.

GROEP V.

Landbouw [1]).

37/516. Mes (*pisau ali* [2]), lemmet effen; rug over het achterste deel concaaf, overigens recht en naar voren dunner; snede flauw convex en over meer dan de helft geslepen; vooreinde spits. Lange, bruinhouten greep, flauw naar boven gebogen, met afzonderlijke kleinen spitsen knop. IJzeren steelring.

L. lemmet 17,5, gr. br. id. 2,7, l. greep 26, dm. id. 2,5 cM.

37/515 en 360/9366. Bijlen [3])(*bělyoeng*), lemmet wigvormig met concave snede en ronden doorn, die met zigzagvormig en spiraalvormig rotan-vlechtwerk gebonden is tegen den knievormig gebogen, geelhouten steel; de laatste van boven plat, bij 9366 met bloemknopvormig snijwerk versierd, in het midden rond en dun, aan het ondereinde dikker, bij 9366 met ruwen knop. Bij 9366 tot bescherming van de snede een lederen schoen met een snoer van hetzelfde materiaal vastgebonden.

515: L. van het lemmet 14, br. id. 3,5—5,5, l. van den steel 82, dm. id. beneden 3,5; 9366: l. van het lemmet 13, br. id. 2,5—4,5, l. van den steel 90, dm. id. beneden 3 cM.

37/514. Dissel (*tiětar* [4]), als 37/515, maar het lemmet korter en loodrecht op den steel gericht; doorn dik en vierkant; steel geelbruin, korter; het boveneinde met krullen (bladornament) versierd, het ondereinde achthoekig en door een paar rondgaande verdikdingen van het bovengedeelte gescheiden.

L. lemmet 7, br. id. 5—5,5, l. steel 45, dm. 3 cM.

370/3209 [5]). Mand (*pintang*) (model); zigzagvormig vlechtwerk van ongekleurde *Pandanus*-reepen [6]), van onderen vierkant, van boven rond.

Bij het *padi*planten worden in deze mand, die aan den gordel wordt gedragen, de zaailingen geborgen.

H. 10, dm. 8,5 cM.

370/3210 [7]). Als boven (*tĕkiding*) (model), als 3209, maar langs de opening en daar beneden door een rotanhoepel versterkt; door in het vlechtwerk gelegde vouwen vertoont dit eene versiering van twee rondgaande banden, waartusschen verticale streepjes. — Wordt aan den gordel gedragen en dient voor het verzamelen van de gesneden (?) *padi* [8]).

H. 11, dm. 10,5 cM.

370/3211 [9]). Als boven (*ambin* [10]) (model), als 3210 maar grooter en zonder versiering; rood gekleurde rotanrandhoepel; op vier plaatsen van het ronde gedeelte, binnen en buiten, opstaande roode rotanstaafjes, over den bodem gekruist en met fijne rotan vastgebonden. Aan twee daarvan rotanoogjes, waardoor een stuk boombast als draagband getrokken is. — Dient om de geoogste *padi* van het veld naar huis te dragen.

H. 14, dm. 15 cM.

---

1) Zie C. DE GROOT, *Blitong*, 365 vlgg. — Kol.Verslag, 1891, bijl. F F F. 28. — SCHEPERN, O. c., 60.

2) Volgens de opgave. — KLINKERT, *Wbk.* geeft: *pisau wali* = klein mesje om hout te besnijden.

3) Verg. RATZEL, *Völkerkunde*, 2e Ausg. I, 392.

4) Volgens de opgave; KLINKERT, *Wbk.* vermeldt: *tjĕtai* een soort van dissel, kleiner dan de *bĕlyoeng* met verzetbaar ijzer.

5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 118/*a*.

6) Volgens C. DE GROOT, *Blitong*, 375, worden rijstmandjes op *Billiton* vervaardigd van *Poedak*-bladen (*Pandanus moschatus*, RMPH. FILET, n0. 6926).

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 118/*b*.

8) Volgens C. DE GROOT, *Blitong*, 366, wordt de *padi* niet gesneden, maar: „aartje voor aartje met de hand afgerist en de korrels in een bakje, dat de lui voor den buik dragen verzameld.' Zie ook bij *Banka*, blz. 137, onder 370/3308.

9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 118/*c*.

10) Cfr. KLINKERT, *Wbk.*

GROEP VI.

Scheepvaart en middelen van vervoer.

370/3212 [1]). Zeil- en roeivaartuig (*prahoe gobang* [2]) (model); de romp uit een stuk gesneden, platte bodem, zonder kiel, de voorsteven oploopend, snavelvormig en aan het ondereinde meermalen uitgekeept; de achtersteven schuin afgesneden. Langs de beide boorden twee met de zijkanten op elkaar geplaatste, van lijstwerk voorziene planken, waarvan de onderste aan weerszijden van den voorsteven snavelvormig uitsteekt, terwijl de bovenste langs den achtersteven vervormd is tot een hek, dat over den spiegel omloopt. Doorloopend dek; op het achterdek eene lage kajuit met ingang aan de voorzijde. Twee masten, met touwen aan de boorden verbonden, ieder met een — bij den achtersten mast met behulp van een takelblok — ophijschbaar, nagenoeg rechthoekig zeil van wit katoen en langen, tot de verschansing afhangenden, aan een uitgesneden stokje bevestigden wimpel van oranje katoen met rood-wit-blauwe franje; die van den achtersten mast bovendien in de lengte met roode en blauwe, in de breedte met witte, gele, roode en blauwe reepen katoen benaaid. Op den achtersteven een eenigszins schuine vlaggestok met oranje vlag. Aan het roer ontbreekt de stuurinrichting. Op het voordek de houten modellen van twee kanonnen, op eene dwarsverbinding rustend. Aan beide boorden zijn met een rotanreep vastgebonden vier pagaaien met ruitvormig blad. De romp van het schip zwart, het lijstwerk, het hek, de zijwanden der kajuit en de bladen der pagaaien rood en groen geverfd.

L. 77, br. 14, h. 4,5 cM.

370/3164 [3]). Mand (*bakoel nanga*) (model?), van ongekleurde smalle bamboereepen, zigzagvormig gevlochten, van onderen vierkant, van boven rond. Randhoepel van roodgeverfde rotan met taaie donkerbruine vezels (*rěsam?*) vastgebonden.

H. 7,5, dm. 9 cM.

370/3176 [4]). Als voren (*bakoel*), in het algemeen als 3164, maar fijner en met het patroon van 370/3174 (groep I) in roode reepen ingevlochten. Randhoepel met fijne gele rotanvezels bevestigd. — Tot opberging van allerlei zaken.

H. 7, dm. 10,5 cM.

370/3175 [5]). Draagmand (*boendoeng*) (model), van ongekleurde *Pandanus*-reepen, diagonaal gevlochten, van onderen rechthoekig, boven langwerpig rond. Aan de voorzijde een door gevouwen reepen gevormd randje, aan de achterzijde twee rotanoogjes verbonden door een, door het vlechtwerk gestoken rotanstaafje; om de mand een door de oogjes gestoken draagtouw van boombast. — Voor het transport van kleine benoodigdheden.

H. 11, dm. boven 4,5—7 cM.

370/3213 [6]). Kruiwagen [7]) (model), als 370/3313 (zie *Banka*, blz. 137 gr. VI), maar veel grover bewerkt; de uitsteeksels boven de boomen ontbreken.

L. 45, br. voren 5, id. achter 17, h. van het rad 10 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 424/*a*.
2) KLINKERT, *Wbk.* een soort van klein zeevaartuig, dat zeer goed zee bouwt.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 47/*b*.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 192/14.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 192/13.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 424/*c*.
7) Op een aangehecht etiket staat „*kerita*" (als inlandsche naam?) vermeld.

GROEP VII.

Handel.

370/3202 [1]). *Tripang* [2]) (*Holothuria*) in acht soorten [3]).

„De *tripang* wordt gedroogd aan de Chineesche handelaren verkocht tegen *f* 70 à „*f* 100 de *pikoel*; de Chineezen drogen de *tripang* nogmaals en voeren ze uit, om ze „in China te verkoopen" [4]).

370/3204 [5]). Gedroogde inktvisch (*Octopus*) (Mal. *noes* [6]). Handelsartikel.

GROEP VIII.

Verkrijging van grondstoffen en hunne bewerking.

37/521 & 522. Staafje tin en Monster tinerts [7]) in een fleschje.

370/3206 [8]). Monster schildpad (*sisik* [9]).— De schoongemaakte schubben van dezen niet eetbaren schildpad worden voor 10 tot 15 gulden per *kati* (± 0,62 KG.) verkocht [10]).

370/155—164 [11]). Monsters boomschors: 155. *koelit memboetisan* (?). — 156. *koelit beberi*, wellicht *berai* = *Rhodamnia Spectabilis* Bl. Filet, n°. 1128. — 157. *koelit kepang* (*klepang*? = *Adinandra stylosa* Miq. Filet, n°. 4821). — 158. *koelit tjĕngal* = *Hopea diversifolia* Miq. Filet, n°. 8796. — 159. *koelit beroeboek*, waarschijnlijk Mal. *bĕroemboeng* = *Uncaria eurhyncha* Miq. Filet, n°. 1135. — 160. *koelit bĕtoer biroeboek* (?); *bĕtoer*, volgens C. de Groot, *Blitong* 370 = *bintangoer*.— 161. *koelit djangkang* = *Sterculia foetida*, L. Filet, n°. 1967. — 162. *koelit teroedjam* (?) C. de Groot, O. c., *tronjam*. — 163. *koelit pĕtanang* (?). — 164. *koelit mintoelin* wellicht *mĕntoenging* = *Gomphia augustifolia* Vahl. Filet, n°. 5948. — 155—159 en 161 voor omwanding, de andere voor dakbedekking van huizen.

„Voor den huisbouw der Inlanders wordt de schors op den boomstam ringvormig „doorgesneden tot het spint, op afstanden van ± 2 M. en door eene verticale snede „geopend, waardoor het mogelijk wordt de schors voorzichtig, zonder die te breken, „van het spint los te maken; daarna wordt de schors plat uitgelegd, gedroogd tot platen, „welke ± 2 M. lengte en den omtrek des booms tot breedte hebben" [12]).

L. 20—35, br. 48—90 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 22/29.

2) In den Cat. Kol. Tentoonst. Amst. wordt als inl. naam opgegeven: *gamoet*. — Volgens Klinkert, *Wbk.* is *gamat* een soort van groote *tripang*. — Zie ook „*Handwörterbuch der Zoologie* etc." IV, 177, s. v. Holothuriae. — Het beste werk over deze orde van stekelhuidigen is het met talrijke afbeeldingen versierde boek van C. Semper, *Die Holothurien* (Reisen im Archipel der Philippinen II Theil 1r Band), Leipzig, 1867.

3) Omtrent de Chineesche namen van de soorten zie: G. Schlegel, *Ned. Chin. Woordenboek* I, 510, s. v. bêche de mer." — Zie ook Schmeltz en Krause, O. c., 180 waar over de vangst van Holothuriën in de Zuidzee en den uitvoer naar China wordt gesproken. Hier zijn ook te vinden de inl. namen van zes bij *Mutuata* in de *Viti*-groep gevangen soorten en wordt gezegd dat twee soorten van *Stichopus ananas* (de beste) en *Mulleria mauritiana* afkomstig zijn. — Voor de toebereiding voor den handel zie *Enc. v. N. I.* IV s. v. *tripang*, 435 vlgg.

4) C. de Groot, *Blitong*, 387.

5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 22/31.

6) Cfr. Klinkert, *Wbk.*

7) Omtrent tinwinning op *Billiton*, zie C. de Groot, *Blitong*, Hoofdstuk III en VI en de aldaar op blz. 3 vlgg. aangehaalde werken.

8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 22/35.

9) *Chelonia imbricata*.

10) C. de Groot, *Blitong*, 389.

11) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 228/7 *a-i*.

12) C. de Groot, *Blitong*, 110.

GROEP IX.

Wapens.

351/63 & 64, 360/9939. Lans (*toembah* [1]); punt effen, lancetvormig, bij 63 zeer lang, bij 64 en 9939 aan weerskanten met duidelijken middenrug, bij 63 met concave, bij 64 en 9939 met convexe lijnen overgaande in den ronden (63 en 9939) of ovalen (64) steel. Schacht van rotan, dik en geel (63) of dun en bruin (64 en 9939); aan het boveneinde van de schacht bij 63 eene lange messingen bus met een kraag aan beide einden en eene rugvormige verhooging nabij het boveneinde; verhooging en kragen worden begrensd door rijen driehoeken; bovendien twee paren rondgaande groeven; bij 64 eene smalle messingen bus met kraag aan het boveneinde, bij 9939 een ijzeren ring. — De punt van 63 en 64 zwart gemaakt. Bij 9939 behoort een houten uit twee stukken bestaande, door vischgraatvormig gevlochten rotanringen bijeengehouden puntbeschermer. — De lans wordt rechtstandig in de rechterhand met de punt naar boven gedragen [2]).

63: L. punt 41, gr. br. id. 3,5; l. schacht 150,5, dm. id. 2,4; 64: l. punt 25, gr. br. id. 3,2; l. schacht 139, dm. id. 2,2; 9939: l. punt 23, gr. br. id. 2,4; l. schacht 134, dm. id. 1,8 cM.

Lans, 360/5351, 1/4 w. gr.

37/533. Als voren, punt ruitvormig, onderaan recht afgesneden met flauwen middenrug; vierkante, naar beneden dikker wordende steel. Bruine rotanschacht, aan het boveneinde met een breeden band van tin (?) met twee paar rondgaande verhoogingen.

L. punt 29, gr. br. id. 6; l. schacht 175, dm. id. 2,1 cM.

360/5351. Als voren, punt klein en bladvormig, met eene touwomwoeling, waaruit drie driehoekige, naar beneden gerichte ijzeren plaatjes te voorschijn komen, vastgebonden op eene palmhouten naar onderen toe dunner wordende donkerbruine schacht; het bovenste gedeelte van deze laatste, in doorsnede driehoekig, heeft, uit hetzelfde stuk gesneden, gedeeltelijk over elkaar liggende, naar achteren gekeerde weerhaken; het onderste deel, van het bovenste door eene omwoeling van gevlochten koord gescheiden, is rond. Schacht over de geheele lengte versierd met min of meer duidelijk ingekraste, tot onregelmatige zigzaglijnen gegroepeerde streepjes. (Zie nevenstaande afb.).

Deze lans is van het „Kabinet van Zeldzaamheden" overgenomen als „Rooverspiek van *Billiton*"; de naar beneden gerichte ijzeren punten, de vorm van de schacht en vooral de daarop voorkomende versiering doen echter meer aan een oud stuk van *Enggano* denken [3]).

L. van de punt 5, gr. br. id. 3,6; l. schacht 184, dm. 1,1—2,1 cM.

37/530. Lansschacht, van bruingeel hout, rond, onder het boveneinde het dikst en van daar naar de einden dunner uitloopend; om het uitgeholde boveneinde eene breede slangvormige omvlechting met fijne rotanreepen, waaraan drie rondgaande groeven aansluiten. Op het dikste gedeelte verschillende, tot groepen vereenigde rondgaande groeven, die een breeden en twee smalle banden insluiten. Meer benedenwaarts om de schacht drie breede banden van bladtin (?). — De herkomst is onzeker.

L. 171, dm. 1,5—3,2 cM.

360/9934. Kapmes [4]) (*parang*), lemmet effen, rug recht, overal even dik, aan de voorzijde ingekeept en met convexen boog overgaande naar de scherpe punt; snede flauw convex, over het achterste gedeelte flauw concaaf, over twee derden der lengte geslepen. Greep van bruingeel hout, in doorsnede ovaal, knievormig gebogen en naar achteren breeder en dikker; het ondervlak meermalen hoekvormig uitgesneden. IJzeren steelring. Scheede van twee bruin-

1) Mal. *toembak*.
2) C. de Groot, *Blitong*, 314.
3) Zie de afbeeldingen op blz. 115.
4) van Hasselt, *Atlas*, pl. XXVI, fig. 9.

houten planken, van onderen schuin afgesneden en door zeven vischgraatvormig gevlochten rotanringen bijeen gehouden; nabij de monding de scheede breeder, aan eene zijde met vleugelvormig verlengstuk, de bovenzijde uitgeschulpt; onder de monding twee rondgaande lijstjes. Als draagkoord een gedraaid, taai vezelsnoer, aan het eene einde met eene lus, aan het andere met een knoop; het snoer draagt een stervormig uitgesneden plaatje van palmhout. — Wordt als wapen en ook bij den veldarbeid gebruikt.

Lemmet l. 49, br. 2,7—5,3; greep l. 14,5, br. 2,9, d. 2,2; scheede l. 58, br. 6,5—9,5 cM.

37/511. Hakmes, met 360/9934 bijna overeenkomend, maar met kortere kling, de rug zeer flauw concaaf en het ondervlak van de greep minder zorgvuldig bewerkt. Scheede als bij 360/9934, doch slechts met vijf rotanringen en één lijstje; de monding minder uitgebogen en minder bewerkt. Aan eene zijde van de scheede een, uit hetzelfde stuk gesneden, rechthoekig doosje, door een inschuivend dekseltje sluitbaar; dit laatste vertoont op het midden eene kunstig ingesneden versiering van bladornamenten, afgewisseld en omgeven door rijen Andreaskruisen. Op een van de zijvlakken van het doosje mede een, doch onvoltooid gebleven ingesneden bladornament. Aan den bovenste der rotanringen is met rotanreepen aan eene zijde bevestigd eene lus van touw, aan de andere een van taaie gele vezels lusvormig gevlochten draagband, dat een vezelkoord met knoop draagt.

Afmetingen als voren: van het lemmet 42, 2,8—5; van de greep 16, 3, 2,5; van de scheede 51, 6,5—8 cM.

1018/95. Kris[1]) (*kĕris pandjang*[2]), lemmet recht, gedamasceerd, tweesnijdend, onderaan aan eene zijde verbreed en met zes doornvormige uitsteeksels, aan de andere verdikt en afgerond; twee, nabij het recht afgesneden ondereinde beginnende groeven loopen met flauwe bochten evenwijdig aan de sneden, en eindigen in deze. Gepolijst geelhouten, kolfvormige greep, nabij het lemmet kelkvormig bewerkt en van een wit metalen, evenzoo kelkvormigen steelring voorzien. Op de greep een met streepjes gevuld ovaal, door groefjes met den kelk verbonden, langs het ondereinde van de greep evenzoo eene rij streepjes. Scheede recht, uit een stuk bruin, gevlamd hout; afzonderlijk mondstuk van zwart hout, aan eene zijde vlagvormig uitgebogen, aan de andere afgerond. Het ondereinde van de scheede bij wijze van schoen met een driehoekig, zwart stuk hout ingelegd.

Lemmet l. 42, br. gem. 2,1; greep l. 10,5, dm. 2,5; scheede l. 47, br. 2,8—12 cM.

37/513. Als voren, lemmet als 1018/95 maar effen en langer; de groeven onderaan recht. Greep van geelbruin hout, rond, flauw gebogen, aan het ondereinde dikker; nabij het lemmet met twee kelkbladen besneden; het ondereinde vertoont eene vierbladige bloem; geen steelring. Scheede in den vorm van 1018/95, van bruin, het mondstuk van geel hout; geen ingelegd stukje aan het ondereinde.

Afmetingen als voren: van het lemmet 61, 2; van de greep 8,9, 2,3; van de scheede 65, 3—10 cM.

1587/1. Kris[3]), als de vorige, lemmet als dat van 1018/95 maar langer; greep van hertshoorn, kolfvormig, het achtereinde met straalvormige groeven en rozetvormige punt, het overige deel met rechte- en golflijnen en ingeprikte punten. Steelring van zwart hoorn. Scheede van zwart hout, omgeven door talrijke smalle ringen van zilverdraad, gedeeltelijk tot paren vereenigd; schoen ontbreekt. Mondstuk van bruin hout, niervormig, aan weerszijden met spiraalvormige groef.

Lemmet l. 53. gemidd. br. 2; greep l. 9, dm. 3; scheede l. 59, br. 2—11 cM.

---

1) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. XXVI, fig. 5 en SCHMELTZ, *Ind. Prunkwapen*, *I. A. f. E.* III, 110, fig. 28.

2) *pandjang* = lang. — Volgens C. DE GROOT, *Blitong*, 315, zou deze kris eigenaardig voor *Billiton* zijn; gelijke en verwante vormen komen intusschen op *Sumatra* veel voor.

3) Onder den naam „*Kris, sikien pandjang*" ontvangen.

GROEP IX.

Wapens.

351/63 & 64, 360/9939. Lans (*toembah* [1]); punt effen, lancetvormig, bij 63 zeer lang, bij 64 en 9939 aan weerskanten met duidelijken middenrug, bij 63 met concave, bij 64 en 9939 met convexe lijnen overgaande in den ronden (63 en 9939) of ovalen (64) steel. Schacht van rotan, dik en geel (63) of dun en bruin (64 en 9939); aan het boveneinde van de schacht bij 63 eene lange messingen bus met een kraag aan beide einden en eene rugvormige verhooging nabij het boveneinde; verhooging en kragen worden begrensd door rijen driehoeken; bovendien twee paren rondgaande groeven; bij 64 eene smalle messingen bus met kraag aan het boveneinde, bij 9939 een ijzeren ring. — De punt van 63 en 64 zwart gemaakt. Bij 9939 behoort een houten uit twee stukken bestaande, door vischgraatvormig gevlochten rotanringen bijeengehouden puntbeschermer. — De lans wordt rechtstandig in de rechterhand met de punt naar boven gedragen [2]).

63: L. punt 41, gr. br. id. 3,5; l. schacht 150,5, dm. id. 2,4; 64: l. punt 25, gr. br. id. 3,2; l. schacht 139, dm. id. 2,2; 9939: l. punt 23, gr. br. id. 2,4; l. schacht 134, dm. id. 1,8 cM.

Lans, 360/5351, 1/4 w. gr.

37/533. Als voren, punt ruitvormig, onderaan recht afgesneden met flauwen middenrug; vierkante, naar beneden dikker wordende steel. Bruine rotanschacht, aan het boveneinde met een breeden band van tin (?) met twee paar rondgaande verhoogingen.

L. punt 29, gr. br. id. 6; l. schacht 175, dm. id. 2,1 cM.

360/5351. Als voren, punt klein en bladvormig, met eene touwomwoeling, waaruit drie driehoekige, naar beneden gerichte ijzeren plaatjes te voorschijn komen, vastgebonden op eene palmhouten, naar onderen toe dunner wordende donkerbruine schacht; het bovenste gedeelte van deze laatste, in doorsnede driehoekig, heeft, uit hetzelfde stuk gesneden, gedeeltelijk over elkaar liggende, naar achteren gekeerde weerhaken; het onderste deel, van het bovenste door eene omwoeling van gevlochten koord gescheiden, is rond. Schacht over de geheele lengte versierd met min of meer duidelijk ingekraste, tot onregelmatige zigzaglijnen gegroepeerde streepjes. (Zie nevenstaande afb.).

Deze lans is van het „Kabinet van Zeldzaamheden" overgenomen als „Rooverspiek van *Billiton*"; de naar beneden gerichte ijzeren punten, de vorm van de schacht en vooral de daarop voorkomende versiering doen echter meer aan een oud stuk van *Enggano* denken [3]).

L. van de punt 5, gr. br. id. 3,6; l. schacht 184, dm. 1,1—2,1 cM.

37/530. Lansschacht, van bruingeel hout, rond, onder het boveneinde het dikst en van daar naar de einden dunner uitloopend; om het uitgeholde boveneinde eene breede slangvormige omvlechting met fijne rotanreepen, waaraan drie rondgaande groeven aansluiten. Op het dikste gedeelte verschillende, tot groepen vereenigde rondgaande groeven, die een breeden en twee smalle banden insluiten. Meer benedenwaarts om de schacht drie breede banden van bladtin (?). — De herkomst is onzeker.

L. 171, dm. 1,5—3,2 cM.

360/9934. Kapmes [4]) (*parang*), lemmet effen, rug recht, overal even dik, aan de voorzijde ingekeept en met convexen boog overgaande naar de scherpe punt; snede flauw convex, over het achterste gedeelte flauw concaaf, over twee derden der lengte geslepen. Greep van bruingeel hout, in doorsnede ovaal, knievormig gebogen en naar achteren breeder en dikker; het ondervlak meermalen hoekvormig uitgesneden. IJzeren steelring. Scheede van twee bruin-

1) Mal. *toembak*.
2) C. DE GROOT, *Blitong*, 314.
3) Zie de afbeeldingen op blz. 115.
4) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. XXVI, fig. 9.

houten planken, van onderen schuin afgesneden en door zeven vischgraatvormig gevlochten rotanringen bijeen gehouden; nabij de monding de scheede breeder, aan eene zijde met vleugelvormig verlengstuk, de bovenzijde uitgeschulpt; onder de monding twee rondgaande lijstjes. Als draagkoord een gedraaid, taai vezelsnoer, aan het eene einde met eene lus, aan het andere met een knoop; het snoer draagt een stervormig uitgesneden plaatje van palmhout. — Wordt als wapen en ook bij den veldarbeid gebruikt.

Lemmet l. 49, br. 2,7—5,3; greep l. 14,5, br. 2,9, d. 2,2; scheede l. 58, br. 6,5—9,5 cM.

37/511. Hakmes, met 360/9934 bijna overeenkomend, maar met kortere kling, de rug zeer flauw concaaf en het ondervlak van de greep minder zorgvuldig bewerkt. Scheede als bij 360/9934, doch slechts met vijf rotanringen en één lijstje; de monding minder uitgebogen en minder bewerkt. Aan eene zijde van de scheede een, uit hetzelfde stuk gesneden, rechthoekig doosje, door een inschuivend dekseltje sluitbaar; dit laatste vertoont op het midden eene kunstig ingesneden versiering van bladornamenten, afgewisseld en omgeven door rijen Andreaskruisen. Op een van de zijvlakken van het doosje mede een, doch onvoltooid gebleven ingesneden bladornament. Aan den bovenste der rotanringen is met rotanreepen aan eene zijde bevestigd eene lus van touw, aan de andere een van taaie gele vezels lusvormig gevlochten draagband, dat een vezelkoord met knoop draagt.

Afmetingen als voren: van het lemmet 42, 2,8—5; van de greep 16, 3, 2,5; van de scheede 51, 6,5—8 cM.

1018/95. Kris[1]) (*kĕris pandjang*[2]), lemmet recht, gedamasceerd, tweesnijdend, onderaan aan eene zijde verbreed en met zes doornvormige uitsteeksels, aan de andere verdikt en afgerond; twee, nabij het recht afgesneden ondereinde beginnende groeven loopen met flauwe bochten evenwijdig aan de sneden, en eindigen in deze. Gepolijst geelhouten, kolfvormige greep, nabij het lemmet kelkvormig bewerkt en van een wit metalen, evenzoo kelkvormigen steelring voorzien. Op de greep een met streepjes gevuld ovaal, door groefjes met den kelk verbonden, langs het ondereinde van de greep evenzoo eene rij streepjes. Scheede recht, uit een stuk bruin, gevlamd hout; afzonderlijk mondstuk van zwart hout, aan eene zijde vlagvormig uitgebogen, aan de andere afgerond. Het ondereinde van de scheede bij wijze van schoen met een driehoekig, zwart stuk hout ingelegd.

Lemmet l. 42, br. gem. 2,1; greep l. 10,5, dm. 2,5; scheede l. 47, br. 2,8—12 cM.

37/513. Als voren, lemmet als 1018/95 maar effen en langer; de groeven onderaan recht. Greep van geelbruin hout, rond, flauw gebogen, aan het ondereinde dikker; nabij het lemmet met twee kelkbladen besneden; het ondereinde vertoont eene vierbladige bloem; geen steelring. Scheede in den vorm van 1018/95, van bruin, het mondstuk van geel hout; geen ingelegd stukje aan het ondereinde.

Afmetingen als voren: van het lemmet 61, 2; van de greep 8,9, 2,3; van de scheede 65, 3—10 cM.

1587/1. Kris[3]), als de vorige, lemmet als dat van 1018/95 maar langer; greep van hertshoorn, kolfvormig, het achtereinde met straalvormige groeven en rozetvormige punt, het overige deel met rechte- en golflijnen en ingeprikte punten. Steelring van zwart hoorn. Scheede van zwart hout, omgeven door talrijke smalle ringen van zilverdraad, gedeeltelijk tot paren vereenigd; schoen ontbreekt. Mondstuk van bruin hout, niervormig, aan weerszijden met spiraalvormige groef.

Lemmet l. 53. gemidd. br. 2; greep l. 9, dm. 3; scheede l. 59, br. 2—11 cM.

---

1) VAN HASSELT, *Atlas*, pl. XXVI, fig. 5 en SCHMELTZ, *Ind. Prunkwaffen*, *I. A. f. E.* III, 110, fig. 28.

2) *pandjang* = lang. — Volgens C. DE GROOT, *Blitong*, 315, zou deze kris eigenaardig voor *Billiton* zijn; gelijke en verwante vormen komen intusschen op *Sumatra* veel voor.

3) Onder den naam „*Kris, sikien pandjang*" ontvangen.

37/512. Dolk, effen, gebogen lemmet; rug convex, naar voren dunner; snede concaaf, over de geheele lengte geslepen; punt scherp. Geelbruin houten greep, hertenpootvormig. Zwak gebogen, uit een stuk gesneden scheede, aan de monding naar eene zijde vlagvormig verlengd. Over de rugzijde in de scheede eene gleuf, die den rug van den dolk zichtbaar doet zijn.

L. lemmet 23, br. 1,5—2; l. greep 8, dm. 2—3; l. scheede 25,5, br. 2,5—9,5 cM.

GROEP XI.

Kunst en kunstnijverheid.

Voorwerpen van tin.

300/718 & 719. Aschbakjes. in den vorm van een tobbetje met zes hoepels; over het midden der opening eene gebogen dwarsverbinding; de ooren hebben hartvormige gaten en zijn met tot kruisen gegroepeerde, ingeprikte punten versierd.

H. 3,5, dm. 7—8 cM.

300/720. Zeepdoosje? met opschuivend deksel; rechthoekig, het deksel met schuine kanten; bovenvlak van het deksel en bodem eenigszins uitstekend. Ingegrifte versieringen: op het deksel op mat fond een vliegende vogel, in de hoeken bloemtakken; op de wanden van de doos bloemtakken, aan eene zijde bovendien een kleine, van stekels voorziene visch. Alle versieringen omlijst door rijen van, uit punten samengestelde kruisen tusschen rondgaande groeven. In het doosje een meermalen doorboord stukje blik.

L. 9, br. 6,5, h. 4,5 cM.

300/721. Rond doosje met opschuivend, gebombeerd deksel; op het deksel een ingegrifte vogel, sterk gestileerd. Om de doos en het deksel randen als bij 720.

H. 4, dm. 5,5 cM.

300/722 & 723. Sigarenkokers, cylindrisch, met opschuivend deksel; bovenvlak deksel en bodem iets uitstekend. Ingeprikte versieringen: op de bovenzijde van het deksel een bloemtak, om het opstaande gedeelte een bladerenrank; op den koker bloemtakken in door ingeprikte rijen punten gevormde rechthoeken met afgeronde hoeken. Randen als voren.

H. 10,5, dm. 7 cM.

300/732 & 733. Als voren, vorm als 722; op de bovenzijde van het deksel ingekrast, op een gepareld fond, een tak met bladeren en vruchten van den granaatappel; langs den rand twee rondgaande groeven; op het ronde gedeelte ingeprikt, eene reeks van in elkaargrijpende spiralen. Op den koker eene versiering als die op de bovenzijde van het deksel, gevolgd door eene dergelijke rij spiralen. Op den bodem door lijnen omgeven: بيليتونغ, een onduidelijke Chineesche stempel en daaronder „Blitong" [1]).

H. 12,5, dm. 10,2 cM.

300/730 & 731. Als voren, vorm als 722, maar langs de randen van deksel en koker bovendien een dikke, rondgaande rug. Versieringen: op het deksel een cirkel, die op gepareld fond een rond bloem- en bladornament vertoont; om dien cirkel concentrische ringen, waarin op gelijk fond resp. eene spiraal en eene rij driehoeken met gebogen opstaande zijden zijn gespaard; op het opstaande gedeelte van het deksel eene spiraal van bloemen en bladeren. Het oppervlak van den koker is door vier zandlooper-vormige, met bloemornamenten versierde figuren in even zoovele deelen verdeeld, die elk in het midden een cirkel vertoonen; drie van die cirkels zijn opgevuld met bloemtakken vergezeld van een kapel of vogel, de vierde met een vogel (reiger?) en een zeekrab. Tot insluiting van het ornament enkele of meerdere rondgaande groeven.

H. 13,5, dm. 10,2 cM.

---

1) Zie de aant. [1]) op blz. 149.

300/725 & 726. Sigarenkokers, cylindrisch met geheel overschuivend deksel; de rand van dit laatste en de bodem steken eenigszins uit. Op de bovenzijde van het deksel een bloem- en bladornament, langs den rand twee rondgaande groeven; op het ronde gedeelte een zelfde ornament, onder en boven afgesloten door eene groef, die door eene rij ingeprikte, in elkaar grijpende spiralen wordt gevolgd. — Op den bodem letters en teekens als bij 732.

H. 13, dm. 11,5 cM.

300/724 & 727. Bloemenvazen, rond, met uitstaande, uitgeschulpte bovenopening en breeden, ronden voet. Op hals en voet enkele of groepen van vier rondgaande groeven, op het midden een breede band, met een bloem- en bladornament op gepareld fond gevuld. — Op den bodem opschrift als voren, zonder het Chineesche merkteeken.

H. 14,5, boven dm. 7,5 cM.

300/728 & 729. Als voren, langwerpig rond, bovenrand diep en onregelmatig, voet weinig en regelmatig uitgeschulpt; langs den bovenrand aaneengesloten of alleenstaande zeer lang gerekte, onregelmatige, ingegrifte en opgevulde driehoeken; op eene zijde een ovaal met aangezette punt, op de andere een ruit, gevuld met bloem- en bladornament. Tegen eerstgenoemde (voor-) zijde twee afzonderlijke, uitstaande, driehoekige, met streepjes versierde bladen aan takken, die aan den voet door een klaverbladvormig (vruchtenvoorstelling?) figuur vereenigd zijn. — Opschrift op den bodem als boven.

H. 13, dm. 7—13 cM.

GROEP XII.

Godsdienst.

370/3163 [1]). Bidmatje (*tikar sĕmbajang*) (model), rechthoekig, van diagonaal gevlochten ongekleurde *Pandanus*-reepen.

L. 26, br. 16,5 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. no. 47/*a*.

VI.

RIOUW-ARCHIPEL [1]).

GROEP I.

Spijzen, dranken, lekkernijen en opwekkende middelen [2]).

300/1164 en 370/3098—3100 [3]). Monsters sago [4]), 1164, 3099 en 3100 wit, 3098 grijsbruin, 1164 ruw, de andere zuiver gekorreld. — De prijs voor 3098, 3099 en 3100 bedroeg (1883) te *Riouw* per *pikoel* (61,7 KG.) resp. $ 6, $ 4,50 en $ 4,50. Inl. naam voor 3098: *sagoe rĕndĕng* [5]).

370/3103 [6]). Monster Sagomeel. — Prijs te *Riouw* (1883) per *pikoel* $ $3\frac{3}{4}$.

370/3101 [7]). Monster gezuiverd Tapioca meel [8]). — Prijs te *Riouw* (1883) per *pikoel* $ $4\frac{1}{4}$.

---

1) Omtrent de mogelijke naamsafleiding zie E. NETSCHER, *Beschrijving van een gedeelte der Residentie Riouw* [*T. I. T. L. Vk.* dl. II (1854), 108]. — Over het gebied, dat tot den *Riouw-archipel* gerekend wordt, zie: Verslag der Handelingen van de Tweede Kamer der Staten Generaal 1905—1906, Bijl. 224, 17.

2) Litteratuur: NETSCHER, O. c., 129. — G. F. DE BRUYN KOPS, *Schets van den Riouw-Lingga Archipel.* [Natuurk. Tijdschr. v. N. I, IV (1853), 87]. — A. L. VAN HASSELT en H. J. E. F. SCHWARTZ, *De Poelau-Toedjoeh in het zuidelijk gedeelte gedeelte der Chineesche zee.* (Tijdschr. Aardr. Gen. 2e Serie XV, 21 vlgg).

3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 114/*e*, *g*, *i*.

4) *Metroxylon*, ROTTB. *Species diversae.* FILET, n°. 7430. — Omtrent de sagobereiding vermeldt eene nota, welke de inzending op de Kol. Tentoonst. Amst. 1883 begeleidde, het navolgende:

„Wanneer de sagostam gekapt, gespleten en uitgeraspt (*pangkoer*) is, wordt de verkregen „vezelige massa geworpen in een *irek*, een vierkant opstaand toestel, waarvan de vier hoeken „paaltjes zijn en de wanden uit *pĕlĕpah* (de bladnerf der *roembia*) bestaan. Dit toestel wordt „gemeenlijk boven een *sampan* geplaatst, is van boven, een weinig onder den rand, voorzien van „een uit kleine takken vervaardigd rasterwerk, waarop een grof matwerk gelegd wordt. In dit „matwerk worden de sagohoudende vezels getreden, terwijl ze voortdurend worden begoten. „Het naar beneden stroomende water valt in de *sampan*, terwijl de medegevoerde, ruw gezuiverde „sago zich daarin afzet. Men vult ze in uit sagobladeren vervaardigde cylinders, die *tamping* „genoemd worden." — Zie ook de uitvoerige beschrijving bij VAN HASSELT & SCHWARTZ, O. c., 453 vlgg.

5) KLINKERT, *Wbk.*: *sagoe rĕndang* = parelsago.

6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 114/*h*.

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 114/*j*.

8) Tapioca = Mal. *oebi kajoe. Janipha manihot* H. B. en KTH. FILET, n°. 6225.

370/3097 [1]). Monster zwarte peper [2]). — Prijs te *Riouw* (1883) per *pikoel* $ 12.

370/3102 [3]). Monster Kamirienoten [4]). — Worden gebruikt als specerij; uit de noten perst men ook eene vette lampolie. — Prijs te *Riouw* (1883) per *pikoel* $ 2½.

300/1166. Bloemen en bladeren van de *Gambir*-plant [5]). (*Uncaria Gambir* ROXB. FILET, n°. 2388).

300/1171. Tripang (*Holothuria*). — „De tripang wordt, gevangen zijnde, gespleten, „als wanneer het water uitloopt, dan met water gekookt, vervolgens met zand ge„schuurd, om de vuiligheid te doen afvallen, daarna boven vuur op roosters gelegd, „in de zon gedroogd en in zakken gepakt" [6]).

370/283 [7]). Vruchtendeksel (*toetoep sadji* [8]); afgeknot kegelvormig; dubbele laag van met rotan aaneengeregen bladreepen, de binnenste van *Nipah* [9]), de buitenste van *Lontar* [10]); de laatste met afwisselend bruine en gele, in elkaar grijpende punten. Om den onderrand, binnen een rotan randhoepel, buiten eene rondgaande rij, uit gevlochten *Nipah*-reepen vervaardigde, uitstekende driehoeken.

H. 24, dm. onder 46, id. boven 10 cM.

GROEP II.

Sieraden en Kleeding [11]).

1. Sieraden [12]).

105/14. Zilveren vingerring, met steentje van Riouwsch bergkristal [13]). Aan weerszijden van het steentje eene geribde verhooging.

Dm. 1,6 cM.

370/3112 [14]). Vingerringen (zes exempl.), gesneden uit de pit van den Guineeschen oliepalm [15]); alle met nabootsing van een ingezetten steen.

Dm. 1,8—2,3 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 114/*b*.
2) Omtrent pepercultuur zie: NETSCHER, *Riouw*, 177. — KOPS, *Riouw*, 310. — J. G. SCHOT, *De Battam-Archipel*, Ind. Gids, 1882, II, 624.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 114/*k*.
4) *Kamirie* (KLINKERT, *kĕmiri*), *Aleurites triloba* FORST. FILET, n°. 3698.
5) Omtrent teelt en bereiding van *gambir* zie: NETSCHER, *Riouw*, 167. — KOPS, *Riouw*, 306. — SCHOT, 1882, 621.
6) KOPS, *Riouw*, 314. — Zie ook boven noot 2) en 3) blz. 161.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 189.
8) Volgens KLINKERT, *Wbk.*: *toedoeng sadji* = bolvormig deksel, dat over de schotels geplaatst wordt ter beschutting tegen stof en insecten.
9) *Nipa fruticans*. WURMB. FILET, n°. 856.
10) *Borassus flabelliformis*. L. FILET, n°. 5502.
11) Litteratuur: NETSCHER, *Riouw*, 120. — KOPS, *Riouw*, 78.
12) Zie ook bij Groep X, 1108/285 & 286. Voorstelling van kleederdrachten.
13) Over het voorkomen van bergkristal zie SCHOT, 1882, 35. — De inl. naam is *intĕn Bolang*.
14) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 115/12.
15) *Elaeis Guineensis* L. FILET?

2. Kleeding.

a. Mutsen en hoofddoeken.

370/3104 [1]). Ronde muts (*kopyah*), met platten bodem en eenigszins dikkeren rand; zeer fijn, dicht aaneengesloten vlechtwerk van *akar rĕsam* (het hart van een varensoort [2]).
H. 8, dm. 16 cM.

300/139 [3]). Hoofddoek (*sĕtangan kapala boegis*), van katoen geweven; het middelste deel met kleine roode [4]) en blauwe ruiten, waarin donker- en lichtblauwe dwarsstrepen; randen breed, rood en blauw gestreept; de hoeken donkerblauw; langs de randen, enkele of dubbele, ingeweven zilverdraden. Eene zijde van het doek glimmend, de andere dof.
L. 85, br. 83 cM.

300/138. Als boven (*sĕtangan tĕlĕpoek* [5]), gebatikt katoenweefsel; gele, met strepen en punten gevulde ruiten, zesstralige sterren en ovale, regelmatig geplaatste figuren en onduidelijke blauwe kringen op donkerbruinen grond [6]); breede roode rand, door dwars- en langsstrepen verdeeld en met verschillende bladornamenten versierd; de hoeken bruingeel met rood ornament. Op eene zijde over de figuren van het middengedeelte in goud gedrukt: bloemen (*lotus*?) en in vieren verdeelde ruiten (bladornament?); op den rand verschillende alleenstaande en tot banden vereenigde bladornamenten; langs de randen eene rij fijne streepjes [7]), alles eveneens in goud gedrukt.
L. 95, br. 92,5 cM.

b. Borstdoeken (*Slendangs*).

300/143. Slindang [8]), van geweven katoen; breede dwarse banen, afwisselend rood en donkergroen; in de roode vier gele draden, waarvan de middelste dicht bij elkaar; in de groene een smal rood streepje door gele draden begrensd, aan weerszijden door een smaller van gelijke kleur gevolgd. Nabij de roode uiteinden van het kleed eene breede gele baan, waarover twee groepen van drie, en twee van twee roode strepen.
L. 185, br. 55 cM.

c. Baadjes.

300/144 [9]), 156 & 167. Baadjes met mouwen (*badjoe koeroengan*), van katoen, 144 en 167 wit, 156 blauw (*indigo*); aan de voorzijde gesloten, rond uitgesneden halsopening, bij 144 en 156 met een strook van dezelfde stof gevoerd, bij 167 van twee dunne koordjes tot sluiting voorzien. 144 onderaan iets wijder dan boven, 156 en 167 recht; de mouwen bij 144 korter en wijder dan bij de andere. — 144 wordt door koelies gedragen, 156 en 167 door vrouwen.

144: L. over het midden van den rug 61, br. tusschen de schouders 40, l. der mouwen 42 cM.
156: „ „ „ „ „ „ „ 72, „ „ „ „ 44, „ „ „ 48 „
167: „ „ „ „ „ „ „ 63, „ „ „ „ 42, „ „ „ 53 „

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. nº. 115/3.
2) *Rèsam gadjah* = *Gleichenia dichotoma*? FILET, nº. 6479. — Verg. SCHOT, 1882, 41.
3) Afkomstig van de Parijsche tentoonstelling 1878. — Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*.
4) Volgens KOPS, *Riouw*, 320, worden als verfstoffen voor weefsels aangewend: blauw: indigo (*taroem*, *Indigofera tinctoria* L. FILET, nº. 2305) en een verfstof uit de schil van de *mangoestan* (*Garcinia Mangostana* L. FILET, nº. 5748); rood: *malaouw*? en *sappan-hout* (*Caesalpina Sappan*, L. FILET, nº. 1807); geel: Kurkuma (*koenjit*, *Curcuma longa*. L. FILET, nº. 2620); purper: „*ambalo* of het nest van het gominsect." — Volgens de *Enc. v. N. I.* I, 22, is *ambalau*, ook *ambalo*: „de „harsachtige, donkerrood of oranje gekleurde korst, die op takken en twijgen van verschillende „boomen, vooral door de wijfjes van een klein insect, *Coccus lacca*, gevormd wordt.". — Door VAN HASSELT & SCHWARTZ, O. c., 186, worden als inlandsche verfstoffen te *Sedanau* genoemd: rood: *sapan* (Mal. *kajoe sĕpang*); geel: *koenjit* en de vruchten van *kĕsoemba kĕling* (*Bixa orellana* L. FILET, nº. 1697); blauw: *taroem*; zwart: in stukken gesneden zeer jonge klappernoten met de bast van *djamboe bijawas* (Jambosa?) gekookt. Voor het vastleggen der kleuren dient aluin (*tawas*). — SCHOT, 1882, 42 noemt als verfstof nog *bĕngkoedoe*-wortel. (*Morinda citrifolia*, L. FILET, nº. 828*a*).
5) Volgens KOPS, *Riouw*, 82, is *badjoe telepook* een neteldoeksch baadje, met bloemen van bladgoud beplakt. — KLINKERT, *Wbk.* geeft voor *tĕlĕpoek*: met figuren van goud, zilver of een kleurstof bedrukt, van geweven stoffen of papier.
6) Verg. ROUFFAER & JUYNBOLL, *Batikkunst*, Pl. 55, *kembang djeroek*.
7) O. c., Pl. 46.
8) Naar de opgave. — Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*.
9) Geschenk als voren.

300/145 & 165 [1]). Mannenbaadje, in vorm gelijkende op 300/144 maar naar beneden iets breeder uitloopend; 145 van zijde, patroon: roode en witte ruiten, met smalle groene, door gele draden begrensde, elkaar rechthoekig kruisende strepen; 165 van wit mouseline [2]), met kleine metalen plaatjes in het patroon van sterren, takken en kruisen benaaid. Halsopening met wit katoen gevoerd; rondgaande staande kraag, omnaaid met witte zijde, bij 145 met diezelfde stof bestikt en met een knoopsgat.

Afmetingen als voren 145: 65, 52, 47; 165: 62, 52, 45 cM.

300/146 & 164 [3]). Als boven, 146 van wit katoen, 164 van eene dubbele laag neteldoek, de buitenste met metalen draden versierd als 165; van voren open, bij de heupen en aan de voorpanden zijn driehoekige stukken aangenaaid, zoodat de laatste over elkaar kunnen worden geslagen. Korte, hooge, met witte zijde bestikte kraag; korte wijde mouwen.

Als inl. naam wordt voor 146 opgegeven: *badjoe persaganem*; volgens KLINKERT, *Wbk.*: *b. pĕsaḳ ĕnam*, voor 164: *kabban?*

Afmetingen als voren, 146: 70, 47, 46; 164: 67, 45, 46 cM.

300/147 & 148 [4]). Als boven, 147 van wit piqué, 148 van zijde (?), zwart met fijne gele en witte, elkaar rechthoekig kruisende strepen; in den vorm van 146, doch bij 147 geen ingezette stukken bij de heupen; bovendien slaat het rechter voorpand bij beide geheel over het andere heen en wordt onder den linker oksel — bij 147 bovendien vóór de borst — met bandjes van de stof van het baadje vastgemaakt. Rondgaande, smalle staande kraag met knoopsgaten, waarin bij 147 een beenen knoopje. Bij 147 in den rechter zijnaad onder den arm een zak.

Inl. naam voor 147: *badjoe persag seblah* (*b. pĕrsaḳ sĕblah*) = baadje met ingezette zijstukken; de naam zou dus beter voor 148 passen.

Afmetingen als voren, 147: 65, 55, 48; 148: 68, 50, 49 cM.

300/170. Kinderbaadje, van wit keper, in den vorm van 148, maar veel kleiner; bevestiging van het rechter voorpand met een porceleinen knoopje en een koordje; zakje als bij 147 en bovendien één op het linker voorpand.

Afmetingen als voren 48, 40, 36 cM.

d. Sarongs, rokken enz. [5]).

105/16. Sarong met aan elkaar genaaide einden; patroon: roode, blauwe en paarse vierkanten, waarover smalle, oranje, door zwarte draden begrensde en elkaar rechthoekig kruisende strepen. Het hoofd [6]) in de ketting met afwisselend roode en paarse strepen, over de laatste een oranje streep als boven; inslag rood met op regelmatige afstanden enkele of tot groepen vereenigde fijne witte draden. — Afkomstig van *Dai* (hoofdplaats van het eiland *Lingga*).

L. (dubbel gevouwen) 102, br. 107 cM.

Zie plaat X, fig. 1.

105/17. Als boven, patroon: roode en zwarte vierkanten, door groepen van roode, gele, blauwe, witte en groene lijnen begrensd; het hoofd rood, met tal van dergelijke groepen in de schering en eenige, regelmatig verdeelde enkele of in groepen vereenigde witte draden in den inslag. — Afkomstig van *Dai*.

L. (dubbel gevouwen) 98, br. 114 cM.

---

1) Geschenk als voren.

2) Volgens KOPS, *Riouw*, 82, worden baadjes van mouseline met gouden bloemen beplakt, door aanzienlijke vrouwen bij feestelijke gelegenheden gedragen. Van het beschreven stuk duiden waarschijnlijk de korte wijde mouwen op gebruik door mannen.

3) Geschenk als voren.

4) Geschenk als voren.

5) Alle, met uitzondering van 300/149, van zijde.

6) Onder „hoofd" (Mal. *kapala*) valt te verstaan het voornaamste deel van een weefsel, dat eene afzonderlijke versiering krijgt of op bijzondere wijze wordt geweven. — Zie o. a. LOEBÈR, *Het weven*, 40 vlgg.

105/18. Sarong, Patroon: aaneensluitende geblokte rood-wit, rood-geel en rood-oranje vierkanten, schaakborsgewijze in den inslag ingewerkte roode, groene en zwarte steken. Hoofd: smalle roode, door oranje, gele en witte afgewisselde strepen als schering; inslag: rood, op enkele plaatsen smalle oranje en groene bandjes en dubbele lijnen of tusschen zulke lijnen besloten rijen kruisen van gouddraad. — Afkomstig van *Dai*.

L. (dubbel gevouwen) 97, br. 114 cM.

Zie plaat X, fig. 2.

300/154. Als boven, maar veel kleiner. Patroon: roode vierkanten, omsloten door groepen van witte, gele, zwarte en oranje strepen met enkele gouddraden in den inslag. Hoofd: roode banen, afgewisseld door groepen van witte, gele en oranje strepen in de schering; inslag rood met eenige witte en in groepen vereenigde gouddraden.
Als inl. naam wordt door den inzender vermeld: *kain berkasal* [1]).

L. (dubbel gevouwen) 65, br. 76 cM.

300/157. Lendenkleed (*kain tjorak oengoe* [2]), de einden nog niet aan elkaar genaaid. Patroon: roode en donkerpurperen ruiten, begrensd door groepen van gele, zwarte, groene, oranje, witte en gespikkelde strepen; hoofd rood, met groepen van dergelijke strepen in de schering, fijne enkele of in groepen vereenigde witte draden in den overigens rooden inslag.

L. 205, br. 110.

370/3106 [3]). Als boven (*sarong*), de einden als voren. Patroon: roode en witte vierkanten begrensd door groepen van roode, blauwe, groene, donkerbruine en gele strepen; hoofd: breede roode en witte banen en groepen van strepen van bovenvermelde kleuren in de schering, enkele witte en in groepen vereenigde witte en donkerbruine draden in den overigens rooden inslag. — Afkomstig van *Dai* (eil. *Lingga*). 2e soort. Waarde (1883) $ 4.50.

L. 186, br. 111 cM.

370/3111 [4]). Als boven, rood; patroon: elkaar rechthoekig kruisende groepen van gele, groene, zwarte en witte strepen; hoofd: rood met weinig sprekende groepen van gele, groene en witte strepen in de schering, en enkele of groepen van witte draden in den inslag. — Afkomstig van *Siantan* [5]) (*Anambas*-eilanden). Waarde (1883) $ 3.50.

L. 186, br. 109 cM.

370/3108 [6]). Als boven. Patroon: kleine roode vierkanten, begrensd door groepen van bruine, witte, groene, roode en oranje strepen; hoofd: rood met groepen van strepen in de genoemde kleuren, behalve groen, in de schering, enkele of groepen van van witte draden in den inslag. — Afkomstig van *Pĕnjingat* (*Mars*). 2e Soort. Waarde (1883) $ 5.

L. 202, br. 121 cM.

370/3107 [7]). Als boven; patroon: roode, purperen en zwarte vierkanten, begrensd door groepen van gele, oranje, blauwe, groene en witte strepen; hoofd: afwisselend roode en groepen van strepen in laatstgenoemde kleuren in de schering; dubbele of groepen van dubbele witte draden in den rooden inslag. — Afkomstig van *Pĕnjingat* (*Mars*). 1e Soort. Waarde (1883) $ 9.

L. 199, br. 115 cM.

---

1) *bĕrkasab* ?
2) Lett: bont gekleurd, paars kleed.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 115/6.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 115/11.
5) Zie ook VAN HASSELT & SCHWARTZ, 162.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 115/8.
7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n0. 115/7.

300/155. Lendenkleed, patroon: kleine oranje vierkanten, door groepen van roode, groene, witte en gespikkelde strepen begrensd; hoofd: afwisselend donkeroranje banen en groepen van strepen in bovengenoemde kleuren in de schering; inslag rood met enkele of groepen van witte draden.

L. 210, br. 102 cM.

370/3105 [1]). Als boven, patroon: witte banen en roode kwadraten, begrensd door groepen van blauwe, gele, roode, groene en witte strepen; hoofd: afwisselend witte en roode banen en groepen van strepen in de genoemde kleuren in de schering; inslag: rood met dubbele en groepen van dubbele witte draden. — Afkomstig van *Dai* (eil. *Lingga*), 1e soort. Prijs (1883) $ 10.

L. 198, br. 114 cM.

Zie plaat XI, fig. 1.

370/3109 [2]). Als boven, maar veel langer en smaller; patroon: in de schering breede roode banen en groepen van breede en smalle, oranje, groene, witte, purperen, gele en gespikkelde strepen; inslag rood met weinig sprekende groepen van strepen in laatstgemelde kleuren. Hoofd: schering als boven, inslag rood met enkele geborduurde groepen van witte en groene draden. — De vorm herinnert aan een slendang. Afkomstig uit de Boegineesche kampong *Sĕngarang* (*Tandjoeng-Pinang*). Prijs (1883) $ 13.

L. 405, br. 55 cM.

Zie plaat XI, fig. 2.

300/149. Als boven (*kain tĕlĕpoek* [3]), de einden aan elkaar genaaid, van blauw katoen, waarin elkaar loodrecht kruisende groepen van twee of zes witte draden. De buitenzijde rijk met goud bedrukt en wel: langs boven- en onderranden een breede en daarop volgende smalle band met bloemen- en bladornamenten versierd; op de kruispunten van de witte draden vier-, zes- of achtpuntige sterren; op het hoofd, dat door vier dubbele met bladornamenten gevulde banden van het overige deel gescheiden is, bloemen-(lotus?) motieven en met bladeren opgevulde ruiten, aan weerszijden besloten tusschen eene dubbele rij, met de punten naar elkaar toegekeerde driehoeken (*toempals*), evenzoo uit bladornament samengesteld.

L. (dubbel gevouwen) 114, br. 145 cM.

e. Broeken.

300/160 & 161. Mannenbroek van wit katoen, 160 met korte, 161 met lange pijpen. Schuif bij 160 met geruit rood en blauw katoen gevoerd, bij 161 met van een reep wit katoen als sluitkoord. 160 voor koelies.

160: L. 79, br. band 47; 161: l. 95, br. band 44 cM.

300/159. Als boven (*tjĕlana tjarok poetih*), van zijde. Patroon: witte en zwarte vierkanten, door groepen van zwarte en roode strepen begrensd. Lange pijpen, de band aan de buitenzijde met ingeweven rooden rand, aan de binnenzijde met wit katoen gevoerd.

L. 105, br. band 67 cM.

f. Voetbekleeding.

370/152 [4]). Sandalen (*kasoet alang alang*), van zeer stevig in elkaar gedraaide bundels *alang-alang* (*Imperata arundinacea* Grill. Filet, n°. 263), in den vorm van een schoenzool gevlochten; aan het vooreinde twee lange touwen van *tali rame* (*Boehmeria nivea* Gaud. Filet, n°. 2387); aan de zijkanten op twee plaatsen meerdere en aan het achtereinde twee lussen van hetzelfde materiaal. Een paar. — In gebruik bij de Chineesche koelies op de plantages.

L. 28, gr. br. 9 cM.

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 115/5.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 115/9.
3) Zie de aant. [5]) blz. 168 bij 300/138.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 115/13.

g. Accessoires.

105/20. Waaier van geelbruin *tjĕndana* [1])-hout; 20 driehoekige, onderaan aangepunte, boven afgeronde, met tal van uitsnijdingen versierde, dunne bladen, nabij het eene einde bijeengehouden door een messingen pennetje met twee stukjes paarlmoer, en nabij den buitenrand door een doorgeregen groen zijden lint verbonden.
L. 19, br. (dichtgeslagen) 0,5—2 cM.

h. Voorstellingen van kleederdrachten [2]).

1108/291 [3]). Garnalenvanger van *Karimon*. Wit en blauw gestreepte katoenen *badjoe*, geheel gesloten (*badjoe koeroeng*) en witkatoenen, korte, wijde broek. Geene hoofdbedekking. Over de eenigszins opgeheven armen draagt de visscher een werpnet (zie groep IV) van wit garen; met een touwtje over den rechter schouder, op den rug hangend, een buikig, van onderen vierkant, van boven rond, gevlochten bamboe mandje. In twee hoeken van de lange plank, waarop de visscher staat, een stokje, aan het ondereinde voorzien van een lang wit snoer, dat een kegelvormig stukje lood draagt; dit laatste moet het aas, uit lange stukken vischvleesch (*ikan ijoe*, eene soort haai) bestaande, voorstellen.
H. 67 cM.

GROEP III.

Huisraad [4]).

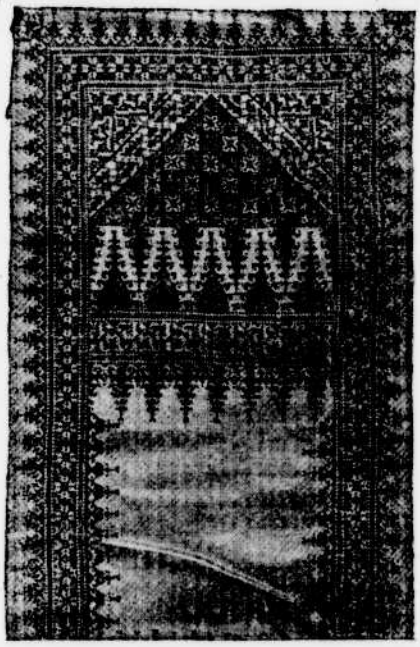
370/3113 [5]). Slaapmat [6]) (*tikar bĕrlapis*), dubbele laag diagonaal vlechtwerk van smalle reepen *pandan laoet* [7]), de onderste laag ongekleurd, de bovenste van ongekleurde, roode, gele en groene reepen. Patroon: den omtrek volgende, een met groene en witte kruisen op geel-rooden grond gevulde, door roode, tusschen witte strepen gevatte randen begrensde band; in de breedte nog twee dergelijke banden zoodat drie rechthoeken gevormd worden; de middelste heeft langs de randen eene rij naar binnen gekeerde roode driehoeken (*toempals*) op ongekleurden grond; in ieder der beide andere, van het midden af gerekend eene dubbele rij, in elkaar grijpende driehoeken, gevolgd door een grooten, rooden met witte en gele (groote of kleine) Andreaskruisen bedekten driehoek, aan de schuine zijden begrensd door eene rij driehoekige roode figuren tusschen groene strepen. De overblijvende hoeken met een bladornament (?) gevuld. Aan den buitenrand eene rij naar buiten gekeerde roode, gele, groene driehoeken. (Zie de afbeelding blz. 173). — Omboording (*rompoḳ*) van rood flanel.
L. 126, br. 55 cM.

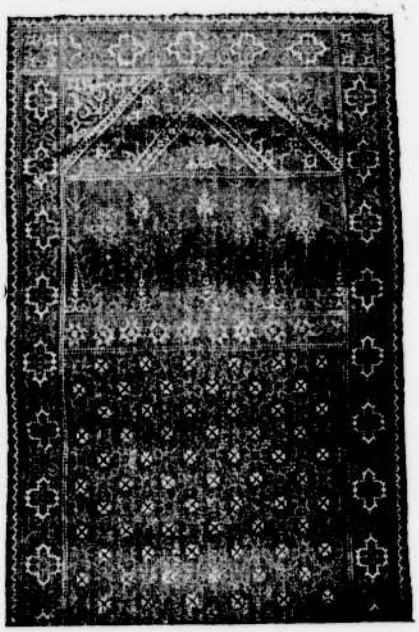
370/3114 [8]). Als voren, met 3113 overeenkomend. Patroon van de bovenste laag: roode grond; langs den rand een band van witte en gele stervormige figuren, door dubbele rijen gele ruitjes omgeven; een dergelijke band over de breedte; in de grootste der aldus gevormde vakken witte sterren binnen gele ruiten, in het kleine eene rij gele

---

1) *Santalum album* L. FILET, n°. 3519.
2) Zie ook groep X.
3) *Cat. poppen*, 72. — *Cat. Haag*, 28.
4) KOPS, *Nieuw*, 86. — VAN HASSELT & SCHWARTZ, 32.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 43.
6) Omtrent vervaardiging van matten zie VAN HASSELT & SCHWARTZ, 187.
7) *Pandanus spurius* RMPH. FILET, n°. 4093.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 43.

en witte driehoeken (*toempals*) afgewisseld door versierde gele ruiten en verder driehoekige gele bladmotieven (?) en rijen gele kruisen, afgewisseld en omgeven door schuine

370/3113, 1/10 w. gr. Slaapmatten 370/3114, 1/10 w. gr.

rijen witte driehoeken of kruisen binnen gele randen. (Zie de afbeelding). Langs den buitenrand eene witte zigzaglijn. Omboording van groen flanel.

L. 145, br. 55 cM.

370/165 [1]). Fakkel, opgerolde bladeren van den sago-(?) palm, met eene harsachtige zelfstandigheid gevuld.

Volgens Kops, *Riouw*, 87, worden deze fakkels vervaardigd van stukken oud hout en *krocing* [2])-olie, doch wegens de uitvallende brandende stukken meer buiten dan binnenshuis gebezigd. Twee stuks te zamen gebonden.

L. 32—35, dm. 3,5 cM.

GROEP IV.

Vischvangst [3]).

a. Harpoenen en vischlansen.

370/3132 [4]). Harpoen (2 modellen), rieten stokje, nabij het boveneinde met twee vischgraatvormig gevlochten rotanringen; aan het einde bij één exemplaar een afgeplat bolvormig tafeltje, waarin eene (ontbrekende) punt gestoken kan worden; bij

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 225/*d*.
2) *Dipterocarpus eurhynchus* Miq. Filet, n°. 5096.
3) Litteratuur: Kops, *Riouw*, 311 vlgg. — Schot, 1883, 470 vlgg. — van Hasselt & Schwartz, 177, 459.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/27 *a*, *b*.

het andere [1]) een afzonderlijk tusschenstuk waaraan met touw een messingen drietand is verbonden, waarvan de buitenste punten flauw gebogen, met naar binnen gekeerden weerhaak en langer dan de middelste rechte, die aan weerszijden een weerhaak heeft.

Volgens de inventarisstukken is de inl. naam voor eerstgenoemden vorm *tĕmpoeling*, voor den laatste in het algemeen *sĕrampang*, en voor grootere exempl. met een los tusschenstuk als het beschrevene: *torak* [2]).

L. 129 en 125, dm. 0,6 cM.

370/3133 [3]). Vischlans (*sĕrampang*), als de *torak* (zie boven 3132), maar kleiner en met vaste, door eene touwomwoeling bevestigde punt.

L. 106, dm. 0,5 cM.

b. Hengelroeden.

370/3134 [4]). Korte vischhengel (*katjar*), stok, waaraan met een touwtje een messingen vischhaak verbonden is.

Wordt gebruikt om *ikan sĕmbilang* [5]) (een zeer smakelijke palingachtige visch) te vangen; men vischt in donker langs de strandbosschen, met of zonder aas, waarvoor men het vleesch van krabben gebruikt.

L. 101, dm. 2 cM.

370/3131 [6]). *Tandjoel* [7]) *oedang*, om garnalen te vangen; nerf (*lidi*) van een palmblad, waaraan een klein haakje wordt bevestigd. Bij het garnalenvisschen, eene bijzondere liefhebberij van kinderen, tracht men den haak achter de oogen van de garnalen te brengen. Zes exemplaren.

L. ca. 60 cM.

c. Netten [8]).

370/3125 [9]). Net (*bintoer* [10]), om krabben te vangen in rivieren en langs de kust, waar het water niet al te diep is; vierkant met platten knoop [11]) geknoopt; volgens de diagonalen twee bamboestokjes, in het kruispunt waarvan aan een touwtje een cylindervormig stukje hout is vastgebonden. Nabij dit kruispunt aan een lang touwtje een langwerpig stukje hout (aas) en aan een of meer hoeken steentjes.

Volgens eene bij de inzending op de Amst. Tentoonst. 1883 behoorend Inventarisstuk is het werktuig bevestigd aan eene lijn, die door den visscher aan een in den grond gestoken stok wordt gebonden. Het netje wordt nedergelaten en eerst opgehaald als de visscher meent dat het aas aangebeten wordt. Alsdan haalt hij het tuig op, waarbij de krabben verward raken in de mazen en gemakkelijk gevonden en uitgenomen kunnen worden. — Twaalf exempl.

L. en br. 22 cM.

370/3127 [12]). Kruisnet [13]) (*tangkoel*), (model). Vierkant, (platte knoop) aan de hoeken opgehangen aan één uiteinde van vier staafjes, paarsgewijze nabij het andere einde, over kruis aan elkaar verbonden. Het verbindingspunt der staafjes met een touw opgehangen aan het kruispunt van twee, in zee geplante dunne hefboomen

---

1) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXXVI, fig. 1.
2) KLINKERT, *Wbk.* geeft: *torah* ook *torak*.
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/27 *c*.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 28/18.
5) Volgens KLINKERT, *Wbk.*: „eene soort van eetbare zee puitaal, die van een giftigen angel voorzien is."
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/26.
7) Volgens KLINKERT, *Wbk. tandjol*.
8) KOPS, *Riouw*, 312 vlgg. — SCHOT, 1883, 473 vlgg.
9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/14.
10) KLINKERT, *Wbk.*: *bintoer* en *bintoeh*.
11) SCHUCHARDT, Abb. 2.
12) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/20.
13) Verg. KRAUSE, 240. — SCHOT, 1883, 473. — KOPS, *Riouw*, 313.

(één ontbreekt); aan dit kruispunt zijn verder vastgemaakt twee touwen (*tali pĕnarik*) welke worden vastgehouden door visschers, die plaats nemen op driehoekige stellages van hout (*roemah tangkoel*).

Om te voorkomen. dat het net te hoog wordt opgehaald, worden de uiteinden der hefboomen met een touw (*pĕnaling*) verbonden aan steenen of een ingeslagen paaltje; is het net neergelaten, dan wacht men tot men den visch er over ziet zwemmen, haalt het vervolgens zoo spoedig mogelijk op en verwijdert den visch met een schepnetje, waarvan model bijgevoegd. — Dusdanig ingerichte netten worden nabij de oevers gebruikt.

L. en br. van het net 42 cM.

370/3115 [1]), Werpnet [2]) (*djala balang balang*), groot, cirkelvormig, met platten knoop [3]) van dun wit touw; langs den rand eene rij in elkaar grijpende looden ringen, aan het midden een lang snoer. — Wordt meestal gebruikt voor het vangen van groote visschen in zee of op groote rivieren in 6 à 7 en meer vadem diep water.

Dm. 690, gr. der mazen 2 cM.

370/3116 [4]). Als boven (*djala rambang*), als 3115, maar kleiner, de mazen kleiner en van getwijnd garen; de ringen van den rand op regelmatige afstanden met touwtjes opgehaald, zoodat de rand in den vorm van eene guirlande hangt. Inhet midden zijn alle einden vereenigd om een doorboord houten blokje. — Met dit net wordt gevischt in zee en op de rivieren in 2 à 3 vadem diepte.

Dm. 620, dm. der mazen 1,1 cM.

370/3117 [5]). Als boven (*djala oedang*), als 3115 maar veel kleiner en met veel kleinere looden ringen; kleur grijs; in het midden een bruin snoer.

Bestemd voor de vangst van zeer kleine visschen maar voornamelijk van garnalen.

Dm. 140, dm. der mazen 2 cM.

370/3118 [6]). Trek'net (*djaring rapang*) (model), rechthoekig met vierkante mazen van grijs garen met platten knoop bewerkt. Langs den bovenrand een lang bruin koord waaraan aan elk der hoeken een platte, en verder op regelmatige afstanden negen, eenigszins tonvormige drijvers van licht geel hout met rotanvezels zijn bevestigd.

In werkelijkheid bestaan dergelijke netten uit twee stukken, elk 50 vadem lang en ½ à 1 vadem breed en worden voor de vangst van *rapang* [7]), een op haring gelijkenden visch gebruikt.

L. 400, br. 33 cM.

d. Fuiken, vischtoestellen en accessoria.

370/3129 [8]). Fuik (*loekah*) (2 modellen), van bamboestaafjes en rotanreepen; kegelvormig, aan het eene einde door een uit klapperdop gesneden dekselje gesloten. Kegelvormige keel; bij een exemplaar is de wand viermaal, bij het andere vijfmaal met rotanreepen dwars doorvlochten, de keel bij een exemplaar éénmaal, bij het andere tweemaal op dezelfde wijze.

Aan de mondingen van rivieren gebezigd om kleine visschen te vangen.

L. 29 en 35, dm. opening 11 cM.

370/3122 [9]). Als boven (*boeboe laboeh*) (model), rechthoekige mand met platten bodem, rond bovenvlak en afgeronde hoeken, van elkaar rechthoekig en diagonaal kruisende bamboelatten en rotanreepen, door vlechtwerk van de laatste aan elkaar verbonden; de beide smalle zijden hebben een opening, waaraan binnen de fuik vlechtwerk in

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/2.
2) Krause, 240.— Kops, *Rioauw*, 213.— Schot, 1883, 273.— van Hasselt, *Atlas*, Pl.CXXIV, fig. 7.
3) Schuchardt, Abb. 2.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/3.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/4.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/5.
7) Volgens *Enc. v. N. I.* II, 20, *Mugil waigiensis*.
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/23.
9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/11.

den vorm van een omgekeerden klomp sluit. — Deze soort fuiken worden met steenen bezwaard in diep water nedergelaten en af en toe opgehaald om den gevangen visch te verzamelen.

L. 51, br. 36, h. 14 cM.

370/3123 [1]). Fuik (*boeboe karang*), in vorm en samenstelling met eene helft van 370/3122 overeenkomend, eene smalle, (afgeronde) zijde echter geheel gesloten.

Deze soort fuiken wordt op koraalbanken aan ondiepe mondingen van rivieren en langs de kust geplaatst en geheel met koraalsteenen overdekt, doch zoo dat de opening vrij blijft. De visch, gewoon zich in de koraal openingen te verschuilen, ziet de fuikopening voor eene koraalholte aan, doch kan, eenmaal binnen geslopen, zich niet meer daaruit verwijderen.

L. 36, br. 27, h. 16 cM.

370/3124 [2]). Fuik (*pĕngĕreh* [3]) (model), kegelvormig, van bamboelatjes, omgeven door drie enkele en een in elkaar gedraaiden ring van hetzelfde materiaal en bovendien vijfmaal dwars met rotanvezels doorvlochten. Aan het vooreinde is aan de fuik een net met groote vierkante mazen vastgehecht, dat geopend wordt gehouden door een vierkant raamwerk van stokjes; een dier stokjes is door een rond stuk hout met de fuik verbonden. Om twee diametraal tegen over elkaar liggende stokjes van het raam ieder een rotan oog waaraan het einde van een dubbelen rotanreep, welke een aangepunten stok draagt. Laatstgenoemde heeft een puntig uitsteeksel en is aan het eene einde omgeven door bamboelatjes, die door rotanreepjes zijn bevestigd. Om het achtereinde van de fuik past eene tweede kleinere, bijna cylindrische, van dezelfde samenstelling, maar omgeven door twee in elkaar gedraaide ringen en op vijf plaatsen met rotanvezels dwars doorvlochten; de zich binnen deze kleine fuik bevindende keel eenmaal dwars doorvlochten. Het achtereinde van de kleine fuik gesloten door een cylindrisch dekseltje van palmblad met bodem van bamboelatjes; onder tegen die fuik en achter tegen den bodem van het deksel een stokje, bij het laatste met knopvormig uiteinde; door de stokjes met een touw aan elkaar te binden kan het deksel, welks bovenrand aan de kleine fuik vastgemaakt is, worden gesloten.

L. totaal 76, opening van het net 35 cM.

370/3128 [4]). Toestel voor het vangen van visch en garnalen (model). Groot, schopvormig net, waarvan het achterste gedeelte bestaat uit smalle, naast elkaar liggende rotanvezels, op 6 plaatsen dwars doorvlochten en voorzien is van een randhoepel, het voorste uit een netwerk van touw met vierkante mazen. Het achtereinde van het net is geknepen tusschen een gespleten stukje hout, dat door twee ringetjes van rotan bij elkaar wordt gehouden. Langs den bovenrand van het net twee lange stokken, aan de voorzijde wijd uitstaande, achteraan met rotanvezels aan elkaar verbonden en nabij het achtereinde met eene dwarsverbinding. Het net kan zich bewegen tusschen de beenen van eene in den plattegrond driehoekige stellage van rijen stokken, met verschillende rijen dwarsverbindingen; op het voorste gedeelte van de beide hoogste dwarsverbindingen een vloertje van bamboelatjes, waarboven de beide voorste stokken uitsteken en door eene dwarslat verbonden zijn. Aan laatstgenoemde dwarslat hangt het net met drie touwen en wel een aan de achterste stok en twee in het midden van den randhoepel.

„Die Öffnung ist dem Lande zugekehrt. Zwei Fischer nehmen unter dem Dache „Platz, lassen das grosse schaufelförmige Geflecht nieder und binden sein Hintertheil „fest, damit der vordere Rand bewegunglos auf dem Seeboden aufliege. Hat die „Strömung eine hinreichende Menge Fische und Krabben in die Schaufel geführt, so „steigen die Fischer herab, binden das Hintertheil los, stellen sich darauf, und heben „durch ihr Gewicht, wie bei einer Wippe, die Schaufel mit ihrem Inhalte in die

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 18/12.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 18/13?
3) Zie *Enc. v. N. I.* IV, 560.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 18/22?

„Höhe. Das Boot ist gerade unter dem Sitzplatz der Fischer so aufgestellt, dass der „untere Rand des Hintertheils der Schaufel auf seinen Rand zu liegen kommt. Die „Schaufel wird dann mit Stricken vorn hochgezogen, hinten geöffnet und ihr Inhalt „fällt in das Boot [1])."

L., 80, h. 47 cM.

Zie plaat. IX, fig. 3.

370/133 [2]). Vischtoestel (model); vierhoekig houten bankje op vier pooten, met twee staanders, die eene houten as dragen; om die as zijn draaibaar de beenen van twee paar, vorksgewijze aan elkaar verbonden stokken; eene vork is met een steen bezwaard en op het bankje bevestigd. Bij dit toestel, waarvan de juiste samenstelling uit de losse onderdeelen niet meer is na te gaan, behooren: een groot kruisnet met stokken; een klein kruisnet aan een afgebroken stokje; een korte, dunne en een langere, dikkere stok; eene bamboelat; een stuk rotan met lussen aan de uiteinden.

370/3130 [3]). Toestel om *tripang* te vangen [4]) (model), bestaande uit twee van bamboelatten vervaardigde rechthoekige roosters, met eene gemeenschappelijke dunne, lange zijde, dus dakvormig aan elkaar verbonden; de onderste, dikke, lange zijden op drie plaatsen door stokjes uit elkaar gehouden; aan het middelste dier stokjes een lang touw om het toestel voort te trekken, aan de beide uiterste touwen die door een der roosters zijn heengestoken en te zamen geknoopt een steen dragen, die achter het toestel wordt voortgesleept. Nabij ieder der beide uiteinden eene vork om de einden grijpende en met het verlengde stuk uit een stuk rotan bestaande.

L. 45, br. 11 cM.

370/3126 [5]). Vischweer [6]) (*těmpang soengei*) (model), voor mondingen van rivieren; eenige staketsels van bamboelatjes, op drie plaatsen dwars met taaie, bruine vezels doorvlochten; daarbij behoorend eenige stokken; de oorspronkelijke vorm niet meer te bepalen [7]).

H. 35 cM.

370/70 [8]). Ronde doos, van een dunnen, rondgebogen, met messingdraad aan elkaar gehechten reep hout als wand; bodem en deksel uit één plankje, het laatste met een rond, doorboord uitsteeksel en een oogje van messing, waardoor een koord is getrokken, dat door gaatjes in den bodem gestoken en daar door een knoopje is opgesloten. — Dient voor bewaring van vischlijnen (*kail*), haken e. d. g.

Dm. 23, h. 15,5 cM.

e. Modellen van visschersvaartuigen [9]).

370/3120 [10]). Visschersvaartuig (*sampan pĕndjaring*) (model), behalve de afzonderlijke stevens van lichtgeel hout; bodem recht en scherp, boorden eenigszins oploopend, achtersteven schuin afgesneden, van boven in het midden verbreed, de voorsteven ver naar voren uitstekend, van boven plat en breed, van onderen eenigszins rond uitgesneden. In het midden het breedst en naar de einden spits toeloopend; nabij deze laatste eene massieve, eenigszins puntige dwarsverbinding en verder nog drie van boord tot boord reikende dwarshouten. Behalve het middelste gedeelte en de

---

1) *Int. Fisch. Ausst. Berl.*, 35, Ri. 9, i. v. *tuwas*.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/7 (?).
3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/24 (?).
4) Verg. n°. 370/3190 & 3191, *Billiton* en pl. IX, fig. 2.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/19.
6) Kops, *Riouw*, 313. — Schot, 1883, 470. — Krause, 252. — van Hasselt & Schwartz, 177.
7) Over eene bijzondere wijze van ledigen van vischweeren zie Schot, 1883, 471 en Teysmann, *Verslag eener botanische reis naar Bangka*, *Riouw* en *Lingga* (Natuurk. Tijdschr. van N. I. XXXIV, 239).
8) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/16.
9) Kops, *Riouw*, 321 vlgg. — van Hasselt & Schwartz, 155.
10) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 18/9.

spitse uiteinden met planken gedekt. Op ongeveer $\frac{1}{3}$ der lengte, van den achtersteven gerekend, staat in een gat van het dek een mast, waaraan een trapeziumvormig witkatoenen zeil, dat onder en boven aan een ra is bevestigd, met behulp van een touw kan worden opgehaald. Toebehooren: twee pagaaien met groot lancetvormig blad en rechte kruk, een *sĕrampang*[1]) en een harpoen met enkele, van een weerhaak voorziene punt. Op den voorsteven is met inkt geschreven: اين سمڤن ڤڠالو ايكن (*ini sampan pĕngalau ikan* = dit is een boot om visschen voort te drijven). — Deze booten worden gebruikt voor het visschen op zee en zijn bestemd voor 3 man.

L. 89, gr. br. 11,5, h. 4,5 cM.

370/3140[2]). Visschersboot (*sampan pĕndjaring*[3]), in den vorm van 3120 maar grooter; nabij den achtersteven en in het midden een schot, nabij den voorsteven ribben en verder drie dwarsverbindingen. Behalve het middelste gedeelte en de kleine driehoeken bij de stevens alles met planken overdekt. Op de boorden boordplanken, aan den voorsteven en op $\frac{1}{3}$ van den achtersteven het hoogst; over het midden vervangen door latten (tot bevestiging der riemen?) en aan den achtersteven in een rond, uitgesneden plankje overgaande. Op de stevens met snijwerk versierde uitsteeksels. Tusschen de beide voorste dwarsverbindingen een balk waarin een mast met een, aan eene ra ophijschbaar trapeziumvormig, witkatoenen zeil, gestoken is. Als toebehooren vier ruw gesneden roeiriemen en nog een vierkant zeil (?). Op het zitbankje aan den achtersteven is met inkt geschreven: اين سمڤن ڤندجاريڠ (*ini sampan pĕndjaring*). — Die *sampans pĕndjaring* zijn er op ingericht om het net (*djaring*) te bevatten en dienen gewoonlijk niet tot nachtverblijf. Men gebruikt ze op rivieren en in zee en bemant ze met 2 à 3 man. Gewoonlijk wordt per net één *sampan* gebezigd; bij de *troeboek*[4])-visscherij, die hier plaats heeft met meer dan honderd netten van 50 à 60 vadem lengte en 7 tot 9 vadem diepte, bezigt men bij elk net drie *sampan pĕndjaring*.

L. 101, gr. br. 12, h. 8 cM.

370/3119[5]). Als boven (*sampan poekat ikan*), in den vorm van 3120 maar minder spits en met korte, platte voor- en achterstevens. Afzonderlijke, van boven platte kiel, schansbekleeding van planken; beweegbaar roer met horizontalen helmstok; inwendig twee schotten en vijf vorkvormige ribben, naast de voorste en op de vier andere planken, van welke drie als roeibanken dienst doen; de ruimte tusschen de schotten overdekt met planken, waarin een afneembaar deksel. Naast de roeibanken, op de boorden een doorboorde klos, tot plaatsing van een roeipen; nabij de middelste roeibank tegen het boord en tegen een schot eene klamp voor de bevestiging van de zeilschoten. Door de twee achterste roeibanken en rustende op eene ribbe masten, waaraan boven de roeibank een schuin omhoog stekende spriet; een vierkant zeil om de masten heen genaaid en aan het uiteinde van de spriet bevestigd; aan de einden afhangende touwen. De boot is uitwendig wit, inwendig geelbruin geverfd. Toebehooren: vier roeiers, vijf roeispanen met lang, driehoekig blad. — De *sampan poekat ikan* zijn gewoonlijk bemand met 6 roeiers en een stuurman, zelden met vijf personen.

L. 108, gr. br. 20, h. 8 cM.

370/3138[6]). Als boven (*kolik tĕtap*[7]) (model), uit lichtgeel hout gesneden, ronde bodem; in het midden het breedst, naar de einden spits toeloopend, met stompe stevens.

---

1) Zie boven blz. 174 bij 370/3132.
2) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 18/10 (?).
3) Verg. KLINKERT, *Wbk.* s. v. *sampan*.
4) KLINKERT, *Wbk.*: een soort van zeer fijne zeevisch, de indische elft, welks kuit een belangrijk handelsartikel uitmaakt.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 18/8.
6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 421 *b*.
7) Zie VAN HASSELT & SCHWARTZ, 155. — KLINKERT, *Wbk.* s. v. — KOPS, *Riouw*, 321.

In het inwendige waar, behalve in het midden, een rondgaande rand is uitgespaard, vier vierkante dwarsverbindingen, waartusschen de ruimten, behalve de middelste, overdekt zijn met trapeziumvormige roosters van, door slangsgewijze omwinding met rotanreepen verbonden bamboelatten [1]). Nabij een der einden een doorboorde nok, waardoor een reep rotan is gestoken. Vijf pagaaien met bladvormig blad en rechte kruk. — Deze soort booten bieden ruimte voor zes en meer personen en liggen zeer vast op het water.

L. 121, gr. br. 18, h. 8 cM.

403/1 [2]). Visschersboot (*kolik mantang*) uit lichtgeel hout gesneden, met afzonderlijke stevens en, door groeven aangeduide schansbekleeding; smalle ronde kiel, over de lengte flauw concaaf; voor- en achtersteven concaaf, de eerste scherper en meer uitstekend dan de laatste; flauw oploopende boorden. Nabij de stevens een dwarsschot en verder drie dwarsverbindingen, geheel met planken overdekt. Over meer dan de (achterste) helft, langs de boorden eene dubbele rij latten, boven den achtersteven door twee dwarslatten verbonden. Vóór dit raamwerk boven elk der boorden eene lat, waaraan met rotanstroppen twee roeiriemen met ruitvormig, zwart blad zijn gebonden. Aan den achtersteven in oogen een smal roer. De boot is uitwendig zwart geverfd; onder langs de boorden een uitstekend lijstje. De mast [3]) ontbreekt. Als toebehooren twee groote roeiriemen als boven, eene pagaai met lange driehoekige, zwarte bladen, twee *sèrampangs*, twee harpoenen en een schepnet. — Dergelijke vaartuigen zijn in gebruik bij de minder beschaafde stammen van dezen Archipel (*orang laoet*, *o. mantang*, *o. tamboes* [4]).

L. 141, gr. br. 21, h. 11 cM.

GROEP VI.

Scheepvaart [5]).

Modellen van vaartuigen.

370/3144 [6]). Zeil- en roeivaartuig (*prahoe bandoeng* [7]), uit geel hout gesneden, met ronden bodem en eenigszins oploopende, schuin afgesneden stevens; in het midden het breedst, naar de einden spits; nabij den achtersteven een dwarsschot en verder vier rechthoekige dwarsverbindingen, waarvan de drie achterste als roeibanken dienen; onder de achterste roeibank een dwarsschot. Door de voorste dwarsverbinding op den bodem rustend een mast, waaraan boven de verbinding aan eene schuine spriet een vierkant witkatoenen zeil is bevestigd; door de middelste roeibank een tweede, even hooge mast, waaraan een aan eene ra verbonden trapeziumvormig zeil kan worden opgeheschen; nabij den achtersteven aan elk der boorden een knevel voor het vastmaken van de schoten. Bij de roeibanken aan de binnenzijde der boorden eene lat met drie gaten tot plaatsing van roeidollen. Zes riemen (één ontbreekt) met

---

1) Volgens KOPS, *Rioux*, 322, *Niboeng*-latten (*lantai*).

2) Serie 403. Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*. Ned. St. Crt. 8 Oct. 1884, n°. 237.

3) In werkelijkheid voeren deze vaartuigen een mast met zeil van bladeren van *Pachyrrhizus angulatus* (FILET, n°. 972).

4) Zie o. m. *Enc. v. N. I.* dl. III, 120, s. v. *orang laoet*.

5) Zie G. F. DE BRUYN KOPS, *Iets over de zeevaart in den Indischen Archipel* (Tijdschrift voor Nijverheid in N. I. dl. I. 22). — *Enc. v. N. I.* dl. III, 523, s. v. Scheepvaart en Handel en dl. IV, 476, s. v. Vaartuigen. — A. L. v(AN) H(ASSELT), in *Enc. v. N. I.* III, 445. — KOPS, *Riouw*, 321 vlgg.

6) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 421/*i*.

7) Volgens KLINKERT, *Wbk.*: groot vaartuig met slechts één groot zeil en gebruikt tusschen de verschillende eilanden tot vervoer van brandhout, houtskool enz. met eene laadruimte van 7 à 8 *kojan*.

smal driehoekig blad. Uitwendig zwart geverfd [1]). — Deze soort booten worden gebruikt voor het vervoer van brandhout, houtskool en andere artikelen tusschen de eilanden en ook naar *Singapore*. In den regel wordt slechts een vierkant zeil gevoerd. De laadruimte is zelden meer dan 7 à 8 *kojan* [2]).

L. 110, gr. br. 19, h. 12 cM.

370/3141 [3]). Zeil- en roeivaartuig (*sampan pandjang tambang* [4]), van bruin hout gesneden met afzonderlijke stevens; smalle, scherpe kiel; in het midden het breedst, de einden spits; voorsteven scherper en meer vooruitstekend dan de achtersteven; nabij den voorsteven een, van boven afgerond schot, verder drie zware dwarsverbindingen, waarvan de tusschenruimten, behalve de driehoek bij den voorsteven, met planken overdekt zijn. Boven de achterste dwarsverbinding, dwars over de boorden, een balk als steun voor een raamwerk, dat boven de boorden zich uitstrekt tot boven den achtersteven en daar van twee dwarsverbindingen is voorzien; de ruimten tusschen raamwerk en boorden gedeeltelijk bedekt met *kadjang*-matten. In de voorste dwarsverbinding een mast, waaraan met eene ra een trapeziumvormig witkatoenen zeil kan worden opgeheschen. Toebehooren: een roeispaan met lancetvormig blad en kruk, en een opgevouwen en opgerold stuk *kadjang* [5])-mat (zonnetent?). — Wordt gebruikt voor vervoer van personen over kleine afstanden [6]).

L. 60, gr. br. 9, h. 8 cM.

370/3139 [7]). Als voren (*poekat gambir* [8]), van geel hout gesneden; rechte, smalle kiel, afgeronde, snavelvormige stevens, aan de bovenzijde met snijwerk versierd; in het midden het breedst, naar de einden spits toeloopend. Op vijf plaatsen ribben en daarboven dwarsverbindingen. Geheel met planken bedekt. Door de 2e en 4e dwarsverbindingen (van voren af gerekend) masten met witkatoenen zeilen, het voorste driehoekig aan een spriet, het achterste trapeziumvormig aan ra's. Smal, aangehangen roer. Tusschen de voorste en volgende dwarsverbinding tegen de boorden latten met vierkante gaten voor roeipennen. Nabij de voorste en achterste dwarsverbindingen, knevels voor de bevestiging der schoten. Buiten langs de boorden een rond lijstje. De buitenzijde zwart geverfd. Toebehooren: twee roeiriemen met lancetvormig blad en breede kruk. — Deze vaartuigen worden door Chineezen gebruikt voor vervoer van peper en *gambir* op enkele rivieren; het aantal riemen hangt af van de grootte van het vaartuig.

L. 108, gr. br. 21, h. 12 cM.

370/3137 [9]). Chineesch-Maleisch vaartuig (*tongkang* [10]), uit hout gesneden, in werkelijkheid bestaande uit eene breede, eenigszins concave kiel, waarop de gedeeltelijk schuine, maar over het bovenste deel bijna verticaal staande scheepswanden met planken zijn opgebouwd; de voegen in het model door groeven aangeduid; afzonderlijke voor- en achterstevens, waarvan de eerste rond, de laatste recht en verticaal.

---

1) Omtrent het onderhoud van vaartuigen zie KOPS, *Rioauw*, 324. — KOPS, *Zeevaart*, 24. *Enc. v. N. I.* IV, 479.

2) Volgens KLINKERT, *Wbk.*: „een soort van groote maat voor vrachten en ladingen van vaartuigen, pakhuizen enz. varieerende van 27 tot 30 à 40 *pikoel*, al naar gelang van de plaats en de handelswaar." Als maat voor schepen gewoonlijk ± 2000 KG.

3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 421/*f*.

4) Verg. KOPS, *Zeevaart*, 134.

5) Eigentlijk *lĕngkoewang*. — *Pachyrrhizus angulatus*. FILET, n°. 972. — Verg. *Enc. v. I. N.* s.v.

6) Volgens opgave van den bovengenoemden Catalogus. — KLINKERT, *Wbk.* geeft voor *sampan pandjang tambang*: lange boot met mast en zeil tot vervoer van personen en goederen op grooten afstand.

7) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 421/*c*.

8) KLINKERT, *Wbk.* s. v. *poekat*. — KOPS, *Rioauw*, 322. — KOPS, *Zeevaart*, 49. — *Enc. v. N. I.* IV, 486, s. v. *prahoe poekat*.

9) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 421/*a*.

10) KLINKERT, *Wbk.* s. v. — *Enc. v. N. I.* IV, 487 s. v.

Bijna over de geheele lengte even breed, naar den voorsteven toe spits, aan den achtersteven maar weinig smaller wordend. Ingehangen roer van Europeesch fatsoen. Twee paar breede dwarsverbindingen, en geheel aansluitend dek. Over het middelste deel van het vaartuig aan de binnenzijde eene bekleeding van bamboelatten. Tusschen elk paar dwarsverbindingen en tusschen planken geklemd een mast met gaffel, de achterste bovendien met bezaansboom; de masten aan weerszijden met twee touwen aan de boorden verbonden. Trapeziumvormige, witkatoenen zeilen en verder, verbonden aan den voorsten mast en een langen boegspriet, twee driehoekige zeilen. Dwars over den voorsteven een voelhoorn tot het uiteenhouden der touwen waarmee het einde van den boegspriet aan de boorden verbonden is. Aan een der onderhoeken der zeilen schoten, die aan houten pennen zijn verbonden of door gaten in de boorden gestoken kunnen worden; aan het einde der gaffels dergelijke touwen. Uitwendig is de boot half wit, half zwart geverfd.

Bij de groote *tongkangs* wordt de laadruimte overdekt door een vrij zwaar dakwerk; verder is nog aan den achtersteven een naar achteren uitstekend rasterwerk uitgebouwd, hetwelk voor verschillende doeleinden wordt gebezigd.

L. 121,5, br. 21, h. 15,5 cM.

370/3143 [1]). Roei- en zeilvaartuig (*sampan gebeng* [2]), van geel hout, kiel recht en scherp, de stevens schuin, voorsteven eenigszins concaaf en meer uitstekend dan de achtersteven; met uitzondering van de puntig toeloopende einden bijna over de geheele lengte even breed; boven den achtersteven een plankje als bij 3140. Vier vierkante dwarsverbindingen, waarvan de twee voorste dicht bij elkaar; door de tweede een mast, die met twee touwen aan de boorden is vastgezet; aan den mast een trapeziumvormig witkatoenen zeil met ra. Tusschen de drie achterste dwarsverbindingen een aaneengesloten dek, waarvan de voorste helft lager dan de achterste. Langs het grootste deel van de boorden een hekwerk, dat achter uitsteekt, boven den achtersteven een dwarsverbinding heeft en gedeeltelijk met *kadjang*-matten bekleed is. Aan hek zijn met rotanringen verbonden vier lange roeiriemen met driehoekig, onderaan afgerond blad. Toebehooren: een groote roeispaan met lancetvormig blad, een roer (?) en een vlaggestok (?) met vierkante, wit katoenen vlag. — Deze soort vaartuigen zijn in gebruik bij de *orang laoet* [3]), *orang tamboes*, *o. galang* enz. voor het vervoer van personen en goederen.

L. 120, gr. br. 20, h. 11 cM.

370/3142 [4]). Als voren (*sampan pandjang* [5]), uit een stuk hout gesneden met afzonderlijke stevens; rechte, scherpe kiel, voorsteven zeer sterk vooruitspringend en aan het einde met snijwerk versierd, achtersteven bijna verticaal. In het midden het breedst, naar de uiteinden toe zeer spits toeloopend. Nabij de stevens met snijwerk versierde dwarsschotten en verder nog vijf dwarsverbindingen, waarvan de 2e en 3e dicht bij elkander; de ruimten tusschen de schotten, behalve tusschen de laatstgenoemde dwarsverbindingen, met planken overdekt. Over het middengedeelte de boorden hooger dan bij de stevens en op het midden aan weerskanten met eene doorboorde verhooging; meer naar achter tegen de binnenzijde van elk boord, in klossen, twee vorkvormige stokken. Klein, recht roer met juk en aangehechte stuurreepen. Tusschen het voorste schot en de eerste dwarsverbinding en tusschen de 3e en 4e dwarsverbinding, in de lengte van de boot een balk, waardoor een korte mast gestoken is; de voorste met touwen op de boorden en den voorsteven bevestigd, en achterste los. Aan ieder dier masten een zeer groot witkatoenen driehoekig zeil met ra, waarvan het vooreinde omlaag getrokken en resp. aan het voorste dwarsschot en aan de vierde dwarsverbinding zijn bevestigd. Bovendien aan den voorsten mast een stagzeil, dat aan den voorsteven vastgebonden is. Aan het vrije uiteinde der zeilen schoten, die aan de

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 421/*h*.
2) KLINKERT, *Wbk.* s. v. *sampan*.
3) *Enc. v. N. I.* III, 120.
4) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n0. 421/*g*.
5) KOPS, *Rioauw*, 326. — KLINKERT, *Wbk.* s. v. *sampan*.

boorden vastgebonden kunnen worden. Achter elk der masten hangen aan klampen op de boorden een paar lange roeiriemen met lancetvormig blad. Toebehooren: twee stokken voor het opzetten der zeilen, een model van een houten anker met enkel blad, aan het boveneinde met een steen bezwaard; het ankertouw loopt over den voorsteven, onder het voorste schot en komt door een gat in het dek achter den voorsten mast te voorschijn. Een $\wedge$-vormig opgevouwen stuk *kadjang*-mat als dak boven het middengedeelte. Uitwendig zwart geverfd, met eene verhoogde gele bies onder de boorden, het snijwerk aan den voorsteven verguld. — Deze booten worden gebruikt als transportmiddel voor vorstelijke en aanzienlijke personen, hoofden en welgestelden.

L. 183, br. 23, h. 15 cM.

403/3 [1]). Roei- en zeilvaartuig; vorm en samenstelling gelijkende op 370/3142, maar grooter, veel fijner afgewerkt en met enkele afwijkingen. Het snijwerk aan den voorsteven vertoont een bladerenornament en daaronder een vogelkop; het dek loopt over de stevens door, maar is op het middengedeelte weggelaten en daar vervangen door twee roeibanken. De vorkvormige stokken, waarvan één vervangen is door een paar stijltjes, dragen een hekwerk, dat boven den achtersteven eene dubbele dwarsverbinding heeft. Slechts één mast, het zeil trapeziumvormig met twee ra's; aan den mast eene Nederlandsche vlag. In het midden een trapeziumvormige, blauwgeverfde plank met nabootsing van een verguld wapenschild. Over het achterschip een dakvormige witkatoenen zonnetent, op drie staanders, welke door het dek steken, rustend. Toebehooren: vijf roeiriemen met lancetvormig blad, eene dergelijke, veel grootere riem (*pĕngajoeh*) met kruk, benevens twee lange stokken. De boot is uitwendig wit geverfd, met blauwe boorden en blauw hek; buiten langs de boorden eene vergulde bies; het snijwerk aan den voorsteven rood, groen en verguld. — Deze booten worden bemand met zes roeiers en een roerganger en dienen voor het vervoer van vorstelijke personen.

L. 295, br. 26, h. 19 cM.

351/72 [2]). Als voren (*sĕpipang poekat*? [3]), uit een stuk hout met afzonderlijken voorsteven, platten, eenigszins convexen bodem, rechte stevens. Voorsteven schuin, achtersteven bijna loodrecht; weinig oploopende boorden. In het midden het breedst, achter iets smaller, van voren spits toeloopende. Recht roer met helmstok. Acht roeibanken en bovendien twee dwarsverbindingen, waardoor een mast gestoken is, die met drie touwen aan de boorden resp. voorsteven is bevestigd. Aan de masten een grijskatoenen, bijna vierkant zeil met ra's. Op een deel van den voorsteven en nabij den achtersteven een dek. Boven de stevens een zware dwarsbalk, waarop twee kleine kanonnen [4]) (modellen in hout), de voorste kleiner dan de achterste. De kanonnen en de buitenzijde van de boot zijn zwart geverfd. Toebehooren: acht bruine roeiriemen met langwerpig, puntig blad.

L. 110, br. 15, h. 11 cM.

351/76 [5]). Als boven (*pĕntjalang moerai*? [6]), uit planken opgebouwd, geen kiel. buikig, voorsteven ver vooruitstekend en met snijwerk versierd, achtersteven rond. Bijna overal even breed, naar de einden puntig toeloopend. Boorden aan den voorsteven horizontaal, aan den achtersteven oploopend; op het midden van de boorden een boeisel, aan de voorzijde laag, naar achteren hoog oploopend en met snijwerk

---

1) Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*. — Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 422. — Ned. St. Crt. 8 Oct. 1884, nº. 237.

2) Afkomstig uit de vroegere Modelkamer der Marine; zie „Catalogus der verzameling van Modellen van Departement van Marine," nº. 904.

3) Verg. Kops, *Zeilvaart*, 49.

4) Omtrent de bewapening van vaartuigen in den *Riouw-Archipel*, zie Kops, *Riouw*, 326 vlgg.

5) Cat. Mar. Nº. 918.

6) Zie Kops, *Zeevaart*, 47, id. *Riouw*, 322. — *Enc. v. N. I.* IV, 485 i. v. — Klinkert, *Wbk.* i. v. — Volgens Klinkert, *Wbk.* is *moerai* een soort van vogel, met rechten bek, wit en zwart gevlekt en met korten, breeden staart. Het is niet onmogelijk, dat de naam van het vaartuig met scherpen voorsteven en breede kajuit op het achterdek uit de gelijkenis met een dergelijken vogel is ontstaan.

versierd. Aaneensluitend dek, nabij de stevens gelijk met de boorden, in het midden een, weinig verlaagd gedeelte met luik en daarachter eene verhooging over de geheele breedte van het schip. Op het achterschip eene kajuit met gedeeltelijk open, schuin oploopende zijwanden; op de kajuit een plat, oploopend dak, aan de voorzijde met stijlen rustend op het verhoogde dek en daar ter plaatse met een uitgesneden boog versierd, aan de achterzijde gesloten door een gebogen en met snijwerk versierden wand. Ter weerszijden van de kajuit hangt, buiten de boorden aan een ring, eene rechte, onder het vaartuig uitstekende stuurriem; meer naar voren tegen de boorden een houten klosje, dat door een balkje met het verhoogde dek verbonden is. Op den voorsteven een boegspriet, door schuine balken tegen de boorden gesteund. Dicht achter den voorsteven, midden in het vaartuig en door het dak van de kajuit een mast met knop; aan de beide voorste masten, die met touwen verbonden zijn resp. aan den boegspriet en de balken die dezen steunen en de boorden, een witkatoenen, trapeziumvormig, rond uitgesneden zeil met ra's, waarvan de bovenste, schuin opgehaald met één einde boven den mast uitsteekt; aan den voorsten mast en den boegspriet nog twee driehoekige zeilen achter elkander. Aan den achtersten mast, die met touwen vastgezet is op de zijranden en de versiering van het kajuitsdak, een trapeziumvormig zeil tusschen gaffel en boom. Aan alle zeilen schoten. De toppen der masten, de ondereinden der stuurriemen en de onderste helft van den romp wit geverfd; de bovenste helft en de achterzijde van de kajuit zwart met gele of witte strepen. Toebehooren: negen bruine roeiriemen met rond blad en een anker als bij 370/3142. — De Maleiers in den *Riouw-Archipel* gebruiken de met 18 koppen bemande *pĕntjalangs* voor den handel langs de kusten van Java en Malakka.

L. 84, br. 24, h. 12 cM.

351/73 [1]). Roei- en zeilvaartuig (*bidar* [2]) *kadjang serong*), uit een stuk hout gesneden met afzonderlijke, kleine stevens; ronde, in de lengte eenigszins convexe bodem; schuine, smalle voor- en achterstevens, de eerste stomp, de laatste puntig en belegd met eene aan weerszijden uitstekende plank, die een roeipen draagt. In het midden het breedst, aan de einden puntig. De boorden slechts zeer weinig oploopend; zeven dwarsverbindingen, waarvan de voorste en de zesde boven het doorloopende, gelijk met de boorden liggende dek, uitsteken. Tusschen de beide genoemde dwarsverbindingen een balk in de lengterichting van de boot, tot steun van twee korte masten met grijskatoenen, trapeziumvormige zeilen. Op het achterste derde gedeelte op de boorden eene plank; evenzoo eene plank op de laatste dwarsverbinding en de aldus gevormde ruimte overdekt door een, door zes roodgeverfde stijltjes gedragen, naar achteren oploopend dak van zeildoek (?) en latten met concaven nok. Aan den roerpen een driehoekig, recht roer met helmstok. Op een der dekplanken staat met inkt geschreven: اني بيدار كجغ سي روغ (*ini bidar kadjang serong*). De onderste helft wit, het overige bruin geverfd. — Deze vaartuigen worden alleen door den Onderkoning van *Riouw* gebruikt; ze zijn 40 voet lang, 6 breed en 3 diep en worden met 30 riemen geroeid [3]).

L. 45, br. 11, h. 5 cM. [4]).

351/71 [5]). Als boven (*bidar*), in vorm en samenstelling op 73 gelijkende; bodem iets scherper, bovenkant achtersteven stomp; een deel van de dekplanken door latten vervangen. Groote, bijna vierkante zeilen, geen dak, geen roerpen, maar een aan den achtersteven gehangen roer met juk en stuurreepen. Bruin met breede zwarte en smalle witte randen langs de boorden. Toebehooren: eene beschadigde roeiriem met lang driehoekig blad. — Deze soort booten worden evenzoo alleen door den Onderkoning van *Riouw* gebruikt; zijn 30—47 voet lang, 7—12 breed en 4—7 hol en worden met 20 riemen bewogen [6]).

L. 46, br. 13, h. 7 cM.

1) Cat. Mar. nº. 906.

2) *Enc. v. N. I.* IV, 480, s. v. *bidar*. — Kops, *Zeevaart*, 133. — Klinkert, *Wbk.* s. v.

3) Cat. Mar. 165.

4) Deze verhoudingen der maten komen niet overeen met hetgeen hierboven over de grootte dezer soort booten is vermeld.

5) Cat. Mar. nº. 905.

6) id. 164.

370/3145 [1]). Roei- en zeilvaartuig (*prahoe pĕndjadjap* [2]), uit planken opgebouwd; met rechten, scherpen kiel en afzonderlijke, scherpe schuine, bovenaan stompe stevens; voorsteven met snijwerk en zeer ver naar voren verlengd. In het midden het breedst, naar de einden toe spits toeloopend; de boorden een weinig oploopend. Aaneengesloten planken dek, naar het midden trapsgewijze lager wordend en voor een deel uit afneembare luiken bestaande. Op de stevens houten roosters, boven de eerste eindigende tegen een dwarsbalk, die op zijn beurt steun vindt in ver uitstekende, tegen de boorden aangebrachte, met snijwerk versierde balken. De laatste boven den voorsteven nog door dwarshouten verbonden, die aan den achtersteven dienen met de boorden tot het dragen van eene houten kajuit; de deuropening van deze op het middenschip; boven den achtersteven zijn de balken verbonden door eene breede, met schilderwerk versierde plank, waarboven een rond hekwerk is opgebouwd; dit hekwerk dient mede tot steun van het dak van de kajuit, dat deels plat, deels zadelvormig, aan de achterzijde afgerond en met planken en zeildoek gedekt is; de zijwanden van de kajuit zijn met afhangende stukken zeildoek gesloten. Op het middelste deel der boorden, op regelmatige afstanden vijf gebogen ijzeren haken, waarover eene zitplank voor roeiers en eene lat met oogen voor de bevestiging van vijf roeiriemen. Meer naar voren op de boorden een hoog, op de daarlangs uitstekende balken een laag hek, mede voor de bevestiging van roeiriemen bestemd. Dwars over de boorden nog twee dwarsverbindingen voor de bevestiging van verschillende touwen. Aan den achtersteven een smal roer, met snijwerk versierd en voorzien van een nok tot het bevestigen der stuurreepen; deze laatste loopen buiten den romp door oogen tot vóór het midden van het schip en zijn daar aan een van boord tot boord reikenden stok verbonden. Twee masten, die neergelaten kunnen worden, ieder met vier touwen op de boorden vastgezet; aan den voorsten een trapeziumvormig, aan den achtersten een rechthoekig zeil van *měngkoewang* [3]), aan ra's opgeheschen. De zeilen kunnen worden neergelaten in naast de masten geplaatste vorken. Aan het boveneinde van elken mast snijwerk en ezelsooren, waarin eene steng, met een langen en een korten wit (?) katoenen wimpel. Op den voorsteven, tegen een klos gesteund, een boegspriet, met touwen aan de langs de boorden uitstekende balken en over een, loodrecht tegen den voorsteven bevestigden uithouder, aan dezen bevestigd. Tusschen den voorsten mast en den boegspriet nog een driehoekig, witkatoenen zeil. Dwars over het voorschip eene hooge, breede plank als borstwering (*apilan*), vóór met touwen aan de boorden verbonden, achter met schuine balken op het dek gesteund. In de borstwering twee ronde schietgaten, waarachter een (houten) kanon op oudmodisch (slede-) affuit. Op de borstwering nog twee en voor de kajuit op een hoogen staander aan elk boord nog een kleiner kanon, draaibaar in eene ijzeren vork. Toebehooren: 16 lange riemen met driehoekig blad, twee ankers als bij 370/3142 en een ⋀-vormig dak van *kadjang*-matten. Het uitwendige van de boot zwart geverfd, langs de boorden gele en roode randen; de kajuit in dezelfde kleuren, de kanonnen en riemen zwart.

Oorspronkelijk werden deze vaartuigen gebruikt door de vorsten en grooten van het *Lingga-Riouwsche* rijk, op hunne reizen naar de verschillende deelen des Rijks en de nabij gelegen landen. Later werden zij ook voor den zeeroof gebezigd en waren door hunne snelheid, zware bewapening en bemanning de schrik der vreedzame handelaren en zeevarenden in deze gewesten. Thans zijn ze geheel verdwenen.

L. 169, gr. br. 34, h. 17 cM.

403/2 [4]). Als boven, in vorm en samenstelling op 370/3145 gelijkende, maar grooter, veel fraaier bewerkt en rijk met snijwerk versierd. Het dek, met minder trappen, is voor een deel door uit latten samengestelde roosters vervangen. De zijwanden van de

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 421/*j*.

2) Cat. Mar. n°. 892. — Kops, *Zeevaart*, 51. — *Enc. v. N. I.* IV, 485, s. v. *pĕndjadjab*. — Klinkert, *Wbk.* s. v.

3) *Pachyrrhizus angulatus*, Filet, n°. 972.

4) Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*. — Ned. St. Crt. 8 Oct. 1884, n°. 237 en Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. n°. 422/*a*.

kajuit, die uit twee etages bestaat en aan de voorzijde twee deuren en, op het platte dak uitkomende nog één deur vertoont, zijn gedeeltelijk van hout met glazen ramen, gedeeltelijk bestaan zij uit een hekwerk. Boven een groot deel der boorden een hekwerk met doorgaande plank voor de roeiers. De stuurreepen worden achter het midden van het schip onder het dek gevoerd naar een roerspil, dat door een, zich op het dek bevindend stuurrad kan worden bewogen. Naast de masten geen vorken; aan elk der stengen een lange, gespleten oranje wimpel en een kleine driehoekige korte wimpel (geel met groene randen [1]). Eene vlag in dezelfde kleuren aan den voorsten mast en aan een vlaggestok op de kajuit. Tusschen de masten en het dak van de kajuit, in de lengterichting, stokken waarover losse daken kunnen gehangen worden; aan een dier stokken een *gong* met klopper. Bewapening als voren en bovendien aan weerszijden nog twee kleine kanonnen, alle van messing. Als toebehooren 24 riemen, 2 daken van *kadjang*-matten en 2 ankers. De boot is uitwendig zwart met groen- en gouden randen langs de boorden; al het snijwerk is rood, groen en verguld; langs de kajuit verguld bloemenornament op rooden grond.

L. 232, gr. br. 36, h. 21 cM.

GROEP VIII.

Industrie [2]).

370/3136 [3]). Zeeschelp [4]) (*sipoet gewang* [5]), als grondstof voor sieraden enz.

880/4 [6]). Weefgetouw [7]), met aangevangen weefsel.

De rugboom van lichtgeel hout; halfrond, flauw gebogen, de uiteinden eenigszins vogelkopvormig en met eene krulvormige groef; op het midden, uit hetzelfde hout gesneden, een rechthoekig, eenigszins concaaf plankje.

Borstboom van palmhout, rond, met vierkante, vorkvormig uitgesneden en van rondloopende groeven voorziene uiteinden; over het midden uitgehold, en in de uitholling een latje, dat met vier door den borstboom gestoken pennen is vastgezet.

Spanhoutje: bamboelatje, aan het eene einde en op eenigen afstand van het andere met garen omwoeld en van eene kleine, scherpe, ijzeren punt voorzien.

Kam van hout en rieten tanden, het raamwerk bestaat uit twee ronde palmhouten

---

1) Kleuren van den Onderkoning van *Riouw*.

2) Kops, *Riouw*, 314 vlgg. — van Hasselt & Schwartz, 186. — B. W. F. Fokker, *De De inlandsche kunstnijverheid in den Riouw-Archipel* (Tijdschr. voor Nijverheid en Landbouw in N. I. XLIX, 301). — Kol. Verslag, 1892, bijl. C, Overzichten, 2.

3) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 10e kl. nº. 18/37.

4) *Turbo olearius*.

5) Volgens eene opgave uit *Riouw* en Klinkert, *Wbk.* s. v. *sipoet*. — A. L. v(an) H(asselt) geeft (*Enc. v. N. I.*, III, 433) als inl. naam *sinting*, waaronder volgens Klinkert, *Wbk.* eene platte parelmoerschelp moet worden verstaan.

6) Geschenk van den Direkteur van het Koloniaal Museum te Haarlem, zie Ned. St. Crt. 22 Sept. 1892, nº. 223. Bij de toezending werd vermeld, dat dit weefgetouw afkomstig is van *Riouw* en van de Kol. Tentoonst. te Amst. 1883. In den Catalogus van genoemde tentoonstelling komt intusschen geen weefgetouw van *Riouw* voor, terwijl ook de bijbehoorende inventarisstukken geen nader licht verschaffen. Het aangevangen weefsel komt intusschen met andere Riouwsche doeken overeen.

7) Zie Loebèr, *Het weven*, 29. — A. M. K. de Does, *Toestand der nijverheid in de afdeeling Bandjarnegara* (*T. I. T. L. Vk.* XXXVI, 28). — G. P. Rouffaer, Catalogus der O. I. weefsels enz. Tentoonstelling Oost-Ind. Kunstnijverheid, 's Gravenhage 1901. — Dr. H. Ephraim, *Ueber die Entwickelung der Webetechnik und ihre Verbreitung ausserhalb Europas* (Mitt. aus dem städtischen Museum für Völcerkunde zu Leipzig, Bd. I, Heft 1). — A. B. Meyer & O. Richter, Ethnographische Miszellen, II, 37 ff. — Id., *Das Indonesische Webgestell*, *Globus*, LXXXVI (1904), nº. 10. — Id., *Celebes* I, Taf. XII. — Jasper, *Verslag 2e Jaarmarkt-Tentoonstelling*, 78 vlgg. — Weber, in *I. A. f. E.* III, Suppl. 38, Taf. 1, Fig. 3. — *Enc. v. N. I.* IV, 765, sq. s. v. *Weven*. — van Hasselt *Atlas*, pl. CXV. — Kops, *Riouw*, 321.

stokjes, waarvan de bovenste omwonden met katoen, waarop een onregelmatig patroon met paarse verf; langs die stokjes aan weerszijden een smalle, met garen omwonden, dunne houten lat, tot bevestiging der rieten tanden; tot opsluiting der tanden aan weerszijden een stukje bamboe.

Een sabel (lade) is niet aanwezig, waarschijnlijk verloren geraakt.

De ophaler is een dun, rond stokje, aan de uiteinden dikker, vierzijdig en aangepunt.

Als roller dient een dunne, aan eene zijde aangepunte bamboe, als lineaal, een ronde palmhouten stok.

De kettingplank, van geelbruin hout, aan eene zijde glad, op de andere nabij de uiteinden ingekraste rechte en golflijnen; het middelste gedeelte uitgesneden tot vorming van eene geluidmakende inrichting [1]), aan weerszijden bestaande uit drie ronde staafjes, waarvan de buitenste aan het uiteinde driehoekig, de middelste ruitvormig gefatsoeneerd zijn. Tegen een der smalle zijden is een palmhouten stok gebonden. De kettingplank rust in eene gleuf van twee houten staanders, die aan eene zijde vlak zijn, aan de andere groote, driehoekige uitsteeksels hebben.

De spoel bestaat uit een stokje, aan een dun stukje bamboe bevestigd; het stokje is met blauwe zijde (?), het stukje bamboe met rood garen omwoeld; een enkel, niet omwonden stokje is bijgevoegd; het stokje wordt gestoken in een, aan een einde gesloten, aan het andere uitgeschulpt en met ingebrande (?) langs-, dwars- en schuine streepjes versierd bamboekokertje (spoelkoker [2]).

Het aangevangen zijdeweefsel vertoont een patroon van roode en groene vierkanten tusschen oranje lijnen, het nog niet voltooide hoofd heeft strepen en groepen van strepen in dezelfde kleuren in de ketting, alsmede roode en enkele groepen van witte draden in den inslag [3]).

Rugboom: l. 171, dm. 2—3; borstboom: l. 101, dm. 3; spanhoutje: l. 79, br. 0,8; kam: l. 77, br. 9; ophaler: l. 95, dm. 1,2; roller: l. 124, dm. 3,5; lineaal: l. 108, dm. 1,5; kettingplank: l. 135, br. 16, d. 2,5; staanders h. 85, d. 4; spoel: l. 48, dm. 0,7; spoelkoker: l. 28, dm. 2,5 cM.

GROEP IX.

Wapens [4]).

300/394, 396 & 397 [5]). Lansen (*toembak*, *lĕmbing*). IJzeren punt, glad, lancetvormig, ruw bewerkt, bij 394 met korten, ronden steel, bij de andere plat; bij 394 eene korte kegelvormige ijzeren bus, bij de andere is de punt zonder meer in het gespleten boveneinde van de schacht gestoken. Deze laatste bij 394 geelbruin, boven dikker dan beneden, bij 396 zwart palmhout, met breede verdikking bij het boveneinde, bij 397 een ruwe, kromme stok. Om het boveneinde bij 396 en 397 een vischgraatvormig gevlochten rotanring, bij 396 bovendien eene breede omvlechting van rotanreepen.

394: L. van de punt 17,7, gr. br. id. 4,5, l. van de schacht 187, dm. id. 1,5—2,5 cM.
396: L. „ „ „ 25 „ „ „ 4 „ „ „ „ 178, „ „ 2 cM.
397: L. „ „ „ 23,5 „ „ „ 3,4 „ „ „ „ 162, „ „ 2 cM.

---

1) Over deze geluidmakende inrichtingen zie noot [4]) blz. 213, dl. I van dezen Catalogus.

2) Volgens Kops, *Riouw*, 321 wordt het weefgetouw op *Riouw* met een pedaal in beweging gebracht; het beschrevene is geheel voor handbeweging. De door Kops t. z. p. aangegeven inlandsche namen zijn onbetrouwbaar.

3) Volgens „*Overzichten*" 1892, 2, worden de navolgende inl. kleurstoffen gebruikt: *indigo*, *selengpale*, *kasoemba kling*, *mĕmbalau*, *saroena*, *tjetjong* of *sĕtjang* en *mĕngkoedoe*.

4) Kops, *Riouw*, 328 vlgg. — *Enc. v. N. I.* III, 117, s. v. *orang banoea* en ibid IV, 692.

5) Alle Riouwsche wapens, met uitzondering van 360/8078, zijn afkomstig van de Parijsche Tentoonstelling 1878. Zie *Cat. Par.* 159, nº. 416.

300/395. Blaaspijp [1]) (*soempitan*), van zwart palmhout, het ondereinde met gepolijste schildpadringen belegd en naar onderen eenigszins verwijd; aan het bovenëinde is met een zeer breeden band van uiterst fijn, gevlochten koperdraad zijdelings vastgebonden een spiraalvormig opgerold messingstaafje als vizier en daartegenover een ijzeren lanspunt met glad, ruitvormig blad, met verhoogden rug in het midden en aanvankelijk ronden, naar onderen toe platten steel, die onder het blad met, tot ingeprikte ringen en driehoeken gegroepeerde, doornachtige puntjes versierd is.

De blaaspijp is het wapen der *orang bĕnoea* of *orang goenoeng* en zou volgens *Enc. v. N. I.* III, 117, uit *Borneo* via *Singapore* zijn ingevoerd. De vorm komt geheel met dien van *Borneo* overeen. Zie o. a. het blaasroer van *Borneo* 761/170, blz. 92, Dl. II van dezen Catalogus.

L. blaaspijp 172, dm. id. 2,4, lengte lanspunt 33, gr. br. id. 5,5 cM.

300/400, 401 & 402. Pijlkokers 400 van hout, de andere van bamboe; 400 eenigszins kegelvormig en evenals de daarin voorhanden pijlen, geheel van *Borneosche* pijlkokers afwijkend. Van onderen met verhoogden rand, deksel koepelvormig met ronden knop; om het midden van den koker één, om het deksel twee vischgraatvormig gevlochten rotanbanden in rondgaande groeven. 401 en 402 *Borneo*-typen, de eerste met kegelvormigen knop en schuin deksel, om den koker drie kruiselings gewonden en op de zijden tweemaal ruitvormig gevlochten rotanreepen tot bevestiging van een langen, uit een vorkvormigen boomtak bestaanden gordelhaak; om het deksel een breede, zwarte, zigzagvormig gevlochten rotanring; 402 geheel met rotanreepen omwoeld, deksel koepelvormig; om den koker twee gele, om het deksel boven en onder een bruine, vischgraatvormig van fijne vezels gevlochten rotanring; de omwoeling en bovenste ring van den koker door een daaronder gestoken staafje op hun plaats gehouden. In 400 een houten dwarsschot met 24 gaatjes; hierin steken 23 pijltjes, vervaardigd van een „*lidi*" [2]), die aan de voorzijde eenigszins bijgesneden en met vergif [3]) bestreken, aan de achterzijde van een kegelvormig stukje van eene lichte houtsoort (*kajoe gaboes*? [4]) — de schietprop van het *Borneo*-type — is voorzien. In 401 vier pijlen, langer dan die van 400, met lancetvormige bamboepunt, het achtereinde voorzien van een uitgeholden kegel van licht hout (hoedje). Verder een kleine, afzonderlijke bamboekoker met slangenvel overtrokken en met bonte vederen beplakt, bevattende een dergelijke pijl, maar met koperen punt en een messingstaafje, in 402 zestien pijlen met bamboezen punt als in 401, een met zeer kleine punt, uit een haaientand bestaande en eenige op een *lidi* geregen „hoedjes", alles van *Borneo*-type. Zulk een pijlkoker bevat somtijds al het eigendom van een *orang bĕnoea* [5]).

400: koker l. 24, dm. 8, pijlen l. 13,5; 401: koker l. 34, dm. 7, pijlen l. 28; 402: koker l. 35, dm. 6,5, pijlen l. 28 cM.

300/168 [6]). Sabel, lemmet zeer fraai gedamasceerd, recht, naar voren breeder; rug recht en bijna overal even dik en volgens eene flauw gebogen lijn overgaande naar de scherpe punt; snede bijna recht en over het grootste deel geslepen. Gevest van geel hout, in doorsnede ovaal, aan de zijde van de snede concaaf, naar onderen gebogen, bovenrand iets dikker en diep ingesneden, zoodat twee „lippen" gevormd worden. Scheede uit een stuk geelbruin, gevlamd hout; rug dik en convex; afzonderlijke, niet uitstekende schoen, waarin de scheede met een pen gestoken is. Mondstuk van geel palmhout aan eene zijde concaaf en aan de bovenzijde tandvormig uitgesneden.

L. lemmet 48, br. id. 2—4,5, l. greep 11,5, d. id. 3,5, l. scheede 49, br. id. 5,8, gr. br. mondstuk 8 cM.

---

1) Zie aant. [5]) blz. 91. — Kops, *Riouw*, 329. — *Enc. v. N. I.* III, 117.
2) Nerf van een of ander palmblad.
3) Zie noot [10]) blz. 92.
4) *Alstonia scholaris* (?). Filet, n°. 2350.
5) *Enc. v. N. I.* III, 117.
6) Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*.

300/403. Kris, lemmet gevlamd, tweesnijdend, met ingegrifte lijnenversiering evenwijdig aan de sneden en aan weerskanten, op twee plaatsen, nabij het boven- en ondereinde in den vorm van in een kruis gegroepeerde krullen; vooreinde van het lemmet spits, het achtereinde dik, aan weerszijden verbreed, de binnenste snede met drie groepen van doornachtige uitsteeksels; het onderste deel van de buitenste snede dik, met vijf insnijdingen aan het dwarsstuk en het begin van het boveneinde, waardoor tandvormige uitsteeksels zijn ontstaan; daarboven en daarheen gekeerd een, aan den buitenrand getande haak en binnen de daardoor ontstane ruimte een tongvormig uitsteeksel; dit deel met het losse dwarsstuk onder de greep door een schuinen, ijzeren beugel omvat. Greep van geel hout in doorsnede rond, bijna recht en eindigende in een knop, die aan een sterk gestyleerden vogelkop doet denken; het ronde gedeelte met touw omwoeld en met een draagband van grof katoen. Scheede van twee stukken bladscheede van den sagopalm (?) die door touwtjes en dunne rotanreepen aan elkander gebonden zijn. Van het ingestoken wapen blijven de uitstekende deelen van het lemmet onbedekt.

Het wapen komt geheel overeen met de beschrijving en afbeelding door BAESSLER gegeven in *I. A. f. E.* IV, 70 en Taf. IV, fig. 1, van een *„kalis"*, die van de *Sulu*-eilanden afkomstig is en op *Noord-Borneo* en de *Philippijnen* veel wordt aangetroffen. De scheede is geheel afwijkend.

L. lemmet 54, br. id. 3—11,5, l. greep 12, d. id. 3,5, l. scheede 62, br. id. 5,5 cM.

GROEP X.

Staat en maatschappij.

370/135—147 en 3146—3157 [1]). Vlaggen [2]) van vlaggendoek, rechthoekig, aan eene, smalle zijde van een ingenaaid stuk touw voorzien:

135 geel. Wordt gevoerd door prinsen van den bloede van den Sultan of afgezanten van hem [3]).

136 zwart met wit blok in den bovenhoek aan den stok. Rijksvlag [4]).

137 wit met roode randen aan onder- en bovenzijde en aan den stok.

138 wit. Sultan van *Lingga* [5]).

139 zwart met diagonaal wit kruis. Voor prauwen welke onmiddelijk van den Sultan of den Onderkoning afhangen en dus eenigermate als oorlogsprauwen kunnen beschouwd worden [6]).

---

1) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n°. 7 *a*.

2) KOPS, *Riouw*, 345 vlgg. — NETSCHER, *Riouw*, 241.

3) NETSCHER, O. c., 241.

4) NETSCHER, ibid. — Volgens KOPS, *Riouw*, 348, wordt deze vlag door alle particuliere en handelsvaartuigen gevoerd en is de inl. *tenko*. — KLINKERT, *Wbk.*, geeft *tengkok bandèra*: het blok van eene andere kleur achter in een vlag. — Volgens het art. 13, 6e alinea van het contract [Bijl. 224, 17 van het Verslag der Handelingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal 1905—1906] mag deze vlag alleen worden gevoerd te land, tegelijkertijd met en onder de Nederlandsche en van geen grootere afmetingen.

5) KOPS, *Riouw*, 345. — NETSCHER, *Riouw*, 241. — Volgens art. 13, 7e alinea van bovengenoemd contract, blijft aan den Sultan het gebruik van de witte vlag als onderscheidingsteeken, zoowel te land als ter zee toegestaan, doch altijd tegelijkertijd met de Nederlandsche en van geene grootere afmetingen en wel te land òf aan denzelfden vlaggestok onder de Nederlandsche vlag, òf aan een afzonderlijken vlaggestok, die lager moet wezen dan die waaraan de Nederlandsche wappert, en ter zee òf onder de Nederlandsche vlag, òf zoo dat niet goed doenlijk is met de Nederlandsche vlag op de eereplaats.

6) KOPS, O. c., 348, inl. naam *angkatan*. — Volgens art. 13, 8e alinea van bovengenoemd contract blijft het gebruik van deze vlag toegestaan op de vaartuigen van den Sultan als deze niet zelf aan boord is en op de vaartuigen van de landsgrooten of hoofden, die niet op jaarpas of zeebrief varen, zoolang deze zich binnen drie Engelsche mijlen van de kusten van het landschap bewegen.

140 rood met drie witte randen als 137. *Datoe Sjahbandar* van den Onderkoning van *Riouw* (?). Vergel. 3155.

141 half zwart, half wit, het wit aan de buitenzijde en met een diagonaal zwart kruis.

142 zwart met diagonaal rood kruis.

143 zwart met diagonaal geel kruis.

144 wit, langs boven- en onderkant een schuin gestreepte wit- en zwarte rand.

145 zwart met rooden rand aan drie zijden als 137.

146 zwart met gele halve maan.

147 zwart; *Datoe Bandahara* [1]).

3146 zwart met gele randen aan drie zijden als 137. *Wakil* (vertegenwoordiger) van het inl. bestuur te *Manda* [2]).

3147 geel met zwarte halve maan. *Radja kětjik bĕsar Indragiri.*

3148 geel met rooden rand aan drie kanten als boven. Werd vroeger gevoerd door den *Hoeloebalang* van *Lingga.*

3149 wit met zwart blok, waarin rood kruis en halve maan aan de buitenzijde onderaan.

3150 wit met rood kruis en halve maan. Sultan (?) van *Djohor.*

3151 rood. *Panglima pĕrang* van *Indragiri.*

3152 zwart met witte randen aan drie zijden als boven en eene witte ruit in het midden.

3153 zwart met twee witte gekruiste klewangs.

3154 zwart met drie witte randen als boven. Vroeger de *Poenggawa's* van *Riouw*, thans de *Pangeran* van *Sĕdanau* (*Natoena*-eilanden).

3155 rood met drie zwarte randen als boven. *Datoe Sjahbandar* van den Onderkoning van *Riouw* (?). Verg. 140.

3156 groen met drie gele randen als boven. Werd (1853) gevoerd door *Radja Hadji Abdullah*, oudste broeder van den toenmaligen Onderkoning [3]), later (1882) door *Tongkoe Kĕlana*, destijds toekomstig Onderkoning.

3157 geel met drie groene randen als boven. Onderkoning van *Riouw* [4]).

L. 122, br. 93 cM.

300/393 [5]). Statielans (?); punt gedamasceerd, lancetvormig, met twee doorboorde uitsteeksels nabij het ondereinde; korte, ronde steelring met een breeden en een smallen rondgaanden rug; de bus van zilver, achthoekig, van boven door een rond plaatje (kraag) begrensd, en voorzien van verschillende gekartelde randjes en een ronden, met gegraveerd bladornament versierden rand. Schacht van gepolijst bruin hout, achthoekig met cannelures; het ondereinde iets spitser uitloopend en van een achthoekigen messingen schoen voorzien.

Maten als voren: 32,5, 3, 160,5, 2,5 cM.

360/8078 [6]). Sabel, statiewapen; lemmet recht, zeer fraai gedamasceerd; rug en snede recht, de laatste geheel, de eerste over de voorste helft scherp; vooreinde spits; greep van hoorn, in doorsnede ovaal, naar onderen toe gebogen en met een zeer rijk, met à jour gesneden bladornament versierden knop; het ovale gedeelte belegd met bladgoud waarin drijfwerk, evenzeer in blad- en bloemornament; breede naar het lemmet toe breeder wordende, onder en boven scherpe kanten vertoonende en met een rondloopende groeve versierde steelring, met bladgoud bedekt. Houten, rechte scheede, boven breeder

---

1) Kops, *Riouw*, 345.

2) Deze en de volgende aanwijzingen naar inventarisstukken afkomstig van de Amsterdamsche tentoonstelling 1883.

3) Kops, O. c., 345.

4) Ibid.

5) Geschenk van den Onderkoning van *Riouw.*

6) Geschenk van den Sultan van *Lingga.*

dan beneden; over iets meer dan de (onderste) helft spiraalvormig omwonden met eene fijne reep grijsbruine rotan (?), waarlangs een dubbele, gedraaide zilver-(?) draad; het bovenste gedeelte met goud bekleed en voorzien van twee gouden ringen voor een draagband. Aan het ondereinde een platte, aan weerszijden spits uitstekende, met goud belegde schoen [1]).

L. lemmet 60,5, br. id. 3,2, l. gevest 17, d. id. 3,5, l. scheede 64, br. id. 3,5—5,5 cM.

Zie plaat VII, fig. 3.

403/6 [2]). Vorstelijke gehoorzaal (*balairoeng* [3]) (Model), rechthoekig gebouw op vierkante palen (twee rijen van 4 en daartusschen 4 rijen van 5) staande op een roosterwerk. Op de palen rust met behulp van dwars- en langsliggers een houten vloer, waarvan het middelste gedeelte hooger is dan het buitenste; de buitenste en een deel van de binnenste palen steken boven den vloer uit, zoodat een verhoogd middengedeelte (*sĕri*) en daaromheen eene galerij (*paseban*) gevormd wordt; beide nog door eene opstaande gemarmerde plank van elkaar gescheiden. Viervlakkig dak met rechte nok, dakbedekking door gedeeltelijk over elkaar liggende plankjes voorgesteld, over de randen stukjes blik. Eene zijde van het gebouw en een deel van de beide aangrenzende zijden door planken gesloten; in het midden eene deur, daarnaast aan weerszijden en in het aangrenzende zijvlak ééne raamopening, waarin geornamenteerde spijltjes. Tusschen de stijlen der andere zijden zijn stukken glas geplaatst en hangen stukken oranje doek met breede witte randen. In het middelste gedeelte een wit katoenen plafond met oranje randen. Het gebouw is uitwendig groen geverfd; kanten van de stijlen boven den vloer, spijlen en kozijnen van de ramen oranje, de stijlen in het middengedeelte oranje met groene randen. — Zoowel in het middengedeelte als in de galerijen zijn in rijen zittende personen voorgesteld. — De *sĕri* is bestemd voor vorstelijke hoofden en verwanten, de *paseban* voor de mindere hoofden (links) en de geestelijken (rechts).

L. 130, br. 100, h. 70 cM.

403/4 [4]). Vorstelijke woning (model) in den *Lingga-Riouw* Archipel.

De woning bestaat uit twee aan elkaar gebouwde rechthoekige huizen; het geheel rust op, onderling door verschillende dwarsverbindingen verbonden paalrijen, die op een rooster zijn gesteld. De voorste woning omvat:

a. eene galerij (*sĕlasar* [5]), aan de voor- en zijkanten gesloten door houten wanden waarin aan de voorzijde twee deuren en twee met geornamenteerde spijltjes voorziene lichtopeningen; aan elk der zijwanden alleen eene dergelijke raamopening; aan den langen binnenwand eene lage betimmering van blauw beschilderde (?) planken. Langs de wanden rechthoekige doeken, waarvan het bovenste gedeelte purper en daaronder verticale afwisselend witte, purperen en groene strepen van mousseline (?), keper en zijde. Op den vloer een wit en rood geruit kleed. — Daar de woning voorgesteld is op het oogenblik dat daarin een huwelijksfeest gevierd wordt, zitten in de galerij eenige muzikanten met muziekinstrumenten [6]).

b. een groot middenvak (*tĕngah astana* [7]), waarvan de vloer hooger dan van de *sĕlasar* en daarmede door eene dubbele deur verbonden. Aan weerszijden van de *tĕngah astana* een of meer kamers met verhoogden vloer, die ter gelegenheid van het feest, door

---

1) De vorm van dezen schoen is gelijk aan die van de krisscheeden van *Z. Celebes*.

2) Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*. Ned. St. Crt. 8 Oct. 1884, n°. 237. Zie ook Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n°. 124/3.

3) Verg. KLINKERT, *Wbk.* i. v. *balai*.

4) Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*. Ned. St. Crt. 8 Oct. 1884, n°. 237. — Zie ook Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n°. 124/1.

5) Volgens KLINKERT, *Wbk.*: eene galerij, hetzij vóór, achter of op zij, doch lager dan het middenhuis.

6) Deze worden in een bij de inzending behoorend inventarisstuk: *noebat* en *nofiri* genoemd. — Volgens KLINKERT, *Wbk. nobat* = (Perz. Arab.) groote keteltrom, *nafiri* (Perz.) bazuin van twee à drie voet lang, trompet,

7) Bovenvermeld inventarisstuk schrijft *tĕngngah astana*.

het wegnemen van de tusschenschotten of gordijnen (*tabir*) met het middenvertrek vereenigd zijn. Langs de wanden zijn stukken katoen en zijde van verschillende kleuren, enkele met gouddraad bestikt opgehangen; over het midden van den vloer tusschen de verhoogde vloeren der kamers een tapijt; plafond van wit katoen met roode flanellen randen, in het midden van het plafond twee groote houten knoppen. In de houten zijwanden, die gedeeltelijk los zijn bijgevoegd en tijdelijk door glasruiten vervangen, raamopeningen als boven, door luiken te sluiten.

In elk der kamers hangt aan het plafond een houten, met geborduurde stoffen bekleed raam, waarvan de uitstekende hoeken met verguld snijwerk versierd zijn. Onder dit raamwerk staat in het vertrek links van den ingang het versierde bruidsbed (*pĕlamin* [1]), met tal van, met borduurwerk voorziene kussens; in het vertrek rechts van den ingang zit op een verhoogden, met gele zijde bekleeden zetel (*singgahasana* [2]) het bruidspaar in bruidsgewaad [3]) en bevinden zich verschillende bij eene bruiloft benoodigde voorwerpen. Overigens is dit gedeelte van het gebouw gevuld met zittende mannelijke en vrouwelijke figuren. De beide kamers hebben aan de achterzijde beschotten, in dat van de linksche kamer is eene deur, waarachter eene trap van 3 treden, die voert naar de achtergelegen gang. In het middengedeelte tegen de linker kamer bovendien nog eene breede bank, met snijwerk versierd.

c. eene gang (*rambat* [4]) over de geheele breedte van het huis; de vloer over het middengedeelte eene trede hooger dan ter zijde, doch eene trede lager dan die van het middenvak. Aan de smalle uiteinden houten wanden, waarin langwerpig ronde openingen. In het middengedeelte drie witte gordijnen en op het verhoogde vloergedeelte eenige vrouwelijke figuren.

Tegen deze gang sluit het achterste gebouw, hetwelk bevat:

a. de *tĕla* [5]) (verblijfplaats voor vrouwen en kinderen); de vloer iets lager dan die van de gang en belegd met rood en wit gestreept katoen; het vierkante middelste gedeelte is door gele, aan drie zijden met breede groene randen omzoomde gordijnen [6]) afgescheiden van het overige; bovendien aan de linkerzijde een tusschenwand met twee dubbele, draaiende deuren tot vorming van eene kamer; de achterzijde in het midden open, ter weerszijden wanden, aan de rechterzijde eene raamopening, als voren, in het linker gedeelte (in de kamer) eene horizontale, tegen den wand opgehangen plank. Zijwanden voor de buitenzijde als voren, los bijgevoegd. In het middengedeelte talrijke vrouwelijke figuren, in de kamer een viertal. Door eene trap van twee treden is met het middengedeelte van de *tĕla* verbonden de:

b. achtergalerij (*sĕrambi*), waarvan de vloer lager dan van de *tĕla*; aan drie zijden door wanden gesloten; in den achterwand (tevens dien van het geheele gebouw) deuren en ramen als in den voorwand van de *sĕlasar*, in den rechter zijwand eene deur, in den linker een raam als voren. Op de trap van de *sĕrambi* eene vrouwelijke figuur.

Elk der gebouwen heeft een tweevlakkig dak; de beide daken komen boven eene, dwars over het gebouw gelegde goot samen en hebben (die van het voorste alleen over het bovenste deel) aan weerszijden een driehoekigen, onder de nok inspringenden gevel. Daaronder aan de dakranden vierhoekige vergulde knoppen. Vorst- en lijstplanken met snijwerk versierd en rood, blauw, groen en geel geverfd. De dakbedekking bestaat uit ijzerhouten sierappen [7]) (*atĕp bĕlyan*), eene bedekking ter plaatse *sisiḳ*

---

1) KLINKERT, *Wbk. pĕlamin* = versierde slaapplaats van de moeder van een jong meisje of van pas gehuwden, enz.

2) O. c., geeft: *singgasana* = leeuwenzetel, verheven zitplaats of troon met een hemeltje op vier stijlen.

3) Zie beneden; volgens de opgaven zijn de sieraden van het bruidspaar in dit model van echt goud.

4) Volgens KLINKERT, *Wbk.*: gang onder de goot, die voor- en achterhuis van de vorstelijke woning verbindt; voorportaal, galerij, voorhuis.

5) Cfr. KLINKERT, *Wbk.*

6) Deze gordijnen geheel gelijk aan de vlag, die door den Onderkoning van *Riouw* wordt gevoerd (zie boven 370/3157).

7) Rechthoekige, aan eene zijde puntige plankjes van ijzerhout (hier waarschijnlijk *Eusideroxylon* ZWAGERI, T. & B. FILET, n°. 1103) die op het dak gelegd, aaneengesloten ruiten vormen en zoodoende gelijken op de schubben van een miereneter (*sisiḳ tĕnggiling*).

tënggiling genaamd. Over de nok eene strook blik. — De onderbouw is zwart geverfd, het overige van het gebouw uitwendig geelbruin met zwarte spijltjes in de lichtopeningen; de stijlen in het inwendige oranje.

Br. 156, diepte (totaal) 180, h. (van de hoogste nok) 120 cM.

403/5 [1]). Lusthuis [2]) van den Onderkoning van *Riouw* (*pantja pĕrsada* [3]) (model). Pyramide van zeven [4]) djatihouten trappen, langs de randen bekleed met geel katoen en aan eene zijde met een geel katoenen looper belegd; op elk der hoeken een geel pilaartje met groen-rooden knop. Op den top een gebouwtje, gevormd door vier geelgeverfde zuilen en een koepelvormig achtvlakkig dak; aan de hoeken van het dak houten versieringen in den vorm van gekroonde, groen-rood en goud geverfde vogelkoppen; het dak bekleed met geel katoen, waarover strookjes groen katoen, langs den dakrand een rand van laatstgenoemde stof; boven op het dak een groote rood-groen-gouden knop. Tusschen de zuilen van het gebouwtje gele gordijnen met groene randen [5]); in het midden staat een bankje op een stuk grof kleed, in elk der vier hoeken een, met een stuk geel katoen overdekte messingen schotel. Op de trappen verschillende zittende vrouwelijke figuren, aan de zijde van den looper bovendien vier mannelijke, allen met een doek over den rechter schouder. — Het lusthuis wordt als badhuis gebezigd bij gelegenheid van huwelijken van vorstelijke personen of hunne verwanten, wanneer aan de jonggetrouwden, drie dagen na de voltrekking des huwelijks de ceremonie van het *mĕnjiram* (baden door begieting) wordt verricht. Het model stelt de *pantja pĕrsada* voor op het oogenblik, dat deze voor zoodanige plechtigheid in gereedheid is gebracht.

L. en br. 103,5, h. 68 cM.

692/1—5 [6]). Bewijzen van lidmaatschap van het *Hung*-[7]) verbond. Rechthoekige stukken wit linnen met Chineesche karakters, in zwart bedrukt. De grootste (bovenhelft) is ingenomen door de quitantie [8]) van betaalde contributie, met het zegel des genootschaps en een tweede langer stempel als bewijs van ontvangst der contributie, beide in vermiljoen. De quitantie is in een rechthoek omgeven door eene dubbele lijn, de beide bovenhoeken schuin. Bovenaan: „I-hing kung-sze." (Gie-Hin Kong-sie). Daaronder 4 kolommen druks:

1°. kolom: Gedaan te.... quitantie, ontvangen van (den naam van het lid).

2°. kolom: De uitgedrukte som van (op alle vijf quitanties is met penseel ingevuld de som van één dollar) ontvangen door de *Kong-sie* (het genootschap).

3°. kolom: Verklaring van ontvangst der stichters van *Hung* tot bewijs (of als paspoort).

4°. komen: Het jaar der Hemelsche omwenteling (uitgedrukt in cyclische teekens) de maand.... de dag.... Gegeven onder (ons) zegel.

Het zegel bevat de vier karakters *Gie-hin Kong-sie* (*I-hing Kung-sze* [9]), het lange zegel-afdruk, midden over de tweede schriftkolom heen, bevat de woorden: Voldaan de *Gie-hin Kong-sie*.

Het onder de quitantie afgedrukte diploma [10]) vertoont in het midden een met den

---

1) Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*. Ned. St. Crt. 8 Oct. 1884, n°. 237. Zie ook Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 13e kl. n°. 124/2.

2) Op het eiland *Pĕnjingat* (*Mars*).

3) Kops, *Riouw*, 353. — Klinkert, *Wbk.* s. v.

4) Een dergelijk lusthuis van den Sultan van *Liugga* heeft negen trappen. — Kops, O. c. 353.

5) De kleuren van den Onderkoning van *Riouw*. Zie bij vlaggen 370/3157.

6) Serie 692 don. M. Schaalje. Zie Ned. St. Crt. 14/15 April 1889, n°. 89.

7) Zie G. Schlegel, *Thian ti hwui*, the *Hung*-leage or Heaven-Earth-League. Verh. Bat. Gen. XXXII (1866). — J. J. M. de Groot, *Het Kongsiwezen in Borneo*. — De geheime genootschappen der Chineezen (Ind. Gids, Nov. 1907, 1700 vlgg.). — Autobiographie van Abdoellah Bin Abdelkader Moensji (Uitgave Leiden, 1882, 343 vlgg.). — Ind. Stbl. 1907, n°. 271. — En in het bijzonder voor *Riouw*: J. W. Young, *De wetgeving ten aanzien van geheime genootschappen onder de Chineezen in de Straits-Settlements en Ned. Indie*. (Tijdschr. voor N. I. 1890, I, 179, 241 vlgg.). — A. F. P. Graafland, *Schets der Chineesche vestigingen in de afdeeling Karimon* (Bijdr. Kon. Inst. Ve volgr. dl. 3, (1888), 528 vlgg.).

8) Verg. Schlegel, O. c., 53, Afb.

9) Volgens Schlegel, O. c., 4 zijn de woorden *Gie-hin* (*I-hing*) „opkomst der gerechtigheid", het motto of wachtwoord van het *Hung*-verbond.

10) O. c., 31 afb.

top naar boven gerichten driehoek waarin het woord *Hung*; om den driehoek een vierkant met een trapezium aan den bovenrand; om dit figuur twee concentrische achthoeken, de grootste gevormd door afsnijding der hoeken van het vierkant, waardoor het diploma wordt omlijst. De tusschenruimten dezer lijnen zijn gevuld met Chineesche karakters, waarvan sommige, nl. die in de hoeken, op eigenaardige wijze zijn vervormd. Bovendien staat onderaan, in den binnensten achthoek een kabbalistisch teeken [1]).

De diploma's zijn alle van het „kleine" [2]) model en ontleend aan de derde loge (*Kia-hao*) in de provincien *Yun-nan* en *Szechuen*.

Volgens den schenker zijn de nummers 1—4 afgegeven te *Riouw*, 5 te *Singapore* en wel:

N°. 1 aan: *Tsang Khoen-po* (of *pao*) 1877, 3e maand, 22ste dag.

N°. 2 aan: *Koëk Hong-sing* 1877, 3e maand, 22ste dag.

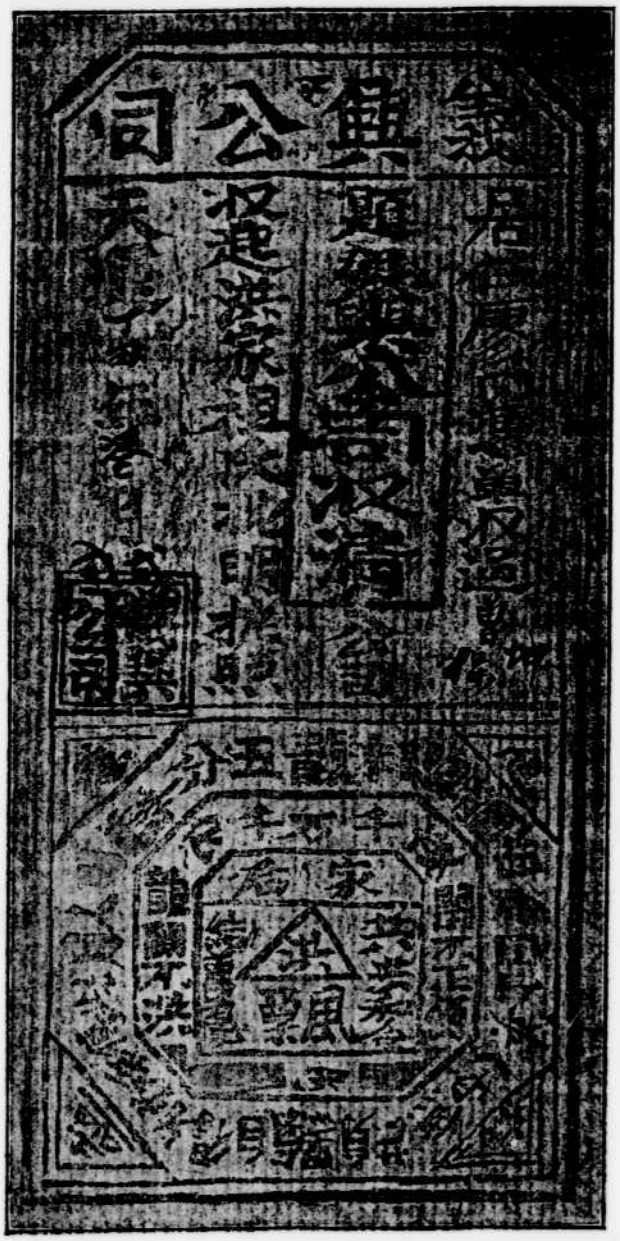
N°. 3 aan: *Tsang Boen-tsoan*, 1879, in de supplementaire maand komende na de derde, 16de dag.

N°. 4 aan: *Koëk Ming-khoen*, 1877, 3e maand, 22ste dag.

N°. 5 aan: *Tsan O-ho*, 1877, 3e maand, 17de dag.

1—4 zijn volgens den schenker te *Riouw* van dezelfde houtsnede afgedrukt, n°. 5 te *Singapore* van eene andere.

L. 31, br. 12,5 cM.

692/1 Bewijs van lidmaatschap van het *Hung*-verbond. ong. 1/2 nat. gr.

1) Dit schijnt betrekking te hebben op het „*Hung*-cash"-teeken, dat voorkomt op de drie koperen muntstukjes, in vorm gelijk aan de gewone Chineesche duiten, doch met den naam des Genootschaps gestempeld, die ieder lid van het *Hung*-verbond steeds bij zich moet dragen.

2) SCHLEGEL, O. c. 30.

692/6. Bewijs van lidmaatchap, als boven, op 1—5 gelijkende, doch zonder de quitantie en eenigszins van de vorige afwijkend; de karakters in de hoeken verschillend van die van 1—5; aan weerszijden van den driehoek, die het woord *Hung* bevat, de Chineesche karakters „zon" en „maan" [1]). Bovendien heeft dit diploma een randschrift [2]), dat volgens den schenker moet gelezen worden:

„Gehoorzaam den Hemel op vreedzame wijze en dien uwe ouders."
„Hemel en aarde zijn niet zelfzuchtig, maar den mensch gunstig gezind."
„Ga naar de beide hoofdsteden en naar iedere provincie."
„Plaats uwe militaire en burgerlijke overheden op den weg en verdeel ze naar beide richtingen."
„Verzamel alle helden van *Hung* uit de geheele wereld om den Heer van *Ming* steun te bieden en den Vorst van *Tsing* te dooden."
„Daarna zullen zij vereenigd en geadeld zijn."
„De sterren des geluks zullen schijnen op vorst en vasal."
„Zwerft langs de straten en het volk zal met eerbied uw zingen en dansen aanschouwen."
„En overal de uwen handhaven."
„Hemel en aarde zullen in reinheid terugkeeren en de *Ming*-dynastie zal hersteld worden."
„Bouw uwe vestingen voor officieren en manschappen om hemel en aarde te restaureeren."

Het „*Hung*-cash"-teeken is verschillend en onduidelijker [3]).

Op de achterzijde is met een stempel het woord „*Hung*" in een driehoek met vermiljoen afgedrukt en bevindt zich de naam des eigenaars *Koëch Tik-tsai*, op zonderlinge wijze geschreven, namelijk de bijkomende trekken van ieder karakter boven het daarbij behoorende klassenhoofd, terwijl het eerste karakter, den familienaam aanduidende, bovendien anders dan gewoonlijk is geconstrueerd.

Dit diploma is uitgegeven door de *Sin Gie-hin* d. i. de nieuwe *Gie-hin Kong-sie*, ook wel *Tio-tsioe Kong-sie* [4]) genoemd.

L. 16,5, br. 17 cM.

1108/285 [5]). Vorstelijke bruid. (Voorstelling van kleederdracht). Paarszijden lange broek (*saloear pandjang*), met goud passement om de openingen der pijpen; roodzijden onderkleed (*kain pandjang*); groenzijden *badjoe*, van voren gesloten, met lange, met passement omzoomde mouwen (*badjoe koeroeng pandak*); over den rechterschouder een roodzijden schouderdoek (*toenam*). Alle kleedingstukken met borduursels van gouddraad; patroon: bloemornamenten, behalve op de broek, door ruiten omsloten. Gouden sieraden: om het voorhoofd tot voor de ooren een band (*gandik* [6]) waarop tal van lancetvormige punten; daarachter over het haar een sieraad (*sangga soehoen*), in hoofdzaak bestaande uit drie stervormige gedeelten, met opstaande zilveren kwastjes; daarachter een sierkam (*sikat*), waarvan het bovengedeelte, dat met goud- en zilverdraad en groene en paarse steentjes versierd is, als een diadeem boven de kruin uitsteekt. Op den haarwrong eene zandloopervormige, met ingegrifte bloemenornamenten versierde plaat (*toetoep sanggoel*), bevestigd met drie haarspelden met ster-

---

1) Volgens mededeeling van den schenker waren deze karakters gegrift op het zwaard, dat door Keizer *Kang-hi* aan de monniken werd gegeven, toen zij zich bereid verklaarden de *Eleuth*-Tartaren (SCHLEGEL, O. c., 7 vlgg.) te bevechten en beteekenen zij wellicht „het Rijk van *Ming*" (O. c., 236, noot ad blz. 21).

2) Zie voor dergelijke gedichten O. c., 72, 73, 227.

3) Zie noot [1]) blz. 193.

4) *Tio-tsioe*, een district in de provincie *Kwang-tung*.

5) *Cat. Poppen*, 70. — *Cat. Haag*, 28. — Zie ook KOPS, *Riouw*, 83.

6) Vergl. T. J. VELTMAN, *Nota over de Atjèhsche goud- en zilversmeedkunst* (*T. I. T. L. Vk.* XLVII) pl. VII, fig. 1.

vormige knop; de middelste (*padjoek*) grooter dan de beide uiterste (*gĕraḳ gempĕ*). Aan deze plaat eene ketting (*rantai lilit sanggoel*), die in meerdere bochten neerhangt. In de ooren hangers (*anting anting*), achter de ooren, met draden bevestigd. eene eenigszins halvemaanvormige plaat (*goendjai soenting tĕlinga*), waaraan vijf rijen plaatjes en stukjes goud- en zilverdraad hangen. Om den hals eene vierdubbele ketting (*rantai doekoeh*), met twee driehoekige, versierde plaatjes gesloten; aan een touwtje voor de borst drie, naar onder toe grooter wordende, halvemaanvormige, met gedreven ornamenten versierde figuren (*doekoeh* [1]); over de beide schouders, gekruist over de borst en tot de heupen afhangende, eene lange gouden ketting (*sajap sandang*); om de bovenarmen ronde ringen (*pontoh* [2]), waarop een vliegende vogel (duif?) bevestigd is; om de polsen drie platte ringen (*gĕlang*), waarvan de einden naast elkaar liggen, met gekarteld buitenvlak; aan den voorsten en vierden vinger van de rechter- en den eerste van de linkerhand ringen met gekleurde steenen. Om de enkels ronde ringen (*kĕrontjong*). Gordel (*pĕnding*), van gouden borduursel, door eene ruitvormige, geornamenteerde plaat gesloten [3]).

H. 80 cM.

1108/286 [4]). Vorstelijke bruidegom. Broek als bij 1180/285; roodzijden *sarong* met afhangende slippen (*kain pandjang bĕrpantjoeng*); *badjoe* [5]) van dezelfde stof als de broek, van voren gesloten en met lange mouwen; groenzijden sjerp (*sĕbai*). Bewerking der kleedingstukken met gouddraad als bij 285; bovendien langs een der randen van de *sarong* gouden passement en loovertjes. Op het hoofd een met rood katoen overtrokken, met gouddraad, loovertjes en sterren versierd, kroonvormig *à jour* bewerkt hoofddeksel (*dĕstár*); aan weerszijden een haarspeld (*soenting*) als de *gĕraḳ gempĕ* bij 285 en aan de achterzijde een versiersel (*dabah* [6]), overeenkomende met de *goendjai soenting tĕlinga* van 285. Halsketen (*rantai doekoeh*) dubbel en uit ronde plaatjes bestaande; borstsieraad (*doekoeh*) als boven, lange ketting (*sajap sandang*) als 285, maar samengesteld uit ronde plaatjes, afgewisseld door *à jour* bewerkte kogeltjes en langwerpige, in doorsnede stervormige voorwerpen. Sieraden om bovenarmen, polsen en enkels, evenals de gordel als boven. Ringen om wijs- en vierden vinger van de linkerhand. In den gordel steekt aan de linkerzijde een *kĕris* met vergulde greep en vergulde scheede, van Boegineesch model, de greep bedekt met een vierkant groen gazen kleedje (*sĕtangan kĕris*), dat met goudborduursel en langs de randen met loovertjes versierd is en bovendien een *à jour* bewerkt gouden kogeltje draagt. In de rechterhand een paarszijden doek, in het midden waarvan een stokje, dat verschillende versieringen draagt (*sĕtangan lĕlat dan boenganja toelah* [7]) gestoken is.

H. 90 cM.

N°. A. Mandje, van diagonaal gevlochten, ongekleurde biezen in den vorm van een vogel, waarvan hals en kop als overschuivend deksel dienen; de staart breed,

---

1) Veltman, O. c. pl. II, fig. 1.

2) Klinkert, *Wbk.* s. v.: „breede, gouden band, waarop van hetzelfde metaal een pronkend „pauwtje of draakje is gebeeldhouwd en die om den arm gedragen wordt namel. door mannen „aan den boven-, door vrouwen aan den benedenarm, doch niet om de pols. Soms heeft men „zulk een band ook om de beenen." — In *Cat. poppen* wordt bij de beschrijving van dit voorwerp echter gemeld: *Pontoh*, band om den bovenarm.

3) Veltman, O. c. pl. I, fig. 2.

4) *Cat. poppen*, 71. — *Cat. Haag*, 28.

5) In den *Cat. poppen* staat als beschrijving: „*badjoe tekoewĕ randjang lengan*, baadje met borst-„lappen en korte mouwen"; hier is blijkbaar op een of andere wijze eene vergissing in het spel.

6) De naam is volgens *Cat. poppen*. — Klinkert, *Wbk.* geeft *gĕdabah*: „een soort van „versiersel in het opgestoken haar van vrouwen, bestaande uit een driekante plaat van bladgoud, „waaraan snoeren hangen," alzoo in vorm met het hier beschreven sieraad overeenkomende.

7) Klinkert, *Wbk. lĕlat*: „ruiker van uit sirihbladen geknipte bloemen, die in een soort van „beker door den bruidegom aan de bruid wordt gegeven bij zijn eerste bezoek na den plechtigen „optocht." — Zie ook Skeat, *Malay Magic*, pl. 11, fig. 1.

en opengewerkt en door eene lange strook gevlochten biezen met de achterzijde van den hals verbonden.

Omtrent zulke mandjes zegt SKEAT [1]); „Bird-shaped receptacles, formerly used for containing rice for presentation purposes during betrothal."

L. 52, gr. br. 8, h. (totaal) 15 cM.

300/140 & 152 [2]). Vierkante lapjes (*gĕdĕboeng* [3]); 140 witte zijde, geborduurd met rijen van roode, met gouddraad gevulde vruchten en in groepen van vijf vereenigde roode en groene stippen; voering wit katoen met zwarte strepen en stippen. 152 donkerblauwe zijde, waarop met gouddraad geornamenteerde ruiten, die stervormige figuren omsluiten zijn gestikt; voering wit katoen met paarse bloemetjes.

Volgens SKEAT [4]): „a cloth (in three thicknesses and sizes) used for wrapping up the presentation betel-leaf during the period of betrothal." — Eene van de Parijsche tentoonstelling (1878) afkomstige opgave geeft: „Amulet (*kedebong*") (?).

140: L. en br. 12,5; 152: l. en br. 27 cM.

GROEP XI.

Spelen.

370/3158 [5]). Voetbal (*sepak raga* [6]), dubbele laag van, volgens het drierichtingssysteem gevlochten groepen van drie of vier ongekleurde smalle rotanreepen. — Bestemd voor het balspel.

Dm. 12 cM.

GROEP XII.

Godsdienst en Geneeskunde.

403/7 [7]). Moskee [8]) (*masdjid*) (model), van bruingeel hout; rechthoekig gebouw met een door stijlen ondersteund dak, waarvan het middelste viervlakkige deel hooger dan het buitenste, drievlakkige; in het binnenste van het gebouw vier rijen ieder van vier stijlen, met tusschenstijlen aan de lange zijden; tegenover alle stijlen van het middengedeelte buiten een rij, die aan drie zijden eene galerij vormen. Langs den voet van de stijlen van het middengedeelte een, aan drie zijden rondgaand, met een lijstje versierd plankje, aan de buitenzijde van de galerij een dergelijk, maar smaller plankje. Aan een van de smalle zijden van het gebouw, die tot aan de muurplaten met

---

1) SKEAT, O. c., 365 en pl. 8.
2) *Cat. Par.*, 163, n°. 481.
3) Cfr. KLINKERT, *Wbk.*
4) SKEAT, O. c., 367, pl. 9.
5) Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 9e kl. n°. 280.
6) Zie ook blz. 146, n°. 370/3346 en omtrent spelen in den *Riouw*-Archipel: KORS, *Riouw*, 332 vlgg.
7) Geschenk van den Onderkoning van *Riouw*. — Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 1883, 12e kl. n°. 39/*e*.
8) Te *Soelit* (*Battam*-Archipel).

een planken wand is gesloten, eene uitgebouwde vierkante nis (*mihráb* [1]), aan de buitenzijde gesloten door planken en van een afzonderlijk drievlakkig dakje voorzien. De dakbedekking, die uit *atap* [2]) bestaat is door over elkaar sluitende plankjes voorgesteld; over alle dakranden stukjes blik. De vloer, in werkelijkheid bestrooid met steentjes [3]) die van te voren goed gereinigd worden, wordt door eene plank gevormd. Aan weerszijden van de plank, die het middengedeelte omgeeft, tegenover de nis een laag houten trapje. In de nis een trapje van vier treden, dat dienst doet als predikstoel (*minbar*); aan het andere einde van de binnenste ruimte, tusschen latten op den vloer, een houten tafel (*moebalarah* [4]), waartegen een houten trapje; de eerste dient voor den oproeper (*moeadzin*), wanneer hij de oproeping (*adzán*) tot de godsdienstoefening verricht.

L. 82, br. 51, h. van de nok 43 cM.

107/3, 4, 5, 6 [5]), 300/1151, 1154, 1155, 1157, 1158, 1159, 1160, 1161, 1165, 1168, 1169, 1172, 1173, 1174 [6]). Inlandsche geneesmiddelen [7]).

3. *toelang badak* (neushoornbeen [8]).

4. *tawas* (aluin).

5. *boenga sari tjangkok* (bloemen van *Schima noronhae* Rwdt. Filet, n°. 6985 *a* [9]).

6. Naam onbekend.

1151. *sisik ikan* (eig. Vischschubben), Ongeprepareerde haaievinnen.

1154. *kěmbang sěmangko* (*panghaihai*) (?) [10]).

1155. *koelit glam.* Bast van *Meulaleuca minor.* Sw. Filet, n°. 2478 *b* [11]).

1157. *damar daging.* Fossiele of halffossiele hars van onbekende afkomst, opgegraven in enkele streken van de Lampongsche districten [12]).

1158. *sěngoedoek*? Waarschijnlijk *sěndoedoek* = *harendong. Melastoma polyanthum* Bl. [13]) Filet, n°. 110.

1159. *akar kětapang.* (*kětapang*-wortel). *Terminalia* spec.?

1160. *bidara laoet.* Het hout van den stam of de dikste takken van *Eurycoma longifolia* Jack. Filet, n°. 1164 en 804 [14]).

1161. *kajoe laka.* Kernhout van den stam of de groote wortels van *Dalbergia Cumingiana* Benth. (= *Dalbergia Zollingeriana.* Miq. Filet, n°. 1316 *b* [15]).

1165. *těnawar merah*?

1168. *sisik ikan.* Zie boven 1151. Geprepareerde haaievinnen.

1169. *koepang* (zoutwater mosselen? *Modiola* sp.?)

1172. *kělitji* (*boewah gore*). Zaden van *Guilandina Bonduc.* L. [16]) Filet, n°. 1475.

1173. *oendoe oendoe* (Zeepaardjes. *Hippocampus*-soorten). Worden naar China verzonden als geneesmiddel tegen oogziekten [17]), en ook als Aphrodisiacum [18]) gebruikt.

1174. *akar kětapang.* Zie boven 1159.

---

1) De *mihráb* dient ter aanduiding van de *kiblat* (streek naar welke de Mohammedanen zich bij het bidden richten).

2) Dakbedekking van aaneengeregen palmbladeren. Opgave naar een inventarisstuk.

3) Opgave als boven.

4) Komt in Klinkert, *Wbk.* niet voor; hangt waarschijnlijk samen met Ar. *balágrat*, welsprekendheid.

5) Geschenk Dr. P. J. Veth, November 1869. 6) *Cat. Par.*, 164, n°. 531.

7) H. C. Klinkert, *Iets over de geneeskunde bij de Maleiers.* Tijdschr. v. N. I. 1869, 182. — A. G. Vorderman, *Javaansche geneesmiddelen.* Geneesk. Tijdschr. v. N. I. XXXIV, 269.

8) Zie *Enc. v. N. I.* III, 15, s. v. Neushoorns. 9) Vorderman, O. c., 328.

10) Misschien wordt bedoeld *panggaga* = *Hydrocotyle asiatica* L. Filet, n°. 70.

11) Verg. Vorderman, O. c., 288.

12) Ibid., 321, s. v. *rěmoek daging-damar sela.* 13) *Enc. v. N. I.* III, 574.

14) Vorderman, O. c., 295. — Volgens Klinkert, O. c., 184, soort van zeer bitter hout, waarvan een aftreksel tegen tusschenpoozende koortsen en maagzwakte gedronken wordt. — Zie ook blz. 125, n°. 370/3224.

15) Boorsma, *Ueber Aloëholz und andere Riechhölzer*, 26. — Vorderman, O. c., 297.

16) Uit deze zaden wordt een plantenstof — *Bonducid* — bereid. *Enc. v. N. I.* III, 269. — Op *Java* dienen zij als knikkers (*gandoe*).

17) *Enc. v. N. I.* III, 54, s. v. *oendoe oendoe.*

18) Zie ook: „Ein Fisch als Aphrodisiacum [*Fistularia serrata*] *I. A. f. E.* (1896), 138.

300/1150, 1152, 1153, 1156, 1162, 1163, 1167, 1170 [1]). Chineesche geneesmiddelen, waarvan de navolgende namen zijn aangegeven:

1150. *beh teh wing.*
1152. *tan tik giok.*
1153. *tjoa tji hang.*
1156. *kok tjen tjauw.*
1162. *hiap heh hang.*
1163. *djen dji tjauw.*
1167. *eh boh tjaim.*
1170. *truip* (?) *a hang.*

---

1) *Cat. Parijs*, 164, n°. 530.

AANVULLINGEN EN VERBETERINGEN [1]).

Blz. 1 onder 1002/204:

1629/11 [2]). Oebi-stamper (*tsjoetjoe gōwī* [3]), van bruin hout, rond, naar het midden dunner wordend, het eene einde met ronden knop. *Bawĕ Ganuwĕ* [4]). **Z. N.**

L. 50, dm. 4,5—6,5 cM.

1629/1. Klapperrasp [5]) (*fōgaō baniō* [6]); in den vorm van een bankje; schraapijzer flauw gebogen, het uiteinde waaiervormig en getand; bankje van zwartbruin hout, langwerpig, voor- en achtereinde met een dikken, afgeronden poot; boven het eerste een omhoog gericht, rond, naar boven dunner toeloopend uitsteeksel; om het einde daarvan een ijzeren ring, waarin het schraapijzer steekt. *Bawĕ Ganuwĕ*. **Z. N.**

L. 55, h. 19 cM.

ad 1002/102: SUNDERMANN, *Wb.*: *niroe* = Reiswanne.

Blz. 1 onder 1002/53:

1629/11. Bordenhanger [7]) (*sa-ĕra wīga* [8]), van lusvormig [9]) gevlochten paren, gespleten rotanreepen in den vorm van twee, op elkaar liggende, gedeeltelijk door elkaar gevlochten schotels. *Bawĕ Ganuwĕ*. **Z. N.**

Dm. 28 cM.

1629/2 & 3. Kookpotje (*bōwōà* [10]) met deksel (*lāgĕ lāgĕ* [11]), van gebakken aarde; het potje rond, buikig met ronden bodem; op den bovenrand diametraal vier strepen en daaronder op den buik een ingekrast, ⋀-vormig figuur. Deksel rond, van onderen plat, van boven eenigszins puntig toeloopend en met ronden, van boven platten knop. *Bawĕ Ganuwĕ*. **Z. N.**

Potje: gr. dm. 10, dm. boven 8,5, h. 5; deksel: dm. 8,8, h. 3,5 cM.

---

1) Zie hierover ook de inleiding.
2) Serie 1629. Geschenk E. E. W. G. SCHRÖDER, Sept. 1907.
3) Volgens den inzender; SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *mantoetoe* = stampfen; *gowi* = Batate, süsse ind. Kartoffel.
4) Verg. MODIGLIANI, *N.*, kaart: *Bawo Ganôvo*.
5) FOY, *Schemelartige Kokosnussschaber* (Mitth. der Anthrop. Gesellschaft in Wien Bd. XXXIV [1904] Fig. 13, n°. 3). — VAN HASSELT, *Atlas*, pl. CXIV, fig. 14.
6) Volgens opgave van den inzender. — SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *chao* = reiben (Kokosnüsse); *banio* = Kokosnuss.
7) Zie MEYER & RICHTER, *Celebes*, I, pl. X, fig. 13.
8) SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *saréa* = geflochtener Behälter, *figa* = Teller, Becken, Porzellan.
9) LEHMANN, pl. 2, fig. 59.
10) en 11) Volgens opgave van den schenker. — SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *bowoa* = Topf, *lagō-lagō* = Deckel.

1629/4. Kookpot (*bōwōà*), zonder deksel, op 2 gelijkende, maar grooter en zonder versieringen. Zeer vuil en eenigszins beschadigd. *Bawĕ Ganuwĕ.* **Z. N.**

Gr. dm. 11, dm. boven 10, h. 8 cM.

Ad 1002/89: SUNDERMANN, *Wb. karoe* = Rührspan.
Blz. 1 r. 3 v. o. moet wegvallen: cfr.
Blz. 2 ad 1002/29: SUNDERMANN, *Wb. sosoe* = Schöpflöffel.

Blz. 2 onder 1002/29:

1629/14. Deel van een treeft (*tsjoehī tsjoehī bōwōà* [1]); afgeknot kegelvormig stuk gebakken aarde, van boven rond, van onderen uitgehold. Dient met twee dergelijke om daarop een pot (*bōwōà*) te zetten. *Bawĕ Ganuwĕ.* **Z. N.**

L. 15,5, dm. 4—5,5 cM.

Ad 1002/49: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *bola* = Beutel, Sirihsäckchen; *lache* = Streifen, Rippe (im Flechtwerk).

Blz. 2 onder 1002/49:

1629/9. Sirihtaschje, trapeziumvormig, dubbele laag diagonaal vlechtwerk van *Pandanus*-reepen, de binnenste van breede, ongekleurde, de buitenste van smallere, gekleurde. Patroon: roode grond waarop witte, getande strepen, rijen driehoeken, vierkanten en stervormige figuren en vijf breede, schuine, zwarte strepen. Draagband van wit katoen.

Br. 19—22, h. 19 cM.

1629/8. Als voren, trapeziumvormig; dubbele laag vlechtwerk van *Pandanus*-reepen, de binnenste rechthoekig [2]) van breede reepen, de buitenste gedeeltelijk rechthoekig, gedeeltelijk zigzagvormig [3]) van smallere; door het rechthoekig gevlochten gedeelte zijn twee rijen, elk van vier roode, gele en blauwe katoenen banden geregen. De opening omzoomd met strooken rood, geel, wit en zwart katoen, langs de andere randen strooken rood en blauw katoen, ieder met eene rij kettingsteken van wit garen bestikt. In de benedenhoeken veelkleurige kwastjes van flanel en katoen. Aan den bovenrand een draagband van wit katoen, met rood flanel benaaid. — In dit taschje wordt sirih aangeboden, waarop het, met tabak gevuld, wordt teruggeven. *Idanĕ Gàwoe.* **N. N.**

Br. 20—22,5, h. 24 cM.

Blz. 2 onder 1002/84:

1629/5. Als voren (*bōla bōla*), trapeziumvormig; eene laag diagonaal vlechtwerk van *Pandanus*-reepen, aan de buitenzijde bekleed; patroon: langs alle randen, behalve beneden eene breede strook rood flanel, met twee gele, getande van dezelfde stof, gevolgd door eene strook blauw katoen of zwartwollen stof. Binnen die randen een stuk geel gebloemd katoen. In de benedenhoeken eene strook rood flanel, aan weerszijden door een reep geel flanel en zwartwollen stof begrensd. Aan den bovenrand een oogje van wit garen. — Het taschje bevat verdroogde sirihbladeren en pinangnoten. *Bawĕ Ganuwĕ.* **Z. N.**

Br. 26—27,5, h. 20 cM.

1629/6. Als voren, op 5 gelijkende, maar van breedere reepen; buitenzijde bekleed met rood flanel en aan alle randen met geel flanel omzoomd; op elk der zijden een staand vierkant van geel flanel, met groene stukjes op de hoeken; daarbinnen een kruis van geel, groen en zwart flanel en wit garen; daarbuiten nog vier zandlooper-vormige figuren van geel flanel. Aan den bovenrand een oogje van rood katoen. — Bevat eenige verdroogde sirihbladeren.

Br. 22,5—25, h. 18 cM.

---

1) Volgens den inzender. — Volgens SUNDERMANN, *Wb. toehi-toehi* = Stützpunkt; *kanoehi* = Stein auf dem Herde als Untersatz für die Töpfe.
2) LEHMANN, pl. 1, fig. 2 links boven.
3) Id. pl. 1, fig. 3 beneden.

1620/1 [1]). Sirihtaschje (*naha nafo* [2]), met 1002/84 overeenkomende, doch grooter en van breedere reepen gevlochten. Buitenzijde belegd met lappen en reepen rood, geel en groen flanel en zwart katoen en met wit garen bestikt, waardoor een patroon van rechte en getande, loodrechte en dwarse strepen en eene rij staande kruisen wordt gevormd. Bovenrand omboord met wit katoen, in de benedenhoeken een stukje zwart katoen, door witte steken begrensd en op eenigen afstand gevolgd door eene smalle strook geel flanel, eene zigzaglijn van wit garen en eene strook zwart katoen. Aan de binnenzijde boven een wit katoenen lusje. **Z. N.**

Br. 23,5—27,5, h. 18,5 cM.

1629/7. Als boven [3]) (*bōla bōla*), veel gelijkende op 1620/1, maar voornamelijk met geel flanel bekleed en een der onderhoeken beschadigd; in plaats van eene rij kruisen, nabij den bovenrand eene rij stervormige figuren van rood, zwart en geel flanel en zwart garen. Oogje van gebloemd katoen. — Bevat een klein, rechthoekig, gevlochten taschje van *Pandanus*-reepen, sigaretten en verdroogde sirihingrediënten [4]). *Bawĕ Ganuwĕ.* **Z. N.**

Br. 22—23, h. 18 cM.

Ad 1002/86: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *sirahi* = eine Grasart.

Blz. 3 onder 1002/23:

1629/10. Sirihtasch (*bōla bōla*), trapeziumvormig; diagonaal vlechtwerk van ongekleurde *Pandanus*-reepen; buitenzijde belegd met blauw katoen; de opening omzoomd met eene strook wit katoen en daarnaast een breede reep rood flanel en een smalle van blauw katoen; de benedenhoeken benaaid met een breeden reep rood flanel, aan beide zijden door een smalleren van blauw katoen gevolgd, onderaan bovendien door eene rij steken van wit garen begrensd. De zijden belegd met *à jour* gewerkt vlechtwerk van smalle *Pandanus*-reepen. Patroon: aan elkaar gesloten zeshoeken met getande zijden. Aan de opening een oog van rood, aan eene zijde twee aangenaaide draagbanden van oranje katoen. *Bawĕ Ganuwĕ.* **Z. N.**

Br. 32—36, h. 26 cM.

Blz. 5 ad 370/3062: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *kabekabe* = Beutelchen, *talachoi* = Rand, Besatz.
„ „ „ *1002/33*: „ „ „ *kamboekamboe* = geflochtenes Körbchen, Schachtel; *salafa* (Mal.: *selapa*) = Tabacksdose.
Ad 1002/38: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *gadŏ* = Kalkdose.

Blz. 6 ad 370/3046: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *balahōgō* = Kopfband (bei Frauen); *niasa* = (geflochtener) Ring.

Blz. 6 onder 370/3046:

1620/3. Voorhoofdsband [5])?, ring van korte, afwisselend zwarte en bruine, visschgraatvormig gevlochten stukjes boombast, waarvan de uiteinden aan de buitenzijde uitsteken; aan de achterzijde twee platte strooken, op dezelfde wijze bewerkt.

Dm. 16 cM.

Ad 370/3053: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *fola* = eine kleine rote Glasperle.

Blz. 6 onder 370/3053:

1620/2. Voorhoofdsband (*balĕ hūgĕ* [6]), ring van boombast, vóór hooger dan achter, aan een rand omzoomd met blauw, aan den andere met roodgebloemd katoen; buitenzijde bijna geheel belegd met rijen kralen, en wel gele, zwarte, roode en enkele, uit groepen van roode, zwarte en witte bestaande. — Voor vrouwen.

Dm. 15, h. 7—8,5 cM.

---

1) Serie 1620 don. E. E. W. G. SCHRÖDER, Aug. 1907.
2) Volgens SUNDERMANN, *Wb. naha* = Ort, Platz, Wohnung, Gefäss, Behälter; *afo* = Sirih.
3) MODIGLIANI, *N.*, fig. 18.
4) Volgens den inzender: *àfò* (pinang), *tāwoeò* (sirih) en *bakò*. — Verg. SUNDERMANN, *Wb.* i. v. *afo*, *tawoeo* en *bago*.
5) Verg. MODIGLIANI, *N.*, pl. XVIII, de meest rechtsstaande persoon.
6) Volgens den inzender. — Zie boven bij 370/3046 *balahōgō*.

Ad 370/3054: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *rate* (Mal.: *rantei*) = Kette.
Ad 1002/50: „ „ „ *saemboe oti* = eine besondere Art Kopftuch.
Blz. 7 ad 1002/51: „ „ „ *tambajo* = eine besondere Art Kopftuch.
„ „ „ *1002/64*: „ „ „ *mohie* = aufhängen; *boe* = Haar, Borste, Feder.
„ „ *r. 3 v. o.* i. pl. v. „*Moetisalah's*" te lezen: Waar kwamen de raadselachtige *moetisalah's* (Aggrikralen) in de Timorgroep oorspronkelijk vandaan?
Blz. 8 ad 1002/105: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *rai* = ein Kopfschmuck (Holzstäbchen mit Goldblättchen, in Palmenform); *wŏliwŏli* = ein Farnkraut.

Blz. 8 onder 1002/167:

1620/4. Hoofddeksel van rotanreepen; het onderste gedeelte bestaat uit een ring, zigzagvormig [1]) gevlochten van groepen van twee of drie, afwisselend donkerbruine en ongekleurde reepen; daarboven een ronde, schuin oploopende bol, op dezelfde wijze bewerkt, maar van breedere en ongekleurde reepen. Door den bol steken op drie plaatsen, op rotanstokjes gebonden kwastjes van verschillend gekleurde woldraden. — Volgens den inzender „fantaisie." **N. N.**
Dm. 18, h. 13,5 cM.

Blz. 8 ad 1002/196: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *soechoe eoe* = ein Kamm von Holz.
„ 9 „ *718/3*: „ „ „ *gelagela* = Ohrring, Ohrbummel.
„ „ „ *1002/158*: „ „ „ *gima* = ein grosses Schaltier.
„ „ „ *370/3050*: „ „ „ *saroe dalinga* = Ohrring.

Blz. 9 onder 370/3050:

1629/18. Oorsieraad (*saroeng talinga* [2]), gelijkende op 370/3058, maar van goud en veel grooter; door het middelste gedeelte is een staafje gestoken, dat aan weerszijden een getand (tinnen?) schijfje draagt. *Bawaoeloe Djihäne.* **N. N.**
L. 14, gr. br. 3,5 cM.

Blz. 9 ad noot [1]) zie ook: LETT III, 48, 73, 88, IV, 62, fig. 7.
„ 9 *ad noot* [14]) „ Zie ook LETT III, 48, 73.
„ 10 *ad 273/8*: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *walewale* = ein Ohrring (bei Frauen).

Blz. 10 onder 273/8:

1552/9. Oorsieraad van palmhout, in den vorm van twee afgeknotte kegels, met eenigszins bolle basis en gekartelde randen; de toppen der kegels in elkaar sluitend, de een met eene uitholling, de andere met een tap [3]). Op de ronde buitenvlakken een onregelmatige, stervormige figuur, uit uitgestoken driehoekjes samengesteld. Geheel zwart geverfd, de ingesneden figuren bruin. *Mazinĕ.* **Z. O.** kust van **N.**
Dm. 3,7, h. 3,8 cM.

1620/5 en 1629/16 & 17. Oorschijven (*bālò wīsò* [4]), van geel of bruin palmhout; schijf met concave randen, het voorvlak iets grooter dan het achtervlak; op het eerste langs de randen, halfcirkelvormige (5) of driehoekige (17) en op het midden bij beide een stervormig figuur uitgestoken en met hars (?) gevuld. Op het voorvlak van 16 alleen een ingekrast stervormig figuur in een cirkel. 5: **Z. N.**; 16 en 17: *Hili Samaitānĕ* [5]). **Z. N.**
5: Dm. 4—4,4, d. 1; 16: dm. 3,5—4,2, d. 1,1; 17: dm. 5,4—6, d. 1,3 cM.

Blz. 10 ad 1002/162: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *bagi* = Hals.

Blz. 10 onder 1002/162:

1620/8, 1629/19 & 20. Halsringen (19 twee, 20 drie exempl.), op 1002/162 gelijkende. Ingegrifte versieringen op de buitenzijde:
8: rechthoekige vakken, waarin afwisselend elkaar kruisende of evenwijdige lijnen, de vakken door effen dwarsbanden, waarop drie puntjes, gescheiden;
19: rechthoeken, waarin bij een exemplaar stralende zonnen, met streepjes of punten versierde driehoeken of evenwijdige lijnen, bij het andere driehoeken met of

---

1) Verg. LEHMANN, pl. 1, fig. 3.
2) Volgens een bijgevoegd etiket, niet van de hand van den inzender.
3) In vorm overeenkomende met oorsieraden van *Borneo.*
4) Verg. SUNDERMANN, *Wb.* i. v. *balŏ* en *fiso.*
5) Zie MODIGLIANI, *N.*, kaart: *H. Simaetāno.*

zonder punten en schuine strepen; bij dit exemplaar de rechthoeken gescheiden door banden, waarvan de opperhuid van de rotan is weggesneden.

20: bij één ex. eene rij met streepjes gevulde driehoeken, waarboven eene rij schuine, en waaronder eene rij gekruiste strepen; bij de andere rijen, met de punten naar elkaar gekeerde driehoeken en met de bolle zijden naar elkaar gekeerde halve cirkels, alles met evenwijdige, of elkaar kruisende streepjes gevuld; eenige evenwijdige lijnen, waartusschen schuine streepjes, en de voorstelling van eene hagedis. Een exemplaar regelmatiger versierd dan het andere. 19 & 20: **Centraal N.**

Dm. 11—13, br. 0,7—1,2 cM.

Blz. 10 ad 1002/99: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *balabala mboe* = Kopfband (bei Frauen). — Zie intusschen ook beneden bij 1620/6 & 7.

Ad 1002/63: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *fohoe* = Zeichen, Bake.

Blz. 11 onder 1002/161:

1602/9. Halsring [1]), als 1002/161 maar van dik, niet in elkaar gedraaid koperdraad. *Lahumi.* **Z. W. N.**

Dm. 18, gr. d. 2,5 cM.

Blz. 11 ad 1002/52: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *aja ba mbagi* = Halsschmuck.

Blz. 12 onder 79/9:

1629/15, 30 & 31. Armringen (*tēla zagā* [2]), van (*Tridacna*)-schelp, op 79/9 gelijkende, 15 veel breeder dan de andere. Volgens den inzender over geheel *Nias* verspreid.

Inw. dm. 6; 15: br. 8; 30: br. 3,5; 31: br. 3 cM.

Blz. 12 ad 1002/150: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *seche seche* = Gegenhalt, Schutzwehr (damit z. B. etwas sich nicht verschieben könne).

Blz. 12 onder 1002/150:

1620/10. Armring, rondgebogen, niet geheel gesloten stuk messingdraad, waarvan de gespleten, plat geslagen uiteinden, naar beide zijden spiraalvormig opgerold zijn. Onregelmatig gegroepeerde ingeprikte punten. **Centraal N.**

Dm. 5—6, d. 0,4 cM.

1620/11. Als voren [3]), dik, rondgebogen, niet geheel gesloten stuk messingdraad, van binnen plat, aan de buitenzijde met eene rij, ingegrifte, met gekruiste lijnen gevulde driehoeken, aan weerszijden gevolgd door eene dubbele rij ingestoken punten. **Centraal N.**

Dm. 4,9—5,2, d. 0,6 cM.

Blz. 12 ad 370/3088: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *ōri* = ein fabelhafter kupferner Ring, der sich auf der Nase von grossen Wildschweinen finden soll; *sōcha* = Wildschwein.

Blz. 12 ad noot [1]): LETT IV, 48, 62.

„ „ „ *noot* [6]): LETT IV, 62, fig. 8.

„ „ „ *noot* [15]): Zie ook SNOUCK HURGRONJE, *De Atjèhers*, II, 38 en B. F. MATTHES, *Bijdragen tot de ethnologie van Zuid-Celebes*, 104.

Blz. 13 ad 370/3059: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *kēla* = Messing, Messingring, Armring (der Frauen).

„ „ „ *1002/94*: „ „ „ *awi* = Bauchbinde, Gürtel (bei Frauen).

„ „ *noot* [3]) bijvoegen: LETT IV, 48, 62, fig. 10.

„ *14 r. 2 v. b.* vervallen de woorden: Hoofddoeken, hoeden.

Blz. 14 onder 1002/114:

1629/29. Ronde hoed, in vorm en samenstelling op 1002/114 gelijkende, maar veel grooter en zeer plat. Buitenzijde in acht, afwisselend ongekleurde en bruine sectoren verdeeld; randhoepel slechts over een gedeelte aangebracht en daartusschen een reep blauw katoen. Aan de binnenzijde eene schijf van de bladscheede van een

---

1) Verg. MODIGLIANI, *N.*, pl. IV. — SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *nifatali* = ein gedrehter goldener Halsring.

2) Volgens den inzender. — SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *tēla gasa* = ein Armring.

3) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 129.

palmboom, daarop een hoofdring uit verscheidene lagen *Lontar*-bladeren bestaande en met een wit katoenen bandje. — Voor mannen.

Dm. hoed 71, dm. hoofdring 17 cM.

Blz. 14 ad noot [1]) LETT IV, 10.

Blz. 15 onder 1002/119:

1620/12. Muts van diagonaal gevlochten *Lontar*?-bladreepen; rond met opstaanden rand, die eerst naar boven en dan nog eens naar binnen gevouwen is. **N. N.**

Dm. 15, h. 8,5 cM.

1620/13. Hoed van stukken boomschors, in rondgaande gangen met plantenvezels aan elkaar genaaid; eenigszins volgens het model van een Europeeschen stroohoed: bol plat en rond, uitstaande, platte rand. **Centraal N.**

Dm. bol 17,5, br. rand 6,5, h. 5,5 cM.

Blz. 15 ad 370/3035: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *sombŏ* = Lendentuch; *soloŭwo* = wilder Brotfruchtbaum.

Blz. 15 onder 370/3035:

1620/15. Lendengordel; lange reep geklopte roodbruine boombast.

L. 380, br. 18 cM.

1620/14. Als boven; reep in elkaar gedraaide donkerroodbruine boombast, aan het eene einde omgevouwen en uitgespreid, zoodat eene soort schaamlap gevormd wordt.

L. 90, d. 3 cM.

Blz. 15 ad 370/3043: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *bŏbŏdaloe* = Gürtel; *afasi* = Baumwolle.
„ *16 ad 370/3036*: „ „ „ *handroe* = ein dunkelblauer Kleidungsstoff.
„ *16 ad 370/3037*: „ „ „ *bira* = Besatz (an Kleidern).

Blz. 16 onder 985/6:

1629/21. Buikband, van aan elkaar genaaide, dikke, roode, wollige draden, beide randen met wit katoen omzoomd; beide einden met een bruin houten klosje en een kwast van veelkleurige lapjes. *Idanĕ Nĭolā.* **Z. O. Centraal N.**

L. 153, br. 3,5 cM.

Blz. 16 ad 370/3044: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *lembe* = Tuch, Sarong, Laken, Vorhang.
„ *16 ad noot* [1]) „ „ „ *baroe loeo* = Tuch, Flanell.
„ *17 r. 23 v. b.* staat: kralensnoer, lees: kralensnoeren.
„ *17 r. 19 v. o.* „ welken, „ welke.

Blz. 18 onder 79/7:

1620/17 en 1629/22. Baadjes als de voorgaande, zwart; bij 22 rug en borst uit één stuk, bij 17 op de schouders aan elkaar genaaid; trapeziumvormige, ingezette stukken onder de armsgaten; bij 17 langs halsopening, voorpanden, onderrand en bovendien op verschillende plaatsen van borst en rug, evenwijdige en elkaar kruisende rijen steken van grof, zwart garen. 17: **Centraal N.** (Z. gedeelte).

17: L. 51, br. 39; 22: l. 56, br. 48 cM.

Blz. 18 onder 1002/77:

1620/16, 18 & 19. Baadjes van boomschors; 16 als 1552/11; 18 als 1002/78 maar roodbruin en alle randen met blauw katoen omzoomd; 19 evenzoo gelijkende op 1002/78 maar zonder rooden reep over de schouders. 16 en 18: **Z. W. N.**; 19: **Centraal N.**

16: L. 58, br. 39; 18: l. 52, br. 35; 19: l. 56, br. 34.

Ad 1002/132: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *ŏrŏba* = Panzer.

Blz. 19 onder 300/83:

1620/20. Buis [1]) als 1002/4 maar met een staanden kraag van hetzelfde materiaal. **Centraal N.**

L. 59, br. 45 cM.

1629/23. Als voren, van grijze plantenvezels, met korte mouwen, rechthoekig, met smalle rechthoekige stukken onder de mouwen. Ronde halsopening met blauw katoen omboord.

L. 46, br. 35, l. van de mouwen 35 cM.

---

1) Volgens den inzender van „geweven boombast."

Blz. 19 onder 1002/3:

1620/21. Buis als 1002/3 maar vierkant, zonder omboordsel langs de halsopening en zonder ingezette stukken onder de armsgaten. Schering van bruine (*hòwra-*), inslag van groene (*īsītĕ-*)vezels. Van beide soorten een monster bijgevoegd.

L. 43, br. 38 cM.

Blz. 19 ad 1002/74: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *gōna* = Ananas.
Blz. 21 ad 370/3033: „ „ „ *lōwilōwi* = Lende.

Blz. 21 onder 370/3033:

1629/24. Buisje (*bāroe* [1]), van wollige stof (deken?), rood, met witte, gele, oranje en zwarte strepen; zonder mouwen; halsopening, voorpanden en onderrand omboord met rood katoen, de armsgaten met reepen geel en groen flanel. Op den onderrand bovendien eene strook groen katoen en breede reepen oranje en rood flanel (zelfkant). Tegen de voorpanden oranje katoenen zakjes; in een daarvan een rechthoekig, van *Pandanus*-reepen gevlochten sirihtaschje (*bōlā bōlā n-àfò*), met gebloemd katoen bekleed. -- Voor een hoofd.

L. 59, br 36 cM.

Blz. 21 ad 1002/71: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *la'a* = Colorit (buntfarbig); *harimao* = Tiger.
„ „ *ad 273/4*: Zie ook LETT III, 73.
„ *22 ad 370/3060*: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *sio* = Stock, Spazierstock.
„ *22 ad noot* [4]) „ „ „ *moeko* = Shirting, Nessel.
„ *22 ad noot* [6]): LETT III, 88, IV, 62, fig. 4.
„ *23 ad 1002/41*: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *naha* = Ort, Platz, Wohnung, Gefäss, Behälter; *saga* = Gewichtstück; *tokosa* = Beutelchen für Gold, Goldwage u. s. w.; *falita* = eine Tasche im Gürtel.
Blz. 23 ad 1002/67: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *tōwa* = Säckchen, Tasche, *moloe'i* = tragen (auf dem Rücken); *idéidé* = klein.

Blz. 23 onder 1002/197:

1629/25: Kam (*soechoe* [2]), op 1002/197 gelijkende, maar veel grooter en grover; de tanden met taaie bruine plantenvezels aan het handvat verbonden. — Voor mannen, om in het haar te steken. *Bālàichà* **O. kust van N.**

Br. 4,5—7, h. 8 cM.

Blz. 24 onder 1552/6:

1620/6 & 7. „Schnurrbartbinden" [3]) (*bālā bālā boe mbāwā* [4]); langwerpig, gebogen, stukje schildpad, bij 6 aan drie randen uitgeschulpt, de vierde rechthoekig omgebogen; bij 7 alle randen uitgeschulpt, de einden omgebogen en aan het eene een afgebroken stukje met messingdraad vastgebonden. Aan een einde een messingen haakje, aan het andere een oogje; bij 6 aan het eene einde een touwtje, bij 7 de beide einden door een ringvormig gebogen stuk ijzerdraad vereenigd. **Z. N.**

6: L. 8, br. 1; 7: l. 6,5, br. 1 cM.

Blz. 24 ad noot [2]): J. W. THOMAS, *Drei Jahre in Süd-Nias*, 6. — LETT I, 60, 66, 73, 75, 83, IV, 57.
Blz. 26 r. 20 v. o. staat: 1505, lees: 1905.
„ *26 r. 11 v. o.* „ von K. en W., lees: van K. en W.
„ *26 ad noot* [5]): SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *bate'e* = Kammer, Zimmer, Gemach; *taloe zalo* = der grosse Raum in den Häusern.
Blz. 27 ad 1002/24: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *ngaomangaoma* = eine aus Bahnen zusammengesetzte Matte.

---

1) SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *baroe* = Jacke, Rock, Kleid.
2) SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *soechoe sese* = ein feiner Kamm.
3) Volgens den inzender.
4) Letterlijk: band voor mondhaar. Zie SUNDERMANN, *Wb.*

Blz. 27 onder 1002/111:

1620/24—27. Matten als boven, van plantenvezels geweven (?); uit drie in de lengte aan elkaar genaaide stukken bestaande; 24 en 25 grijsbruin met groepen van bruine en zwarte strepen; 26 en 27 grijs, grover en met breede, bruine banen, door smalle witte strepen begrensd en aan weerszijden door eene dergelijke streep gevolgd. Eene smalle zijde bij 24 en 25 omgeslagen, de andere in den vorm van kwastjes bewerkt, bij 26 de beide smalle zijden omzoomd met een vischgraatvormig gevlochten bandje, bij 27 gedeeltelijk met reepjes plantenvezel benaaid, gedeeltelijk tot kwastjes bewerkt. 24 en 25 afkomstig uit *Idānumī* (*Kàjo ndrāfɛ̌*) **Centraal N.**, 26 en 27: *Maliwāā*, 26 Beschadigd.

24: L. 200, br. 118; 25: l. 198, br. 116; 26: l. 260, br. 185; 27: l. 285, br. 178.

Blz. 28 ad 1002/65: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *tandraja* = Kissen.
„ „ *ad 1002/26*: „ „ „ *ambala* = Decke, Bettdecke.

Blz. 28 onder 370/3064:

1629/26. Gedeelte van een vuurboor (*foejoe*[1]); rond stokje van *òlālòe*-hout, aan een einde aangepunt. — Wordt volgens den inzender tegen dezelfde houtsoort gewreven.

L. 18,5, dm. 2 cM.

Blz. 28 ad 1002/47: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *kaloë* = Feuerzeug.

Blz. 28 onder 1552/4:

1620/22. Vuurslag[2]); messingen doosje in den vorm van een wig, met overslaand, om een scharnier draaibaar deksel; de scherpe kant wordt gevormd door een stuk staal, met twee nagels bevestigd. Op den rug en den overslag van het deksel ingeprikte bloem?-vormige figuurtjes; op het midden van dien rug een messingen oog met een koordje. In het doosje een stukje vuursteen. — Afkomstig uit *Idānumī* (*Kàjo ndrāfɛ̌*). **Centraal N.**

L. 3—4,5, br. 3,5, h. 0,2—2 cM.

1620/38. Waaier[3]) (*turī turī*), van lichtgeel hout, uit één stuk gesneden. Blad rond en plat, aan eene zijde met ééne rij, op de andere verschillende concentrische rijen uitgestoken driehoekjes. Steel plat, in doorsnede rechthoekig, in een groot rond oog eindigend. **Z. N.**

L. 23,5, dm. blad 14,5 cM.

1629/27. Als voren, op 1620/38 gelijkende, maar de steel krom, eenigszins uitgeschulpt; op eene zijde van het blad alleen een kring van kalk; aan den rand een gaatje met een oogje van touw. *Hīlī Hùroe*[4]). **Z. N.**

Dm. 16, steel l. 14 cM.

1629/28. Olielamp[5]) (*fandroe*[6]), van gebakken aarde, aan eene zijde met eene schuine tuit, bovenaan met een oor; aan dit laatste een touw, dat met een knoop aan een ruitvormig stukje klapperdop is bevestigd; dit stukje met twee touwtjes aan een haak van palmhout opgehangen.

Dm. 7, h. 8,5 cM.

1629/13. Fakkelstandaard[7]) (?) (*nāhiā nādoe*?), van zwartbruin hout; rechthoekig plankje met afgeronde hoeken; aan een einde dikker en daarin een staafje, met een vierkant gat bij het boveneinde.

L. 11,5, br. 7,5, h. 29 cM.

Blz. 29 ad 718/5: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *bari* = eine Art Köcher.

---

1) SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *foejoe* = Dreher.
2) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 75.
3) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 156: de daar voorgestelde waaier is van een blad van *Areca Catechu* vervaardigd.
4) Verg. MODIGLIANI, *N.*, kaart. *H. Hôro.*
5) MODIGLIANI, *N.*, fig. 29.
6) SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *fandroe* = Lampe, Licht.
7) Verg. VAN HASSELT, *Atlas*, pl. LXXXI, fig. 4.

Blz. 29 onder 718/5 enz.

1620/23. Koker[1]) (*toeba*) van bamboe, aan een einde gesloten, nabij de monding eenigszins kegelvormig bijgesneden en door een, vischgraatvormig van rotanreepen gevlochten ring omgeven; aan dezen laatste twee lussen, door een reepje boombast verbonden. Kegelvormig, houten deksel met overstekenden rand, waarin diametraal twee, naar het midden verloopende gleuven en loodrecht daarop twee doorboorde uitsteeksels; door de laatste is een stuk *idjoek*-touw gehaald, dat bevestigd is aan den, om den koker gelegden ring.

H. 45, dm. 9 cM.

Blz. 29 ad 370/3076: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *fateboesa* = Lanze mit einem Widerhaken, Harpune.

Blz. 29 ad noot [4]) staat: doodkist(?), lees: goudkist(?). Verg. 1629/58 beneden.

„ „ „ „ [5]): bijvoegen LETT III, 68 vlgg.

„ *30* „ *370/3066*: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *emboea* = ein Schöpfnetz in einer Holzgabel.

Blz. 30 onder 370/3066:

1620/28. Garnalennet van in elkaar gedraaide, bruinachtige plantenvezels, met platten knoop[2]) geknoopt. Langwerpig rechthoekig. aan de einden eenigszins onregelmatig. Door alle randen een dikker, gedraaid koordje, aan den bovenrand met afhangende einden en op regelmatige afstanden met oogjes (om het doorschuiven van het net te beletten?). **Centraal N.**

L. 305, br. 20, gr. der mazen 1,5 cM.

1620/33. Netnaald[3]), van palmhout; plankje, aan weerskanten diep ingekeept, zoodat eenigszins naar binnen gebogen punten zijn overgebleven. Op de naald is gedraaid koord gewonden.

L. 9, br. 3 cM.

Blz. 31 ad 370/3068: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *belewa* = Messer, zum Abhacken des Grases.

„ „ „ *370/3069*: „ „ „ *fato* = Beil, Axt.

„ „ „ *370/3070*: „ „ „ *si' ōli* = Eisen, Messer.

„ „ „ *1002/110*: „ „ „ *oloso* = gewebte Matte.

„ „ „ *1002/109*: „ „ „ *si'e* = Sack; *fache* = Reis(im allgemeinen); *tōwa* = Säckchen, Tasche; *bōra* = gestampfer Reis, Korn.

Blz. 31 onder 1002/109:

1629/33. Rijstzak (*tùwà-n-àchì* [4]), van gevlochten biezen, langwerpig, eene zijde voorbij de andere uitstekend; bodem afgerond; geelgrijs met bruine en zwarte strepen. Langs de binnenzijde van den bovenrand der langste zijde, eene aangenaaide bruine vezel. *Bawĕ Ganuwĕ.* **Z. N.**

L. 87, br. 56 cM.

Blz. 32 ad 370/3065: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *fŏrŏgi* = ein spitzes kleines Messer.

„ „ „ *1002/30*: „ „ „ *loeha* = Schweinetrog, Krippe.

„ „ „ *1002/31*: „ „ „ *handrohandro* = Stampfer (für Schweinefutter).

„ *33* „ *1002/88*: „ „ „ *hilo* = Tragkorb, Kiepe.

Blz. 33 onder 1002/136:

1629/32. Zak (*tùwà*), van plantenvezels gevlochten, vierkant, grijs met bruine, zwarte en witte strepen; langs de zijranden en de opening met grijsachtig garen benaaid. *Bāwĕ Mātāloewò* [5]). **Z. N.**

L. en br. 38 cM.

Blz. 33 r. 7 v. o. moet vervallen: (I).

---

1) GIGLIOLI, *Notes etc. I. A. f. E.* VI, 120, fig. 14.
2) Zie afb. blz. 30 en SCHUCHARDT, Abb. 2.
3) Verg. KRAUSE, fig. 509.
4) Volgens den schenker.
5) Zie MODIGLIANI, *N.*, kaart *Báwo máta lúo.*

Blz. 34 onder 1002/93:

1629/34. Maat (*tsjoembà* [1]), uit één stuk donkerbruin hout, cylindrisch, naar boven iets dunner toeloopend; op het handvat een verhoogd bandje, dat aan weerszijden in krullen eindigt. — Volgens den inzender „Onderdeel ($\frac{1}{5}$) van *làoeroe* [2])". *Bawĕ Ganuwĕ*. **Z. N.**

Inw. dm. 13, h. 17 cM.

Blz. 34 ad 1002/206: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *kata* = ein Maass $^1/_{16}$ *koelak*.
„ „ „ *718/8*: „ „ „ *faliëra* = Waage.

Blz. 35 onder 718/8:

1620/29. Kerfstokken [3]) (10 exempl.), gespleten stukjes rotan, sommige aan één einde rond, of eenigszins besneden, of met een gaatje. Aan één of twee kanten eene kortere of langere rij driehoekige inkervingen. Op de meeste staan met inkt of potlood eenige (onleesbare) Maleische karakters geschreven. — Volgens het bijgevoegde etiket: „schuldrekening" (*soechoe* [4]).

L. 7—19 cM.

1552/8. Knoopenkoord (*àngìrāta* of *boeoe boeoe sinali*), dunne plantenvezel, waarin tal van knoopen zijn gelegd. — Volgens den inzender ook op *Nias* in gebruik; de beteekenenis der inl. namen moet „reken"-koord en „knoopen"-koord zijn. Zie ook noot [6]) blz. 34 en R. ANDREE, *Ethn. Parall. und Vergl.* I, 184 vlgg.

L. 73 cM.

1629/41. Monster *gĕtah-pertja* [5]) (*gitĕ*). Handelsartikel. *Lelewàoe* [6]). **Z. N.**

Blz. 35 ad 1002/106: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *sango* = Ring am Messerheft.
„ „ „ *370/3071*: „ „ „ *gadi* = Spindel (zum Spinnen), Kreisel; *lema'a* = die harigen Fasern an den Blattstielen einiger Palmen. — Zie ook MEYER & RICHTER, *Celebes*, I, Taf. IV, fig. 6.

Blz. 36 onder 370/3071:

1620/31. Spinrokken (*gadi*), 2 Ex., op 370/3071 *b* gelijkende, maar kleiner en beter bewerkt; hierop gewonden draden van boomwol (*afasi*).

L. 30, dm. klapperdop 4,5 cM.

Blz. 36 onder 300/89 & 90:

1620/30. Monsters geklopte boombast, zeven stukken, waarvan drie zwart, de andere roodbruin.

L. 82—370, br. 19—40 cM.

Blz. 36 ad 1002/20: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *la'oema* = ein Holzhammer.

Blz. 36 onder 1002/133:

1620/32. Mandje? gedeeltelijk voltooid en bestaande uit spiraalvormig gewonden, gedeeltelijk aan elkaar genaaide, diagonaal gevlochten, platte reepen van biezen (?).

Br. van de reepen 0,8 cM.

1629/42. Europeesch schroefsnijijzer (nabootsing in hout); langwerpig, smaller toeloopend met dunner handvat; in verschillende gaatjes steken nabootsingen van schroeven. — Volgens eene mededeeling van den inzender werd hem deze nabootsing vertoond met verzoek „zulk een voorwerp" te mogen ontvangen. **Z. N.**

L. 30, br. 2,5—3,5 cM.

---

1) Volgens den inzender; SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *laoeroe* = *koelak* (ein Hohlmaas $^1/_{10}$ *pikul*); *toemba* = ein Hohlmaass, $^1/_4$ *koelak*.

2) De inhoud van deze maat bedraagt 1.73 L. en levert een nieuw bewijs voor de meening van CHATELIN (zie noot [4]) blz. 33).

3) Zie noot [6]) blz. 34.

4) Volgens SUNDERMANN, *Wb. soechoe* = Kamm, oder eine Art Riet.

5) Zie o. m. *Enc. v. N. I.* I, 576. — *Extra bull.* VI, van het *Kol. Museum te Haarlem.*

6) Verg. MODIGLIANI, *N.*, kaart: *Lelewào*.

Blz. 36 ad 718/30: SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *toho* = Lanze.

Blz. 37 onder 718/35:

1599/383 & 384 [1]). Lansen; ijzeren punt, tongvormig, met driehoekige uitsteeksels aan het ondereinde; hieronder eene rondgaande, kogelvormige verdikking, tusschen groeven en gevolgd door eene kegelvormige, ijzeren bus. Schacht van palmhout, naar onderen iets dunner en bij 384 met twee beschadigde, zilveren (?) ringetjes, versierd met tot driehoeken gegroepeerde, ingeprikte punten.

383: L. totaal 188, l. van de punt 35, gr. br. id. 5,5, gem. dm. schacht 1,7; 384: l. totaal 188,5 l. van de punt 33,5, gr. br. id. 4,5, gem. dm. schacht 1,8 cM.

1599/385. Lans, punt als bij 383, de schacht echter van rotan en korter.

L. totaal 141,5, l. punt 30,5, gr. br. id. 4,4, dm. schacht 2,1 cM.

Blz. 38 onder 360/10444:

1599/382. Lans [2]), ijzeren punt, driehoekig, in twee naar achteren gekeerde weerhaken eindigend; steel rond en overgaande in een trapeziumvormigen doorn, die zonder meer in eene cylindrische, geelhouten schacht is gestoken. Om het boveneinde van de laatste eene vischgraatvormige omvlechting van ongekleurde rotanreepen, door zeven, op dezelfde wijze samengestelde, maar roodbruin gekleurde ringen gevolgd. Met een touw is de steel van de punt, waaraan eene knopvormige verdikking van gevlochten snoer, met de schacht verbonden [3]).

L. totaal 227, l. punt 27, gr. br. id. 7, dm. schacht 2,5 cM.

Blz. 46 onder 970/24:

1629/38. Zwaard; lemmet volgens type *c* (blz. 39); greep overeenkomende met die van 970/24, het bandje om den muil echter minder duidelijk, de oogen ovaal en het dierenfiguurtje op den kop met vooruitgestoken gebogen armen; op het achthoekig gedeelte van de greep geene versiering van strepen. Scheede bestaande uit twee bruine planken, door zeventien messingen banden bijeengehouden; daaronder eenige rijen ingeprikte punten. Langs voor- en rugzijde evenzoo een reep messing; het mondstuk met een rondgaanden, verhoogden band, daaronder aan de binnenzijde eenige rijen ingesneden cirkels en ruiten, aan de buitenzijde bovendien een stomp uitsteeksel, door een ronden, lusvormig *à jour* gevlochten [4]) rotankorf omgeven. **Z. N.**

L. van het lemmet 48,5, br. 2,2—3,8; l. greep 13, dm. achthoekig gedeelte 2,5; l. scheede 50, br. beneden 4, id. aan het mondstuk 5,5 cM.

Blz. 47 onder 1239/307:

1620/34. Zwaard; lemmet geheel volgens type *c* (blz. 39); greep op die van 1239/307 gelijkende, maar gedeeltelijk achthoekig en de dierenkop met duidelijken neus; de oogen zonder belegsel; het bandje boven de oogen door den gapenden muil onderbroken; over den onderlip twee gegroefde, in eene krul eindigende bandjes; de *„bechu"* met een geel lapje om den hals. Het achthoekige deel van de greep zonder messingen banden, maar met ingegrifte kringen en bladvormige? figuren; daaronder een parelrand en nog verschillende ingegrifte, bladvormige figuren op den hals van den dierenkop. Steelring als bij 1239/307, maar minder goed bewerkt. Scheede als bij 1239/307 maar flauw gebogen en met 13 messingen banden, waarvan de onderste (breedste) langs de randen met ingeprikte rijen punten en bovendien met eene dergelijke zigzaglijn; op de andere rijen ingekraste, driehoekige (varenbladachtige?) figuren. Mondstuk als bij 1239/307, maar smaller, aan drie zijden met eene gleuf, aan de vierde met een elliptisch, doorboord uitsteeksel. Geen draagsnoer. **Z. N.**?

Afmetingen als voren: van het lemmet 48, 4, 2,2; van de greep 13,5, 2,6, 2,3; van de scheede 50, 4,5, 4 cM.

---

1) Serie 1599. Verzameling TH. J. VELTMAN.
2) Verg. MODIGLIANI, *N.*, 237, fig. 43 *d*.
3) Op grond van deze touwverbinding misschien als eene jacht- of vischlans op te vatten.
4) Verg LEHMANN, pl. 2, fig. 59.

Blz. 49 onder 16/70:

1629/39. Zwaard; lemmet volgens type *c* (blz. 39); greep met type 6 overeenkomende, maar ruw bewerkt; oogen en neus niet aangeduid, de punt van de uitgestoken tong en de slagtanden duidelijk zichtbaar; de „*bechu*" met gekromde, vooruitstekende armen. Steelring van messing als voren. Scheede als die van 1629/38, maar het mondstuk zonder rijen cirkels en ruiten; de aangebonden rotankorf veel grooter.

Afmetingen als voren: van het lemmet 45, 4, 2,5; van de greep 13, 3, 2,5; van de scheede 46,5, 4,5, 5 cM.

1629/40. Zwaard (nabootsing in hout); lemmet type *c* (blz. 39), geheel bedekt met ingegrifte rijen driehoeken, oogjes, golflijnen en rosetten. Greep volgens type 6 maar zonder neus en slagtanden; tusschen de uitgestoken tong en den bovenlip een kogeltje; de „*bechu*" niet duidelijk voorgesteld. Scheede bestaande uit twee plankjes, door plantenvezels aan elkaar verbonden en met ingegrifte figuren als voren; afzonderlijk mondstuk met twee rondgaande bandjes en een puntig uitsteeksel aan weerszijden; op dit mondstuk de nabootsing van een amulettenkorf in den vorm van een bolvormig stuk hout met spitse en stompe uitsteeksels.

Afmetingen als voren: van het lemmet 53,5, 3, 5,5; van de greep 16, 3, 3; van de scheede 55, 6, 6,5 cM.

Blz. 50 onder 1452/2:

1629/37. Zwaard; het lemmet volgens type *b* (blz. 39); greep van zwartbruin hout, flauw gebogen, gedeeltelijk zeshoekig en verder bewerkt als een gestyleerde honden(?)-kop met kleine ooren, driehoekige tanden en neusgaten; op kop en neus eene duidelijke hagedis; op het zeshoekig gedeelte vakken, door cirkelbogen begrensd en met gekruiste lijnen gevuld. Steelring van messing met kraag en verschillende rondgaande groeven. Scheede flauw gebogen, uit twee donkerbruine plankjes bestaande, die door negentien messingen banden worden bijeengehouden; het mondstuk iets breeder, met twee rondgaande bandjes en ter weerszijden met eene krul.

Afmetingen als voren: van het lemmet 41, 1,6, 3; van de greep 11, 2,5, 2,5; van de scheede 41,5, 3, 4,5 cM.

1599/566. Als voren; lemmet effen, vorm type *b* (blz. 39); greep van geelbruin hoorn, in doorsnede achthoekig, het einde knopvormig met een haakvormig uitsteeksel; breede steelring van messing met kraag en talrijke rondgaande groeven. Geene scheede. — Lemmet en steelring vertoonen de gewone Niassche vormen, de greep echter niet.

L. lemmet 46,5, br. id. 2,5—5, l. greep 12, dm. id. 2,9—4,4 cM.

Blz. 50 onder 718/22:

1629/36. Dolk[1]); effen, recht lemmet met spitse punt; snede over de geheele lengte scherp; beenen greep, haakvormig gebogen en in de buiging verdikt; nabij den effen, messingen steelring op de greep eene rij ingesneden, op bladeren gelijkende figuren. Scheede van zwartbruin hout, met uitzondering van het onderste, laarsvormige gedeelte, geheel met messingdraad omwikkeld; monding aan eene zijde vlagvormig, aan de andere tot eene lange punt verlengd en aan weerszijden met een puntig uitsteeksel; daaronder eene rij ingesneden, bladvormige versieringen als op de greep en een effen rondgaand bandje, waaraan een messingen oogje; aan dit laatste een tweede, waaraan een ijzeren draaghaak en met kettinkjes, vier helderklinkende messingen belletjes zijn opgehangen. **N. N.**

L. van het lemmet 33, br. id. 2,1; l. van de greep 12, dm. id. 2,5—4,2; l. van de scheede 20, br. onderaan 3, br. aan het mondstuk 18 cM.

Blz. 51 onder 718/23:

1629/35. Mes[2]); lemmet effen, flauw gebogen, snede over de geheele lengte scherp, vooreinde spits. Greep van grijsachtig hout, hertenpootvormig; steelring van messing met enkele rondgaande groeven. Scheede van roodbruin palmhout, bestaande uit twee plankjes, die door tien messingen ringen bijeengehouden worden; mondstuk iets breeder en eenigszins uitgeschulpt. — *Lahumi*-streek. **W. Centraal N.**

L. van het lemmet 27,5, br. id. 1,4; l. van de greep 7, dm. id. 2—4; l. van de scheede 29, br. onderaan 2, id. aan het mondstuk 3 cM.

---

1) Modigliani, *N.*, fig. 55 *d*.

2) Modigliani, *N.*, fig. 44 *d*.

Blz. 52 onder 1002/112:

1620/35. Patroongordel, van bruinen boombast; rechthoekig taschje, op vier plaatsen in de breedte aan elkaar genaaid, zoodat vijf bamboekokertjes (voor buskruid) kunnen worden ingestoken; drie kokertjes aanwezig. Tegen de buitenzijde een klein rechthoekig taschje van geitenvel (voor slaghoedjes) met overslag, waaraan een messingen ringetje en een rood kraaltje. Op het groote taschje is over de lengte een gedraaid koord aangenaaid, op een rand met een schijfje klapperdop als knoop; aan het andere, uitstekende einde eene lus. Afkomstig uit *Kàjo ndrāfè* (*Idānumī*). **Centraal N.**

L. 16, br. 7 cM.

Blz. 52 ad noot [1]). Zie ook Hein, *Kunst.*, 82.

Blz. 54 onder 1002/123:

1620/36. Helm, geheel als 1018/101, maar de onderdeelen met ijzeren haakjes aan elkaar bevestigd en het ijzeren kokertje aan de voorzijde niet geheel in het midden. **Z. N.**

H. 13, dm. 16,5—21 cM.

Blz. 58 onder 1002/139:

1620/49. Strijdbuis, van zeer stevig in elkaar gevlochten touw, bruinzwart, zonder mouwen; borst en rug uit een stuk bestaande, trapeziumvormige inzetstukken onder de ronde armsgaten. Staande kraag, op dezelfde wijze bewerkt, de uiteinden buiten de voorpanden uitstekende; alle randen met hetzelfde materiaal omnaaid. Aan een der voorpanden eene lus, aan het andere een stukje klapperdop aan een touwtje. *Soesoewa*. **Centraal N.**

L. over het midden van den rug 59, br. tusschen de schouders 38 cM.

1629/43. Als voren, met 1620/49 overeenkomende, maar minder goed bewerkt; op de schouders en aan een der zijden aan elkaar genaaid; alle randen met grijs garen omnaaid. In den rug en een der voorpanden een aangenaaide zak van hetzelfde materiaal.

Afmetingen als voren: 48, 31 cM.

Blz. 58 onder 718/27 enz.:

1620/48. Strijdbuis als 921/2, maar veel minder goed afgewerkt; de reepen met rotan en *idjoek*-touw aan elkaar genaaid; onderrand gedeeltelijk naar buiten omgeslagen en met dik touw vastgenaaid. **Centraal N.**

L. over het midden van den rug 68, br. tusschen de schouders 43 cM.

Blz. 58 r. 2 v. o. staat: *boapa*, lees: *boaja*.

Blz. 59 onder 360/10072:

1620/37. Halsring [1]) (*kalaboeboe*), geheel als 1552/10 maar iets grooter. **Z. N.**

Dm. 19,5, gr. d. 2,4 cM.

Blz. 62 onder 1002/170:

1620/39. Waaier (*toerī toerī* [2]), in vorm met 1002/170 overeenkomende; het blad van rood flanel met een kruis van rood(?) katoen, randen van rotanstaafjes, waaraan pluimpjes van veelkleurig katoen. Handvat van donkerbruin hout, in den vorm van dat van 1002/170, maar in een duidelijken vogelkop eindigend; greep in doorsnede rond, aan het ondereinde met eene groef en een knop, waaraan een touwtje; de kling in doorsnede vijfhoekig en versierd met rijen ingesneden driehoeken, aan de eene zijde door golvende lijnen, aan de andere door eene rij ingekraste, met schuine streepjes gevulde driehoeken gevolgd; aan het handvat op verschillende plaatsen pluimpjes als aan het blad. — Volgens den inzender een zeer oud voorwerp. **N. N.**

L. 34, br. 17 cM.

Blz. 64 r. 1 v. b. staat: muziekinstrvmenten, lees: muziekinstrumenten.

---

1) Omtrent deze halsringen zegt Ratzel, *Völkerk.* I, 379: „Der Niasser, der einen Kopf „erbeutet hat empfängt einen Halsring aus Draht mit mehreren aus der Nuss der *Lodoicea Seche-*„*larum* geschnitzten Ringen." — Zie ook noot [3]) blz. 59.

2) Volgens den inzender.

Blz. 64 onder 1002/59:

1620/40. Slaginstrument (*dòlī dòlī*), op 1002/59 gelijkende, maar met vier klankplaatjes, halfcirkelvormig in doorsnede, aan de einden aangepunt en aan de onderzijde min of meer uitgehold. Twee ruwe takken als hamertjes.

[1])

L. der staven 40,5, br. 4,5, h. 2,5 cM.

Blz. 65 r. 11 v. b. staat: 716/39, lees: 718/39.
„ „ *r. 24 v. o.* „ 921/40, „ 921/4.
„ 67 *r. 20 v. o.* „ *sigoee*, „ *sigoe.*
„ 68 *r. 7 v. b.* „ *gaola*, „ *gaolo.*

Blz. 68 onder 370/3083:

1629/44. Kinderschild (*baloesì ndrònò* [2]), van de bladscheeden van den sagopalm; rechthoekig, met afgeronde hoeken, uit verschillende stukken bestaande, die op vier plaatsen door aangepunte stokjes en omwoelde rotanreepen verbonden zijn. Handvat gevormd door een der stukken; aan weerszijden waarvan een rechthoekig gat, aan de buitenzijde van het schild door een met plantenvezels vastgebonden, halven klapperdop overdekt. *Bawĕ Ganuwĕ.* **Z. N.**

L. 47, br. 28 cM.

Blz. 68 r. 4 v. o. staat: *Poelu*, lees: *Pulu.*

Blz. 70 onder 985/9:

1620/43. Beeldje, op 985/9 gelijkende, maar met roet bedekt; het uitsteeksel boven het hoofddeksel met schuine groeven; recht oorsieraad, duidelijke mannelijke geslachtsdeelen; voeten zeer ruw aangeduid, geen voetstuk.

H. 32 cM.

1620/42. Als voren, van lichtgeel hout; om het hoofd eene rij kegelvormige verhoogingen en daarboven een hoog, puntig uitsteeksel met scherpen middenrug; groote oogen en neus, kleine mond; groote spitse ooren, in het rechter een recht, tot op den schouder afhangend sieraad; kleine, platte kinbaard; gebogen, aan het lijf gesloten armen; de onduidelijke handen houden voor de borst een bekertje (?) vast. Duidelijke mannelijke geslachtsdeelen op een band vóór het onderlijf; onderbeenen overmatig dik. Voeten niet voorgesteld; als voetstuk dient een vierkant plankje met afgeronde hoeken en eene inkeeping voor in het midden. Met zwarte verf zijn om de oogen strepen en op verschillende plaatsen rijen punten aangebracht.

H. 40,5 cM.

1620/41. Als boven, op 42 gelijkende, maar met zeer grooten, vooruitstekenden neus, geen mond; ter weerszijden daarvan aanduiding van de punten der knevels; zeer groote, hoekige ooren, oorsieraad krom en gegroefd; groote, platte kinbaard met evenwijdige groeven. Om den hals een ronde, aan de voorzijde van schuine groeven voorziene halsring; tepels aangeduid. Armen gebogen; duidelijk voorgestelde handen omvatten uit de knieën voortkomende staafjes; geslachtsdeelen, beenen en voetstuk als bij 42; het laatste heeft aan de voorzijde eenige inkepingen tot aanduiding van de teenen.

H. 42,5 cM.

1620/44. Als boven, van geelachtig hout; in hurkende houding; hoofdbedekking plat, op de voorzijde met puntige versiering, die achter vlak is en aan de andere zijden uit boven elkaar liggende, varenspruitachtige krullen bestaat; rond voorhoofd, duidelijke oogen, groote driehoekige neus, mond met tanden; groote ooren bovenaan uitgekeept, de oorlellen door cylinders aangeduid; in het rechteroor een staafje, dat op den schouder

---

1) sec. J. C. E. Schmeltz.

2) Verg. Sundermann, *Wb.* i. v. *baloese* en *ono.*

afhangt en van daar naar boven gebogen, tegen de onderkaak eindigt. Armen gebogen en voor het midden elkander bijna aanrakend, handen en vingers onduidelijk. Onderbeenen zeer dik, voeten niet aangeduid. Als voetstuk dient een vierkant plankje. Met zwarte verf zijn op de wenkbrauwen, oogen, neus, tanden en vingers strepen en op verschillende plaatsen rijen punten aangebracht. Om de punt van het hoofdsieraad, om het voorhoofd en de heupen omwinding van roodflanellen lapjes [1]).

H. 38,5 cM.

1620/45. Vooroud erbeeld? van bruin hout, in hurkende houding; hoofd zeer groot met plat hoofddeksel; duidelijke oogen en wenkbrauwen, groote driehoekige neus, mond met driehoekige (gevijlde [2]) tanden; ooren groot en rond, in het rechter een peervormig versiersel; om den hals een platte, gegroefde halsring; armen gebogen, de rechter met polsring, en voor het lichaam aaneengesloten; de groote, maar grof aan geduide handen hebben vroeger blijkbaar een bekertje (?) — dat thans ontbreekt — omvat. Mannelijke geslachtsdeelen. Platte voeten met teenen. Voetstuk vierkant met afgeronde hoeken. Behalve om het middel, waar vroeger eene omwinding van lappen was aanwezig, geheel met roet bedekt.

H. 30,5 cM.

1629/45. Mannelijk beeld (*adjoe noewoe* [3]), van bruin hout, in hurkende houding; plat hoofddeksel, waarboven aan de voorzijde een hoog, spits, gegroefd uitsteeksel met scherpen middenrug; daarnaast en op het achterhoofd twee vleugelvormige (de laatste beschadigd); om het voorhoofd eene rij driehoeken. Oogen, breede driehoekige neus, mond met vierkante tanden en vooruitstekende snorpunten; kleine, platte kinbaard; groote, ingekeepte ooren, het rechter met een trapeziumvormig, gegroefd sieraad; halsring met schuine groeven; tepels aangeduid; armen flauw gebogen, de rechter met polsring; de handen rustende op staafjes, die op het bovenbeen zijn geplaatst; duidelijk mannelijk geslachtsdeel, voeten goed aangeduid; als voetstuk een onregelmatig blokje. Om voorhoofd, oorsieraad en heupen lapjes rood flanel.

H. 40,5 cM.

1629/51. Als voren, van roodbruin hout, in bijna zittende houding; hoofddeksel oploopend, van voren met hooge, varenbladvormige punt met uitgekeepten band over het midden; ter weerszijden daarvan kleine ruitvormige uitsteeksels; lensvormige oogen, groote, spitse neus, breede mond; zeer groote, uitgekeepte ooren, in het rechter een peervormig sieraad; platte kinbaard; om den hals een *kalaboeboe* [4]); de armen flauw gebogen, de rechter met polsring; de uitgespreide handen rustende op de knieën; klein mannelijk geslachtsdeel; voeten niet aangeduid. Voetstuk onregelmatig vierkant. Om de uitsteeksels van het hoofddeksel, het voorhoofd, het oorsieraad, de polsen en de heupen roode en witte flanellen lapjes. Oogen, kinbaard, oorlellen en halssieraad met zwarte verf bestreken.

H. 46 cM.

1629/46. Als voren, hout en houding als bij 45; hoofddeksel oploopend, aan de voorzijde met hooge, breede punt, waarop een breede rug en twee bladvormige uitsteeksels; daarnaast aan weerszijden eene bladvormige krul en op het achterhoofd twee vleugelvormige uitsteeksels, alles met ingekraste strepen en driehoeken bedekt; om het voorhoofd een, evenzoo met driehoekjes versierde band; oogen lensvormig, scherpe driehoekige neus, duidelijke mond en vooruitstekende snorpunten; groote, uitgekeepte

---

1) Zie noot [5]) blz. 70.

2) Omtrent tandvijling zie: WILKEN, *Handl.*, 234. — Id. *Iets over de mutilatie der tanden bij de volken van den Indischen Archipel.* (Bijdr. Kon. Inst. 5e volgr. dl. III, 472 vlgg.). — Dr. MAX UHLE: *Ueber die ethnologische Bedeutung der malaischen Zahnfeilung* (Abh. und Ber. des K. Zool. und Anthr. Eth. Museums zu Dresden, 1886/87). — Dr. J. G. F. RIEDEL, Centraal Celebes (Bijdr. Kon. Inst. 5e volgr. dl. I, 92). — L. TH. MAYER, *De Javaan als mensch en als lid van het Javaansche huisgezin*, 84. — W. O. J. NIEUWENKAMP, *Tandenvijlen op Bali* (Ind. Gids, 1907, I, 723). — VAN HASSELT, *Volksb.*, 7. — Id. *Atlas*, pl. XXIV, fig. 1—4.

3) Volgens den inzender; zie de aant. [6]) blz. 68.

4) Zie blz. 59.

ooren, het rechter met lang, volgens de lengte gegroefd sieraad; om den hals een met schuine strepen bedekte ring. Lichaam smal, aan de rugzijde uitgehold; armen gebogen, de rechter met polsring; de handen omvatten uit de knieën voortkomende staafjes; klein mannelijk geslachtsdeel, geene voorstelling der voeten, ovaal voetstuk met evenwijdige groeven aan de voorzijde.

H. 51,5 cM.

1629/49. Mannelijk beeld, met 46 overeenkomende, maar van roodbruin hout, en de punt op het hoofddeksel varenbladvormig; om het voorhoofd een band, waarop eene rij cylindrische verhoogingen; oorsieraad peervormig; het lichaam niet uitgehold; tepels aangeduid; de teenen voorgesteld door eene onregelmatige rij verhoogingen op het onregelmatige voetstuk. Om het uitsteeksel op het hoofddeksel, het voorhoofd en de heupen roode, blauwe en witte lapjes en op verschillende plaatsen stippen van zwarte verf.

H. 45 cM.

1629/50. Als voren, van lichtgeel hout, zittend; zeer hoog, uitstekend, breed hoofddeksel, eindigende in eene vertakte punt; voorzijde in het midden met een ronden, opgelegden band en alles met schuine, gebogen en rechte strepen en driehoeken versierd; op het achterhoofd twee vleugelvormige uitsteeksels; hoog, rond voorhoofd; langwerpige oogen, breede neus en mond; breede snor en gegroefde kinbaard; zeer groote, uitgeschulpte ooren, het rechter met recht sieraad; dwars over de borst een breede band [1]), met ingesneden driehoeken versierd; armen en handen, geslachtsdeel als bij 46; de beenen zeer misvormd; geene aanduiding der voeten; voetstuk ovaal, naar onderen dunner toeloopend.

H. 46,5 cM.

1629/47. Als voren, van lichtgeel hout, in bijna staande houding; geene hoofdbedekking; in plaats daarvan aan weerszijden van het hoofd een hoog, vleugelvormig, met gebogen groeven bedekt uitsteeksel; hoog, rond voorhoofd, ruitvormige oogen, zeer breede neus die overgaat in den slecht voorgestelden, van onduidelijke tanden voorzienen mond; groote, ronde ooren met concentrische groeven; groote tepels; armen gebogen, de handen elkaar voor het lichaam bijna aanrakende; om het onderlijf een vierkant bandje met eene dubbele rij ingesneden driehoeken; daarop een zeer klein mannelijk geslachtsdeel; de teenen voorgesteld door kerven in de voorzijde van het onregelmatige voetstuk. Wenkbrauwen, oogen en tepels zwart geverfd.

H. 47 cM.

1629/53. Als voren, hout en houding als bij 47; hoofdbedekking oploopend, van voren met hooge, spitse punt en scherpen middenrug; daarachter twee kleine vleugelvormige uitsteeksels; onduidelijke oogen en mond, breede neus, ronde ooren, het rechter met peervormig sieraad; om den hals een van voren breedere, met streepjes bedekte ring [2]); armen gebogen, de handen voor het lichaam een bekertje (?) vasthoudend; klein mannelijk geslachtsdeel, voeten en teenen aangeduid; voetstuk rond, naar onderen smaller toeloopend. Het geheele hoofddeksel en het halssieraad verguld, om aan te toonen, wat in leven bij de hoofden (*bāloegoe*, *sĕlawa*, *si oeloe* [3]) van goud is.

H. 34 cM.

Blz. 71 onder 370/3093:

1629/48. Vrouwelijk beeldje (*ādjoe noewoe* [4]), van bruin hout, zeer berookt; in hurkende houding; hoofddeksel oploopend met eene hooge, eenigszins varenblad-

---

1) Een band, als de hier voorgestelde is onder de Niassche sieraden nog niet aangetroffen.

2) Zie boven blz. 61, 370/3048 *nifatōfatō*.

3) Volgens mededeeling van den schenker. — Volgens SUNDERMANN, *Wb. baloegoe* = Titel (für jemand, der ein grosses Fest gegeben hat). — Zie ook MODIGLIANI, *N.*, Cap. XVII en aant. 3) blz. 60.

4) Zie de aanteekening bij 1629/45 hierboven.

vormige, herhaaldelijk vertakte punt; om het voorhoofd eene rij kleine, cylindrische verhoogingen; oogen klein, breede neus en groote mond; ooren uitgekeept en met kleine peervormige sieraden; voor de borst een schildvormig, met groeven bedekt sieraad; groote tepels; armen gebogen, de handen voor het lichaam elkaar bijna aanrakend; vrouwelijk geslachtsdeel, gesneden in een oorspronkelijk aangegeven, gedeelte verwijderd mannelijk; beenen misvormd, voeten alleen door diepe groeven in het rechthoekige voetstuk aangeduid.

H. 34 cM.

1629/54. Vrouwelijk beeldje, van zwartbruin hout; rond hoofddeksel, waarboven eene hooge punt met middenrug, met schuine streepjes bedekt; kleine oogen, breede neus en groote mond met onduidelijke tanden; ooren uitstaand; kleine tepels; armen gebogen, de handen voor het lichaam te zamen komend; klein, vrouwelijk geslachtsdeel; beenen misvormd, voeten voorgesteld door kerven in het vierkante, naar onderen eenigszins spits toeloopende voetstuk. De punt van het hoofddeksel verguld [1]).

H. 37 cM.

1629/52. Vrouwelijk vooroud erbeeldje? van lichtgeel hout, ruw bewerkt, in staande houding; schuin hoofddeksel met driehoekige punt; onduidelijke oogen en mond; lange, ronde neus en lange ooren met kleine sieraden; het lichaam bijna cylindrisch, lange, dunne armen, zonder handen, voor de borst opgeheven. Geene aanduiding der geslachtsdeelen [2]) of voeten; onregelmatig blokje als basis.

H. 33 cM.

Blz. 73 onder 1002/175:

1629/57. Huisidool [3]), veel op 1002/175 gelijkende, maar grooter en minder goed bewerkt; de punt op de hoofdbedekking onversierd; eene tweede, kleinere, die eerstgenoemde raakt, ontspringt uit de, om het voorhoofd gelegde rij kegels; geene ingeprikte versieringen; zeer kleine driehoekige kinbaard; de halsring zonder groeven; de ellebogen tegen het lichaam gedrukt; geene aanduiding der voeten; als zetel dient een dikke cylinder, als voetstuk een onregelmatig plankje, waaronder een rechthoekig uitsteeksel.

H. 64 cM.

1629/56. Als voren, van bruinzwart hout, in zittende houding; hoofddeksel plat, boven het voorhoofd met hoog, puntig en gebogen uitsteeksel, waarop een middenrug; op het achterhoofd twee vleugelvormige uitsteeksels; voorhoofd rond, oogen, mond en snor duidelijk voorgesteld; neus breed en spits, ooren hoekig, het rechter met lang, in een rond plaatje eindigend sieraad; om den hals een effen ring; armen gebogen, de rechter met armring, de ellebogen op de knieën rustend, de handen houden voor de borst een staafje vast; kleine mannelijke geslachtsdeelen. Voeten en teenen duidelijk voorgesteld; als zetel dient een doorboord plankje, als voetstuk een vierhoekig blokje met vierhoekig uitsteeksel op het ondervlak.

H. 48 cM.

Blz. 74 onder 1002/178:

1629/55. A en B. Beelden: A, (*tendrò djāmàīlò bāīwà*), van roodbruin hout, in den vorm van een borstbeeld; plat, het gezicht uitstekend; voorhoofd rond, aan weerszijden een hoog, vleugelvormig uitsteeksel, aan de buitenzijde van ronde verbreedingen voorzien, aan de binnenzijde uitgeschulpt; oogen en mond onduidelijk, neus breed, ooren zeer groot en ingekeept; nabij het ondereinde mannelijke geslachtsdeelen en daaronder een aan drie zijden rondgaand bandje; B, (*tendrò-m-bēlā*) van lichtgeel hout [4]) in den vorm met A overeenkomend, maar grooter en dikker; de vleugelvormige uitsteeksels aan de buitenzijde recht; oogen lensvormig en met langsgroeven; breede ronde

---

1) Zie de aant. 3) bij 1629/53 hierboven.

2) De bepaling van dit beeldje als „vrouwelijk" berust op het voorkomen van sieraden in beide ooren. — Zie ook FISCHER, *Nias*, 5 noot 3).

3) Als inl. naam is door den inzender opgegeven: *adjoe horĕ*. — Zie noot 2), blz. 75.

4) *āfōa*-hout.

neus, daaronder een plat bandje met twee langsgroeven en eene rij tanden. Halssieraad met dwarsgroeven. Tepels. Zeer groot, gebogen, mannelijk geslachtsdeel.

A wordt boven de woning op het dak gezet; wanneer er zieken zijn, ziet dit beeld in welken maand zij zijn „geboren"; wanneer deze tijd vaststaat, wordt er geofferd om den zieke beter te maken; B „de makker" (*tàmbalìna* [1]) van A wordt binnenshuis nabij de zitbank geplaatst [2]).

A h. 54, B h. 66 cM.

1629/62 Beeldje (*ādoe tèndrò loeloewò*) ong. 2/3 nat. gr.

1629/58 A-C. Beelden (*adjoe samàjlo anāa*); A en B van roodbruin, C van geelachtig hout; algemeene vorm als boven; bij A de vleugelvormige uitsteeksels aan beide zijden uitgeschulpt; kleine oogen, breede neus, geen mond, vooruitstekende snor, platte, van groeven voorziene kinbaard, ooren groot en spits, de oorlellen rond. — B kleiner, de uitsteeksels op het platte hoofddeksel sabelvormig, oogen en mond klein, neus breed, ooren groot en uitgeschulpt. — C veel grooter; de uitsteeksels boven het hoofd aan elkander verbonden; om het voorhoofd eene rij kegels; zeer duidelijke oogen, spitse neus, snorpunten en mond; groote, van boven platte ooren, ronde oorlellen; platte, naar voren gebogen en van groeven voorziene kinbaard; halsring met schuine groeven, groote tepels. Zeer groot, gekromd, mannelijk schaamdeel. — Deze beelden, die eene drieëenheid vormen, worden boven de goudkist (*tābùlā* [3]) geplaatst; zij bewaken het goud, opdat het vermeerdere en niet afneme.

A. h. 46, B. h. 48, C. h. 53 cM.

1629/67. Als voren (*tèndrò bèlā* [4]), van bruingeel hout, in vorm veel met 55 A overeenkomende, maar grooter; om het voorhoofd een plat bandje; oogen lensvormig en met concentrische groeven, neus breed (beschadigd), rechte gleuf als mond. — Wordt geplaatst bij de *taroewah* (de plek waar voedsel voor de voorouders wordt neergelegd); aan dit beeld wordt geofferd om succes te hebben bij het innen van schulden, ziekten enz.

H. 57 cM.

Blz. 74 onder 1002/183:

1629/60—62. Beelden (*ādoe tèndrò loeloewò* [5]); 60 van lichtbruin (*mānāwā-*), 61 van bijna zwart, 62 van lichtgeel (*āchì-*) hout; in den vorm van een recht plankje, waaraan een menschelijk hoofd is gesneden; boven dit hoofd aan weerszijden een vleugelvormig, bij 61 van groeven voorzien uitsteeksel; tusschen beide is met rotanvlechtwerk een dwarsstokje gebonden, met twee (60 en 61) of vier (62) kleine, onduidelijke menschelijke figuurtjes [6]) met spitse hoofdbedekking. Bij 60 en 62 het hoofd met plat hoofddeksel, bij het laatste met groef; vrij duidelijke oogen, lange, bij 60 en 62 spitse neus, geen mond. Het ondereinde van het plankje aan de voorzijde uitpringend. (Zie de afb.). — Dienen tegen ziekte. *Idānĕ mōlà*. **Z. O. Centraal N.**

60: H. 37; 61: h. 33; 62: h. 38 cM.

---

1) Zie SUNDERMANN, *Wb.* i. v. *tamba*.

2) Deze „gebruiksaanwijzing" aangegeven door den inzender. — Verg. ook MODIGLIANI, *N.*, pl. VII. — KRAMER, *Götzendienst*, 493 vlgg.

3) Verg. noot 4) blz. 29.

4) Zie ook MODIGLIANI, *N.*, 259 en 641, bij *adu bèélo*

5) De naam is ontleend aan de kleine *adoe's*, die bovenaan zijn vastgebonden. — Volgens SUNDERMANN, *Wb.*: *tendro* = jeder Gegenstand, gegen den man etwas anlehnend stellt.

6) Verg. MODIGLIANI, *N.*, fig. 191—192. — LETT II, 16, fig. 2. — *bihara* = priestergoden.

1629/59. Beeld (*tèndrò sāmaīlò*), met 62 overeenkomende, maar van bruinzwart hout, zonder hoofddeksel en aangebonden figuurtjes; in elk der vleugelvormige uitsteeksels eene horizontale groef. — Tegen ziekten. *Idānĕ mōlà*. **Z. O. Centraal N.**

H. 34 cM.

1629/64 & 65. Als voren (*adjoe fānō* [1]), van roodbruin [2]) (64) of donkerbruin (65) hout, in den vorm van een borstbeeld; 64 met afgeknot kegelvormige hoofdbedekking, waaronder eene rij kegels; bij 65 de hoofdbedekking weggesneden; groote oogen en breede neus (bij 65 beschadigd), lange (bij 65 uitgekeepte), van boven platte ooren, bij 65 eene gleuf als aanduiding van den mond; bij 64 over de borst eene flauwe verdikking, bij 65 een flauwe middenrug. Ondereinde aan drie zijden vooruitspringend. — Wordt vervaardigd om zieke kinderen weder gezond te maken.

64: H. 33; 65: h. 29 cM.

1629/63. Als voren (*tèndrò lāwīrā*), van lichtgeel hout, in algemeenen vorm met 64 overeenkomende, maar veel kleiner; op het hoofd een schopvormig uitsteeksel, geen hoofddeksel en geene rij kegels; ooren uitgekeept. Voor de borst eene gebogen rij opgelegde driehoeken, waarboven twee rechte rijen ingestokene. — Wordt gemaakt opdat de spieren van de kinderen geen pijn zullen doen.

H. 22,5 cM.

1629/69 *a-c*. Als voren [3]), *a* van lichtgeel (*mānāwā-*), *b* van bruinachtig, *c* van donkerbruin hout; borstbeeldvorm; boven het hoofd vleugelvormige uitsteeksels, bij *b* met groeven; rond voorhoofd; *a* met ronde, *b* en *c* met ruitvormige oogen, bij *a* en *c* met concentrische groeven. Groote, ronde neus, bij *b* snorpunten, bij *c* een rechte snor; mond bij *a* en *c* door eene rechte gleuf voorgesteld; ooren puntig, van boven plat, oorlellen bij *a* puntig, bij de andere rond, bij *b* met concentrische groef; *c* met platten kinbaard. Bij *a* over de borst een horizontale, platte band, bij *b* een gegroefd halssieraad, bij *c* aanduiding der tepels. Bij de laatste kleine, mannelijke geslachtsdeelen. Het ondereinde aan drie zijden uitspringend. — Stellen eene drieëenheid voor en dienen om kinderen te vragen van *Lòwālāni* [4]), die dan nederdaalt in *c*; *a* en *b* zijn resp. mannelijk en vrouwelijk, waarin *c* de ziel (*nòsò*) brengt; *a* wordt links, *b* rechts van *c* geplaatst.

a: H. 43; *b*: h. 40; *c*: h. 61 cM.

1629/68. Als voren (*tèndrò lĕloewĕ*), van geelachtig hout; algemeene vorm als boven; het gedeelte boven het hoofd nog onvoltooid; voorhoofd rond met eene rij kegels; oogen klein met concentrische groeven, breede, puntige neus, mond met driehoekige tanden; ooren van boven plat, oorlellen rond. — Wordt gemaakt met de bedoeling kinderen te krijgen.

H. 53 cM.

1629/66. Beelden [5]) (*ādjoe nāoeroe* [6]); een zwart, eenigszins besneden stuk hout [7]) en een gevorkte, gele tak [8]), te zamen met plantenvezels aan een stuk bamboe gebonden. — Worden vervaardigd voor zwangere vrouwen, opdat zij niet door „*bechoe's*" worden bezeten.

L. lange stuk hout 36 cM.

---

1) Vrouwelijke geest. — Verg. ook MODIGLIANI, *N.*, 637 en 644.

2) *Kĕtilīoe-* of *ĕtĕliò*-hout.

3) Als inl. namen zijn vermeld bij *a* en *b*: *tèndrò loeloeĕ*; op de achterzijde van *c* staat geschreven: *sāma tsjoegĕ*.

4) Volgens SUNDERMANN, *Wb. Lowalangi* = Gott.

5) Vergl. LETT II, 16, fig. 4 en 6—9.

6) Volgens den inzender; SUNDERMANN, *Wb.* geeft: *na'oeroe* = ein Götze (bei der Ernte), terwijl ook MODIGLIANI, *N.*, 707 noemt: *adu nauru* = *adu maliga* protegge il raccolto.

7) *tāli aūoe*-hout. 8) *mānāwā* -hout.

1629/70. Beeld (*ādoe lāzwùlĕ*), van zwartbruin hout, in hurkende houding; plat hoofddeksel met scherpen rand om het voorhoofd; hierboven eene punt met middenrug, op het achterhoofd twee vleugelvormige uitsteeksels. Lensvormige oogen, groote, spitse neus; ronde ooren met concentrische groeven, het rechter met lang, gegroefd sieraad; platte, evenzoo met groeven bedekte kinbaard. Om den hals een van schuine streepjes voorziene ring; armen gebogen, tegen het lichaam sluitend, de rechter met polsring; de handen houden voor het middel een bekertje vast. Rechthoekig voetstuk, aan welks voorzijde door kerven de teenen zijn voorgesteld; onderaan een rechthoekig verlengstuk. Om de heupen blauwkatoenen lapjes. — Wordt vervaardigd, opdat men niet door de „*bechoe's*" zal worden opgegeten. *Idānĕ mōlà.* **Z. O. Centraal N.**

H. 53 cM.

1629/72 Beeld (*adjoe sòlōjò*) ong. 1/3 nat. gr.

1629/71, 74 & 75. Als boven (*adjoe sòlōjò*); plankje, 71 geel, 74 en 75 [2]) bruinachtig, van boven puntig en doorboord; van onderen halfrond; op het midden daarvan een menschenhoofd; voorhoofd met scherpen middenrug, waarboven bij 74 een naar boven reikend, plat bandje; kleine oogen, groote, spitse neus, geen mond, maar bij 71 snorpunten; duidelijke, maar misvormde ooren; onder het hoofd op het plankje bij 71 een ronde, bij 74 een platte, met schuine streepjes bedekte halsring, bij 75 een paar groote tepels. Bij 71 en 75 van het hoofd uitgaande, langs de randen van het plankje, omhoog gebogen armen, met duidelijke handen, bij 71 ook met vingers. De voorzijde van het plankje bij 74 geheel met uitgestoken driehoekjes en ingekraste schuine lijnen bedekt. Oogen bij 74 en 75 en bij de laatste bovendien tepels en handen zwart geverfd. — Wordt vervaardigd als men eene reis over zee gaat maken.

71: H. 29; 74: h. 26,5; 75: h. 26 cM.

1629/72. Als voren (*adjoe sòlōjò*), op 74 gelijkende, maar van lichtgeel hout, van boven afgestompt, van onderen recht en met vooruitspringenden onderrand; het hoofd van boven plat, om het voorhoofd eene rij uitgestoken driehoeken, oogen ovaal met concentrische groeven; breede neus, platte halsring met groeven, geene voorstelling van armen; het bovendeel van het plankje met schuine en gebogen ingekraste strepen bedekt. (Zie de afbeelding).

H. 32 cM.

1629/73. Als voren (?) in vorm met de vorige overeenkomende, maar rechthoekig, van boven iets smaller en met twee gaten. Menschenhoofd met band om het voorhoofd; ovale oogen, groote, breede neus en lange ooren; onder het hoofd groote tepels.

H. 40 cM.

---

1) Modigliani, *N.*, 623. — Volgens Sundermann, *Wb. bechoe* = Geist, böser Geist, Gespenst.
2) 75 van *ètèlìò*-hout.

Blz. 75 onder 1002/188:

1620/46. Beeldje (*adjoe lāwīrā*), van lichtgeel (*ētēliò-*) hout, eenigszins als een borstbeeld bewerkt; achterzijde plat. Het hoofd met duidelijke oogen, neus en groote, ronde ooren; boven de laatste aan weerszijden, drie boven elkaar liggende vleugelvormige uitsteeksels. Het voetstuk naar beneden iets spitser, op zij- en voorkanten met schuine, ingekraste groeven en onderaan een aan drie zijden uitstekend, aan de voorzijde getande verdikking. — Volgens eene, door den inzender op dit voorwerp geschreven aanteekening, dient het ter bescherming tijdens de jacht.

H. 25 cM.

1629/77. Als voren (*ādjoe lāwùlĕ sàngèe*), van zwartbruin hout; lang en smal; boven het voorhoofd een breed, puntig, met schuine streepjes bedekt uitsteeksel; oogen groot, neus breed en plat, breede mond en lange ooren; vierkante hals; omhoog geheven armen, de handpalmen naar boven gekeerd, kleine tepels; zeer groot mannelijk geslachtsdeel; beenen onduidelijk voorgesteld; de door inkervingen aangeduide teenen steken buiten een, door een langwerpig rond blokje gevormd voetstuk uit. — Wordt gemaakt om succes te hebben bij het koppensnellen.

H. 41,5 cM.

1629/81. Als voren, op 77 gelijkende, maar bijna zwart; het uitsteeksel op het voorhoofd zonder groeven, maar met scherpen middenrug; hoofd rond, iets voorover gebogen; gezicht duidelijk. Hals rond met rondgaande groeven en een halssieraad, waarop eene rij, met ingekraste streepjes gevulde driehoeken; armen als voren, handpalmen naar voren gericht, de vingers uitgespreid; kleine tepels, klein mannelijk geslachtsdeel; beenen en voeten vrij duidelijk, voetstuk onregelmatig. (Zie de afbeelding).

H. 38 cM.

1629/81. Beeldje, ong. $^2/_7$ nat. gr.

1629/76 & 79. Beeldjes [1]), van roodbruin (*mānāwā dānĕ-*) (76) of geel (79) hout, lang en smal, in staande houding, zonder armen, met uitgespreide beenen; hoofddeksel bij 76 rond met scherpen middenrug, bij 79 met hoog puntig uitsteeksel, waarin schuine groeven; oogen, neus en mond duidelijk voorgesteld, lange uitgekeepte ooren, bij 79 een kleine, platte kinbaard; klein, mannelijk geslachtsdeel. In plaats van voeten langwerpige blokjes. — Koppensnellersbeeldjes [2]).

76: H. 40; 79: h. 50 cM.

1629/89 *a-f*. Beelden [3]); *c* van bruin, de andere van geelachtig hout; borstbeeldvormig, *b-d* en *f* van onderen met uitspringenden rand; boven het hoofd twee vleugel-

1) De inl. naam voor 76 is: *ādju lāwùlĕ hōrĕ*.
2) Volgens den inzender.
3) Als inl. namen staan geschreven op *a*: *tèndrò-n-bēlā samoej*, op *d*: *tèndrò gērē bālĕ samoej*.

vormige, bij *c* dubbele, liervormige uitsteeksels; voorhoofd bij *a*, *b*, *d* en *e* rond, bij de drie eerste met middenrug; bij *c* en *f* van boven plat en bij *c* omgeven door een band, met kleine kegels bedekt; oogen bij *a*, *b*, *c*, *e* en *f* lensvormig, bij *c* met concentrische groeven, bij *d* ruitvormig; neus breed en rond (bij *c* beschadigd); mond met lippen bij *c* en *f*, eene groeve bij *d*; bij *a*, *b* en *e* de mond niet voorgesteld; snor bij *d*, alleen de snorpunten bij *b* en *c* aangeduid; ooren bij *a*, *b*, *d*, *e* en *f* driehoekig uitgekeept, van boven plat, bij *c* uitgeschulpt en de randen met guirlandevormige bandjes belegd: bij *c* platte kinbaard, bij *d* aanduiding der tepels. Onderaan bij *a* zeer groote, bij *c* en *d* kleine, mannelijke geslachtsdeelen; *c*, in vele opzichten beter bewerkt dan de andere heeft op enkele plaatsen strepen van zwarte verf. — Worden te zamen in het raadhuis (*òsāli* [1]) geplaatst als men ten strijde gaat, om te bewerken, dat de tegenstander zich niet durft verzetten.

a: H. 73; *b*: h. 54; *c*: h. 52; *d*: h. 59; *e*: h. 63; *f*: h. 52 cM.

Blz. 76 onder 1002/126:

1629/80. Beeld (*ādjoe lāwùlĕ sānùchĕ*), van zwartbruin (*mānāwā dānĕ-*) hout, in hurkende houding; plat hoofddeksel, aan de voorzijde met hooge punt, waarop een middenrug en varenbladornament; kleine oogen, breede, ronde neus, kleine mond; snor en platte kinbaard; ooren lang, het rechter met lang, tot op den schouder hangend sieraad; opgeheven armen, de rechter met armring; de rechterhand bijna gesloten, aan de vingers van de linker een afgebroken uitsteeksel [2]); klein mannelijk schaamdeel, geen voeten, voetstuk rechthoekig, naar onderen puntig toeloopend.

H. 44 cM.

Blz. 77 onder 273/9:

1629/78. Beeldje (*lāwīrā loeloewĕ*), van roodbruin (*maoesĕ-*) hout; borstbeeldvormig; boven het hoofd twee lange puntige uitsteeksels, op vier plaatsen aan de buitenranden gekarteld, en daar aan de binnenzijde aan elkaar verbonden, zoodat drie poortvormige openingen worden gevormd; oogen, neus en mond zeer duidelijk voorgesteld; ooren uitgeschulpt; voetstuk rechthoekig met flauwen rug op het voorvlak; onderrand voor-uitspringend. — Beteekenis van dit beeld niet bekend.

H. 27 cM.

1629/83—88 en 90. Beelden van hout; 83 roodbruin, 84—86 [3]) donkerbruin, 87, 88 en 90 geelachtig; borstbeeldvormig, 84 en 85 naar onderen breeder uitloopend; boven het hoofd uitsteeksels: bij 83, 87 en 90 vedervormig, bij de laatste bovenaan door een uitgeschulpt dwarsstuk onderling verbonden, bij 84, 86 en 88 vleugelvormig, bij 85 dubbel en krulvormig. Bij 85 plat hoofddeksel, bij de andere rond voorhoofd met scherpen middenrug; bij 83 met een ronden band, bij 90 met eene rij kegels. Oogen bij 87 ruitvormig en met concentrische groeve, bij de andere lensvormig, bij 85 en 86 met horizontalen middenrug, bij 85 bovendien met concentrische groeve. Neus breed, bij 84—87 rond, bij de andere spits. Mond door eene groeve aangeduid bij 83, 84, 86 en 90; duidelijke mond met tanden bij 85, alleen tanden bij 87; snorpunten bij 83 en 90. Ooren uitgekeept en van boven rond bij 84, 85, 86 en 90, plat bij 83, 87 en 88, bij 85 met eene groef langs den rand; oorlellen rond, bij 85 met een, bij 87 met talrijke concentrische groeven. Voor de borst bij 83 een rond, bij 88 en 89 een plat sieraad, met groeven bedekt; bij 83 voorstelling der tepels en van een groot, mannelijk geslachtsdeel. Onderrand bij 88 aan de voorzijde, bij de andere aan drie zijden uitspringend. — Namen en beteekenis van deze beelden niet bekend. 83, 85, 87 en 90: **Z. W. N.**

83: H. 59; 84: h. 48; 85: h. 36; 86: h. 40; 87: h. 37,5; 88: h. 47; 90: h. 46 cM.

---

1) SUNDERMANN, *Wb. osali* = Rathaus, Kirche.

2) Waarschijnlijk heeft de rechterhand een sabel, de linker een schild vastgehouden. — Zie boven bij 1002/126. — Verg. ook MODIGLIANI, *N.*, fig. 77.

3) 86: *mānāwā*-hout.

Blz. 78 onder 1002/18:

1629/82. Vogel (*làī loeò gòsà' òsà*), (drie exemplaren) van zeer licht, geel hout; geopende bek met tong; op den snavel een hooge, lange kam, bij twee exemplaren boven den kop gekarteld; onder den onderkaak bij twee exemplaren een schoenvormig uitsteeksel; langwerpige oogen; twee trapeziumvormige uitsteeksels vormen de vleugels; daartusschen op den rug eene schoenvormige, ingekeepte verhooging; platte, naar achteren verbreede en aan het einde puntige staart; bij een exemplaar aanduiding van pooten? en aarsopening. — Wordt vervaardigd als men den *sĕlāwā* ronddraagt in de *òsà-òsà*; maakt dat er dan geen regen valt en geen gevecht plaats heeft [1]).

L. totaal 30, 31 en 35 cM.

Blz. 78 onder 460/13:

1620/47. Zwaardkorf [2]), als 460/13; tegen de buitenzijde zijn aangebonden zes afgeslepen tanden van een *Crocodilus porosus* (?) [3]) ieder door een houten stopje gesloten en eene *Magilus antiquus*.

Dm. 10 cM.

Blz. 81 onder 718/9:

1629/91 & 92. Steenen, potscherven, een stukje been (?) en een stukje koraal (*Astraea*), gevonden bij ontgraving op ½ M. diepte bij of in rotswoningen. Volgens den inzender is 91 bewerkt? — Volgens Prof. Dr. K. Martin zijn alle steenen zuivere natuurproducten en onbewerkt. *Toerè wòdò*. **O. kust van N.**

Blz. 82 r. 13 v. o. staat: *dem Mentawei*, lees: *den Mentawei*.

Blz. 84 onder 665/2:

Het Museum bezit twee schilderijen in olieverf — geteekend F. Bullié? — voorstellende een man en een jongeling van de Mentawei-eilanden. (Zie Cat. Kol. Tentoonst. Amst. 9e kl. n°. 104). Het langzamerhand vermeerderen der tatoeëering is daarop duidelijk te zien. — Zie ook Dr. A. Krämer, *Zur Tatauierung der Mentawei-Insulaner* (Archiv. für Anthropologie, N. F., Bd VI, Heft I, 36 vlgg.).

Blz. 89 ad noot [5]): H. W. Fischer, *Iets over de wapens uit de Mentawei-verzameling van 's Rijks Ethnografisch Museum te Leiden* (*I. A. f. E.* XVIII, 132 vlgg.).
Blz. 90 ad noot [3]) Fischer, O. c., fig. 1—3.
„ *92 ad noot* [8]) Zie ook Fischer, O. c., 135 en fig. 5.
„ *94 ad noot* [1]) „ „ „ O. c., fig. 7.
„ *94 ad 985/12* „ „ „ O. c., fig. 6 *a* en 6 *b*.
„ *95* onder de afbeelding staat: Verziering, lees: Versiering.
„ *106 ad noot* [1]). — Zie ook: Dr. Joh. Winkler, *Bericht über die zweite Untersuchungsreise nach der Insel Engano* (*T. I. T. L. Vk.* L, 150 vlgg.).
Blz. 108 ad noot [1]). — Zie ook Winkler, O. c., 151.

Blz. 117 onder 40/34 enz.:

1599/389. Werpspeer; punt van ijzer, het bovenste deel vischkopvormig, daaronder vier paar, bijna symmetrische, kromme weerhaken aan een platten steel, die zonder meer in eene bruinhouten schacht is gestoken. Deze laatste loopt naar onder dun uit en heeft aan het boveneinde eene tonvormige omwinding van touw, waaruit onderaan een ijzeren stekel en een schildvormig, koperen plaatje te voorschijn komen.

L. van de punt 20,5, gr. br. id. 7, br. steel 2,1, l. schacht 151, dm. id. aan het boveneinde 2 cM.

---

1) Aanteekening van den inzender. — Zie noot [4]) blz. 77.
2) Verg. Modigliani, *N.*, fig. 44 *a*.
3) sec. Dr. F. A. Jentink.

Blz. 131, r. 25 v. o. staat: 370/3061; lees: 370/3161.

Blz. 161, r. 16 v. b. staat: „(*klepang*? = *Adinandra stylosa*, MIQ. FILET, n⁰. 4821)", lees: (*Aquilaria malaccensis* LAM. FILET, n⁰. 2679. Zie BOORSMA: *Ueber Aloëholz und andere Riechhölzer*, 17).

Blz. 162 onder 360/5351:

1599/388. Lans, punt van ijzer, zwartgemaakt, lancetvormig, met onduidelijken middenrug; ondereinde plat, rechthoekig en zonder meer gestoken in eene rotanschacht, die onder en boven een, eenigszins wijd uitloopend beenen ringetje draagt. — De herkomst is onzeker.

L. totaal 146, l. punt 20, br. id. 2, dm. schacht 2,1 cM.

Blz. 199, r. 15 v. b. staat: 1629/11; lees: 1629/12.

NAAM- EN ZAAKREGISTER.

A.

ABDOELLAH BIN ABDOELKADER MOENSJI, 192.
Accessoires, 22, 23, 85, 158, 172, 175.
Adinandra stylosa, 161, 222.
ADRIANI, Dr. N., 15, 36, 82.
AECKERLIN, J. A., 99.
Aggrikralen, 202.
Aleurites triloba, 167.
Aloëhout, 197.
Alpinia galanga, 92.
Alstonia calophylla, 95.
Alstonia scholaris, 187.
Aluin, 197.
Amulet, 42, 43, 48, 78, 79, 81, 95, 97.
Ananas, 35.
ANDRÉE, Dr. R., 34, 63, 79, 118, 140, 208.
ANGELBEEK, C. VAN, 136.
Anker, 88.
Antiaris toxicaria, 92.
Aphrodisiacum, 197.
Aquilaria malaccensis, 222.
Areca Catechu, 206.
Areca Nibung, 85, 92, 102.
Areng-vezels, 53—57, 62.
Arenga obtusifolia, 91.
Armband, 13.
Armring, 12, 13, 83, 203.
Armsieraad, 12, 13, 83, 203.
Artocarpus elastica, 15, 17, 82.
Artocarpus incisa, 82.
Arundinaria glaucescens, 124.
Aschbakje, 164.
Astraea, 221.

B.

Baadje, 17—21, 106, 168, 169, 194, 195, 204.
BAESSLER, Dr. A., 188.
Bak, 98.
Bālàichà, 205.
BALFOUR, H., 91.
Batoe-eilanden, 13, 63, 68, 72.
Battam-archipel, 196.
Bawaoeloe Djihăne, 202.
Bawĕ Ganuwĕ, 199—201, 208, 212.
Bāwĕ Mātāloewĕ, 207.
Beeld, 68—78, 212—220.
Begrafenisgebruiken, 147.
Beker, 123.
Besnijdenisgereedschap, 14.
Bewijs van lidmaatschap, 192—194.
Bezem, 128.
Bidmatje, 165.
Bintaro-olie, 143.
Bixa orellana, 168.
Blaashoorn, 118.
Blaasinstrument, 66.
Blaasroer, 147, 187.
Bloemenvaas, 165.
Boehmeria nivea, 171.
Bonducid, 197.
Boog, 86, 91, 92, 96.
Boogpees, 92.
Boombast, 15, 17, 89, 92, 106, 149, 204, 208.
Boomschors, 17, 18, 36, 89, 161, 197.
BOORSMA, Dr. W. G., 197, 222.
Bootversiering, 113.
Borassus flabelliformis, 121, 167.
Bord, 128.
Bordenhanger, 1, 199.
Borstboom, 185.
Borstdoek, 16, 168.
Borstlap, 57.
BOUCHAL, Dr. L., 65.
Bouwkunde, 24, 108, 125.
Broek, 171, 194, 195.
Bruid (Vorstelijke —), 194.

Bruidegom (Vorstelijke —), 195.
Bruyn Kops, C. F. de, 136, 166—169, 172—175, 177—189, 192, 194, 196.
Buceros, 77.
Buikband, 13, 103, 203, 204.
Buikplaat, 57.
Buis, 17, 21, 204, 205.
Bijl, 136, 137, 159, 207.

C.

Caesalpinia Sappan, 16, 168.
Calamus manau, 107.
Calophyllum inophyllum, 143.
Canarium longiflorum, 83.
Canarium rostratum, 83.
Capsicum annuum, 83, 92.
Carcharodon megalodon, 79.
Catalogue Musée instr., 64, 65, 67.
Cerbera Odallam, 143.
Chaetodon, 111.
Chatelin, L. N. H. A., 31, 33, 68, 208.
Chelonia imbricata, 161.
Christan, W. G. A. C., 120, 122.
Chys, Mr. J. A. van der, 11, 140.
Clercq, F. S. A. de, 67, 91, 120, 136.
Cocos nucifera, 143.
Coix, 85.
Colocasia antiquorum, 98.
Conus betulinus, 36.
Conus eburneus, 42.
Conus litteratus, 7, 9, 56.
Crocodilus porosus, 221.
Croockewit, Dr. J. H., 141.
Curcuma longa, 83, 122, 168.
Cybium guttatum, 133.
Cypraea tigris, 112.
Cyrena coaxans, 43.

D.

Dai, 169, 170, 171.
Dalbergia Cumingiana, 197.
Dalbergia Zollingeriana, 197.
Dannert, 108, 119.
Deken, 28.
Derris elliptica, 92.
Deursluiting, 27.
Dichopsis oblongifolio, 143.
Diest, P. van, 120, 124, 128, 129, 136, 138, 141, 145, 146, 158.
Dipterocarpus eurhynchus, 143, 173.
Dipterocarpus marginatus, 143.
Dissel, 159.
Djohor, 189.
Does, A. M. K. de, 185.
Dolk, 39, 50—52, 90, 91, 144, 164, 210.
Doodkist, 29, 147, 207.
Doos, 32, 126, 164, 177, 207.
Doos (Kleeder —), 29.
Draagmand, 33, 89, 138, 160.
Draagstoel, 77, 139.
Dranken, 1, 120, 149, 166.
Drierichtingssysteem, 33, 89.
Drinkbeker, 98.
Drijfnet, 132, 133, 156.
Dulaure, J. A., 26.

E.

Ecoma Verstege, C. M. G. A. M., 158.
Eelders, E. F. L. J. H. van, 34.
Eereteeken, 59.
Eerezetel, 63.
Eethuis voor mijnwerkers, 141.
Elaeis Guineensis, 167.
Engelbert van Bevervoorde, W. F., 33.
Ephraim, Dr. H., 185.
Epp, Dr. F., 120, 124, 125, 128, 139, 141—143, 145.
Etensmandje, 122.
Eurycoma longifolia, 123, 197.
Eusideroxylon Zwageri, 191.

F.

Fakkel, 173.
Fakkelstandaard, 128, 206.
Feestjas, 21.
Feestkleeding, 20.
Fehr, A., 52, 54, 58, 59, 61, 68, 73, 75, 79.
Fibraurea chloroleuca, 83.
Filet, G. J., 1, 5, 15—17, 19, 21—23, 28, 30, 35, 37, 53, 55, 59, 78, 82, 83, 85, 86, 91, 92, 95, 96, 98, 108, 110, 120, 121—125, 135, 143, 144, 152, 159, 161, 166—168, 171, 173, 179, 180, 184, 197, 222.
Filtreermandje, 121.
Fischer, H. W., 2—4, 9, 10, 23, 26, 32—34, 39, 41, 49, 51, 52, 66, 73, 76—78, 215, 221.
Fistularia serrata, 197.
Flanel, 21.
Flesschenmand, 127.
Fluit, 66, 67, 146.
Fokker, B. W. F., 185.
Forbes, H. O., 7.
Foy, Dr. W., 199.
Frickenschmidt, W., 68.
Fuik, 133, 134, 156, 157, 175, 176.

G.

Garcinia mangostana, 168.
Garnalentreknet, 155.
Garnalenvanger, 172.
Geheim genootschap, 192—194.
Gehoorzaal (Vorstelijke —) model, 190.
GEIGER, P., 92.
Geneeskunde, 196.
Geneesmiddel, 197, 198.
Geneesmiddelen (Chineesche —), 198.
Geneesmiddelen (Inlandsche —), 197.
Gĕtah-pertja, 208.
Gewicht, 33, 34, 205.
Gie-hin Kong-sie, 192—194.
Gietvorm, 35.
GIGLIOLI, Dr. H. H., 108, 113—115, 207.
Gleichenia dichotoma, 125, 135, 168.
Glochidion Sumatranum, 83, 86, 92.
Gnetum Gnemon, 16, 23, 57, 92, 98, 110, 120.
Godsdienst, 68, 97, 119, 147, 165, 196.
Goederenvervoer, 139.
Goenoeng Sitoli, 68, 70.
Gomphia angustifolia, 161.
GRAAFLAND, A. F. P., 192.
Graf, 147, 148.
Grondstoffen (Bewerking van —), 161.
GROOT, C. DE, 149, 152, 153, 156, 158, 159, 161—163.
GROOT, Dr. J. J. M. DE, 140, 147, 148, 192.
GRIJS, C. DE, 4.
Guilandina Bonduc, 197.
Guitaar, 146.
GULIK, Dr. H. VAN, 59.

H.

Haaienvinnen, 197.
Haak, 130.
Haarband, 82.
Haarspeld, 102.
HÄCKEL, E., 83.
Hakmes, 31, 136, 162, 163.
Halsketting, 10, 102, 103.
Halsring, 10, 59, 102, 202, 203, 211.
Handel, 33, 140, 161.
Handelsvaartuig, 140.
HARDELAND, A., 67.
Harpoen, 85, 129, 130, 153, 173.
HASSELT, A. L. VAN, 12, 72, 83, 94, 121, 122, 124, 125, 128—130, 132, 134, 136, 137, 143, 144, 146, 147, 151, 153—156, 162, 163, 166, 168, 170, 172—175, 177—179, 185, 199, 206, 213.
HASSELT, A. W. M. VAN, 92.
Heaven-Earth League, 192.
HEIN, A. R., 211.
HEIN, Dr. W., 36, 39, 40, 43, 44, 46, 49.
HELFRICH, O. L., 98, 99, 101—115.
Helm, 54, 55, 211.
HELMKAMPF, Dr. H. C. A. E. C., 27, 37, 43, 55.
Hengel, 86, 87, 129, 131, 154, 174.
Heupgordel, 104.
Heupring, 13, 83, 92.
Heupsieraad, 13, 83, 103—105.
Hĭlĭ Hùroe, 206.
Hĭlĭ Samaitānĕ, 202.
Hippocampus, 197.
Hoed, 14, 84, 124, 125, 203, 204.
HOËVELL, G. W. W. C. Bar. VAN, 117, 144.
Hok, 114.
Holothurien, 156, 158, 161.
Honigmandje, 137.
Hoofdband, 99, 201, 202.
Hoofddeksel, 55, 202.
Hoofddoek, 14, 168, 202.
Hoofdkussen, 28, 126.
Hoofdring, 82, 100.
Hoofdsieraad, 7, 8, 55, 61, 82, 83, 99, 101, 202.
HOOGEVEEN, K., 107.
HOOGSTRATEN, J. S. F. VAN, 20.
Hoosvat, 88.
Hopea diversifolia, 161.
HORNER, Dr. L., 63, 68, 74, 77.
HORSFIELD, TH., 141.
HORST, Dr. R., 36, 42, 43.
Houtloods, 142.
Huis voor mijnwerkers, 142.
Huisgod, 26, 73, 74.
Huisidool, 73, 74, 215.
Huisraad, 24, 108, 125, 128, 152, 172, 206.
Huizen (modellen van —), 24, 25, 108, 109 145.
Hung-cash-teeken, 193, 194.
Hung-verbond, 192—194.
Hydrocotyle asiatica, 197.
Hydrosaurus, 80.

I. J.

Idānĕ mōlà, 216—218.
Imperata arundinacea, 171.
Indānumī, 206, 211.
Indigofera tinctoria, 168.
Indragiri, 189.
Industrie, 35, 36, 89, 114, 141, 143, 185, 208.
Inktvisch, 161.
Insektenteelt, 136.

Intsia amboinensis, 108.
Jacht, 29, 30, 85, 110, 128, 152.
Jachtlans, 29, 30, 111, 112, 129, 152.
Jachtpijl, 86, 89.
Jachttuig, 86.
JACOBS, Dr. J., 14.
Jak, 19.
Janipha manihot, 166.
Jas, 21.
JASPER, J. E., 12, 33, 59, 103, 125, 158, 185.
JENTINK, Dr. F. A., 43, 100, 221.
JUYNBOLL, Dr. H. H, 22, 168.

K.

Kabinet van Zeldzaamheden, 41.
Kàjo ndrafĕ, 206, 211.
Kalkdoosje, 5, 99.
Kam, 8, 23, 24, 202, 205, 208.
Kam (van een weefgetouw), 185.
Kamer, 26, 205.
Kapmes, 137.
KARNEBEEK, Jhr. A. P. C. VAN, 14, 54, 56.
Karimon, 172.
Karolinen-Archipel, 98.
KARUTZ, Dr. R., 112, 115.
Katoen, 19, 22.
Katorei, 91, 93, 96.
Katyau-olie, 143.
Kĕmirie-noot, 167.
Kerfstok, 34, 208.
Kerrielepel, 122.
Keuken voor mijnwerkers, 141.
Kinderbaadje, 169.
Kinderboog, 96.
Kinderkleedje, 21.
Kinderschild, 212.
Kippenhok, 114.
Kist, 29.
Klapperrasp, 199.
Klarinet, 146.
Kleederdrachten (Voorstelling van —), 24, 63, 64, 143, 172, 194, 195.
Kleederen, 6, 82.
Kleeding, 6, 14, 82, 84, 85, 89, 99, 106, 124, 167, 168.
Kleeding voor hoofden, 60, 61.
Klewang, 40.
KLEYER, Dr. M. J., 9.
Kling, 39.
KLINKERT, H. C., 33, 34, 49, 67, 91, 100, 120, 123, 129—135, 138, 146, 148, 152, 153—157, 159—161, 166—169, 174, 178—185, 188, 190—192, 195—197.
Klopper, 36.
Knikker, 197.
Knip, 129.
Knoopenkoord, 208.
Knots, 118.
Koker, 207.
Komfoor, 151.
Kookpan, 150.
Kookpot, 150, 199, 200.
Koppensnellen, 219.
KORTHALS, Dr. P. W., 93.
Kralen, 4, 6, 7, 11, 23, 82, 100, 102—106, 201.
KRAMER, F., 60, 68, 73, 75, 78, 216.
KRÄMER, Dr. A., 221.
KRAUSE, Dr. R., 59, 98, 161.
KRAUSE, E., 113, 130, 135, 153, 155, 156, 174, 175, 177, 207.
Kris, 144, 163, 188.
Kroewing-olie, 143, 173.
Krokodil, 26, 53.
Kroon, 60.
Kruisnet, 155, 174.
Kruithoorn, 95.
Kruiwagen, 139, 143, 160.
KRUYT, ALB. C., 15, 26, 27, 36, 68, 75, 82.
KUBARY, J. S., 59.
Kunst, 64, 96, 145, 164.
Kunstnijverheid, 64, 145, 164.
Krijgstuig, 36, 89, 115.

L.

Lahumi-streek, 210.
Lamp, 206.
Landbouw, 31, 32, 114, 136, 159.
LANGE, H. M., 120, 124, 125, 129, 136, 141.
Lans, 29, 30, 36—38, 62, 63, 86, 87, 89, 111, 112, 129, 152—154, 162, 186, 189, 209, 222.
Lans (Jacht —), 29, 30, 111, 112, 129, 152, 209.
Lans (Statie —), 62, 63, 189.
Lans (Visch —), 86, 87, 153, 154, 209.
LANSBERGE. Mr. J. W. VAN, 94.
Lanspunt, 118.
Lansschacht, 162.
Lapje, 196.
Latilus upenoides, 130, 155.
LEHMANN, Dr. J., 89, 98, 100, 120—124, 126, 138, 148—151, 199, 200, 202, 209.
Lekkernijen, 120, 166.
Lelewàoe, 208.
Lendenband, 15.
Lendengordel, 15, 204.
Lendenkleed, 106, 107, 170, 171.
Lepel, 98, 122, 150, 152.

LETT, A., 36, 39, 52, 54, 58—60, 64, 68, 73—75, 77, 79, 202—205, 207, 216, 217.
LEWIN, Prof. Dr. L., 92.
Lineaal, 186.
LING ROTH, H., 67.
LITH, P. A. VAN DER, 108.
Lodoicea sechellarum, 59, 211.
LOEBÈR Jr., J. A., 169, 185.
Lokfluitje, 67.
Lontar, 121—124, 127, 151, 152, 204.
LOOS, Dr. D. DE, 143.
Lorius domicella, 99.
Lusthuis (model), 192.
Lijfstoebehooren, 6, 82.
Lygodium microphyllum, 85, 92.
Lijkbaar, 147.
Lijmroede, 128.

M.

MAASS, ALFR., 82—93, 95—97.
Maat voor droge waren, 33, 34, 208.
Maatschappij, 60, 118, 145, 188.
Maatstok, 34.
Magilus antiquus, 42, 43, 221.
Maliwāā, 206.
Mand, 32, 33, 110, 126, 127, 133, 134, 135, 138, 148, 151, 158—160.
Mand (Draag —), 33, 89, 138, 160.
Mand (Reis —), 138.
Mand (Visch —), 158.
Mandje, 5, 121—124, 126, 133, 137, 148, 195, 208.
Mandje (voor medicijnen), 148.
Mannenbaadje, 169.
Mannenbroek, 171.
Mannenhoed, 84.
MANSVELD, L., 13, 63.
Mantel, 61, 62.
MARSDEN, F., 118.
MARTIN, Prof. Dr. K., 65, 81, 221.
Mat, 27, 31, 125, 126, 152, 165, 172, 173, 206.
Mat (Bid —), 165.
Mat (Slaap —), 126, 152, 172, 173.
Mat (Zit —), 152.
MATTHES, Dr. B. F., 67, 203.
MAYER, L. TH., 111, 213.
Mazinë, 202.
MEERWALDT, J. H., 108, 119.
Melasthoma polyanthum, 197.
Mes, 31, 32, 40, 79, 136, 137, 159, 162, 163, 210.
Mes (Gras —), 31.
Mes (Hak —), 31, 136, 162, 163.
Mes (Kap —), 40, 162.
Mes (Offer —), 79.
Mes (Zak —), 32.
MESS, H. A., 82, 85.
Metroxylum Sagus, 84, 88, 166.
Meulaleuca minor, 197.
MEURS, J. P. N. VAN, 98.
MEYER, Dr. A. B., 151, 185, 199, 208.
Middelen (Opwekkende —), 1, 98, 120, 123, 166.
Middelen (Transport —), 32, 33, 87, 88, 138, 160.
Middelen (Verkeers —), 32, 138.
MILLIES, H. C., 140.
Modellen (van huizen), 24, 25, 108, 109, 145, 190—192, 196.
Modellen (van vaartuigen), 88, 113, 135, 136, 140, 158, 160, 177—184, 185.
MODIGLIANI, Dr. E., 1, 3—17, 19—24, 26—41, 43, 44, 46, 49—73, 75, 77—84, 88, 89, 91, 93, 98, 99, 101—108, 110—119, 199, 201—203, 206—210, 214, 216—218, 221.
Modiola sp., 197.
MOHNIKE, Dr. O., 120, 141.
Mondtrom, 67, 96.
Morinda citrifolia, 16, 168.
MORRIS, Dr. M., 83—90, 92.
Moskee (model), 196.
Mugil waigiensis, 175.
MÜLLER, Dr. S., 30.
Mülleria mauritiana, 161.
Munt, 140, 141.
Musa, 98.
Muts, 54—56, 168, 204.
Muziek, 64, 96, 145.
Muziekinstrument, 64—68, 145, 146.
Mijnbouw, 141, 143.

N.

Nautilus, 78, 83, 102, 103, 114.
Natoena-eilanden, 189.
Net, 30, 111—113, 131—133, 153, 155, 156, 174, 175, 207.
Net (Drijf —), 132, 133, 156.
Net (Garnalen —), 133, 155, 207.
Net (Kruis —), 155, 174.
Net (Schelp —), 113, 131, 155.
Net (Stel —), 129, 153.
Net (Trek —), 30, 112, 132, 155, 156, 175.
Net (Varkens —), 110, 111.
Net (Vogel —), 111.
Net (Werp —), 133, 156, 175.
Netnaald, 207.
NETSCHER, E., 11, 140, 141, 166, 167, 188.
NEUMANN, J. B., 84.

Neusfluit, 67.
Neushoornbeen, 197.
Nikobaren-Archipel, 108.
NIEUWENHUIS, Prof. Dr. A. W., 7.
NIEUWENHUISEN, J. T., 6.
NIEUWENKAMP, W. O. J., 213.
Nipa fruticans, 92, 96, 167.
Njato-olie, 143.
Nijverheid, 35, 36, 89.

O.

Oebi-stamper, 1, 199.
OLDEN, W. VAN, 142.
Olie (Plantaardige —), 143.
Olielamp, 206.
Onderscheidingsteeken, 60.
Oorhanger, 9.
Oorlogsgewaad, 54, 57.
Oorlogskleeding, 54, 57.
Oorring, 102, 202.
Oorschijf, 202.
Oorsieraad, 9, 61, 83, 102, 103, 195, 202.
OORT, Dr. E. D. VAN, 99, 100.
Ophaler, 186.
Opwekkende middelen, 1, 98, 120, 123, 166.
OUDEMANS, Dr. A. C., 98, 99, 102, 103, 106, 108, 114, 115.

P.

PABST, P. C., 93.
Pachyrrhizus angulatus, 179, 180, 184.
Pagaai, 87, 113.
Palacornis longicauda, 99, 100.
PALMER VAN DEN BROEK, CH. L. J., 1.
Pandanus, 3, 4, 6, 14, 15, 27, 84, 99, 125, 126, 127, 137, 152, 159, 165, 172, 201.
Pandanus atrocarpus, 84.
Pandanus Lais, 152.
Pandanus moschatus, 159.
Pandanus sp. Bengkoang, 125.
Pandanus spurius, 125, 172.
Pantser, 54, 57—59.
Parademuts, 57.
Passantenhuis, 145.
PASTEUR, J. D., 24.
Patroongordel, 211.
Patroontasch, 52.
Payena Bankensis, 143.
Pënaga-olie, 143.
Pënjingat, 170, 192.
Peper, 92, 167.
Pers, 143, 144.
Personenvervoer, 139.
Phallus, 26.
Philippijnen, 188.
PIETERS, J. A. J. C., 98.
Plexaura antipathes, 114, 144, 145.
PLEYTE, Wzn., C. M., 34, 67, 74, 77, 79, 82—89, 91, 93, 140, 147.
Polsring, 12.
Pongamia volubilis, 92.
Ponjaard, 144.
Pootstok, 31.
Pop, 143.
Porites, 98.
Portunus, 131.
POSEWITZ, Dr. R., 141.
Pot, 123, 150, 151.
Potscherf, 221.
Priesterattribuut, 79—81.
Priestergod, 26, 75, 216.
Priestertrom, 79, 80.
PRUIS VAN DER HOEVEN, J. A., 115, 118.
Pijl, 91—94, 96, 187.
Pijlgif, 92.
Pijlkoker, 92—95, 187.
Pijp, 124.

R.

RAAP, HUGO, 9, 26, 29, 36, 38—40, 43, 45, 47, 48, 54, 64, 68, 71, 73, 75—77, 79.
RADJA HADJI ABDOELLAH, 189.
Rammelaar, 136.
RATZEL, Dr. F., 52, 60, 61, 91, 159, 211.
Reiskoffertje, 88, 139.
Reismand, 138, 139.
Reukhout, 197.
Rhodamnia spectabilis, 161.
RICHTER, Dr. O., 151, 185, 199, 208.
RIEDEL, Dr. J. G. F., 34, 213.
Ring, 167.
Ringgeld, 140.
Roerspatel, 1.
Rok, 21, 22, 169.
Roller, 186.
ROSENBERG, C. B. H. VON, 6—10, 12, 14, 15, 17, 19, 21, 24—27, 29—36, 39, 40, 43, 49, 52—54, 57, 59—64, 68, 73, 75, 77, 78, 82—85, 87—96, 99, 102, 103, 106—108, 113, 115, 116.
ROUFFAER, G. P., 7, 22, 168, 185.
Rouwhoed, 119.
Rouwkleeding, 99, 107.
Rugboom, 185.
Rijstblok, 120, 149.
Rijstlepel, 122.

Rijstmandje, 122.
Rijststoomton, 121.
Rijstzak, 31, 207.

S.

Sabel, 187, 189.
Sabel (lade van een weefgetouw), 187.
Sago, 166.
Sagomeel, 166.
Sandalen, 171.
Santalum album, 172.
Sarong, 21, 22, 169, 170, 195.
SAUREL, J. A., 140.
SCHAALJE, M., 192.
Schaamdeelen, 14.
Schaamgordel, 84.
SCHAAP, D. F., 140.
Scheepvaart, 87, 88, 138, 160, 179.
Schelp, 7, 9, 12, 36, 78, 83, 102, 103, 185, 197.
SCHEPERN, L., 149, 158, 159.
Schepkorf, 134.
Schepnet, 113, 131, 155.
Schild, 52—54, 95, 96, 118.
Schima noronhae, 197.
SCHLEGEL, Prof. Dr. G., 68, 147, 161, 192, 193, 194.
SCHMELTZ, J. C. E., 64, 212.
SCHMELTZ, Dr. J. D. E., 51, 59, 65, 67, 98, 115, 118, 136, 144, 161, 163.
„Schnurrbartbinde", 205.
SCHOT, A. D., 102.
SCHOT, J. G., 167, 168, 173—175, 177.
Schotel, 123.
Schouderdoek, 16, 194.
SCHRÖDER, E. E. W. G., 10, 199, 201.
Schroefsnijijzer, 208.
SCHUCHARDT, Dr. H., 30, 111, 131—133, 153, 155, 174, 175, 207.
Schuitje (tin), 143.
SCHURTZ, Dr. H., 78, 140.
SCHWARTZ, H. J. E. F., 136, 166, 168, 170, 172, 173, 177, 178, 185.
Sĕdanau, 189.
Sekah's, 158.
SEMPER, Prof. C., 161.
Sĕngarang, 171.
SERRURIER, Mr. L., 18, 26, 58.
SHELFORD, R., 67.
Siantan, 170.
Sibĕroet, 90, 91, 96.
Sideroxylon glabrescens, 143.
SIDNEY HARTLAND, E., 70.
Sieraden, 6—13, 55, 61, 82, 83, 97 99, 101—103, 167, 195, 202, 203.
Sieraden (Arm-, pols- en vinger-), 12, 83, 103, 167, 195, 203.
Sieraden (Been-), 195.
Sieraden (Hals- en borst-), 10, 11, 61, 83, 97, 102, 195, 202, 203.
Sieraden (Heup-), 13, 83, 103—105.
Sieraden (Hoofd-), 8, 55, 61, 82, 83, 99, 101, 195.
Sieraden (Oor-), 9, 61, 83, 102, 103, 195, 202.
Sierkam, 194.
Sigarenkoker, 145, 164, 165.
Signaaltrom, 63.
SIKMAN, W. F, 101.
Sindoer-olie, 143.
Singapore, 187.
Sirihgereedschap, 2, 123.
Sirihmandje, 124.
Sirihtaschje, 2—4, 200, 201.
Sjerp, 17, 57, 195.
SKEAT, W. W., 195, 196.
Slaapmat, 27, 126, 152, 172, 173.
Slaapplaats, 27, 126.
Slaginstrument, 64, 65, 212.
Slag- en snaarinstrumenten, 64.
Slendang, 168, 171.
Slinger, 52, 57.
Snaarinstrument, 65.
SNOUCK HURGRONJE, Prof. Dr. C., 81, 203.
Snijwerk (Proeve), 114.
Soelit, 196.
Soesoewa, 211.
Spanhoutje, 185.
Speelgoed, 68, 96, 145, 147.
Spel, 96, 196.
Spinrokken, 35, 208.
Spoel, 186.
Spoelkoker, 186.
Spijs, 1, 98, 120, 149, 166, 167.
Staat, 60, 118, 145, 188.
Stamper, 1, 32, 98, 120, 149, 199.
Statielans, 62, 63, 189.
Statiewapen, 189.
Steatit, 145.
Steen, 81, 221.
Stelnet, 129.
Sterculia foetida, 161.
Stichopus ananas, 161.
Stok (Vrouwen —), 22, 23.
Strik, 129.
Strik (Vogel —), 128.
Strijdbuis, 57, 58, 211.
Strijdmuts, 54—57.
Suikerrietpers, 143.

SUNDERMANN, H., 1, 6, 25, 31, 36, 39, 43, 46, 52, 54, 55, 57, 58, 60—62, 64—68, 73—79, 199—209, 212, 214, 216—218, 220.
SVOBODA, Dr. W., 108.

T.

Tabaksdoos, 5, 201.
Tabakspijp, 124.
Tandvijling, 213.
Tapioca, 166.
Tapiocameel, 166.
Talisman, 10, 12.
Taschje (voor sirihingrediënten), 2—4, 200, 201.
Tatoeëerhamer, 84.
Tatoeëering, 84, 221.
Tatoeëernaald, 84.
Tasschen, 23.
TAYLOR WEBER, E. A., 1.
Terminalia sp., 197.
TERRIEN DE LACOUPERIE, A., 140.
TEYSMANN, J. E., 124, 125, 128, 129, 135, 136, 138, 145, 177.
THOMAS, J. W., 1—3, 5, 6, 8—19, 21—23, 26—36, 43, 49, 52, 54, 55, 57, 58, 60—62, 64—67, 74—76, 79, 80, 205.
Tin, 161.
Tin (Voorwerpen van —), 164, 165.
Tinerts, 161.
Tinmijn, 141, 142.
Tinsmelthuis, 142.
Tio-tsioe Kong-sie, 194.
Toerè wòdò, 221.
Toiletbenoodigdheden, 6, 23, 24, 82, 205.
Tol, 68, 147.
Tondeldoos, 28.
TONGKOE KĔLANA, 189.
Toovenaarsdoos, 81.
Transportmiddelen, 32, 33, 87, 88.
Treeft, 2, 200.
Treknet, 30, 112, 132, 155, 156, 175.
Tridacna gigas, 12, 203.
Tripang, 156, 158, 161, 167.
Tripangvisscherij, 156, 158, 161, 177.
Tritonium tritonis, 118.
Trom, 65, 145.
Turbo olearius, 185.
TYLOR, Prof. E. B., 118, 150.

U.

UHLE, Dr. MAX, 213.
Uncaria eurhyncha, 161.
Uncaria gambir, 144, 167.

V.

Vaartuig (model), 88, 113, 135, 140, 158, 160, 177—184, 185.
Varanus, 80.
Varkenshok, 114.
Varkensmaat, 34.
Varkensnet, 110, 111.
Varkenstrog, 32.
Vechtbuis, 57, 58.
Vechtmuts, 56.
Veeteelt, 31, 32, 114, 136.
VELTMAN, TH. J., 194, 195, 209.
Vergaderhuis voor mijnwerkers, 141.
Verkeersmiddelen, 32, 138.
Verlichting, 28.
Vervoermiddelen, 32, 33, 87, 88, 138, 160.
VETH, Prof. Dr. P. J., 34, 141, 197.
Vingerring, 13, 167, 195.
Viool, 146.
Visch (Gedroogde —), 149.
Vischben, 135.
Vischhaak, 85, 130, 155.
Vischheining, 135, 157, 158, 177.
Vischhengel, 174.
Vischlans, 86, 87, 153, 154, 173, 174.
Vischlijn, 129—131, 154.
Vischmand, 158.
Vischpijl, 85.
Vischtoestel, 156, 158, 175—177.
Vischtuig, 85, 86.
Vischval, 133, 135.
Vischvangst, 29, 30, 85, 110, 112, 128, 129, 152, 153, 173.
Visschersvaartuig, 135, 136, 158, 177, 178, 179.
Viti-groep, 161.
Vlag, 188, 189.
Vliegenklap, 152.
Voedsel, 98.
Voetbal, 146, 196.
Voetbekleeding, 171.
Voetmatje, 128.
Vogel, 77, 78, 221.
Vogelknip, 129.
Vogelnet, 111.
Vogelstrik, 128.
VOLZ, Prof. Dr. W., 84.
Voorhoofdsband, 6, 201.
Vooroudersbeelden, 26, 68—72, 212—215.
VORDERMAN, Dr. G. A., 34, 123, 197.
VREEDE, Dr. A. C., 121, 127.
Vrouwengordel, 83.
Vrouwenhoed, 84.
Vrouwenschort, 85.

Vruchtendeksel, 167.
Vuur (Gereedschap om — te maken), 28, 206.
Vuurboor, 28, 206.
Vuurslag, 206.
Vuurwapen, 52, 95.

W.

Waaier, 62, 172, 206, 211.
WALLAND, J. 106—108.
WALLASCHEK, R., 64—67.
Wan (Rijst —), 1, 120, 149, 150, 199.
Wandelstok, 22, 23, 85, 205.
Wapen, 36, 89, 115, 144, 162, 186.
Waschbak, 143.
Waschkom, 152.
WEBER, Prof. Dr., M., 74, 185.
Weefgetouw, 185, 186.
Weefsel, 19, 185.
Weegschaal, 34, 35.
Werplans, 115—117.
Werpnet, 133, 156, 175.
Werpspies, 36—38, 115—117, 221.
Wetenschap, 147.
WIENECKE, Dr. G. J., 100, 109.
WILKEN, Dr. G. A., 6, 14, 26, 53, 67, 68, 95, 213.
WINKLER, Dr. J., 108, 221.
WOLTERBEEK MULLER, D. E. E., 10, 27.
Woning, 24, 108.
Woning (Vorstelijke —, model), 190.
WOOD, J. G., 52, 54, 64, 91, 92, 95, 128.
WIJS, Dr. J. J. A., 143.

Y.

Yin- en *Yang*-motief, 41.
YOUNG, J. W., 192.

Z.

Zaadmandje, 137.
Zak, 23, 29, 30, 31, 205, 207.
Zakje (voor sirihingrediënten), 2, 4, 5.
Zeef, 121.
Zeepaardje, 197.
Zeepdoos, 164.
Zeil- en roeivaartuig, 179—184.
Zitmatje, 125.
ZONDERVAN, H., 120, 124, 125, 128, 136, 141, 145.
Zwaard, 39, 40, 41—48, 49, 50, 90, 209, 210.
Zwaardgreep, 39.
Zwaardkorf, 42, 47, 48, 78, 221.

REGISTER VAN DE INLANDSCHE NAMEN.

[Ment. = Mentawei-eilanden; Eng. = Enggano; Bill. = Billiton; Mal. = Maleisch].

A.

abak (vaartuig), Ment., 88.
āchi (houtsoort), Nias, 216.
acho wana (kruit), Nias, 52.
ādjoe fānō (beeld), Nias, 217.
ādjoe lāwīrā (beeld), Nias, 219.
ādjoe lāwùlĕ hōrĕ (beeld), Nias, 219.
ādjoe lāwùlĕ sàngèe (beeld), Nias, 219.
ādjoe lāwùlĕ sānùchĕ (beeld), Nias, 220.
ādjoe naoeroe (beeld), Nias, 217.
ādjoe noewoe (vooroudérbeeld), Nias, 213, 214.
ādjoe samàjlo anāa (beeld), Nias, 216.
ādjoe sòlōjò (beeld), Nias, 218.
adoe gere (priestergoden), Nias, 26, 27.
adoe horō (beeld), Nias, 75, 215.
ādoe lāwùlĕ (beeld), Nias, 218.
adoe maliga (beeld), Nias, 217.
adoe noewoe (vooroudérbeelden), Nias, 68, 70, 71.
adoe nori (beeldje), Nias, 77.
ādoe tèndrò loeloewò (beeld), Nias, 216.
adoe zatoea (vooroudérenbeelden), Nias, 26, 27, 68, 69.
afasi (kapok), Nias, 15, 204, 208.
afo (sirih), Nias, 201.
āfōa (houtsoort), Nias, 215.
afore (varkensmaat), Nias, 34.
aja ba mbagi bobotora (halssieraad), Nias, 11, 203.
aja kōla (armring), Nias, 13.
aja nitali (armring), Nias, 13.
ajaḳ ajaḳ (zeef), Banka, 121.
akar bahar (polyp), Mal. 114, 144, 145.
akar kĕtapang (wortel), Riouw, 197.
akar rĕsam (varen), Riouw, 168.
akodo (buikband), Eng., 103, 105.
ambala (deken), Nias, 28, 206.
ambalau (verfstof), Riouw, 168, 186.
ambin (mand), Bill., 159.
anèka (rietsoort), Eng., 107.
àngìrātā (knoopenkoord), Nias, 208.
anting anting (oorhangers), Riouw, 195.
apara (draagkoord), Ment., 88.
atjoe (vechtmuts), Nias, 55.
awi (lendenband), Nias, 16, 203.
awi zi alawe (buikband), Nias, 13.

B.

badiḳ (dolk), Mal., 51.
badjoe koeroeng (baadje), Riouw, 172.
badjoe koeroeng pandaḳ (baadje), Riouw, 194.
badjoe koeroengan (baadje), Riouw, 168.
badjoe pĕrsaḳ sĕblah (baadje), Riouw, 169.
badjoe pesaḳ ĕnam (baadje), Riouw, 169.
badjoe tekoewĕ randjang lengan (baadje), Riouw, 195.
baga-t (lemmet), Ment., 90.
bagi (hals), Nias, 202.
baglai (boom), Ment., 92.
baiko (boomsoort), Ment., 82.
baiwa? (sjerp), Nias, 57.
bakaoeloe (reiskoffertje), Ment., 88.
bakoel (mand), Bill., 160.
bakoel nanga (mand), Bill., 160.
bakoel nasi (rijstmandje), Banka, 122.
balabala (hoofdband), Nias, 203.
balabala boe mbāwa („Schnurrbartbinde"), Nias, 10, 205.
balahōgō (hoofdband), Nias, 201.
balahōgō bobotora (hoofdversiersel), Nias, 7.
balahōgō fola (voorhoofdsband), Nias, 6.
balahōgō lema'a (hoofdsieraad), Nias, 55.
balahōgō niasa (voorhoofdsband), Nias, 6.
balahōgō raté (voorhoofdsband), Nias, 6.

balahõgõ sikondra (hoofdversiersel), Nias, 7.
balairung (gehoorzaal), Riouw, 190.
balatoe (zwaard), Nias, 39.
balĕhūgĕ (voorhoofdsband), Nias, 201.
bālò wīsò (oorschijf), Nias. 202.
baloegoe (hoofd), Nias, 214.
baloese (schild), Nias, 52, 53.
baloesi ndrònò (kinderschild), Nias, 212.
bamboe tjina (bamboesoort), Banka, 124.
bana (garen), Nias, 16.
bangkoeang (pandanussoort), Banka, 125.
banio (kokosnoot), Nias, 199.
bantal (hoofdkussen), Banka, 126.
bari (kistje), Nias, 29, 206.
baroe (buis), Nias, 17, 205.
baroe afasi (buis), Nias, 19.
baroe gõna (buis), Nias, 19.
baroe handroe nifa gõtõgõtõ (buis), Nias, 20.
baroe lema'a (vechtbuis), Nias, 58.
baroe loea nhandroe lõwilõwi (jas), Nias, 21.
baroe loeo si handroe tano (mantel), Nias, 61.
baroe nifa talachoi (buis), Nias, 19, 20.
baroe ni'o la'a harimao (feestjas), Nias, 21.
baroe nra alawe (vrouwenbuis), Nias, 19.
baroe sĕboea (mantel), Nias, 61.
baroe sinali (vechtbuis), Nias, 57.
bate'e (kamer), Nias, 26, 205.
bĕbat (windsel), Mal., 104.
bechoe (geest), Nias, 46—48, 52,75, 209, 210, 218.
bĕlanga (kookpot), Bill., 150.
belewa (grasmes), Nias, 31, 207.
bĕlioeng (bijl), Bill., 159.
bĕngkoedoe (verfstof), Riouw, 168, 186.
bĕngkoewang (plant), Riouw, 180, 184.
bidai (mat), Mal., 139.
bidar (vaartuig), Riouw, 183.
bidar kadjang serong (vaartuig), Riouw, 183.
bidara laoet (houtsoort), Banka, 123, Riouw, 197.
bihara (priestergod), Nias, 75, 216.
bintoer (net), Banka, 131, Riouw, 174.
biola (viool), Banka, 146.
bira (bestiksel), Nias, 204.
bob-bob (stootplaat), Ment., 90.
bõbõdaloe afasi (lendenband), Nias, 15, 204.
boe (haar), Nias, 202.
boeboe (fuik), Banka, 134.
boeboe darat (fuik), Bill., 157.
boeboe karang (fuik), Riouw, 176.
boeboe laboeh (fuik), Riouw, 175.
boeboe tripang (toestel om tripang te vangen), Bill., 156, 158.
boekboeng (pijlkoker), Ment., 93.
boeloe sewa (zwaard), Nias, 49.
boendoeng (draagmand), Bill., 160.
boenga sari tjangkoḳ (geneesmiddel), Riouw, 197.
boeoe boeoe sinali (knoopenkoord), Nias, 208.
boewah gore (zaden), Riouw, 197.
bola (zakje), Nias, 30, 200.
bola bola (sirihtaschje), Nias, 3, 201.
bola bola sirahi (zakje voor sirih), Nias, 2.
bola lache (zakje voor sirih), Nias, 2.
bola lache ni'o tarawa (zakje voor sirih), Nias, 3.
bola mbali (zakje voor sirih), Nias, 3.
bola nio' tarawa (zakje voor sirih), Nias, 3.
bõra (gestampte rijst), Nias, 207.
bõrõ (zeden), Nias, 74.
bõwõà (kookpot), Nias, 199, 200.

C.

chao (wrijven), Nias, 199.
cobara èloha (dwarsverbinding in een boot), Eng., 113.
čot ka-kabili (vischhaak), Ment., 87.

D.

dabah (haarsieraad), Riouw, 195.
damar daging (harssoort), Riouw, 197.
dange (schild), Nias, 52, 53.
daolo (slaginstrument), Nias, 65.
daola daola (signaalblok), Nias, 63.
dĕstár (hoofddeksel), Riouw, 195.
djala (werpnet), Banka, 133, Bill., 156.
djala balang balang (werpnet), Riouw, 175.
djala oedang (werpnet), Riouw, 175.
djala rambang (werpnet), Riouw, 175.
djaring (net), Bill., 153, Riouw, 178.
djaring rapang (treknet), Riouw, 175.
djĕdjaok (mondtrom), Ment., 96.
doekoeh (borstsieraad), Riouw, 195.
doeri (mondtrom), Nias, 67.
dolidoli (schlaginstrument), Nias, 64, 212.

E.

eacao (deur), Eng., 108.
èanèk (schepnet), Eng., 113.
èdako (stamper), Eng., 98.
èfaihjoek (bak), Eng., 98.
èfekoi (lendengordel), Eng., 107.
èfoea (drinkbeker), Eng., 98.
èfoeroe èloha (bootversiering), Eng. 113.
eho (-bast), Nias, 17, 18.
èhoekĕ (treknet), Eng., 112.
èie oedoe (haarnaald), Eng., 102.
èiha èbo (drinkbeker), Eng., 98.
ekajo (speer), Eng., 111, 115.

èkarihjak (oorsieraad), Eng., 102.
èkika (halsketting), Eng., 102, 103.
èkitoba (jachtlans), Eng., 111.
èkitohè (hoofdband), Eng., 99, 100.
èkoekjou (bootversiering), Eng., 113.
èlakĕ (stamper), Eng., 98.
èloha (lans), Eng., 111.
èloha (visschersvaartuig), Eng., 113.
emboea (treknet), Nias, 30, 207.
ĕmpang (net), Banka, 131.
ĕmpang soengei (vischweer), Riouw, 177.
ènoino (lendengordel), Eng., 107.
èoeba (woning), Eng., 108.
èoeba ajam (kippenhok), Eng., 114.
èoeba èkojok kojok (varkenshok), Eng., 114.
èoechoeókĕ (treknet), Eng., 112.
eòpo (heupgordel), Eng., 104.
èpaïhjoek (bak), Eng., 98.
epakoe (hoofdsieraad), Eng., 101.
èpoea (drinkbeker), Eng., 98.
ētēliò (houtsoort), Nias, 217—219.
èya (lendengordel), Eng., 107.

F.

falaoe zano (vorm voor het gieten van ringen), Nias, 35.
faliera (weegschaal), Nias, 34, 208.
falita (taschje), Nias, 23, 205.
fandroe (lamp), Nias, 206.
fanooe sarambia (beeld), Nias, 76.
fateboesa (jachtlans), Nias, 29, 207.
fato (hakmes), Nias, 31, 207.
figa (bord), Nias, 199.
fōda (zwaard), Nias, 43, 44.
foejoe (vuurboor), Nias, 28, 206.
fōgaō baniō (klapperrasp), Nias, 199.
fohoe (teeken), Nias, 203.
fohoe mbagi (halsring), Nias, 10.
fola (kraal), Nias, 201.
fondrahi (priestertrom), Nias, 65, 79.
fōrōgi (zakmesje), Nias, 32, 207.

G.

gadi lema'a (toestel om touw te slaan), Nias, 35, 208.
gadō (kalkdoos), Nias, 201.
gadō fadela (kalkdoosje), Nias, 5.
gamat (Holothurie), Mal., 161.
gamoet (Holothurie), Bill., 161.
gandiḳ (sieraad voor het voorhoofd), Riouw, 194.
gantoengan djaga (mand), Bill., 151.
gaoele (oorsieraad), Nias, 61.
gaolo (tol), Nias, 68.
gariding (mondtrom), Daj., 67.
gasing (tol), Banka, 147.
gĕdĕboeng (lapjes), Riouw, 196.
gela gela (oorhanger), Nias, 9, 202.
gela gela gima (oorhanger), Nias, 9.
gela gela nra ono (oorhanger), Nias, 9.
gĕlang (ring), Riouw, 195.
gĕndang pandjang (trom), Banka, 145.
gĕndang pendek (trom), Banka, 145.
gĕndĕrang (trom), Mal, 65.
gĕntoeng (pot), Bill., 150.
gĕraḳ gempĕ (haarnaald), Riouw, 195.
gĕrboek (pot), Bill., 151.
geula mbagi (halsring), Nias, 10, 59.
gima (schelp), Nias, 202.
ginggoeng (mondtrom), Mal. 67.
gĭtĕ (Gĕtah-pertja), Nias, 208.
gobang (handelsvaartuig), Banka, 140.
goendjai soenting tĕlinga (oorsieraad) Riouw, 195.
gōgō (steel), Ment., 87.
golo (versiering), Ment., 90.
goloḳ (kapmes), Banka, 137.
gōna (ananas), Nias, 205.
gōnra (snaarinstrument), Nias, 65.
gošät (blad van eene pagaai), Ment., 87.
gowe zalawa (steenen), Nias, 27.
gowi (Batate), Nias, 1, 199.

H.

handro (stamper), Nias, 32.
handro handro (stamper), Nias, 32, 207.
harimao (tijger), Nias, 205.
haroe (roerspatel), Nias, 1, 2, 200.
hazima (amulet), Nias, 78, 81.
hiĕhiĕ danro mboe (hoofdversiersel), Nias, 7.
hilo (mand), Nias, 33, 207.
horō (misdaad, oorlog), Nias, 26, 75.

I.

ideide (klein), Nias, 205.
ikan ijoe (vischsoort), Riouw, 172.
ikat pinggang (gordel), Mal., 57, 104.
iktäk (boogpees), Ment., 92.
intar (zeef), Banka, 121.
intĕn Bolang (bergkristal), Riouw, 167.
intĕran (wan), Bill., 149.
irek (toestel voor sagobereiding), Riouw, 166.
itäk (boogpees), Ment., 92.

K.

kabekabe (taschje), Nias, 201.
kabekabe ni'o talachoi (zak), Nias, 5.

kabili (hengel), Ment., 86.
kabit (schaamgordel), Ment., 84.
kaboeobo (varkensnet), Eng., 111.
kadiofĕ (paalwoning), Eng., 109.
kahaba (vogelnet), Eng., 111.
kahabĕ (vogelnet), Eng., 111.
kail (vischlijn), Riouw, 177.
kain bĕrkasab (sarong), Riouw, 170.
kain pandjang (onderkleed), Riouw, 194.
kain pandjang bĕrpantjung (onderkleed), Riouw, 195.
kain tĕlĕpoeḳ (lendenkleed), Riouw, 171.
kain tjoraḳ oengoe (lendenkleed), Riouw, 170.
kaju sĕpang (verfstof), Riouw, 168.
kakario (woning), Eng., 108, 109.
kalaboeboe (halsring), Nias, 59, 76, 211, 213.
kaloë (gereedschap om vuur te maken), Nias, 206.
kamboekamboe (mandje), Nias, 201.
kamboe ni'o salafa (Mandje), Nias, 5.
kamioe (blaashoorn), Eng., 118.
kamirie (noot), Riouw, 167.
kamomo (platvorm), Eng., 109.
kanikhèi (varkensnet), Eng., 110.
kanoehi (steen), Nias, 200.
kapala (hoofd), Mal., Riouw, 169.
kariha oepoafĕ (armsieraad), Eng., 103.
kariha oepoapo (armsieraad), Eng., 103.
karoba (deuropening), Eng., 108.
kasoemba (verfstof), Riouw, 186.
kasoet (sandalen), Riouw, 171.
kata (maat), Nias, 34, 208.
kĕlitji (zaden), Riouw, 197.
kĕmioe (blaashoorn), Eng., 118.
kĕpeḳ (reiskoffer), Banka, 139.
kĕrandjang (vischben), Banka, 135.
kĕris pandjang (lange dolk), Bill., 163.
kerita (kruiwagen?), Bill., 160.
kĕrontjong (beenring), Riouw, 195.
kĕsoemba kĕling (verfstof), Riouw, 168.
kĕtjapi (guitaar), Banka, 146.
ketoembo (mandje), Banka, 127.
kiahak (schild), Eng., 118.
kiding (mand), Banka, 137.
kidjang (ree), Bill., 153.
kilangan (suikerrietpers), Banka, 143.
kipo (schild), Eng., 118.
kiyah (schild), Eng., 118.
koelak (maat), Nias, 33, 34, 208.
koelit beberie (boomschors), Bill., 161.
koelit beroeboek (boomschors), Bill., 161.
koelit bĕtoer biroeboek (boomschors), Bill., 161.
koelit djangkang (boomschors), Bill., 161.
koelit glam (boomschors), Riouw, 197.
koelit kepang (boomschors), Bill., 161.
koelit memboetisan (boomschors), Bill., 161.
koelit mintoelin (boomschors), Bill., 161.
koelit pĕtanang (boomschors), Bill., 161.
koelit teroedjam (boomschors), Bill., 161.
koelit tjĕngal (boomschors), Bill., 161.
koenjit (verfstof), Riouw, 168.
koepang (schelpen), Riouw, 197.
koerabit (schild), Ment., 95.
kofe (mand), Nias, 32.
kojan (maat), Riouw, 179, 180.
kokja (slingerplant), Eng., 110.
koko (kip), Eng., 114.
kōla (messing), Nias, 203.
kolèk (vaartuig), Banka, 135, 136.
koliḳ mantang (visschersboot), Riouw, 179.
koliḳ tĕtap (visschersboot), Riouw, 178.
kopyah (muts), Riouw, 168.
krandja (draagmand), Ment., 89.
kroepoek (koek), Banka, 120.

L.

la'a (bontgekleurd), Nias, 205.
lache (streep), Nias, 200.
ladari (— vezels), Nias, 21.
ladjau (sabel), Ment., 90.
lagĕlagĕ (deksel), Nias, 199.
lagōlagō (deksel), Nias, 199.
lai-lai (heupring), Ment., 83.
làĭ luò gòsà 'òsà (Vogel), Nias, 221.
la-lak-lak (spoel), Ment., 87.
lălăm-at (zinker), Ment., 87.
landjoeng pemane (mandje), Banka, 137.
la'oema (klopper), Nias, 36, 208.
laoeroe (maat), Nias, 33, 208.
lapoen (net), Banka, 129.
lătuak (vleermuis), Ment., 96.
lāwīrā luluwĕ (Beeld), Nias, 220.
lĕlat (eene soort ruiker), Riouw, 196.
leloemai (hoosvat), Ment., 88.
lembe (kleed), Nias, 204.
lembe tarombana (schouderdoek), Nias, 16.
lĕmbing (lans), Riouw, 186.
lĕmping (koek), Mal., 120.
lendjang ngetem padi (mandje), Banka, 137.
liptăp (boombast), Ment., 92.
loboeroe (harpoen), Ment., 85.
loega (pagaai), Ment., 87.
loegoe (zwaard), Ment., 90.
loeha (varkenstrog), Nias, 32, 207.
loekah (fuik), Riouw, 175.
loeloe hare (beeld), Nias, 75.
loeloeo gosa' osa (Beeld), Nias, 74, 77.
lōwilōwi (lenden), Nias, 205.

M.

malaouw? (verfstof), Riouw, 168.
mānāwā (houtsoort), Nias, 216, 217, 220.
mānāwā dānĕ (houtsoort), Nias, 219.
manik (kraal), Mal., 105.
mantoetoe (stampen), Nias, 199.
maoesĕ (houtsoort), Nias, 220.
masdjid (Moskee), Riouw, 196.
mihráb (nis), Riouw, 197.
minbar (predikstoel), Riouw, 197.
moeadzin (oproeper), Riouw, 197.
moebalarah (tafel in de moskee), Riouw, 197.
moetisalah (kralensoort), Mal.? 7, 202.
moeko (shirting), Nias, 205.
moeri (achtersteven), Ment., 88.
moloe'i (op den rug dragen), Nias, 205.

N.

nafiri (muziekinstrument), Mal., 190.
naha (plaats), Nias, 201, 205.
naha galoewe (tondeldoos), Nias, 28.
naha nafo (sirihtaschje), Nias, 201.
nāhiā nādoe (fakkelstandaard), Nias, 206.
naoma-naoma (mat), Nias, 27.
ngaomangaoma (mat), Nias, 27, 205.
ngu irut (lange pagaai), Ment., 87.
niasa (gevlochten ring), Nias, 201.
niēto (halsring), Nias, 59.
nifatali (halsring), Nias, 11, 203.
nifatōfatō (halssieraad), Nias, 61, 214.
niroe (rijstwan), Nias, 1, 199.
nisan (grafzuil), Banka, 148.
njiroe (wan), Bill., 150.
noebat (muziekinstrument), Mal., 190.
noes (Inktvisch), Bill., 161.
nrō nō le'ama (parademuts), Nias, 57.

O.

oebar (verfstof), Mal., 86, 87, 92.
oebi kajoe (plant), Riouw, 166.
oefa oefa (kapje), Nias, 54.
oefo (slaapmat), Nias, 27.
oefoe oefoe (lokfluitje), Nias, 67.
oe'i nifa talachoi (rok), Nias, 22.
oejongan (mand), Banka, 123.
oeli (huid), Nias, 58.
oenak (fuik), Bill., 156.
oendoe oendoe (zeepaardje), Riouw, 197.
oeroek oeroek (rammelaar), Banka, 136.
oholoe (— bast), Nias, 17, 18.
oloso (mat), Nias, 31, 207.
omai (boom), Ment., 92.
ōnam (verfstof), Ment., 83, 86, 92.
ondōra solōwo (lendengordel), Nias, 15.
o'ō zaemboe (onderstel van eene kroon), Nias, 60.
ōri zōcha (armring), Nias, 12, 203.
ōrōba (pantser), Nias, 58, 204.
ōrōba tafi (buis), Nias, 18.
osa'osa (draagstoel), Nias, 74, 77, 221.
osali (Rathaus), Nias, 220.
osi (slingerplant), Ment., 92.

P.

padjoek (haarnaald), Riouw, 195.
pālāgā (rotanreep), Ment., 83.
palitai (dolk), Ment., 90.
pana pana iba (vischpijl), Ment., 86.
pana pana saroeli (kinderboog met pijlen), Ment., 96.
pangkoer (raspen), Riouw, 166.
pantja pĕrsada (lusthuis), Riouw, 192.
pantjing (hengel), Banka, 131.
pantjing amboer (vischlijn), Bill., 154.
pantjing ranggoeng kĕrisi (lijn), Banka, 130.
pantjing toenda (lijn), Banka, 130, Bill., 154.
parang (kapmes), Bill., 162.
parang latok (zwaard), Borneo, 42.
pasoe (waschkom), Bill., 152.
pĕdoepaän (wierookschaal), Bill., 151.
pĕlamin (bruidsbed), Riouw, 191.
pĕlĕpah (bladnerf van de Roembia), Riouw, 166.
pĕnaling (touw), Riouw, 175.
pĕnampi (wan), Banka, 120, 121.
pĕnawar bĕras (mandje), Banka, 148.
pĕnding (gordel), Riouw, 195.
pĕngajoeh (roeiriem), Riouw, 182.
pĕngĕreh (fuik), Riouw, 176.
pengtan (mandje), Banka, 137.
pĕnjapoe (bezem), Banka, 128.
pĕntjalang (vaartuig), Riouw, 183.
pĕntjalang moerai (vaartuig), Riouw, 182.
pĕryoek (kookpot), Bill., 150.
petara (vischlans), Ment., 87.
pintang (mandje), Banka, 137, Bill., 159.
pisau ali (mes), Bill., 159.
poekat (schakelnet), Bill., 156.
poekat anjoet (treknet), Bill., 156.
poekat blanang (net), Banka, 132.
poekat gambir (vaartuig), Riouw, 180.
poekat ikan tĕngiri (net), Banka, 133.
poekat oedang (garnalentreknet), Bill., 155.
poekat rakat (net), Banka, 132.
poekat tarik (treknet), Banka, 132, Bill., 155.
poeroeroe kihie (bamboebladeren), Eng., 108.

poeroeroe kokkok (nipahbladeren), Eng., 108.
poki poki (speer), Eng., 115.
pontoh (armring), Riouw, 195.
prahoe bandoeng (vaartuig), Riouw, 179.
prahoe gobang (vaartuig), Bill., 160.
prahoe pĕndjadjap (vaartuig), Riouw, 184.

R.

rai (hoofdsieraad), Nias, 202.
rai nio wŏliwŏli (hoofdsieraad), Nias, 8.
rambat (gang), Riouw, 191.
rangon (vischhaak), Bill., 155.
rantai doekoeh (halsketting), Riouw, 195.
rantai lilit sanggul (haarsieraad), Riouw, 195.
rapang (vischsoort), Riouw, 175.
rate (ketting), Nias, 202.
rau rau (boog), Ment., 91.
roemah tangkoel (stellage), Riouw, 175.
roewe roewe kolo (toiletgereedschap), Nias, 24.
rompoḳ (omboording), Riouw, 172.
roro (boog), Ment., 86.
rotan manau (Calamussoort), Mal., 107.
roto nifo woeloe (hoofdsieraad), Nias, 61.

S.

saamaradjo (priestertrom?), Nias, 79.
saemboe ana'a (kroon), Nias, 60.
saemboe oti (hoofdband), Nias, 6, 202.
sa'era wiga (bordenhanger), Nias, 1, 199.
saga (draagkoord), Ment., 88.
saga (goudgewicht), Nias, 23, 205.
sagai (sago), Ment., 84.
sagbung (scheede), Ment., 90.
sagoe rĕndĕng (parelsago), Riouw, 166.
sajap sandang (ketting), Riouw, 195.
sakoen (vischhaak), Ment., 85.
salafa (tabaksdoos), Nias, 201.
šalaka (greep), Ment., 90.
salawa (dorpshoofd), Nias, 73, 214, 221.
saloear pandjang (broek), Riouw, 194.
saloekat (pijlkoker), Ment., 92.
sampan (vaartuig), Riouw, 166.
sampan gebeng (vaartuig), Riouw, 181.
sampan pandjang (vaartuig), Riouw, 181.
sampan pandjang tambang (vaartuig), Riouw, 180.
sampan pĕndjaring (visschersvaartuig), Riouw, 177, 178.
sampan poekat ikan (visschersvaartuig), Riouw, 178.
sangga soehoen (hoofdsieraad), Riouw, 195.
sango (steelring), Nias, 208.
saoe (anker), Ment., 88.
saoembŏ handroe (lendenband), Nias, 16.
saoembŏ nibira (lendenband), Nias, 16.
saumbŏ solowo (lendengordel), Nias, 15.
sappan (verfstof), Riouw, 168.
sarambia (beeld), Nias, 76.
saréa (korf), Nias, 199.
saroe dalinga (oorsieraad), Nias, 9, 202.
saroena (verfstof), Riouw, 186.
sĕbai (sjerp), Riouw, 195.
seche seche (steunsel), Nias, 203.
seche seche dŏlagasa (armring), Nias, 12, 13.
sĕlasar (galerij), Riouw, 190.
selengpale (verfstof), Riouw, 186.
sendoḳ (lepel), Bill., 150.
sepak raga (voetbal), Riouw, 196.
sĕpipang poekat (vaartuig), Riouw, 182.
sĕrambi (achtergalerij), Riouw, 191.
sĕrampang (harpoen), Banka, 130, Bill., 153, Riouw, 174, 178, 179.
sero (vischheining), Banka, 135, Bill., 155.
sero kĕdabong (vischval), Banka, 135.
sĕroenai (klarinet), Banka, 146.
sĕroewit (jachtlans), Bill., 152.
sĕtangan kapala boegis (hoofddoek), Riouw, 168.
sĕtangan kĕris (doek), Riouw, 195.
sĕtangan lĕlat dan boenganja toelah (versierd stokje), Riouw, 195.
sĕtangan tĕlĕpoeḳ (hoofddoek), Riouw, 168.
sĕtjang (verfstof), Riouw, 186.
si oegoe oegoe (amulet), Nias, 79, 81.
si oeloe (hoofd), Nias, 214.
si' ŏli (ijzer), Nias, 207.
siamang (gibbon), Banka, 125.
siĕ wache (rijstzak), Nias, 31, 207.
sigoe mbawa (fluit), Nias, 67.
sikai (slingerplant), Mal., 92.
simamao (schelp), Nias, 36.
singgahasana (eerezetel), Riouw, 191.
sio (wandelstok), Nias, 205.
sio ndra alawe (vrouwenstok), Nias, 22.
sipak raga (voetbal), Banka, 146.
sipoet gewang (schelp), Riouw, 185.
siraha (huisgoden), Nias, 26.
siraha denro loeloeŏ (beeld), Nias, 74.
siraha nadoe salacha (beeld), Nias, 26, 75.
siraha wa alawa (beeld), Nias, 76.
siraha wangera mbŏwŏ (beeld), Nias, 74.
siraha zalawa (huisgod), Nias, 73.
sirahi (grassoort), Nias, 201.
sisiḳ (schildpad), Bill., 161.
sisiḳ ikan (haaievinnen), Riouw, 197.
sisiḳ tĕnggiling (schubben van een miereneter), Riouw, 191.
siwar (dolk), Mal., 49.

slendang (borstdoek), Nias, 16, Riouw, 168.
soat (lans), Ment., 89.
sōcha (wild zwijn), Nias, 203.
soechoe (kam), Nias, 205, 208.
soechoe eoe (kam), Nias, 8, 202.
soechoe sese (fijne kam), Nias, 23, 205.
soedoe (lepel), Bill., 152.
soeja (reismand), Banka, 138.
soemboel (mand), Bill., 151.
soempitan (blaasroer), Riouw, 187.
soengkar oedang bĕlatjan (net), Banka, 131.
soengkoer (net), Bill., 156.
soeroene (fluit), Nias, 66.
solowo (— bast), Nias, 36, 58, 204.
sombō (lendendoek), Nias, 204.
songkoḳ (hoofdbedekking), Mal., 100.
sosoae (rijstschepper), Nias, 2, 200.
sosoat (lans), Ment., 89.
sōve zi alawe (vrouwenhoed), Nias, 14.
sōve zi matua (mannenhoed), Nias, 14.

T.

tabak tĕmpat makan (presenteerblad), Banka, 123.
taboeng (pijlkoker), Ment., 94.
tăi tăi gošătnia (middenrug van het blad van eene pagaai), Ment., 87.
takä (deksel), Ment., 88.
takä (knop van eene pagaai), Ment., 87.
takoela lema'a (strijdmuts), Nias, 54.
takoela tefaō (helm), Nias, 54.
tali pĕnarik (trektouw), Riouw, 175.
tali rame (vezeltouw), Riouw, 171.
taloe'i (gordel), Nias, 52.
taloe'i daloe (buikplaat), Nias, 57.
taloe'i nacho wana (patroongordel), Nias, 52.
taloe zalo (groot vertrek), Nias, 205.
tambajo (hoofdband), Nias, 7, 202.
tămbălinā (makker), Nias, 216.
tamboeroe (trom), Nias, 65.
tamping (cylinder van sagobladeren), Riouw, 166.
tandjoel oedang (garnalennet), Riouw, 174.
tandraja (hoofdkussen), Nias, 28, 206.
tanggoeh (schepkort), Banka, 134.
tangkoel (kruisnet), Bill., 155, Riouw, 174.
tangok sero (schepnet), Bill., 155.
tanrinra (hoofdsieraad), Nias, 8.
tapaikong (Chineesche tempel), Banka, 142.
taroem (indigo), Riouw, 168.
tawas (aluin), Riouw, 197.
tawōla (kist), Nias, 29.
tĕkiding (mand), Bill., 159.
tĕla (verblijfplaats voor vrouwen), Riouw, 191.
tĕlagoe (zwaard), Nias, 40, 48.
tĕmpat barang segala roepa (mandje voor allerlei), Banka, 127.
tĕmpat boemboe (specerijen mandje), Banka, 123.
tĕmpat galasan (draagmand), Banka, 138.
tĕmpat pĕndjahitan (naaimandje), Banka, 126.
tĕmpat sirih (sirihmandje), Banka, 124.
tĕmpat tjoetji bras (mandje), Banka, 121.
tĕmpoeling (harpoen), Banka, 130, Bill., 153, Riouw, 174.
tèndrò djămàilò bāwà (beeld), Nias, 215.
tèndrò gērē bălĕ samoej (beeld), Nias, 219.
tèndrò lāwīrā (beeld), Nias, 217.
tèndrò lĕloewĕ (beeld), Nias, 217.
tèndrò-m-bĕlā (beeld), Nias, 215, 216.
tèndrò-n-bĕlā samoej (beeld), Nias, 219.
tèndrò sămaīlò (beeld), Nias, 217.
tĕngah astana (middenruimte van een huis), Riouw, 190.
tĕngkalak (fuik), Banka, 133, Bill., 157.
tĕngkoḳ bandera (deel van een vlag), Mal. 188.
tĕrĕnang tanah (watervat), Bill., 150.
teroeḳ (vischlans), Mal., 153.
terok (vischlans), Bill., 153.
tĕtapoek (fuik), Bill., 156.
tete naoeloe (vechtmuts), Nias, 55, 56.
tete wanoene (mat), Nias, 27.
tiĕtar (dissel), Bill., 159.
tifoe sinasa (mat), Nias, 27.
tikar bĕrlapis (mat), Riouw, 172.
tikar djait (slaapmat), Bill., 152.
tikar doedoek (zitmat), Banka, 125.
tikar lais sĕlambar (mat), Bill., 152.
tikar makan (eetmatje), Banka, 125.
tikar sĕmbajang (bidmat), Bill., 165.
tikar temparang (mat), Bill., 152.
tikar tidoer (slaapmat), Banka, 126.
tjalian (werkloods), Banka, 142.
tjĕlana tjarok poetih (mannenbroek), Riouw, 171.
tjĕndana (houtsoort), Riouw, 172.
toeba (koker), Nias, 207.
toeba (verdoovingsmiddel), Ment., 92.
toeboe (doos), Ment., 88.
toedoeng sadji (spijzendeksel), Mal., 167.
toefo (mat), Nias, 54.
toehi toehi (treeft), Nias, 2, 200.
toelang badaḳ (neushoornbeen), Riouw, 197.
toemba (maat), Nias, 33, 34, 208.
toembaḳ (lans), Bill., 154, 162, Riouw, 186.
toembaḳ lĕpas (werpspies), Mal., 112.
toembaḳ potong babi (lans om varkens te slachten), Mal., 112.
toemoeng (jachtpijl), Ment., 86.
toenam (schouderdoek), Riouw, 194.
toerī toerī (waaier), Nias, 206, 211.

toerok (mannenhoed), Ment., 84.
toetoe (hoed), Ment., 84.
toetoe (trom), Nias, 65, 80.
toetoegowi (oebistamper), Nias, 1.
toetoep sadji (vruchtendeksel), Riouw, 167.
toetoep sanggoel (haarsieraad), Riouw, 195.
toewas (vischtoestel), Riouw, 177.
toewoe (kroon), Nias, 60.
toho (lans), Nias, 36, 209.
toho boeloesa (lans), Nias, 62.
tokosa (zakje), Nias, 23, 205.
tōlagasa (armring), Nias, 12, 203.
tōlat (schoen), Ment., 90.
tongkang (vaartuig), Riouw, 180.
torak̨ (vischlans), Riouw, 174.
tori (waaier), Nias, 62.
tōwa (zakje), Nias, 205, 207.
tōwa loe'i loe'i (tasch), Nias, 23.
tōwa mbōra (rijstzak), Nias, 31.
tōwa sideide (tasch), Nias, 23.
tsjutju gōwī (oebistamper), Nias, 199.

U.

udänan (zitbank), Ment., 88.
utä (voorsteven), Ment., 88.

W.

walewale (oorsieraad), Nias, 10, 202.
wolewole (oorsieraad), Nias, 61.
wōliwōli (varensoort), Nias, 202.

NUMMERREGISTER. — NUMMERVERZEICHNIS.

[De **vet** gedrukte nummers zijn die der seriën].
[Die **fett** gedruckten Nummern sind die der Serien.]

Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.
1		**40**		62	125	19	116	3	38
2352	143	14	107	**105**		20	116	4	21
15		15	106	14	167	21	116	5	55
1	140	16	103	16	169	22	116	6	12
16		17	104	17	169	23	116	7	12
70	48	18	100	18	170	24	117	8	10
72	30	19	102	20	172	25	117	9	77
73	56	20	103	**107**		26	117	10	77
74	91	27	110	3	197	27	117	11	76
801	93	28	110	4	197	28	115	**300**	
37		29	110	5	197	29	115	79	55
511	163	34	117	6	197	**254**		80	55
512	164	35	117	**115**		19	158	81	20
513	163	36	119	1	11	50	157	82	19
514	159	**51**		2	17	58	157	83	17
515	159	16	109	3	4	83	154	84	17
516	159	17	109	**135**		84	154	85	18
518	152	**79**		5	106	91	153	86	14
520	155	1	96	6	106	92	153	87	16
521	161	2	115	7	106	135	155	88	21
522	161	4	91	8	107	136	155	89	36
523	150	5	93	9	107	137	155	90	36
527	154	7	17	10	105	141	156	138	168
528	153	8	90	11	105	142	156	139	168
529	152	9	12	12	105	**263**		140	196
530	162	10	59	13	100	1	117	143	168
531	153	11	105	14	100	**271**		144	168
532	154	13	101	15	100	20	91	145	196
533	162	18	83	16	102	**273**		146	196
534	117	**101**		17	103	1	54	147	169
535	152	61	126	18	116	2	47	148	169

Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.
300		**300**		**300**		**370**		**370**	
149	171	809*a*	124	1468	90	147	189	3054	6
152	196	810	125	1534	38	152	171	3055	7
154	170	811	124	1661	10	155	161	3056	7
155	171	993	157	1775	6	164	161	3057	61
156	168	994	157	**351**		165	173	3058	9
157	170	996	157	63	162	283	167	3059	13
159	171	997	157	64	162	3012	99	3060	22
160	171	1018	157	71	183	3013	99	3061	4
161	171	1020	157	72	182	3014	99	3062	5
164	169	1043	158	73	183	3015	100	3063	26
165	169	1065	156	76	182	3016	104	3064	28
167	168	1088	158	**360**		3017	105	3065	32
168	187	1128	141	5132	91	3018	100	3066	30
170	169	1129	141	5351	162	3019	103	3067	30
277	84	1130	141	5545	54	3020	101	3068	31
393	189	1131	141	5546	54	3021	101	3069	31
394	186	1132	142	5829	41	3022	104	3070	31
395	187	1133	142	5830	41	3023	108	3071	35
396	186	1134	142	7870	140	3024	108	3072	49
397	186	1135	143	8078	189	3025	110	3073	44
400	187	1136	142	9366	159	3026	110	3074	40
401	187	1137	143	9934	162	3027	116	3075	48
402	187	1138	143	9937	153	3028	112	3076	29
403	188	1150	198	9939	162	3029	112	3077	59
476	46	1151	197	10072	59	3030	18	3078	55
479	90	1152	198	10079	11	3031	19	3079	55
480	93	1153	198	10080	11	3032	20	3080	57
481	92	1154	197	10080*a*	11	3033	21	3081	53
484	91	1155	197	10083	13	3034	61	3082	62
485	91	1156	198	10444	38	3035	15	3083	68
718	164	1157	197	**370**		3036	16	3084	80
719	164	1158	197	70	144	3037	16	3085	80
720	164	1159	197	96	107	3038	22	3086	65
721	164	1160	197	97	105	3039	22	3087	66
722	164	1161	197	108	154	3040	16	3088	12
723	164	1162	198	133	177	3041	16	3089	73
724	165	1163	198	135	188	3042	22	3090	73
725	165	1164	166	136	188	3043	15	3091	69
726	165	1165	197	137	188	3044	16	3092	69
728	165	1166	167	138	188	3045	19	3093	71
729	165	1167	198	139	188	3046	6	3094	68
730	164	1168	197	140	188	3047	7	3095	71
731	164	1169	197	141	189	3048	61	3096	69
732	164	1170	198	142	189	3049	61	3097	167
733	164	1171	167	143	189	3050	9	3098	166
734	145	1172	167	144	189	3051	12	3099	166
735	145	1173	167	145	189	3052	24	3100	166
809	124	1174	167	146	189	3053	6	3101	166

Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.
370		**370**		**370**		**370**		**370**	
3102	167	3153	189	3204	161	3253	133	3302	136
3103	166	3154	189	3205	153	3254	132	3303	137
3104	168	3155	189	3206	161	3255	132	3304	136
3105	171	3156	189	3207	153	3256	132	3305	137
3106	170	3157	189	3208	149	3257	133	3306	137
3107	170	3158	196	3209	159	3258	133	3307	137
3108	170	3160	152	3210	159	3259	131	3308	137
3109	171	3161	152	3211	159	3260	131	3309	140
3111	170	3162	152	3212	160	3261	131	3310	139
3112	167	3163	165	3213	160	3262	134	3311	139
3113	172	3164	160	3214	124	3263	130	3312	139
3114	172	3166	151	3215	123	3264	130	3313	139
3115	175	3167	150	3216	121	3265	136	3314	138
3116	175	3168	150	3217	123	3266	131	3315	144
3117	175	3169	150	3218	121	3267	130	3316	145
3118	175	3170	151	3219	122	3268	130	3317	145
3119	178	3171	152	3220	122	3269	135	3318	145
3120	177	3172	151	3221	122	3270	135	3319	145
3122	175	3173	150	3222	122	3271	132	3320	145
3123	176	3174	151	3223	122	3272	133	3321	145
3124	176	3175	160	3224	123	3273	133	3322	143
3125	174	3176	160	3225	125	3274	133	3323	143
3126	177	3177	149	3226	126	3275	133	3324	143
3127	174	3178	149	3227	128	3276	134	3325	143
3128	176	3179	150	3228	137	3277	131	3329	143
3129	175	3180	150	3229	127	3279	134	3331	143
3130	177	3181	150	3230	137	3280	134	3332	143
3131	174	3182	156	3231	138	3281	130	3333	143
3132	173	3183	153	3232	139	3282	130	3334	144
3133	174	3184	153	3234	127	3283	130	3335	147
3134	174	3186	155	3235	127	3284	129	3336	144
3136	185	3187	156	3236	126	3285	130	3337	144
3137	180	3188	156	3237	148	3286	130	3338	145
3138	178	3189	157	3238	148	3287	136	3339	145
3139	180	3190	156	3239	128	3288	135	3340	145
3140	178	3191	156	3240	128	3289	130	3341	145
3141	180	3192	156	3241	128	3290	134	3342	146
3142	181	3193	157	3242	128	3291	134	3343	146
3143	181	3194	154	3243	129	3292	120	3344	146
3144	179	3195	154	3244	129	3293	120	3345	146
3145	184	3196	154	3245	129	3294	120	3346	146
3146	189	3197	154	3246	129	3295	121	3347	147
3147	189	3198	154	3247	128	3296	121	3348	147
3148	189	3199	154	3248	129	3297	121	3349	148
3149	189	3200	155	3249	128	3298	120	3350	147
3150	189	3201	155	3250	135	3299	122	3351	147
3151	189	3202	161	3251	135	3300	121	3352	147
3152	189	3203	149	3252	134	3301	121	3353	142

Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.
370		**692**		**718**		**761**		**835**	
3354	120	1	192	31	36	248	120	2	91
401		2	192	32	37	249	148	3	93
47	94	3	192	33	37	250	122	4	86
402		4	192	34	37	251	121	5	85
21	27	5	192	35	37	252	121	6	85
30	70	6	194	36	37	253	126	7	86
32	57	**695**		37	22	254	139	8	84
33	35	5	70	38	79	255	123	9	83
403		6	70	39	65	256	127	10	96
1	179	7	47	40	65	257	127	11	88
2	184	8	78	41	72	**766**		12	89
3	182	10	95	42	75	2	88	13	87
4	190	11	91	**728**		**776**		14	87
5	192	12	116	1	101	73	117	15	87
6	190	13	99	2	104	**807**		16	88
7	196	**712**		3	104	27	116	17	85
407		1	101	4	107	28	116	18	86
2	119	**718**		5	105	29	116	19	90
3	107	1	20	6	102	**820**		20	88
4	102	2	5	7	103	76	113	21	87
5	103	3	9	8	114	77	118	**840**	
6	103	4	13	9	109	78	112	4	185
408		5	29	10	114	79	112	**872**	
1	99	6	38	11	113	80	110	1	24
417		7	29	12	113	81	111	**880**	
32	94	8	34	13	118	82	98	6	153
34	94	9	82	14	114	83	98	7	157
35	87	10	40	15	112	84	98	8	157
36	87	11	40	16	111	85	118	**886**	
454		12	40	17	101	86	114	19	118
13	107	13	40	**730**		87	115	**896**	
460		14	44	24	43	88	107	2	117
12	48	15	41	**761**		89	102	3	111
13	78	16	44	233	127	90	102	4	117
461		17	45	234	126	91	102	**921**	
31	96	18	40	235	124	92	103	1	20
491		19	45	236	138	93	103	1*a*	20
1	113	20	45	237	138	94	107	2	58
501		21	44	238	138	95	98	3	56
2	30	22	50	239	121	96	113	4	65
506		23	50	240	138	97	111	5	80
1	93	24	50	241	123	98	103	6	65
659		25	51	242	123	99	100	**924**	
191	91	26	56	243	148	100	99	68	49
192	93	27	58	244	148	**823**		**925**	
665		28	52	245	125	3	30	23	82
1	84	29	53	246	126	**835**		24	82
2	84	30	36	247	120	1	84	25	82

Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.
925		**1002**		**1002**		**1002**		**1002**	
26	82	11	21	59	64	107	29	155	9
950		12	21	60	63	108	27	156	61
1	142	13	62	61	12	109	31	157	61
964		14	6	62	80	110	31	158	9
28	42	15	6	63	27	111	27	159	13
970		16	6	64	27	112	52	160	61
20	29	17	7	65	28	113	15	161	11
24	45	18	78	66	32	114	14	162	10
25	46	19	67	67	23	115	14	163	10
985		20	36	68	23	116	15	164	7
1	58	21	15	69	28	117	14	165	61
2	56	22	3	70	21	118	14	166	16
3	14	23	3	71	21	119	15	167	8
4	19	24	27	72	19	120	14	168	60
5	57	25	3	73	54	121	57	169	60
6	16	26	28	74	19	122	54	170	62
7	17	27	28	75	17	123	54	171	14
8	71	28	2	76	17	124	57	172	71
9	69	29	2	77	18	125	59	173	73
10	70	30	32	78	18	126	76	174	14
11	70	31	32	79	18	127	76	175	73
12	94	32	2	80	15	128	70	176	74
13	82	33	5	81	15	129	58	177	4
14	82	34	78	82	3	130	58	178	74
15	89	35	5	83	3	131	58	179	69
16	85	36	32	84	2	132	18	180	75
17	83	37	29	85	2	133	36	181	74
18	83	38	5	86	2	134	31	182	75
19	83	39	34	87	2	135	27	183	74
20	92	40	34	88	33	136	33	184	28
21	83	41	23	89	1	137	58	185	77
22	83	42	23	90	1	138	56	186	75
27	83	43	23	91	8	139	57	187	69
28	97	44	67	92	33	140	56	188	75
29	83	45	28	93	34	141	58	189	53
990		46	29	94	13	142	56	190	53
19	118	47	28	95	12	143	32	191	54
1002		48	28	96	11	144	31	192	53
1	17	49	2	97	13	145	23	193	22
2	18	50	6	98	9	146	34	194	22
3	19	51	6	99	10	147	13	195	66
4	19	52	11	100	79	148	13	196	8
5	16	53	1	101	65	149	12	197	23
6	22	54	79	102	1	150	12	198	15
7	19	55	65	103	67	151	13	199	36
8	20	56	65	104	67	152	9	200	65
9	19	57	66	105	8	153	61	201	23
10	5	58	67	106	35	154	61	202	15

Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.
1002		**1126**		**1525**		**1620**		**1629**	
203	2	9	85	27	111	18	204	16	202
204	1	10	96	28	117	19	204	17	202
205	8	11	91	**1552**		20	204	18	202
206	34	12	91	3	67	21	205	19	202
207	10	13	93	4	28	22	206	20	202
208	27	14	93	5	28	23	207	21	204
209	31	15	88	6	24	24	206	22	204
210	31	**1205**		7	10	25	206	23	204
211	10	1	95	8	208	26	206	24	205
212	10	2	86	9	202	27	206	25	205
213	10	3	86	10	59	28	207	26	206
214	10	4	86	11	18	29	208	27	206
215	71	5	86	12	17	30	208	28	206
1018		6	38	13	17	31	208	29	203
95	163	**1236**		14	18	32	208	30	203
101	54	2	46	15	17	33	207	31	203
1037		**1239**		16	19	34	209	32	207
1	112	248	37	27	81	35	211	33	207
2	111	291	62	**1587**		36	211	34	208
1050		293	38	1	163	37	211	35	210
4	51	294	30	**1599**		38	206	36	210
1063		295	38	382	209	39	211	37	210
1	84	296	89	383	209	40	212	38	209
2	86	297	92	384	209	41	212	39	210
3	87	298	94	385	209	42	212	40	210
4	87	299	92	388	222	43	212	41	208
5	89	301	29	389	221	44	212	42	208
6	95	302	92	566	210	45	213	43	211
7	89	303	52	**1604**		46	219	44	212
8	91	305	79	1	116	47	221	45	213
9	89	306	41	**1620**		48	211	46	213
10	96	307	47	1	201	49	211	47	214
11	96	308	43	2	201	**1629**		48	214
12	85	309	43	3	201	1	199	49	214
1108		310	49	4	202	2	199	50	214
247	64	311	51	5	202	3	199	51	213
285	194	312	51	6	205	4	200	52	215
286	195	313	12	7	205	5	200	53	214
291	172	314	12	8	202	6	200	54	215
1116		315	59	9	203	7	201	55	215
44	77	316	27	10	203	8	200	56	215
45	77	317	57	11	203	9	200	57	215
1126		318	55	12	204	10	201	58	216
1	54	**1452**		13	204	11	199	59	217
2	42	1	50	14	204	12	199	60	216
3	42	2	50	15	204	13	206	61	216
4	48	**1462**		16	204	14	200	62	216
8	85	27	93	17	204	15	203	63	217

Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.	Nummer	Blz.—S.
1629		**1629**		**1629**		**1629**		**1629**	
64	217	70	218	76	219	82	221	88	220
65	217	71	218	77	219	83	220	89*a-f*	219
66	217	72	218	78	220	84	220	90	220
67	216	73	218	79	219	85	220	91	221
68	217	74	218	80	220	86	220	92	221
69*a-c*	217	75	218	81	219	87	220		

1/4

Fig. 1 ($^{115}/_{8}$)

1/4

Fig. 2 ($^{115}/_{2}$)

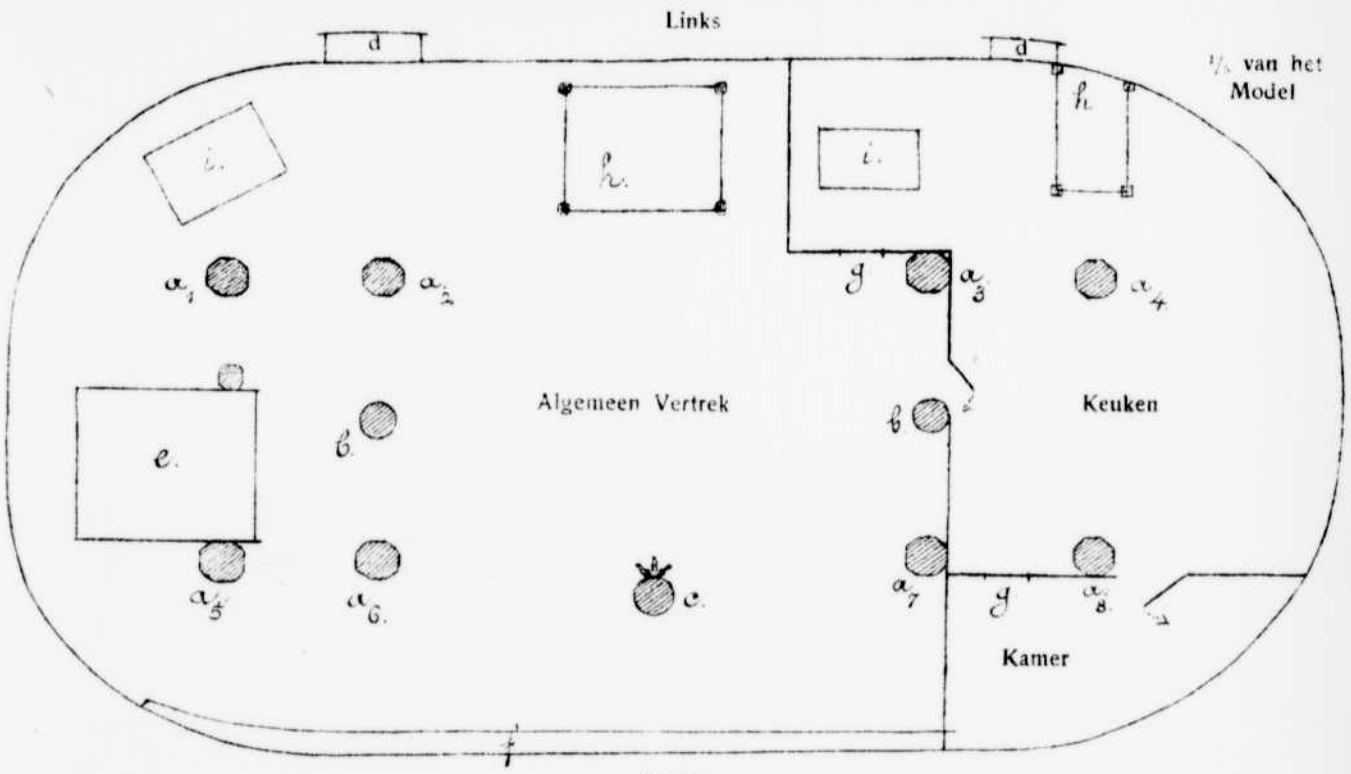
1/6

Fig. 3 ($^{1002}/_{71}$)

Chromolitho Emrik & Binger. Haarlem.

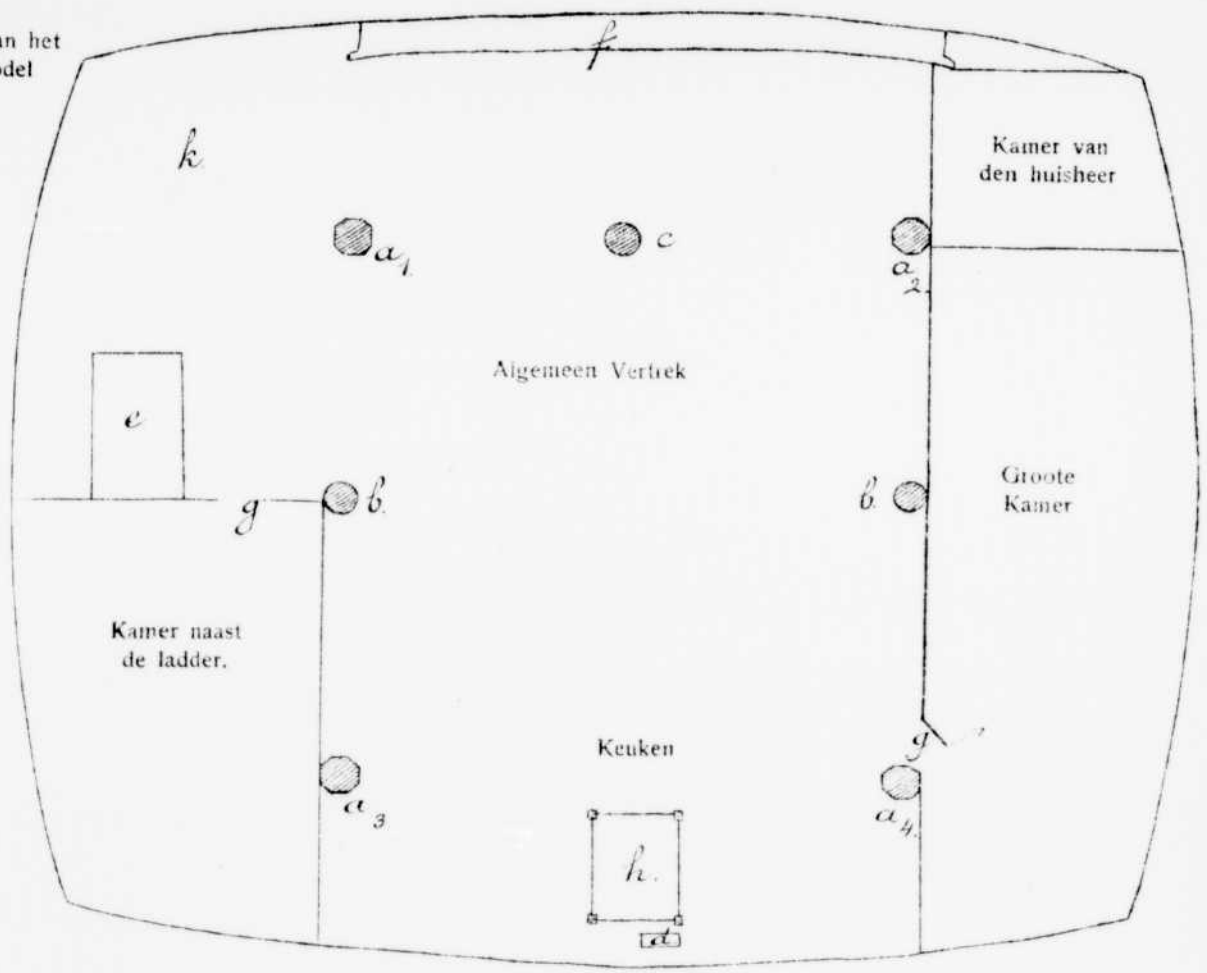
Platte Grond van eene woning

Inv. No. 324/1

a 1-8	Door den vloer heenstekende stijlen van den onderbouw
bb	Op den vloer geplaatste stijlen, die tot den nok doorloopen
c	Geornamenteerde stijl
dd	Privaten
e	Openslaand luik, waaronder een ladder
f	Zitbank
gg	Kijkgaten
hh	Rakken
ii	Kookhaarden

Platte Grond van eene woning

Inv. No. 379/1062

a_{1-4} Door den vloer heen stekende stijlen van den onderbouw

$b\,b$ Op den vloer geplaatste stijlen, die tot den nok doorloopen

c Geornamenteerde stijl

d Privaat

e Openslaand luik, waaronder een ladder

f Zitbank

$g\,g$ Deuren

h Vuurhaard

Het Algemeene Vertrek dient tegelijk als slaapplaats voor de gasten en de ongehuwde mannen, de groote kamer tot verblijfplaats en slaapvertrek voor ongehuwde vrouwen en vrouwelijke gasten, de kamer van den huisheer voor hem, zijne vrouw of de grootouders. In de kamer naast de ladder slapen de ongehuwde zoons, in groote gezinnen wordt bij k voor deze nog eene kamer bijgebouwd.

1/3

Fig. 1 ($^{1002}/_{143}$)

1/5

Fig. 2 ($^{1002}/_{93}$)

1/2

Fig. 3 ($^{1239}/_{310}$)

1/4

Fig. 5 ($^{1080}/_{4}$)

1/4

Fig. 4 ($^{924}/_{68}$)

Photolithie Enschedé & Zonen, Haarlem.

1/4

Fig. 1 ($^{273}/_{2}$)

1/4

Fig. 2 ($^{870}/_{3005}$)

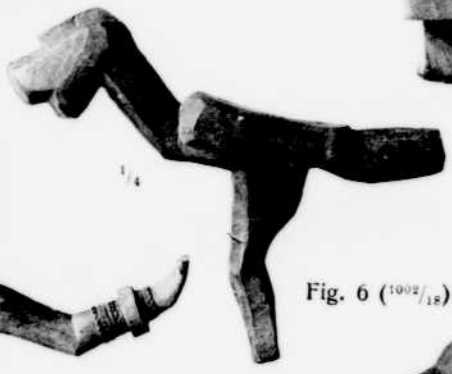
1/4

Fig. 3 ($^{1002}/_{128}$)

1/4

Fig. 4 ($^{1002}/_{126}$)

1/4

Fig. 6 ($^{1002}/_{18}$)

1/4

Fig. 5 ($^{1002}/_{127}$)

1/6

Fig. 7 ($^{1002}/_{185}$)

Phototypie Enrik & Binger, Haarlem.

1/10

Fig. 1 ($^{79}/_{1}$)

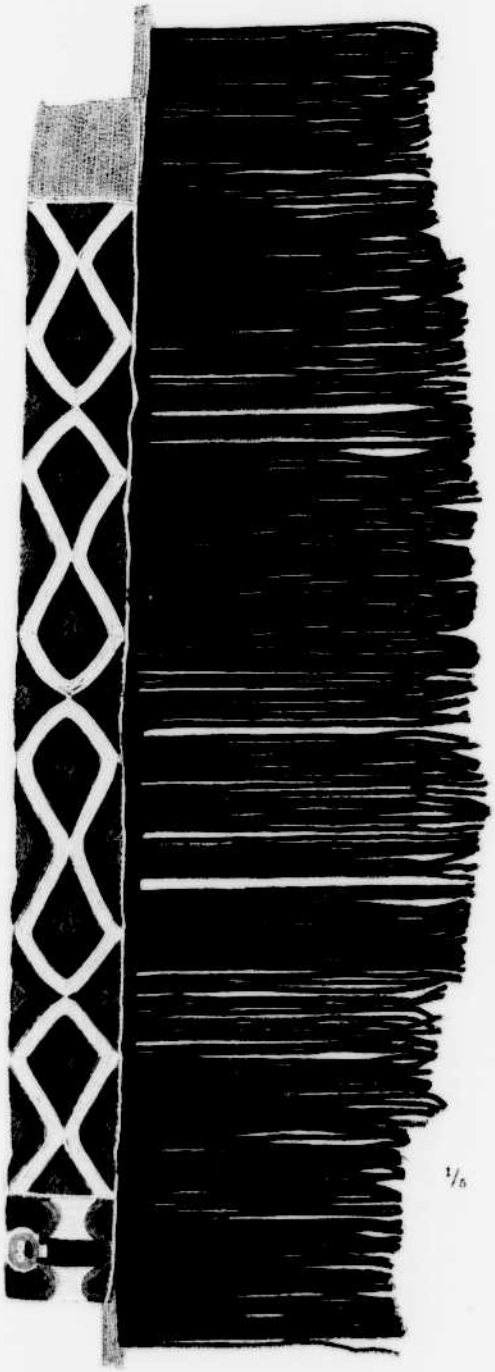

1/6

Fig. 3
($^{360}/_{8078}$)

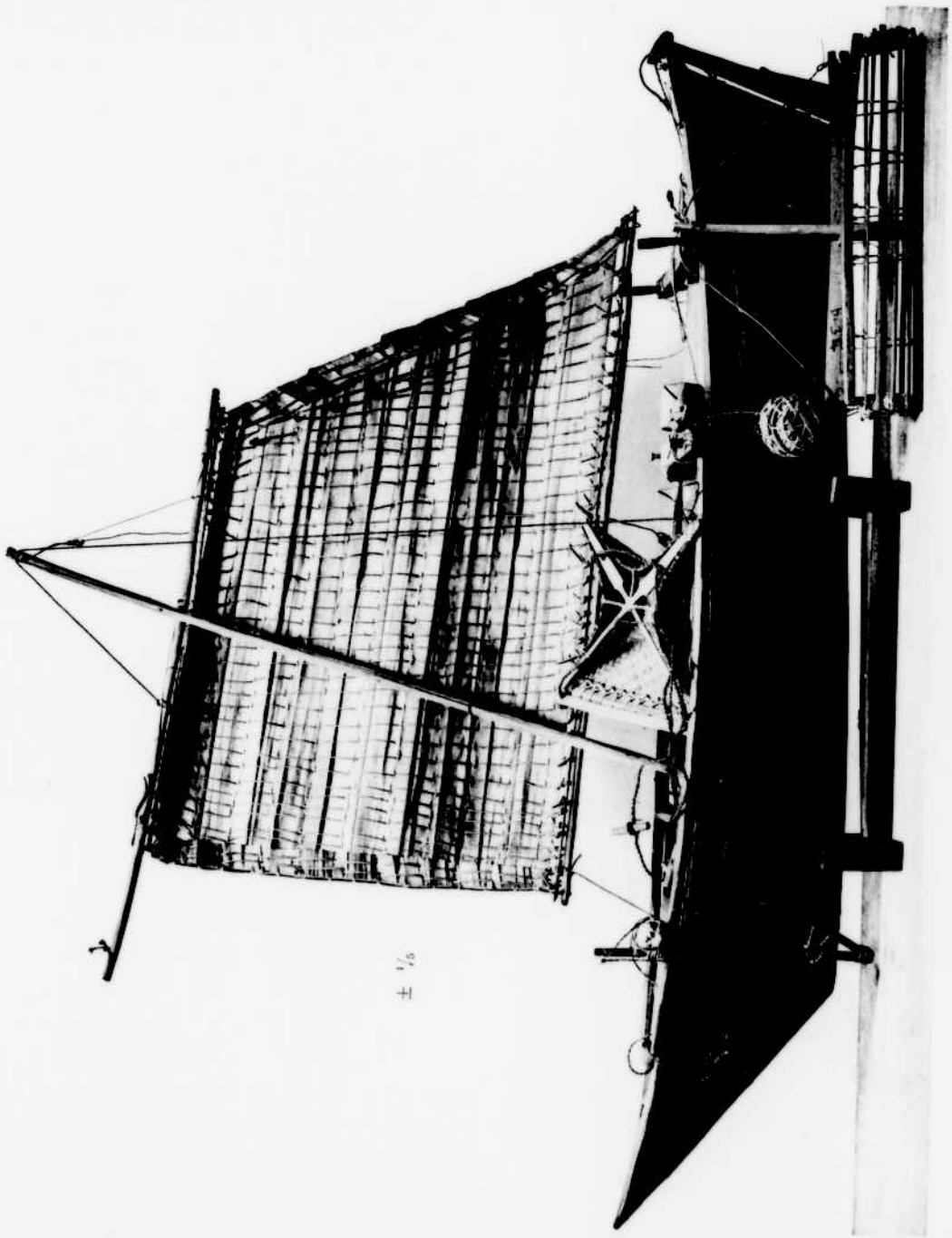
1/5

1/5

Fig. 2 ($^{185}/_{10}$)

Chromotypie Emrik & Binger, Haarlem.

(1/10)

1/5

Phototypie Enschedé & Zonen, Haarlem.

Fig. 1 ($^{370}/_{3185}$)

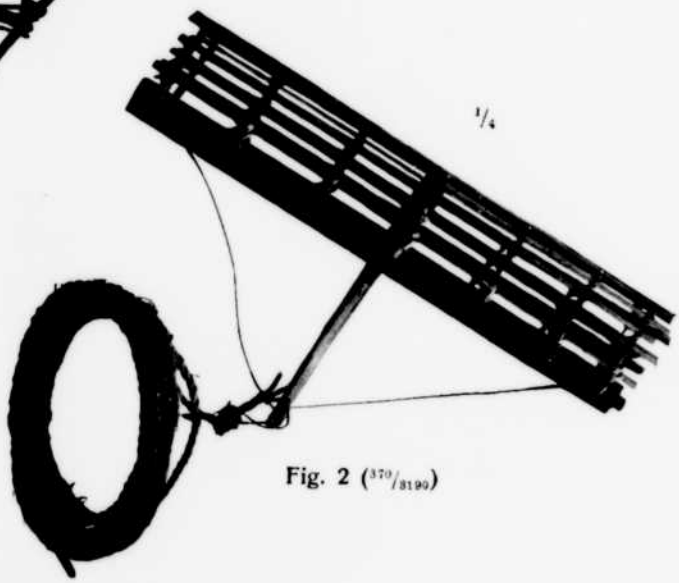

Fig. 2 ($^{370}/_{3190}$)

Fig. 3 ($^{370}/_{3129}$)

Phototypie Enrik & Binger, Haarlem.

1/2

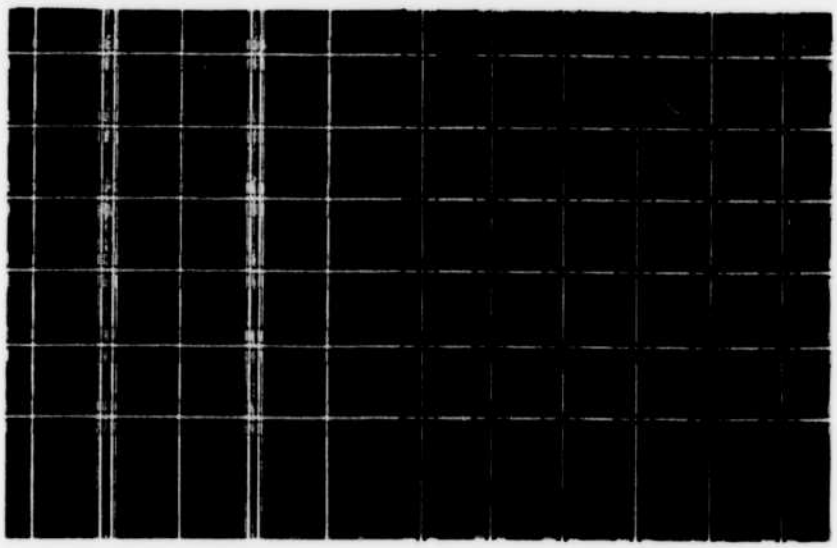

Fig. 1 ($^{105}/_{16}$)

1/2

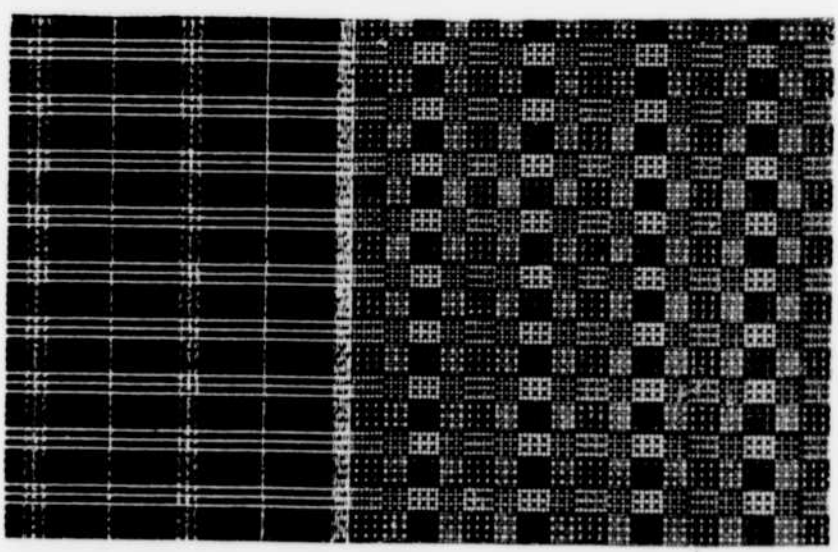
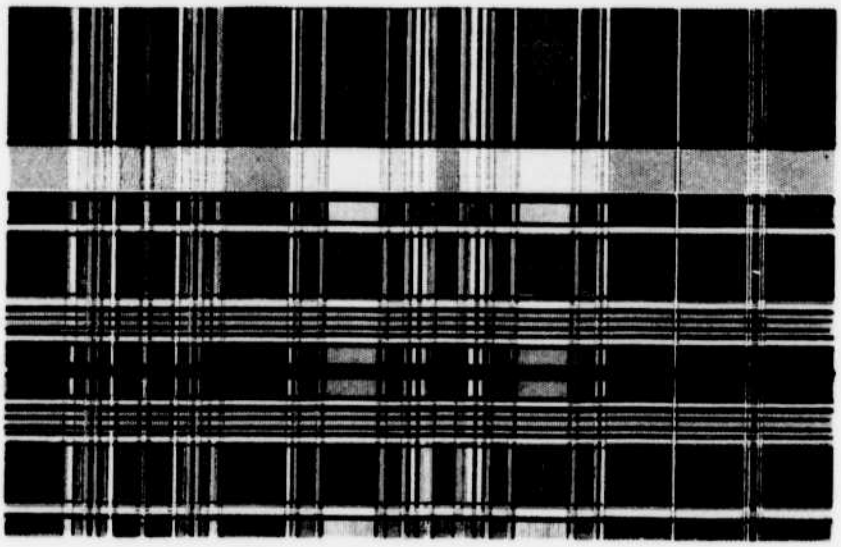

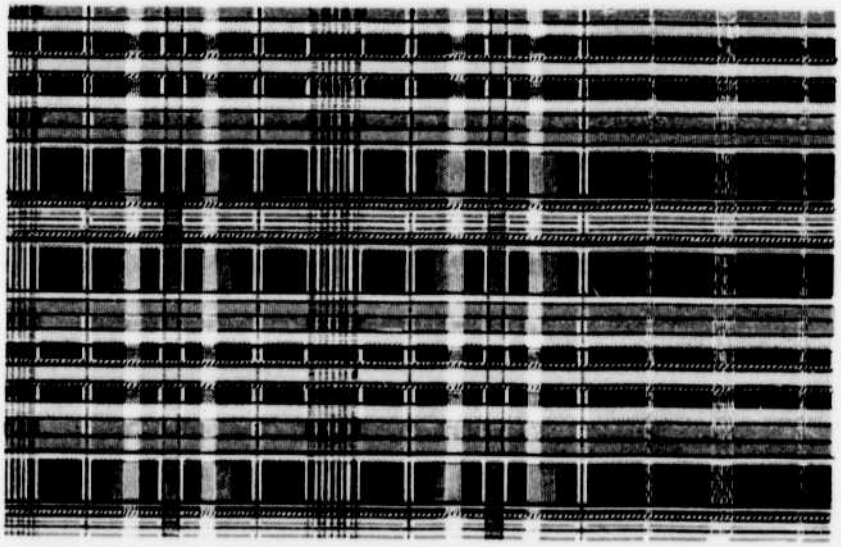
Fig. 2 ($^{105}/_{18}$)

Chromolitho Emrik & Binger, Haarlem.

1/2

Fig. 1 ($^{370}/_{5105}$)

1/2

Fig. 2 ($^{370}/_{5109}$)

Chromolitho Enrik & Binger, Haarlem.

